DEMOSTHENIS ORATIONES.

DEMOSTHENIS

ORATIONES.

EDIDIT

IMMANUEL BEKKER.

VOL. I.

EDITIO STEREOTYPA.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ.

LIPSIAE MDCCCLIV.

DE VITA DEMOSTHENIS

COMMENTATIO

ANTONII WESTERMANNI.

Annus Demosthenis[1] natalis ut iam olim fuit controversus, ita etiamnum ambigitur inter peritissimos. Natum oratorem olymp. XCIX, 4 (a. Chr. n. 38$\frac{1}{0}$). ait Dionysius Halicarnassensis,[2] ol. XCVIII, 4 (38$\frac{5}{4}$). auctor vitarum decem oratorum.[3] Hinc, prout alterutri se addicebant, in duas partes viri docti discessere.[4] Nostra autem aetate exstitere qui neutri assentirentur, sed quasi integra res esset novas rationes inirent et suos quisque calculos ponerent: quanquam cessit hoc negotium aliter aliis, adeo ut intra terminos illos nullus iam supersit annus quo Demosthenes non natus alicui videatur.[5] Quod etsi laudabili consilio institutum est, apparet tamen mera niti opinione, dum restant argumenta, quibus quae ex antiquitate tradita accepimus non omni carere ratione demonstrari possit. Ac Dionysium quidem erravisse facile concesseris. Qui sua an aliena in definiendo anno Demosthenis natali computatione usus sit non sane liquet: sed ut ut hoc est, videtur qui hunc annum posuit non antiquo auctore usus, verum ab ipso Demosthene, quanquam non recte demum intellecto, inductus in errorem.[6] Scilicet is in oratione quam adversus Midiam scripsit tum annos XXXII sese natum esse dicit.[7] Et haec

1 De fontibus historiae Demosthenis exposui in Quaestt. Demosth. P. IV. Graecorum scriptorum, quorum quidem scripta adhuc exstant, de vita Demosthenis commentati sunt Plutarchus, Lucianus qui dicitur in encomio Demosthenis, Auctor vitarum decem oratorum p. 844—848, quique ex eo pendet Photius Biblioth. cod. CCLXV, Libanius in praefatione ad Demosth. orationum argumenta, Zosimus Ascalonita, V. post Chr. n. saeculi rhetor, Anonymus quidam (haec duo opuscula primum edidit Reiskius oratt. Graec. t. IV. p. 145—159), Suidas, cuius trium quae habet s. v. *Δημοσθένης* capitum primum ex Hermippo emanasse docuit A. Schaeferus in Philolog. t. VI. p. 427 sqq., tertium ex Anonymo modo dicto, ut videtur, derivatum est. Horum pleraque repetita sunt in mea Vitar. scriptt. gr. minor. editione p. 281—311. Post litteras renatas vero qui vitam Demosthenis composuere, recensuit A. G. Beckerus in libro *Literatur des Demosthenes* inscripto (Quedlinb. 1830) p. 16 sq., qui et ipse librum edidit utilissimum, *Demosthenes als Staatsmann und Redner*, Hal. 1815. Ad hos accedunt C. F. Rankius, cuius de Demosthene commentatio inserta legitur Encyclop. litter. Sect. I. t. XXIV. p. 52—118, A. Boullée, *vie de Démosthène*, Paris. 1834, J. M. Soeltl, *Demosthenes der Staatsmann und Redner*, Vindob. 1852 (de quo libro vid. Iahnii Annal. philol. t. LXIV. p. 44 sqq.). Plurimum vero ad historiam quum universae aetatis rerum Graecarum Macedonicae, tum ipsius oratoris cognoscendam profecerunt libri hi: Fr. Winiewskii commentarii historici et chronologici in Demosthenis orationem de corona, Monast. 1829, C. A. F. Brueckner, *König Philipp und die hellenischen Staaten*, Gott. 1837, K. G. Boehnecke, *Forschungen auf dem Gebiete der attischen Redner*, Berol. 1843. Ex his igitur libris petant qui eorum, quae breviter exposuimus, copiosiorem desiderant enarrationem. Praeterea qui singularibus editis libellis de Demosthene bene meruerunt, suo quemque loco sive hac in commentatione sive in orationum Demosthenis qui infra accedet indice nominavimus.

2 Epist. ad Amm. 1, 4. Pendet ab eo Zosimus vit. Dem. p. 302. Diversa miscet A. Gellius XV, 28.

3 Pag. 845 d.

4 Dionysio nemo vehementius patrocinatus est Boehneckio l. l. p. 1—94, vitarum scriptori nemo accuratius Boeckhio in libello *über die Zeitverhältnisse der Rede des D. gegen Meidias*, inserto commentt. acad. Berol. 1818. p. 60 sqq. Adde quae disputant Id. Oecon. publ. Ath. t. I. p. 668. 733. ed. 2. I. T. Voemelius in diar. antiqu. stud. 1846. p. 66 sqq. A. Schaeferus in Philol. t. V. p. 15 sq.

5 Itaque Ol. XCIX, 1. natum censent Rankius l. l. p. 62 atque M. Seebeckius in diar. antiqu. stud. 1838. p. 321 sqq., Ol. XCIX, 2. I. G. Droysen in N. Mus. Rhen. t. IV. p. 406 sqq., Ol. XCIX, 3. Clinton. fast. hellen. t. II. p. 349, Brueckneras l. l. p. 326 sqq., C. F. Hermannus comm. de Demosthenis anno natali, Gott. 1845.

6 Cf. Boeckhius l. l. p. 85.

7 Or. XXI, 154.

quidem oratio quo anno scripta sit et ipsum adhuc controversum erat. Scriptam archonte Callimacho ol. CVII, 4, eodem quo Olynthiis cum Philippo bellum gerentibus Athenienses auxilio venerint, ait Dionysius.[8] Iam quum eadem in oratione Olynthiacae Atheniensium expeditionis mentio fiat,[9] qui hanc ab illa non diversam putabat — nec sane de alia a plerisque, ut videtur, historiae scriptoribus expositum — necessario hinc retro annis XXXII numeratis in ol. XCIX, 4. annum tanquam Demosthenis natalem incidebat. At, ne dicam hic de Euboica expeditione, quae eodem tempore quo Olynthiaca accidit, quo minus verum hoc credatur obstant alia, velut quod Demosthenes septem annos natum se ait a patre relictum esse,[10] tum decem annos tutorum sub auctoritate transegisse,[11] denique stàtim post Aphobi tutoris nuptias mense Sciropho rione archonte Polyzelo (ol. CIII, 2) celebratas superata probatione sui iuris factum esse.[12] Verum enimvero qui natus erat ol. XCIX, 4, non potuit is iam ol. CIII, 2. annos natus XIV sui iuris fieri, id quod per legem Atticam ante aetatis annum XVIII. superatum non licebat. Concinunt vero inter se omnia, si cum auctore vitarum decem oratorum Demosthenem natum ponas ol. XCVIII, 4: sic enim ol. CIII, 2. annum aetatis XVIII. superavit. Iam dicat aliquis, ut sua Dionysium, sic haec quoque suo calculo scriptorem illum invenisse. At primum auctor vitarum decem oratorum, qualem nunc habemus, non is est qui aliquid ipse invenisse dici possit, sed mera est hic liber excerptorum ex aliis atque indigesta congeries. Deinde hunc ipsum de anno Demosthenis natali locum satis antiquo e fonte profluxisse ex eo colligas, quod non, quae posteris placuit, olympiadum ratione, verum archontum Atticorum serie nititur. Denique conficit rem quod nuper inventum est testimonium Hyperidis, cuius in oratione adversus Demosthenem haec sunt verba: *καὶ οὐκ αἰσχύνει νυνὶ τηλικούτων ὑπὸ μειρακίων κρινόμενος περὶ δωροδοκίας· καίτοι ἔδει τοὐναντίον ὑφ' ὑμῶν παιδεύεσθαι τοὺς νεωτέρους τῶν ῥητόρων καὶ εἴ τι προπετέστερον ἔπραττον, ἐπιτιμᾶσθαι καὶ κολάζεσθαι, νῦν δὲ τοὐναντίον οἱ νέοι τοὺς ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη σωφρονίζουσιν. διόπερ, ὦ ἄνδρες δικασταί, δικαίως ἂν ὀργίζοισθε Δημοσθένει εἰ καὶ δόξης ἱκανῆς καὶ πλούτου πολλοῦ δι' ὑμᾶς μετέσχηκεν, νυνὶ δ' ἐπὶ γήρως οὐδῷ βούλεται τῆς* *****.[13] Apparet Demosthenem prae ceteris eorum in numero haberi, qui tum LX. aetatis annum superavere. Atqui Harpalicam litem, in qua Demosthenis accusator Hyperides exstitit, gestam esse Anticle archonte ol. CXIII, 4. exploratum est.[14] Hoc ergo anno qui aetatis annum LX. excessit, non poterat natus esse tempore ol. XCVIII, 4. posteriore: hic enim, ut ratio constet, ipse extremus terminus est. Scilicet Demosthenes tum annum LXI. agebat. Haec tam certa sunt, ut eorum rationes, qui serius aliquanto natum oratorem esse volunt, refutare nihil opus sit. Sequitur simul, ut tam septem anni, quos egit Demosthenes patre decedente, quam decem tutelares non pro absolutis, sed pro rotundis, quod aiunt, numeris habendi sint, verum non ita ut, quod plerisque visum est, detrahatur, sed ut addatur aliquid utrique numero, quo iunctis ambobus confiant duodeviginti.[15] Quanquam de ipso anni ol. XCVIII, 4. tempore vel mense, quo natus esse videatur, ex eo, quod exeunte anno ol. CIII, 2.

8 Epist. ad Amm. I, 4.
9 Or. XXI, 161. 197.
10 Or. XXVII, 4.
11 Or. XXI, 157. XXVII, 6. 17. 24. 26. 29. 35. 36. 39. 59. 63. 69. XXVIII, 4. XXIX, 34. 59.
12 Or. XXX, 15.
13 Fragm. XV b. III a. orat. Hyperid. adv. Demosth. p. 34 ed. Boeckh., fragm. XVII. p. 19 (Philol. t. III. p. 627). ed. Saupp. Qui locus quanti esset ad annum Demosthenis natalem definiendum momenti primus indicavit Th. Bergkius diar. antiqu. stud. 1849. p. 232.
14 Dionys. Halic. epist. ad. Amm. I, 12.
15 Accurate de his exposuit Voemelius in diar. antiqu. stud. 1846. p. 70 sqq.

sui iuris factus est, fieri coniectura nequit: nam constat iuvenes Athenienses non suo die singulos, verum qui eundem per annum aetatem legitimam attigissent universos in publica sollemnitate sub ipsum anni exitum in viros recipi esse solitos. Sequitur item, ut Midiana scripta sit a Demosthene ol. CVI, 4. vel CVII, 1, quo annum agebat, XXXIII, utque bellum in Euboea gestum cum Olynthiaca expeditione, cuius mentio fit in eadem oratione, in ol. CVI, 3 inciderit.

Patrem Demosthenes habuit cognominem, civem Atheniensem, Paeaniae pago adscriptum, matrem Cleobulam, filiam Gylonis Atheniensis, qui quondam proditionis reus factus ante latam a iudicibus sententiam patria relicta in Bosporum profugerat.[16] Opibus pater satis affluebat, ut qui duas possidebat officinas, gladiariam alteram, alteram lectuariam, in quibus servi operabantur plus quam quinquaginta, praetereaque domum, pecuniam fenori datam, lautam supellectilem, magnamque ferri, eboris, materiae aliarumque rerum in artis usum repositarum copiam relinquebat, quae omnia XIV talentis aestimata sunt.[17] Quo factum est, ut ex opulentissimis haberetur filius, eiusque nomen in tabulis censoriis inter eos, qui summum tributum penderent, ipsorum tutorum impulsu referretur.[18] Scilicet pater moribundus uxorem cum filio et filia, quorum ille octavum, haec sextum agebat annum, tribus viris, Aphobo et Demophonti, huic ex sorore, illi ex fratre amitinis, atque Therippidi a pueris amicitia secum iuncto in tutelam tradidit, et ea quidem condicione, ut viduam Aphobus, Demophon filiam,[19] simulatque nubilis fuisset, acceptis interea dotibus amplissimis in matrimonium ducerent, Therippides LXX minarum, donec sui iuris factus esset filius, usum fructum haberet.[20] Hi vero tantum abfuit ut acceptis quae ille legaverat mandata sibi ab eodem peragerent, ut tanquam latrones in fortunam testatoris irrumperent, officinas divenditis maximam partem servis operariis pessum darent, pecuniam numeratam diriperent, foeneri datam repeterent et inter se dividerent, viduam ac pupillos male haberent et vix rebus ad victum cultumque necessariis instruerent. Itaque de toto patrimonio, quod probe ac rite per decem annos administratum in triplum augeri debebat, hoc tempore exacto iam nil nisi domus cum XIV servis dimidioque talento pecuniae, h. e. duodecima tantum sortis pars supererat.[21] Tantam rei familiaris iacturam non aequo animo Demosthenem ferre potuisse sponte intelligitur. Vix igitur sui iuris factus erat, quum interversam patrimonii partem repetere coepit a tutoribus. Biennium aliud disceptationibus extrahitur, Timocrate archonte demum ol. CIV, 1. caussam ad iudices Demosthenes defert.[22] Ac primum quidem Aphobum in ius vocavit: fraudis is convictus et decem talentis multatus est.[23] Demophontem vero et Therippidem num item, id quod voluerat certe,[24] in iudicium adduxerit non liquet: quin ipsi quoque Aphobo, qua fuit animi benignitate an quod solvendo is non erat vel quod commercii cum improbis hominibus habendi et litium

16 Aesch. III, 171. Demosth. XXVIII, 3. Vit. dec. orr. p. 844 a.

17 Dem. XXVII, 9—11.

18 Dem. XXI, 157. XXVII, 7. XXVIII, 4. XXIX, 59.

19 Nupsit haec postea Lacheti Leuconoensi, ex quo Democharem peperit, virum et reipublicae defendendae studio et eruditionis laude clarum. Vit. dec. orr. p. 847 c. Cf. stemma a Boeckhio propositum in Corp. inscr. graec. I. p. 464, quodque nos Commentt. reg. soc. litt. Sax. t. I. p. 119 subiecimus.

20 Dem. XXVII, 4 sq.

21 Exponit haec Demosthenes or. XXVII. Adde Voemelii de Dem. rationibus tutelaribus commentationem insertam N. Mus. Rhen. t. III. p. 434 sqq. (cf. *the classical Museum* IX. p. 254 sqq.), quaeque eadem de re Naberus commentatus est in diario Mnemosyne inscripto, I. p. 186—199.

22 Dem. XXX, 17.

23 Dem. XXIX, 60.

24 Dem. XXVII, 12. Cf. Aesch. II, 99.

inde sibi enatarum[25] pertaesum ipsum est, remissa multa bonis suis cessit.[26]

Quae gravia, iniqua, acerba dum ingruebant quantumvis fuerint, at prosperum tamen habuerunt denique exitum. Momento enim fuere ad Demosthenis animum ingeniumque excitandum, conformandum, corroborandum haud exiguo, immo vero tanto, ut, si contrarium accidisset, iure dubites an orator, praesertim talis, nunquam evaserit. Nimirum aliquanto iam ante quam excessit ex ephebis impositam sibi necessitatem sensit patrimonii sui a tutoribus repetendi: quae caussa quum Attico more ipsi oranda esset in iudicio, sponte sua adductus est ut in oratoria arte operam collocaret. Sed ut ne victis quidem damnatisque reis eloquentiae studium abiiceret, verum diligentius in dies coleret, quum successus atque consuetudo, tum id ipsum effecit, quod amisso patrimonio coactus erat quaerere de quo viveret et attritam rem familiarem quantum posset reparare. Itaque aliam artem quum non nosset aut parum dignam cive Atheniensi crederet, logographi qui dicebatur et caussarum actoris negotium factitandum sibi sumpsit, atque mercede scribere litigatoribus, quae illi pro se ipsi dicerent, et pro aliis caussas dicere instituit. Quod negotium etsi parum honestum vulgo habitum et malis sycophantarum caussidicorumque artibus infamatum, tamen Atheniensium in civitate ut ob litigiosum populi animum magnamque litium usque orandarum multitudinem prorsus necessarium, ita quum aliorum oratorum celeberrimorum exemplo, tum Demosthenis ipsius fide, integritate, probitate purgatum dicas et nobilitatum.[27] His igitur studiis praeparato et quasi durato animo artisque ad interiora patefacto aditu tandem vocante ipsa patria ad rempublicam accessit.

Iam huc qua via, quibus magistris, quaeque per discrimina pervenerit dicendum. Ac primum quod Plutarchus[28] tam male puerum ait a tutoribus esse habitum, ut elegantioris pueroque ingenue nato dignae disciplinae expers esset, verum non est, si de litterarum elementis cogitavit. Nam quod magistros eius mercede illi debita fraudarunt,[29] id ipsum docet disciplina eum esse usum, praetereaque scholas legitimas a se frequentatas esse testis ipse est.[30] Quare solas gymnicas artes non exercuisse credendus est,[31] nec tamen caussa fuit negligentia tutorum sive tenacitas, sed anxietas matris, quae puerum infirmum natura et imbecillum a laboribus et exercitatione corporis arcebat. Quod multum sane contulit ad morum severitatem et gravitatem, qua per totam vitam usus est, et ad ingenium eius humaniter excolendum: citius enim maturescit animus a rerum externarum cultu avocatus et ad litteras doctrinaeque studia facile sese applicat. Iam artis Demostheneae principia indagantes primum in narratiunculam incidimus, quae etsi non omni dubio libera, ita tamen comparata est, ut veri aliquid subesse appareat. Narrat Plutarchus,[32] nescio

25 Velut cum Onetore (or. XXX. XXXI.) et cum Midia et Thrasylocho fratribus (XXI, 78 sq. XXVIII, 17).

26 Plut. vit. Dem. 6. Vit. dec. orr. p. 844 d. Photius p. 492 b. Ridet hoc verbis *τὰ πατρῷα καταγελάστως προέμενος* Aesch. III, 173, quae non recte explicat Boehneckius l. l. p. 185, 2. Ceterum ex litibus in tutores institutis cognomen *Ἀργᾶς* cum meruisse ait Aesch. II, 99. Cf. Plut. vit. Dem. 4. et Schol. in Aesch. l. l.

27 *Λογογράφου* vocabulum et rem Aeschines identidem per contumeliam in Demosthenem conicit, ut I, 94. II, 165. 180. III, 173. Verum quod eidem I, 131. II, 165. III, 173 exprobrat (cf. Plut. Dem. 15. Zosim. p. 300. Anon. p. 304. Suid. s. v. *Δημοσθένης* III.), quasi scriptam Phormioni orationem eiusdem adversario Apollodoro vendidisset, haec aperte mera est calumnia. Cf. Ranke l. l. p. 68 sq. W. Hornbostel *über die von Dem. in Sachen des Apollodor verfassten Gerichtsreden* (Ratzeb. 1851) p. 32.

28 Vit. Dem. 4. Cf. Zosim. p. 298. Anon. p. 303.

29 Dem. XXVII, 46.

30 XVIII, 257.

31 Confirmat Aesch. III, 255.

32 Vit. Dem. 5. Eadem fere narrat Liban. p. 2 sq.

quo auctore, Demosthenem puerum, quo tempore Callistratus caussam Oropiam oraturus erat in iudicio, praeceptores et paedagogos de audienda illa disceptatione agentes audivisse: itaque suum paedagogum ut se quoque ad audiendum adduceret rogavisse; quo impetrato oratores occulto ex loco dicentes auscultasse, quumque Callistratus praeclare rem egisset, et ipsum admiratum esse et eloquentiae quanta esset vis in hominum animos cognovisse; abiectis igitur ceteris disciplinis studiisque puerilibus tanquam futurum oratorem se ipsum in dicendi exercitationes immisisse. Discrepant cum his aliquantum quae auctore Hegesia Magnesio refert scriptor vitarum decem oratorum:[33] *ἐδεήθη τοῦ παιδαγωγοῦ, ἵνα Καλλιστράτου — μέλλοντος ἐν τῷ δήμῳ λέγειν ἀκούσῃ, ἀκούσας δ' ἐραστὴς ἐγένετο τῶν λόγων*, quaeque Hermippo auctore A. Gellius[34] verbis his: *atque is, Demosthenes, domo egressus, ut ei mos erat, cum ad Platonem pergeret compluresque populos concurrentes videret, percontatur eius rei caussam cognoscitque, currere eos auditum Callistratum. is Callistratus Athenis orator in republica fuit, quos illi δημαγωγοὺς appellant. visum est paullum devertere experirique, an digna auditio tanto properantium studio foret. venit atque audit Callistratum nobilem illam τὴν περὶ Ὠρωποῦ δίκην dicentem atque ita motus et demulctus et captus est, ut Callistratum iam inde sectari coeperit, academiam cum Platone reliquerit.* Communem habet puerum Demosthenem Hegesias cum Plutarcho, Oropiam caussam cum eodem Hermippus:[35] proprium hic adolescentulum cum Platone, orationem in populi contione habitam Hegesias. Vides qua ratione res ab antiquitate traditae magis magisque auctae, exornatae, corruptae sint a posteris scriptoribus. A vero proxime abesse videtur quod Hegesias tradit, antiquior reliquis testis, neque ab ipsa Demosthenis aetate longo distans intervallo; qui scriptor etsi non magni aestimatur vulgo, tamen hac in re cur a veritate recederet non habebat. Alii rem ex contione in iudicium translatam ad Oropiam ut omnium quas Callistratus oravit caussarum celeberrimam veritatis parum curiosi ac temere rettulerunt. Et cautior quidem sane aliquantum Hermippus, qui Demosthenis aetatem licet non definiat, aperte tamen de puero non cogitavit, quanquam is Platonis disciplinam, isto quidem tempore Athenis ne praesentis quidem, praeter veritatem addidit.[36] At prorsus incautus Plutarchus, ut qui Oropiae caussae ol. CIII, 3. 366. demum actae Demosthenem ait interfuisse puerum, quem anno ante sui iuris factum esse scimus. Iam quae fuerit Callistrati oratio ab Hegesia indicata si quaeris, exempli caussa ponas eam, qua Spartanis ferendam opem Atheniensibus suasit et persuasit ol. CII, 3. 369,[37] Demosthene annum aetatis XV. agente: sed in re incerta prorsus — saepe numero enim sine dubio hac aetate verba ad populum fecit Callistratus — non iuvat expromere coniecturas.

De ipsis Demosthenis studiis privatis, quod ad puerilem aetatem referre liceat, nihil traditum accepimus. Rhetorica certe institutione non usus est, dum fuit in tutorum potestate; nam quos ne necessaria

33 Pag. 844 b.

34 Noct. Att. III, 13. Idem narrat Ammian. Marc. XXX, 4, 5.

35 Adde Suid. s. v. Δημοσθένης I.

36 De Demosthene Platonis auditore fama, primum Hermippo auctore, ut videtur, h. e. exeunte tertio ante Chr. n. saeculo nata, aque posteris scriptoribus facile credita et sine suspicione propagata (cf. Plut. Dem. 5. Diog. Laert. III, 46. Vit. dec. orr. p. 844 b. Luc. enc. Dem. 12. 47. Zosim. p. 298. Suid. s. v. Δημοσθένης I. Schol. in Plat. Phaedr. p. 261 a. Cic. Brut. 31, 121. Orat. 4. 15. Quinct. XII, 2, 22. 10, 24.), quam infirmo niteretur fundamento demonstravit C. H. Funkhaenellius in Act. soc. graec. t. I. p. 289—306. Cf. Niebuhr *kleine philol. u. histor. Schriften* p. 482.

37 Dem. LIX, 27. Cf. A. Schaefer in Philol. t. III. p. 591 sq.

quidem ac debita pependisse scimus, in rem sibi ipsis exitiosam futuram sumptus facere voluisse prorsus incredibile. Quanquam iam tum fortasse Demosthenes cui se in disciplinam traderet circumspexit, si quidem veri quid subest narratiunculae ab auctore vitarum decem oratorum[38] traditae. Scilicet Demosthenem ait Isocratis institutionem expetentem, quum mille drachmarum mercedem solvere non posset, ducentas modo illi obtulisse ut quintam artis partem disceret: ac respondisse Isocratem, se artem non in frusta concisam, sed ut qui bonos pisces vendere integram. Id quod non cadit nisi in puerum quod de demenso suo unciatim comparserat liberaliter offerentem, inque magistrum postulata puerilia cum fastu ac ludibrio remittentem. Sed haud scio an inventum hoc ab eis sit, qui mirabantur fieri potuisse, ut qui evasit mox orator omnium praestantissimus, praeceptore non uteretur aetatis suae dicendi summo artifice et doctore singulari. Alii vero eadem opinione ducti in Isocratis discipulis Demosthenem simpliciter recensent;[39] quos errare manifestum est, nisi si qui hoc sic intelligi volebant, Isocratis non ex disciplina, verum ex arte et orationibus eum profecisse. Ac sane artem Isocratis quaesitam a Demosthene et studiose lectitatam esse quum per se credibile sit, tum Ctesibii testimonio confirmat Hermippus.[40] Verum praeceptorem solum Isaeum habuit, quem spreto Isocrate maiorem ob vim ingenii et calliditatem sibi delegisse putandus est,[41] praetereaque iuris civilis peritissimum et hereditariarum caussarum illo quidem tempore actorem facile principem. Hunc igitur relicta schola in ipsam domum suam recepisse, eiusque institutione per quadriennium decem millium drachmarum mercede usus esse fertur.[42] Factum hoc esse apparet protinus ex quo sui iuris factus est, ut rhetorica Demosthenis studia maxime in annos ol. CIII, 3 — CIV, 2. inciderint. Qua in re aliquantum sane offendit mercedis magnitudo: verum haud nimia tamen videbitur impatientiam iuvenis respicienti, praetermissa per pueritiam studia omni assiduitate compensare ipsamque dicendi artem expugnare iam enitentis, quodque tum quidem sperare adhuc poterat fore ut amissas paternas opes recuperaret. Mox vero irrita hac spe facta an pactam mercedem solverit non liquet, saltem dubitatum est.[43]

Isaeo quantum debuerit Demosthenes iam ex eius orationibus aestimari potest in tutelari caussa habitis, in quibus magistri exemplum tam accurate expressit, ut antiquis criticis ab ipso Isaeo si non compositae, at certe correctae atque emendatae esse viderentur.[44] Neque vero in reliquis quoque, privatis praesertim, orationibus frustra quaeras, quae quum dicendi, tum disponendi, narrandi, argumentandi genus, quo usus est Isaeus, aperte referant. Sed huius auxilio, exemplo, disciplina quantumvis licet profecerit, quod ipsum mox magistrum ut reliquos omnes qui tunc erant oratores longe superavit, hoc sibi sane debuit suaeque non tam naturae bonitati quam studiorum assiduitati atque diligentiae. Scilicet a natura parum liberaliter instructum esse ferunt, ut qui et vocis quadam imbecillitate et linguae obscuritate et spiritus defectione laborabat, qua cohaerentia distrahebantur ac pes-

38 Pag. 837 d.

39 Vit. dec. orr. p. 844 a b. Cic. de orat. II, 22, 94.

40 Apud Plut. vit. Dem. 5. Cf. Dion. Halic. ep. ad Amm. I, 2. Alcidamantis artem addit Hermippus apud Plut. l. l., eiusdem et Zoili atque Polycratis orationes Suidas s. v. *Δημοσθένης* I. Cf. Vit. dec. orr. p. 844 c.

41 Plut. vit. Dem. 5. Cf. Anon. vit. p. 304.

42 Vit. dec. orr. p. 839 e. 844 b.

43 Nulla mercede ab Isaeo edoctum ait Suidas s. v. *Ἰσαῖος*.

44 Liban. vit. p. 3. Arg. in or. XXXI. p. 875. Cf. Vit. dec. orr. p. 839 f. 844 c. Zosim. vit. p. 298. Locos nonnullos utriusque oratoris contulit Rankius l. l. p. 66, 78.

sum ibat sermonis continuitas.[45] Quae quomodo iudices affecerint, quum primam egit adversus tutores caussam, non traditur: quanquam in iudicio quidem, quo facundi pariter atque imprompti lingua in sua quisque re verba facere coacti erant, eiusmodi vitia ut pervulgata facile tolerata et indulgenter habita esse credas. At foro talis homo aperte non erat destinatus. Itaque nec mirum quod caruit successu, quum primum in contionem prodiit. Auctor est Plutarchus,[46] tumultu a populo exceptum et irrisum esse ob pronuntiationis quae dixi vitia, quodque genere dicendi uti videretur contorto et prorsus insolenti. Quod mirum sane videatur sermonis quae inest in orationibus in tutelari caussa habitis simplicitatem atque proprietatem consideranti: nisi infantiae suae tam parum sibi conscium Demosthenem fuisse credas, ut statim ex quo in viros receptus et antequam praeceptorem nactus est Isaeum, ad populum verba facere auderet. Tum vero demisso animo circa Piraeeum oberrantem ab Eunomo Thriasio admodum sene compellatum atque obiurgatum esse, quod, licet facultate dicendi Pericleae simillima instructus, prae timiditate tamen et mollitie de se ipso desperaret, neque animum adversus populi strepitum, corpus ad labores sustinendos obduraret. Idem refert,[47] quum iterum explosus domum rediret, obviam ei factum Satyrum histrionem — alii rectius fortasse Andronicum appellant[48] — ipsi familiarem: quumque Demosthenes fortunae iniquitatem quereretur, quodque probari populo non posset, licet omnem in eloquentiae studium operam insumpsisset, dum homines ebriosi rudesque bonarum artium suggestum occuparent, Satyrum medicinam malo promisisse, si Euripidis aliquot sive Sophoclis versus memoriter sibi recitaret. Quod quum fecisset, eosdem illum versus tanta cum arte et veritate et motus gestusque decore pronuntiasse, ut prorsus diversi esse viderentur et quantum ornatus gratiaeque orationi actio conciliaret tum primum Demosthenes intelligeret, et postmodo, quum rogaretur quid in dicendo primum esset, huic primas daret, huic secundas, huic tertias.[49] Hinc locum sibi ad meditandum subterraneum aedificasse, in eumque quotidie actionis formandae vocisque exercendae caussa descendisse, ac saepe duos tresve menses ibi continuos egisse, rasa dimidia parte capitis, ne egredi posset, etsi vellet, prae verecundia.[50] Quin etiam cum aliis habita colloquia gestaque negotia ansam exercitationis fecisse et argumentum studii: nam ex quo otium nactus esset, statim in conclave illud suum digressum peractas res earumque rationes recensuisse, tum quos audivisset sermones memoria repetentem in sententias et verborum circuitus digessisse, quaeque aut ipse ad alium aut ad se alius locutus esset, diversis modis emendasse et in aliam formam redegisse. Naturae autem impedimenta ut superaret, huiusmodi ex-

45 Plut. vit. Dem. 6. Cf. Liban. p. 8 sq. Zosim. p. 299. Anon. p. 305. Suid. s. v. Δημοσθένης III.

46 Vit. Dem. 6. Cf. eiusd. Moral. p. 795 c. Vit. dec. orr. p. 845 a.

47 Vit. Dem. 7.

48 Vit. dec. orr. p. 845 a. Anon. vit. p. 305. Suid. s. v. Δημοσθένης III. Quinct. XI, 3, 7. Sed fictum sine dubio est, quod legitur in Vit. dec. orr. p. 844 e. et apud Photium p. 493 a., Neoptolemo histrioni decem M drachmarum Demosthenem solvisse, quo integras periodos uno spiritu pronuntiare disceret. Incertum item quantum Eubulidi debuerit, dialectico Milesio, quo praeceptore usum esse auctore Hermippo, ut videtur, aiunt Diog. Laert. II, 108. Lucian. enc. Dem. 12. Auctor vit. dec. orr. p. 845 b. Photius p. 493 b. Suid. s. v. Δημοσθένης I. Appul. apol. 15. Cf. A. Schaefer in Philol. t. VI. p. 429.

49 Cic. de orat. III, 56, 213. Brut. 38, 142. Orat. 17, 56. Quinct. XI, 3, 6. Longin. de inv. t. IX. p. 567. rhett. gr. ed. Walz. Vit. dec. orr. p. 845 b. Liban. vit. p. 4. Adde quae narrat Plut. vit. Dem. 11, quaeque Demetrio Phalereo auctore profert Philodemus rhet. IV. p. 222 Speng.

50 Cf. vit. dec. orr. p. 844 d. Photius p. 493 a. Zosim. vit. p. 300. Anon. p. 304. Suid. s. v. Δημοσθένης III.

ercitationibus usus est teste Demetrio Phalereo,[51] qui ex ipso iam sene se ait audivisse: coniectis in os calculis verba simul aliquot recitans haesitantiam linguae et gravitatem correxit;[52] vocem inter currendum exercuit atque ita, ut per acclivia ascendens verba faceret vel versus multos retento spiritu pronuntiaret;[53] habuitque domi magnum speculum, adversus quod solebat declamare.[54] Eiusdem modi alia ab aliis traduntur, velut quod in Phalerico ad fluctum maris declamare solitus sit, ut populi fremitum tolerare et voce vincere assuesceret;[55] quod, quum inter declamandum iactaret inconvenienter humerum, hoc vitium emendaverit suspensa e lacunari hasta sive gladio, ut, si calore dicendi vitare id excidisset, offensatione illa commoneretur;[56] quod angusto in lecto cubuerit, quo cito expergisceretur,[57] quodque lucubrare solitus dolere se affirmaverit, si quando opificum antelucana victus esset industria.[58]

Quae etsi ita comparata sunt, ut non parem omnia fidem habere videantur, sed praeter modum aucta nonnulla et exornata, deque uno alterove dubitandum esse censeas, satis tamen probant eximiam viri et indefessam diligentiam, contraque naturae malignitatem contentionem plane admirabilem, ut, si quis alius, Demosthenes quam postea consecutus est laudem oratoriam suo Marte expugnasse iure dici possit. Unum erat tantum, quod his ex exercitationibus ei adhaesit, quodque tantae mobilitatis levitatisque populo qualis erat Atheniensium, in tanto praesertim numero virorum facundissimorum, vitium videri potuit. Scilicet ex tempore dicendi facultatem, si quae in ipso fuit, non excoluerat et verbum nunquam in publico nisi ante cogitatum, meditatum, elaboratum facere assueverat, adeo ut saepe in contione nominatim a populo vocatus, si paratus non esset, dicere recusaret.[59] Nec dubitavit Demosthenes hoc libere profiteri;[60] quanquam nec potuit effugere sales hominum malevolorum linguaque procacium hoc nomine ipsum irridentium.[61] Sed ut vitium hoc fuerit in oratore, qualem summum sibi aliquis animo informaverit, at in virtutem potius versum dicas in Demosthene, si reputas, consulta re ac perpensa loqui quantum quum omni tum isto tempore valuerit, qua summa respublica Atheniensium laborabat inopia consilii, idque ipsorum maxime culpa oratorum prava populo, qua erant aut perfidia aut inconsiderantia, suadentium. Itaque vitium illud, si quod fuit, ut natura insitum facile

51 Apud Plut. vit. Dem. 11. Cf. Dionys. Halic. de Demosth. c. 53. Cic. de pet. cons. 1, 2.

52 Cic. d. divin. II, 46, 96. *Demosthenem scribit Phalereus, cum rho dicere nequiret, exercitatione fecisse ut planissime diceret.* Cf. de orat. I, 61, 260. Quinct. I, 11, 5. XI, 3, 54. Valer. Max. VIII, 7, 1. Vit. dec. orr. p. 844 d. Photius l. l. Zosim. vit. p. 299. Anon. p. 305. Ceterum cognomen Demostheni inditum *Βάταλος* vel *Βάτταλος*, ab ipso agnitum XVIII, 180, sed in deterius detortum ab Aesch. I, 126. 131. II, 99. (quo impuro ex fonte profluxere quae habent Plut. Dem. 4. Auctor vit. dec. orr. p. 847 e. Liban. vit. p. 5. Photius p. 495 a), ab ipso quo puer laborabat linguae vitio derivandum videri monui in Quaestt. Dem. P. IV. p. 89.

53 Cic. d. or. I, 61, 261. Quinct. XI, 3, 54. Zosim. vit. p. 300.

54 Quinct. XI, 3, 68. Vit. dec. orr. p. 844 e. Photius l. l. Zosim. vit. p. 300. Anon. p. 305.

55 Cic. de fin. V, 2, 5. Quinct. X, 3, 30. Valer. Max. l. l. Vit. dec. orr. 844 e. Photius l. l. Liban. vit. p. 4. Photius l. l. Zosim. p. 299. Anon. p. 305.

56 Quinct. XI, 3, 130. Vit. dec. orr., Photius, Zosim., Anon. ll. ll.

57 Vit. dec. orr. p. 844 d. Photius l. l.

58 Cic. Tusc. IV, 19, 44. Lucernam eum noctu nunquam extinxisse usque ad aetatis annum L. tradit auctor vit. dec. orr. p. 848 c. Adde Plut. vit. Dem. 11, quodque eum dixisse, oratorem se eo factum quod plus olei quam vini consumpsisset, testis est Aristoteles apud Stob. florileg. XXIX, 90.

59 Plut. vit. Dem. 8. de puer. educ. 9. p. 6 d.

60 Or. XXI, 191. Vit. dec. orr. p. 848 b. *ὀνειδίσαντος δ' αὐτὸν Ἐπικλέους ὅτι ἀεὶ σκέπτοιτο "αἰσχυνοίμην γὰρ" εἶπεν "εἰ τηλικούτῳ δήμῳ συμβουλεύων αὐτοσχεδιάζοιμι."*

61 Argumenta eius oleum olere dixit Pytheas. Plut. vit. Dem. 8. comp. Dem. et Cic. 1. praec. polit. 6. p. 802 e. Ael. var. hist. VII, 7. Lucian. enc. Dem. 15. Liban. vit. p. 4. Stob. florileg. XXIX, 60.

condonabimus ac satis abunde censebimus compensatum non solum industria in elocutione ad artem exigenda posita eximia, verum summa etiam sententiarum gravitate, argumentorum subtilitate, iudicii maturitate. Quo si addis actionem vividam ac decentem et, quod summum est, vim illam vitalem per omnes Demosthenis orationes aequabiliter diffusam, animum dico sincerum, constantem, veri honestique pervicacem, iam senties qui assentatorum grege impensius acerrimum hunc sui castigatorem probare potuerit populus, cui etsi voluntas plerumque promptusque animus, at nunquam iudicium defuit et officii conscientia.

Demosthenes igitur in iudicio, ut diximus, eloquentiae tirocinium posuit. Quod quem successum habuerit, quum ex ipsis in sua re habitis adversus tutores orationibus, de quibus supra verba fecimus, intelligitur, tum ex eo aestimare licet, quod, si Lysiam excipias, Atticorum oratorum, qui quidem aliquam nominis famam adepti sunt, nemo Demosthene frequentius aut studiosius a litigatoribus caussarum actor vel patronus est arcessitus. His operam suam ab initio commodavit eo libentius, quo vehementius urgebat rei familiaris reparandae necessitas, quoque magis artis per exercitationem firmamenti adhuc indigebat: quanquam hec postea omnino defuit auxilium suum implorantibus. Itaque iudicialium orationum plurimas videtur eo tempore scripsisse, quod ab ipsius tirocinio proxime abfuit. Neque inter privatarum actionum fines se continuit, verum etiam altiora iam petens et quasi ad rempublicam aditum sibi parans in publicis mox operam suam et studium interponere coepit; quarum prima fuit, in qua Diodoro scripsit orationem adversus Androtionem, altera, in qua pro Ctesippo, Chabriae filio,[62] orationem adversus Leptinem ipse dixit, utraque ol. CVI, 2. 355. instituta.[63]

His studiis firmatus anno proximo ad rempublicam accessit. Graecarum rerum status hoc tempore is erat, qui, licet periculum nullum impendere videretur, ducem tamen fortem, probum, prudentem vel maxime desideraret. Lacedaemonii enim amissum post cladem Leuctricam principatum recuperare renitentibus Argivis, Messeniis, Arcadibus frustra nitebantur; Thebanis exstincto Epaminonda ad principatum Graeciae obtinendum neque animi satis neque consilii viriumque supererat, praesertim ex ol. CV, 4. una cum Thessalis Locrisque adversus Phocenses sacrilegos, Atheniensium atque Lacedaemoniorum assensu et auxilio adiutos, belligerantibus; Athenienses ipsi recuperato interea maris imperio eoque novo civitatum maritimarum foedere confirmato vires aegre resumptas temere consumpserant, ac parta tueri nescii tam mala reipublicae administratione quam bellis continuis, eo maxime quod cum sociis nuper intempestivo consilio et infausto exitu gesserant, attriti iacebant et exhausti, adeo ut magis in dies decresceret civitatis auctoritas atque fides ac promptus civium animus medicinam inopiae et miseriarum levamentum expetentium. Explevit hoc desiderium quantum potuit Eubulus, qui, postquam Aristophon, antiquae vir virtutis, civitatis gubernatione se abdicavit, reipublicae administrandae praeesse coepit solus.[64] Quanquam hoc erga popu-

62 Huic patrocinatum credi, quod matrem eius uxorem sibi tum petiverit, refert Plut. vit. Dem. 15. Quin ipsam in matrimonium iam duxisse aiunt Aristid. adv. Demosth. de immunit. §. 4. 35. Anon. vit. p. 306. Suid. s. v. Δημοσθένης III. Sed Samiam quandam uxorem habuisse Demetrio Magnesio auctore tradit Plut. l. l., Heliodori filiam, ex qua tres liberos susceperit, Auctor vit. dec. orr. p. 847 c. Contra si Athenaeum audis XIII. p. 592 e, non legitima ex uxore, verum ex meretrice liberos procreavit. Adde quae de Demosthenis cum scortis consuetudine proferunt Id. p. 588 c. et A. Gellius I, 8, quaeque pro sua consuetudine adhuc turpiora Aesch. III, 162. 174.

63 Dionys. Halic. epist. ad Amm. I, 4.

64 Eubuli res accurate exponit A. Schaeferus in Philol. t. V. p. 1—26.

lum obsequio non id agebat, ut publicam calamitatem sublevaret, sed ut plebis gratiam sibi per eamque summam in republica potestatem compararet. Nam quod ordinata emendataque vectigalium administratione — hanc enim potissimum provinciam sibi delegerat — civitatis reditum mirifice auxit et aerarii inopiam sustulit, etsi laudi ipsi dandum est, tamen quibus modis hoc assecutus et qua ratione partis opibus usus sit si reputas, in gravissimam reprehensionem non potest non incurrere. Ac primum quum id solum spectaret, ut opes in aerarium inferret quantas posset, hoc autem, dum belli sumptu reditus absumeretur, assequi non posset, pacis auctor exstitit et propugnator acerrimus, eiusque non honestae, verum indignae prorsus populi Atheniensium nomine, quaeque ipsorum quum gloriae perpetuis meritae laboribus, tum a maioribus ipsis tradito inter Graecos principatui finem impositura erat ignominiosum. Sed magis etiam corrupit populum indignum in modum consumptis ac profusis quas congessit opibus. Semen mali iam Pericles sparserat. Is enim aurae popularis captandae gratia instituerat, ut de tributis a sociis redeuntibus annuis, quorum quae post expensos belli sumptus restabant in aerarium referenda erant, statis diebus certa pecuniae summa pro theorico plebi distribueretur. Post belli Peloponnesiaci tempora hoc munus Agyrrhio auctore instauratum, eique dispensando novus magistratus (*οἱ ἐπὶ τοῦ θεωρικοῦ*) praefectus est. Ac tum quidem certa quotannis summa theorici nomine ex eis numerabatur, quae quum ex publico reditu superessent, ex lege ad belli usum reservanda erant, quanquam ea condicione ut exorto bello in eius usum ista pecunia restitueretur. At ex quo Eubulus ad rempublicam accessit, non solum haec condicio in oblivionem adducta est, verum eo etiam brevi res processit, ut quicquid ex publicis reditibus superesset in plebis delicias et voluptatem proiiceretur.[65] Quod ut impense populo placuit, ita beneficii tanti auctorem summo studio et obsequio prosecutus est, ad eiusque arbitrium, dum suae libidini satisfieret, totum se accommodavit. Neque alter alteri defuit: nam quum instante bello Euboico ol. CVI, 3. Apollodorus de istis pecuniis in usum belli repetendis populum rogavisset, Eubulo auctore, ut videtur, in ius vocatus et talento multatus est;[66] quin legem mox Eubulum pertulisse aiunt,[67] qua capite damnaretur qui denuo de theoricis abrogandis ad populum referret. Idemque postea pacem cum Philippo faciendam civibus expressit, quippe si repugnarent, iacturam theorici facturis.[68] Sic fieri non potuit quin populus Atheniensium in segnitiem torporemque resolutus magis in diem a virtute maiorum degeneraret, inque summum periculi discrimen rempublicam adduceret. Nimirum aerumnarum satis et laborum se perpessos rati voluptate iam metiri omnia: domi sedere compressis, quod aiunt, manibus, pompas, spectacula, ludos, epulas lautissime apparare, in foro deambulare, quaeritare num quid novi, in contione magnifica verba facere, altercari inter se, res Graecorum parvi pendere; sin quae belli gerendi ingruit necessitas, ipsi arma non capere, naves non conscendere, pecuniam conferre nolle, sed cunctando, deliberando, decernendo tempus terere, opportunitatem praetermittere, denique naves inanes sociis mittere aut gregem mercenariorum ob mercedis inopiam latrociniis et praedationibus alendorum ac iussa praetorum, ipsorum quo-

---

65 Theopomp. apud Athen. IV. p. 166 d. Harpocr. s. v. *Εὔβουλος*. Iustin. VI, 9.

66 Dem. LIX, 4 sq.

67 Liban. argum. or. I. p. 8. Schol. Dem. I. p. 33. III. p. 123. ed. Dind. Quanquam negat rem ut e verbis Demosth. III, 12. effictam Sauppius ad or. I, 19. p. 66. ed. Goth.

68 Dem. XIX, 291.

que rei militaris parum plerumque peritorum, aegre peragentium.

Quae mala ne in perniciem traherent rempublicam unus qui caveret exstitit Demosthenes. Nam ut multi fuerint alii, qui Eubuli rationem improbarent nec rerum Graecarum curam deponere dignum Atheniensibus decorumve iudicarent, tantum non omnes tamen isto quidem tempore, metu an quod sibi ipsis parum confidebant, silentium agere quam ipsius viri praepotentis et plebis cupiditate occaecatae offensionem et invidiam incurrere maluerunt. Itaque praeter Demosthenem solus Diophantus est, quem Eubuli consiliis per aliquod tempus fortiter adversatum accepimus.[69] Demosthenes autem quando primum cum Eubulo congressus sit non traditur. Factum credas iam ol. CVI, 3, quum de ope Plutarcho, Eretriae tyranno, ferenda populus in contione deliberaret; hoc enim bellum Demosthenes solus, ut ait,[70] tanquam inhonestum atque sumptuosum dissuasit, parumque abfuit quin ab eis dilaniaretur, qui parvi lucri caussa suis consiliis ad peccandum adducere populum studebant: dum modo constet in his Eubulum quoque, ut eius amicum Midiam,[71] fuisse. Quod ut ut erat, parvi Eubulus ab initio videtur iuvenem pependisse, nec quantus orator quamque sibi gravis adversarius evasurus esset recte aestimasse. Erupit ira demum inter iurgia, quae cum Demosthene instituit Midias. Is enim homo praedives, protervus, improbus, iam pridem adversus Demosthenem in caussa tutelari suscepta simultate inde ab ol. CVI, 2, quo choragi officium ille ultro obierat, per integrum fere annum gravissimis iniuriis eum lacessivit ac postremo eo processit petulantiae, ut in ipso theatro spectante populo manum chorago iniiceret.[72] At ille contumeliam sibi factam protinus per probolen, quae dicebatur, ad populum detulit, ab eoque reum habitum Midiam in ius vocavit. Atque in ipsa quidem probole patronus Eubulus Midiae non exstitit.[73] Sed inter cognitionem demum malis artibus a Midia extractam accidit ut in Nicodemum Aphidnaeum caedes committeretur atrocissima. Amicus hic Eubuli fuit; caedem perpetrasse Aristarchum, Moschi filium, quo Demosthenes familiariter utebatur, pene in confesso erat.[74] Nihilo minus Midias culpam in Demosthenem coniicere, adeoque data pecunia Nicodemi necessarios ut hunc tanquam necis auctorem persequerentur impellere conatus est,[75] Eubuli si non instinctu, at assensu certe: qui etsi num socium criminis Demosthenem crediderit non liquet, tum tamen primum utrumque inter se collisos esse certum est.[76] Itaque subito Eubulus Midianae caussae patronus exstitit, nec dubitari potest quin sua interposita auctoritate reum si non crimine, at supplicio exsolvisset, si in via accusator perstitisset remque iudicum sententiae commisisset. At ille necessitati denique cessit, quodque Midiae preces, minae, pollicitationes non potuerant, extorsit ei eiusdem cum Eubulo aliisque eiusdem factionis et animi hominibus conspiratio, suaque solitudo et praesidii inopia.[77] Quum igitur iniuriam inultam tolerare mallet quam permittere ut iudicum sententia probata longius serperet, incepto destitit ac litem Midiae remisit,[78] ipsam

69 Vid. A. Schaefer in Philol. t. V. p. 13 sq.
70 Or. V, 5.
71 Dem. XXI, 110. 200.
72 Narrat rem Dem. XXI, 13 sqq.

73 Dem. XXI, 206.
74 Dem. XXI, 116. Aesch. I, 172. II, 166. Caedis socium Demosthenem fuisse dicit Dinarchus I, 30, auctorem Idomeneus apud Athen. XIII. p. 592 f. Cf. Zosim. vit. p. 300. Anon. p. 304. Rhett. Graec. t. IV. p. 88. 324. 459. 464.
75 Dem. XXI, 104.
76 Dem. XXI, 206. Adde Schol. ad p. 341, 1. et Arg. or. XIX. p. 340.
77 Dem. XXI, 139. 190. 205.
78 Acceptis triginta minis, ut auctor est Aesch. III, 52, quem sequuntur Plut. vit. Dem. 12. Auctor vit. dec. orr. p. 844 d. Anon. vit. p. 306. Suid. s. v. Δημοσθένης III.

autem quam interea litteris mandaverat orationem evulgavit tanquam cavendae similis iniuriae civibus documentum.[79]

Sed tantum abfuit ut Eubuli eiusque satellitum machinationibus a rebus publicis gerendis se deterreri pateretur, ut fortius etiam incepto instaret ac bellum hominibus indiceret, quibus suas libidines explere quam patriae servire magis cordi erat. Nempe afflictam quae tum erat rerum Graecarum condicionem probe perspexit erigi inque integrum restitui non posse nisi si populus Atheniensium locum qui ipsi debebatur inter Graecos principem recuperaret recuperatumque fortiter ac prudenter tueretur, atque hoc ut ad effectum adduceret, qua erat ingenita erga patriam caritate, omni ingenii contentione incubuit. Suasit hoc populo iam statim ex quo ad rempublicam accesserat in orationibus quas habuit de symmoriis (XIV) ol. CVI, 3. 354, deinceps pro Megalopolitanis (XVI) ol. CVI, 4 353, deque Rhodiorum libertate (XV) ol. CVII, 2. 351, rogans ut nihil committerent quod a sua dignitate esset alienum, bellum non temere molirentur, nec tamen ubi necessitas ingrueret prae ignavia recusarent, sed prompti paratique essent ad improbum quemque conatum comprimendum, maxime vero socios non tam vi armorum quam aequitate, fide, honestate continerent: mox vero ut non suaderet modo, sed etiam posceret et flagitaret et civibus identidem inculcaret, quum ipsius populi desidia tum periculo propius in diem ex Macedonia imminente adductus est. Philippus enim, Amyntae filius, postquam Macedoniae regnum adeptus, devictis praeter exspectationem qui undique in ipsum irruebant hostibus, mirifice imperium suum confirmavit, iam consilium exsequi coepit mature, ut videtur, animo conceptum totius Graeciae in suam potestatem redigendae. Invitabat Graecorum inter se discordia et inertia, stimulabat animus gloriae appetens atque imperiosus: quanquam ne arma cunctis protinus inferret dissuadebat prudentia; verendum erat enim ne communi periculo ingruente excitati inque gratiam restituti vim vi repellerent. Itaque caute ac pedetentim procedendum erat, celandum consilium, arte et fallaciis agendum, discordia ubi erat alenda, ubi non erat disseminanda, civitatum aliae beneficiis, aliae pollicitationibus aut minis tentandae, in una quaque viri potentes mercede corrumpendi et ad suas partes pertrahendi, universae res Graecorum eo usque conturbandae, donec occasionem nactus esset suam interponendi auctoritatem interque ipsas turbas summo imperio potiundi. Hunc ut assequeretur finem nihil arduum sibi censebat, nihil inexpertum relinquebat, belli labores, frigus, vulnera, mortis periculum aequo animo ferebat. Accessit summa belli gerendi et cupiditas et peritia, quique rem confecit a nullo fraudis ac perfidiae genere abhorrens animus. Sic instructo praeter exspectationem sane accidisset, si Graeci superiores evasissent: immo hoc iam mirere, homines inter se dissidentes ac patrum virtutis degeneres qui fieri potuerit ut aliquamdiu resisterent. Quanquam non ipsorum hoc, verum unius Demosthenis praeclaro factum est consilio et impulsu. Qui etsi non solus quo tenderet Philippus perspexisse putandus est, fere solus tamen, ex quo perspexit, Atheniensibus quo in discrimine versarentur patefecit, qua ratione emergere hinc possent exposuit evidenter, ut arma ipsi caperent, naves conscenderent, pecuniam conferrent, mercenarios conducerent, simultates cum reliquis Graecis hactenus exercitas deponerent, ipsos exemplo suo, rogatu, auxilio in societatem evocarent, instigarent, confirmarent, iunctis viribus

79 Exponit haec A. Schaeferus in Philol. t. V. p. 17 sq. Cf. C. F. Hermanni comm. de Midia Anagyrasio, Gott. 1852.

hostem arcerent impigre assidueque hortatus est. Tam acre ardensque studium successu non caruisset, si per unum stetisset virum quo minus libertatem Graecia amitteret. Sed vel sic Demosthenes tantum difficultatis ac molestiarum Macedonibus exhibuit, ut aliquamdiu quorsum res casurae essent incertum esse videretur, atque ipse Philippus non digniorem se quenquam Demosthene adversarium esse fateretur.[80] Verum deinceps haec exponenda sunt.

Ac primum quidem mortuo Perdicca ol. CV, 1. 359. de regno Macedoniae Pausanias et Argaeus cum Philippo contenderunt. Ex his Argaeum Athenienses adiuverunt, non praetermittendam rati oblatam Amphipolis recuperandae opportunitatem. Philippus autem devictis protinus Atheniensium mercenariis, quo res Macedoniae turbatas componere tuto posset, pacem eis atque foedus obtulit, Amphipolin liberam dimisit, ut caperent si possent Athenienses,[81] quin etiam ipsis Pydna urbe pro mercede pacta operam suam in Amphipoli comparanda pollicitus est,[82] adeo ut Athenienses mox deditionem ultro offerentes Amphipolitanos repellerent.[83] Dein ipsis bello sociali implicatis interea Philippus Amphipolin agressus non solum hanc suae ditionis fecit, verum mox alias quoque Atheniensium urbes Macedoniae confines, Pydnam, Potidaeam (ol. CV, 4), Methonen (ol. CVI, 3), in suam potestatem redegit, parum illis aut nihil repugnantibus.[84] Secutum est bellum Phocicum,[85] quod ut gratam Philippo dedit in res Graecorum sese inserendi occasionem, ita in ipsam Graeciam eidem viam denique patefecit: quanquam ne statim Thessalia occupata, quo adversus Pheraeos tyrannos, Phocensibus socios, in auxilium vocatus cum exercitu venerat, per Thermopylarum fauces in Graeciam irrumperet bellumque illico tanquam sacrilegii vindex, ut simulabat, dirimeret, prohibuit praeter spem Atheniensium vigilantia (Ol. CVII, 1. 353).[86] Itaque compositis rebus Thessalorum, Graecisque inter semet ipsos ferro saevientibus, Philippus in Macedoniam redux iam versus Thraciam se convertit, ut hac quoque parte fines imperii longius proferret, quaeque illic superessent Graecae originis ditionisque civitates occuparet. Chalcidicae peninsulae urbes petiit foederatas, earumque principem Olynthum, civitatem opulentam ac florentem. Socii Olynthii ante regi fuerant in bello cum Atheniensibus gesto, ab ipsoque praemii loco Anthemuntem[87] et tanquam alienati ab Atheniensibus animi pignus Potidaeam illis ereptam acceperant.[88] Verum quo magis in dies crevit Philippi potentia, animus, insolentia, eo manifestius Olynthiis quid se maneret tandem, ni sibi praecavissent, apparebat. Quare iam ol. CVII. ineunte in gratiam cum Atheniensibus rediere,[89] eiusdemque anno 3. in Chalcidicen Philippo irruente miserunt qui foedere oblato eorundem auxilium implorarent.[90] Hi vero qua erant socordia multoque maiore belli periculorum fuga quam honestatis appetentia, opem petentibus denegassent, si Demosthenes in contionem non prodiisset et auxilii ferendi necessitatem habita oratione Olynthiaca prima (I) demonstrasset. Olynthum enim

80 Vit. dec. orr. p. 845 c. *Φίλιππον δὲ πρὸς τοὺς ἀναφέροντας αὐτῷ τὰς κατ᾽ αὐτοῦ δημηγορίας εἰπεῖν ὅτι "καὶ ἂν ἀκούων λέγοντος Δημοσθένους ἐχειροτόνησα τὸν ἄνδρα πρὸς τὸν κατ᾽ ἐμοῦ πόλεμον."* Cf. Photius p. 493 b.

81 Dem. XXIII, 121. Diod. XVI, 3.

82 Dem. II, 6. Theopomp. apud Phot. lex. p. 588. Cf. Dem. VII, 27. XXIII, 116.

83 Dem. I, 8.

84 Dem. I, 12. IV, 35.

85 Cf. K. Wolf, *der heilige Krieg der Phoker*, Fuld. 1833. Th. Flathe, *der phokische Krieg*, Plav. 1854.

86 Dem. IV, 17. XVIII, 32. XIX, 319. Diod. XVI, 38.

87 Dem. VI, 20.

88 Dem. II, 7. VI, 20. XXIII, 107.

89 Dem. XXIII, 108 sq.

90 Philochorus apud Dionys. Halic. epist. ad Amm. I, 9.

si praedae Philippo esse sinerent, nullum iam superfuturum libertatis Graecorum propugnaculum, nec quenquam fore qui Macedonem ab ipsis Atticae finibus arceret. Persuasit civibus, decretum est auxilium. Verum brevi deferbuit calor, refrixit belli apparatus, auctoribus eis, ut videtur, qui officia detrectabant, ideoque operam dederant interea, ut terribiliorem ac fortiorem quam quem superare possent Philippum cives crederent. Qui quantum errarent Demosthenes altera Olynthiaca (II) docuit. Nec caruit haec successu: quanquam neque eo quo iusserat orator res acta est conatu, studio, apparatu. Missae sunt cum peltastis MM naves XXX Charete duce.[91] Is forte copias Philippi mercenarias superavit.[92] Quo nuntio accepto Athenienses, quasi confecta res esset, non amplius de servandis sociis, sed de Philippo iamiam puniendo somniantes Demosthenes Olynthiaca tertia (III) castigavit, idque quo iure fecerit docuit belli exitus. Dilapsis enim mercedis inopia Charetis copiis, quum vere proximo Chalcidicen Philippus denuo invaderet, legati Athenas iterum venere auxilium a sociis petentes. Iussus est opem ferre Charidemus cum navibus atque copiis, quas paratas in Hellesponto tum habebat:[93] sed nihil profecit homo gulosus et libidinosus.[94] Itaque nondum annus exiit, quum occupatis civitatibus Chalcidicis reliquis omnibus in ipsos Olynthiorum fines Philippus exercitum introduxit.[95] Interea idem Athenienses, ut ab auxilio Olynthiis ferendo retineret, lacessere multis modis coeperat: classem misit in Hellespontum ad tentandam Chersonesum Charidemi secessu praesidio nudatam,[96] in Lemnum et Imbrum facta impressione captivos abduxit cives Atheniensium, ad Geraestum comprehensis navibus mercatoriis immensam pecuniam collegit, postremo ad Marathonem appulit sacramque quae illic in statione erat navem abripuit.[97] His atque talibus demissum civium animum erigere Demosthenes studuit oratione in Philippum prima (IV); qua in oratione quum calamitatis ostendat ut caussam ita medicinam in ipsis esse positam, tum novam proponit belli gerendi rationem. Scilicet duplici opus esse apparatu: ac primum instruendas esse triremes L una cum numero navium ad vehendam dimidiam partem equitum idoneo, quas, si qua Philippus subito incurrisset, accepto nuntio illico cives ipsi conscenderent; deinde vero exercitum comparandum esse peditum MM, equitum CC, qui navium X sub praesidio aliisque per intervalla aliorum in stationem succedentibus arma continuo ferrent, Macedoniam ipsam infestarent, oras vastarent, portus praecluderent, naves interciperent, regem quovis modo distenderent, exercerent, fatigarent: suffectura haec, donec copias parare liceret, quae collatis signis cum illo dimicare possent. Quem apparatum, haud praegrandem licet pro ipsorum viribus nec nimis sumptuosum, probatum tamen esse Atheniensibus non compertum est. Olynthii vero in extremo rerum discrimine spem ultimam in Atheniensibus repositam habentes mox ut nova auxilia mitterent rogavere, eaque non mercede, ut antea, conducta, verum ex ipsis civibus conscripta. Athenienses autem ne tum quidem sociis defuere; miserunt enim Charetem iterum XVII navibus, MM gravis armaturae civibus, CCC equitibus instructum.[98] At his quoque inceptum haud successit: victi duobus proeliis Olynthii se in urbem recepere, quam obsidione cinctam Philippus pro-

91 Philochorus apud Dionys. l. l.
92 Athen. XII. p. 532 d.
93 Philochorus apud Dionys. l. l.
94 Theopompus apud Athen. X. p. 436 c.
95 Dem. XIX, 266.
96 Dem. IV, 17. 41. Prooem. 21. p. 1432.
97 Dem. IV, 34.
98 Philochorus apud Dionys. l. l.

ditione tandem cepit captamque solo aequavit ol. CVIII, 1. 348.[99]

Athenienses autem et ipsi tandem rerum progressu exterriti iam aliquanto ante captam Olynthum de bello acrius gerendo cogitaverant, eoque consilio in Peloponnesum aliasque Graeciae civitates miserant, qui ut a Philippi fallaciis sibi caverent, utque secum iunctis viribus pro communi libertate propugnarent hortarentur.[100] Obstitit incepto Graecorum partim diffidentia, partim ignavia, partim infectus Philippi artibus animus. Itaque excisa Olyntho, iamque in summum discrimen adducta, quae ultimum superfuit in istis regionibus imperii sui praesidium, Chersoneso Athenienses, quum soli bello sustinendo impares se sentirent, ad pacem faciendam iam magis in diem inclinabant. Peropportune enim ceciderat ut propensum eodem animum ipsis Philippus, licet quo tenderet non animadvertentibus — quippe pacem victor offerebat non quo incepto destitisset aut belli ipsum pertaesum esset, verum ut animos iam paullo commotiores consopiret, Graecos a foedere iungendo, quod si nimis instaret futurum erat, revocaret, sua consilia obtegeret et pacis praetextu ad effectum tutius adduceret — iam ante captam Olynthum significaret. Oblatam a Philippo pacem per Euboeos primum, iterum per Ctesiphontem,[101] cupide excepit populus Atheniensium paucis refragantibus, neque ipso, ut videtur, Demosthene repugnante. Scilicet refert Aeschines[102] Philocratem primum rogavisse, ut Philippo pacis faciendae caussa caduceatorem legatosque Athenas mittere liceret, quumque ob hoc laesae legis postulatus esset a Lycino, acerrime defensum esse a Demosthene. Eundem, quum expugnata interea Olyntho multi cives Athenienses a Philippo capti essent, cognatis Iatroclis atque Eucrati, qui inter captivos erant, instigantibus una cum Philocrate apud populum pro illis operam suam interposuisse; dein captivorum redimendorum caussa legatum esse missum Aristodemum histrionem; qui quum redux factus non solum propensum Philippi in Athenienses animum, verum etiam foederis cum eis faciendi voluntatem nuntiasset, Demosthene auctore populum coronam Aristodemo decrevisse; tum Philocratem rogavisse, ut decem legati crearentur, qui de pacis condicionibus cum Philippo agerent, inque hos eodem Philocrate auctore Demosthenem quoque lectum esse; eundem denique pro Aristodemo quoque apud populum intercessisse: qui quum compluribus in civitatibus artis specimina tum daturus esset, ne obeunda legatione arceretur, populo Demosthenem suasisse, ut eius absentiam per legatos apud illas excusaret. In his quid verum quidve fictum aut depravatum sit, ut in omnibus quae in Demosthenem Aeschines coniecit, — pravo enim huius studio atque opera factum est, ut tota fere pacis Philocrateae historia gravissimis iam sit obruta difficultatibus[103] — non liquet. Negat Demosthenes[104] pacis faciendae auctorem se exstitisse, negat Philocratis caussam se egisse, — huic enim Eubulum et Cephisophontem adfuisse — omnemque cum eo consortionem tanquam ignominiosam summa cum indignatione detestatur. Et hoc quidem facile credas asseveranti: quanquam nec ab omni consilii societate in pace illa facienda abhorruisse putandus est; pacem enim optare hac rerum condicione viri prudentis erat, patriae

99 Dem. IX, 56. 66. XVIII, 48. XIX, 263 sqq. Diod. XVI, 53.
100 Dem. XIX, 10.
101 Aesch. II, 12.
102 Or. II, 14—18.

103 Soli eius fontes adhuc exstant, quibus alter alterum laceravit, orationes a Demosthene atque Aeschine de male gesta legatione et de corona habitae (Dem. XVIII. XIX, Aesch. II. III.).
104 Or. II, 14—18.

vere amantis, qualis erat Demosthenes, operam dare ut talis evaderet, quae honestum finem bello male gesto imponeret. Quare nec munus legati sibi demandatum detrectavit, sed rei pro viribus agendae totum sese dedit. Missi sunt cum Demosthene Aeschines, Phi locrates, Aristodemus, Ctesiphon, Iatrocles, Dercylus, Cimon, Nausicles, Phrynon,[105] sociorum nomine Aglaocreon Tenedius.[106] Hi quum in Macedoniam propere venissent,[107] benigne a Philippo excepti ad explorandum regis animum ex ordine annorum, quos quisque natus erat, coram ipso verba fecerunt, extremi Aeschines et Demosthenes. Atque Aeschines quidem, ipsum si audis, magnifice tum pro Amphipoli Atheniensibus reddenda peroravit,[108] Demosthenes vero oratione turpiter excidit et obmutuit.[109] Athenas reversi legationem in senatu renuntiavere; deinde in contione, quum reliqui Philippi laudes impense praedicarent, multique essent in eius benignitate, liberalitate, prudentia celebranda, solus Demosthenes haec indignatus, recitatis simpliciter quae legatis populus mandaverat quaeque rescripsit Philippus, iam consilium dixit esse capiendum: quare rogavit ut, simul atque Philippi legati venissent, duas continuas haberent contiones (d. 18. et 19. m. Elaphebol. ol. CVIII, 2. 346), quarum in altera de pace non solum, verum etiam de foedere a Philippo oblato deliberarent, in altera iam suffragium inirent et rem absolverent, ipsis autem legatis locus ad spectandum in theatro honoris caussa praeberetur. Placuit hoc populo, neque aliter visum est eis, qui sociorum mandata tum Athenis procurabant. Deliberavit populus, decreta est pax et foedus cum Philippo, datum iusiurandum.[110] Tum vero primum Demostheni quae interea oborta erat suspicio intentae ab Aeschine et Philocrate proditionis facta est persuasio. Scilicet Philippus legatos Atheniensium dimittens profectus erat ad opprimendum Cersobleptem, Thraciae regulum, ipsorum socium. Pace autem facta ea condicione, ut quod in sua potestate tum haberet quisque possideret, ne Cersobleptes iureiurando nondum obstricto Philippo oppressus totus in eius potestatem veniret,[111] rogavit Demosthenes ut legati, quorum ex numero et ipse erat cum Aeschine et Philocrate, ad Philippum iureiurando adstringendum lecti non amplius, id quod praeter rem faciebant, tergiversarentur, sed protinus in Hellespontum abirent, brevissimoque itinere, ubicunque locorum regem tum versari comperissent, eo se conferrent. Nec tamen assecutus est quod voluit: frustra enim ipso obloquente legati, postquam Oreum venere, misso qui trium quattuorve dierum erat cursu maritimo, pedestri itinere in Macedoniam pergebant; in quo consumptis diebus XXIII, quum Philippum praesentem in Macedonia non invenirent, Pellae rursus per XXVII dies subsistebant regis reditum patienter exspectantes. Interea Philippus Thraciam expugnaverat, Cersobleptem imperio exuerat: verum nec redux factus in Macedoniam statim promissis stetit, sed tergiversando rem extraxit, legatos Atheniensium frustrationibus distulit, usque eo dum ad id quod agebat prompta sibi essent omnia ac parata. Denique Pheras progressus cum exercitu in armis expedito pacem et ipse Atheniensibus eorumque so-

105 Aesch. II, 18. 20. 21. 42. 48. 52. Dem. XIX, 229. Cf. Arg. or. XIX. p. 336.
106 Aesch. II, 20.
107 Dem. XIX, 163.
108 Enarrat orationem suam II, 26—33.
109 Aesch. II, 34 sq. Cf. Aelian. var. hist. VIII, 12. Philostr. vit. soph. I, 18, 2. p. 508. II, 1, 36. p. 565. A. Gell. VIII, 9.

110 Insertis mendaciis enarrat haec Aesch. II, 45 sqq. III, 63 sqq. Ipse quomodo se gesserit vid. ap. Dem. XIX, 13—16.
111 Calumniis scatent quae de Cersoblepte data opera a Demosthene prodito eaque inter se repugnantia profert Aesch. II, 81 sqq. III, 73 sq.

ciis, Phocensibus exclusis, iureiurando firmavit.[112] Exactis tribus mensibus demum legati Athenas reverterunt. Ac primum quidem in senatu Demosthenes veritatem totam renuntiavit, fraudem factam aperuit, ne vana spe et pollicitationibus amplius se decipi inque extremum discrimen rempublicam adduci paterentur hortatus est. Assensus est senatus, negavit legatis usitatam laudem inque prytaneo epulum. At in contione, in qua ad populum iam referendum erat Demosthenis criminationibus in legatos exacerbatum ac repentino Philippi ad Thermopylas adventu conturbatum, vel ante recitatum senatus consultum Aeschines surrexit, prolataque in medium epistola Philippi, qua legatorum cunctationem excusabat ac se facturum quod nec pudori neque ignominiae sibi futurum esset promittebat, ad Demosthenis insimulationem ne verbo quidem respondit, verum laetissima quaeque nuntiavit: scilicet se auctore Philippum quicquid Atheniensium e republica esset facere decrevisse; Thebanorum ferociam repressurum, Phocenses tuiturum, Thespias et Plataeas restituturum, Chersonesum suis sumptibus perfossurum, Euboeam et Oropum pro Amphipoli redditurum; quin intra biduum triduumve, si domi se continerent, Thebas obsideri venturum nuntium. Non ferebat haec Demosthenes, verum neque horum se quicquam scire declarabat neque exspectare. At contra consurgere Aeschines et Philocrates, certatim vociferari, interpellare Demosthenem, cavillari, ut morosum hominem et aquae potorem[113] subsannare. Populus autem ridebat, nec quicquam audire volebat aut credere nisi quod ipsi arrideret: adeo tum veritate mendacium, virtute et consilio ignavia praevalebat.[114] Confecit rem Philocrates rogando non solum ut laudato ob ea quae promisisset Philippo posteri quoque eadem pace obligarentur, verum etiam ut, si Phocenses non facerent quae deceret, neque Delphicum templum traderent Amphictyonibus, auxilio mitterent Athenienses qui coacturi essent. Quae postquam rata fecit populus, Phocenses per legatos, quos tum Athenis habebant, certiores facti quum prorsus desperarent, sive maturata deditione Philippi iram placatum iri rati, armis positis se suaque omnia in eius fidem atque potestatem permisere extremo a. ol. CVIII, 2. 346.[115] Philippus autem cum Thessalis Thermopylarum faucibus superatis, adiunctisque sibi Thebanorum copiis, Phocidem occupavit, poenamque victis irrogandam Amphictyonibus commisit, h. e. Thebanis atque Thessalis; nam ut aliarum quoque civitatum legati tum adfuerint, penes hos arbitrium fuisse certum est. Decreverunt Amphictyones, ut ab omni sacrorum et concilii communione exclusi Phocenses armis equisque traditis atque oppidis dirutis vicatim in posterum habitarent, deo quotannis, donec ablatas opes restituissent, tributum penderent, ipsi sacrilegi aqua et igni interdicerentur, denique Philippus et in concilio Amphictyonum Phocensibus succederet et una cum Boeotis atque Thessalis Pythia committeret.[116] Interea Athenienses miserant legatos, qui his in discordiis componendis suis commodis apud Philippum prospicerent. Ac Demosthenes quidem rem male gestam indignatus legationis munus recusavit, susceptum ante, ne se absente populus a Demosthene sollicitatus sententiam mutaret, item recusavit morbo simulato

112 Dem. XVIII, 25 sqq. XIX, 150 sqq. Conferenda cum his sunt quae iactat Aesch. II, 89—118.

113 Dem. II, 30. XIX, 46. Eandem ob caussam irriserunt eum Pytheas apud Athen. II. p. 44, Demades apud Lucian. enc. Dem. 15. Cf. Plut. symp. quaestt. IX, 12. p. 741 d. Vit. dec. orr. p. 848 c. Liban. vit. p. 4.

114 Dem. V, 10. VI, 29 sq. XVIII, 31 sqq. XIX, 17—46. Cf. Aesch. II, 119 sqq.

115 Dem. XIX, 48 sqq.

116 Diod. XVI, 60.

Aeschines: clade demum Phocensium nuntiata extemplo recreatus suo Marte hic ad concelebrandam Philippi victoriam Thebas sese contulit, populus vero inopinato rerum eventu perterritus liberos atque uxores ex agris in urbem transferre, castella reficere, Piraeeum munire, Herculea sacra in urbe facere decrevit, adeoque dolore atque ira accensus est, ut neque qui Pythia concelebrarent, neque qui rebus in Amphictyonum concilio agendis interessent legatos mitteret.[117] Denique quum a Thessalis et Philippo venissent, qui ab Atheniensibus ut regem in Amphictyonum societatem lectum agnoscerent postularent, solus frementi populo Aeschines commendavit,[118] Demosthenes certe hoc rerum statu ne Amphictyonicum bellum excitaret, verum ut quod commeruit patienter toleraret et pacem quantumvis inhonestam servaret oratione quae de pace inscribitur (V) populo suasit.

Haec pravo quorundam consilio perque dolum ac proditionem Athenis incepta, gesta, ad finem perducta certum est, neque quin principem inter hos locum cum Philocrate Aeschines tenuerit quisquam dubitat. Philippus enim quum vi nollet quod arte posset et largitione consequi, ideoque in civitatibus Graeciae reliquis omnibus operam emercatus sit hominum pretio venalium,[119] non est cur ab ea quam vel maxime petebat urbe sola sese eum credas abstinuisse, neque Athenis circumspexisse quorum animos auro tentaret et ad opem sibi clam ferendam sollicitaret. Itaque iam ol. CVII. exeunte haud paucos Athenis fuisse accepimus, qui Philippi partes sequerentur, eique quicquid illic accidisset nuntiarent.[120] Sed latius res serpere coepit ex quo in pace facienda ad ipsum accessere viri neque integri animi omnes et sui plerique quam patriae amantiores. In prima legatione fucata regis benignitate praeter solum Demosthenem captos in altera ad proditionem adegit aurum regium. Quanquam de solo Philocrate tam certo constat, ut res pro explorata haberi debeat; is enim, qua erat procacitate et petulantia, aurum acceptum non modo non celavit, verum etiam palam in contione identidem confessus est atque gloriatus.[121] Aeschinem vero puduit certe criminis commissi; negat enim vehementer quam tanquam pretio emptam Demosthenes sibi obiicit perfidiam, proditionem, insidias: ita ut, si vere convictum non dicas nisi qui de se ipso confessus sit, de Aeschine sane aliquid restet dubitationis. At vero eorum, qui quidem sapiunt, de se ipso nemini persuasit, neque mendaciis suis aut simulata innocentia quenquam fefellisse putandus est, quodque e perduellionis iudicio tum emersit, non sane suae integritati aut civium de se existimationi debuit. Scilicet haud multo post legatorum ex altera legatione reditum in ius vocare Aeschinem constituere Demosthenes et Timarchus. Praevenit litem Aeschines Timarcho impudicitiae postulato et infamia notato ol. CVIII, 3. vel 4.[122] Nec tamen socio licet orbatus incepto destitit Demosthenes, extracta tamen in tertium annum ol. CIX, 2. 343. demum res in iudicio acta est, eodemque fere tempore eiusdem criminis Philocratem postulavit Hyperides.[123] Atque huius quidem qui patrocinium susciperet nemo exstitit: quippe confecta re hominis importuni operae, qui ea usi erant, non amplius indigebant, praetereaque aliquo certe piaculo placandam sentiebant iustam populi indignationem. Philocrates igitur damnationis certus supplicio

117 Dem. XIX, 121 sqq. Cf. Aesch. II, 139.
118 Dem. XIX, 111—113.
119 Dem. XVIII, 45 sqq. 295. XIX, 259 sqq. Cf. Polyb. XVII, 14. Pausan. VII, 10, 3.
120 Dem. IV, 18.

121 Dem. XIX, 114. 119. 145.
122 Dem. XIX, 257. 285 sq.
123 Dem. XIX, 116. Hyperid. or. pro Euxenippo p. 13, 12 ed. Schneidew.

fuga se eripuit.[124] Eo maiore contra conatu Aeschinem tueri studuerunt, quorum intererat salvum incolumemque esse propugnatorem suum atque antesignanum, factionem dico ad Philippum res trahentium; nam hunc quoque si populi arbitrio permisissent, sibi ipsis sane manum inferre inque sua viscera saevire visi essent. Quare nihil intentatum reliquere, quo ad suas partes iudices pertraherent, quin Eubulus ipse non solum loquentem Demosthenem, ut aiunt, interpellavit iudicesque concitavit,[125] verum etiam rogatus ab Aeschine deprecator ipsi defensorque adfuit.[126] Hoc maxime auctore XXX suffragiis reus absolutus est.[127]

Ex his apparet quam celeriter creverit factio Macedonica; quae enim enata vix erat inter pacem faciendam, iamiam paucis peractis annis adeo luxuriabat, ut plus quam dimidiam partem civitatis comprehenderet. Quanquam numerus eorum non admodum magnus credendus est fuisse, qui scientes ac volentes summam rerum Philippo tradere gestirent. In his, qui quidem omnino nomen habuerint, praeter Eubulum, Aeschinem, Philocratem accepimus fuisse Demadem, Pytheam, Hegemonem, Cephisophontem, Phrynonem, Straroclem, Midiam, improbos homines atque petulantes, praetereaque gregem sycophantarum ad quicquid illorum nutu et arbitrio audendum paratorum, velut Sosiclem, Philocratem,[128] Diondam, Melantum,[129] Aristogitonem, alios: reliquorum plurimos belli taedium, pacis servandae studium, ignavia, nonnullos, ut assolet, mercedis spes, exemplum, persuasio, pollicitationes, minae has ad partes adduxere. Cum his si bellum Demostheni fuisset soli, sane mireris, hominis audaciam negotium sustinentis ultra quam satis est periculosum. At nondum omnis in civium animis exstincta erat virtus, honestas, pudor; etiamtum enim haud pauci fuere, qui dignitatem a maioribus traditam omni studio tuerentur, quique in libertate defendenda interire quam in otio inhonesto languescere multo mallent. Magnum in his nomen fuit Hyperidis, Lycurgi, Polyeucti, Hegesippi: nec tamen reliqui omnes nullius nominis viri debita laude fraudandi sunt, qui eandem caussam consilio atque re iuvare ac defendere studuere. Demosthenes enim ut omnium, quicunque his partibus addicti erant, gravitate longe princeps fuerit — nec sane parem alius in concitandis civibus vim, in edocendis artem, in belli adiumentis et subsidiis conquirendis prudentiam, in legationibus subeundis assiduitatem, in omni re agenda curam atque studium adhibuit — tamen illorum demum opera et auxilio fieri potuit, ut resistere Philippo remque publicam afflictam et oppressam in pristinam dignitatem atque libertatem vindicare conaretur. Quod si parum successit, non ipsi vitio vertendum est; absurdum est enim, id quod Demosthenis fecerunt adversarii, rei praeclaro unius consilio inceptae, ubi male populi culpa gesta fuerit, ab ipso solo

124 Aesch. II, 79. Cf. Dinarch. I, 28.

125 Schol. ad Dem. XIX, 197. ad Aesch. II, 1. 4. cf. Photii bibl. cod. LXI. p. 20 a.

126 Aesch. II, 184. Dem. XIX, 290 sq. Vit. dec. orr. p. 840 c.

127 Testis est Idomeneus apud Plut. vit. Dem. 15. Cf. Vit. dec. orr. p. 840. c. Arg. or. Aesch. II. Quanquam alii, in quibus Plutarchus, hanc litem ad iudices delatam atque peroratam esse negabant, ex ipsis quippe de male gesta legatione orationibus, in quibus rei nusquam mentio facta sit, coniecturam facientes. Quorum sententiam et ipse olim amplexus sum (Quaestt. Demosth. P. III. p. 52 sqq.) cum A. G. Beckero (*Analekten zu den attischen Rednern*, Quedlinb. 1835). Sed vide quae contra disputavit Fr. Frankius prolegg. in Dem. orat. de falsa legat., Misen. 1846, p. 1 sqq. Praeterea eadem de lite exposuere F. de Greve et D. T. Siegenbeek in commentt. duabus Annal acad. Lugd. Bat. 1823—24 insertis, M. Schmidt quaestt. de Dem. et Aesch. orr. de fals. leg., Bonn. 1851.

128 Eleusinius est, opinor, de quo Dem. XXV, 44 sq., non Hagnusius, ut existimat A. Schaeferus in Philol. t. I. p. 221.

129 Dem. XVIII, 249.

consilii auctore reposcere rationem: sed quum in fatis esset, ut Macedonibus iam succumberent Athenienses, hoc certe, quod non ignominiose succubuerint, Demostheni debuere.

Sed iam in viam redeundum est. Pacem factam Philippo rerum non gestarum exitum, sed novarum gerendarum initium esse Atheniensibus mox apparuit. Nam ol. CVIII, 4. postquam cum Illyriis Triballisque debellavit, proximo iam anno denuo coepit rebus Graecorum sese interponere, quasque nondum aut parum attigerat sollicitare civitates. Ac primum ut in Peloponnesum viam sibi aperiret, Argivos atque Messenios, ob recuperandi principatus studium Lacedaemoniis infensos, missis legatis concitavit, pollicitationibus, stipendiis, subsidiis auxit atque confirmavit, brevi ipse, ut volebat, maiore cum exercitu adfuturus.[130] Hoc non ferendum rati Athenienses Demosthenem cum aliis in Peloponnesum miserunt ad Argivos et Messenios a societate cum Philippo revocandos. Qua legatione[131] id certe effectum est, ut res incepta longius non procederet: quanquam Atheniensium voluntati Argivi et Messenii haud protinus obsecuti instigante, ut videtur, Philippo legatos Athenas misere, qui populo exprobrarent, quod sibi obesset in libertatem sese vindicantibus, Lacedaemoniis faveret opprimere conantibus. Quas ad criminationes quid respondendum deliberantibus Atheniensibus orationem Philippicam alteram (VI) habuit Demosthenes.[132] Per idem tempus legati venerunt a Philippo, qui quod invidiam sibi atque suspicionem apud socios moverent, hominibusque malevolis sibique inimicis aurem praeberent cum Atheniensibus expostularent: e quibus Python maxime in contione hortatus est, ne amplius regem iniuriis lacesserent eiusque animum propitium ceteroquin Atheniensibus exacerbarent, nec, si quid in pace esset quod displiceret, ipsam pacem reprehenderent aut violarent, verum corrigerent atque emendarent: facturum enim Philippum, quicquid decrevissent.[133] Ad Pythonis criminationes respondit Demosthenes adversante Aeschine:[134] reliqua probata sunt populo. Itaque rogationem de emendanda pace Hegesippus pertulit, qua peterent Athenienses, ut Amphipolin et Halonnesum sibi tanquam sua Philippus redderet, captas in Thracia urbes restitueret, reliquos Graeciae populos, qui paci non accessissent, nihilo minus eius beneficio frui et liberos esse suique iuris permitteret.[135] Emendatam hoc modo pacis formulam sibi afferentes legatos, in quibus Hegesippus erat, haud benigne Philippus excepit,[136] quin proximo anno (ol. CIX, 2.) epistolam per legatos misit Atheniensibus, qua de emendanda pace negavit omnino se ipsum cogitasse aut suo mandatu ad populum legatos suos rettulisse, negavit item Amphipolin se redditurum, Halonnesum contra dono obtulit, neque quin suae potestatis essent Graeciae civitates omnes repugnavit: reliqua arbitris dirimenda se permissurum. Dixit de his in contione Hegesippus,[137] nec tamen quid de-

130 Dem. VI, 15.

131 Vide quae refert tum coram Peloponnesiis a se dicta Dem. VI, 20 sqq.

132 Dionys. Halic. epist. ad Amm. I, 10.

133 Exponit haec orationis quae inter Demostheneas legitur VII. auctor Hegesippus (cf. adnot. 137) §. 26 sqq.

134 Dem. XVIII, 136.

135 [Dem.] VII, 23 sqq.

136 Dem. XIX, 331.

137 Oratione a Callimacho perperam *περὶ Ἁλοννήσου*, rectius *πρὸς τὴν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς πρέσβεις τοὺς παρὰ Φιλίππου* sive *πρὸς τοὺς Φιλίππου πρέσβεις* inscripta a Dionys. Halic. ep. ad Amm. I, 10. de Demosth. 13. Ad Halonnesum quod attinet, insulam Atheniensium ad Thraciae oram sitam, ereptam piratis Philippus in suam ditionem redegerat, repetitam ab Atheniensibus iam dono eis se daturum declaravit. Hortatur orator, ne accipiant si det, verum si reddat recipiant (§. 5). Eodem dicto iam ante, ut videtur, coram populo usus erat Demosthenes: hunc certe tanquam syllabarum aucupem hoc nomine irridet Aesch. III, 83, eoque

creverit responderitve populus traditum est. Interea dum haec agebantur, Philippus solita perfidia, quasi de Graecorum libertate nihil promisisset, Epirum aggressus Pandosiam, Buchetam, Elateam, Eleorum colonias, vi captas Alexandro affini tradidit,[138] mox Elidem mota seditione in suam potestatem redegit,[139] in Megara impetum fecit,[140] in Acarnaniam expeditionem paravit,[141] in Euboea denique, ante iam a se variis modis tentata,[142] eiectis per satellites suos popularibus tyrannos instituit.[143] Quos conatus etsi non omnes reprimere potuere Athenienses, a Megaris certe Philippum emissis copiis arcuerunt et quin in Peloponnesum et Acarnaniam irrumperet missis illuc Demosthenis rogatu legatis[144] prohibuerunt, praetereaque civitates illas ad belli societatem iamiam erupturi adduxerunt.

Cuius belli caussam mox extremo ol. CIX, 2. 342. nova in Thraciam facta incursione Philippus attulit. Nimirum non hoc agi, quod ille praetexebat, ut Graecorum urbes illic sitas a Cersobleptis latrociniis defenderet,[145] verum ut Thracia et Hellesponto occupatis Chersoneso potiretur, commeatu ex Ponto advehendo Athenienses intercluderet, ad ipsam denique urbem aditum sibi patefaceret, non modo Demosthenes,[146] verum quivis Atheniensium intellexit. Ac pro Chersoneso quidem iam pridem Philippo primum in Thraciam irruente metuere coeperant, neque quod mox ipsorum in eam ius in Philocratea pace ille per sponsionem agnovit, metum omnem depulit. Quamobrem aliquot annis post novos colonos duce Diopithe, viro ingenio prompto manuque strenuo, illuc misere. Exortae his sunt de agris dividendis controversiae cum Cardianis, quorum civitatem in pace cum Atheniensibus facta ex Chersonesitarum republica exemerat Philippus.[147] Itaque Cardianis vim sibi a colonis factam apud se conquerentibus rex ab Atheniensibus ut de his controversiis iure disceptari paterentur postulavit.[148] Quod quum illi detrectarent, auxiliares Cardianis misit, qui vim vi repellerent. Diopithes autem contracto interea exercitu in maritimam Thraciae regionem, quae regi parebat, irrupit, eaque vastata ante quam ex interiore Thracia ille rediret iam in Chersonesum se recepit. Quibus rebus vehementer commotus Philippus ruptae pacis Diopithem per epistolam apud Athenienses accusavit, quique Athenis cum ipso faciebant, certatim in contione revocandum Diopithem cum exercitu, in ius vocandum, supplicio afficiendum esse clamaverunt. Respondit his Demosthenes oratione de rebus in Chersoneso actis extremo ol. CIX, 3. 341. habita (VII), qua docet, quam ruptam queratur Philippus pacem ab ipso dudum violatam esse, civesque hortatur, ne audiant qui Philippo rempublicam tradere gestiant, neve exercitum dimittant, ut in quo solo nunc spes omnis sita sit, sed contineant potius novisque copiis augeant, pecuniam conferant, legatos emittant qui socias civitates certiores faciant atque exhortentur, non praeclaros Diopithis, verum perditos eorum qui patriam prodant conatus vindicent. Orationis eius qui eventus fuerit non traditur, sed parum tamen commotos esse Athenienses ex eo coniicias, quod in oratione non multo post habita Philippica tertia (IX) rursus Demosthenes pecunias Chersonesitis mittendas, quaeque postulent illi

auctore comici apud Athen. VI. p. 223 sq. Cf. Plut. vit. Dem. 9. Liban. arg. or. VII. p. 76.

138 [Dem.] VII, 32.

139 Dem. IX, 27. XIX, 260.

140 Dem. IX, 17. 27. X, 9. XIX, 87. 334.

141 Dem. IX, 27. 34.

142 Dem. XIX, 87. 204. 219. 326. 334.

143 Dem. IX, 57 sqq.

144 In his praeter ipsum Demosthenem Polyeuctus fuit atque Hegesippus. Dem. IX, 72. In Acarnaniam subsidia etiam missa esse patet ex or. XLVIII, 24.

145 Diod. XVI, 71.

146 Or. VIII, 44. Cf. XVIII, 87. XX, 31.

147 Dem. V, 25.

148 [Dem.] VII, 39 sqq.

facienda esse dicit,[149] praetereaque ut tandem aliquando arma capiant et illatas sibi a Philippo iniurias ulciscantur multo maiore cum indignatione, acerbitate, vehementia instat atque flagitat. Tam crebris continuisque admonitionibus, praesertim in tanto rerum discrimine ac propius in diem periculo ingruente, diutius resistere Athenienses non potuere. Itaque ol. CIX, 4. tandem operi ultra quam par erat dilato manum coeperunt admovere. Ac primum quidem, quam tanquam propugnaculum in ipsos instruxerat Philippus, Euboeam insulam in libertatem vindicarunt, eiectis tyrannis ex Oreo primum Philistide, deinde ex Eretria Clitarcho. Factum est hoc quoque Demosthene auctore,[150] quem ob id ipsum Aristonico rogante aurea corona honoris caussa populus donavit.[151] Mox Philippus Thracia subacta in Hellespontum processit atque a Byzantiis ut una secum bellum adversus Athenienses gererent postulavit. Quod quum illi recusassent,[152] Perinthum primum oppugnavit, protracta autem quum ipsorum Perinthiorum fortitudine tum Byzantiis ipsoque Persarum rege adiuvantibus obsidione sub finem ol. CIX, 4. 340. exercitum divisit atque dimidio ad Perinthum relicto cum ceteris aggressus est Byzantium.[153] Atheniensibus vero ut ruptam pacem declararent atque deposita omni simultate illatarumque sibi iniuriarum recordatione auxilium Byzantiis ferendum decernerent Demosthenes persuasit,[154] foederisque conditiones legatus eis ipse attulit.[155] Byzantii autem facto foedere Charetem quidem cum classe auxilio missum ob malam nominis famam in urbem non recepere: quod quum graviter ferret populus Atheniensium ab eis, qui cum Philippo faciebant, concitatus, surrexit in contione Phocion atque non sociis irascendum esse quod sibi, verum ducibus quibus illi diffiderent declaravit. Quo monitu resipiit populus, misitque novam classem duce ipso Phocione, ob morum integritatem nominisque claritudinem Byzantiis gratissimo. His Philippus in summas angustias adductus et longa obsidionis mora exhaustus incepto destitit, vastataque Chersoneso domum se recepit.[156]

Hac demum in expeditione, ut videtur, quantum quum militaris omnis tum navalis res iaceret quibusque vitiis laboraret Atheniensibus apparuit. Non dicam de eo, quod tum Demosthenes navem de suo instructam muneri dedit civitati,[157] quanquam vel hoc tam publicae inopiae quam eius qui dedit liberalitatis pro exemplo haberi potest: sed maxime depresserat rem navalem iniqua trierarchicarum symmoriarum ratio, ex qua tributis per capita aequabiliter descriptis eandem quam locupletissimi partem tenuiores quoque solvere tenebantur, trierarchis autem, h. e. locupletibus munus suum redemptoribus elocare licebat, quo factum est ut hi pene omni sumptu solverentur, illi onus gravissimum sustinerent, ipsae vero naves male instruerentur, nec mari quicquam omnino ageretur quod dignum esset nomine Atheniensium.[158] Huic malo iam pridem Demosthenes succurrere studuerat,[159] sed rem tum frustra inchoatam nunc demum ad exitum perduxit lata lege de nova eaque aequiore tributorum per symmorias facienda descriptione, qua

149 §. 73.
150 Dem. XVIII, 79. 87. Mira narrat Aesch. III, 85 sqq., apud quem ipsum legatos tyrannorum veniam Atheniensium implorantes tanquam familiarem devertisse ait Dem. XVIII, 82.
151 Dem. XVIII, 83. Cf. Vit. dec. orr. p. 848c. Photius p. 494a.
152 Dem. XVIII, 87.
153 Diod. XVI, 74—76.
154 Dem. XVIII, 80. 88. Plut. vit. Dem. 17.
155 Dem. XVIII, 244.
156 Plut. vit. Phoc. 14. Iustin. IX, 1.
157 Vit. dec. orr. p. 851a.
158 De trierarchia vide quae exponit Boeckhius oecon. publ. Athen. t. I. p. 699 sqq. De lege Demosthenis trierarchica idem agit ibid. p. 736 sqq. et in Actis de reb. naval. Athen. p. 179 sqq. 189 sq.
159 Or. XIV, 14 sqq.

trierarchiā ad communem censum revocata pro suis quisque civium facultatibus conferret. Quae lex dici vix potest quam trepidationem excitaverit quasque turbas locupletium, quippe suo impendio patriam servari iniquum ducentium. Itaque hi certatim in Demosthenem involare, subornare qui in ius vocaret, multam pecuniam, si caussam desereret, offerre. At perstitit ille in incepto, iudicumque sententia absolutus legem pertulit.[160] Sed mox ulterius progressus est. Scilicet exhaustum populum videns aversoque a tributis amplius pendendis vel stipe conferenda animo, iam nullam de bello acriter gerendo superesse intellexit spem quam quae in emendata redituum publicorum reposita esset administratione. Quae qualis hactenus Eubulo praeside fuerit quum supra iam exposuerim, hic satis est verbo rettulisse, Demosthenem, id quod voluerat iam quo tempore Philippus Olynthum adortus est,[161] nunc tandem effecisse, ut quae ex publico reditu superessent omnia in belli usum restituerentur.[162] Quanquam factum hoc aliquanto post ol. CX, 2. ex ipsis quae infra adscripsimus Philochori verbis intelligitur. Sed nolui hic disiungere quae ad eundem finem pertinent, quo quanto studio quantaque industria Demosthenes ad res Atheniensium sublevandas atque erigendas connisus sit clarius appareret. Ipsum vero praeclare inceptum si minus prospere cessit, noli Atheniensium culpam ipsi Demostheni imputare; sero enim illi fortiter resistere coeperunt ei, quem per longam seriem annorum contra se aluerant. Sed reliqua deinceps exponenda sunt.

Philippus igitur a Byzantio repulsus quasi nihil Graecos curans in Scythiam profectus est ad Atheam regem debellandum, sed nunquam res Graecas conficiendi opportunitatem intentius exspectavit. Hanc attulere tandem qui inter Graecos ipsius negotia procurabant. Nimirum in conventu Amphictyonum vere ol. CX, 1. 339. Delphis habito, cui tanquam pylagoras interfuit Atheniensium, Aeschines Locros Amphissenses, ab ipsis, ut ait,[163] per contumeliam populum Atheniensium lacessentibus provocatus, sacrilegii insimulavit, quod agrum Cirrhaeum Apollini Delphico dedicatum contra ius fasque coluissent, atque oratione sua Amphictyones adeo concitavit, ut protinus proficisci suaque manu inaedificata ab illis tuguria destruere decernerent. Qua re ab Amphissensibus vi prohibiti iam ſit ante proximum conventum extra ordinem hieromnemones ad deliberandum de poena Amphissensibus irroganda Pylas convenirent edixere. Athenienses autem Demosthene auctore, qui solus fere quo ista tenderent perspexit,[164] suum ad hunc conventum noluerunt proficisci hieromnemonem, neque Thebani rem inceptam probavere. Reliqui Pylas congregati multam Amphissensibus dixerunt; quam quum illi recusarent, bellum paraverunt, re autem male gesta in proximo Amphictyonum conventu ol. CX, 2. 339. auctumnali totius belli summam ad Philippum detulerunt.[165] Hoc vero fuit, quod ille ardenter concupiverat, ut vocatus a Graecis ius potestatemque adipisceretur ipsam mediam Graeciam armata cum manu invadendi. Itaque eiusdem anni sub hiemem exercitu collecto traiectisque Py-

160 Dem. XVIII, 102 sqq. Aesch. III, 222, quem et ipsum pecunia accepta eludere legem conatum esse ait Dem. XVIII, 312. Cf. Dinarch. I, 42.

161 Or. I, 19. III, 11.

162 Philochorus apud Dion. Halic. epist. ad Amm. I, 11. *Λυσιμαχίδης Ἀχαρνεύς. ἐπὶ τούτου τὰ μὲν ἔργα τὰ περὶ τοὺς νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην ἀνεβάλοντο διὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον, τὰ δὲ χρήματ' ἐψηφίσαντο πάντ' εἶναι στρατιωτικὰ Δημοσθένους γράψαντος.* Cf. Sopat. in Hermog. t. V. p. 181. rhett. gr. ed. Walz.

163 Or. III, 113 sqq. Cf. Dem. XVIII, 142 sqq.

164 Dem. XVIII, 143. Cf. Aesch. III, 125 sqq.

165 Dem. XVIII, 151. Aesch. III, 129 sq.

lis Elateam occupavit, ibique castra posuit. Quo nuntio Athenas perlato dici vix potest quanta senatus fuerit trepidatio, populi confusio. In hac consilii inopia solus Demosthenes surrexit in contione, quidque agendum esset Athenienses docuit: scilicet iam in Thebanis spem omnem esse repositam; quos qui statim crederent contra se facturos cum Philippo, versari in errore: hoc quidem agere regem atque flagitare, sed multum abesse ut qui ab initio sibi illic restitissent ad suas partes traxerit; hos ut percelleret, utque qui sibi faverent confirmaret, non procul a finibus castra posuisse; quare iam Philippum esse praevertendum, ipsis Atheniensibus, quotquot arma ferre possent, ab urbe Eleusinem versus exeundum, simultates hactenus cum Thebanis exercitas deponendas, ipsis societatem atque foedus offerendum.[166] Rata haec fecit populus, misitque qui cum Thebanis communicarent legatos cum Demosthene oratore alios. Multum ab illis atque a Macedonum sociorumque legatis in utramque partem Thebis disceptatum est:[167] vicit tandem Demosthenis eloquentia, quae adeo fertur Thebanorum animos exsuscitasse atque inflammasse, ut deposito omni metu, consilio, gratia quasi divino quodam instinctu ad honestatis studium adigerentur, missoque Philippo ad Atheniensium societatem sese applicarent,[168] quin ipsorum exercitum, quod nunquam antea factum erat, in urbem suam fidenti animo reciperent.[169] Ipsum Demosthenem Demomele atque Hyperide auctoribus ob haec in se universamque Graeciam merita corona aurea populus Atheniensium donavit, frustra Dionda ex Philippica factione repugnante.[170] Tanto conatu coepta res digna sane fuit quae ad meliorem exitum perveniret: sed pugna ad Chaeroneam d. VII. m. Metagitn. ol. CX, 3. (IV. m. Aug. a. 338) commissa finem imposuit Graecorum libertati.[171]

Athenis quin mox in Atticam Philippus irrupturus esset et in ipsam urbem impetum facturus nemo facile dubitavit: quem ut repellerent rogantibus Demosthene muris, fossis, excubiis urbem munire,[172] frumentum comparare,[173] pecuniam conferre,[174] sociorum auxilium implorare,[175] Hyperide liberos cum mulieribus in Piraeeum transferre, servos manumittere, inquilinos civitate donare, capite deminutos in integrum restituere populus decrevit.[176] Sed praeter exspectationem, qui immodico gaudio elatus victis modo insultaverat, victoria non abusus est, sed Attica se abstinuit, captivos Atheniensibus sine pretio remisit, pacem ultro obtulit.[177] Athenienses autem non erat sane cur pacem repudiarent non ignominiosam ut quam victor offerebat, praeterquam quod sui conservandi necessitas eam expressit ipsis et factio Macedonica magis in diem ingravescens flagitavit. Quanquam pro sua caussa qui hactenus fortiter propugnaverant, hos minime populus prodidit, Demosthenem prae ceteris. In quem ex pugna Chaeronensi reducem[178] quum tanquam auctorem publicae calamitatis de-

166 Dem. XVIII, 169—179. Cf. Plut. vit. Dem. 18.

167 Dem. XVIII, 211 sqq.

168 Theopompus apud Plut. vit. Dem. 18.

169 Dem. XVIII, 215.

170 Dem. XVIII, 222 sq. Vit. dec. orr. p. 846 a. 848 e.

171 Diod. XVI, 86. Plut. vit. Dem. 19.

172 Dem. XVIII, 248.

173 Demosthenes ipse tum σιτώνης factus est: XVIII, 248. Cf. Vit. dec. orr. p. 851 a. Photius p. 494 a.

174 Talentum ipse dono dedit. Vit. dec. orr. p. 851 a. Cf. Dem. XVIII, 171. 248. 312.

175 Dinarch. I, 78 sqq. Cf. Lycurg. c. Leocr. §. 42. Aesch. III, 159.

176 Dem. XXVI, 11. Lycurg. c. Leocr. §. 16. 36 sqq. Vit. dec. orr. p. 849 a. Longin. d. subl. 15. Cf. F. G. Kiessling quaestt. Att. p. 14 sqq.

177 Demad. fragm. 9. Diod. XVI, 87. Plut. vit. Phoc. 16. Iustin. IX, 4.

178 Ignaviae eum increpitat et desertorem vocat, qui proelio absoluto capi noluit, sed cum multis millibus Atheniensium fugam capessivit, Aeschines III, 175. 244. 253. Hinc in fabulam res abiit, velut apud Plut. vit. Dem. 20. A. Gellium XVII, 21. Auct. Vit. dec. orr. p. 845 e. Photium p. 494 a. Lucian. parasit. 42.

latores atque rabulae ab adversariis subornati certatim involarent,[179] tantum abfuit ut adversam fortunam populus ipsi imputaret, ut omni culpa eum exsolveret, quin etiam honorificum negotium ei demandaret memoriam eorum, qui ad Chaeroneam cecidissent, usitata oratione celebrandi.[180] Exim iam multum Philippi asseclis auctoritate praevalentibus, qui populi partes sequebantur aliquanto sane demissiore coeperunt esse animo: verum ne tum quidem gerendis publicis rebus prorsus sese abstinuerunt. Demosthenes certe illo tempore non solum theorici praefecti munus administravit, verum etiam exeunte ol. CX, 3. 337. rogationem de urbis Piraeeique munimentis omni ex parte reficiendis apud populum pertulit.[181] Quo opere tributim dispertito a sua tribu ipsi muris reficiendis curatoris (τειχοποιοῦ) provincia demandata est. Utroque in munere gerendo auctis de suo pecuniis a republica ad ista negotia destinatis[182] summam laudem meruit. Itaque Ctesiphon scitum fecit, ut et haec ob merita et virtutis ergo benevolentiaeque, quam erga populum Atheniensium nullo tempore non habuisset, corona aurea donaretur, eaque donatio fieret magnis Dionysiis in theatro Graecis ad novas fabulas spectandas congregatis.[183] Factum hoc est ante redditam a Demosthene muneris rationem, i. e. nondum exacto ol. CX, 4, certe ante quam Philippus mortuus est.[184] Nec dubitari potest quin protinus populus consensisset, si intercessionem suam non interposuisset Aeschines; is enim inhibuit rem actione Ctesiphonti intenta, quod contra leges scripsisset, ut et rationibus non relatis corona Demosthenes donaretur et ut in theatro, et quod de virtute eius et benevolentia falsa scripsisset, quoniam Demosthenes nec vir bonus esset nec bene meritus de civitate.[185] Itaque dilata res eo usque est, donec sententiam iudices dixissent.

Nova spes nuntiato Philippi obitu ol. CXI, 1. 336. affulsit, quicunque patriae cupiebant, omnibus. Ac Demosthenes quidem, Aeschinem si audis,[186] per Charidemi speculatores primus certior factus, a Iove et Minerva per somnium se edoctum simulans, septimo post filiae unicae mortem die, neque dum iustis ei funebribus persolutis, corona candidaque veste tanquam laetabundus indutus in publicum processit atque hostias immolavit, mox senatui ut sacra ob acceptum nuntium laetissimum faceret auctor exstitit, populo ut aram statuamque coronatam Pausaniae tyrannicidae poneret suasit, ipsum Alexandrum Margitem appellavit,[187] eumque pedem e Macedonia non egressurum asseveravit, sed Pellae obambulare extaque inspicere satis habiturum. Eadem spe elati tum non solum Athenienses, verum etiam Thebani aliique complures Graeciae populi defectionem a Macedonibus moliti sunt.[188] Quorum omnium ad irritum conatus cecidit, quum brevi Alexander cum exercitu mediam Graeciam intravit. Metu perculsi illico Graeci in Alexandri fidem rediere, nec sane Atheniensibus, soli si resisterent, felicem rei exitum licebat exspectare. Itaque Demade auctore legatos ad regem misere, qui bellum deprecarentur. Fuit in his Demosthenes, nec tamen eum ad Alexandrum pervenisse, sed deseruisse legationem et medio ex Cithaerone reversum esse aiunt.[189] Alexandro vero vixdum

179 Dem. XVIII, 249.
180 Dem. XVIII, 285 sqq.
181 Aesch. III, 27. Cf. I. G. Droysen in diar. antiqu. stud. 1839. p. 548 sqq.
182 Dem. XVIII, 113. 117. Aesch. III, 17. Vit. dec. orr. p. 845 f. 851 a. Photius p. 494 a.
183 Aesch. III, 34. 49. 237.
184 Aesch. III, 219.
185 Verba sunt Ciceronis de opt. gen. or. 7, 20.
186 Or. III, 77. 160. Cf. Plut. vit. Dem. 22.
187 Cf. Harpocration s. v. Μαργίτης.
188 Diod. XVII, 3.
189 Aesch. III, 161. Diod. XVII, 4. In tempus post dirutas Thebas, non distincta duplici Thebanorum seditione (cf. Iustin. XI,

reduci facto atque in bellum contra Illyrios Triballosque gerendum profecto ineunte ol. CXI, 2. 335. nuntius affertur recrudescere Graecam seditionem. Ac tum quidem Thebani maxime rebellavere, Cadmeam praesidii Macedonum expellendi caussa operibus clausere, ad Arcades, Argivos, Eleos, Athenienses qui auxilia peterent misere. Neque illi Thebanis omnino defuere; quanquam Peloponnesiorum copiae intra Isthmum prae metu sese continuere,[190] Athenienses vero, ad opem strenue ferendam instigantibus licet quantum possent Demosthene et Lycurgo et rumore de subita regis morte suadente,[191] pecuniam conferre[192] et auxilium decernere satis habuere, quorsum res casurae essent exspectantes. Interea Alexander cum exercitu advolavit, prope Cadmeam castra posuit, Thebanos deditionem obstinate recusantes proelio vicit, urbem expugnatam solo aequavit, captivos sub corona vendidit.[193] Quo nuntio accepto Athenienses perterriti, mysteriis quae tum celebrabant intermissis, quasi bello sibi quoque instante res moventes in urbem transferre coeperunt, verum mox in contione Demade rogante decem legatos delegerunt, quos quidem Alexandro gratos fore scirent, qui ipsi quod salvus ex Illyriis Triballisque revertisset ac simul Thebanorum ultionem gratularentur. Quibus benigne exceptis brevi tamen per epistolam ab Atheniensibus postulavit, ut Demosthenem, Lycurgum, Hyperidem, Polyeuctum, Charetem, Charidemum, Ephialtem, Diotimum, Moeroclem, ut qui et ante cladis ad Chaeroneam acceptae et Thebanorum nunc interitus auctores potissimi fuissent, sibi traderent.[194] Non deerant Athenis, qui hoc piaculo Alexandri veniam censerent emercandam, quin etiam Phocion in hanc sententiam inclinabat.[195] Respondit Phocioni pro contione Demosthenes,[196] nec populus, quo erat etiamtum honestate, impetrare a se potuit ut proiiceret quos pro salute sua atque incolumitate toties nosset propugnasse. Itaque quum staret Atheniensibus ab regis arbitrio vindicandos illos esse, nec tamen recusando nimis eum lacessere auderent, mediam quandam viam Demades indagavit, quo auctore decretum est, ut legati hos viros ab Alexandro deprecarentur, ab ipso populo, si digni supplicio viderentur, puniendos. Quo scito ad se a Demade perlato Alexander excepto Charidemo, qui mox ad regem Darium in Asiam profugit, viros illos Atheniensibus condonavit, sive reverentia urbis sive quod iamiam in Asiam traiecturus nihil suspecti in Graecia relinquere volebat.[197]

His demum Macedonicae factionis victoria absoluta prorsus iam afflicta iacebat quae ad liberum populum rem trahere erat solita. Quare dum in Asia bellum gessit Alexander per summam tranquillitatem atque otium Athenienses

---

2 sq.), hanc legationem reiicit Plut. vit. Dem. 23.

190 Diod. XVII, 8.

191 Demad. fragm. 17. Cf. Plut. vit. Phoc. 17. Alex. 11. Aelian. var. hist. XII, 57.

192 Dem. XXXIV, 38. Demosthenem tum magnam vim armorum dono Thebas misisse auctor est Diod. XVII, 8. Idem in plebis scito, quod insertum legitur vit. dec. orr. p. 851 b. laudatur, quod Peloponnesios ab auxilio Alexandro ferendo retinuerit.

193 Diod. XVII, 9 sqq. Arrian. Anab. I, 7 sq. Plut. vit. Alex. 11.

194 Ita rem exponit Arrian. Anab. I, 10, aliter aliquanto Plut. vit. Phoc. 17. Diod. XVII, 15. Iustin. XI, 4. Neque de numero atque nominibus eorum, quos Alexander sibi tradi voluit, inter scriptores convenit. Decem postulatos auctoribus Idomeneo atque Duride ait Plut. vit. Dem. 23, totidemque habet Suidas s. v. Ἀντίπατρος, admixtis tamen quae aliena sunt; dignissimos autem fide scriptores hos octo nominare, Demosthenem, Polyeuctum, Ephialtem, Lycurgum, Moeroclem, Demonem, Callisthenem, Charidemum. Sed Hyperidem habet idem vit. Phoc. 17. Ceterum Demosthenes de se ipso profitetur XVIII, 41. 322.

195 Plut. vit. Phoc. 9. 17. Diod. XVII, 15.

196 Diod. l. l. Plut. vit. Dem. 23.

197 Diod. XVII, 15. Arrian. Anab. I, 10. Plut. vit. Dem. 23. Haec quoque paullo aliter referunt Plut. vit. Phoc. 17. Iust. XI, 4.

tempus transegere. Nam quod Agide, Spartanorum rege, ol. CXII, 2. 330. adversus Macedones consurgente ipsum quoque Demosthenem Plutarchus ait[198] nonnihil concitatum esse, mox tamen Atheniensibus digitum non proferentibus attritisque brevi Lacedaemoniorum rebus sese submisisse, etsi haud incredibile est, tamen quo auctore traditum sit non liquet. At paullo post gravissima in eundem excitata est invidiae procella. Scilicet archonte Aristophonte ol. CXII, 3. 330. tandem, ut aiunt,[199] Aeschines quam ante hos septem annos Ctesiphonti ob rogationem de coronando Demosthene legibus repugnantem intenderat litem ad iudicium detulit. Quae publicae actionis dilatio et sine exemplo est, nec quae eius caussa fuerit liquet, praesertim quum neuter oratorum eius rei mentionem fecerit, ita ut sua sponte neque alterutrius studio sive culpa credas accidisse.[200] Sed ut ut hoc erat, tantum abfuit ut mora tanta iniecta exacerbatus Aeschinis in Demosthenem animus placatus atque delenitus sit, ut magis etiam, si fieri potuit, ira accensus esse videatur, hominem invisum interea omnes temporum difficultates, Alexandri iram, adversariorum malas artes furoremque feliciter videns eluctatum: tam ille vehementer et quasi recenti a factis memoria in Demosthenem invectus est. Nimirum Ctesiphon non is erat, ob quem Aeschines tantopere contenderet, nec legibus conveniret an repugnaret quod ille rogabat multum putandus est curasse: sed quod rogabat Demostheni quod laudi honorique esset, hoc iam non ferendum Aeschini visum est, hoc bilem movit, hoc gratam dedit occasionem omne, quod per complures annos collegerat inque pectore recondiderat, acerbitatis suae virus promendi atque evomendi. Respondit Aeschini Demosthenes oratione de corona inscripta (XVIII), omnium quas unquam habuit facile principe. Quae quantum in animos audientium penetraverit ex eo aestimare licet, quod Aeschines ipse Rhodi postea, ut traditur, quum suam in Ctesiphontem orationem auditoribus recitasset, admirantibus cunctis quod talia locutus superari potuisset, non miraremini, inquit, si ipsam beluam contra dicentem audissetis.[201] Neque tamen ut Aeschinem damnarent iudices sola Demosthenis eloquentia, verum maxime, opinor, vis conscientiae et rerum male gestarum poenitentia adegit. Aeschines autem, quum quintam suffragiorum partem non adeptus esset, impositaque sibi M drachmarum multa, ex populi invisique adversarii conspectu profugus Rhodum se recepit.[202]

Hoc rei exitu qui a Macedonum parte stabant haud mediocriter commotos esse consentaneum est. Hinc opportunitatem iam opperti sunt cladis antesignano suo illatae poenas a Demosthene repetendi. Nec spes eorum falsa est. Scilicet

198 Vit. Dem. 24.

199 Dionys. Hallc. ep. ad Amm. I, 12. Plut. vit. Dem. 24. Theophrast. Charact. 7. Schol. ad Dem. or. XVII. p. 256 Dind.

200 Hoc atque alia, in quibus haud levis momenti esse videbatur, quod Demosthenes, quamvis ad omnes ab Aeschine in se coniectas criminationes deinceps responsurum se promittat, haud paucas tamen, maximeque quae ad tempus spectant institutae litis tempore inferius, silentio praeterit, olim me moverunt, ut Ctesiphonteam post aliquanto ab Aeschine auctam atque retractatam, ipsam autem litem iam ol. CXI, 3. ad iudicium delatam esse crederem. Exposui de ea re in comm. de Aeschinis orat. adv. Ctesiph., Lips. 1833 (Quaestt. Demosth. P. III. p. 61—94). Improbavit hanc coniecturam R. Rauchensteinius in comm. de tempore quo Aeschinis et Demosthenis orationes Ctesiphonteae habitae sint, Arov. 1835, ad quae paucis respondi in diar. antiqu. stud. 1835. p. 1210 sqq. (Cf. eiusd. diar. 1851. p. 435.) Nolo nunc pro re satis sane incerta obstinate amplius pugnare, dum Demosthenem non talem omni ex parte, qualem nunc habemus, Aeschinis orationem audivisse concedatur. Adde Boehneckii *Forschungen* p. 585 sqq.

201 Vit. dec. orr. p. 840 d. Philostr. vit. soph. I, 18. p. 510. Photius p. 490 b. Anon. vit. Aesch. in nostra Vit. scrr. gr. min. ed. p. 269. Schol. Aesch. II, 1. Cic. de orat. III, 56, 213. Plin. hist. nat. VII, 31. Plin. epist. II, 3. IV, 5. Valer. Max. VIII, 10.

202 Vit. dec. orr. p. 840 c. Anon. vit. Aesch. p. 269.

ol. CXIII, 4. 324. Harpalus,[203] thesauro Babylone ab Alexandro congesto praefectus, quum absente in India rege creditas sibi pecunias foede dissipasset, nuntio de eius reditu praeter spem allato perterritus navibus XXX, talentorum V, mercenariorum VI millibus correptis in Atticam profugit seditionis in Alexandrum concitandae caussa. Ubi quum non receptus esset Demosthene populum ne rempublicam in periculum temere adduceret hortante,[204] exercitum in Taenaro promontorio exposuit, ipse cum pecuniarum parte Athenas supplex sese contulit, clandestinis quippe artibus quod aperto conatu non impetrasset exsecuturus.[205] In portum admissus a Philocle, qui praetor tum Munychiae praefuit,[206] magnum Athenis corrupit numerum oratorum auro inhiantium.[207] His auctoribus hominem in fidem suam recepit populus. Sub idem tempus Antipater et Olympias per legatos, mox Alexander per Philoxenum ab Atheniensibus Harpalum in supplicium repetiverunt. Qua de re in contione deliberante populo, iisque qui corrupti erant suspicionis a se amovendae caussa mutatis partibus acriter in hominem invehentibus, Demosthenes habita oratione[208] rogationem tulit, qua tradito in custodiam Harpalo pecuniae, quas secum attulisset, donec ab Alexandro qui repeteret veniret, non indicata summa in arce reponerentur.[209] Rata haec fecit populus, remque curandam ipsi Demostheni demandavit. Harpalus autem mox elusis custodibus in Cretam profugit, postquam summam DCC talentorum a se Athenas allatam indicaverat. Numeratis pecuniis in arce depositis inventa tantum sunt talenta fere CCCL,[210] ex quo iam largitionis crimen manifesto appatebat. Exim populus rogante cum aliis Demosthene[211] decrevit, ut Areopagus in rem inquireret, quique pecuniam ab Harpalo accepissent, si praefinito tempore redderent, impune essent,[212] sin minus, supplicio traderentur. Areopagus autem per sex menses habita quaestione reorum largitionis nomina ad populum detulit, populus decem viros elegit, qui accusatorum partes obtinerent. Ac primum in ius vocatus Philocles,[213] mox Aristogiton, Demades,[214] Demosthenes. De reliquis non constat. Demosthenes autem habita oratione[215] ab impetu gravissimo frustra se defendere conatus est.[216] Plus tum

203 De caussa Harpalica post me (Quaestt. Demosth. P. III. p. 108—126) commentati sunt G. F. Eysell comm. Demosthenes a suspicione acceptae ab Harpalo pecuniae liberatus inscripta, Marb. 1836, K. H. Funkhaenel in Iahnii Annal. philol. t. XIX. p. 176—191, E. Maetzner in ed. Dinarchi orr., Berol. 1842, p. 83—90, H. Sauppius in Philol. t. III. p. 641—655.

204 Iam tum enim magnam Graecorum partem pronam ad rebellionem fuisse suspicari licet; magis etiam exstimulavit Nicanor in ipsa Olympiorum (ol. CXIV, 1) sollemnitate Alexandri iussu Graeciae civitatibus ut exules suos in integrum restituerent imperans (Diod. XVIII, 8), ad quem ipsum ut architheorum Demosthenem tum profectum esse testis est Dinarch. I, 81. 103.

205 Diod. XVII, 108. Plut. vit. Dem. 25. Vit. dec. orr. p. 846 a.

206 Dinarch. III, 1. 7. 16.

207 Recensent plurimos Timocles apud Athen. VIII. p. 341. Dinarch. I, 45. 89. 100.

208 *Περὶ τοῦ μὴ ἐκδοῦναι Ἅρπαλον*. Vid. Dionys. Demosth. 57.

209 Hyperid. adv. Demosth. fragm. II. ed. Saupp., Philochorus apud Auct. vit. dec. orr. p. 846 b. Cf. Dinarch. I, 68. 70. 89.

210 Philochorus l. l. correctus ex Phot. p. 494 a. Cf. Hyperid. adv. Dem. fragm. II. III. ed. Saupp.

211 Dinarch. I, 4. 40.

212 Hyperid. adv. Dem. fragm. X. ed. Saupp.

213 Dinarch. III, 14.

214 Dinarch. II, 15.

215 *Ἀπολογία τῶν δώρων* inscripta apud Dionys. Halic. epist. ad Amm. I, 12, verum suspecta eidem in comm. de Demosth. 57. Sub titulo *περὶ χρυσίου* laudat Athen. XIII. p. 592 e.

216 Verba contra eum fecere primum Stratocles, Dinarch. I, 1. 20. 21, deinde is cui Dinarchus scripsit orationem I., Himeraeus fortasse sive Patrocles (nisi Stratocles in hoc latet, ut suspicatus est Ruhnkenius), quos inter adversarios memorat Auctor vit. dec. orr. p. 846 c, mox Hyperides, — cuius adversus Demosthenem eadem in caussa habitae orationis casu secundo nuper eximia fragmenta in lucem protracta sunt editaque ab A. Boeckhio in diar. litt. Hal. 1848. n. 223—227, a Ch. Babington, Lond. 1850, ab H. Sauppio in Philol. t. III. p. 613—641 et in oratt. att. fragment. epilogo p. 348—352, — quique eodem nomine in vit. dec. orr. l. d. laudantur Pytheas atque Menesaechmus.

inimicorum machinationes quam ipsius eloquentia aut flagitii non commissi conscientia apud iudices valebant. Nam non revera criminis acceptae per largitionem pecuniae convictum esse quum ex scriptorum de largitionis summa discrepantia[217] et ex accusatorum, quae quidem adhuc exstant, orationibus non tam argumentis rem probantium quam criminationibus conviciisque in adversarium invehentium,[218] tum ex ipsa Demosthenis in tota Harpalica re, quam supra enarravimus, agendi ratione intelligitur, eque morum eius vitaeque universae ante actae integritate atque innocentia.[219] Rem conficit testimonium Philoxeni Macedonis, qui et ipse infenso fuit in Demosthenem animo. Is enim interfecto Cretae a servis Harpalo hominem, quo in dispensandis pecuniis ille usus erat, Rhodi comprehendit, habitaque iussu Alexandri per tormenta quaestione de iis omnibus, qui ab Harpalo largitione corrupti essent, eorum nomina quantumque unus quisque accepisset in indicem relata cum Atheniensibus communicavit; quo in indice Demosthenis nulla omnino mentio facta est.[220] Sed cognitum hoc est aliquanto post: tum vero in iudicio Demosthenes L talentis condemnatus, quumque tantae multae solvendae impar esset, in carcerem deductus est, hinc tamen sive ob caussae turpitudinem sive quod custodiam propter corporis infirmitatem tolerare non potuit, amicorum ope clam elapsus aufugit et in exilium profectus est.[221]

Quod quidem parum fortiter tulisse fertur, Aeginae plerumque et Troezene desidens oculosque lacrimis oppletos in Atticam identidem intendens.[222] Interea mortuo Alexandro exeunte ol. CXIV, 1. 324. Athenienses iam tempus opportunum atque potestatem sese nactos rati se ipsos totamque Graeciam in libertatem vindicandi, denuo in arma consurrexere, praefectoque exercitui Leosthene, forti viro et rei militaris perito, legatos emisere, qui Graeciae civitates ad belli societatem invitarent.[223] His exul licet Demosthenes se sua sponte adiungere et operam suam vocemque commodare non dubitavit. Qua eximia erga patriam caritate motus populus Atheniensium rogante Demone, ipsius affini, reditum Demostheni decrevit. Missa igitur quae

---

217 XX talentorum fuisse ait Dinarch. I, 6. 45. 53. 69, item addita de aureo calice fabula oratoribus prorsus inaudita Theopompus apud Plut. vit. Dem. 25 (cf. Athen. VI. p. 245 f), XXX talentorum Auctor vit. dec. orr. p. 846 c, M daricorum Id. p. 846 h, L talentorum Timocles apud Athen. VIII. p. 341 f.

218 De Dinarchea oratione vide quae diximus Quaestt. Demosth. P. III. p. 118 sqq., de Hyperidea quae Sauppius l. l. p. 648. De qua quod rectius iam iudicare licet, haud sane levi momento aestimandum est, quum hoc inprimis male hactenus habuerit plerosque, quod in Demosthenis accusatoribus Hyperides quoque fuit, veteri cum illo coniunctus amicitia, earundemque partium fidissimus ceteroqui sectator. Quo nomine graviter ab Auctore encom. Dem. 31 vituperatur. Scilicet qui temere in discrimen rempublicam adduci nollet, ab ipsa patriae caussa descivisse et dignus supplicio ei esse videbatur. Nec tamen ipse quoque Hyperides acceptae ab Harpalo pecuniae suspicionem potuit effugere (vid. Timocles apud Athen. VIII. p. 341 f), ut neque a Persico auro abstinuisse creditus est (Vit. dec. orr. p. 848 e).

219 Quanquam ne ab hac quidem manus impuras abstinuerunt Aeschines eiusque vestigiis ingressus Dinarchus. Illum enim si audis, Demosthenes acceptae per largitionem pecuniae crimini nullo tempore non fuit obnoxius: corruptus est a Philippo, III, 81, ab Euboeis, III, 91. 94. 103 sq. 237, ab Amphissensibus, III, 114. 125. 129. 237, a rege Persarum, III, 156. 173. 209. 238 sqq. Quae quo confidentius pronuntiata sunt, quoque cupidius sane tum plerique auro inhiabant, eo facilius credita sunt ab aequalibus et ab inferioris aetatis rerum scriptoribus rhetoribusque aucta atque exornata. Vide quae de auro Persico in Demosthenem profuso habent Plut. vit. Dem. 14. 20. 23. comp. Dem. cum Cic. 3. Diod. XVII, 4. Vit. dec. orr. p. 847 f. Philostr. vit. soph. I, 25, 16. p. 538. Iustin. XI, 2. et rhetorum commenta apud Walz rhett. gr. t. IV. p. 91. 316. V. p. 41. 123. IX. p. 491. Quibus si veri quid omnino subest, certe criminis suspicionem procul habendam apparet, nisi pecuniam oblatam non sibi, sed in usum reipublicae capere crimen est.

220 Pausan. II, 33, 4 sq.

221 Plut. vit. Dem. 26.

222 Plut. l. l. Cf. Vit. dec. orr. p. 846 c. Anon. vit. p. 307 sq. Argos addit Max. Planudes in Hermog. t. V. p. 496 Walz., Megara Iustin. XIII, 5.

223 Diod. XVIII, 10.

Aegina eum reduceret triremi e Piraeeo in urbem ascendit obviam euntibus, congratulantibus, prosequentibus civibus universis, obque talem reditum se ipsum beatum praedicans. Multam autem, quae irrogata ei erat in Harpalica caussa condemnato, populus, ne irritam prorsus faceret, remisit ita, ut Iovis Servatoris, cuius tum sacra instabant, altare iusto apparatu instruendi provinciam ei demandaret, idque negotium L talentis, quae erat multae summa, elocaret.[224] Sed ultimus hic dies faustus Demostheni illuxit. Ab initio quidem ex sententia Graecis rebellantibus res cesserat: Antipatrum proelio superatum intra Lamiae moenia compulerunt, eamque urbem operibus clauserunt. Verum ex quo in ipsa Lamiae obsidione Leosthenes cecidit atque Aetoli suis quam Graeciae universae rebus intentiores relicto exercitu domum abiere, refrigescere iam calor coepit resque male cedere, donec Antipater novis in supplementum ex Asia copiis arcessitis auctus victos apud Crannonem m. Aug. a. 322. ol. CXIV, 3. Graecos ad pacem faciendam coegit.[225] Mox Macedonibus appropinquantibus Demosthenes et qui ab eisdem partibus stabant ex urbe profugi Demade auctore a populo capitis damnati sunt. Aliis alio dilapsis satellites suos Antipater qui ipsos indagarent atque caperent Archia duce circummisit. Ab his igitur Hyperides, Aristonicus, Himeraeus Aeginae in Aeaci templo comprehensi necatique sunt.[226] Demosthenes vero in Neptuni fanum, quod erat in Calauria insula, confugerat inque eius ara supplex consederat. Ibi irrumpentibus Antipatri administris, ne vivus comprehensus ludibrio esset hosti insolenti, ad ipsam aram hausto veneno animam exhalavit.[227] Mortuus est d. XVI. m. Pyaneps.[228] ol. CXIV, 3 (XIV. m. Oct. a. 322), annos natus LXIII.[229] Mortuo quum aliis Graeciae in civitatibus[230] tum Athenis amplissimi habiti sunt honores Demochare rogante:[231] statua posita in foro,[232] ipsius ex posteris maximo cuique natu victus in prytaneo decretus est.

---

224 Plut. vit. Dem. 27. Vit. dec. orr. p. 846 c. Photius p. 494 b. Cf. Iust. XIII, 5.

225 Diod. XVIII, 12 sqq.

226 Plut. vit. Dem. 28.

227 Copiose haec enarrant multoque cum fabularum apparatu Plut. vit. Dem. 29 sq. Vit. dec. orr. p. 846 sq. Lucian. enc. Dem. Zosim. vit. p. 301. Anon. p. 308. Cf. Strab. VIII. p. 374. Pausan. I, 8, 3.

228 Plut. vit. Dem. 30. Zosim. vit. p. 302. Sed apud Plutarchum *δωδεκάτῃ* pro *ἕκτῃ ἐπὶ δέκα* corrigit L. Prellerus, *Demeter und Persephone*, p. 342. 27. Cf. diar. antiqu. stud. 1835. p. 788.

229 Sic Zosimus vit. p. 302, quanquam continuo Demosthenem ol. XCIX, 4. natum esse turpi errore addit. Alii LXX., alii LXVII. aetatis anno mortuum tradidere teste Auct. vit. dec. orr. p. 847 b. Cf. Photius p. 495 a. LXII ponit Suidas s. v. *Δημοσθένης* I, LX tantum A. Gellius XV, 28.

230 Pausan. II, 33, 5.

231 Exstat rogatio a Demochare lata in vit. dec. orr. p. 850 sq. Cf. Plut. vit. Dem. 30.

232 Inscripta hoc modo:

εἴπερ ἴσην ῥώμην γνώμῃ, Δημόσθενες, εἶχες,
οὔ ποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἄρης Μακεδών.

Plut. Dem. 30. Vit. dec. orr. p. 847 a. Pausan. I, 8, 2. Zosim. vit. p. 302. Anon. p. 308. Suid. s. v. *Δημοσθένης* II. Photius p. 494 b. — Imagines Demosthenis quae adhuc exstant recensent A. G. Becker *Literatur des Demosth.* p. 18. et H. Schröder *die Abbildungen des Demosthenes*, Brunsv. 1842. Adde M. Avellino *notizia di un busto di Demosthene con greca epigrafe*, Neapol. 1843. *Γ. Γ. Παππαδοπούλου λόγος περὶ τοῦ Δημοσθένους καὶ τῆς εἰκονογραφίας αὐτοῦ*, Athen. (ind. lectt. univ.) 1858. G. Scharff *on the ancient portraits of Menander and Demosthenes*, in *Transact. of the R. Soc. of Lit. n. ser.* vol. IV.

ADNOTATIO CRITICA.

Libanii vit. demosth. p. 3, v. 16. *ψεύδεσθαι*] ed. Berolin. a. 1824 *ψεύσασθαι.* ‖ p. 4, 8. *ἀπολωλέκει*] *ἀπολώλεκε.* ‖ 38. *γε*] *τε.* ‖ p. 5, 4. *προῆλθον*] *παρῆλθον.* ‖ 6. *Βοιωτίᾳ* Wolfius. ‖ 38. *οἵδε*] an *οἱ δέκα.*

Or. I. *ὑποθ.* 26. *τὰς Ἀθήνας*] *τοὺς Ἀθηναίους.* ‖ §. 7, 2. *ἐθρύλουν τέως — δεῖν*] *ἐθρυλεῖτε, ὡς — δεῖ.* ‖ 11, 8. *πρὶν ὑπαρξάντων*] *προϋπαρξάντων ὡς τὰ πολλὰ.* ‖ 12, 4. *ἆρα*] *ἆρά γε.* ‖ 15, 7. *ἡμεῖς ἐπὶ*] *ἡμεῖς ἂν ἐπὶ.* ‖ 16, 7. *οἴομαι*] *οἶμαι.* ‖ 20, 2. *καὶ εἶναι*] *καὶ* [*ταῦτ'*] *εἶναι.* ‖ 5. *λαμβάνειν*] *λαμβάνετε.*

Or. II. §. 1, 8. *ἀνάστασιν*] *ἀνάστασιν εἶναι.* ‖ 3, 5. *φιλοτιμίαν*] *φιλοτιμίαν τινά.* ‖ 4, 5. *οὐχὶ*] *οὐχὶ τούτων.* ‖ 6, 1. *αὐτοῦ. ἐγὼ*] *αὐτῷ. ἐγὼ μὲν.* ‖ 8, 8. *πιστεύοουσιν*] *πιστεύσουσιν αὐτῷ.* ‖ 9, 7. *ἄνθρωποι*] *οἱ ἄνθρωποι.* ‖ 11, 1. *ὑμᾶς*] *ὑμᾶς ἅμα.* ‖ 14, 2 *μικρά*] *σμικρά.* ‖ 15, 3. *ἢ*] *αὐτὴν ἤ.* ‖ 18, 4. *φιλοτιμίαν*] *φιλοτιμίαν τἀνδρὸς.* ‖ 21, 1. *σώμασιν*] *σώμασιν ἡμῶν.* ‖ 2. *ἐπαισθάνεται*] *ἐπαισθάνεται τῶν καθ' ἕκαστα σαθρῶν.* ‖ 23, 9. *ποιοῦντος*] *ποιοῦντος ἃ δεῖ.* ‖ 25, 4. *χρόνος*] *χρόνος ἅπας.* ‖ 28, 5. *κἂν*] *ἄν.*

Or. III. *ὑπόθ.* 14. *ἀδεὲς ἢ τὸ*] *ἄδεια ἢ τοῦ.* ‖ §. 3, 8. *ἢ*] *οὐ.* ‖ 7, 8. *ἐθρύλουν*] *ἐθρύλουν τέως.* ‖ 8, 5. *τὸν*] *τὸν τῶν.* ‖ 31, 6. *βοηδρόμια*] *βοΐδια.* ‖ 7. *ἀνδρειότατον*] *ἀνανδρότατον.* ‖ 34, 4. *μένων*] *μένων εἶ.*

Or. IV. *ὑποθ.* 6. *κατὰ καιρὸν*] *τῶν ἐπικαίρων.* ‖ 7. *ἐλάττω*] *ἐλάττονα.* ‖ 8. *πολιτῶν*] *καί.* ‖ §. 3, 9. *βούλοισθε*] *βούλησθε.* ‖ 8, 5. *ἔχειν*] *ἔχειν αὐτῷ.* ‖ 10, 3. *ἀνάγκη*] *ἀνάγκη τις.* ‖ 6. *πυνθάνεσθαι*] *πυνθάνεσθαι κατὰ τὴν ἀγοράν.* ‖ 13, 4. *οἴομαι*] *ἡγοῦμαι.* ‖ 20, 3. *ἐθελήσει*] *ἐθελήσετε.* ‖ 27, 2. *ἵππαρχον*] *ἱππάρχους.* ‖ 29, 2. *ἀφορμὴν εἶναι*] *ἀφορμήν.* ‖ 30, 5. *καὶ ἐν*] *καί.* ‖ 32, 10. *ἔσται*] *εἴσεσθε* Wolfius. ‖ 35, 5. *ἀναλίσκεται*] *ἀναλίσκετε.* ‖ 7. *παρασκευὴν*] *τοσαύτην παρασκευήν.* ‖ 37, 1. *μέλλεται*] *μέλλετε.* ‖ 2. *τὰ ἐφ'*] *ἐφ'.* ‖ 39, 2. *ἃ*] *ὅσα.* ‖ 6. *τις ἂν*] *ἄν τις.* ‖ 7. *τοὺς β.*] *τοὺς εὖ β.* ‖ 40, 4. *εἰς δέον τι*] *ἐν δέοντι.* ‖ 5. *οὐδὲν δ' ἀπολείπετε*] *οὐδενὸς δ' ἀπολείπεσθε.* ‖ *οἱ*] *δὲ οἱ.* ‖ 6. *πολεμεῖν*] *πολεμεῖτε.* ‖ 8. *πατάξῃς*] *πατάξῃ τις.* ‖ 44, 4. *πλευσόμεθα*] *πλευσούμεθα.* ‖ 45, 2. *πᾶσα*] *πᾶσα παρῇ.* ‖ 3. *τύχης*] *τύχης ἡμῖν.* ‖ 46, 6. *ἐκεῖνος*] *ἐκεῖνος ἐκεῖ.* ‖ 7. *ὧν*] *ὧν ἄν.* ‖ 51, 2. et 8. *συνοίσειν*] *συνοίσειν ὑμῖν.*

Or. V. *ὑποθ.* 9. *ἀπεκωλύθη*] *ἀπεκρούσθη.* ‖ p. 40, 4. *παρεσκευάσθαι*] *παρεσκευάσθη.* ‖ §. 5, 10. *τότε*] *ταῦτα.* ‖ *τὰ*] *τὸν τὰ.* ‖ 6, 4. *ὑμῶν*] *ὑμῖν.* ‖ 8, 8. *οἴχεται*] *ᾤχετο.* ‖ 9, 4. *τὸ τρίτον*] *τρίτον.* ‖ 10, 7. *καλῶς*] *οὔτε καλῶς.* ‖ 15, 4. *φησί*] *φήσειέ.* ‖ 16, 4. *βοηθοῦντας*] *βοηθήσοντας.* ‖ 17, 3. *σῶς τε*] *ὥστε.* ‖ 6. *μὴ*] *ὅπως μή.* ‖ 19, 4. *ὀργιζόμενος*] *ὀργιζόμενοι.* ‖ 21, 2. *πέπρακταί τι*] *κάλλιστα πέπρακται.* ‖ 22, 2. *οὐδ'*] *οὐκ.* ‖ 23, 3. *ἡγοῦντο*] *ἡγοῦντο εἶναι.* ‖ 24, 6. *ὑπομεῖναι*] *ὑπομένειν.* ‖ 25, 1. *κατὰ*] *κατὰ τὰς.*

Or. VI. *ὑποθ.* 7. *ὅτι ποτὲ*] *ὁπότε.* ‖ §. 2, 5. *χαλεπώτερον*] *χαλεπώτερον εἶναι.* ‖ 3, 4. *τὴν*] *διὰ τὴν.* ‖ 6, 1. *μέν*] *μὲν οὖν.* ‖ 9. *προσθήσεσθε*] *προσθῆσθε.* ‖ 8, 3. *τοσοῦτον*] *τοιοῦτον.* ‖ 13, 3. *τοὺς Θηβαίους ἢ ὑμᾶς ἀξιοῦν*] *ἀξιοῦν τοὺς Θηβαίους ἢ ὑμᾶς.* ‖ 15, 1. *μελλήσει*] *μελλήσει γε.* ‖ 18, 6. *Θηβαίους*] *Θηβαίων.* ‖ 23, 3. *εἰ σωφρονεῖτε δή*] *ἂν σωφρονῆτε.* ‖ 25, 4. *ὅπως, ἔφην*] *ἔφην, ὅπως.* ‖ 26, 3. *ὕστερον ἀκούσαντες*] *ὕστερον.* ‖ 27, 1. *ἀλλ'*] *ἀλλ'* [*εἰ*]. ‖ 3. *ποιῆσαι*] *ποιεῖν.* ‖ 4. *πάντα*] *πάντα ταῦθ'* ‖ 30, 1. *δύστροπος*

καὶ δύσκολος] δύσκολος καὶ δύστροπος. ‖ 3. ὅπερ] ἅπερ. ‖ 7. ἐνταῦθα] ἐνταυθοῖ. ‖ 31,2. ἐκγόνοις] ἐγγόνοις. ‖ 32, 4. ὡς] τὴν.

Or. VII. §.1. ὦ ἄνδρες] ἄνδρες. ‖ 3,3. ἐχυροὺς] ὀχυροὺς. ‖ 5, 3. διοικήσειν] διοικήσειν [μελλόντων]. ‖ 6, 4. τοῦτο] τοῦτό γε. ‖ 8, 4. διαγωνιεῖσθε] διαγωνίσαισθε. ‖ 5. δικάσεσθε] διαδικάσεσθε. ‖ 9, 8. ἐγκαλεῖτε] ἐγκαλεῖτε αὐτῷ. ‖ 11, 4. βασιλεῖς] Μακεδονίας βασιλεῖς. ‖ 12, 3. ἔφερον] ἔφερε. ‖ 13, 7. εὐλόγως ὑμᾶς] ὑμᾶς εὐλόγως. ‖ 15,7. τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν] τῶν στρατηγῶν τῶν ὑμετέρων. ‖ 18, 1. δὲ τῆς] δὲ τῆς ἐπανορθώσεως τῆς. ‖ 19, 3. οἵ — ὑμῖν] ὑμῖν — οἵ. ‖ 5. τε] τέ ἐστι. ‖ 21, 1. μεμνησθε] μνησθήσεσθε. ‖ 6. τῶν] τοὺς λόγους τῶν. ‖ 22, 6. ὁ Φίλιππος] Φίλιππος. ‖ 24, 3. οὐκ — γράφειν] ὃ — ἔγραψα. ‖ 26, 8. ἀλλότρια] τἀλλότρια. ‖ 30, 2. ἐπανορθοῦσθε] ἐπηνωρθώσασθε. ‖ 5. δίκαιον] δίκαιον εἶναι. ‖ 35, 1. μεγάλα] μεγάλα ὑμᾶς. ‖ 37, 5. ὁ μήν] μήν ‖ 39, 7. ἣ] οὗ. ‖ 41, 6. νῦν] νυνὶ. ‖ 44, 3. οὐδὲν] οὐδ᾽. ‖ 4. ὑμῖν] τὰ δίκαια ὑμῖν.

Or. VIII. ὑποθ. p. 62, 1. ἐπόρθησεν αἰφνίδιον] ἐπόρθησε. ‖ 12. ἐκείνῳ] ἐκείνου. ‖ §. 1, 1. ἅπαντας] ἅπαντας ἐν ὑμῖν. ‖ 5. ἐπεὶ] ἐπειδὴ. ‖ 3,1. πόλει] πόλει Φίλιππος. ‖ 5,3. οὐκέτι] οὐδὲν. ‖ 5. μὲν] μὲν ἡμεῖς. ‖ 7, 2. δικαιότατον] δικαιότατον καὶ ἀναγκαιότατον. ‖ 4. εἰ] εἰ μὴ. ‖ 5. Φίλιππος] ὁ Φίλιππος. ‖ 8,2. ταύτην] ταύτῃ. ‖ 10, 6. παρόντα] παρελθόντα. ‖ 11,2. κεκράτηκε] κεκράτηκε τῆς πόλεως. ‖ 13,3. καὶ κατασκευάζεται τοῦτο] τοῦτο καὶ κατασκευάζεται. ‖ 17, 2. συνεστηκὸς] συνεστηκὸς τοῦτο. ‖ 6. ἂν βοηθήσαιμεν] βοηθήσομεν. ‖ αὐτοὶ] αὐτῷ. ‖ 21, 4. στρατεύεσθαι] στρατεύεσθαι τολμῶμεν. ‖ 27,4. καταπραξαμένῳ] συγκαταπραξαμένῳ. ‖ 29,5. ἔστιν] ἔστιν ἱκανά. ‖ 30, 5. τῶν πολιτῶν εἴπῃ τις] εἴπῃ τις τῶν πολιτῶν. ‖ 32, 2. ὑμᾶς] ὑμᾶς ἐκ πολλοῦ. ‖ 33, 1. γάρ] δέ. ‖ 7. ἐκεῖνος] ἐν ἐκείναις. ‖ 37,1. Σκίαθον] Σκιάθῳ. ‖ 2. ἀφέστατε] καὶ ἀφέστατε. ‖ 4. μᾶλλον] μᾶλλον ὑμεῖς γε. ‖ 40, 8. πῶς] ὅπως. ‖ 43,1. δὴ] δὴ διὰ. ‖ 44,1. ἀμύνεται] ἀμυνεῖται. ‖ οὐδεὶς] ὑμῶν οὐδεὶς. ‖ 45, 2. Ἀθηναίων] Ἀθήνησι. ‖ 4. ἡμᾶς] ὑμᾶς. ‖ 48, 4. ἐθέλῃ] ἐθέλῃ ποιεῖν. ‖ 49,1. ἐγγυητὴς] ἐγγυητὴς ὑμῖν. ‖ 51, 2. ἀναγκαῖον] ἀνάγκη τις. ‖ 4. δεῖ] δήπου μὴ γενέσθαι δεῖ. ‖ 7. εἴποιμεν] εἴποι τις. ‖ 53, 2. ἡγήσεσθε] ἡγήσησθε. ‖ 54,4. διαρπασθήσεσθαι] διαρπασθήσεται. ‖ 55,5. οὑτωσὶ Φίλιππος ἐφεξῆς] ἐφεξῆς οὑτωσὶ Φίλιππος. ‖ 56,3. τούτων πώποτ᾽] πώποτε τούτων. ‖ 59, 2. πολεμεῖν] πολεμεῖν ἡμῖν. ‖ 3. πρότερον, πρὸς — προσβάλλων] πρότερον πρὶν ἢ πρὸς — προσβαλεῖν. ‖ 60, 6. ἁπάντων ἀνθρώπων] ἀνθρώπων ἁπάντων. ‖ 61, 5. ἐχθροὺς] ἐχθροὺς ὑπηρετοῦντας ἐκείνῳ, ἀλλ᾽ ἀνάγκη τούτοις ὥσπερ προβόλοις προσπταίοντας ὑστερίζειν ἐκείνων. ‖ 62,5. ἐπηγάγετο] ὑπηγάγετο. ‖ 63,2. ὑπάγει] ὑπάγεται. ‖ 5. ὅταν] ὅ τι ἂν. ‖ 66,5. γίγνονται] γεγόνασι. ‖ 67, 1. ἔχειν] ὑμᾶς ἔχειν. ‖ 70,2. χρήσιμος] χρήσιμός γε. ‖ 6. δὲ] δὲ δὴ. ‖ ἡμῖν] ἡμῶν. ‖ 71, 4. ἓν] ἑνὶ. ‖ 72, 1. ἔμοιγε] γ᾽ ἐμοὶ. ‖ 73, 1. τοιοῦτόν] καὶ τοιοῦτόν. ‖ 75, 7. λέγω] λέγω νυνὶ καὶ περὶ ὧν ἂν ὁ δεῖνα εἴπῃ. ‖ 76, 5. πράξοντας] πράξοντας ὅσα ἂν δύνωνται τῇ πόλει. ‖ 7. πανταχοῦ] ἀεὶ καὶ πανταχοῦ.

Or. IX. §.1,3. ἄλλους] ἄλλους Ἕλληνας. ‖ 11. νῦν] νῦν αὐτὰ. ‖ 2,2. τούτων] τοῦ ταῦθ᾽ οὕτως ἔχειν. ‖ 8. ἔχουσιν] ἔχουσιν, οὔκουν οὐδ᾽ ὑμᾶς οἴονται δεῖν ἔχειν. ‖ 3, 2. τῶν κακῶν] τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἁμαρτημάτων. ‖ 12, 6. στασιάζουσι] στασιάζουσιν ἐν αὐτοῖς. ‖ 15,8. κατέστησεν] ἐγκατέστησεν. ‖ 16, 2. ταῦτα] ταῦτά ἐστιν. ‖ 17, 2. τοσούτῳ] τοσοῦτον. ‖ ἄγειν ὁμολογεῖν] ὁμολογεῖν ἄγειν. ‖ 9. προσάγωσιν] προσαγάγωσιν. ‖ 18, 2. ἀλλοτριωθῆναι] ὑμῶν ἀλλοτριωθῆναι. ‖ 19,1. δεῖ] δέω. ‖ 4. ἐάσητε] ἀναβάλλησθε. ‖ 20,

2. πάθωσι] πάθωσι, καὶ τοῖς οὖσιν ἐκεῖ νῦν στρατιώταις πάνθ' ὅσων ἂν δέωνται ἀποστεῖλαι. ‖ 4. μεγάλῳ] μεγίστῳ. ‖ 21, 2. Φίλιππος] ὁ Φίλιππος. ‖ 22, 3. πάντες] ἅπαντες. ‖ 23, 4. τουτουσὶ τοὺς τελευταίους] τοὺς τελευταίους τουτουσί. ‖ 26, 1. πέμπτον] πολλοστόν. ‖ ἐκεῖνα] ἐκεῖνα. καὶ τοῦτο ἐκ βραχέος λόγου ῥᾴδιον δεῖξαι. ‖ 27, 3. εἰς τὰς ἐπιστολὰς] ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς. ‖ 30, 1. ἀγνοεῖ] ἀγνοεῖ δή που. ‖ 31, 3. ἔφησαν] ἔφασαν. ‖ 8. πρότερον] πρότερον πρίασθαι. ‖ 32, 2. πόλεις] πόλεις Ἑλληνίδας. ‖ 33, 6. ὥσπερ] ὅνπερ. ‖ 36, 2. οἱ] ἅπαντες οἱ. ‖ 37, 1. τοὺς] οὐδὲν ποικίλον οὐδὲ σοφόν, ἀλλ' ὅτι τούς. ‖ βουλομένων] ἀεὶ βουλομένων. ‖ 4. ἐκόλαζον] ἐκόλαζον, καὶ παραίτησις οὐδεμία ἦν οὐδὲ συγγνώμη. ‖ 38, 2. τύχη] τύχη καὶ τοῖς ἀμελοῦσι κατὰ τῶν προσεχόντων καὶ τοῖς μηδὲν ἐθέλουσι ποιεῖν κατὰ τῶν πάντα ἃ προσήκει πραττόντων. ‖ 39, 1. τοιοῦτον] τῶν τοιούτων. ‖ 4. μῖσος] συγγνώμη τοῖς ἐλεγχομένοις, μῖσος. ‖ 40, 2. χρημάτων] χρημάτων πρόσοδοι. ‖ 41, 4. ὑμετέρων] ὑμετέρων δεικνύων. ‖ 6. ἀκρόπολιν] ἀκρόπολιν, οὐχ ἵνα αὐτοῖς ᾖ χρήσιμα (καὶ γὰρ ἄνευ τούτων τῶν γραμμάτων τὰ δέοντα ἐφρόνουν) ἀλλ' ἵν' ὑμεῖς ἔχητε ὑπομνήματα καὶ παραδείγματα ὡς ὑπὲρ τῶν τοιούτων σπουδάζειν προσήκει. τί οὖν λέγει τὰ γράμματα; ‖ 42, 1. Ζελείτης] ὁ Ζελείτης. ‖ 2. ἄτιμος] ἄτιμος ἔστω. ‖ 4. ταῦτ'] τοῦτ'. ‖ 43, 2. θεῶν] θεῶν, καὶ θεωρεῖτε παρ' ὑμῖν αὐτοῖς. ‖ Ἀθηναίων τῶν τότε] τότε Ἀθηναίων τῶν. ‖ 44, 3. τῶν Ἀθηναίων κοινῶν εἰ] εἰ τῶν Ἀθήνησι κοινῶν. ‖ 4. ἀλλ'] ἀλλ' οὐ τοῦτο λέγει, ἀλλ'. ‖ 5. διδῷ] διδῷ [δίκας]. ‖ δικάσασθαι] δικάσασθαι, ἀλλ' εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀποκτεῖναι. ‖ 45, 5. αἴσθοιντο] αἴσθοιντο δωροδοκοῦντας. ‖ 46, 3. πῶς] πῶς; ἴστε αὐτοί· τί γὰρ δεῖ περὶ πάντων ὑμῶν κατηγορεῖν; παραπλησίως δὲ καὶ οὐδὲν βέλτιον ὑμῶν ἅπαντες οἱ λοιποὶ Ἕλληνες. διόπερ φημὶ ἔγωγε καὶ σπουδῆς πολλῆς καὶ βουλῆς ἀγαθῆς τὰ παρόντα πράγματα προσδεῖσθαι. τίνος. ‖ 47, 2. ἐστιν] ἐστι τοιοῦτος. ‖ 48, 2. ἄλλους] Ἕλληνας. ‖ 48, 4. τὴν] τὴν τῶν ἀντιπάλων. ‖ 53, 4. τῶν] τῶν ἔξω. ‖ 54, 2. δυνήσεσθε] δύνασθε. ‖ ποιῆσαι] ποιῆσαι, οὐδὲ βούλεσθε. ‖ 5. φθόνου] ἢ φθόνου ἢ. ‖ 57, 6. μᾶλλον] μᾶλλον δὲ πάντα. ‖ 58, 1. σύμμαχος] σύμμαχος καὶ φίλος. ‖ 60, 2. δήμου] δήμου τοῦ τῶν Ὠρειτῶν. ‖ 6. πρυτανευόμενοι] πρυτανευόμενοι παρ' ἐκείνου. ‖ 61, 4. ἐπιτήδειον] ἐπιτήδειον εἶναι. ‖ 8. μεμνημένοι] μεμνημένος. ‖ 62, 6. ὅτι καὶ] ὅτι. ‖ 64, 4. οἷς] οἷς ἤδη. ‖ ἔλεγον] ἔλεγον καὶ ἐλύπουν οὐδέν. ‖ 6. σωθήσεσθαι] σωθήσεσθαι, προσῆσαν δ' ἀπέχθειαι. ‖ 65, 2. ἐγὼ] ἔγωγε. ‖ ἐκλογιζόμενοι] ἐκ λογισμοῦ. ‖ 3. μὲν] ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. ‖ 4. δὲ] γάρ. ‖ Φιλίππου] Φιλίππῳ καὶ προέσθαι τῶν ὑπὲρ ὑμῶν λεγόντων τινάς. ‖ 66, 5. σφαττόμενοι] στρεβλούμενοι. ‖ 68, 2. κἀκεῖνο] ἐκεῖνό γε. ‖ 3. εἰπεῖν] εἰπεῖν συμβάντος τινός. ‖ 69, 5. ἀνατρέψει] ἀνατρέψῃ. ‖ 70, 5. χειροτονήσετε] χειροτονήσατε. ‖ 71, 2. φανερὰ] τοῖς Ἕλλησι φανερά. ‖ 4. πρέσβεις] πρέσβεις πανταχοῖ, εἰς Πελοπόννησον, εἰς Ῥόδον, εἰς Χίον, ὡς βασιλέα λέγω (οὐδὲ γὰρ τῶν ἐκείνῳ συμφερόντων ἀφέστηκε τὸ μὴ τοῦτον ἐᾶσαι πάντα καταστρέψασθαι). ‖ 72, 3. περὶ] αἱ περί. ‖ 5. Ἡγήσιππος] Ἡγήσιππος καὶ Κλειτόμαχος καὶ Λυκοῦργος. ‖ 73, 3. προεμένους] προϊεμένους. ‖ 8. τοὺς δ'] καὶ πρώτους ἃ χρὴ ποιοῦντας τότε καὶ τούς. ‖ 75, 3. οὐδὲ] οὐ. ‖ 5. γενήσεται] γενήσεται. [εἰ γὰρ ἦσαν, εὕρηντ' ἂν πάλαι ἕνεκά γε τοῦ μηδὲν ἡμᾶς αὐτοὺς ποιεῖν ἐθέλειν. ἀλλ' οὐκ εἰσίν.]

Or. X. §. 3, 6. τοὺς λόγους τὰ ἔργα] τὰ ἔργα τοὺς λόγους. ‖ 12, 3. πῶς] ὅπως. ‖ 13, 1. ἐδύνατο] ἡγεῖτο. ‖ 3. μισεῖν] δικαίως μισεῖν. ‖ 7. τἀνθρώπῳ] ἀνθρώπῳ. ‖ 15, 5. ὑμῶν ἐστιν] ἐστὶν ὑμῶν. ‖ 16, 1. Ἀθηναίων] Ἀθήνησι.

‖ 17, 1. γίνεσθαι] γενέσθαι. ‖ 18, 5. ἠτιῶντο] ἠτιῶντο ἂν αὐτόν. ‖ 19, 6. μιμεῖσθε] ἀμύνεσθε. ‖ 7. ὅσων δέονται] ὧν ἂν δέωνται. ‖ 20, 2. ἂν αὐτὸν οὐδὲν ἄλλο οἶμαι] αὐτὸν οἶμαι οὐδὲν ἂν ἄλλο. ‖ 4. ταῦτα] ταῦτα ἃ νῦν ποιεῖτε. ‖ 5. πράγματα] πράγματα ζητεῖτε. ‖ 23, 1. ἂν] ἂν δ'. ‖ 27, 1. ἀναγκαῖον] ἀνάγκη τις. ‖ 28, 4. τινὰ] γέ τινα. ‖ 29, 1. οὐκ] οὔτ'. ‖ 2. οὐδὲ] οὔτε. ‖ 6. ἀκροᾶσθε] τηνικαῦτ' ἀκροᾶσθε. ‖ 32, 6. πιστάς] πιστὰς τὰς κατηγορίας. ‖ 34, 5. τὰ] τά γε. ‖ 35, 3. ἐν τῇ πολιτείᾳ δικαίων] δικαίων ἐν τῇ πολιτείᾳ. ‖ 36, 1. φοβοῦμαι] φοβοῦμαι λέγειν. ‖ 4. ἐπιδεεῖς] καταδεεῖς. ‖ 37, 4. ἐστιν] ἦν. ‖ 38, 4. προσλαμβάνοντος] προσλαμβανόντων. ‖ 39, 2. μηδὲν] μηδὲν τῶν δεόντων. ‖ εἰ] εἰ μή. ‖ 40, 2. τὸν] τῶν. ‖ 5. φάσκοντα] φάσκειν. ‖ 42, 2. ποιεῖν] ποιεῖν ἄν. ‖ 3. τινὰ] τινάς. ‖ 43, 4. γε] γε, οἶμαι, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων. ‖ 45, 11. ἐν νόμῳ] ἐννόμως. ‖ 47, 1. ᾤεσθε] οἴεσθε. ‖ 49, 1. πραγμάτων] πραγμάτων πᾶσιν. ‖ 50, 8. οὐ καλῶς ἅπαντα] οὐδαμῶς ἅπαντα καλῶς. ‖ 52, 2. πάντων δὴ] πάντων. ‖ 4. πάντες] ἅπαντες. ‖ 54, 4. ἐάσας] ἐάσας ἕν. ‖ 55, 5. μεγάλην δύναμιν] δύναμιν μεγάλην. ‖ 56, 1. οἷόν τε] οἴονται. ‖ 2. οἳ] οἵ γε. ‖ 6. διαρπασθήσεσθαι] διαρπασθήσεται. ‖ 57, 1. τοῦτο] αὐτὸ τοῦτο. ‖ 59, 1. ἀναθεῖναι] ἅπαντες ἀναθεῖναι. ‖ 3. οὐκ] οὐκέτ'. ‖ 60, 4. πολλὰ] καὶ ἄλλα πολλά. ‖ 61, 4. πρὸς—προσβάλλων] ἢ πρὸς—προσβαλεῖν. ‖ 62, 1. ὑμῖν] ὑμῖν τε. ‖ 2. ἐφ'] ὑφ'. ‖ 63, 4. ἀποτυμπανίσαι] μισεῖν καὶ ἀποτυμπανίσαι. ‖ 7. προσπταίσαντας] προσπταίοντας. ‖ 64, 8. ὑπάγει] ὑπάγεται. ‖ 66, 1. τοῦτον τὸν] οὐ τὸν αὐτόν. ‖ 3. ὑμετέρᾳ] ἡμετέρᾳ. ‖ 68, 6. γίγνονται] γεγόνασι. ‖ 69, 2. πάντων] ἁπάντων. ‖ 70, 6. Ἀριστόμηδες] Ἀριστόδημε. ‖ 7. ἀσφαλῆ] ἀσφαλῆ καὶ ἀπράγμονα. ‖ 73, 6. ἐκ] δὶς ἐκ. ‖ σεσωσμένοι] ὑπὸ τῶν προγόνων σεσωσμένοι. ‖ 74, 1. οὐκ] ἀλλὰ γὰρ οὐκ. ‖ 74, 2. κατ' αὐτὴν] κατὰ τὴν πόλιν. ‖ 4. ἄλλων] ἄλλων Ἑλλήνων.

Or. XI. §. 2, 7. ὑπεριδὼν — ὑπερβὰς] ὑπερβὰς — ὑπεριδών. ‖ 7, 8. αὐτὰ] ἅπαντα. ‖ 9, 1. οὗτος] οὗτος αὐτός. ‖ 7. καταλείποντες] καταλιπόντες. ‖ 10, 6. γὰρ] γὰρ ὁ. ‖ 14, 3. ὑγιεινόν] ὑγιαῖνον. ‖ 7. αἰρόμενον] ἀράμενον. ‖ 15, 2. φοβερὸν] ταύτῃ φοβερόν. ‖ 16, 5. πω τῶν ἁπάντων] πώποτε τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων. ‖ 6. τῶν] παρὰ τῶν. ‖ 17, 7. τἀληθῆ] τἀληθές. ‖ 19, 1. στρατεύεσθαι] αὐτοὶ στρατεύεσθαι. ‖ 2. δεινὸν] θαυμαστόν. ‖ 20, 4. δημοσίων] κοινῶν. ‖ 22, 6. ἀκούειν] ὑπακούειν. ‖ 23, 1. παρεσκευάσθαι] πάντας ἡμᾶς παρασκευάζεσθαι. ‖ 2. τοὺς ἄλλους] τούς. ‖ 3. ἀλλὰ] ἀλλὰ καί.

Or. XII. §. 2, 2. ἐπετιμήσατε] ἐπετιμήσατε [ὅτι τὴν δίκην]. ‖ 4, 4. ἔστησαν] στῆσαι. ‖ 13, 2. ἐπεσκέψασθε] ἐπεσκήψασθε.

Or. XIII. §. 2, 2. ἂν ἀντείποιμι] ἀντείποιμι. ‖ 3, 2. ὡς περὶ τοῦ] ὥσπερ τῷ. ‖ 5, 2. κατεσκευασμένην] καὶ κατεσκευασμένην. ‖ ἵν'] ἵν' [ἅμα τ']. ‖ 8, 1. μὲν ὑμεῖς] μέν. ‖ 10, 3. μεγάλων καὶ καλῶν] καλῶν καὶ μεγάλων. ‖ 6. τἄλλα δὲ] τὰ δ' ἄλλα ἅ. ‖ ὧν εἶπον] εἶπον. ‖ 11, 7. εἶναι] εἶναι νομίσαντες. ‖ 14, 8. οἳ] ἐβόων. ‖ 15, 3. οἱ πολλοὶ] πολλοί. ‖ 17, 4. ἂν βούλησθε] βούλεσθε. ‖ 19, 10. ἴσον] τὸ ἴσον. ‖ 20, 2. σκοπεῖν] λέγειν. ‖ 12. προϊέμενοι] προέμενοι. ‖ 21, 1. πῶς] ὅπως. ‖ 7. ἵστασαν] ἵστασαν οὐδ' ὑπερηγάπων. ‖ 22, 9. αἷς] ἅς. ‖ 23, 2. καλῶς] καλῶς ἔνεμον. ‖ 26, 4. μὲν] μὲν τοίνυν. ‖ 7. νῦν ἡμεῖς] νῦν. ‖ 8. νομίζετε αὐτοὺς ταῦτα] ταῦτα νομίζετε αὐτούς. ‖ 9. ἡμεῖς θεωροῦντες αὐτά] μόνον ἡμεῖς αὐτὰ θεωροῦντες. ‖ 28, 4. ἱερῶν] καὶ ἱερῶν. ‖ 29, 4. Ἀριστείδου] Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου. ‖ 30, 5. εἶναι] εἶναι διοικεῖν. ‖ 32, 3. πιστεῦσαι] πιστεύσειε. ‖ 34, 1. μηδὲν ὀργισθῆτε] μηδεὶς ὀργισθῇ..

Or. XIV. §. 1, 6. δύνασθαι] εὖ. ‖ 9. μέγιστον] μέγιστον εἶναι. ‖ 3, 6. τῶν τοιούτων] τούτων τοιούτων ὄντων. ‖ 8. ὑποκεῖσθαι] ὑποκεῖσθαι τῇ γνώμῃ. ‖ 4, 2. γίγνοιτο] γένοιτο. ‖ 5, 4. ἐπανορθῶσαι] ἐπανορθώσασθαι. ‖ 6, 2. οὐδ' ἀπ'] ἀπ'. ‖ 12, 7. ἔσθ'] οὗτός ἐσθ'. ‖ 14, 6. ψηφίζεσθαι] ψηφίσασθαι. ‖ 8. ὑμῶν] ὑμᾶς. ‖ 15, 5. εἰς] πρὸς. ‖ 22, 10. ταξίαρχον] τριήραρχον. ‖ ἕκαστον] ἕκαστον καθ' ἕκαστον νεώριον, ἵνα ὦσι συμμορίαι δύο, τριήρεις τριάκοντα, φυλὴ μία. ‖ 23, 1. ὃν] ὃν δ'. ‖ 3. ἑκάστῃ] ἑκάστης. ‖ 8. δὲ] δ' ἤ. ‖ 10. ἴσως] ἀκριβῶς. ‖ 24, 2. ὃν μέλλω] μέλλων. ‖ 9. δ' εἰς] δὲ. ‖ 26, 3. οὐχὶ κἂν] οὐχ ἑκὼν ἄν. ‖ εἰσενέγκαι] εἰσενέγκοι. ‖ 27, 9. εἰ] ἄν, εἰ. ‖ 28, 7. παρ'] περί. ‖ 29, 1. διακοσίαις] τριακοσίαις. ‖ 30, 2. ἄγει πολύ] ἄγει. ‖ 39, 3. ἐπ' αὐτὸν ὑμεῖς] ὑμεῖς ἐπ' ἐκεῖνον. ‖ 41, 7. σκοπεῖν] σκοπῶμεν.

Or. XV. §. 2, 1. ἴσον] τοσοῦτον. ‖ 3. τοὺς] τὸ τοὺς. ‖ 11, 3. ὀρθῶς] ὀρθῶς ἐγώ. ‖ 4. μή] καὶ μή. ‖ 15, 1. οὐδεπώποτ'] οὐδέποτ'. ‖ 7. τοῦ κομίσασθαι γάρ] ὅτι τοῦ κομίσασθαι. ‖ 19, 9. τοῦτ'] τούτους. ‖ 22, 1. ἐγὼ ‖ ἔγωγε. ‖ 2. συνεβουλήθησάν] συνεβουλεύθησάν. ‖ 23, 5. φοβήσεσθε] φοβηθήσεσθε. ‖ 26, 4. προσῆκεν] προσήκει. ‖ 28, 3. παραινεῖν] παραινέσαι. ‖ 10. τῶν] καὶ τῶν.

Or. XVI. ὑποθ. 9. ἀναιρεθεῖσαν] αἱρεθεῖσαν. ‖ §. 4, 7. τὴν Ἀρκαδίαν] Ἀρκαδίαν. ‖ 8. ἀναιρήσουσι] αἱρήσουσι. ‖ 8, 6. γε] τότε. ‖ 9, 7. ἐπιτρέπειν] ἐπιτρέπειν ὑμᾶς. ‖ 13, 1. εἰ] εἰ καὶ. ‖ 14, 1. καὶ τῶν] τῶν. ‖ 15, 1. τι] τι καί. ‖ 2. ταῦθ'] τοῦθ'. ‖ 16, 6. γένοιντο] γεγονότες εἶεν. ‖ 18, 4. καὶ] [βοηθούντων] καί. ‖ 20, 4. ἐμοὶ ταὐτὰ] ταὐτά. ‖ 28, 3. φανεροὶ] φανεροὶ δή που. ‖ 8. πολέμου] πολέμου τούτου.

Or. XVII. ὑποθ. 1. κατάγοντος] καταγαγόντος. ‖ 3. τὰς] τὰς παρὰ. ‖ §. 6, 7. κατάγοντι] καταγαγόντι. ‖ 13, 7. ἀτόπου] ἀτόπου [μεγάλης]. ‖ 16, 6. ἐπήνεγκεν] κεκίνηκεν. ‖ 18, 4. συγχωρήσουσιν] συγχωροῦσιν. ‖ 20, 2. ἑωράκατε] ἴστε. ‖ 3. ὑπεροψίας] παρανομίας. ‖ 25, 4. ἑτέρας ἰσχυροτέρας] ἑτέρας. ‖ 30, 2. διαβεβαιωσαίμην] διεβεβαιωσάμην.

Or. XVIII. ὑποθ. p. 151, 30. ταύτῃ] ταύτης. ‖ 152, 14. κατεχαρίσατο] καὶ ἐχαρίσατο. ‖ 28. ἐν τῇ] οὐκ ἐν τῇ. ‖ §. 2, 6. ἴσην] ἴσην ἀμφοτέροις. ‖ 5, 1. Ἀθηναῖοι] δικασταί. ‖ 6, 7. δικάζοντας] δικάζοντας ὑμᾶς. ‖ 7, 5. φυλάττων] διαφυλάττων. ‖ 8, 2. πάλιν τοὺς θεοὺς παρακαλῶ] βούλομαι, καθάπερ ἐν ἀρχῇ πάλιν τοὺς θεοὺς παρακαλέσαι. ‖ 7. παραστῆναι] παραστῆσαι τοὺς θεούς. ‖ 10, 12. πρότερον] πρότερον γεγενημένων. ‖ 11, 6. ἐξετάσω] αὐτίκα ἐξετάσω. ‖ 12, 1. πολλά] πολλὰ καὶ δεινά. ‖ 2. διδόασι] τάττουσι. ‖ 14, 4. κρίσεις] κρίσεις πικρὰ καὶ μεγάλα ἔχουσαι τἀπιτίμια. ‖ χρῆσθαι] χρῆσθαι κατ' ἐμοῦ. ‖ 16, 1. οἷς] δικαίοις οἷς. ‖ 17, 8. ἀναμνῆσαι] ἀναμνῆσαι ὑμᾶς. ‖ 22, 5. ταύτην] αὐτήν. ‖ 23, 5. οὐδείς] οὐδείς, εἰκότως. ‖ 6. οὐδένα] οὐδένας. ‖ 24, 4. τῆς εἰρήνης] εἰρήνης. ‖ 26, 5. ἐξελύσατε] ἐξελύσασθε. ‖ 27, 5. ταῦτα τὰ χωρία] τὰ χωρία ταῦθ'. ‖ 6. Μυρτηνὸν] Μύρτιον. ‖ 30, 4. καταστρεψάμενος] καταστρεψάμενος τἀκεῖ. ‖ 5. ὁμοίως] μᾶλλον. ‖ 31, 2. ἀνθρώπων] ἀνθρώπων καὶ θεοῖς ἐχθρῶν. ‖ 32, 4. ἀπίωμεν] ἀπίωσιν. ‖ 6. ἡμῶν] αὐτῶν. ‖ 9. τόπον] πορθμόν. ‖ 10. ἡμῶν] τούτων. ‖ 33, 3. βοηθεῖν] βοηθεῖν [αὐτοῖς]. ‖ 34, 2. μεμνῆσθαι] μεμνῆσθαι ὑμᾶς. ‖ 36, 4. μὲν] μὲν ταλαιπώρους. ‖ 37, 2. τοῦ] τὴν τοῦ. ‖ 5. στρατηγῶν] στρατηγῶν γενομένης. ‖ 38, 1. ἂν δ'] δ' ἄν. ‖ 3. ἑαυτόν] ἑαυτὸν ὄν. ‖ 8. Σούνιον] Σούνιον. εἶπε Καλλισθένης Φαληρεύς. ‖ 39, 1. ἦν] ἦν δεῦρ'. ‖ 5. εἰσαγηοχότας] εἰσαγηοχότας εἰς αὐτά. ‖ 8. πλεῖον] ἐπὶ πλεῖον. ‖ 40, 2. ἐγὼ ταῦτα] ταῦτα ἐγώ. ‖ 41, 7. κτῆμ'] κτήματ'. ‖ 43, 6. ἐποιεῖτε] ἐποιεῖτε μόνοι. ‖ 8. αὐτοί] ἄσμενοι, καὶ αὐτοί. ‖ 44, 2. Φίλιππος] ὁ Φίλιππος. ‖ 45, 9.

καὶ] ἀλλὰ. ‖ 47, 1. οὐδεὶς] εἰκότως οὐδεὶς. ‖ 6. ταῦτα] ταῦτα, οὐκ ἔυτιν. ‖ 48, 4. ὠνομάζετο] ὠνομάζετο Φιλίππου. ‖ 8. γέγονεν] γέγονε προδοτῶν. ‖ 50, 6. δὲ] δὲ καὶ ὑμεῖς. ‖ 54, 3. παρανόμων] παρανόμων γραφὴν. ‖ 55, 4. τῶν θεωρικῶν] τῷ θεωρικῷ. ‖ 57, 3. δύναμαι] ἂν δύνωμαι. ‖ 60, 4. ἐγὼ καὶ] ἐγώ. ‖ 65, 3. εὐθέως] εὐθὺς. ‖ 5. ἦν] ὅμως ἦν. ‖ 6. τῶν] τῶν [οὐκ]. ‖ 66, 4. Ἀθήνησιν] Ἀθήνησιν ἐμέ. ‖ 6. ἡμέρας] ἡμέρας ἐκείνης. ‖ 67, 5. τοῦτο] τοῦτο ῥᾳδίως καὶ ἑτοίμως. ‖ 68, 8. τῆς] τῆς τῶν Ἑλλήνων. ‖ 70, 3. ἡ πόλις ἠδικεῖτο] τοιαῦτα ἡ πόλις ἠδίκητο. ‖ 72, 9. προΐεσθαι] προΐεσθαι ταῦτα Φιλίππῳ. ‖ 73, 4. τούτων] τούτων ἐξεταζομένων. ‖ φανερόν] φανερόν. λέγε. ‖ 6. ἐκκλησία σύγκλητος] ἐκκλησίας συγκλήτου. ‖ στρατηγῶν] στρατηγῶν συναχθείσης. ‖ 7. Κόπριος] Κύπριος. ‖ 74, 1. οἳ] οἵ τινες. ‖ 4. οὐδέν] οὐδὲν αὐτῷ. ‖ 8. καὶ] καὶ τοῦτο γράψαι. ‖ 75, 4. πάντες] πάντες οἱ ἄλλοι. ‖ λέγε] λέγε τὸ ψήφισμα. ‖ 8. κατὰ] καὶ. ‖ 76, 2. σὺ] καὶ σὺ. ‖ ὁποῖον] ποῖον. ‖ 79, 4. ἔγραφεν] γέγραφε. ‖ 80, 3. τὸ Βυζάντιον] Βυζάντιον. ‖ 82, 8. σύ] σύ γε. ‖ 84, 11. θεάτρῳ] θεάτρῳ Διονυσίοις. ‖ 86, 5. πᾶσι] πᾶσιν ὑμῖν. ‖ 87, 1. ὑφ' ὑμῶν ἐξηλάθη, τοῖς μὲν ὅπλοις] ἐξηλάθη, τοῖς μὲν ὅπλοις ὑφ' ὑμῶν. ‖ 10. χάρακα] χαράκωμα. ‖ 88, 2. οὐκ ἐπερωτήσω] οὐκέτ' ἐρωτήσω. ‖ 9. δούς] διδούς. ‖ 89, 2. ἐκ τοῦ] ἐκ. ‖ 90, 3. προγεγεναμένοις] προγενομένοις. ‖ 90, 9. ἀμὲ] ἄμμε. ‖ 91, 6. Βοσπορίῳ] Βοσπορίχῳ. ‖ 10. τάν τε] πάντες. ‖ 92, 10. ἐν τῷ] ἐν. ‖ 93, 6. σύμμαχος] φίλος καὶ σύμμαχος. ‖ 94, 5. καὶ εὔνοιαν] εὔνοιαν τιμὴν. ‖ 96, 5. ἄλλας] τὰς ἄλλας. ‖ 97, 3. προΐεντο] προεῖντο. ‖ 98, 2. ὑμεῖς] ὑμῶν. ‖ 99, 3. τούτων] τούτῳ. ‖ 100, 1. καὶ καλὸν] καίτοι καλὸν. ‖ 9. Ἑλλήνων] ἕνεχ' Ἑλλήνων. ‖ 107, 1. ἄρα] ἄρά γε. ‖ 2. ἐθέλειν οἱ] οἱ. ‖ 111, 5. τοσούτῳ] τοσουτον. ‖ 113, 4. φησιν] φησιν ἡ βουλή. ‖ 6. ἦσθα] ἦσθα, φησίν. ‖ 7. ἔδωκα] ἐπέδωκα. ‖ 114, 5. ὅτε] ὅτι. ‖ 117, 5. ἔδωκα] ἐπέδωκα. ‖ 118, 1. ἴδητε] εἰδῆτε. ‖ 126, 3. ὄντα] ὄντα φύσει. ‖ 127, 3. ταῦτ'] τοιαῦτ'. ‖ 129, 4. μήτηρ] μήτηρ σου. ‖ 5. κλεισίῳ] κλισίῳ. ‖ 7. ἀλλ'] ἀλλὰ πάντες ἴσασι ταῦτα, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. ἀλλ'. ‖ 130, 6. Γλαυκοθέαν] Γλαυκοθέαν ὠνόμασεν. ‖ 8. πάσχειν καὶ γίγνεοθαι] πάσχειν. ‖ 132, 2. ἐμπρήσειν] ἐμπρήσειν τὰ ὑμέτερα. ‖ 134, 4. ἧσπερ] ἀφ' ἧσπερ. ‖ προσείλεσθε] προείλεσθε. ‖ 135, 2. κάλει] κάλει μοι. ‖ 136, 7. οὐχ ὑπεχώρησα] οὐκ εἶξα οὐδ' ὑπεχώρησα. ‖ 138, 2. ἔτι] νῦν ἔτι. ‖ 139, 9. ὑπὲρ] περὶ. ‖ 140, 2. κακόν] κακὸν ὑμᾶς. ‖ 141, 5. καὶ τότ'] τότ'. ‖ 142, 2. γράμματ'] καὶ γράμματ'. ‖ 4. μνημονεύσοντας] μνημονεύοντας. ‖ 149, 4. πυλάγορος] πυλαγόρας. ‖ 150, 8. ἀπὸ] ἐπὶ. ‖ 155, 6. τὸν] [καὶ] τὸν. ‖ 156, 1. δὴ] δή μοι. ‖ 163, 6. ἀναλαβεῖν] ἀναλαβεῖν αὐτοὺς. ‖ 164, 11. et 165, 10. ἐκ βουλῆς] ἐκ τῆς βουλῆς. ‖ 170, 2. ἦλθεν] εἰσῆλθεν. ‖ 172, 6. πόρρωθεν] πόρρωθεν ἐπιμελῶς. ‖ 173, 3. προσσχόντες] προσέχοντες. ‖ 177, 9. ἰδοῦσιν] εἰδόσιν. ‖ 178, 6. δεῖσθαι] δεῖσθε. ‖ 7. ἐπαγγέλλεσθαι] ἐπαγγέλλεσθε. ‖ 8. ἐκείνων] ἐκείνων μὲν. ‖ ἐσχάτοις] ἐσχάτοις κινδύνοις. ‖ 9. προορωμένων] τὸ μέλλον προορωμένων. ‖ 180, 6. ἐπέτριψας] ὑποκρινόμενος ἐπέτριψας. ‖ 185, 5. ὅτι] ὅτι [καὶ]. ‖ 191, 1. ἐποίησα] ἐποίησα ἐγώ. ‖ 194, 2. σκηπτὸς] σκηπτὸς [ἢ χειμὼν]. ‖ 4. καὶ] καὶ πᾶσι. ‖ 196, 3. τοῦτον] τοῦτον [αὐτὸν]. ‖ 205, 2. δουλεύσουσιν] δουλεύσουσιν εὐτυχῶς. ‖ 207, 3. πόλει] πόλει γεγενημένῳ. ‖ 211, 3. ἐνταῦθ'] εἰς ταῦτ'. ‖ 214, 1. ταῦτα] ταῦτα ἀντείπομεν. ‖ 216, 4. παρέσχετε] παρέσχεσθε. ‖ 217, 5. τοῖς] ἐπὶ τοῖς. ‖ 219, 6. ὑπέλειπε] ὑπελείπετο. ‖ 7. γένοιτ'] γίγνοιτ'. ‖ 220, 1. ὑπερῇρας] ὑπερῇρας τοὺς ἄλλους. ‖ 222, 2. ἀφῆκε] ἀφῆκε δι' ἐμέ. ‖ 224, 1. τῷδε] τῷ. ‖ 225, 2. ποιεῖν] ποιεῖ. ‖ 226, 5. νῦν]

νῦν ὕστερον. ‖ 7. οὐχὶ] οὐ. ‖ 228, 2. νῦν γ'] νυνί. ‖ 229, 2. ἀξιῶν] ἀξιῶν ὑμᾶς. ‖ 7. ᾤοντο] ᾤοντο [ἔσεσθαι]. ‖ 231, 7. περιβαλλόμενος] περιβαλλόμενος πρὸς ὑμᾶς. ‖ 235, 4. αὐτοκράτωρ] αὐτοκράτωρ ὤν. ‖ 8. βουλευόμενος] βουλευόμενος, οὐδ' ὑπὸ τῶν συκοφαντούντων κρινόμενος. ‖ 239, 1. κενὰς] κενάς γε. ‖ 241, 4. κύριος] κύριος [γέγονε]. ‖ 244, 2. ἐμοὶ] ἐμοῦ. ‖ 8. τελευταῖα] τελευταῖα πρῴην. ‖ 247, 6. τῷ διαφθαρῆναι χρήμασιν ἢ μὴ] τῷ γε μὴ διαφθαρῆναι χρήμασιν. ‖ 9. καὶ] μηδὲ. ‖ 252, 1. πανταχόθεν] πολλαχόθεν. ‖ 8. χρῆται] κέχρηται. ‖ 253, 3. ἡμῖν] ἡμῖν καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον. ‖ 254, 3. αὐτῶν] τούτων αὐτῶν. ‖ 255, 3. μὲν] μὲν οὖν. ‖ 4. ὑμῖν] ὑμῖν [συνδοκεῖν]. ‖ 256, 4. Διὸς] Διὸς καὶ θεῶν. ‖ 258, 3. τινα] τινας. ‖ 261, 2. τοῦτο] τοῦτό γε. ‖ 262, 5. τούτων] τούτων τραύματα. ‖ 265, 2. μὴ] καὶ μή. ‖ 4. ἐτελούμην] ἐτελούμην. ἐχόρευες, ἐγὼ δ' ἐχορήγουν. ‖ 266, 6. ἐμῆς] ἐμῆς ὡς φαύλης. ‖ 267, 3. νεκρῶν] λιπών. ‖ 272, 5. αὐτοκράτωρ] αὐτοκράτωρ ὤν. ‖ 273, 1. δ' ἐν κοινῷ] ἐν κοινῷ δὲ. ‖ 275, 1. φανήσεται] φανήσεται τοίνυν. ‖ μόνον] μόνον ἐν. ‖ 277, 3. κυρίους] μέρος κυρίους ὄντας. ‖ 279, 4. ἥκειν] νῦν ἥκειν. ‖ 283, 5. πολέμῳ] δήμῳ. ‖ 291, 2. μάλιστ'] ἐν μάλιστ'. ‖ 3. ὅτε] ὅτι. ‖ 294, 9. εὕροιτ' ἄν, οὐ] εὕροι τις ἄν, οὐχί. ‖ 297, 6. δὲ] δή. ‖ 298, 6. τρυτάνῃ] εἰ ἐν τρυτάνῃ. ‖ 8. ψυχῆς] ψυχῆς τὰ πάντα μοι πέπρακται. ‖ 300, 1. ἀμυνομένους] ἀμυνουμένους. ‖ 303, 8. ταῦτα] ταῦτα ἅμα. ‖ 304, 1. ἐγὼ] ἣν ἐγώ. ‖ 305, 7. λαβὼν] λαβὼν τὸν ἀριθμὸν τῶν βοηθειῶν κατὰ τὰ ἐμὰ ψηφίσματα. ‖ 306, 2. μὲν] μέν, ὦ γῆ καὶ θεοί. ‖ 307, 6. τούτων] τούτων προελόμενον. ‖ 308, 5. πηνίκ' ἔσεσθε] ὁπηνίκ' ἐστὲ. ‖ 311, 3. ἐντιμοτέρα] ἐντιμοτέρα γέγονεν. ‖ 312, 5. ἐπιτιμίαν] ἐπιτιμίαν ἀργύριον. ‖ 313, 7. ἂν] ἂν εἰπεῖν. ‖ 317, 5. τινες] τινες [τοὺς χρόνους]. ‖ 319, 7. οὐδένα] οὐδενί. ‖ 320, 4. ἐμοῖς καὶ] ἐμοῖς. ‖ 321, 2. τὸν] ταῦτα τὸν. ‖ 322, 2. ἐπαγόντων] ἐπαγόντων, οὐκ ἀπειλούντων. ‖ 323, 10. μενεῖ] διαμενεῖ.

Or. XIX. ὑποθ. p. 228, 18. χρόνον] χρόνῳ. ‖ 33. μετὰ] ἐπί. ‖ 35. ἰσχυρότατον] ἰσχυρότερον. ‖ §. 8, 4. συμφερόντων] συμφερόντων ὑμῖν. ‖ 17, 3. τῆς] τὰ τῆς. ‖ 20, 5. ἀπήγγελλε] ἀπήγγειλε. ‖ 26, 7. ὑποσχέσεσιν] ὑποσχέσεσιν ἐξαπατώμενοι. ‖ 29, 4. βλέψαντα] ἀποβλέψαντα. ‖ 32, 8. γὰρ] γὰρ ὡς ἀληθῶς. ‖ 34, 7. χρὴ] χρῆν. ‖ 37, 3. ἀπήγγελλε] ἀπήγγειλε. ‖ 38, 5. παρ'] τῶν παρ'. ‖ 39, 3. ἀπήγγειλεν] ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς. ‖ 8. ἂν] ἂν ποιῶν. ‖ 41, 4. ὃ] ἅ. ‖ 43, 2. οὐδ'] οὔτ'. ‖ 44, 2. τούτου] τούτου τότε. ‖ 8. Φιλίππου] τοῦ Φιλίππου. ‖ 45, 7. τῷ] ἐπὶ τῷ. ‖ 48, 3. ἐκγόνοις] ἐγγόνοις. ‖ 51, 9. ἀμύναιντο] ἀμύνοιντο. ‖ 53, 10. ἀπήγγελλε] ἀπήγγειλε. ‖ 59, 4. ἀπαγγέλλουσιν] ἀπαγγελοῦσιν. ‖ 5. ἐπιμελές] ἐπιμελὲς εἰδέναι. ‖ 81, 2. ἐνταυθὶ] ἐνταυθοῖ. ‖ 87, 4. αὐτὴν] αὐτῇ. ‖ 11. παρασκευάσαντα] τὸν παρασκευάσαντα. ‖ 88, 6. ταῦτα] ταῦτα πάντα. ‖ 8. ταραχῆς] τηλικαύτης ταραχῆς. ‖ 91, 3. ἃ δ' ἡμῖν] ἡμῖν δ' ἅ. ‖ 92, 7. φαίνηται] φαίνηται πεποιηκώς. ‖ 98, 1. δεξάμενοι] ἐκδεξάμενοι. ‖ 100, 4. συμβιβάζετε] ἐμβιβάζετε. ‖ 107, 5. δίκαιος] δικαίως. ‖ 108, 3. τί] τίς. ‖ 112, 1. γὰρ] γάρ ἔφη. ‖ 113, 9. δή που] γὰρ δή που. ‖ 115, 5. βούλεται] βούλεσθαι. ‖ 116, 3. εἰσήγγελλεν] εἰσήγγειλεν. ‖ 117, 7. ταῦτα] ταῦτα γάρ. ‖ 118, 3. ἐστιν ἐκεῖνος] ἦν ἐκεῖ. ‖ 119, 6. διαμαρτύρεσθαι] διαμαρτύρασθαι. ‖ 120, 1. φήσει] φησί. ‖ 7. σαυτοῦ] σαυτοῦ καταμαρτυρήσεις. ‖ 123, 3. μὴ] οὐκ ἐνῆν μή. ‖ 134, 6. γέγονε] νῦν γέγονε. ‖ 135, 6. νομίσας] νομίσας ὑμᾶς. ‖ 147, 7. στρατηγούς] τοὺς στρατηγούς. ‖ 10. δωρεὰς] δῶρα. ‖ 148, 2. δικασταί] Ἀθηναῖοι. ‖ 149, 10. πεπράκασιν] πεπράκασιν [ἀλλὰ νὴ Δία τοὺς συμμάχους ἀπειρηκέναι φήσει τῷ πολέμῳ]. ‖ 159, 4. οὗτοι]

οὗτοι τὸ πρῶτον. ‖ 161, 5. τούτῳ] τούτοις. ‖ 163, 3. ἀπήρομεν] ἀπήραμεν. ‖ 167, 2. διεκωδώνιζεν] διεκωδώνισεν. ‖ 9. δὴ πρόφασιν] δ' ἦν ἡ πρόφασις. ‖ 171, 7. ὡμολογήκειν] ὡμολογήκειν ἥξειν. ‖ 172, 2. οὖν] οὖν ἦν. ‖ 9. ἔπραττον] ἔπραττον τούτοις. ‖ 173, 5. οὕτως] οὕτως ἦν. ‖ 177, 2. συνεσχόμην] συνειχόμην. ‖ 183, 5. τοίνυν] οὖν. ‖ 188, 2. εἴποις] εἴποι τις. ‖ 190, 6. ταὐτὰ] δὲ ταὐτὰ. ‖ 7. ἐκοινώνησαν] ἐκοινώνησεν. ‖ 191, 8. πατρίδος] πατρίδος σπονδάς. ‖ 196, 2. συμπόσιον] συμπόσιον ἕτερον συμπόσιον. ‖ 3. ὡς] εἰ. ‖ 198, 7. ἀπήγγελλεν] ἀπήγγειλεν. ‖ 200, 5. φαίνεται] ὧν φαίνεται. ‖ 204, 5. τότ' ἐναντία] τότε τἀναντία. ‖ 209, 9. εἰληφὼς] εἰληφὼς [ἢ μετειληφώς]. ‖ 213, 2. μάρτυρας] μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. ‖ 216, 7. φθέγξεται] φθέγγεται. ‖ 217, 1. οὐδὲ γὰρ] οὐ γὰρ. ‖ 218, 1. μὲν] μὲν γὰρ. ‖ 220, 12. εἰσενέγκησθε] ἀπενέγκησθε. ‖ 224, 2. μὲν] μὲν τούτοις. ‖ 227, 5. ἕκαστος] ἕκαστος πρῶτον μὲν. ‖ 230, 5. λύεσθαι] λύεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους. ‖ 232, 5. οὐ] ὥστε οὐ. ‖ 244, 2. εἴσῃ] ἔχει. ‖ 251, 2. ἔφη] ἔφη γάρ. ‖ 253, 4. γε] γε, οὐ γάρ; ‖ 8. περὶ] περὶ δ'. ‖ 256, 3. μὲν] μὲν εἶναι. ‖ 259, 6. Φιλίππῳ] Φιλίππου. ‖ 266, 1. ἐπειδὴ] ἐπειδὴ δὲ. ‖ 9. οὐχ ὑπεῖχεν ὑπακούων] οὐκέτ' εἶχεν ὑπακούειν. ‖ 269, 4. εἰ] καὶ γὰρ εἰ. ‖ 270, 9. ἰδεῖν] εἰδέναι. ‖ 272, 10. ἄδεια] ἄδεια αἰσχύνη. ‖ 278, 4. ἐκεῖνοι] ἐκεῖνοι [καὶ τὸ ψήφισμα]. ‖ 6. συμμάχοις] συμμάχοις [εἶναι κελεύει τὴν εἰρήνην]. ‖ 280, 8. Ἁρμοδίου] Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος. ‖ 281, 7. λαβόντες] λαβόντες ἀφήσετε. ‖ 282, 1. τούτου, ἀφήσετε] τούτου. ‖ 282, 3. τούτων] τούτων ἁπάντων. ‖ 287, 5. παρεστηκότων] παρεστηκότοιν. ‖ 11. οἱ] ὅσοι οἱ. ‖ 288, 1. τούτου] τούτων. ‖ 5. δ' ἤδη] δὲ δή. ‖ 292, 1. ἀντ' ἴσης] ἀντὶ καλῆς. ‖ 294, 9. τινα καὶ] τινα. ‖ 296, 4. δεῖνα] δεῖνα [ἢ ὁ δεῖνα]. ‖ 297, 8. ἢ] ἢ τούτοις. ‖ 306, 5. ἢ] εἰ. ‖ 310, 7. ἠδικηκότος] τοιαῦτα ἠδικηκότος. ‖ 9. τὴν εἰρήνην] τῇ εἰρήνῃ. ‖ 311, 4. ἐνταυθὶ] ἐνταυθοῖ. ‖ 9. τούτοις] τούτοις ἔλεγε. ‖ 314, 1. γὰρ] γὰρ αὖ. ‖ 322, 3. εὕροντο] εὕρετο. ‖ 4. ἔδει] ἔδει μετὰ ταῦτα. ‖ 323, 1. αὖ] πάλιν αὖ. ‖ 324, 2. ἑκόντας] ἑκόντας ἑαυτοὺς. ‖ 327, 5. οὐπώποτ'] οὐδὲ πώποτ'. ‖ 330, 6. ὅτι] ἀλλ' ὅτι. ‖ 331, 6. πῶς] ὅπως. ‖ 339, 1. ὑπερορᾷ] ὑπερεώρα.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ

πρὸς ἀνθύπατον Μόντιον ἀξιώσαντα αὐτὸν γράψαι οἱ τόν τε Δημοσθένους βίον καὶ τὰς ἁπάντων τῶν λόγων αὐτοῦ ὑποθέσεις.

pag. 1 Reisk.

Ἐπειδή, κράτιστε ἀνθυπάτων Μόντιε, κατὰ τὸν Ὁμηρικὸν Ἀστεροπαῖον περιδέξιος τὰ εἰς λόγους ὢν πρωτεύεις μὲν ἐν τῇ Ῥωμαίων φωνῇ καὶ τῆς παρ᾽ ἐκείνοις παιδείας ὁμολογουμένως τὸ πρεσβεῖον ἀνῄρησαι, ἀμελεῖς δὲ οὐδὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἅτε καὶ ἐν αὐτῇ διὰ τὸ τῆς φύσεως μέγεθος ὑπερέχειν δυνάμενος, ἀλλὰ περί τε τοὺς ἄλλους διατρίβεις καὶ περὶ τὸν τελεώτατον τῶν Ἑλληνικῶν ῥητόρων τὸν Δημοσθένην, καὶ δὴ καὶ ἡμᾶς ἐβουλήθης τὰς ὑποθέσεις τῶν τούτου λόγων ἀναγράψασθαί σοι, δεχόμεθα μὲν ἄσμενοι τὸ πρόσταγμα (ἴσμεν γὰρ ὅτι πλείω τὴν τιμὴν ἢ πόνον ἔχει), ἀρξόμεθα δὲ τοῦ συντάγματος ἀπὸ τοῦ βίου τοῦ ῥήτορος, οὐχ ὅλον αὐτὸν διεξιόντες ‖ (περιττὸν γὰρ τοῦτο), ἀλλὰ τοσούτων μνημονεύοντες ὅσα δοκεῖ καὶ πρὸς κατάληψιν ἀκριβεστέραν τῶν λόγων συντελεῖν.

Δημοσθένει τοίνυν τῷ ῥήτορι πατὴρ ἦν Δημοσθένης, ἀνεπίληπτος τῷ γένει δοκῶν, ὡς καὶ Αἰσχίνης ἐχθρὸς ὢν μαρτυρεῖ (εἴρηται γοῦν οὕτως αὐτοῖς ῥήμασι "τούτῳ πατὴρ μὲν ἦν Δημοσθένης ὁ Παιανιεύς, ἀνὴρ ἐλεύθερος· οὐ γὰρ δεῖ ψεύδεσθαι"), ἐργαστήριον δὲ οἰκετῶν μαχαιροποιῶν κεκτημένος ἐντεῦθεν τὴν τοῦ μαχαιροποιοῦ κλῆσιν ἔλαβε. τὸ μέντοι μητρῷον γένος τοῦ ῥήτορος οὐκ ἦν, ὥς φασι, καθαρῶς Ἀττικόν, Γύλωνος τοῦ πάππου τοῦ Δημοσθένους φυγόντος μὲν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπὶ προδοσίας ἐγκλήματι, οἰκήσαντος δὲ περὶ τὸν Πόντον, κἀκεῖ γυναῖκα ἀγαγομένου Σκύθιν τὸ γένος, ἐξ ἧς ἦν τοῦ Δημοσθένους ἡ μήτηρ Κλεοβούλη. εἰς τοῦτο γοῦν ἄλλοι τε λελοιδορήκασι καὶ Αἰσχίνης, εἰπὼν ὡς ἄρα εἴη Σκύθης, βάρβαρος ἑλληνίζων τῇ φωνῇ. περὶ μὲν οὖν τοῦ γένους αὐτοῦ τοσαῦτα εἰρήσθω· ὀρφανὸς δὲ καταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς κομιδῇ νέος ἦν μέν, ὥς φασιν, ἀσθενὴς τῷ σώματι καὶ νοσώδης, ὥστε μηδὲ εἰς παλαίστραν φοιτῆσαι, καθάπερ πάντες οἱ τῶν Ἀθηναίων παῖδες εἰώθεσαν. ὅθεν καὶ ἀνδρωθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς μαλακίαν ἐσκώπτετο καὶ Βάταλος ἐπωνυμίαν ἔσχεν· ἱστόρηται γάρ τινα Βάταλον Ἐφέσιον αὐλητὴν γενέσθαι, ὃς πρῶτος ὑποδήμασι γυναικείοις ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐχρήσατο καὶ μέλεσι κατεαγόσι, καὶ ὅλως τὴν τέχνην ἐμάλθαξεν· ἀπὸ τούτου δὲ τοὺς ἐκλύτους καὶ ἀνάνδρους Βατάλους ἐκάλουν.

Λέγεται δὲ τὸν Δημοσθένην τὴν πολλὴν καὶ σφοδρὰν ἐπὶ λόγους ὁρμὴν ἐντεῦθεν σχεῖν. Καλλίστρατος ἦν Ἀθηναῖος ῥήτωρ ἔνδοξος·

οὗτος ἔμελλε δημοσίαν τινὰ ‖ δίκην ἀγωνίζεσθαι, φασίν, οἶμαι, τὴν περὶ Ὠρωποῦ. ὁ τοίνυν Δημοσθένης παῖς ὢν ἐδεῖτο τοῦ ἐφεστῶτος οἰκέτου συγχωρῆσαι παραβαλεῖν αὐτῷ τῇ δίκῃ· καὶ ὃς ἐπέτρεψεν. ἀκούσας δὲ οὕτω διετέθη ὥστε ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας πάντα πάρεργα πρὸς τοὺς λόγους θέσθαι. διδασκάλῳ δὲ χρησάμενος Ἰσαίῳ, μάλα δεινῷ ῥήτορι, εἰς ἄνδρας ἐγγραφεὶς εὐθὺς ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐπιτρόπων ἐνεστήσατο, κακῶς διῳκηκότων τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. καὶ εἷλε μὲν αὐτούς, οὐ μὴν ἠδυνήθη πάντα ἀπολαβεῖν ὅσα ἀπολωλέκει. τοὺς δὲ λόγους τοὺς ἐπιτροπικοὺς εἰσὶν οἵ φασιν Ἰσαίου καὶ οὐ Δημοσθένους εἶναι, διὰ τὴν ἡλικίαν τοῦ ῥήτορος ἀπιστοῦντες (ὀκτωκαίδεκα γὰρ ἐτῶν ἦν ὅτε πρὸς τούτους ἠγωνίζετο) καὶ ὅτι δοκοῦσιν οἱ λόγοι τὸ τοῦ Ἰσαίου πως ἐπιφαίνειν εἶδος. ἕτεροι δὲ νομίζουσι συντετάχθαι μὲν ὑπὸ Δημοσθένους, διωρθῶσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰσαίου. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν εἰ ὁ Δημοσθένης ἠδύνατο μὲν καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡλικίας συγγράφειν τοιούτους λόγους (ἡ γὰρ ὕστερον ὑπεροχὴ καὶ τοῦτο πιστοῦται), ἀπὸ δὲ νεαρᾶς ἔτι τῆς ἀσκήσεως τῆς ὑπὸ τῷ διδασκάλῳ τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα πολλαχῇ μεμίμηται. μετὰ μέντοι τούτους τοὺς ἀγῶνας βραχὺ τῇ ἡλικίᾳ προελθὼν σοφιστεύειν ἐνεχείρησεν, εἶτα ἀπαλλαγεὶς τούτου συνηγόρησεν ἐν δικαστηρίῳ. τούτοις δὲ ὥσπερ γυμνασίοις χρησάμενος ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν καὶ τὰ τῆς πόλεως πράττειν ἦλθεν.

Ἔτι κἀκείνων μνημονευτέον, ὅτι τραυλὸς μὲν ἦν τὴν γλῶτταν ἐκ φύσεως, τὸ δὲ πνεῦμα ἀτονώτερος· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων συνέβαινε φαυλοτάτην αὐτὸν τὴν ὑπόκρισιν παρεχόμενον οὐκ εὐδοκιμεῖν τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῖς λόγοις. διὸ καὶ πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα "τί ἐστι ῥητορική" ἀπεκρίνατο ὅτι ὑπόκρισις, δυσχεραίνων ὅτι διὰ ταύτην τῶν ‖ χειρόνων ἥττων ἐφαίνετο. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μελέτῃ κατώρθωσε καὶ ὅσα ἄλλα αὐτῷ πρὸς δημαγωγίαν ὑπῆν ἐλαττώματα. καὶ γὰρ δειλὸς ἦν τὸ πρῶτον πρὸς τοὺς τοῦ δήμου θορύβους καὶ εὐκατάπληκτος, ὥστε εὐθὺς ἐξίστασθαι. διὰ δὲ τοῦτό φασιν αὐτὸν ἄνεμον ῥαγδαῖον τηροῦντα καὶ κινουμένην σφοδρῶς τὴν θάλατταν παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς βαδίζοντα λέγειν, καὶ τῷ τῆς θαλάττης ἤχῳ συνεθίζεσθαι φέρειν τὰς τοῦ δήμου καταβοάς. μνημονεύονται δὲ αὐτοῦ καὶ οἰκήσεις κατάγειοι καὶ ξυρήσεις ἀπρεπεῖς, ἵνα δι' αἰσχύνην μὴ προΐοι τοῦ τῆς οἰκίας δωματίου, καὶ ὡς οὐδὲ τὰς νύκτας ἐκάθευδεν, ἀλλὰ διεπονεῖτο πρὸς φῶς περὶ λόγους. ὅθεν καὶ Πυθέας σκώπτων ἔφη τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους λύχνων ἀπόζειν. πρὸς ὃν ὁ Δημοσθένης ἀστείως ἅμα καὶ πικρῶς "οἶδα" εἶπεν "ὅτι σε λυπῶ λύχνον καίων·" διεβέβλητο γὰρ ὡς λωποδυτῶν νύκτωρ ὁ Πυθέας. καὶ μὴν ὅτι γε ὕδωρ ἐπετήδευε πίνειν, ἵνα ἐγρηγορυῖαν μᾶλλον παρέχηται τὴν διάνοιαν, ἅπασιν ὡμολόγηται. παρειλήφαμεν δὲ κἀκεῖνο, ὡς καὶ ξίφος ποτὲ ἐκ τῆς ὀροφῆς ἀπήρτησε καὶ ἱστάμενος ὑπὸ τοῦτο ἔλεγεν. ἐποίει δὲ τοῦτο δι' αἰτίαν τοιαύτην. ἐν τῷ λέγειν ἀπρεπῶς τὸν ὦμον εἰώθει κινεῖν· ὑπερεκρέμασεν οὖν τοῦ ὤμου τὸ ξίφος ἐν χρῷ, καὶ οὕτω τῷ δέει τῆς πληγῆς ἐδυνήθη κατασχεῖν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ πρέποντος σχήματος.

Ἀναγκαῖον δὲ διηγήσασθαι καὶ ὅπως εἶχε τά τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀθηναίων πράγματα, ὅτε ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν ἦλθε Δημοσθένης. Θηβαῖοι Λακεδαιμονίους ἄρχοντας τῶν Ἑλλήνων καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας ἐν Λεύκτροις τῆς Βοιωτίας μάχῃ νικήσαντες αὐτοὶ προῆλθον εἰς ἰσχύν, καὶ μετ' ὀλίγον πρὸς Φωκέας πόλεμον ἐξήνεγκαν. ἦσαν δὲ οἱ Φωκεῖς ἔθνος ὅμορον τῇ ‖ Εὐβοίᾳ, πόλεις ἔχον δύο καὶ εἴκοσιν. οὗτοι καταλαβόντες τὸν τοῦ Πυθίου ναόν, πλησίον ὄντα, ἐσύλησαν· ἀνθ' ὅτου καὶ οἱ Θηβαῖοι πόλεμον ἐξήνεγκαν πρὸς αὐτούς. ἐπολέμουν δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον· Χῖοι γὰρ καὶ Ῥόδιοι καὶ Βυζάντιοι πάλαι ποτὲ ὄντες ὑπήκοοι Ἀθηναίων, τότε μετ' ἀλλήλων συστάντες καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι, πρὸς αὐτοὺς ἐπολέμουν. καὶ οὕτω μὲν ἡ Ἑλλὰς εἰς πολλὰ μέρη διῄρητο, Ἀθηναίων πολεμούντων πρὸς τοὺς προειρημένους καὶ Θηβαίων πρὸς Φωκέας καὶ Λακεδαιμονίων πρὸς Πελοποννησίους· κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Φίλιππος ὁ Ἀμύντου παῖς εἰς τὴν Μακεδόνων βασιλείαν παρῆλθεν. Ἀμύντᾳ γὰρ τῷ Μακεδονίας βασιλεῖ τρεῖς ἐγένοντο παῖδες ἐξ Εὐρυδίκης τῆς Ἰλλυρίδος, Ἀλέξανδρος Περδίκκας Φίλιππος. τούτων ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἀλέξανδρος δολοφονηθεὶς ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ Περδίκκας πρὸς Ἰλλυριοὺς μαχόμενος· Φίλιππος δὲ ὁ νεώτατος ἐτύγχανε μὲν ἐν Θήβαις ὁμηρεύων, ὡς δὲ ἐπύθετο τὸν Περδίκκου θάνατον, ὑπεξελθὼν λάθρᾳ καὶ ὀξέως εἰς Μακεδονίαν ἀφικόμενος κατέσχε τὴν ἀρχήν. Ἀθηναῖοι δ' ἄρ' ἕτερόν τινα, γένους μὲν ὄντα τοῦ βασιλικοῦ φυγάδα δὲ ἐκ Μακεδονίας, ἐπὶ βασιλείαν κατῆγον μετὰ πολλοῦ πλήθους στρατιωτῶν. τούτοις ὁ Φίλιππος ἐπιθέμενος ἐνίκησε μάχῃ· καὶ ὅσους συνέλαβεν αἰχμαλώτους τῶν Ἀθηναίων, ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων, οὐ κατ' εὔνοιαν τῆς πόλεως οὐδὲ δι' ἐπιείκειαν τρόπου.

‖ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ.

Τῆς ῥητορικῆς μέρη τρία, ἐπιδεικτικὸν συμβουλευτικὸν δικανικόν. τοῖν μὲν οὖν δυοῖν ἄκρος ἀγωνιστὴς γέγονε, τοῦ τε δικανικοῦ καὶ συμβουλευτικοῦ· ἐπιδεικτικοὺς δὲ οὐκ ἔχομεν αὐτοῦ λόγους. τοὺς γὰρ φερομένους οὐ πιστευτέον εἶναι Δημοσθένους, τὸν ἐπιτάφιον καὶ τὸν ἐρωτικόν· πολὺ γὰρ τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἀπολείπονται. καὶ οὐχ ἡμετέραν γνώμην λέγομεν, ἀλλὰ καὶ Διονυσίῳ τῷ Ἁλικαρνασσεῖ τοῦτο συνδοκεῖ. ὅτι μὲν γὰρ εἶπεν ἐπιτάφιον λόγον Δημοσθένης, ὡμολόγηται· οὐ μὴν τοῦτον εἰκὸς εἶναι τὸν ὑπ' ἐκείνου ῥηθέντα, πάνυ φαύλως καὶ ἀσθενῶς ἔχοντα. τῶν δὲ συμβουλευτικῶν αὐτοῦ λόγων οἳ μὲν αὐτὸ τοῦτο ἔχουσιν ἐπίγραμμα, συμβουλευτικοί, οἳ δὲ οὐδὲν μὲν ἧττόν εἰσι συμβουλευτικοί, Φιλιππικοὶ δὲ οἵδε ἐπιγράφονται, ἐκ τοῦ περὶ τῶν ⟨τοῦ Φιλίππου⟩ πραγμάτων εἰρῆσθαι τὴν κλῆσιν λαχόντες. καὶ τῶν Φιλιππικῶν ἕκαστος ἰδίαν τινὰ ἐπιγραφὴν ἔχει κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἑκάστων ἰδιότητα.

ΟΛΥΝΘΙΑΚΟΣ Α.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Ὄλυνθος ἦν πόλις ἐπὶ Θρᾴκης, Ἑλληνικὸν δὲ ταύτῃ τῶν ἐνοικούντων τὸ γένος, ἀπὸ Χαλκίδος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ· ἡ δὲ Χαλκὶς Ἀθηναίων ἄποικος. ‖ πολλοὶ δὲ πόλεμοι καὶ ἔνδοξοι τῆς Ὀλύνθου· Ἀθηναίοις τε γὰρ ἐπολέμησεν ἄρχουσι τῶν Ἑλλήνων τὸ παλαιὸν καὶ αὖθις Λακεδαιμονίοις. χρόνῳ τε εἰς δύναμιν προῆλθε μεγάλην, καὶ τῶν συγγενῶν πόλεων ἐπῆρχεν· ἦν γὰρ ἐπὶ Θρᾴκης πολύ τι γένος Χαλκιδικόν. Φιλίππῳ δὲ τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ συμμαχίαν οἱ Ὀλύνθιοι ποιησάμενοι, καὶ πολεμοῦντες μετ' αὐτοῦ πρὸς Ἀθηναίους τὸ κατ' ἀρχάς, καὶ τοῦτο μὲν Ἀνθεμοῦντα παρὰ τοῦ Μακεδόνος εἰληφότες, πόλιν ἀμφισβητήσιμον Μακεδόσι καὶ Ὀλυνθίοις, τοῦτο δὲ Ποτίδαιαν, ἣν Ἀθηναίων ἐχόντων ἐκπολιορκήσας ὁ Φίλιππος Ὀλυνθίοις παρέδωκεν, ὕστερον ὑποπτεύειν ἤρξαντο τὸν βασιλέα, ὁρῶντες αὐτοῦ ταχεῖαν καὶ πολλὴν τὴν αὔξησιν, οὐ πιστὴν δὲ τὴν γνώμην. ἀποδημοῦντα δὲ τηρήσαντες αὐτόν, πέμψαντες πρέσβεις πρὸς Ἀθηναίους κατελύσαντο τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, ποιοῦντες τοῦτο παρὰ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς Φίλιππον· συνετέθειντο γὰρ καὶ κοινῇ πολεμεῖν πρὸς Ἀθηναίους, κἂν ἄλλο τι δόξῃ, κοινῇ σπείσασθαι. ὁ δὲ Φίλιππος πάλαι μὲν προφάσεως ἐπ' αὐτοὺς δεόμενος, τότε δὲ ταύτην λαβών, ὡς τὰς συνθήκας παραβεβηκόσι καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἑαυτοῦ φιλίαν ἐσπεισμένοις πόλεμον ἐπήνεγκεν. οἱ δὲ πεπόμφασι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας περὶ βοηθείας, οἷς ὁ Δημοσθένης συναγορεύει, βοηθεῖν κελεύων τοῖς Ὀλυνθίοις. καί φησι τὴν Ὀλυνθίων σωτηρίαν ἀσφάλειαν εἶναι τῶν Ἀθηναίων· σωζομένων γὰρ τῶν Ὀλυνθίων οὐδέποτε ἥξειν εἰς τὴν Ἀττικὴν Φίλιππον, ἀλλὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐξουσίαν ἔσεσθαι πλεῖν ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν κἀκεῖ ποιεῖσθαι ‖ τὸν πόλεμον· εἰ δὲ ὑπὸ Φιλίππῳ γένοιτο ἡ πόλις αὕτη, ἀνεῖσθαι τὴν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ὁδὸν τῷ βασιλεῖ. φησὶ δὲ δύσμαχον εἶναι τὸν Φίλιππον οὐχ ὡς ὑπείληπται, θαρσύνων ἐπ' αὐτὸν τοὺς Ἀθηναίους.*

Διείλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν δημοσίων χρημάτων, συμβουλεύων ποιῆσαι αὐτὰ στρατιωτικὰ ἀντὶ θεωρικῶν. καὶ τὸ ἔθος οὐ πρόδηλον ὄν, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἀνάγκη σαφηνίσαι. οὐκ ὄντος τὸ παλαιὸν θεάτρου λιθίνου παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ ξυλίνων συμπηγνυμένων ἰκρίων, καὶ πάντων καταλαμβάνειν τόπον σπευδόντων, πληγαί τε ἐγίνοντο καί που καὶ τραύματα. τοῦτο κωλῦσαι βουληθέντες οἱ προεστῶτες τῶν Ἀθηναίων ὠνητοὺς ἐποιήσαντο τοὺς τόπους, καὶ ἕκαστον ἔδει διδόναι δύο ὀβολοὺς καὶ καταβαλόντα θέαν ἔχειν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν οἱ πένητες τῷ ἀναλώματι λυπεῖσθαι, ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβάνειν ἕκαστον ἐτάχθη τοὺς δύο ὀβολούς. ἐντεῦθεν μὲν οὖν τὸ ἔθος ἤρξατο,

προῆλθε δὲ εἰς τοῦτο ὥστε οὐκ εἰς τοὺς τόπους μόνον ἐλάμβανον, ἀλλ' ἁπλῶς πάντα τὰ δημόσια χρήματα διενέμοντο. ὅθεν καὶ περὶ τὰς στρατείας ὀκνηροὶ κατέστησαν. πάλαι μὲν γὰρ στρατευόμενοι μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως ἐλάμβανον, τότε δὲ ἐν ταῖς θεωρίαις καὶ ταῖς ἑορταῖς οἴκοι μένοντες διενέμοντο τὰ χρήματα· οὐκέτι οὖν ἤθελον ἐξιέναι καὶ κινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ νόμον ἔθεντο περὶ τῶν θεωρικῶν τούτων χρημάτων θάνατον ἀπειλοῦντα τῷ γράψαντι μετατεθῆναι ταῦτα εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν καὶ γενέσθαι στρατιωτικά. διὸ ὁ Δημοσθένης εὐλαβῶς ἅπτεται τῆς περὶ τούτου συμβουλῆς, καὶ ὑπερωτήσας ἑαυτὸν ὅτι σὺ γράφεις ταῦτα εἶναι ‖ στρατιωτικά; ἐπιφέρει "μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε."

Τοσαῦτα μὲν περὶ τῶν θεωρικῶν· διείλεκται δὲ ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ πολιτικῆς δυνάμεως, ἀξιῶν αὐτοὺς στρατεύεσθαι καὶ μὴ διὰ ξένων, ὥσπερ εἰώθεσαν, ποιεῖσθαι τὴν βοήθειαν· τοῦτο γὰρ αἴτιον εἶναί φησι τοῦ τὰ πράγματα ἀπόλλυσθαι.

Ἀντὶ πολλῶν ἂν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χρημάτων ὑμᾶς
ἑλέσθαι νομίζω, εἰ φανερὸν γένοιτο τὸ μέλλον συνοίσειν
τῇ πόλει περὶ ὧν νυνὶ σκοπεῖτε. ὅτε τοίνυν τοῦθ' οὕτως
ἔχει, προσήκει προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν τῶν βουλομένων
συμβουλεύειν· οὐ γὰρ μόνον εἴ τι χρήσιμον ἐσκεμμένος
ἥκει τις, τοῦτ' ἂν ἀκούσαντες λάβοιτε, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμε-
τέρας τύχης ὑπολαμβάνω πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ πα-
ραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν, ὥστ' ἐξ ἁπάντων ῥᾳ-
δίαν τὴν τοῦ συμφέροντος ὑμῖν αἵρεσιν γενέσθαι.
Ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρός, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μόνον 2
οὐχὶ λέγει φωνὴν ἀφιεὶς ὅτι τῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐκείνων
αὐτοῖς ἀντιληπτέον ἐστίν, εἴπερ ὑπὲρ σωτηρίας αὐτῶν
φροντίζετε· ἡμεῖς δ' οὐκ οἶδ' ὅντινά μοι δοκοῦμεν ἔχειν
τρόπον πρὸς αὐτά. ἔστι δὴ τά γ' ἐμοὶ δοκοῦντα ψηφί-
σασθαι μὲν ἤδη τὴν βοήθειαν, καὶ παρασκευάσασθαι
τὴν ταχίστην ὅπως ἐνθένδε βοηθήσετε καὶ μὴ πάθητε
ταὐτὸν ὅπερ καὶ πρότερον, πρεσβείαν δὲ πέμπειν ‖ ἥτις
ταῦτ' ἐρεῖ καὶ παρέσται τοῖς πράγμασιν, ὡς ἔστι μάλιστα 3
τοῦτο δέος, μὴ πανοῦργος ὢν καὶ δεινὸς ἄνθρωπος πρά-
γμασι χρῆσθαι, τὰ μὲν εἴκων, ἡνίκα ἂν τύχῃ, τὰ δ' ἀπει-
λῶν (ἀξιόπιστος δ' ἂν εἰκότως φαίνοιτο), τὰ δ' ἡμᾶς
διαβάλλων καὶ τὴν ἀπουσίαν τὴν ἡμετέραν, τρέψηται καὶ
παρασπάσηταί τι τῶν ὅλων πραγμάτων. οὐ μὴν ἀλλ' 4
ἐπιεικῶς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῦθ', ὃ δυσμαχώτατόν ἐστι

τῶν Φιλίππου πραγμάτων, καὶ βέλτιστον ὑμῖν· τὸ γὰρ
εἶναι πάντων ἐκεῖνον ἕνα ὄντα κύριον καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορ-
ρήτων, καὶ ἅμα στρατηγὸν καὶ δεσπότην καὶ ταμίαν, καὶ
πανταχοῦ αὐτὸν παρεῖναι τῷ στρατεύματι, πρὸς μὲν τὸ
τὰ τοῦ πολέμου ταχὺ καὶ κατὰ καιρὸν πράττεσθαι πολλῷ
προέχει, πρὸς δὲ τὰς καταλλαγάς, ἃς ἂν ἐκεῖνος ποιή-
5 σαιτο ἄσμενος πρὸς Ὀλυνθίους, ἐναντίως ἔχει. δῆλον γάρ
ἐστι τοῖς Ὀλυνθίοις ὅτι νῦν οὐ περὶ δόξης οὐδ᾽ ὑπὲρ μέ-
ρους χώρας πολεμοῦσιν, ἀλλ᾽ ἀναστάσεως καὶ ἀνδραπο-
δισμοῦ τῆς πατρίδος, καὶ ἴσασιν ἅ τ᾽ Ἀμφιπολιτῶν ἐποίησε
τοὺς παραδόντας αὐτῷ τὴν πόλιν καὶ Πυδναίων τοὺς ὑπο-
δεξαμένους· καὶ ὅλως ἄπιστον, οἶμαι, ταῖς πολιτείαις ἡ
6 τυραννίς, ἄλλως τε κἂν ὅμορον χώραν ἔχωσι. ταῦτ᾽ οὖν
ἐγνωκότας ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τἄλλ᾽ ἃ προσ-
ήκει πάντα ἐνθυμουμένους φημὶ δεῖν ἐθελῆσαι καὶ παρ-
οξυνθῆναι καὶ τῷ πολέμῳ προσέχειν, εἴπερ ποτέ, καὶ
νῦν, χρήματα εἰσφέροντας προθύμως καὶ αὐτοὺς ἐξιόντας
καὶ μηδὲν ἐλλείποντας. οὐδὲ γὰρ λόγος οὐδὲ σκῆψις ἔθ᾽
7 ὑμῖν τοῦ μὴ τὰ δέοντα ποιεῖν ἐθέλειν ὑπολείπεται. νυνὶ
γάρ, ὃ πάντες ἐθρύλουν τέως, Ὀλυνθίους ἐκπολεμῶσαι
δεῖν ‖ Φιλίππῳ, γέγονεν αὐτόματον, καὶ ταῦθ᾽ ὡς ἂν ὑμῖν
μάλιστα συμφέροι. εἰ μὲν γὰρ ὑφ᾽ ὑμῶν πεισθέντες ἀνεί-
λοντο τὸν πόλεμον, σφαλεροὶ σύμμαχοι καὶ μέχρι του
ταῦτ᾽ ἂν ἐγνωκότες ἦσαν ἴσως· ἐπειδὴ δ᾽ ἐκ τῶν πρὸς
αὐτοὺς ἐγκλημάτων μισοῦσι, βεβαίαν εἰκὸς τὴν ἔχθραν
8 αὐτοὺς ὑπὲρ ὧν φοβοῦνται καὶ πεπόνθασιν ἔχειν. οὐ
δεῖ δὴ τοιοῦτον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι παραπεπτωκότα και-
ρὸν ἀφεῖναι, οὐδὲ παθεῖν ταὐτὸ ὅπερ ἤδη πολλάκις
πρότερον πεπόνθατε. εἰ γάρ, ὅθ᾽ ἥκομεν Εὐβοεῦσι βε-
βοηθηκότες καὶ παρῆσαν Ἀμφιπολιτῶν Ἱέραξ καὶ Στρα-
τοκλῆς ἐπὶ τουτὶ τὸ βῆμα, κελεύοντες ἡμᾶς πλεῖν καὶ
παραλαμβάνειν τὴν πόλιν, τὴν αὐτὴν παρειχόμεθ᾽ ἡμεῖς
ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν προθυμίαν ἥνπερ ὑπὲρ τῆς Εὐβοέων
σωτηρίας, εἴχετ᾽ ἂν Ἀμφίπολιν τότε καὶ πάντων τῶν
9 μετὰ ταῦτα ἂν ἦτε ἀπηλλαγμένοι πραγμάτων. καὶ πάλιν
ἡνίκα Πύδνα Ποτίδαια Μεθώνη Παγασαί, τἆλλα, ἵνα μὴ
καθ᾽ ἕκαστα λέγων διατρίβω, πολιορκούμενα ἀπηγγέλλετο,

*εἰ τότε τούτων ἑνὶ τῷ πρώτῳ προθύμως καὶ ὡς προσῆ-
κεν ἐβοηθήσαμεν αὐτοί, ῥᾴονι καὶ πολὺ ταπεινοτέρῳ νῦν
ἂν ἐχρώμεθα τῷ Φιλίππῳ. νῦν δὲ τὸ μὲν παρὸν ἀεὶ
προϊέμενοι, τὰ δὲ μέλλοντα αὐτόματ' οἰόμενοι σχήσειν
καλῶς, ηὐξήσαμεν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππον ἡμεῖς,
καὶ κατεστήσαμεν τηλικοῦτον ἡλίκος οὐδείς πω βασιλεὺς
γέγονε Μακεδονίας. νυνὶ δὴ καιρὸς ἥκει τις οὗτος ὁ τῶν
Ὀλυνθίων αὐτόματος τῇ πόλει, ὃς οὐδενός ἐστιν ἐλάττων
τῶν προτέρων ἐκείνων. καὶ ἔμοιγε δοκεῖ τις ἂν ὦ ἄνδρες* 10
*Ἀθηναῖοι δίκαιος λογιστὴς ‖ τῶν παρὰ τῶν θεῶν ἡμῖν
ὑπηργμένων καταστάς, καίπερ οὐκ ἐχόντων ὡς δεῖ πολ-
λῶν, ὅμως μεγάλην ἂν ἔχειν αὐτοῖς χάριν, εἰκότως· τὸ
μὲν γὰρ πολλὰ ἀπολωλεκέναι κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἡμε-
τέρας ἀμελείας ἄν τις θείη δικαίως, τὸ δὲ μήτε πάλαι
τοῦτο πεπονθέναι πεφηνέναι τέ τινα ἡμῖν συμμαχίαν τού-
των ἀντίρροπον, ἂν βουλώμεθα χρῆσθαι, τῆς παρ' ἐκεί-
νων εὐνοίας εὐεργέτημ' ἂν ἔγωγε θείην. ἀλλ' οἶμαι, παρ-* 11
*όμοιόν ἐστιν ὅπερ καὶ περὶ τῆς τῶν χρημάτων κτήσεως·
ἂν μὲν γάρ, ὅσα ἄν τις λάβῃ, καὶ σώσῃ, μεγάλην ἔχει τῇ
τύχῃ τὴν χάριν, ἂν δ' ἀναλώσας λάθῃ, συνανάλωσε καὶ
τὸ μεμνῆσθαι τὴν χάριν. καὶ περὶ τῶν πραγμάτων οὕτως
οἱ μὴ χρησάμενοι τοῖς καιροῖς ὀρθῶς, οὐδ' εἰ συνέβη τι
παρὰ τῶν θεῶν χρηστόν, μνημονεύουσι· πρὸς γὰρ τὸ τε-
λευταῖον ἐκβὰν ἕκαστον τῶν πρὶν ὑπαρξάντων κρίνεται.
διὸ καὶ σφόδρα δεῖ τῶν λοιπῶν ἡμᾶς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι
φροντίσαι, ἵνα ταῦτ' ἐπανορθωσάμενοι τὴν ἐπὶ τοῖς πε-
πραγμένοις ἀδοξίαν ἀποτριψώμεθα. εἰ δὲ προησόμεθα* 12
*ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ τούτους τοὺς ἀνθρώπους, εἶτ'
Ὄλυνθον ἐκεῖνος καταστρέψεται, φρασάτω τις ἐμοὶ τί τὸ
κωλῦον ἔτ' αὐτὸν ἔσται βαδίζειν ὅποι βούλεται. ἆρα λογί-
ζεταί τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ θεωρεῖ τὸν τρό-
πον δι' ὃν μέγας γέγονεν ἀσθενὴς ὢν τὸ κατ' ἀρχὰς Φί-
λιππος; τὸ πρῶτον Ἀμφίπολιν λαβών, μετὰ ταῦτα Πύδναν,
πάλιν Ποτίδαιαν, Μεθώνην αὖθις, εἶτα Θετταλίας ἐπέβη·
μετὰ ταῦτα Φερὰς Παγασὰς Μαγνησίαν, πάνθ' ὃν ἐβού-* 13
*λετο εὐτρεπίσας τρόπον ‖ ᾤχετ' εἰς Θρᾴκην· εἶτ' ἐκεῖ τοὺς
μὲν ἐκβαλὼν τοὺς δὲ καταστήσας τῶν βασιλέων ἠσθένησε·*

πάλιν ῥαΐσας οὐκ ἐπὶ τὸ ῥᾳθυμεῖν ἀπέκλινεν, ἀλλ' εὐθὺς
Ὀλυνθίοις ἐπεχείρησεν. τὰς δ' ἐπ' Ἰλλυριοὺς καὶ Παίο-
νας αὐτοῦ καὶ πρὸς Ἀρύμβαν καὶ ὅποι τις ἂν εἴποι πα-
ραλείπω στρατείας.

14 Τί οὖν, τὶς ἂν εἴποι, ταῦτα λέγεις ἡμῖν νῦν; ἵνα γνῶτε
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ αἴσθησθε ἀμφότερα, καὶ τὸ προΐ-
εσθαι καθ' ἕκαστον ἀεί τι τῶν πραγμάτων ὡς ἀλυσιτε-
λές, καὶ τὴν φιλοπραγμοσύνην ᾗ χρῆται καὶ συζῇ Φίλιπ-
πος, ὑφ' ἧς οὐκ ἔστιν ὅπως ἀγαπήσας τοῖς πεπραγμένοις
ἡσυχίαν σχήσει. εἰ δ' ὁ μὲν ὡς ἀεί τι μεῖζον τῶν ὑπαρ-
χόντων δεῖ πράττειν ἐγνωκὼς ἔσται, ὑμεῖς δὲ ὡς οὐδενὸς
ἀντιληπτέον ἐρρωμένως τῶν πραγμάτων, σκοπεῖσθε εἰς
15 τί ποτ' ἐλπὶς ταῦτα τελευτῆσαι. πρὸς θεῶν, τίς οὕτως
εὐήθης ἐστὶν ὑμῶν ὅστις ἀγνοεῖ τὸν ἐκεῖθεν πόλεμον
δεῦρο ἥξοντα, ἂν ἀμελήσωμεν; ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτο γενή-
σεται, δέδοικα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον,
ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις
μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων
ἀπέστησαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ πολλῷ φανῶμεν ἐρρᾳθυ-
μηκότες, καὶ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες πολλὰ καὶ
χαλεπὰ ὧν οὐκ ἠβουλόμεθα ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν
ποιεῖν, καὶ κινδυνεύσωμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ.

16 Τὸ μὲν οὖν ἐπιτιμᾶν ἴσως φήσαι τις ἂν ῥᾴδιον καὶ
παντὸς εἶναι, τὸ δ' ὑπὲρ τῶν παρόντων ὅ τι δεῖ πράττειν
ἀποφαίνεσθαι, τοῦτ' εἶναι συμβούλου. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀγνοῶ
μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῦθ', ὅτι πολλάκις ‖ ὑμεῖς οὐ
τοὺς αἰτίους ἀλλὰ τοὺς ὑστάτους περὶ τῶν πραγμάτων
εἰπόντας ἐν ὀργῇ ποιεῖσθε, ἄν τι μὴ κατὰ γνώμην ἐκβῇ·
οὐ μὴν οἴομαι δεῖν τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν σκοποῦνθ' ὑπο-
17 στείλασθαι περὶ ὧν ὑμῖν συμφέρειν ἡγοῦμαι. φημὶ δὴ
διχῇ βοηθητέον εἶναι τοῖς πράγμασιν ὑμῖν, τῷ τε τὰς
πόλεις τοῖς Ὀλυνθίοις σώζειν καὶ τοὺς τοῦτο ποιήσοντας
στρατιώτας ἐκπέμπειν, καὶ τῷ τὴν ἐκείνου χώραν κακῶς
ποιεῖν καὶ τριήρεσι καὶ στρατιώταις ἑτέροις· εἰ δὲ θατέ-
ρου τούτων ὀλιγωρήσετε, ὀκνῶ μὴ μάταιος ὑμῖν ἡ στρατεία
18 γένηται. εἴτε γὰρ ὑμῶν τὴν ἐκείνου κακῶς ποιούντων ὑπο-
μείνας τοῦτο Ὄλυνθον παραστήσεται, ῥᾳδίως ἐπὶ τὴν

οἰκείαν ἐλθὼν ἀμυνεῖται· εἴτε βοηθησάντων μόνον ὑμῶν εἰς Ὄλυνθον ἀκινδύνως ὁρῶν ἔχοντα τὰ οἴκοι προσκαθεδεῖται καὶ προσεδρεύσει τοῖς πράγμασι, περιέσται τῷ χρόνῳ τῶν πολιορκουμένων. δεῖ δὴ πολλὴν καὶ διχῇ τὴν βοήθειαν εἶναι.

Καὶ περὶ μὲν τῆς βοηθείας ταῦτα γιγνώσκω· περὶ δὲ 19
χρημάτων πόρου, ἔστιν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χρήματα ὑμῖν, ἔστιν ὅσα οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων στρατιωτικά, ταῦτα δὲ ὑμεῖς οὕτως ὡς βούλεσθε λαμβάνετε. εἰ μὲν οὖν ταῦτα τοῖς στρατευομένοις ἀποδώσετε, οὐδενὸς ὑμῖν προσδεῖ πόρου, εἰ δὲ μή, προσδεῖ, μᾶλλον δ' ἅπαντος ἐνδεῖ τοῦ πόρου. τί οὖν, ἄν τις εἴποι, σὺ γράφεις ταῦτ' εἶναι στρατιωτικά; μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι στρα- 20
τιώτας δεῖν κατασκευασθῆναι καὶ εἶναι στρατιωτικὰ καὶ μίαν σύνταξιν εἶναι τὴν αὐτὴν τοῦ τε λαμβάνειν καὶ τοῦ ποιεῖν τὰ δέοντα, ὑμεῖς δὲ οὕτω πως ἄνευ πραγμάτων λαμβάνειν εἰς τὰς ἑορτάς. ἔστι δὴ ‖ λοιπόν, οἶμαι, πάντας εἰσφέρειν, ἂν πολλῶν δέῃ, πολλά, ἂν ὀλίγων, ὀλίγα. δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων. λέγουσι δὲ καὶ ἄλλους τινὰς ἄλλοι πόρους, ὧν ἕλεσθε ὅστις ὑμῖν συμφέρειν δοκεῖ, καὶ ἕως ἐστὶ καιρός, ἀντιλάβεσθε τῶν πραγμάτων.

Ἄξιον δὲ ἐνθυμηθῆναι καὶ λογίσασθαι τὰ πράγματα, 21
ἐν ᾧ καθέστηκε νυνί, τὰ Φιλίππου. οὔτε γάρ, ὡς δοκεῖ καὶ φήσειέ τις ἂν μὴ σκοπῶν ἀκριβῶς, εὐτρεπῶς, οὐδ' ὡς ἂν κάλλιστ' αὐτῷ τὰ παρόντ' ἔχοι· οὔτ' ἂν ἐξήνεγκε τὸν πόλεμόν ποτε τοῦτον ἐκεῖνος, εἰ πολεμεῖν ᾠήθη δεήσειν αὐτόν, ἀλλ' ὡς ἐπιὼν ἅπαντα τότε ἤλπιζε τὰ πράγματα ἀναιρήσεσθαι, κᾆτα διέψευσται. τοῦτο δὴ πρῶτον αὐτὸν ταράττει παρὰ γνώμην γεγονός, καὶ πολλὴν ἀθυμίαν αὐτῷ παρέχει, εἶτα τὰ τῶν Θετταλῶν. ταῦτα 22
γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, κομιδῇ δ', ὥσπερ ἦν, καὶ ἔστι νῦν τούτῳ. καὶ γὰρ Παγασὰς ἀπαιτεῖν αὐτόν εἰσιν ἐψηφισμένοι, καὶ Μαγνησίαν κεκωλύκασι τειχίζειν. ἤκουον δ' ἔγωγε τινῶν ὡς οὐδὲ τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἀγορὰς ἔτι δώσοιεν αὐτῷ καρποῦσθαι· τὰ γὰρ κοινὰ τὰ Θετταλῶν ἀπὸ τούτων δέοι διοικεῖν, οὐ Φίλιππον λαμβάνειν. εἰ δὲ τούτων ἀποστε-

ρηθήσεται τῶν χρημάτων, εἰς στενὸν κομιδῇ τὰ τῆς τροφῆς
23 τοῖς ξένοις αὐτῷ καταστήσεται. ἀλλὰ μὴν τόν γε Παίονα καὶ τὸν Ἰλλυριὸν καὶ ἁπλῶς τούτους ἅπαντας ἡγεῖσθαι χρὴ αὐτονόμους ἥδιον ἂν καὶ ἐλευθέρους ἢ δούλους εἶναι· καὶ γὰρ ἀήθεις τοῦ κατακούειν τινός εἰσι, καὶ ἄνθρωπος ὑβριστής, ὥς φασιν. καὶ μὰ Δί' οὐδὲν ἄπιστον ἴσως· τὸ γὰρ ‖ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίγνεται, διόπερ πολλάκις δοκεῖ τὸ φυλάξαι τἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλε-
24 πώτερον εἶναι. δεῖ τοίνυν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἀκαιρίαν τὴν ἐκείνου καιρὸν ὑμέτερον νομίσαντας ἑτοίμως συνάρασθαι τὰ πράγματα, καὶ πρεσβευομένους ἐφ' ἃ δεῖ καὶ στρατευομένους αὐτοὺς καὶ παροξύνοντας τοὺς ἄλλους ἅπαντας, λογιζομένους, εἰ Φίλιππος λάβοι καθ' ἡμῶν τοιοῦτον καιρὸν καὶ πόλεμος γένοιτο πρὸς τῇ χώρᾳ, πῶς ἂν αὐτὸν οἴεσθε ἑτοίμως ἐφ' ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἶτ' οὐκ αἰσχύνεσθε, εἰ μηδ' ἃ πάθοιτ' ἄν, εἰ δύναιτ' ἐκεῖνος, ταῦτα ποιῆσαι καιρὸν ἔχοντες οὐ τολμήσετε;

25 Ἔτι τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μηδὲ τοῦθ' ὑμᾶς λανθανέτω, ὅτι νῦν αἵρεσις ἔστιν ὑμῖν πότερ' ὑμᾶς ἐκεῖ χρὴ πολεμεῖν ἢ παρ' ὑμῖν ἐκεῖνον. ἐὰν μὲν γὰρ ἀντέχῃ τὰ τῶν Ὀλυνθίων, ὑμεῖς ἐκεῖ πολεμήσετε καὶ τὴν ἐκείνου κακῶς ποιήσετε, τὴν ὑπάρχουσαν καὶ τὴν οἰκείαν ταύτην ἀδεῶς καρπούμενοι· ἂν δ' ἐκεῖνα Φίλιππος λάβῃ, τίς αὐ-
26 τὸν ἔτι κωλύσει δεῦρο βαδίζειν; Θηβαῖοι; μὴ λίαν πικρὸν εἰπεῖν ᾖ, καὶ συνεισβαλοῦσιν ἑτοίμως. ἀλλὰ Φωκεῖς; οἱ τὴν οἰκείαν οὐχ οἷοί τε ὄντες φυλάττειν, ἐὰν μὴ βοηθήσηθ' ὑμεῖς. ἢ ἄλλος τις; ἀλλ' ὦ τᾶν οὐχὶ βουλήσεται. τῶν ἀτοπωτάτων μέντ' ἂν εἴη, εἰ ἃ νῦν ἄνοιαν ὀφλισκά-
27 νων ὅμως ἐκλαλεῖ, ταῦτα δυνηθεὶς μὴ πράξει. ἀλλὰ μὴν ἡλίκα γ' ἐστὶ τὰ διάφορα ἐνθάδε ἢ ἐκεῖ πολεμεῖν, οὐδὲ λόγου προσδεῖν ἡγοῦμαι. εἰ γὰρ ὑμᾶς δεήσειεν αὐτοὺς τριάκοντα ἡμέρας μόνας ἔξω γενέσθαι καὶ ὅσα ἀνάγκη στρατοπέδῳ χρωμένους τῶν ἐκ τῆς χώρας ‖ λαμβάνειν, μηδενὸς ὄντος ἐν αὐτῇ πολεμίου λέγω, πλέον ἂν οἶμαι ζημιωθῆναι τοὺς γεωργοῦντας ὑμῶν ἢ ὅσα εἰς ἅπαντα τὸν πρὸ τοῦ πόλεμον δεδαπάνησθε. εἰ δὲ δὴ πόλεμός

τις ἥξει, πόσα χρὴ νομίσαι ζημιώσεσθαι; καὶ προσέσθ' ἡ ὕβρις καὶ ἔτι ἡ τῶν πραγμάτων αἰσχύνη, οὐδεμιᾶς ἐλάττων ζημίας τοῖς γε σώφροσιν.

Πάντα δὴ ταῦτα δεῖ συνιδόντας ἅπαντας βοηθεῖν. καὶ 28
ἀπωθεῖν ἐκεῖσε τὸν πόλεμον, τοὺς μὲν εὐπόρους, ἵν' ὑπὲρ
τῶν πολλῶν ὧν καλῶς ποιοῦντες ἔχουσι μικρὰ ἀναλίσκον-
τες τὰ λοιπὰ καρπῶνται ἀδεῶς, τοὺς δ' ἐν ἡλικίᾳ, ἵνα
τὴν τοῦ πολεμεῖν ἐμπειρίαν ἐν τῇ Φιλίππου χώρᾳ κτησά-
μενοι φοβεροὶ φύλακες τῆς οἰκείας ἀκεραίου γένωνται,
τοὺς δὲ λέγοντας, ἵν' αἱ τῶν πεπολιτευμένων αὐτοῖς εὔθυ-
ναι ῥᾴδιαι γένωνται, ὡς ὁποῖ' ἄττ' ἂν ὑμᾶς περιστῇ τὰ
πράγματα, τοιοῦτοι κριταὶ καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς
ἔσεσθε. χρηστὰ δ' εἴη παντὸς εἵνεκα.

ΟΛΥΝΘΙΑΚΟΣ Β.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Προσήκαντο μὲν τὴν πρεσβείαν τῶν Ὀλυνθίων οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς κεκρίκασι· μέλλουσι δὲ περὶ τὴν ἔξοδον καὶ δεδιόσιν ὡς δυσπολεμήτου ὄντος τοῦ Φιλίππου, παρελθὼν ὁ Δημοσθένης πειρᾶται θαρσύνειν τὸν δῆμον, ἐπιδεικνὺς ὡς ἀσθενῆ τὰ τοῦ Μακεδόνος πράγματα. καὶ γὰρ τοῖς συμμάχοις ὕποπτον αὐτὸν εἶναί φησι καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν οὐκ ἰσχυρόν· τοὺς γὰρ Μακεδόνας ἀσθενεῖς εἶναι καθ' ἑαυτούς.*

‖Ἐπὶ πολλῶν μὲν ἄν τις ἰδεῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δο-
κεῖ μοι τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν φανερὰν γιγνομένην
τῇ πόλει, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐν τοῖς παροῦσι πράγμασι· τὸ
γὰρ τοὺς πολεμήσοντας Φιλίππῳ γεγενῆσθαι καὶ χώραν
ὅμορον καὶ δύναμίν τινα κεκτημένους, καὶ τὸ μέγιστον
ἁπάντων, τὴν ὑπὲρ τοῦ πολέμου γνώμην τοιαύτην ἔχον-
τας ὥστε τὰς πρὸς ἐκεῖνον διαλλαγὰς πρῶτον μὲν ἀπί-
στους εἶτα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος νομίζειν ἀνάστασιν, δαι-
μονίᾳ τινὶ καὶ θείᾳ παντάπασιν ἔοικεν εὐεργεσίᾳ. δεῖ 2
τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῦτ' ἤδη σκοπεῖν [αὐτούς],
ὅπως μὴ χείρους περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς εἶναι δόξομεν τῶν
ὑπαρχόντων, ὡς ἔστι τῶν αἰσχρῶν, μᾶλλον δὲ τῶν αἰσχί-
στων, μὴ μόνον πόλεων καὶ τόπων ὧν ἦμέν ποτε κύριοι
φαίνεσθαι προϊεμένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τῆς τύχης πα-
ρασκευασθέντων συμμάχων καὶ καιρῶν.

3 Τὸ μὲν οὖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὴν Φιλίππου ῥώμην
διεξιέναι καὶ διὰ τούτων τῶν λόγων προτρέπειν τὰ δέοντα
ποιεῖν ὑμᾶς οὐχὶ καλῶς ἔχειν ἡγοῦμαι. διὰ τί; ὅτι μοι
δοκεῖ πάνθ', ὅσ' ἂν εἴποι τις ὑπὲρ τούτων, ἐκείνῳ μὲν
ἔχειν φιλοτιμίαν, ἡμῖν δ' οὐχὶ καλῶς πεπρᾶχθαι. ὃ μὲν
γὰρ ὅσῳ πλείονα ὑπὲρ τὴν ἀξίαν πεποίηκε τὴν αὑτοῦ,
τοσούτῳ θαυμαστότερος παρὰ πᾶσι νομίζεται· ὑμεῖς δὲ
ὅσῳ χεῖρον ἢ προσῆκε κέχρησθε τοῖς πράγμασι, τοσούτῳ
4 πλείονα αἰσχύνην ὠφλήκατε. ταῦτα μὲν οὖν παραλείψω.
καὶ γὰρ εἰ μετ' ‖ ἀληθείας τις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι σκο-
ποῖτο, ἐνθένδ' ἂν αὐτὸν ἴδοι μέγαν γεγενημένον, οὐχὶ παρ'
αὑτοῦ. ὧν οὖν ἐκεῖνος μὲν ὀφείλει τοῖς ὑπὲρ αὑτοῦ πε-
πολιτευμένοις χάριν, ὑμῖν δὲ δίκην προσήκει λαβεῖν, οὐχὶ
νῦν ὁρῶ τὸν καιρὸν τοῦ λέγειν. ἃ δὲ καὶ χωρὶς τούτων
ἔνι, καὶ βέλτιόν ἐστιν ἀκηκοέναι πάντας ὑμᾶς, καὶ μεγάλα
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι κατ' ἐκείνου φαίνοιτ' ἂν ὀνείδη βου-
λομένοις ὀρθῶς δοκιμάζειν, ταῦτ' εἰπεῖν πειράσομαι.
5 Τὸ μὲν οὖν ἐπίορκον καὶ ἄπιστον καλεῖν ἄνευ τοῦ τὰ
πεπραγμένα δεικνύναι λοιδορίαν εἶναί τις ἂν φήσειε κε-
νὴν δικαίως· τὸ δὲ πάνθ', ὅσα πώποτ' ἔπραξε, διεξιόντα
ἐφ' ἅπασι τούτοις ἐλέγχειν καὶ βραχέος λόγου συμβαίνει
δεῖσθαι, καὶ δυοῖν ἕνεκα ἡγοῦμαι συμφέρειν εἰρῆσθαι, τοῦ
τ' ἐκεῖνον, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ὑπάρχει, φαῦλον φαίνεσθαι,
καὶ τοῦ τοὺς ὑπερεκπεπληγμένους ὡς ἄμαχόν τινα τὸν
Φίλιππον ἰδεῖν ὅτι πάντα διεξελήλυθεν οἷς πρότερον
παρακρουόμενος μέγας ηὐξήθη, καὶ πρὸς αὐτὴν ἥκει τὴν
6 τελευτὴν τὰ πράγματ' αὐτοῦ. ἐγὼ γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι σφόδρ' ἂν ἡγούμην καὶ αὐτὸς φοβερὸν τὸν Φίλιπ-
πον καὶ θαυμαστόν, εἰ τὰ δίκαια πράττοντα ἑώρων αὐ-
τὸν ηὐξημένον· νῦν δὲ θεωρῶν καὶ σκοπῶν εὑρίσκω τὴν μὲν
ἡμετέραν εὐήθειαν τὸ κατ' ἀρχάς, ὅτε Ὀλυνθίους ἀπή-
λαυνόν τινες ἐνθένδε βουλομένους ἡμῖν διαλεχθῆναι, τῷ
τὴν Ἀμφίπολιν φάσκειν παραδώσειν καὶ τὸ θρυλούμενόν
ποτε ἀπόρρητον ἐκεῖνο κατασκευάσαι, τούτῳ προσαγαγό-
7 μενον, τὴν δ' Ὀλυνθίων φιλίαν μετὰ ταῦτα τῷ Ποτίδαιαν
οὖσαν ὑμετέραν ἐξελεῖν ‖ καὶ τοὺς μὲν πρότερον συμμά-
χους ὑμᾶς ἀδικῆσαι, παραδοῦναι δὲ ἐκείνοις, Θετταλοὺς

δὲ νῦν τὰ τελευταῖα τῷ Μαγνησίαν παραδώσειν ὑποσχέσθαι καὶ τὸν Φωκικὸν πόλεμον πολεμήσειν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναδέξασθαι. ὅλως δὲ οὐδεὶς ἔστιν ὅντιν' οὐ πεφενάκικεν ἐκεῖνος τῶν αὐτῷ χρησαμένων· τὴν γὰρ ἑκάστων ἄνοιαν ἀεὶ τῶν ἀγνοούντων αὐτὸν ἐξαπατῶν καὶ προσλαμβάνων οὕτως ηὐξήθη. ὥσπερ οὖν διὰ τούτων ἤρθη μέγας, ἡνίκα 8
ἕκαστοι συμφέρον αὐτὸν ἑαυτοῖς ᾤοντό τι πράξειν, οὕτως ὀφείλει διὰ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ καθαιρεθῆναι πάλιν, ἐπειδὴ πάνθ' ἕνεκα ἑαυτοῦ ποιῶν ἐξελήλεγκται. καιροῦ μὲν δὴ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πρὸς τοῦτο πάρεστι Φιλίππῳ τὰ πράγματα· ἢ παρελθών τις ἐμοί, μᾶλλον δὲ ὑμῖν δειξάτω ὡς οὐκ ἀληθῆ ταῦτ' ἐγὼ λέγω, ἢ ὡς οἱ τὰ πρῶτα ἐξηπατημένοι τὰ λοιπὰ πιστεύσουσιν, ἢ ὡς οἱ παρὰ τὴν αὑτῶν ἀξίαν δεδουλωμένοι Θετταλοὶ νῦν οὐκ ἂν ἐλεύθεροι γένοιντο ἄσμενοι.

Καὶ μὴν εἴ τις ὑμῶν ταῦτα μὲν οὕτως ἔχειν ἡγεῖται, 9
οἴεται δὲ βίᾳ καθέξειν αὐτὸν τὰ πράγματα τῷ τὰ χωρία καὶ λιμένας καὶ τὰ τοιαῦτα προειληφέναι, οὐκ ὀρθῶς οἴεται. ὅταν μὲν γὰρ ὑπ' εὐνοίας τὰ πράγματα συστῇ καὶ πᾶσι ταὐτὰ συμφέρῃ τοῖς μετέχουσι τοῦ πολέμου, καὶ συμπονεῖν καὶ φέρειν τὰς συμφορὰς καὶ μένειν ἐθέλουσιν ἄνθρωποι· ὅταν δ' ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις ὥσπερ οὗτος ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν 10
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἀδικοῦντα καὶ ἐπιορκοῦντα καὶ ψευδόμενον δύναμιν βεβαίαν ‖ κτήσασθαι, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα εἰς μὲν ἅπαξ καὶ βραχὺν χρόνον ἀντέχει, καὶ σφόδρα γε ἤνθησεν ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν, ἂν τύχῃ, τῷ χρόνῳ δὲ φωρᾶται καὶ περὶ αὑτὰ καταρρεῖ. ὥσπερ γὰρ οἰκίας, οἶμαι, καὶ πλοίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τὰ κάτωθεν ἰσχυρότατα εἶναι δεῖ, οὕτω καὶ τῶν πράξεων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἀληθεῖς καὶ δικαίας εἶναι προσήκει. τοῦτο δὲ οὐκ ἔνι νῦν ἐν τοῖς πεπραγμένοις Φιλίππῳ.

Φημὶ δὴ δεῖν ὑμᾶς τοῖς μὲν Ὀλυνθίοις βοηθεῖν, καὶ 11
ὅπως τις λέγει κάλλιστα καὶ τάχιστα, οὕτως ἀρέσκει μοι· πρὸς δὲ Θετταλοὺς πρεσβείαν πέμπειν, ἣ τοὺς μὲν διδάξει ταῦτα, τοὺς δὲ παροξυνεῖ· καὶ γὰρ νῦν εἰσιν ἐψη-

φισμένοι Παγασὰς ἀπαιτεῖν καὶ περὶ Μαγνησίας λόγους
12 ποιεῖσθαι. σκοπεῖσθε μέντοι τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
ὅπως μὴ λόγους ἐροῦσι μόνον οἱ παρ' ἡμῶν πρέσβεις,
ἀλλὰ καὶ ἔργον τι δεικνύειν ἕξουσιν ἐξεληλυθότων ἡμῶν
ἀξίως τῆς πόλεως καὶ ὄντων ἐπὶ τοῖς πράγμασιν, ὡς
ἅπας μὲν λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι φαίνε-
ται καὶ κενόν, μάλιστα δὲ ὁ παρὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως·
ὅσῳ γὰρ ἑτοιμότατ' αὐτῷ δοκοῦμεν χρῆσθαι, τοσούτῳ
13 μᾶλλον ἀπιστοῦσι πάντες αὐτῷ. πολλὴν δὴ τὴν μετά-
στασιν καὶ μεγάλην δεικτέον τὴν μεταβολήν, εἰσφέροντας,
ἐξιόντας, ἅπαντα ποιοῦντας ἑτοίμως, εἴπερ τις ὑμῖν προσ-
έξει τὸν νοῦν. κἂν ταῦτα ἐθελήσητε ὡς προσήκει καὶ δεῖ
περαίνειν, οὐ μόνον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὰ συμμαχικὰ
ἀσθενῶς καὶ ἀπίστως ἔχοντα φανήσεται ‖ Φιλίππῳ, ἀλλὰ
καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἀρχῆς καὶ δυνάμεως κακῶς ἔχοντα ἐξε-
λεγχθήσεται.
14 Ὅλως μὲν γὰρ ἡ Μακεδονικὴ δύναμις καὶ ἀρχὴ ἐν μὲν
προσθήκης μέρει ἐστί τις οὐ μικρά, οἷον ὑπῆρξέ ποθ'
ὑμῖν ἐπὶ Τιμοθέου πρὸς Ὀλυνθίους· πάλιν αὖ πρὸς Πο-
τίδαιαν Ὀλυνθίοις ἐφάνη τι τοῦτο συναμφότερον· νυνὶ δὲ
Θετταλοῖς στασιάζουσι καὶ τεταραγμένοις ἐπὶ τὴν τυραν-
νικὴν οἰκίαν ἐβοήθησε· καὶ ὅποι τις ἄν, οἶμαι, προσθῇ
κἂν μικρὰν δύναμιν, πάντ' ὠφελεῖ. αὐτὴ δὲ καθ' αὑτὴν
15 ἀσθενὴς καὶ πολλῶν κακῶν ἐστὶ μεστή. καὶ γὰρ οὗτος
ἅπασι τούτοις οἷς ἄν τις μέγαν αὐτὸν ἡγήσαιτο, τοῖς πο-
λέμοις καὶ ταῖς στρατείαις, ἔτ' ἐπισφαλεστέραν ἢ ὑπῆρχε
φύσει κατεσκεύακεν ἑαυτῷ. μὴ γὰρ οἴεσθε ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι τοῖς αὐτοῖς Φίλιππόν τε χαίρειν καὶ τοὺς ἀρχομένους,
ἀλλ' ὃ μὲν δόξης ἐπιθυμεῖ καὶ τοῦτο ἐζήλωκε, καὶ προή-
16 ρηται πράττων καὶ κινδυνεύων, ἂν συμβῇ τι, παθεῖν, τὴν
τοῦ διαπράξασθαι ταῦτα ἃ μηδεὶς πώποτε ἄλλος Μακε-
δόνων βασιλεὺς δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀσφαλῶς ᾑρημένος·
τοῖς δὲ τῆς μὲν φιλοτιμίας τῆς ἀπὸ τούτων οὐ μέτεστι,
κοπτόμενοι δὲ ἀεὶ ταῖς στρατείαις ταύταις ταῖς ἄνω κάτω
λυποῦνται καὶ συνεχῶς ταλαιπωροῦσιν, οὔτ' ἐπὶ τοῖς ἔρ-
γοις οὔτ' ἐπὶ τοῖς αὑτῶν ἰδίοις ἐώμενοι διατρίβειν, οὔθ'
ὅσ' ἂν πορίσωσιν οὕτως ὅπως ἂν δύνωνται, ταῦτ' ἔχοντες

διαθέσθαι κεκλειμένων τῶν ἐμπορίων τῶν ἐν τῇ χώρᾳ διὰ
τὸν πόλεμον. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ Μακεδόνων πῶς ἔχουσι 17
Φιλίππῳ, ἐκ ‖ τούτων ἄν τις σκέψαιτο οὐ χαλεπῶς· οἱ δὲ
δὴ περὶ αὐτὸν ὄντες ξένοι καὶ πεζέταιροι δόξαν μὲν ἔχου-
σιν ὡς εἰσὶ θαυμαστοὶ καὶ συγκεκροτημένοι τὰ τοῦ πολέ-
μου, ὡς δ' ἐγὼ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ γεγενημένων τινὸς
ἤκουον, ἀνδρὸς οὐδαμῶς οἵου τε ψεύδεσθαι, οὐδένων εἰσὶ
βελτίους. εἰ μὲν γάρ τις ἀνήρ ἐστιν ἐν αὐτοῖς οἷος ἔμ- 18
πειρος πολέμου καὶ ἀγώνων, τούτους μὲν φιλοτιμίᾳ πάν-
τας ἀπωθεῖν αὐτὸν ἔφη, βουλόμενον πάντα αὑτοῦ δοκεῖν
εἶναι τὰ ἔργα (πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν φιλοτι-
μίαν ἀνυπέρβλητον εἶναι)· εἰ δέ τις σώφρων ἢ δίκαιος
ἄλλως, τὴν καθ' ἡμέραν ἀκρασίαν τοῦ βίου καὶ μέθην καὶ
κορδακισμοὺς οὐ δυνάμενος φέρειν, παρεῶσθαι καὶ ἐν
οὐδενὸς εἶναι μέρει τὸν τοιοῦτον. λοιποὺς δὴ περὶ αὐτὸν 19
εἶναι λῃστὰς καὶ κόλακας καὶ τοιούτους ἀνθρώπους οἵους
μεθυσθέντας ὀρχεῖσθαι τοιαῦτα οἷα ἐγὼ νῦν ὀκνῶ πρὸς
ὑμᾶς ὀνομάσαι. δῆλον δ' ὅτι ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ· καὶ γὰρ
οὓς ἐνθένδε πάντες ἀπήλαυνον ὡς πολὺ τῶν θαυματο-
ποιῶν ἀσελγεστέρους ὄντας, Καλλίαν ἐκεῖνον τὸν δημόσιον
καὶ τοιούτους ἀνθρώπους, μίμους γελοίων καὶ ποιητὰς
αἰσχρῶν ᾀσμάτων ὧν εἰς τοὺς συνόντας ποιοῦσιν ἕνεκα
τοῦ γελασθῆναι, τούτους ἀγαπᾷ καὶ περὶ αὑτὸν ἔχει. καί- 20
τοι ταῦτα, εἰ καὶ μικρά τις ἡγεῖται, μεγάλα ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι δείγματα τῆς ἐκείνου γνώμης καὶ κακοδαιμονίας
ἐστὶ τοῖς εὖ φρονοῦσιν. ἀλλ' οἶμαι, νῦν μὲν ἐπισκοτεῖ
τούτοις τὸ κατορθοῦν· αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύ-
ψαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη· εἰ δέ τι πταίσει, τότ' ἀκριβῶς
αὐτοῦ ταῦτ' ἐξετασθήσεται. ‖ δοκεῖ δ' ἔμοιγε ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι δείξειν οὐκ εἰς μακράν, ἂν οἵ τε θεοὶ θέλωσι
καὶ ὑμεῖς βούλησθε. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σώμασιν, τέως 21
μὲν ἂν ἐρρωμένος ᾖ τις, οὐδὲν ἐπαισθάνεται, ἐπὰν δὲ
ἀρρώστημά τι συμβῇ, πάντα κινεῖται, κἂν ῥῆγμα κἂν
στρέμμα κἂν ἄλλο τι τῶν ὑπαρχόντων σαθρὸν ᾖ, οὕτω
καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν τυράννων, ἕως μὲν ἂν ἔξω πολε-
μῶσιν, ἀφανῆ τὰ κακὰ τοῖς πολλοῖς ἐστίν, ἐπειδὰν δὲ
ὅμορος πόλεμος συμπλακῇ, πάντα ἐποίησεν ἔκδηλα.

22 *Εἰ δέ τις ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὸν Φίλιππον εὐ-
τυχοῦντα ὁρῶν ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι νομίζει,
σώφρονος μὲν ἀνθρώπου λογισμῷ χρῆται· μεγάλη γὰρ
ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν
ἀνθρώπων πράγματα· οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, εἴ τις αἵρεσίν
μοι δοίη, τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως τύχην ἂν ἑλοίμην,
ἐθελόντων ἃ προσήκει ποιεῖν ὑμῶν αὐτῶν καὶ κατὰ μικρόν,
ἢ τὴν ἐκείνου· πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ τὴν
παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ἡμῖν ἐνούσας ἢ ἐκείνῳ.
23 ἀλλ' οἶμαι, καθήμεθα οὐδὲν ποιοῦντες· οὐκ ἔνι δ' αὐτὸν
ἀργοῦντα οὐδὲ τοῖς φίλοις ἐπιτάττειν ὑπὲρ αὑτοῦ τι ποι-
εῖν, μή τί γε δὴ τοῖς θεοῖς. οὐ δὴ θαυμαστόν ἐστιν εἰ
στρατευόμενος καὶ πονῶν ἐκεῖνος αὐτὸς καὶ παρὼν ἐφ'
ἅπασι καὶ μηδένα καιρὸν μηδ' ὥραν παραλείπων ἡμῶν
μελλόντων καὶ ψηφιζομένων καὶ πυνθανομένων περιγί-
γνεται. οὐδὲ θαυμάζω τοῦτ' ἐγώ· τοὐναντίον γὰρ ἂν ἦν
θαυμαστόν, εἰ μηδὲν ποιοῦντες ἡμεῖς ὧν τοῖς πολεμοῦσι
24 προσήκει τοῦ πάντα ποιοῦντος περιῆμεν. ‖ ἀλλ' ἐκεῖνο
θαυμάζω, εἰ Λακεδαιμονίοις μέν ποτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι
ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἀντήρατε, καὶ πολλὰ ἰδίᾳ
πλεονεκτῆσαι πολλάκις ὑμῖν ἐξὸν οὐκ ἠθελήσατε, ἀλλ' ἵν'
οἱ ἄλλοι τύχωσι τῶν δικαίων, τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν ἀνηλίσκετε
εἰσφέροντες καὶ προεκινδυνεύετε στρατευόμενοι, νυνὶ δ'
ὀκνεῖτε ἐξιέναι καὶ μέλλετε εἰσφέρειν ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων
αὐτῶν κτημάτων, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σεσώκατε πολλάκις
πάντας καὶ καθ' ἕνα αὐτῶν ἕκαστον ἐν μέρει, τὰ δ' ὑμέ-
25 τερ' αὐτῶν ἀπολωλεκότες κάθησθε. ταῦτα θαυμάζω, καὶ
ἔτι πρὸς τούτοις εἰ μηδὲ εἷς ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι
δύναται λογίσασθαι πόσον πολεμεῖτε χρόνον Φιλίππῳ,
καὶ τί ποιούντων ὑμῶν ὁ χρόνος διελήλυθεν οὗτος. ἴστε
γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι μελλόντων αὐτῶν, ἑτέρους τινὰς
ἐλπιζόντων πράξειν, αἰτιωμένων ἀλλήλους, κρινόντων,
πάλιν ἐλπιζόντων, σχεδὸν ταὐτὰ ἅπερ νυνὶ ποιούντων
26 ἅπας ὁ χρόνος διελήλυθεν. εἶθ' οὕτως ἀγνωμόνως ἔχετε,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥστε δι' ὧν ἐκ χρηστῶν φαῦλα τὰ
πράγματα τῆς πόλεως γέγονε, διὰ τούτων ἐλπίζετε τῶν
αὐτῶν πράξεων ἐκ φαύλων αὐτὰ χρηστὰ γενήσεσθαι; ἀλλ'*

οὔτ' εὔλογον οὔτ' ἔχον ἐστὶ φύσιν τοῦτό γε· πολὺ γὰρ ῥᾷον ἔχοντας φυλάττειν ἢ κτήσασθαι πάντα πέφυκεν. νυνὶ δὲ ὅ τι μὲν φυλάξομεν, οὐδέν ἐστιν ὑπὸ τοῦ πολέμου λοιπὸν τῶν πρότερον, κτήσασθαι δὲ δεῖ. αὐτῶν οὖν ἡμῶν ἔργον 27
τοῦτ' ἤδη. φημὶ δὴ δεῖν εἰσφέρειν χρήματα, αὐτοὺς ἐξιέναι προθύμως, μηδέν' αἰτιᾶσθαι πρὶν ἂν τῶν πραγμάτων κρατήσητε, τηνικαῦτα δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ‖ κρίναντας τοὺς μὲν ἀξίους ἐπαίνου τιμᾶν τοὺς δ' ἀδικοῦντας κολάζειν, τὰς προφάσεις δ' ἀφελεῖν καὶ τὰ καθ' ὑμᾶς ἐλλείμματα· οὐ γάρ ἐστι πικρῶς ἐξετάσαι τί πέπρακται τοῖς ἄλλοις, ἂν μὴ παρ' ὑμῶν αὐτῶν πρῶτον ὑπάρξῃ τὰ δέοντα. τίνος γὰρ ἕνεκα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι νομίζετε τοῦτον μὲν 28
φεύγειν τὸν πόλεμον πάντας ὅσους ἂν ἐκπέμψητε στρατηγούς, ἰδίους δ' εὑρίσκειν πολέμους, εἰ δεῖ τι τῶν ὄντων καὶ περὶ τῶν στρατηγῶν εἰπεῖν. ὅτι ἐνταῦθα μέν ἐστι τὰ ἆθλα, ὑπὲρ ὧν ἐστὶν ὁ πόλεμος, ὑμέτερα· Ἀμφίπολις κἂν ληφθῇ, παραχρῆμα αὐτὴν ὑμεῖς κομιεῖσθε· οἱ δὲ κίνδυνοι τῶν ἐφεστηκότων ἴδιοι, μισθὸς δ' οὐκ ἔστιν· ἐκεῖ δὲ κίνδυνοι μὲν ἐλάττους, τὰ δὲ λήμματα τῶν ἐφεστηκότων καὶ τῶν στρατιωτῶν, Λάμψακος, Σίγειον, τὰ πλοῖα ἃ συλῶσιν. ἐπ' οὖν τὸ λυσιτελοῦν αὐτοῖς ἕκαστοι χωροῦσιν. ὑμεῖς δέ, 29
ὅταν μὲν εἰς τὰ πράγματα ἀποβλέψητε φαύλως ἔχοντα, τοὺς ἐφεστηκότας κρίνετε, ὅταν δὲ δόντες λόγον τὰς ἀνάγκας ἀκούσητε ταύτας, ἀφίετε. περίεστι τοίνυν ὑμῖν ἀλλήλοις ἐρίζειν καὶ διεστάναι, τοῖς μὲν ταῦτα πεπεισμένοις τοῖς δὲ ταῦτα, τὰ κοινὰ δ' ἔχειν φαύλως. πρότερον μὲν γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι εἰσεφέρετε κατὰ συμμορίας, νυνὶ δὲ πολιτεύεσθε κατὰ συμμορίας. ῥήτωρ ἡγεμὼν ἑκατέρων, καὶ στρατηγὸς ὑπὸ τούτῳ, καὶ οἱ βοησόμενοι, οἱ τριακόσιοι· οἱ δ' ἄλλοι προσνενέμησθε οἱ μὲν ὡς τούτους οἱ δὲ ὡς ἐκείνους. δεῖ δὴ ταῦτα ἐπανέντας καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἔτι καὶ 30
νῦν γενομένους κοινὸν καὶ τὸ λέγειν καὶ τὸ βουλεύεσθαι καὶ τὸ πράττειν ποιῆσαι. εἰ δὲ τοῖς μὲν ὥσπερ ἐκ τυραννίδος ‖ ὑμῶν ἐπιτάττειν ἀποδώσετε, τοῖς δ' ἀναγκάζεσθαι τριηραρχεῖν εἰσφέρειν στρατεύεσθαι, τοῖς δὲ ψηφίζεσθαι κατὰ τούτων μόνον, ἄλλο δὲ μηδ' ὁτιοῦν συμπονεῖν, οὐχὶ γενήσεται τῶν δεόντων ὑμῖν οὐδὲν ἐν καιρῷ· τὸ γὰρ ἠδι-

κημένον ἀεὶ μέρος ἐλλείψει, εἶθ' ὑμῖν τούτους κολάζειν
31 ἀντὶ τῶν ἐχθρῶν περιέσται. λέγω δὴ κεφάλαιον, πάντας εἰσφέρειν ἀφ' ὅσων ἕκαστος ἔχει, τὸ ἴσον· πάντας ἐξιέναι κατὰ μέρος, ἕως ἂν ἅπαντες στρατεύσησθε· πᾶσι τοῖς παριοῦσι λόγον διδόναι, καὶ τὰ βέλτιστα ὧν ἂν ἀκούσητε αἱρεῖσθαι, μὴ ἃ ἂν ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα εἴπῃ. κἂν ταῦτα ποιῆτε, οὐ τὸν εἰπόντα μόνον παραχρῆμα ἐπαινέσεσθε, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ὕστερον, βέλτιον τῶν ὅλων πραγμάτων ὑμῖν ἐχόντων.

ΟΛΥΝΘΙΑΚΟΣ Γ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. Ἔπεμψαν βοήθειαν τοῖς Ὀλυνθίοις οἱ Ἀθηναῖοι, καί τι κατορθοῦν ἔδοξαν δι' αὐτῆς, καὶ ταῦτα αὐτοῖς ἀπηγγέλλετο. ὁ δὲ δῆμος περιχαρής, οἵ τε ῥήτορες παρακαλοῦσιν ἐπὶ τιμωρίαν Φιλίππου. δέδοικε τοίνυν ὁ Δημοσθένης μὴ θαρσήσαντες, ὡς τὰ πάντα νενικηκότες καὶ ἱκανὴν βοήθειαν πεποιημένοι τοῖς Ὀλυνθίοις, τῶν λοιπῶν ὀλιγωρήσωσι. διὰ τοῦτο παρελθὼν ἐπικόπτει τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν καὶ πρὸς εὐλάβειαν σώφρονα τὴν γνώμην μεθίστησι, λέγων οὐ περὶ τῆς Φιλίππου τιμωρίας νῦν αὐτοῖς εἶναι τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν συμμάχων σωτηρίας· οἶδε γὰρ ὅτι ‖ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλοι πού τινες τοῦ μὲν μὴ τὰ οἰκεῖα προέσθαι ποιοῦνται φροντίδα, περὶ δὲ τὸ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐναντίους ἧττον σπουδάζουσιν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τῆς περὶ τῶν θεωρικῶν χρημάτων συμβουλῆς φανερώτερον ἅπτεται, καὶ ἀξιοῖ λυθῆναι τοὺς νόμους τοὺς ἐπιτιθέντας ζημίαν τοῖς γράψασιν αὐτὰ γενέσθαι στρατιωτικά, ἵν' ἀδεὲς ᾖ τὸ συμβουλεύειν τὰ βέλτιστα. παραινεῖ δὲ καὶ ὅλως πρὸς τὸν τῶν προγόνων ζῆλον ἀναστῆναι καὶ στρατεύεσθαι σώμασιν οἰκείοις, καὶ ἐπιτιμήσει πολλῇ κέχρηται κατὰ τοῦ δήμου τε ὡς ἐκλελυμένου καὶ τῶν δημαγωγῶν ὡς οὐκ ὀρθῶς προϊσταμένων τῆς πόλεως.

Οὐχὶ ταὐτὰ παρίσταταί μοι γιγνώσκειν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅταν τε εἰς τὰ πράγματα ἀποβλέψω καὶ ὅταν πρὸς τοὺς λόγους οὓς ἀκούω· τοὺς μὲν γὰρ λόγους περὶ τοῦ τιμωρήσασθαι Φίλιππον ὁρῶ γιγνομένους, τὰ δὲ πράγματα εἰς τοῦτο προήκοντα ὥστε ὅπως μὴ πεισόμεθα αὐτοὶ πρότερον κακῶς σκέψασθαι δέον. οὐδὲν οὖν ἄλλο μοι δοκοῦσιν οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἢ τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς βουλεύεσθε, οὐχὶ τὴν οὖσαν παριστάντες ὑμῖν ἁμαρτά-
2 νειν. ἐγὼ δ' ὅτι μέν ποτ' ἐξῆν τῇ πόλει καὶ τὰ αὑτῆς ἔχειν ἀσφαλῶς καὶ Φίλιππον τιμωρήσασθαι, καὶ μάλα

ἀκριβῶς οἶδα· ἐπ' ἐμοῦ γάρ, οὐχὶ πάλαι γέγονε ταῦτα
ἀμφότερα· νῦν μέντοι πέπεισμαι τοῦθ' ἱκανὸν προλαβεῖν
ἡμῖν εἶναι ‖ τὴν πρώτην, ὅπως τοὺς συμμάχους σώσομεν.
ἐὰν γὰρ τοῦτο βεβαίως ὑπάρξῃ, τότε καὶ περὶ τοῦ τίνα
τρόπον τιμωρήσεταί τις ἐκεῖνον ἐξέσται σκοπεῖν· πρὶν δὲ
τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς ὑποθέσθαι, μάταιον ἡγοῦμαι περὶ τῆς
τελευτῆς ὁντινοῦν ποιεῖσθαι λόγον.

Ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρός, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἴπερ 3
ποτέ, πολλῆς φροντίδος καὶ βουλῆς δεῖται· ἐγὼ δὲ οὐχ ὅ
τι χρὴ περὶ τῶν παρόντων συμβουλεῦσαι χαλεπώτατον
ἡγοῦμαι, ἀλλ' ἐκεῖν' ἀπορῶ, τίνα χρὴ τρόπον ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι πρὸς ὑμᾶς περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. πέπεισμαι γὰρ
ἐξ ὧν παρὼν καὶ ἀκούων σύνοιδα, τὰ πλείω τῶν πραγμά-
των ὑμᾶς ἐκπεφευγέναι τῷ μὴ βούλεσθαι τὰ δέοντα ποιεῖν
ἢ τῷ μὴ συνιέναι. ἀξιῶ δὲ ὑμᾶς, ἂν μετὰ παρρησίας
ποιῶμαι τοὺς λόγους, ὑπομένειν, τοῦτο θεωροῦντας εἰ
τἀληθῆ λέγω, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα τὰ λοιπὰ βελτίω γένη-
ται· ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐκ τοῦ πρὸς χάριν δημηγορεῖν ἐνίους
εἰς πᾶν προελήλυθε μοχθηρίας τὰ παρόντα.

Ἀναγκαῖον δὲ ὑπολαμβάνω μικρὰ τῶν γεγενημένων πρῶ- 4
τον ὑμᾶς ὑπομνῆσαι. μέμνησθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτ'
ἀπηγγέλθη Φίλιππος ὑμῖν ἐν Θρᾴκῃ τρίτον ἢ τέταρτον
ἔτος τουτὶ Ἡραῖον τεῖχος πολιορκῶν. τότε τοίνυν μὴν μὲν
ἦν μαιμακτηριών, πολλῶν δὲ λόγων καὶ θορύβου γιγνο-
μένου παρ' ὑμῖν ἐψηφίσασθε τετταράκοντα τριήρεις καθ-
έλκειν καὶ τοὺς μέχρι πέντε καὶ τετταράκοντα ἐτῶν αὐ-
τοὺς ἐμβαίνειν καὶ τάλαντα ἑξήκοντα εἰσφέρειν. καὶ μετὰ 5
ταῦτα διελθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου ἑκατομβαιὼν με-
ταγειτνιὼν βοηδρομιών· τούτου τοῦ μηνὸς μόγις μετὰ τὰ
μυστήρια δέκα ναῦς ἀπεστείλατε ‖ ἔχοντα κενὰς Χαρίδη-
μον καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου. ὡς γὰρ ἠγγέλθη Φί-
λιππος ἀσθενῶν ἢ τεθνεώς (ἦλθε γὰρ ἀμφότερα), οὐκέτι
καιρὸν οὐδένα τοῦ βοηθεῖν νομίσαντες ἀφεῖτε ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι τὸν ἀπόστολον. ἦν δ' οὗτος ὁ καιρὸς αὐτός·
εἰ γὰρ τότε ἐκεῖσε ἐβοηθήσαμεν, ὥσπερ ἐψηφισάμεθα,
προθύμως, οὐκ ἂν ἠνώχλει νῦν ἡμῖν ὁ Φίλιππος σωθείς.

Τὰ μὲν δὴ τότε πραχθέντα οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι· νῦν δ' 6

ἑτέρου πολέμου καιρὸς ἥκει τις, δι᾽ ὃν καὶ περὶ τούτων ἐμνήσθην, ἵνα μὴ ταὐτὰ πάθητε. τί δὴ χρησόμεθα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τούτῳ; εἰ γὰρ μὴ βοηθήσετε παντὶ σθένει κατὰ τὸ δυνατόν, θεάσασθε ὃν τρόπον ὑμεῖς ἐστρα-
7 τηγηκότες πάντα ἔσεσθε ὑπὲρ Φιλίππου. ὑπῆρχον Ὀλύνθιοι δύναμίν τινα κεκτημένοι, καὶ διέκειθ᾽ οὕτω τὰ πράγματα· οὔτε Φίλιππος ἐθάρρει τούτους οὔθ᾽ οὗτοι Φίλιππον. ἐπράξαμεν ἡμεῖς κἀκεῖνοι πρὸς ἡμᾶς εἰρήνην· ἦν τοῦτο ὥσπερ ἐμπόδισμά τι τῷ Φιλίππῳ καὶ δυσχερές, πόλιν μεγάλην ἐφορμεῖν τοῖς ἑαυτοῦ καιροῖς διηλλαγμένην πρὸς ἡμᾶς. ἐκπολεμῶσαι δεῖν ᾠόμεθα τοὺς ἀνθρώπους ἐκ παντὸς τρόπου· καὶ ὃ πάντες ἐθρύλουν, τοῦτο
8 πέπρακται νυνὶ ὁπωσδήποτε. τί οὖν ὑπόλοιπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πλὴν βοηθεῖν ἐρρωμένως καὶ προθύμως; ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ· χωρὶς γὰρ τῆς περιστάσης ἂν ἡμᾶς αἰσχύνης εἰ καθυφείμεθά τι τῶν πραγμάτων, οὐδὲ τὸν φόβον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μικρὸν ὁρῶ τὸν μετὰ ταῦτα, ἐχόντων μὲν ὡς ἔχουσι Θηβαίων ἡμῖν, ἀπειρηκότων δὲ χρήμασι Φωκέων, μηδενὸς δ᾽ ἐμποδὼν ὄντος Φιλίππῳ τὰ παρόντα καταστρεψαμένῳ πρὸς ταῦτα ἐπικλῖναι τὰ πράγματα.
9 ‖ ἀλλὰ μὴν εἴ τις ὑμῶν εἰς τοῦτο ἀναβάλλεται ποιήσειν τὰ δέοντα, ἰδεῖν ἐγγύθεν βούλεται τὰ δεινά, ἐξὸν ἀκούειν ἄλλοθι γιγνόμενα, καὶ βοηθοὺς ἑαυτῷ ζητεῖν, ἐξὸν νῦν ἑτέροις αὐτὸν βοηθεῖν· ὅτι γὰρ εἰς τοῦτο περιστήσεται τὰ πράγματα ἐὰν τὰ παρόντα προώμεθα, σχεδὸν ἴσμεν ἅπαντες δήπου.

10 Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν δὴ δεῖ βοηθεῖν, εἴποι τις ἄν, πάντες ἐγνώκαμεν, καὶ βοηθήσομεν· τὸ δὲ ὅπως, τοῦτο λέγε. μὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θαυμάσητε ἂν παράδοξον εἴπω τι τοῖς πολλοῖς. νομοθέτας καθίσατε. ἐν δὲ τούτοις τοῖς νομοθέταις μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (εἰσὶ γὰρ ἱκανοὶ ὑμῖν), ἀλλὰ τοὺς εἰς τὸ παρὸν βλάπτοντας ὑμᾶς λύσατε. λέγω
11 δὲ τοὺς περὶ τῶν θεωρικῶν, σαφῶς οὑτωσί, καὶ τοὺς περὶ τῶν στρατευομένων ἐνίους, ὧν οἳ μὲν τὰ στρατιωτικὰ τοῖς οἴκοι μένουσι διανέμουσι θεωρικά, οἳ δὲ τοὺς ἀτακτοῦντας ἀθῴους καθιστᾶσιν, εἶτα καὶ τοὺς τὰ δέοντα ποιεῖν βουλομένους ἀθυμοτέρους ποιοῦσιν. ἐπειδὰν

δὲ ταῦτα λύσητε καὶ τὴν τοῦ τὰ βέλτιστα λέγειν ὁδὸν πα-
ράσχητε ἀσφαλῆ, τηνικαῦτα τὸν γράψοντα ἃ πάντες ἴστε
ὅτι συμφέρει ζητεῖτε. πρὶν δὲ ταῦτα πρᾶξαι, μὴ σκο- 12
πεῖτε τίς εἰπὼν τὰ βέλτιστα ὑπὲρ ὑμῶν ὑφ᾽ ὑμῶν ἀπο-
λέσθαι βουλήσεται· οὐ γὰρ εὑρήσετε, ἄλλως τε καὶ τού-
του μόνου περιγίγνεσθαι μέλλοντος, παθεῖν ἀδίκως τι
κακὸν τὸν ταῦτ᾽ εἰπόντα καὶ γράψαντα, μηδὲν δὲ ὠφε-
λῆσαι τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν μᾶλλον ἔτι
ἢ νῦν τὸ τὰ βέλτιστα λέγειν φοβερώτερον ποιῆσαι. καὶ
λύειν γε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς νόμους δεῖ τούτους τοὺς
αὐτοὺς ἀξιοῦν οἵπερ καὶ τεθείκασιν· οὐ γάρ ἐστι δίκαιον 13
‖ τὴν μὲν χάριν, ἣ πᾶσαν ἔβλαψε τὴν πόλιν, τοῖς τότε
θεῖσιν ὑπάρχειν, τὴν δ᾽ ἀπέχθειαν, δι᾽ ἧς ἂν ἅπαντες ἄμει-
νον πράξαιμεν, τῷ νῦν τὰ βέλτιστα εἰπόντι ζημίαν γε-
νέσθαι. πρὶν δὲ ταῦτα εὐτρεπίσαι, μηδαμῶς ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι μηδένα ἀξιοῦτε τηλικοῦτον εἶναι παρ᾽ ὑμῖν ὥστε
τοὺς νόμους τούτους παραβάντα μὴ δοῦναι δίκην, μηδ᾽
οὕτως ἀνόητον ὥστε εἰς προῦπτον κακὸν αὑτὸν ἐμβαλεῖν.

Οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐκεῖνό γ᾽ ὑμᾶς ἀγνοεῖν δεῖ, ὦ ἄνδρες Ἀθη- 14
ναῖοι, ὅτι ψήφισμα οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν, ἂν μὴ προσ-
γένηται τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τά γε δόξαντα προθύμως ὑμᾶς.
εἰ γὰρ αὐτάρκη τὰ ψηφίσματα ἦν ἢ ὑμᾶς ἀναγκάζειν ἃ
προσήκει πράττειν ἢ περὶ ὧν ἂν γραφῇ διαπράξασθαι,
οὔτ᾽ ἂν ὑμεῖς πολλὰ ψηφιζόμενοι μικρά, μᾶλλον δ᾽ οὐ-
δὲν ἐπράττετε τούτων, οὔτε Φίλιππος τοσοῦτον ὑβρίκει
χρόνον· πάλαι γὰρ ἂν ἕνεκά γε ψηφισμάτων ἐδεδώκει δί-
κην. ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω ταῦτ᾽ ἔχει· τὸ γὰρ πράττειν τοῦ λέ- 15
γειν καὶ χειροτονεῖν ὕστερον ὂν τῇ τάξει, πρότερον τῇ
δυνάμει καὶ κρεῖττον ἐστίν. τοῦτ᾽ οὖν δεῖ προσεῖναι, τὰ
δ᾽ ἄλλα ὑπάρχει· καὶ γὰρ εἰπεῖν τὰ δέοντα παρ᾽ ὑμῖν
εἰσὶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δυνάμενοι, καὶ γνῶναι πάντων
ὑμεῖς ὀξύτατοι τὰ ῥηθέντα, καὶ πρᾶξαι δὲ δυνήσεσθε
νῦν, ἐὰν ὀρθῶς ποιῆτε. τίνα γὰρ χρόνον ἢ τίνα καιρὸν 16
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῦ παρόντος βελτίω ζητεῖτε; ἢ πότε
ἃ δεῖ πράξετε, εἰ μὴ νῦν; οὐχ ἅπαντα μὲν ἡμῶν προεί-
ληφε τὰ χωρία ἄνθρωπος, εἰ δὲ καὶ ταύτης κύριος τῆς
χώρας γενήσεται, πάντων αἴσχιστα πεισόμεθα; οὐχ οὕς,

εἰ πολεμήσαιεν, ἑτοίμως σώσειν ὑπισχνούμεθα, ‖ οὗτοι νῦν
πολεμοῦνται; οὐκ ἐχθρός; οὐκ ἔχων τὰ ἡμέτερα; οὐ βάρ-
17 βαρος; οὐχ ὅ τι ἂν εἴποι τις; ἀλλὰ πρὸς θεῶν πάντα
ἐάσαντες καὶ μόνον οὐχὶ συγκατασκευάσαντες αὐτῷ τότε
τοὺς αἰτίους, οἵτινές εἰσι, τούτων ζητήσομεν; οὐ γὰρ αὐ-
τοί γ' αἴτιοι φήσομεν εἶναι, σαφῶς οἶδα τοῦτ' ἐγώ. οὐδὲ
γὰρ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις τῶν φυγόντων οὐδεὶς
ἑαυτοῦ κατηγορεῖ, ἀλλὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν πλησίον
καὶ πάντων μᾶλλον, ἥττηνται δ' ὅμως διὰ πάντας τοὺς
φυγόντας δήπου· μένειν γὰρ ἐξῆν τῷ κατηγοροῦντι τῶν
18 ἄλλων, εἰ δὲ τοῦτ' ἐποίει ἕκαστος, ἐνίκων ἄν. καὶ νῦν οὐ
λέγει τις τὰ βέλτιστα; ἀναστὰς ἄλλος εἰπάτω, μὴ τοῦτον
αἰτιάσθω. ἕτερος λέγει τις βελτίω; ταῦτα ποιεῖτε ἀγαθῇ
τύχῃ. ἀλλ' οὐχ ἡδέα ταῦτα; οὐκέτι τοῦθ' ὁ λέγων ἀδικεῖ,
πλὴν εἰ δέον εὔξασθαι παραλείπει. εὔξασθαι μὲν γὰρ ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι ῥᾴδιον, εἰς ταὐτὸ πάνθ' ὅσα βούλεταί
τις ἀθροίσαντα ἐν ὀλίγῳ· ἑλέσθαι δέ, ὅταν περὶ πραγμά-
των προτεθῇ σκοπεῖν, οὐκέθ' ὁμοίως εὔπορον, ἀλλὰ δεῖ
τὰ βέλτιστα ἀντὶ τῶν ἡδέων, ἂν μὴ συναμφότερα ἐξῇ,
19 λαμβάνειν. εἰ δέ τις ἡμῖν ἔχει καὶ τὰ θεωρικὰ ἐᾶν καὶ
πόρους ἑτέρους λέγειν στρατιωτικούς, οὐχ οὗτος κρείττων;
εἴποι τις ἄν. φήμ' ἔγωγε, εἴπερ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι·
ἀλλὰ θαυμάζω εἴ τῳ ποτε ἀνθρώπων ἢ γέγονεν ἢ γενή-
σεται, ἂν τὰ παρόντα ἀναλώσῃ πρὸς ἃ μὴ δεῖ, τῶν ἀπόν-
των εὐπορῆσαι πρὸς ἃ δεῖ. ἀλλ' οἶμαι, μέγα τοῖς τοιού-
τοις ὑπάρχει λόγοις ἡ παρ' ἑκάστου βούλησις, διόπερ
ῥᾷστον ἁπάντων ἐστὶν αὑτὸν ἐξαπατῆσαι· ὃ γὰρ ‖ βούλε-
ται, τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἴεται, τὰ δὲ πράγματα πολλάκις
20 οὐχ οὕτω πέφυκεν. ὁρᾶτε οὖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ταῦθ'
οὕτως, ὅπως καὶ τὰ πράγματα ἐνδέχεται καὶ δυνήσεσθε
ἐξιέναι καὶ μισθὸν ἕξετε. οὔ τοι σωφρόνων οὐδὲ γενναίων
ἐστὶν ἀνθρώπων, ἐλλείποντάς τι δι' ἔνδειαν χρημάτων τῶν
τοῦ πολέμου εὐχερῶς τὰ τοιαῦτα ὀνείδη φέρειν, οὐδ' ἐπὶ
μὲν Κορινθίους καὶ Μεγαρέας ἁρπάσαντας τὰ ὅπλα πο-
ρεύεσθαι, Φίλιππον δ' ἐᾶν πόλεις Ἑλληνίδας ἀνδραπο-
δίζεσθαι δι' ἀπορίαν ἐφοδίων τοῖς στρατευομένοις.
21 Καὶ ταῦτ' οὐχ ἵν' ἀπέχθωμαί τισιν ὑμῶν, τὴν ἄλλως

προήρημαι λέγειν· οὐ γὰρ οὕτως ἄφρων οὐδ' ἀτυχής εἰμι ἐγὼ ὥστε ἀπεχθάνεσθαι βούλεσθαι μηδὲν ὠφελεῖν νομίζων· ἀλλὰ δικαίου πολίτου κρίνω τὴν τῶν πραγμάτων σωτηρίαν ἀντὶ τῆς ἐν τῷ λέγειν χάριτος αἱρεῖσθαι. καὶ γὰρ τοὺς ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν λέγοντας ἀκούω, ὥσπερ ἴσως καὶ ὑμεῖς, οὓς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες ἅπαντες μιμοῦνται δ' οὐ πάνυ, τούτῳ τῷ ἔθει καὶ τῷ τρόπῳ τῆς πολιτείας χρῆσθαι, τὸν Ἀριστείδην ἐκεῖνον, τὸν Νικίαν, τὸν ὁμώνυμον ἐμαυτῷ, τὸν Περικλέα. ἐξ οὗ δ' οἱ διερω- 22
τῶντες ὑμᾶς οὗτοι πεφήνασι ῥήτορες "τί βούλεσθε; τί γράψω; τί ὑμῖν χαρίσωμαι;" προπέποται τῆς παραυτίκα χάριτος τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ τοιαυτὶ συμβαίνει, καὶ τὰ μὲν τούτων πάντα καλῶς ἔχει, τὰ δ' ὑμέτερα αἰσχρῶς. καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἅ τις ἂν 23
κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι τῶν τ' ἐπὶ τῶν προγόνων ἔργων καὶ τῶν ἐφ' ὑμῶν. ἔσται δὲ βραχὺς καὶ γνώριμος ὑμῖν ‖ ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις ὑμῖν χρωμένοις παραδείγμασιν ἀλλ' οἰκείοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι γενέσθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες οὐδ' ἐφί- 24
λουν αὐτοὺς ὥσπερ ὑμᾶς οὗτοι νῦν, πέντε μὲν καὶ τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων, πλείω δ' ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήγαγον, ὑπήκουε δὲ ὁ ταύτην τὴν χώραν ἔχων αὐτοῖς βασιλεὺς ὥσπερ ἐστὶ προσῆκον βάρβαρον Ἕλλησι, πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ καὶ ναυμαχοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι, μόνοι δὲ ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἦσαν 25
τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν αὐτὴν θεάσασθε ὁποῖοι, ἔν τε τοῖς κοινοῖς καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι· ἰδίᾳ δ' οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφόδρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει μένοντες ὥστε τὴν Ἀριστείδου καὶ τὴν Μιλτιάδου καὶ τῶν 26
τότε λαμπρῶν οἰκίαν εἴ τις ἄρα οἶδεν ὑμῶν ὁποία ποτ' ἐστίν, ὁρᾷ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν· οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν ἐπράττετο αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ

τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. ἐκ δὲ τοῦ τὰ μὲν
Ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς, τὰ δ'
ἐν αὑτοῖς ἴσως διοικεῖν μεγάλην εἰκότως ἐκτήσαντο εὐδαι-
27 μονίαν. τότε μὲν δὴ τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε τὰ πράγματα
ἐκείνοις, χρωμένοις οἷς εἶπον προστάταις· νυνὶ δὲ πῶς
ὑμῖν ὑπὸ τῶν χρηστῶν τῶν νῦν τὰ πράγματα ‖ ἔχει; ἆρά
γε ὁμοίως καὶ παραπλησίως; οἷς τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ,
πόλλ' ἂν ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσης ἅπαντες ὁρᾶτε ἐρημίας
ἐπειλημμένοι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπολωλότων, Θη-
βαίων δ' ἀσχόλων ὄντων, τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ὄντος
ἀξιόχρεω περὶ τῶν πρωτείων ἡμῖν ἀντιτάξασθαι, ἐξὸν
δ' ἡμῖν καὶ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν καὶ τὰ τῶν
28 ἄλλων δίκαια βραβεύειν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰ-
κείας, πλείω δ' ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἀνηλώ-
καμεν εἰς οὐδὲν δέον, οὓς δ' ἐν τῷ πολέμῳ συμμάχους
ἐκτησάμεθα, εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι, ἐχθρὸν
δ' ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τηλικοῦτον ἠσκήκαμεν. ἢ φρασάτω τις
ἐμοὶ παρελθών, πόθεν ἄλλοθεν ἰσχυρὸς γέγονεν ἢ παρ'
29 ἡμῶν αὐτῶν Φίλιππος. ἀλλ' ὦ τᾶν, εἰ ταῦτα φαύλως, τά
γ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. καὶ τί ἂν εἰπεῖν τις
ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς ἃς ἐπι-
σκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ λήρους; ἀποβλέψατε δὴ πρὸς
τοὺς ταῦτα πολιτευομένους, ὧν οἳ μὲν ἐκ πτωχῶν πλού-
σιοι γεγόνασιν, οἳ δ' ἐξ ἀδόξων ἔντιμοι, ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας
οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κα-
τεσκευασμένοι, ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάττω γέγονε, το-
σούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται.

30 Τί δὴ τὸ πάντων αἴτιον τούτων, καὶ τί δή ποτε ἅπαντ'
εἶχε καλῶς τότε καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον καὶ
στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος δεσπότης τῶν πολι-
τευομένων ἦν καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ
ἀγαπητὸν ἦν παρὰ τοῦ δήμου τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τι-
31 μῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγαθοῦ τινὸς μεταλαβεῖν· ‖ νῦν δὲ τοὐναν-
τίον κύριοι μὲν οἱ πολιτευόμενοι τῶν ἀγαθῶν, καὶ διὰ
τούτων ἅπαντα πράττεται, ὑμεῖς δ' ὁ δῆμος ἐκνενευρισμέ-
νοι καὶ περιῃρημένοι χρήματα καὶ συμμάχους ἐν ὑπηρέτου
καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε, ἀγαπῶντες ἐὰν μεταδι-

δῶσι θεωρικῶν ὑμῖν ἢ βοηδρόμια πέμψωσιν οὗτοι, καὶ
τὸ πάντων ἀνδρειότατον, τῶν ὑμετέρων αὐτῶν χάριν
προσοφείλετε. οἳ δ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει καθείρξαντες ὑμᾶς
ἐπάγουσιν ἐπὶ ταῦτα καὶ τιθασεύουσι χειροήθεις αὐτοῖς
ποιοῦντες. ἔστι δ' οὐδέποτ', οἶμαι, μέγα καὶ νεανικὸν 32
φρόνημα λαβεῖν μικρὰ καὶ φαῦλα πράττοντας· ὁποῖ' ἄττα
γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη
καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν. ταῦτα μὰ τὴν Δήμητρα οὐκ ἂν θαυ-
μάσαιμι εἰ μείζων εἰπόντι ἐμοὶ γένοιτο παρ' ὑμῶν βλάβη
τῶν πεποιηκότων αὐτὰ γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ παρρησία περὶ
πάντων ἀεὶ παρ' ὑμῖν ἐστιν, ἀλλ' ἔγωγε ὅτι καὶ νῦν γέ-
γονε θαυμάζω.

Ἐὰν οὖν ἀλλὰ νῦν γ' ἔτι ἀπαλλαγέντες τούτων τῶν ἐθῶν 33
ἐθελήσητε στρατεύεσθαί τε καὶ πράττειν ἀξίως ὑμῶν αὐ-
τῶν, καὶ ταῖς περιουσίαις ταῖς οἴκοι ταύταις ἀφορμαῖς
ἐπὶ τὰ ἔξω τῶν ἀγαθῶν χρήσησθε, ἴσως ἄν, ἴσως ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι τέλειόν τι καὶ μέγα κτήσαισθε ἀγαθόν, καὶ τῶν
τοιούτων λημμάτων ἀπαλλαγείητε ἃ τοῖς ἀσθενοῦσι παρὰ
τῶν ἰατρῶν σιτίοις διδομένοις ἔοικεν. καὶ γὰρ οὔτ' ἰσχὺν
ἐκεῖνα ἐντίθησιν οὔτ' ἀποθνήσκειν ἐᾷ· καὶ ταῦτα, ἃ νέ-
μεσθε νῦν ὑμεῖς, οὔτε τοσαῦτά ἐστιν ὥστε ὠφέλειαν ἔχειν
τινὰ διαρκῆ, οὔτ' ἀπογνόντας ἄλλο τι πράττειν ἐᾷ, ἀλλ'
ἔστι ταῦτα τὴν ἑκάστου ῥᾳθυμίαν ‖ ὑμῶν ἐπαυξάνοντα.
οὐκοῦν σὺ μισθοφορὰν λέγεις, φήσει τις. καὶ παραχρῆμά 34
γε τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἁπάντων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἵνα
τῶν κοινῶν ἕκαστος τὸ μέρος λαμβάνων, ὅτου δέοιτο ἡ
πόλις, τοῦθ' ὑπάρχοι. ἔξεστιν ἄγειν ἡσυχίαν; οἴκοι μέ-
νων βελτίων, τοῦ δι' ἔνδειαν ἀνάγκῃ τι ποιεῖν αἰσχρὸν
ἀπηλλαγμένος. συμβαίνει τι τοιοῦτον οἷον καὶ τὰ νῦν;
στρατιώτης αὐτὸς ὑπάρχων ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων λημ-
μάτων, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ἔστι τις
ἔξω τῆς ἡλικίας ὑμῶν; ὅσα οὗτος ἀτάκτως νῦν λαμβάνων
οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτ' ἐν ἴσῃ τάξει λαμβανέτω πάντ' ἐφορῶν
καὶ διοικῶν ἃ χρὴ πράττεσθαι. ὅλως δὲ οὔτ' ἀφελὼν οὔτε 35
προσθείς, πλὴν μικρὸν τὴν ἀταξίαν ἀνελὼν εἰς τάξιν ἤγα-
γον τὴν πόλιν τὴν αὐτὴν τοῦ λαβεῖν, τοῦ στρατεύεσθαι,
τοῦ δικάζειν, τοῦ ποιεῖν τοῦθ' ὅ τι καθ' ἡλικίαν ἕκαστος

ἔχοι καὶ ὅτου καιρὸς εἴη, τάξιν ποιήσας. οὐκ ἔστιν ὅπου μηδὲν ποιοῦσιν ἐγὼ τὰ τῶν ποιησόντων εἶπον ὡς δεῖ νέμειν, οὐδ' αὐτοὺς μὲν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν καὶ ἀπορεῖν, ὅτι δὲ οἱ τοῦ δεῖνος νικῶσι ξένοι, ταῦτα πυνθάνεσθαι·
36 *ταῦτα γὰρ νυνὶ γίγνεται. καὶ οὐχὶ μέμφομαι τὸν ποιοῦντά τι τῶν δεόντων ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν ἀξιῶ πράττειν ταῦτα ἐφ' οἷς ἑτέρους τιμᾶτε, καὶ μὴ παραχωρεῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῆς τάξεως ἣν ὑμῖν οἱ πρόγονοι τῆς ἀρετῆς μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν κινδύνων κτησάμενοι κατέλιπον.*

Σχεδὸν εἴρηκα ἃ νομίζω συμφέρειν· ὑμεῖς δ' ἕλοισθε ὅ τι καὶ τῇ πόλει καὶ ἅπασι συνοίσειν ὑμῖν μέλλει.

‖ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Α.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Κακῶς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Φίλιππον οἱ Ἀθηναῖοι φερόμενοι συνεληλύθασιν εἰς ἐκκλησίαν ἀθυμοῦντες. ὁ τοίνυν ῥήτωρ τήν τε ἀθυμίαν πειρᾶται παύειν, λέγων οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν εἰ ῥαθυμοῦντες κεκράτηνται, καὶ εἰσηγεῖται πῶς ἂν ἄριστα τῷ πολέμῳ προσενεχθεῖεν. κελεύει δὲ δύο δυνάμεις παρασκευάσασθαι, μίαν μὲν μείζω, πολιτικήν, ἥτις οἴκοι μένουσα πρὸς τὰς κατὰ καιρὸν χρείας ἕτοιμος ὑπάρξει, ἑτέραν δὲ ἐλάττω, ξένων ὄντων τῶν στρατευομένων, παραμεμιγμένων δὲ ⟨πολιτῶν⟩. ταύτην κελεύει τὴν δύναμιν μὴ Ἀθήνησι μένειν μηδὲ ἐκ τῆς πόλεως ποιεῖσθαι τὰς βοηθείας, ἀλλὰ περὶ τὴν Μακεδονίαν ἀναστρέφεσθαι πολεμοῦσαν ἀδιαλείπτως, ἵνα μὴ τοὺς ἐτησίας πνέοντας ἐπιτηρήσας ὁ Φίλιππος ἢ καὶ τὸν χειμῶνα, ἡνίκα Ἀθήνηθεν εἰς Μακεδονίαν πλεῖν οὐ δυνατόν, ἐπιχειρῇ τοῖς πράγμασι καὶ παρὰ τὴν ἀπουσίαν τὴν τῶν Ἀθηναίων ἁπάντων κρατῇ, ἀλλ' ἐγγὺς ἡ πρὸς αὐτὸν ἀντιταξομένη δύναμις ὑπάρχῃ.*

‖*Εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινὸς πράγματος προυτίθετο ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λέγειν, ἐπισχὼν ἂν ἕως οἱ πλεῖστοι τῶν εἰωθότων γνώμην ἀπεφήναντο, εἰ μὲν ἤρεσκέ τί μοι τῶν ὑπὸ τούτων ῥηθέντων, ἡσυχίαν ἂν ἦγον, εἰ δὲ μή, τότ' ἂν αὐτὸς ἐπειρώμην ἃ γιγνώσκω λέγειν· ἐπειδὴ δὲ περὶ ὧν πολλάκις εἰρήκασιν οὗτοι πρότερον συμβαίνει καὶ νυνὶ σκοπεῖν, ἡγοῦμαι καὶ πρῶτος ἀναστὰς εἰκότως ἂν συγγνώμης τυγχάνειν. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου τὰ δέοντα οὗτοι συνεβούλευσαν, οὐδὲν ἂν ὑμᾶς νῦν ἔδει βουλεύεσθαι.*

*Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ ἀθυμητέον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι 2
τοῖς παροῦσι πράγμασιν, οὐδ' εἰ πάνυ φαύλως ἔχειν δοκεῖ.
ὃ γάρ ἐστι χείριστον αὐτῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου,
τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἐστὶ
τοῦτο; ὅτι οὐδὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν δεόντων ποιούν-
των ὑμῶν κακῶς τὰ πράγματα ἔχει, ἐπεί τοι εἰ πάνθ' ἃ
προσῆκε πραττόντων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν αὐτὰ
βελτίω γενέσθαι. ἔπειτα ἐνθυμητέον καὶ παρ' ἄλλων ἀκού- 3
ουσι καὶ τοῖς εἰδόσιν αὐτοῖς ἀναμιμνησκομένοις, ἡλίκην
ποτ' ἐχόντων δύναμιν Λακεδαιμονίων, ἐξ οὗ χρόνος οὐ
πολύς, ὡς καλῶς καὶ προσηκόντως οὐδὲν ἀνάξιον ὑμεῖς
ἐπράξατε τῆς πόλεως, ἀλλ' ὑπεμείνατε ὑπὲρ τῶν δικαίων
τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον. τίνος οὖν ἕνεκα ‖ ταῦτα λέγω;
ἵν' εἰδῆτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ θεάσησθε ὅτι οὐδὲν οὔτε
φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστὶ φοβερὸν οὔτ', ἂν ὀλιγωρῆτε, τοι-
οῦτον οἷον ἂν ὑμεῖς βούλοισθε, παραδείγμασι χρώμενοι
τῇ τότε ῥώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, ἧς ἐκρατεῖτε ἐκ τοῦ
προσέχειν τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, καὶ τῇ νῦν ὕβρει τού-
του, δι' ἣν ταραττόμεθα ἐκ τοῦ μηδὲν φροντίζειν ὧν ἐχρῆν.
εἰ δέ τις ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δυσπολέμητον οἴεται 4
τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό τε πλῆθος τῆς ὑπαρχού-
σης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντα ἀπολωλέναι
τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἴεται, λογισάσθω μέντοι τοῦθ', ὅτι
εἴχομέν ποτε ἡμεῖς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Πύδναν καὶ Ποτί-
δαιαν καὶ Μεθώνην καὶ πάντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκεῖον
κύκλῳ, καὶ πολλὰ τῶν μετ' ἐκείνου νῦν ὄντων ἐθνῶν αὐτο-
νομούμενα καὶ ἐλεύθερα ὑπῆρχε καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἐβούλετ'
ἔχειν οἰκείως ἢ κείνῳ. εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τότε ταύτην 5
ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἐστὶν Ἀθηναίοις
ἔχουσι τοσαῦτα ἐπιτειχίσματα τῆς αὐτοῦ χώρας ἔρημον
ὄντα συμμάχων, οὐδὲν ἂν ὧν νυνὶ πεποίηκεν ἔπραξεν, οὐδὲ
τοσαύτην ἐκτήσατο δύναμιν. ἀλλ' εἶδεν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι
τοῦτο καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι ταῦτα μέν ἐστιν ἅπαντα τὰ χωρία
ἆθλα τοῦ πολέμου κείμενα ἐν μέσῳ, φύσει δ' ὑπάρχει
τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων καὶ τοῖς ἐθέλουσι πονεῖν
καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμελούντων. καὶ γάρ τοι ταύτῃ 6
χρησάμενος τῇ γνώμῃ πάντα κατέστραπται καὶ ἔχει, τὰ*

μὲν ὡς ἂν ἑλών τις ἔχοι πολέμῳ, τὰ δὲ σύμμαχα καὶ φίλα
ποιησάμενος· ‖ καὶ γὰρ συμμαχεῖν καὶ προσέχειν τὸν νοῦν
τούτοις ἐθέλουσιν ἅπαντες οὓς ἂν ὁρῶσι παρεσκευασμέ-
νους καὶ πράττειν ἐθέλοντας ἃ χρή. ἂν τοίνυν ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσητε γενέσθαι
7 γνώμης νῦν, ἐπειδήπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν,
οὗ δεῖ καὶ δύναιτ' ἂν παρασχεῖν αὑτὸν χρήσιμον τῇ πόλει,
πᾶσαν ἀφεὶς τὴν εἰρωνείαν ἕτοιμος πράττειν ὑπάρξῃ, ὁ
μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι,
—συνελόντι δ' ἁπλῶς ἢν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσητε γενέσθαι
καὶ παύσησθε αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων,
τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν, καὶ τὰ ὑμέτερ'
αὐτῶν κομιεῖσθε, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ τὰ κατερρᾳθυμη-
8 μένα πάλιν ἀναλήψεσθε, κἀκεῖνον τιμωρήσεσθε. μὴ γὰρ
ὡς θεῷ νομίζετ' ἐκείνῳ τὰ παρόντα πεπηγέναι πράγματα
ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ μισεῖ τις ἐκεῖνον καὶ δέδιεν ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι καὶ φθονεῖ, καὶ τῶν πάνυ νῦν δοκούντων οἰ-
κείως ἔχειν· καὶ ἅπανθ' ὅσα περ καὶ ἐν ἄλλοις τισὶν ἀν-
θρώποις ἔνι, ταῦτα κἀν τοῖς μετ' ἐκείνου χρὴ νομίζειν
ἐνεῖναι. κατέπτηχε μέντοι πάντα ταῦτα νῦν, οὐκ ἔχοντ'
ἀποστροφὴν διὰ τὴν ὑμετέραν βραδυτῆτα καὶ ῥᾳθυμίαν,
9 ἣν ἀποθέσθαι φημὶ δεῖν ἤδη. ὁρᾶτε γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι τὸ πρᾶγμα, οἷ προελήλυθεν ἀσελγείας ἄνθρωπος,
ὃς οὐδ' αἵρεσιν ὑμῖν δίδωσι τοῦ πράττειν ἢ ἄγειν ἡσυχίαν,
ἀλλ' ἀπειλεῖ καὶ λόγους ὑπερηφάνους, ὥς φασι, λέγει, καὶ
οὐχ οἷός ἐστιν ἔχων ἃ κατέστραπται μένειν ἐπὶ τούτων,
ἀλλ' ἀεί τι προσπεριβάλλεται καὶ κύκλῳ ‖ πανταχῇ μέλ-
10 λοντας ἡμᾶς καὶ καθημένους περιστοιχίζεται. πότ' οὖν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πότε ἃ χρὴ πράξετε; ἐπειδὰν τί γένη-
ται; ἐπειδὰν νὴ Δί' ἀνάγκη ᾖ. νῦν δὲ τί χρὴ τὰ γιγνόμενα
ἡγεῖσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οἴομαι τοῖς ἐλευθέροις μεγίστην
ἀνάγκην τὴν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων αἰσχύνην εἶναι. ἢ βού-
λεσθε, εἰπέ μοι, περιιόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι "λέγεταί
τι καινόν;" γένοιτο γὰρ ἄν τι καινότερον ἢ Μακεδὼν ἀνὴρ
Ἀθηναίους καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν;
11 "τέθνηκε Φίλιππος;" οὐ μὰ Δί'. "ἀλλ' ἀσθενεῖ;" τί δ'
ὑμῖν διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς

ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε, ἄνπερ οὕτω προσέχητε τοῖς
πράγμασι τὸν νοῦν· οὐδὲ γὰρ οὗτος παρὰ τὴν αὑτοῦ ῥώμην
τοσοῦτον ἐπηύξηται ὅσον παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν.
καίτοι καὶ τοῦτο. εἴ τι πάθοι καὶ τὰ τῆς τύχης ἡμῖν, 12
ἥπερ ἀεὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα, καὶ
τοῦτ' ἐξεργάσαιτο, ἴσθ' ὅτι πλησίον μὲν ὄντες, ἅπασιν
ἂν τοῖς πράγμασι τεταραγμένοις ἐπιστάντες ὅπως βού-
λεσθε διοικήσαισθε, ὡς δὲ νῦν ἔχετε, οὐδὲ διδόντων τῶν
καιρῶν Ἀμφίπολιν δέξασθαι δύναισθ' ἄν, ἀπηρτημένοι
καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς γνώμαις.

Ὡς μὲν οὖν δεῖ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλοντας ὑπάρ- 13
χειν ἅπαντας ἑτοίμως, ὡς ἐγνωκότων ὑμῶν καὶ πεπει-
σμένων, παύομαι λέγων· τὸν δὲ τρόπον τῆς παρασκευῆς
ἣν ἀπαλλάξαι ἂν τῶν τοιούτων πραγμάτων ὑμᾶς οἴομαι,
καὶ τὸ πλῆθος ὅσον, καὶ πόρους οὕστινας χρημάτων, καὶ
τἆλλα ὡς ἄν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκεῖ παρασκευα-
σθῆναι, ‖ καὶ δὴ πειράσομαι λέγειν, δεηθεὶς ὑμῶν ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι τοσοῦτον. ἐπειδὰν ἅπαντα ἀκούσητε, κρί- 14
νατε, μὴ πρότερον προλαμβάνετε· μηδ' ἂν ἐξ ἀρχῆς δοκῶ
τινὶ καινὴν παρασκευὴν λέγειν, ἀναβάλλειν με τὰ πρά-
γματα ἡγείσθω. οὐ γὰρ οἱ ταχὺ καὶ τήμερον εἰπόντες μά-
λιστα εἰς δέον λέγουσιν (οὐ γὰρ ἂν τά γε ἤδη γεγενημένα
τῇ νυνὶ βοηθείᾳ κωλῦσαι δυνηθείημεν), ἀλλ' ὃς ἂν δείξῃ 15
τίς ποριςθεῖσα παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν διαμεῖναι
δυνήσεται ἕως ἂν ἢ διαλυσώμεθα πεισθέντες τὸν πόλε-
μον ἢ περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν· οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ
λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς. οἶμαι τοίνυν ἐγὼ ταῦτα λέ-
γειν ἔχειν, μὴ κωλύων εἴ τις ἄλλος ἐπαγγέλλεταί τι. ἡ
μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη, τὸ δὲ πρᾶγμα ἤδη τὸν
ἔλεγχον δώσει· κριταὶ δ' ὑμεῖς ἔσεσθε.

Πρῶτον μὲν τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τριήρεις πεν- 16
τήκοντα παρασκευάσασθαί φημι δεῖν, εἶτ' αὐτοὺς οὕτω
τὰς γνώμας ἔχειν ὡς, ἐάν τι δέῃ, πλευστέον εἰς ταύτας
αὐτοῖς ἐμβᾶσιν. πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἡμίσεσι τῶν ἱππέων
ἱππαγωγοὺς τριήρεις καὶ πλοῖα ἱκανὰ εὐτρεπίσαι κελεύω.
ταῦτα μὲν οἶμαι δεῖν ὑπάρχειν ἐπὶ τὰς ἐξαίφνης ταύτας 17
ἀπὸ τῆς οἰκείας χώρας αὐτοῦ στρατείας εἰς Πύλας καὶ

Χερρόνησον καὶ Ὄλυνθον καὶ ὅποι βούλεται· δεῖ γὰρ ἐκείνῳ
τοῦτο ἐν τῇ γνώμῃ παραστῆναι, ὡς ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀμελείας
ταύτης τῆς ἄγαν, ὥσπερ εἰς Εὔβοιαν καὶ πρότερόν ποτέ
φασιν εἰς Ἁλίαρτον καὶ τὰ τελευταῖα πρῴην εἰς Πύλας,
18 ἴσως ἂν ὁρμήσαιτε. οὔτοι παντελῶς οὐδ᾽ εἰ μὴ ποιήσαιτ᾽
‖ ἂν τοῦτο, ὡς ἔγωγέ φημι δεῖν, εὐκαταφρόνητόν ἐστιν,
ἵν᾽ ἢ διὰ τὸν φόβον εἰδὼς εὐτρεπεῖς ὑμᾶς (εἴσεται γὰρ
ἀκριβῶς· εἰσὶ γάρ, εἰσὶν οἱ πάντ᾽ ἐξαγγέλλοντες ἐκείνῳ
παρ᾽ ἡμῶν αὐτῶν πλείους τοῦ δέοντος) ἡσυχίαν ἔχῃ, ἢ
παριδὼν ταῦτα ἀφύλακτος ληφθῇ, μηδενὸς ὄντος ἐμπο-
δὼν πλεῖν ἐπὶ τὴν ἐκείνου χώραν ὑμῖν, ἂν ἐνδῷ καιρόν.
19 ταῦτα μέν ἐστιν ἃ πᾶσι δεδόχθαι φημὶ δεῖν καὶ παρε-
σκευάσθαι προσήκειν οἶμαι· πρὸς δὲ τούτοις δύναμίν τινα
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι φημὶ προχειρίσασθαι δεῖν ὑμᾶς, ἣ
συνεχῶς πολεμήσει καὶ κακῶς ἐκεῖνον ποιήσει. μή μοι
μυρίους μηδὲ δισμυρίους ξένους, μηδὲ τὰς ἐπιστολιμαίους
ταύτας δυνάμεις, ἀλλ᾽ ἣ τῆς πόλεως ἔσται, κἂν ὑμεῖς ἕνα
κἂν πλείους κἂν τὸν δεῖνα κἂν ὁντινοῦν χειροτονήσητε
20 στρατηγόν, τούτῳ πείσεται καὶ ἀκολουθήσει. καὶ τροφὴν
ταύτῃ πορίσαι κελεύω. ἔσται δ᾽ αὕτη τίς ἡ δύναμις καὶ
πόση, καὶ πόθεν τὴν τροφὴν ἕξει, καὶ πῶς ταῦτ᾽ ἐθελήσει
ποιεῖν; ἐγὼ φράσω, καθ᾽ ἕκαστον τούτων διεξιὼν χωρίς.
ξένους μὲν λέγω — καὶ ὅπως μὴ ποιήσετε ὃ πολλάκις
ὑμᾶς ἔβλαψεν· πάντ᾽ ἐλάττω νομίζοντες εἶναι τοῦ δέοντος,
καὶ τὰ μέγιστ᾽ ἐν τοῖς ψηφίσμασιν αἱρούμενοι, ἐπὶ τῷ
πράττειν οὐδὲ τὰ μικρὰ ποιεῖτε· ἀλλὰ τὰ μικρὰ ποιήσαν-
τες καὶ πορίσαντες τούτοις προστίθετε, ἂν ἐλάττω φαί-
21 νηται. λέγω δὴ τοὺς πάντας στρατιώτας δισχιλίους, τού-
των δὲ Ἀθηναίους φημὶ δεῖν εἶναι πεντακοσίους, ἐξ ἧς
ἄν τινος ὑμῖν ἡλικίας καλῶς ἔχειν δοκῇ, χρόνον τακτὸν
στρατευομένους, μὴ μακρὸν τοῦτον, ἀλλ᾽ ὅσον ἂν δοκῇ
καλῶς ‖ ἔχειν, ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλοις· τοὺς δ᾽ ἄλλους ξέ-
νους εἶναι κελεύω. καὶ μετὰ τούτων ἱππέας διακοσίους,
καὶ τούτων πεντήκοντα Ἀθηναίους τοὐλάχιστον, ὥσπερ
τοὺς πεζούς, τὸν αὐτὸν τρόπον στρατευομένους· καὶ ἱπ-
22 παγωγοὺς τούτοις. εἶεν· τί πρὸς τούτοις ἔτι; ταχείας
τριήρεις δέκα· δεῖ γάρ, ἔχοντος ἐκείνου ναυτικόν, καὶ τα-

χειῶν τριήρων ἡμῖν, ὅπως ἀσφαλῶς ἡ δύναμις πλέῃ. πόθεν
δὴ τούτοις ἡ τροφὴ γενήσεται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω καὶ
δείξω, ἐπειδάν, διότι τηλικαύτην ἀποχρῆν οἶμαι τὴν δύνα-
μιν καὶ πολίτας τοὺς στρατευομένους εἶναι κελεύω, διδάξω.

Τοσαύτην μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα, ὅτι οὐκ 23
ἔνι νῦν ἡμῖν πορίσασθαι δύναμιν τὴν ἐκείνῳ παραταξο-
μένην, ἀλλὰ λῃστεύειν ἀνάγκη καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ
πολέμου χρῆσθαι τὴν πρώτην· οὐ τοίνυν ὑπέρογκον αὐτὴν
(οὐ γάρ ἐστι μισθὸς οὐδὲ τροφὴ) οὐδὲ παντελῶς ταπεινὴν
εἶναι δεῖ. πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα
κελεύω, ὅτι καὶ πρότερόν ποτ' ἀκούω ξενικὸν τρέφειν ἐν
Κορίνθῳ τὴν πόλιν, οὗ Πολύστρατος ἡγεῖτο καὶ Ἰφικρά-
της καὶ Χαβρίας καὶ ἄλλοι τινές, καὶ αὐτοὺς ὑμᾶς συστρα-
τεύεσθαι· καὶ οἶδα ἀκούων ὅτι Λακεδαιμονίους παρατατ- 24
τόμενοι μεθ' ὑμῶν ἐνίκων οὗτοι οἱ ξένοι καὶ ὑμεῖς μετ'
ἐκείνων. ἐξ οὗ δ' αὐτὰ καθ' αὐτὰ τὰ ξενικὰ ὑμῖν στρα-
τεύεται, τοὺς φίλους νικᾷ καὶ τοὺς συμμάχους, οἱ δ' ἐχ-
θροὶ μείζους τοῦ δέοντος γεγόνασιν. καὶ παρακύψαντα
ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως πόλεμον, πρὸς Ἀρτάβαζον καὶ παν-
ταχοῖ μᾶλλον οἴχεται πλέοντα, ὁ δὲ στρατηγὸς ‖ ἀκολου-
θεῖ, εἰκότως· οὐ γάρ ἐστιν ἄρχειν μὴ διδόντα μισθόν. τί 25
οὖν κελεύω; τὰς προφάσεις ἀφελεῖν καὶ τοῦ στρατηγοῦ
καὶ τῶν στρατιωτῶν, μισθὸν πορίσαντας καὶ στρατιώτας
οἰκείους ὥσπερ ἐπόπτας τῶν στρατηγουμένων παρακα-
ταστήσαντας, ἐπεὶ νῦν γε γέλως ἔσθ' ὡς χρώμεθα τοῖς
πράγμασιν. εἰ γὰρ ἔροιτό τις ὑμᾶς, εἰρήνην ἄγετε, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι; μὰ Δί' οὐχ ἡμεῖς γε, εἴποιτ' ἄν, ἀλλὰ
Φιλίππῳ πολεμοῦμεν. οὐκ ἐχειροτονεῖτε δὲ ἐξ ὑμῶν αὐ- 26
τῶν δέκα ταξιάρχους καὶ στρατηγοὺς καὶ φυλάρχους καὶ
ἱππάρχους δύο; τί οὖν οὗτοι ποιοῦσιν; πλὴν ἑνὸς ἀνδρός,
ὃν ἂν ἐκπέμψητε ἐπὶ τὸν πόλεμον, οἱ λοιποὶ τὰς πομπὰς
πέμπουσιν ὑμῖν μετὰ τῶν ἱεροποιῶν· ὥσπερ γὰρ οἱ πλάτ-
τοντες τοὺς πηλίνους, εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς
ταξιάρχους καὶ τοὺς φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον. οὐ 27
γὰρ ἐχρῆν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ταξιάρχους παρ' ὑμῶν, ἵπ-
παρχον παρ' ὑμῶν, ἄρχοντας οἰκείους εἶναι, ἵν' ἦν ὡς
ἀληθῶς τῆς πόλεως ἡ δύναμις; ἀλλ' εἰς μὲν Λῆμνον τὸν

παρ' ὑμῶν ἵππαρχον δεῖ πλεῖν, τῶν δ' ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἀγωνιζομένων Μενέλαον ἱππαρχεῖν; καὶ οὐ τὸν ἄνδρα μεμφόμενος ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑφ' ὑμῶν ἔδει κεχειροτονημένον εἶναι τοῦτον, ὅστις ἂν ᾖ.

28 *Ἴσως δὲ ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἡγεῖσθε λέγεσθαι, τὸ δὲ τῶν χρημάτων, πόσα καὶ πόθεν ἔσται, μάλιστα ποθεῖτε ἀκοῦσαι. τοῦτο δὴ καὶ περαίνω. χρήματα τοίνυν, ἔστι μὲν ἡ τροφή, σιτηρέσιον μόνον τῇ δυνάμει ταύτῃ, τάλαντα ἐνενήκοντα καὶ μικρόν τι πρός, δέκα μὲν ναυσὶ ταχείαις τετταράκοντα ‖ τάλαντα, εἴκοσιν εἰς τὴν ναῦν μναῖ τοῦ μηνὸς ἑκάστου, στρατιώταις δὲ δισχιλίοις τοσαῦθ' ἕτερα, ἵνα δέκα τοῦ μηνὸς ὁ στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνῃ, τοῖς δ' ἱππεῦσι διακοσίοις οὖσιν, ἐὰν τριάκοντα*
29 *δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνῃ τοῦ μηνός, δώδεκα τάλαντα. εἰ δέ τις οἴεται μικρὰν ἀφορμὴν εἶναι σιτηρέσιον τοῖς στρατευομένοις ὑπάρχειν, οὐκ ὀρθῶς ἔγνωκεν· ἐγὼ γὰρ οἶδα σαφῶς ὅτι, τοῦτ' ἂν γένηται, προσποριεῖ τὰ λοιπὰ αὐτὸ τὸ στράτευμα ἀπὸ τοῦ πολέμου, οὐδένα τῶν Ἑλλήνων ἀδικοῦν οὐδὲ τῶν συμμάχων, ὥστ' ἔχειν μισθὸν ἐντελῆ. ἐγὼ συμπλέων ἐθελοντὴς πάσχειν ὁτιοῦν ἕτοιμος, ἐὰν μὴ ταῦθ' οὕτως ἔχῃ. πόθεν οὖν ὁ πόρος τῶν χρημάτων ἃ παρ' ὑμῶν κελεύω γενέσθαι; τοῦτ' ἤδη λέξω.*

30 ΠΟΡΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ.

Ἃ μὲν ἡμεῖς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δεδυνήμεθα εὑρεῖν, ταῦτά ἐστιν· ἐπειδὰν δ' ἐπιχειροτονῆτε τὰς γνώμας, ἃ ἂν ὑμῖν ἀρέσκῃ χειροτονήσατε, ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμῆτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις.

31 *Δοκεῖτε δέ μοι πολὺ βέλτιον ἂν περὶ τοῦ πολέμου καὶ ὅλης τῆς παρασκευῆς βουλεύσασθαι, εἰ τὸν τόπον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῆς χώρας, πρὸς ἣν πολεμεῖτε, ἐνθυμηθείητε, καὶ λογίσαισθε ὅτι τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους τὰ πολλὰ προλαμβάνων διαπράττεται Φίλιππος καὶ φυλάξας τοὺς ἐτησίας ἢ τὸν χειμῶνα ἐπιχειρεῖ,*
32 *ἡνίκ' ἂν ἡμεῖς μὴ δυναίμεθα ἐκεῖσε ἀφικέσθαι. δεῖ τοίνυν ταῦτ' ἐνθυμουμένους μὴ ‖ βοηθείαις πολεμεῖν (ὑστεριοῦμεν γὰρ ἁπάντων) ἀλλὰ παρασκευῇ συνεχεῖ καὶ δυ-*

νάμει. ὑπάρχει δ' ὑμῖν χειμαδίῳ μὲν χρῆσθαι τῇ δυνάμει
Λήμνῳ καὶ Θάσῳ καὶ Σκιάθῳ καὶ ταῖς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ
νήσοις, ἐν αἷς καὶ λιμένες καὶ σῖτος καὶ ἃ χρὴ στρατεύ-
ματι πάνθ' ὑπάρχει· τὴν δ' ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε καὶ πρὸς
τῇ γῇ γενέσθαι ῥᾴδιον καὶ τὸ τῶν πνευμάτων ἀσφαλές,
πρὸς αὐτῇ τῇ χώρᾳ καὶ πρὸς τοῖς τῶν ἐμπορίων στόμασι
ῥᾳδίως ἔσται.

Ἃ μὲν οὖν χρήσεται καὶ πότε τῇ δυνάμει, παρὰ τὸν 33
καιρὸν ὁ τούτων κύριος καταστὰς ὑφ' ὑμῶν βουλεύσεται·
ἃ δ' ὑπάρξαι δεῖ παρ' ὑμῶν, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐγὼ γέγραφα.
ἂν ταῦτα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πορίσητε τὰ χρήματα πρῶ-
τον ἃ λέγω, εἶτα καὶ τἆλλα παρασκευάσαντες, τοὺς στρα-
τιώτας, τὰς τριήρεις, τοὺς ἱππέας, ἐντελῆ πᾶσαν τὴν δύ-
ναμιν νόμῳ κατακλείσητε ἐπὶ τῷ πολέμῳ μένειν, τῶν μὲν
χρημάτων αὐτοὶ ταμίαι καὶ πορισταὶ γιγνόμενοι, τῶν δὲ
πράξεων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τὸν λόγον ζητοῦντες, παύ-
σεσθ' ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι καὶ πλέον οὐδὲν
ποιοῦντες, καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθη- 34
ναῖοι τὸν μέγιστον τῶν ἐκείνου πόρων ἀφαιρήσεσθε. ἔστι
δ' οὗτος τίς; ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑμῖν πολεμεῖ συμμάχων,
ἄγων καὶ φέρων τοὺς πλέοντας τὴν θάλατταν. ἔπειτα τί
πρὸς τούτῳ; τοῦ πάσχειν αὐτοὶ κακῶς ἔξω γενήσεσθε,
οὐχ ὥσπερ τὸν παρελθόντα χρόνον εἰς Λῆμνον καὶ Ἴμβρον
ἐμβαλὼν αἰχμαλώτους πολίτας ὑμετέρους ᾤχετ' ἔχων, πρὸς
τῷ Γεραιστῷ τὰ πλοῖα συλλαβὼν ἀμύθητα χρήματ' ἐξέ-
λεξε, τὰ τελευταῖα εἰς Μαραθῶνα ‖ ἀπέβη καὶ τὴν ἱερὰν
ἀπὸ τῆς χώρας ᾤχετ' ἔχων τριήρη, ὑμεῖς δ' οὔτε ταῦτα
ἠδύνασθε κωλύειν οὔτ' εἰς τοὺς χρόνους οὓς ἂν προθῆσθε
βοηθεῖν. καίτοι τί δή ποτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι νομίζετε 35
τὴν μὲν τῶν Παναθηναίων ἑορτὴν καὶ τὴν τῶν Διονυσίων
ἀεὶ τοῦ καθήκοντος χρόνου γίγνεσθαι, ἄν τε δεινοὶ λάχω-
σιν ἄν τε ἰδιῶται οἱ τούτων ἑκατέρων ἐπιμελούμενοι, εἰς
ἃ τοσαῦτ' ἀναλίσκεται χρήματα ὅσα οὐδ' εἰς ἕνα τῶν ἀπο-
στόλων, καὶ τοσοῦτον ὄχλον καὶ παρασκευὴν ὅσην οὐκ οἶδ'
εἴ τι τῶν ἁπάντων ἔχει, τοὺς δ' ἀποστόλους πάντας ὑμῖν
ὑστερίζειν τῶν καιρῶν, τὸν εἰς Μεθώνην, τὸν εἰς Παγα-
σάς, τὸν εἰς Ποτίδαιαν; ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἅπαντα νόμῳ τέ- 36

τακται, καὶ πρόοιδεν ἕκαστος ὑμῶν ἐκ πολλοῦ τίς χορη-
γὸς ἢ γυμνασίαρχος τῆς φυλῆς, πότε καὶ παρὰ τοῦ καὶ
τί λαβόντα τί δεῖ ποιεῖν, οὐδὲν ἀνεξέταστον οὐδ' ἀόρι-
στον ἐν τούτοις ἠμέληται, ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου
καὶ τῇ τούτου παρασκευῇ ἄτακτα ἀδιόρθωτα ἀόριστα
ἅπαντα. τοιγαροῦν ἅμα ἀκηκόαμέν τι καὶ τριηράρχους
καθίσταμεν καὶ τούτοις ἀντιδόσεις ποιούμεθα καὶ περὶ
χρημάτων πόρου σκοποῦμεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐμβαίνειν
τοὺς μετοίκους ἔδοξε καὶ τοὺς χωρὶς οἰκοῦντας, εἶτ' αὐ-
37 τοὺς πάλιν ἀντεμβιβάζειν, εἶτ' ἐν ὅσῳ ταῦτα μέλλεται,
προαπόλωλε τὸ ἐφ' ὃ ἂν ἐκπλέωμεν· τὸν γὰρ τοῦ πράτ-
τειν χρόνον εἰς τὸ παρασκευάζεσθαι ἀναλίσκομεν, οἱ δὲ
τῶν πραγμάτων καιροὶ οὐ μένουσι τὴν ἡμετέραν βραδυ-
τῆτα καὶ εἰρωνείαν. ἃς δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον δυνάμεις
οἰόμεθ' ἡμῖν ὑπάρχειν, οὐδὲν οἷαί τε οὖσαι ποιεῖν ἐπ' αὐ-
τῶν τῶν καιρῶν ἐξελέγχονται. ὃ δ' ‖ εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἐλήλυ-
θεν ὥστ' ἐπιστέλλειν Εὐβοεῦσιν ἤδη τοιαύτας ἐπιστολάς.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

38 Τούτων ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν ἀνεγνωσμένων ἀληθῆ
μέν ἐστι τὰ πολλά, ὡς οὐκ ἔδει, οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως οὐχ
ἡδέα ἀκούειν. ἀλλ' εἰ μέν, ὅσα ἄν τις ὑπερβῇ τῷ λόγῳ
ἵνα μὴ λυπήσῃ, καὶ τὰ πράγματα ὑπερβήσεται, δεῖ πρὸς
ἡδονὴν δημηγορεῖν· εἰ δ' ἡ τῶν λόγων χάρις, ἂν ᾖ μὴ
προσήκουσα, ἔργῳ ζημία γίγνεται, αἰσχρόν ἐστιν ὦ ἄνδρες
39 Ἀθηναῖοι φενακίζειν ἑαυτούς, καὶ ἅπαντ' ἀναβαλλομένους
ἃ ἂν ᾖ δυσχερῆ πάντων ὑστερίζειν τῶν ἔργων, καὶ μηδὲ
τοῦτο δύνασθαι μαθεῖν, ὅτι δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολέμῳ
χρωμένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν ἀλλ' αὐτοὺς
ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον
ὥσπερ τῶν στρατευμάτων ἀξιώσειέν τις ἂν τὸν στρατη-
γὸν ἡγεῖσθαι, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων τοὺς βουλευο-
μένους, ἵν' ἃ ἂν ἐκείνοις δοκῇ, ταῦτα πράττηται καὶ μὴ
40 τὰ συμβάντα ἀναγκάζωνται διώκειν. ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, πλείστην δύναμιν ἁπάντων ἔχοντες, τριήρεις
ὁπλίτας ἱππέας, χρημάτων πρόσοδον, τούτων μὲν μέχρι
τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδενὶ πώποτε εἰς δέον τι κέχρησθε,
οὐδὲν δ' ἀπολείπετε, ὥσπερ οἱ βάρβαροι πυκτεύουσιν,

οὕτω πολεμεῖν Φιλίππῳ. καὶ γὰρ ἐκείνων ὁ πληγεὶς ἀεὶ
τῆς πληγῆς ἔχεται, κἂν ἑτέρωσε πατάξῃς, ἐκεῖσέ εἰσιν αἱ
χεῖρες· προβάλλεσθαι δ' ἢ βλέπειν ἐναντίον οὔτ' οἶδεν
οὔτ' ἐθέλει. καὶ ὑμεῖς, ἐὰν ἐν Χερρονήσῳ πύθησθε Φί- 41
λιππον, ἐκεῖσε βοηθεῖν ‖ ψηφίζεσθε, ἐὰν ἐν Πύλαις, ἐκεῖσε,
ἐὰν ἄλλοθί που, συμπαραθεῖτε ἄνω κάτω, καὶ στρατη-
γεῖσθε μὲν ὑπ' ἐκείνου, βεβούλευσθε δ' οὐδὲν αὐτοὶ συμ-
φέρον περὶ τοῦ πολέμου, οὐδὲ πρὸ τῶν πραγμάτων προο-
ρᾶτε οὐδέν, πρὶν ἂν ἢ γεγενημένον ἢ γιγνόμενόν τι πύ-
θησθε. ταῦτα δ' ἴσως πρότερον μὲν ἐνῆν· νῦν δὲ ἐπ'
αὐτὴν ἥκει τὴν ἀκμήν, ὥστ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ. δοκεῖ δέ μοι 42
θεῶν τις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομένοις ὑπὲρ
τῆς πόλεως αἰσχυνόμενος τὴν φιλοπραγμοσύνην ταύτην
ἐμβαλεῖν Φιλίππῳ. εἰ γὰρ ἔχων ἃ κατέστραπται καὶ
προείληφεν ἡσυχίαν ἔχειν ἤθελε καὶ μηδὲν ἔπραττεν ἔτι,
ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἄν μοι δοκεῖ, ἐξ ὧν αἰσχύνην καὶ ἀναν-
δρίαν καὶ πάντα τὰ αἴσχιστα ὠφληκότες ἂν ἦμεν δημο-
σίᾳ· νῦν δ' ἐπιχειρῶν ἀεί τινι καὶ τοῦ πλείονος ὀρεγό-
μενος ἴσως ἂν ἐκκαλέσαιθ' ὑμᾶς, εἴπερ μὴ παντάπασιν
ἀπεγνώκατε. θαυμάζω δ' ἔγωγε εἰ μηδεὶς ὑμῶν μήτ' ἐν- 43
θυμεῖται μήτ' ὀργίζεται, ὁρῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὴν
μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου γεγενημένην περὶ τοῦ τιμωρή-
σασθαι Φίλιππον, τὴν δὲ τελευτὴν οὖσαν ἤδη ὑπὲρ τοῦ
μὴ παθεῖν κακῶς ὑπὸ Φιλίππου. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε οὐ
στήσεται, δῆλον, εἰ μή τις κωλύσει. εἶτα τοῦτ' ἀναμε-
νοῦμεν, καὶ τριήρεις κενὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπί-
δας ἐὰν ἀποστείλητε, πάντ' ἔχειν οἴεσθε καλῶς; οὐκ ἐμ- 44
βησόμεθα; οὐκ ἔξιμεν αὐτοὶ μέρει γέ τινι στρατιωτῶν
οἰκείων νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον; οὐκ ἐπὶ τὴν ἐκείνου
πλευσόμεθα; ποῖ οὖν προσορμιούμεθα, ἤρετό τις. εὑρή-
σει τὰ σαθρὰ ὦ ‖ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν ἐκείνου πραγμά-
των αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἂν ἐπιχειρῶμεν· ἂν μέντοι καθώ-
μεθα οἴκοι, λοιδορουμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων
ἀλλήλους τῶν λεγόντων, οὐδέποτ' οὐδὲν ἡμῖν οὐ μὴ γέ-
νηται τῶν δεόντων. ὅποι μὲν γὰρ ἄν, οἶμαι, μέρος τι τῆς 45
πόλεως συναποσταλῇ, κἂν μὴ πᾶσα, καὶ τὸ τῶν θεῶν
εὐμενὲς καὶ τὸ τῆς τύχης συναγωνίζεται· ὅποι δ' ἂν στρα-

τηγὸν καὶ ψήφισμα κενὸν καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλπίδας ἐκπέμψητε, οὐδὲν ὑμῖν τῶν δεόντων γίγνεται, ἀλλ' οἱ μὲν ἐχθροὶ καταγελῶσιν, οἱ δὲ σύμμαχοι τεθνᾶσι τῷ
46 δέει τοὺς τοιούτους ἀποστόλους. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἕνα ἄνδρα δυνηθῆναί ποτε ταῦθ' ὑμῖν πρᾶξαι πάνθ' ὅσα βούλεσθε· ὑποσχέσθαι μέντοι καὶ φῆσαι καὶ τὸν δεῖνα αἰτιάσασθαι καὶ τὸν δεῖνα ἔστιν. τὰ δὲ πράγματα ἐκ τούτων ἀπόλωλεν· ὅταν γὰρ ἡγῆται μὲν ὁ στρατηγὸς ἀθλίων ἀπομίσθων ξένων, οἱ δ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκεῖνος πράξῃ πρὸς ὑμᾶς ψευδόμενοι ῥᾳδίως ἐνθάδ' ὦσιν, ὑμεῖς δ' ἐξ ὧν ἀκούσητε ὅ τι ἂν τύχητε ψηφίζησθε, τί καὶ χρὴ προσδοκᾶν;

47 Πῶς οὖν ταῦτα παύσεται; ὅταν ὑμεῖς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς αὐτοὺς ἀποδείξητε στρατιώτας καὶ μάρτυρας τῶν στρατηγουμένων καὶ δικαστὰς οἴκαδ' ἐλθόντας τῶν εὐθυνῶν, ὥστε μὴ ἀκούειν μόνον ὑμᾶς τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρόντας ὁρᾶν. νῦν δ' εἰς τοῦθ' ἥκει τὰ πράγματα αἰσχύνης ὥστε τῶν στρατηγῶν ἕκαστος δὶς καὶ τρὶς κρίνεται παρ' ὑμῖν περὶ θανάτου, πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς οὐδεὶς οὐδὲ ἅπαξ αὐτῶν ἀγωνίσασθαι περὶ θανάτου τολμᾷ, ἀλλὰ τὸν τῶν ἀνδραποδιστῶν καὶ λωποδυτῶν θάνατον μᾶλλον αἱροῦνται ‖ τοῦ προσήκοντος· κακούργου μὲν γάρ ἐστι κριθέντ' ἀποθανεῖν, στρατηγοῦ δὲ μαχόμενον τοῖς
48 πολεμίοις. ὑμῶν δ' οἳ μὲν περιιόντες μετὰ Λακεδαιμονίων φασὶ Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν καὶ τὰς πολιτείας διασπᾶν, οἳ δ' ὡς πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα, οἳ δ' ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις τειχίζειν, οἳ δὲ λόγους
49 πλάττοντες ἕκαστος περιερχόμεθα. ἐγὼ δ' οἶμαι μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νὴ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὀνειροπολεῖν ἐν τῇ γνώμῃ, τήν τ' ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων ὁρῶντα καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐπηρμένον, οὐ μέντοι γε μὰ Δί' οὕτω προαιρεῖσθαι πράττειν ὥστε τοὺς ἀνοητοτάτους τῶν παρ' ἡμῖν εἰδέναι τί μέλλει ποιεῖν ἐκεῖνος· ἀνοητότατοι γάρ
50 εἰσιν οἱ λογοποιοῦντες. ἀλλ' ἐὰν ἀφέντες ταῦτ' ἐκεῖνο εἰδῶμεν, ὅτι ἐχθρὸς ἄνθρωπος καὶ τὰ ἡμέτερα ἡμᾶς ἀποστερεῖ καὶ χρόνον πολὺν ὕβρικε, καὶ ἅπανθ' ὅσα πώποτ' ἠλπίσαμέν τινα πράξειν ὑπὲρ ἡμῶν καθ' ἡμῶν εὕρηται,

καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτοῖς ἡμῖν ἐστί, κἂν μὴ νῦν ἐθέλωμεν ἐκεῖ πολεμεῖν αὐτῷ, ἐνθάδ' ἴσως ἀναγκασθησόμεθα τοῦτο ποιεῖν, ἂν ταῦτα εἰδῶμεν, καὶ τὰ δέοντα ἐσόμεθα ἐγνωκότες καὶ λόγων ματαίων ἀπηλλαγμένοι· οὐ γὰρ ἅττα ποτ' ἔσται δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅτι φαῦλ', ἂν μὴ προσέχητε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν καὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλητ', εὖ εἰδέναι.

Ἐγὼ μὲν οὖν οὔτ' ἄλλοτε πώποτε πρὸς χάριν εἱλόμην 51 *λέγειν, ὅ τι ἂν μὴ καὶ συνοίσειν πεπεισμένος ὦ, νῦν τε ἃ γιγνώσκω πάνθ' ἁπλῶς, οὐδὲν ὑποστειλάμενος, πεπαρρησίασμαι. ἐβουλόμην δ' ἄν, ὥσπερ ‖ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τὰ βέλτιστα ἀκούειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοῖσον καὶ τῷ τὰ βέλτιστα εἰπόντι· πολλῷ γὰρ ἂν ἥδιον εἶπον. νῦν δ' ἐπ' ἀδήλοις οὖσι τοῖς ἀπὸ τούτων ἐμαυτῷ γενησομένοις, ὅμως ἐπὶ τῷ συνοίσειν, ἐὰν πράξητε, ταῦτα πεπεῖσθαι λέγειν αἱροῦμαι. νικῴη δ' ὅ τι πᾶσιν ὑμῖν μέλλει συνοίσειν.*

ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Μηκυνομένου τοῦ πολέμου τοῦ περὶ Ἀμφιπόλεως εἰρήνης ἐπεθύμησαν ὅ τε Φίλιππος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κακῶς ἐν τῷ πολέμῳ φερόμενοι, ὁ δὲ Φίλιππος βουλόμενος ἃ ὑπέσχετο Θετταλοῖς τε καὶ Θηβαίοις ἐπιτελέσαι. ὑπέσχετο δὲ τοῖς μὲν Θηβαίοις Ὀρχομενὸν παραδώσειν καὶ Κορώνειαν, πόλεις Βοιωτίας, ἀμφοτέροις δὲ τὸν Φωκικὸν καταλύσειν πόλεμον. τοῦτο δὲ ἦν ἀδύνατον αὐτῷ πολεμίων ὄντων Ἀθηναίων· καὶ γὰρ πρότερον βουληθεὶς εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Φωκίδα τῶν Ἀθηναίων περιπλευσάντων ταῖς ναυσὶν εἰς τὰς καλουμένας Πύλας, ὑπ' ἐνίων δὲ Θερμοπύλας, ἀπεκωλύθη τῆς εἰσόδου. νῦν τοίνυν εἰρήνην ποιησάμενος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, μηδενὸς κωλύσαντος παρελθὼν εἴσω Πυλῶν τὸ Φωκέων ἔθνος ἀνάστατον πεποίηκε, καὶ τὴν Φωκέων ἐν τοῖς Ἀμφικτύοσι χώραν καὶ τὰς ἐκείνων ἐν τῷ συνεδρίῳ ψήφους παρὰ τῶν ἄλλων ‖ Ἑλλήνων εἴληφε. πέπομφε δὲ καὶ πρὸς Ἀθηναίους πρέσβεις, ἀξιῶν καὶ αὐτοὺς ταῦτα συγχωρεῖν. καὶ ὁ Δημοσθένης παραινεῖ συγχωρεῖν, οὐ τῷ πράγματι συνιστάμενος ὡς ὀρθῶς ἔχοντι, οὐδὲ δίκαιον εἶναι λέγων μετέχειν Ἑλληνικοῦ συνεδρίου τὸν Μακεδόνα, ἀλλὰ δεδιέναι φάσκων μὴ καταναγκασθῶσι κοινὸν πόλεμον πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας ἔχειν. προσκεκρουκέναι γὰρ λέγει τοῖς Ἀθηναίοις ἄλλους δι' ἄλλας τινὰς αἰτίας, τούτους δὲ κοινῇ πολεμήσειν αὐτοῖς· δώσομεν, φησί, κοινὴν αἰτίαν ταύτην καθ' ἡμῶν, ὅτι μόνοι τοῖς τῶν Ἀμφικτυόνων ἐνιστάμεθα δόγμασιν, ὥστε κάλλιον τὴν*

εἰρήνην τηρεῖν, καὶ ταῦτα Φιλίππου παρεληλυθότος εἴσω Πυλῶν καὶ ἐπελθεῖν δυναμένου τῇ Ἀττικῇ, ἢ περὶ μικροῦ τηλικοῦτον κίνδυνον ἄρασθαι.

Οὗτος δὲ ὁ λόγος παρεσκευάσθαι μέν, οὐ μὴν εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ. κατηγορῶν γὰρ ὁ ῥήτωρ Αἰσχίνου καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ διαβάλλει, ὅτι συνεβούλευε Φίλιππον Ἀμφικτύονα εἶναι ψηφίσασθαι, μηδενὸς ἄλλου τολμῶντος τοῦτο εἰσηγήσασθαι, μηδὲ Φιλοκράτους τοῦ πάντων ἀναιδεστάτου. οὐκ ἂν οὖν αὐτὸς περὶ τούτων συμβεβουλευκὼς τὸν Αἰσχίνην ἐπ᾽ αὐτοῖς διέβαλλεν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὴν ὑπόνοιαν ἔδεισε, μὴ δόξῃ φιλιππίζειν καὶ χρήμασιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως πεισθεὶς τοιαύτην γνώμην ἀποφήνασθαι, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ λόγῳ πρὸς τοιαύτην τινὰ ὑπόνοιαν ἱστάμενος φαίνεται, συνιστὰς ἑαυτὸν ὡς εὔνουν τῇ πόλει καὶ ἀδωροδόκητον.

‖ Ὁρῶ μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὰ παρόντα πράγματα
πολλὴν δυσκολίαν ἔχοντα καὶ ταραχὴν οὐ μόνον τῷ πολλὰ
προεῖσθαι καὶ μηδὲν εἶναι προὔργου περὶ αὐτῶν εὖ λέγειν,
ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ τῶν ὑπολοίπων κατὰ ταὐτὰ μηδὲ καθ᾽
ἓν τὸ συμφέρον πάντας ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὡδὶ τοῖς
2 δὲ ἑτέρως δοκεῖν· δυσκόλου δ᾽ ὄντος φύσει καὶ χαλεποῦ
τοῦ βουλεύεσθαι, ἔτι πολλῷ χαλεπώτερον ὑμεῖς αὐτὸ
πεποιήκατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάν-
τες ἄνθρωποι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῷ
βουλεύεσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα. ἐκ δὲ τούτου
συμβαίνει παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὃν οἶδ᾽ ἐγώ, τὸν μὲν
οἷς ἂν ἁμάρτητε ἐπιτιμῶντα εὐδοκιμεῖν καὶ δοκεῖν εὖ
λέγειν, τὰ δὲ πράγματα καὶ περὶ ὧν βουλεύεσθε ἐκφεύ-
3 γειν ὑμᾶς. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων
οἶμαι καὶ πεπεικὼς ἐμαυτὸν ἀνέστηκα, ἂν ἐθελήσητε τοῦ
θορυβεῖν καὶ φιλονεικεῖν ἀποστάντες ἀκούειν ὡς ὑπὲρ
πόλεως βουλευομένοις καὶ τηλικούτων πραγμάτων προσ-
ήκει, ἕξειν καὶ λέγειν καὶ συμβουλεύειν δι᾽ ὧν καὶ τὰ
παρόντα ἔσται βελτίω καὶ τὰ προειμένα σωθήσεται.
4 Ἀκριβῶς δὲ εἰδὼς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὸ λέγειν περὶ
ὧν αὐτός εἶπέ τις καὶ περὶ αὑτοῦ παρ᾽ ὑμῖν ἀεὶ τῶν
πάνυ λυσιτελούντων τοῖς τολμῶσιν ὄν, οὕτως ἡγοῦμαι
φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς ὥστε ἀνάγκην οὖσαν ὁρῶν ὅμως
ἀποκνῶ. ‖ νομίζω δ᾽ ἄμεινον ἂν ὑμᾶς περὶ ὧν νῦν ἐρῶ
κρῖναι, μικρὰ τῶν πρότερόν ποτε ῥηθέντων ὑπ᾽ ἐμοῦ
5 μνημονεύσαντας. ἐγὼ γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πρῶτον μέν,

ἡνίκ' ἐπειθόν τινες ὑμᾶς τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμάτων ταραττομένων βοηθεῖν Πλουτάρχῳ καὶ πόλεμον ἄδοξον καὶ δαπανηρὸν ἄρασθαι, πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντεῖπον καὶ μόνον οὐ διεσπάσθην ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασι πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτάνειν ὑμᾶς πεισάντων· καὶ χρόνου βραχέος διελθόντος, μετὰ τοῦ προσοφλεῖν αἰσχύνην καὶ παθεῖν οἷα τῶν ὄντων ἀνθρώπων οὐδένες πώποτε πεπόνθασιν ὑπὸ τούτων οἷς ἐβοήθησαν, πάντες ὑμεῖς ἔγνωτε τήν τε τῶν τότε πεισάντων κακίαν καὶ τὰ βέλτιστα εἰρηκότα ἐμέ. πάλιν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατιδὼν 6
Νεοπτόλεμον τὸν ὑποκριτὴν τῷ μὲν τῆς τέχνης προσχήματι τυγχάνοντ' ἀδείας, κακὰ δ' ἐργαζόμενον τὰ μέγιστα τὴν πόλιν καὶ τὰ παρ' ὑμῶν διοικοῦντα Φιλίππῳ καὶ πρυτανεύοντα, παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς, οὐδεμιᾶς ἰδίας οὔτ' ἔχθρας οὔτε συκοφαντίας ἕνεκεν, ὡς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ἔργων γέγονε δῆλον. καὶ οὐκέτ' ἐν τούτοις αἰτιά- 7
σομαι τοὺς ὑπὲρ Νεοπτολέμου λέγοντας (οὐδὲ εἷς γὰρ ἦν) ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς· εἰ γὰρ ἐν Διονύσου τραγῳδοὺς ἐθεᾶσθε, ἀλλὰ μὴ περὶ σωτηρίας καὶ κοινῶν πραγμάτων ἦν ὁ λόγος, οὐκ ἂν οὕτως οὔτ' ἐκείνου πρὸς χάριν οὔτ' ἐμοῦ πρὸς ἀπέχθειαν ἠκούσατε. καίτοι τοῦτό γε ὑμᾶς οἶμαι 8
νῦν ἅπαντας ᾐσθῆσθαι, ὅτι τὴν τότ' ἄφιξιν εἰς τοὺς πολεμίους ἐποιήσατο ὑπὲρ τοῦ τἀκεῖ χρήματ' ὀφειλόμενα, ὡς ‖ ἔφη, κομίσας δεῦρο λειτουργεῖν· καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πλείστῳ χρησάμενος, ὡς δεινὸν εἴ τις ἐγκαλεῖ τοῖς ἐκεῖθεν ἐνθάδε τὰς εὐπορίας ἄγουσιν, ἐπειδὴ διὰ τὴν εἰρήνην ἀδείας ἔτυχεν, ἣν ἐνθάδ' ἐκέκτητο οὐσίαν φανεράν, ταύτην ἐξαργυρίσας πρὸς ἐκεῖνον ἀπάγων οἴχεται. δύο μὲν 9
δὴ ταῦτα ὧν προεῖπον ἐγώ, μαρτυρεῖ τοῖς γεγενημένοις λόγοις, ὀρθῶς καὶ δικαίως, οἷά περ ἦν, ἀποφανθέντα ὑπ' ἐμοῦ· τὸ τρίτον δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (καὶ μόνον ἓν τοῦτ' εἰπὼν ἔτι καὶ δὴ περὶ ὧν παρελήλυθα ἐρῶ), ἡνίκα τοὺς ὅρκους τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ἀπειληφότες ἥκομεν οἱ πρέσβεις, τότε Θεσπιὰς τινῶν καὶ Πλαταιὰς ὑπισχνου- 10
μένων οἰκισθήσεσθαι, καὶ τοὺς μὲν Φωκέας τὸν Φίλιππον, ἂν γένηται κύριος, σώσειν, τὴν δὲ Θηβαίων πόλιν διοικιεῖν, καὶ τὸν Ὠρωπὸν ὑμῖν ὑπάρξειν, καὶ τὴν Εὔβοιαν

ἀντ' Ἀμφιπόλεως ἀποδοθήσεσθαι, καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φενακισμούς, οἷς ἐπαχθέντες ὑμεῖς οὔτε συμφόρως οὔτ' ἴσως καλῶς προεῖσθε Φωκέας, οὐδὲν τούτων οὔτ' ἐξαπατήσας οὔτε σιγήσας ἐγὼ φανήσομαι, ἀλλὰ προειπὼν ὑμῖν, ὡς οἶδ' ὅτι μνημονεύετε, ὅτι ταῦτα οὔτε οἶδα οὔτε προσδοκῶ, νομίζω δὲ τὸν λέγοντα ληρεῖν.

11 *Ταῦτα τοίνυν ἅπανθ', ὅσα φαίνομαι βέλτιον τῶν ἄλλων προορῶν, οὐδ' εἰς μίαν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι οὔτε δεινότητα οὔτε ἀλαζονείαν ἐπανοίσω, οὐδὲ προσποιήσομαι δι' οὐδὲν ἄλλο γιγνώσκειν καὶ προαισθάνεσθαι πλὴν δι' ἃ ἂν ὑμῖν εἴπω δύο, ἓν μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δι' εὐτυχίαν, ἣν συμπάσης ἐγὼ τῆς ἐν ἀνθρώποις οὔσης ‖ δεινότητος καὶ*
12 *σοφίας ὁρῶ κρατοῦσαν, ἕτερον δὲ ὅτι προῖκα τὰ πράγματα κρίνω καὶ λογίζομαι, καὶ οὐδὲν λῆμμ' ἂν οὐδεὶς ἔχοι πρὸς οἷς ἐγὼ πεπολίτευμαι καὶ λέγω δεῖξαι προσηρτημένον. ὀρθὸν οὖν, ὅ τι ἄν ποτε ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχῃ τῶν πραγμάτων, τὸ συμφέρον φαίνεταί μοι. ὅταν δ' ἐπὶ θάτερα ὥσπερ εἰς τρυτάνην ἀργύριον προσενέγκῃς, οἴχεται φέρον καὶ καθείλκυκε τὸν λογισμὸν ἐφ' αὑτό, καὶ οὐκ ἂν ἔτ' ὀρθῶς οὐδ' ὑγιῶς ὁ τοῦτο ποιήσας περὶ οὐδενὸς λογίσαιτο.*

13 *Ἓν μὲν οὖν ἔγωγε πρῶτον ὑπάρχειν φημὶ δεῖν, ὅπως εἴτε συμμάχους εἴτε σύνταξιν εἴτ' ἄλλο τι βούλεταί τις κατασκευάζειν τῇ πόλει, τὴν ὑπάρχουσαν εἰρήνην μὴ λύων τοῦτο ποιήσει, οὐχ ὡς θαυμαστὴν οὐδ' ὡς ἀξίαν οὖσαν ὑμῶν· ἀλλ' ὁποία τίς ποτ' ἐστὶν αὕτη, μὴ γενέσθαι μᾶλλον εἶχε τοῖς πράγμασι καιρὸν ἢ γεγενημένην νῦν δι' ἡμᾶς λυθῆναι· πολλὰ γὰρ προείμεθα ὧν ὑπαρχόντων τότ' ἂν*
14 *ἢ νῦν ἀσφαλέστερος καὶ ῥᾴων ἦν ἡμῖν ὁ πόλεμος. δεύτερον δέ, ὁρᾶν ὅπως μὴ προαξόμεθα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς συνεληλυθότας τούτους καὶ φάσκοντας Ἀμφικτύονας νῦν εἶναι εἰς ἀνάγκην καὶ πρόφασιν κοινοῦ πολέμου πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, εἰ γένοιθ' ἡμῖν πρὸς Φίλιππον πάλιν πόλεμος δι' Ἀμφίπολιν ἤ τι τοιοῦτο ἔγκλημα ἴδιον, οὗ μὴ μετέχουσι Θετταλοὶ μηδ' Ἀργεῖοι μηδὲ Θηβαῖοι, οὐκ*
15 *ἂν ἡμῖν οἴομαι τούτων οὐδένα πολεμῆσαι, καὶ πάντων ἥκιστα (καί μοι μὴ θορυβήσῃ μηδεὶς πρὶν ἀκοῦσαι) Θη-*

*βαίους, οὐχ ὡς ἡδέως ἔχουσιν ἡμῖν, οὐδ' ὡς οὐκ ἂν χαρί-
ζοιντο Φιλίππῳ, ἀλλ' ἴσασιν ἀκριβῶς, εἰ καὶ πάνυ ‖ φησί
τις αὐτοὺς ἀναισθήτους εἶναι, ὅτι εἰ γενήσεται πόλεμος
πρὸς ὑμᾶς αὐτοῖς, τὰ μὲν κακὰ πάνθ' ἕξουσιν αὐτοί,
τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἐφεδρεύων ἕτερος καθεδεῖται. οὔκουν
προεῖντ' ἂν ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο, μὴ κοινῆς τῆς ἀρχῆς καὶ
τῆς αἰτίας οὔσης τοῦ πολέμου. οὐδέ γε εἰ πάλιν πρὸς* 16
*τοὺς Θηβαίους πολεμήσαιμεν δι' Ὠρωπὸν ἤ τι τῶν ἰδίων,
οὐδὲν ἂν ἡμᾶς παθεῖν ἡγοῦμαι· καὶ γὰρ ἡμῖν κἀκείνοις
τοὺς βοηθοῦντας ἂν οἶμαι, εἰς τὴν οἰκείαν εἴ τις ἐμβάλοι,
βοηθεῖν, οὐ συνεπιστρατεύσειν οὐδετέροις. καὶ γὰρ αἱ
συμμαχίαι τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον, ὧν καὶ φροντίσειεν
ἄν τις, καὶ τὸ πρᾶγμα φύσει τοιοῦτον ἐστίν. οὐκ ἄχρι* 17
*τῆς ἴσης ἕκαστός ἐστιν εὔνους οὔθ' ἡμῖν οὔτε Θηβαίοις,
σῶς τε εἶναι καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ σῶς μὲν εἶναι
πάντες ἂν βούλοιντο ἕνεχ' αὑτῶν, κρατήσαντας δὲ τοὺς
ἑτέρους δεσπότας ὑπάρχειν αὑτῶν οὐδὲ εἷς. τί οὖν ἡγοῦ-
μαι φοβερόν, καὶ τί φυλάξασθαί φημι δεῖν ἡμᾶς; μὴ
κοινὴν πρόφασιν καὶ κοινὸν ἔγκλημα ὁ μέλλων πόλεμος
πρὸς ἅπαντας λάβῃ. εἰ γὰρ Ἀργεῖοι μὲν καὶ Μεσσήνιοι* 18
*καὶ Μεγαλοπολῖται καί τινες τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων,
ὅσοι τὰ αὐτὰ τούτοις φρονοῦσι, διὰ τὴν πρὸς Λακεδαι-
μονίους ἡμῖν ἐπικηρυκείαν ἐχθρῶς σχήσουσι καὶ τὸ δοκεῖν
ἐκδέχεσθαί τι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων, Θηβαῖοι δὲ ἔχουσι
μέν, ὡς λέγουσιν, ἀπεχθῶς, ἔτι δὲ ἐχθροτέρως σχήσουσιν
ὅτι τοὺς παρ' ἐκείνων φεύγοντας σώζομεν καὶ πάντα τρό-
πον τὴν δυσμένειαν ἐνδεικνύμεθ' αὐτοῖς, Θετταλοὶ δ' ὅτι* 19
*τοὺς Φωκέων φυγάδας σώζομεν, Φίλιππος δὲ ὅτι κωλύο-
μεν αὐτὸν ‖ κοινωνεῖν τῆς ἀμφικτυονίας, φοβοῦμαι μὴ
πάντες περὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὀργιζόμενος κοινὸν ἐφ'
ἡμᾶς ἀγάγωσι τὸν πόλεμον, τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων δόγματα
προστησάμενοι, εἶτ' ἐπισπασθῶσιν ἕκαστοι πέρα τοῦ συμ-
φέροντος ἑαυτοῖς ἡμῖν πολεμῆσαι, ὥσπερ καὶ περὶ Φω-
κέας. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι νῦν Θηβαῖοι καὶ Φίλιππος* 20
*καὶ Θετταλοὶ οὐχὶ ταὐτὰ ἕκαστοι μάλιστα ἐσπουδακότες
ταῦτὰ πάντες ἔπραξαν, οἷον Θηβαῖοι τὸν μὲν Φίλιππον
παρελθεῖν καὶ λαβεῖν τὰς παρόδους οὐκ ἠδύναντο κωλῦ-*

σαι, οὐδέ γε τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ὕστατον ἐλθόντα
21 *τὴν δόξαν ἔχειν· νυνὶ γὰρ Θηβαίοις πρὸς μὲν τὸ τὴν χώ-*
ραν κεκομίσθαι πέπρακταί τι, πρὸς δὲ τιμὴν καὶ δόξαν
αἴσχιστα· εἰ γὰρ μὴ παρῆλθε Φίλιππος, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς
ἐδόκει εἶναι. ταῦτα δ' οὐκ ἠβούλοντο, ἀλλὰ τῷ τὸν Ὀρ-
χομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν λαβεῖν ἐπιθυμεῖν, μὴ δύνασθαι
22 *δέ, πάντα ταῦθ' ὑπέμειναν. Φίλιππον τοίνυν τινὲς μὲν*
δήπου τολμῶσι λέγειν ὡς οὐδ' ἐβούλετο Θηβαίοις Ὀρχο-
μενὸν καὶ Κορώνειαν παραδοῦναι, ἀλλ' ἠναγκάσθη· ἐγὼ
δὲ τούτοις μὲν ἐρρῶσθαι λέγω, ἐκεῖνο δὲ οἶδ', ὅτι οὐ
μᾶλλόν γε ταῦτ' ἔμελεν αὐτῷ ἢ τὰς παρόδους λαβεῖν
ἠβούλετο καὶ τὴν δόξαν τοῦ πολέμου τοῦ δοκεῖν δι' αὐτὸν
κρίσιν εἰληφέναι, καὶ τὰ Πύθια θεῖναι δι' ἑαυτοῦ· καὶ
23 *ταῦτ' ἦν ὧν μάλιστ' ἐγλίχετο. Θετταλοὶ δέ γε οὐδέτερ'*
ἠβούλοντο τούτων, οὔτε Θηβαίους οὔτε τὸν Φίλιππον
μέγαν γίγνεσθαι (ταῦτα γὰρ πάντ' ἐφ' ἑαυτοὺς ἡγοῦντο),
τῆς πυλαίας δ' ἐπεθύμουν καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς, πλεο-
νεκτημάτων ‖ δυοῖν, κύριοι γενέσθαι· τῷ δὲ τούτων γλί-
χεσθαι τάδε συγκατέπραξαν. τῶν τοίνυν ἰδίων ἕνεχ' εὑρή-
σετε ἕκαστον πολλὰ προηγμένον, ὧν οὐδὲν ἠβούλετο, πρᾶ-
ξαι. τοῦτο μὲν τοίνυν, ὅτι τοιοῦτόν ἐστι, φυλακτέον ἡμῖν.
24 *Τὰ κελευόμενα ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν ταῦτα φοβουμέ-*
νους; καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις; πολλοῦ γε καὶ δέω. ἀλλ'
ὡς οὔτε πράξομεν οὐδὲν ἀνάξιον ἡμῶν αὐτῶν οὔτ' ἔσται
πόλεμος, νοῦν δὲ δόξομεν πᾶσιν ἔχειν καὶ τὰ δίκαια
λέγειν, τοῦτ' οἶμαι δεῖν ποιεῖν. πρὸς δὲ τοὺς θρασέως
ὁτιοῦν οἰομένους ὑπομεῖναι δεῖν καὶ μὴ προορωμένους τὸν
πόλεμον ἐκεῖνα βούλομαι λογίσασθαι. ἡμεῖς Θηβαίους
ἐῶμεν ἔχειν Ὠρωπόν· καὶ εἴ τις ἔροιτο ἡμᾶς, κελεύσας
εἰπεῖν τἀληθῆ, διὰ τί; ἵνα μὴ πολεμῶμεν, φαῖμεν ἄν.
25 *καὶ Φιλίππῳ νυνὶ κατὰ συνθήκας Ἀμφιπόλεως παρα-*
κεχωρήκαμεν, καὶ Καρδιανοὺς ἐῶμεν ἔξω Χερρονησιτῶν
τῶν ἄλλων τετάχθαι, καὶ τὸν Κᾶρα τὰς νήσους κατα-
λαμβάνειν, Χίον καὶ Κῶν καὶ Ῥόδον, καὶ Βυζαντίους κατά-
γειν τὰ πλοῖα, δῆλον ὅτι τὴν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἡσυχίαν
πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι νομίζοντες ἢ τὸ προσ-
κρούειν καὶ φιλονεικεῖν περὶ τούτων. οὐκοῦν εὔηθες καὶ

κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ' ἕνα οὕτω προσενηνεγμένους περὶ τῶν οἰκείων καὶ ἀναγκαιοτάτων, πρὸς πάντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β.

|| ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Παραινεῖ διὰ τούτου τοῦ λόγου τοῖς Ἀθηναίοις ὁ ῥήτωρ πολέμιον ὑποπτεύειν τὸν Φίλιππον καὶ τῇ εἰρήνῃ μὴ πάνυ πιστεύειν, ἀλλ' ἐγείρεσθαι καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασι καὶ εὐτρεπίζεσθαι πρὸς πόλεμον· ἐπιβουλεύειν γὰρ αἰτιᾶται καὶ τοῖς Ἀθηναίοις καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τὸν Φίλιππον, καὶ τοῦτο αὐτοῦ καταμαρτυρεῖν τὰς πράξεις φησίν. ἐπαγγέλλεται δὲ καὶ ἀποκρίσεις δώσειν πρός τινας πρέσβεις ἥκοντας, ἀπορούντων τῶν Ἀθηναίων ὅ τι ποτὲ ἀποκρίνασθαι δεῖ. πόθεν δὲ οὗτοι καὶ περὶ τίνων ἥκουσιν, ἐν τῷ λόγῳ μὲν οὐ δηλοῦται, ἐκ δὲ τῶν Φιλιππικῶν ἱστοριῶν μαθεῖν δυνατόν. κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν καιρὸν ἔπεμψε πρέσβεις ὁ Φίλιππος πρὸς Ἀθηναίους, αἰτιώμενος ὅτι διαβάλλουσιν αὐτὸν μάτην πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὡς ἐπαγγειλάμενον αὐτοῖς πολλὰ καὶ μεγάλα, ψευσάμενον δέ· οὐδὲν γὰρ ὑπεσχῆσθαί φησιν οὐδὲ ἐψεῦσθαι, καὶ περὶ τούτων ἐλέγχους ἀπαιτεῖ. ἔπεμψαν δὲ μετὰ Φιλίππου καὶ Ἀργεῖοι καὶ Μεσσήνιοι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας, αἰτιώμενοι καὶ οὗτοι τὸν δῆμον ὅτι Λακεδαιμονίοις καταδουλουμένοις τὴν Πελοπόννησον εὔνους τέ ἐστι καὶ συγκροτεῖ, αὐτοῖς δὲ περὶ ἐλευθερίας πολεμοῦσιν ἐναντιοῦται. ἀποροῦσιν οὖν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πρὸς τὸν Φίλιππον ἀποκρίσεως καὶ πρὸς τὰς πόλεις, ὅτι εὖνοι μέν εἰσι Λακεδαιμονίοις καὶ τὴν τῶν Ἀργείων καὶ Μεσσηνίων μετὰ Φιλίππου σύστασιν καὶ μισοῦσι καὶ ὑποπτεύουσιν, οὐ μὴν || ἀποφήνασθαι δύνανται δίκαια πράττειν τοὺς Λακεδαιμονίους. πρὸς δὲ τὸν Φίλιππον διημαρτήκασι μὲν ὧν ἤλπισαν, οὐ μὴν ὑπ' ἐκείνου γε αὐτοῦ δοκοῦσιν ἐξηπατῆσθαι· οὔτε γὰρ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐνέγραψεν ὁ Φίλιππος ἐπαγγελίαν οὐδεμίαν, οὔτε διὰ τῶν ἰδίων πρέσβεων ἐποιήσατό τινα ὑπόσχεσιν, ἀλλ' Ἀθηναίων τινὲς ἦσαν οἱ τὸν δῆμον εἰς ἐλπίδα καταστήσαντες ὡς Φίλιππος Φωκέας σώσει καὶ τὴν Θηβαίων ὕβριν καταλύσει. διὰ τοῦτο ὁ Δημοσθένης τῶν ἀποκρίσεων μνησθεὶς ἐπαγγέλλεται μὲν αὐτὰς δώσειν, φησὶ δὲ ὅτι δίκαιον ἦν τοὺς τὴν δυσχέρειαν πεποιηκότας ἐκείνους καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀπαιτεῖσθαι, τοὺς ἀπατήσαντας, φησί, τὸν δῆμον καὶ ἀνοίξαντας Φιλίππῳ Πύλας. ταῦτα δὲ εἰς τὸν Αἰσχίνην αἰνίττεται, προκατασκευαζόμενος, ὥς φασι, τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν τῆς παραπρεσβείας, ἣν ὕστερον ἐνεστήσατο, καὶ προδιαβάλλων αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.*

Ὅταν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγοι γίγνωνται περὶ ὧν Φίλιππος πράττει καὶ βιάζεται παρὰ τὴν εἰρήνην, ἀεὶ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν λόγους καὶ δικαίους καὶ φιλανθρώπους ὁρῶ

*φαινομένους, καὶ λέγειν μὲν ἅπαντας ἀεὶ τὰ δέοντα δο-
κοῦντας τοὺς κατηγοροῦντας Φιλίππου, γιγνόμενον δ'
οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν δεόντων οὐδ' ὧν ἕνεκα ταῦτ'
2 ἀκούειν ἄξιον· ἀλλ' ‖ εἰς τοῦτο ἤδη προηγμένα τυγχάνει
πάντα τὰ πράγματα τῇ πόλει ὥσθ', ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον
καὶ φανερώτερον ἐξελέγχῃ Φίλιππον καὶ τὴν πρὸς ὑμᾶς
εἰρήνην παραβαίνοντα καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐπιβουλεύ-
οντα, τοσούτῳ τὸ τί χρὴ ποιεῖν συμβουλεῦσαι χαλεπώ-
3 τερον. αἴτιον δὲ τούτων ὅτι πάντας ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι
τοὺς πλεονεκτεῖν ζητοῦντας ἔργῳ κωλύειν καὶ πράξεσιν,
οὐχὶ λόγοις δέον πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ παριόντες τούτων
μὲν ἀφέσταμεν, καὶ γράφειν καὶ συμβουλεύειν, τὴν πρὸς
ὑμᾶς ἀπέχθειαν ὀκνοῦντες, οἷα ποιεῖ δέ, ὡς δεινὰ καὶ
χαλεπά, ταῦτα διεξερχόμεθα· ἔπειθ' ὑμεῖς οἱ καθήμενοι,
ὡς μὲν ἂν εἴποιτε δικαίους λόγους καὶ λέγοντος ἄλλου
συνείητε, ἄμεινον Φιλίππου παρεσκεύασθε, ὡς δὲ κωλύ-
σαιτ' ἂν ἐκεῖνον πράττειν ταῦτα ἐφ' ὧν ἐστὶ νῦν, παντε-
4 λῶς ἀργῶς ἔχετε. συμβαίνει δὴ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, οἶμαι,
καὶ ἴσως εἰκός· ἐν οἷς ἑκάτεροι διατρίβετε καὶ περὶ ἃ
σπουδάζετε, ταῦτ' ἄμεινον ἑκατέροις ἔχει, ἐκείνῳ μὲν αἱ
πράξεις ὑμῖν δ' οἱ λόγοι. εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν λέγειν
δικαιότερα ὑμῖν ἐξαρκεῖ, ῥᾴδιον, καὶ πόνος οὐδεὶς πρόσ-
5 εστι τῷ πράγματι· εἰ δ' ὅπως τὰ παρόντ' ἐπανορθω-
θήσεται δεῖ σκοπεῖν, καὶ μὴ προελθόντα ἔτι πορρωτέρω
λήσει πάντας ἡμᾶς, μηδ' ἐπιστήσεται μέγεθος δυνάμεως
πρὸς ἣν οὐδ' ἀντᾶραι δυνησόμεθα, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος
ὅσπερ πρότερον τοῦ βουλεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λέγουσιν
ἅπασι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὑμῖν τὰ βέλτιστα καὶ τὰ σώ-
σοντα τῶν ῥᾴστων καὶ τῶν ἡδίστων προαιρετέον.*

6 *Πρῶτον μέν, εἴ τις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι θαρρεῖ ὁρῶν
ἡλίκος ‖ ἤδη καὶ ὅσων κύριός ἐστι Φίλιππος, καὶ μηδένα
οἴεται κίνδυνον φέρειν τοῦτο τῇ πόλει μηδ' ἐφ' ὑμᾶς
πάντα παρασκευάζεσθαι, θαυμάζω, καὶ δεηθῆναι πάν-
των ὁμοίως ὑμῶν βούλομαι τοὺς λογισμοὺς ἀκοῦσαί μου
διὰ βραχέων, δι' οὓς τἀναντία ἐμοὶ παρέστηκε προσδοκᾶν
καὶ δι' ὧν ἐχθρὸν ἡγοῦμαι Φίλιππον, ἵν' ἐὰν μὲν ἐγὼ
δοκῶ βέλτιον προορᾶν, ἐμοὶ πεισθῆτε, ἐὰν δ' οἱ θαρ-*

ϱοῦντες καὶ πεπιστευκότες αὐτῷ, τούτοις προσθήσεσθε.
ἐγὼ τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λογίζομαι, τίνων ὁ Φί- 7
λιππος κύριος πρῶτον μετὰ τὴν εἰρήνην κατέστη; Πυλῶν
καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων. τί οὖν; πῶς τούτοις
ἐχρήσατο; ἃ Θηβαίοις συμφέρει καὶ οὐχ ἃ τῇ πόλει,
πράττειν προείλετο. τί δή ποτε; ὅτι πρὸς πλεονεξίαν,
οἶμαι, καὶ τὸ πάνθ᾽ ὑφ᾽ ἑαυτῷ ποιήσασθαι τοὺς λογι-
σμοὺς ἐξετάζων, καὶ οὐ πρὸς εἰρήνην οὐδ᾽ ἡσυχίαν οὐδὲ
δίκαιον οὐδέν, εἶδε τοῦτ᾽ ὀρθῶς, ὅτι τῇ μὲν ἡμετέρᾳ 8
πόλει καὶ τοῖς ἤθεσι τοῖς ἡμετέροις οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο
τοσοῦτον οὐδὲ ποιήσειεν ὑφ᾽ οὗ πεισθέντες ὑμεῖς τῆς
ἰδίας ἕνεκ᾽ ὠφελείας τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλήνων ἐκείνῳ
προεῖσθε, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίου λόγον ποιούμενοι, καὶ
τὴν προσοῦσαν ἀδοξίαν τῷ πράγματι φεύγοντες, καὶ πάνθ᾽
ἃ προσήκει προορώμενοι, ὁμοίως ἐναντιώσεσθε, ἄν τι
τοιοῦτον ἐπιχειρῇ πράττειν, ὥσπερ ἂν εἰ πολεμοῦντες
τύχοιτε. τοὺς δὲ Θηβαίους ἡγεῖτο, ὅπερ συνέβη, ἀντὶ 9
τῶν ἑαυτοῖς γιγνομένων τὰ λοιπὰ ἐάσειν ὅπως βούλεται
πράττειν ἑαυτόν, καὶ οὐχ ὅπως ἀντιπράξειν καὶ διακω-
λύσειν, ἀλλὰ καὶ συστρατεύσειν ἂν αὐτοὺς ‖ κελεύῃ. καὶ
νῦν τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς Ἀργείους ταὐτὰ ὑπειληφὼς
εὖ ποιεῖ. ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι καθ᾽ ὑμῶν ἐγκώμιον, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι· κέκρισθε γὰρ ἐκ τούτων τῶν ἔργων 10
μόνοι τῶν πάντων μηδενὸς ἂν κέρδους τὰ κοινὰ δίκαια
τῶν Ἑλλήνων προέσθαι, μηδ᾽ ἀνταλλάξασθαι μηδεμιᾶς
χάριτος μηδ᾽ ὠφελείας τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας εὔνοιαν.
καὶ ταῦτ᾽ εἰκότως καὶ περὶ ὑμῶν οὕτως ὑπείληφε καὶ
κατ᾽ Ἀργείων καὶ Θηβαίων ὡς ἑτέρως, οὐ μόνον εἰς τὰ
παρόντα ὁρῶν ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τούτων λογιζόμενος.
εὑρίσκει γάρ, οἶμαι, καὶ ἀκούει τοὺς μὲν ὑμετέρους προ- 11
γόνους, ἐξὸν αὐτοῖς τῶν λοιπῶν ἄρχειν Ἑλλήνων ὥστ᾽
αὐτοὺς ὑπακούειν βασιλεῖ, οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους
τὸν λόγον τοῦτον, ἡνίκ᾽ ἦλθεν Ἀλέξανδρος ὁ τούτων πρό-
γονος περὶ τούτων κῆρυξ, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἐκλιπεῖν
προελομένους καὶ παθεῖν ὁτιοῦν ὑπομείναντας, καὶ μετὰ
ταῦτα πράξαντας ταῦθ᾽ ἃ πάντες μὲν ἀεὶ γλίχονται λέγειν,
ἀξίως δ᾽ οὐδεὶς εἰπεῖν δεδύνηται, διόπερ κἀγὼ παραλείψω

*δικαίως (ἔστι γὰρ μείζω τἀκείνων ἔργα ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις
ἂν εἴποι), τοὺς δὲ Θηβαίων καὶ Ἀργείων προγόνους τοὺς
μὲν συστρατεύσαντας τῷ βαρβάρῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐναντιω-*
12 *θέντας. οἶδεν οὖν ἀμφοτέρους ἰδίᾳ τὸ λυσιτελοῦν ἀγα-
πήσοντας, οὐχ ὅ τι συνοίσει κοινῇ τοῖς Ἕλλησι σκεψομέ-
νους. ἡγεῖτ' οὖν, εἰ μὲν ὑμᾶς ἕλοιτο φίλους, ἐπὶ τοῖς
δικαίοις αἱρήσεσθαι, εἰ δ' ἐκείνοις προσθεῖτο, συνεργοὺς
ἕξειν τῆς αὑτοῦ πλεονεξίας. διὰ ταῦτ' ἐκείνους ἀνθ' ὑμῶν
καὶ τότε καὶ νῦν αἱρεῖται. οὐ γὰρ δὴ τριήρεις γε ὁρᾷ
πλείους αὐτοῖς ‖ ἢ ὑμῖν οὔσας· οὐδ' ἐν μὲν τῇ μεσογείᾳ
τιν' ἀρχὴν εὕρηκε, τῆς δ' ἐπὶ τῇ θαλάττῃ καὶ τῶν ἐμπο-
ρίων ἀφέστηκεν· οὐδ' ἀμνημονεῖ τοὺς λόγους οὐδὲ τὰς
ὑποσχέσεις ἐφ' αἷς τῆς εἰρήνης ἔτυχεν.*

13 *Ἀλλὰ νὴ Δί', εἴποι τις ἂν ὡς πάντα ταῦτ' εἰδώς, οὐ
πλεονεξίας ἕνεκεν οὐδ' ὧν ἐγὼ κατηγορῶ τότε ταῦτ'
ἔπραξεν, ἀλλὰ τῷ δικαιότερα τοὺς Θηβαίους ἢ ὑμᾶς
ἀξιοῦν. ἀλλὰ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τῶν λόγων οὐκ
ἔνεστ' αὐτῷ νῦν εἰπεῖν· ὁ γὰρ Μεσσήνην Λακεδαιμονίους
ἀφιέναι κελεύων πῶς ἂν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε
Θηβαίοις παραδοὺς τῷ δίκαια νομίζειν ταῦτ' εἶναι πε-
ποιηκέναι σκήψαιτο;*

14 *Ἀλλ' ἐβιάσθη νὴ Δία (τοῦτο γάρ ἐσθ' ὑπόλοιπον) καὶ
παρὰ γνώμην, τῶν Θετταλῶν ἱππέων καὶ τῶν Θηβαίων
ὁπλιτῶν ἐν μέσῳ ληφθείς, συνεχώρησε ταῦτα. καλῶς.
οὐκοῦν φασὶ μὲν μέλλειν πρὸς τοὺς Θηβαίους αὐτὸν ὑπό-
πτως ἔχειν, καὶ λογοποιοῦσι περιιόντες τινὲς ὡς Ἐλάτειαν*
15 *τειχιεῖ· ὁ δὲ ταῦτα μὲν μέλλει καὶ μελλήσει, ὡς ἐγὼ κρίνω,
τοῖς Μεσσηνίοις δὲ καὶ τοῖς Ἀργείοις ἐπὶ τοὺς Λακεδαι-
μονίους συμβάλλειν οὐ μέλλει, ἀλλὰ καὶ ξένους εἰσπέμπει
καὶ χρήματ' ἀποστέλλει καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχων αὐτός
ἐστι προσδόκιμος. τοὺς μὲν ὄντας ἐχθροὺς Θηβαίων Λα-
κεδαιμονίους ἀναιρεῖ, οὓς δ' ἀπώλεσεν αὐτὸς πρότερον*
16 *Φωκέας νῦν σώζει; καὶ τίς ἂν ταῦτα πιστεύσειεν; ἐγὼ
μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἡγοῦμαι Φίλιππον, οὔτ' εἰ τὰ πρῶτα
βιασθεὶς ἄκων ἔπραξεν οὔτ' ἂν εἰ νῦν ἀπεγίγνωσκε Θη-
βαίους, τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς συνεχῶς ἐναντιοῦσθαι, ἀλλ'
ἀφ' ὧν νῦν ποιεῖ, ‖ κἀκεῖνα ἐκ προαιρέσεως δῆλός ἐστι*

ποιήσας. ἐκ πάντων δ', ἄν τις ὀρθῶς θεωρῇ, πάντα πραγματεύεται κατὰ τῆς πόλεως συντάττων. καὶ τοῦτ' 17
ἐξ ἀνάγκης τρόπον τιν' αὐτῷ νῦν γε δὴ συμβαίνει. λογίζεσθε γάρ. ἄρχειν βούλεται, τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μόνους ὑπείληφεν ὑμᾶς. ἀδικεῖ πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἄριστα σύνοιδεν ἑαυτῷ· οἷς γὰρ οὖσιν ὑμετέροις ἔχει, τούτοις πάντα τἆλλα ἀσφαλῶς κέκτηται· εἰ γὰρ Ἀμφίπολιν καὶ Ποτίδαιαν προεῖτο, οὐδ' ἂν οἴκοι μένειν βεβαίως ἡγεῖτο. ἀμφότερα οὖν οἶδε, καὶ ἑαυτὸν 18
ὑμῖν ἐπιβουλεύοντα καὶ ὑμᾶς αἰσθανομένους· εὖ φρονεῖν δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων δικαίως [ἂν] αὐτὸν μισεῖν νομίζει καὶ παρώξυνται, πείσεσθαί τι προσδοκῶν, ἂν καιρὸν λάβητε, ἂν μὴ φθάσῃ ποιήσας πρότερος. διὰ ταῦτ' ἐγρήγορεν, ἐφέστηκεν, ἐπὶ τῇ πόλει θεραπεύει τινὰς Θηβαίους καὶ Πελοποννησίων τοὺς ταὐτὰ βουλομένους τούτοις, οὓς διὰ μὲν πλεονεξίαν τὰ παρόντα ἀγαπήσειν οἴε- 19
ται, διὰ δὲ σκαιότητα τρόπων τῶν μετὰ ταῦτ' οὐδὲν προόψεσθαι. καίτοι σωφρονοῦσί γε καὶ μετρίως ἐναργῆ παραδείγματ' ἔστιν ἰδεῖν, ἃ καὶ πρὸς Μεσσηνίους καὶ πρὸς Ἀργείους ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη, βέλτιον δ' ἴσως καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐστὶν εἰρῆσθαι.

Πῶς γὰρ οἴεσθ', ἔφην, ὦ ἄνδρες Μεσσήνιοι, δυσχερῶς 20
ἀκούειν Ὀλυνθίους, εἴ τίς τι λέγοι κατὰ Φιλίππου κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὅτ' Ἀνθεμοῦντα μὲν αὐτοῖς ἀφίει, ἧς πάντες οἱ πρότερον Μακεδονίας βασιλεῖς ἀντεποιοῦντο, Ποτίδαιαν δ' ἐδίδου τοὺς Ἀθηναίων ἀποίκους ‖ ἐκβαλών, καὶ τὴν μὲν ἔχθραν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ἀνῄρητο, τὴν χώραν δ' ἐκείνοις ἐδεδώκει καρποῦσθαι; ἆρα προσδοκᾶν αὐτοὺς τοιαῦτα πείσεσθαι, ἢ λέγοντος ἄν τινος πιστεῦσαι οἴεσθε; ἀλλ' ὅμως, ἔφην ἐγώ, μικρὸν χρόνον τὴν 21
ἀλλοτρίαν καρπωσάμενοι πολὺν τῆς ἑαυτῶν ὑπ' ἐκείνου στέρονται, αἰσχρῶς ἐκπεσόντες, οὐ κρατηθέντες μόνον ἀλλὰ καὶ προδοθέντες ὑπ' ἀλλήλων καὶ πραθέντες· οὐ γὰρ ἀσφαλεῖς ταῖς πολιτείαις αἱ πρὸς τοὺς τυράννους αὗται λίαν ὁμιλίαι. τί δ' οἱ Θετταλοί; ἆρ' οἴεσθ', ἔφην, 22
ὅτ' αὐτοῖς τοὺς τυράννους ἐξέβαλλε καὶ πάλιν Νίκαιαν καὶ Μαγνησίαν ἐδίδου, προσδοκᾶν τὴν καθεστῶσαν νῦν

*δεκαδαρχίαν ἔσεσθαι παρ' αὐτοῖς, ἢ τὸν τὴν πυλαίαν
ἀποδόντα τοῦτον τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους παραιρή-
σεσθαι; οὐκ ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ μὴν γέγονε ταῦτα καὶ
23 πᾶσιν ἔστιν εἰδέναι. ὑμεῖς δ', ἔφην ἐγώ, διδόντα μὲν
καὶ ὑπισχνούμενον θεωρεῖτε Φίλιππον, ἐξηπατηκότα δ'
ἤδη καὶ παρακεκρουμένον ἀπεύχεσθε, εἰ σωφρονεῖτε δή,
ἰδεῖν. ἔστι τοίνυν νὴ Δί', ἔφην ἐγώ, παντοδαπὰ εὑρημένα
ταῖς πόλεσι πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν, οἷον χαρακώ-
24 ματα καὶ τείχη καὶ τάφροι καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα. καὶ
ταῦτα μέν ἐστιν ἅπαντα χειροποίητα, καὶ δαπάνης προσ-
δεῖται· ἓν δέ τι κοινὸν ἡ φύσις τῶν εὖ φρονούντων ἐν
ἑαυτῇ κέκτηται φυλακτήριον, ὃ πᾶσι μέν ἐστιν ἀγαθὸν
καὶ σωτήριον, μάλιστα δὲ τοῖς πλήθεσι πρὸς τοὺς τυ-
ράννους. τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ἀπιστία. ταύτην φυλάττετε,
ταύτης ἀντέχεσθε· ἐὰν ταύτην σώζητε, οὐδὲν μὴ δεινὸν
25 πάθητε. τί ζητεῖτε; ἔφην. ἐλευθερίαν. εἶτ' οὐχ ὁρᾶτε
Φίλιππον ‖ ἀλλοτριωτάτας ταύτῃ καὶ τὰς προσηγορίας
ἔχοντα; βασιλεὺς γὰρ καὶ τύραννος ἅπας ἐχθρὸς ἐλευθε-
ρίᾳ καὶ νόμοις ἐναντίος. οὐ φυλάξεσθ' ὅπως, ἔφην, μὴ
πολέμου ζητοῦντες ἀπαλλαγῆναι δεσπότην εὕρητε;*
26 *Ταῦτ' ἀκούσαντες ἐκεῖνοι, καὶ θορυβοῦντες ὡς ὀρθῶς
λέγεται, καὶ πολλοὺς ἑτέρους λόγους παρὰ τῶν πρέσβεων
καὶ παρόντος ἐμοῦ καὶ πάλιν ὕστερον ἀκούσαντες, ὡς ἔοι-
κεν, οὐδὲν μᾶλλον ἀποσχήσονται τῆς Φιλίππου φιλίας οὐδ'
ὧν ἐπαγγέλλεται. καὶ οὐ τοῦτό ἐστιν ἄτοπον, εἰ Μεσσή-
νιοι καὶ Πελοποννησίων τινὲς παρ' ἃ τῷ λογισμῷ βέλ-
27 τισθ' ὁρῶσί τι πράξουσιν· ἀλλ' ὑμεῖς οἱ καὶ συνιέντες
αὐτοὶ καὶ τῶν λεγόντων ἀκούοντες ἡμῶν ὡς ἐπιβουλεύεσθε,
ὡς περιστοιχίζεσθε, ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιῆσαι λήσεθ', ὡς
ἐμοὶ δοκεῖ, πάντα ὑπομείναντες· οὕτως ἡ παραυτίχ' ἡδονὴ
καὶ ῥᾳστώνη μεῖζον ἰσχύει τοῦ ποθ' ὕστερον συνοίσειν
μέλλοντος.*
28 *Περὶ μὲν δὴ τῶν ὑμῖν πρακτέων καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς
ὕστερον βουλεύσεσθε, ἂν σωφρονῆτε· ἃ δὲ νῦν ἀποκρι-
νάμενοι τὰ δέοντ' ἂν εἴητ' ἐψηφισμένοι, ταῦτ' ἤδη λέξω.
ἦν μὲν οὖν δίκαιον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς ἐνεγκόντας
τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς ἐπείσθητε ποιήσασθαι τὴν εἰρή-*

νην, καλεῖν· οὔτε γὰρ αὐτὸς ἄν ποτε ὑπέμεινα πρεσβεύειν, 29
οὔτ᾽ ἂν ὑμεῖς οἶδ᾽ ὅτι ἐπαύσασθε πολεμοῦντες, εἰ τοι-
αῦτα πράξειν τυχόντα εἰρήνης Φίλιππον ᾤεσθε· ἀλλ᾽ ἦν
πολὺ τούτων ἀφεστηκότα τὰ τότε λεγόμενα. καὶ πάλιν γ᾽
ἑτέρους καλεῖν. τίνας; τοὺς ὅτ᾽ ἐγὼ γεγονυίας ἤδη τῆς
εἰρήνης ἀπὸ τῆς ὑστέρας ἥκων πρεσβείας τῆς ἐπὶ ‖ τοὺς
ὅρκους, αἰσθόμενος φενακιζομένην τὴν πόλιν, προὔλεγον
καὶ διεμαρτυρόμην καὶ οὐκ εἴων προέσθαι Πύλας οὐδὲ
Φωκέας, λέγοντας ὡς ἐγὼ μὲν ὕδωρ πίνων εἰκότως δύσ- 30
τροπος καὶ δύσκολός εἰμί τις ἄνθρωπος, Φίλιππος δ᾽,
ἅπερ εὔξαισθ᾽ ἂν ὑμεῖς, ἐὰν παρέλθῃ, πράξει, καὶ Θε-
σπιὰς μὲν καὶ Πλαταιὰς τειχιεῖ, Θηβαίους δὲ παύσει τῆς
ὕβρεως, Χερρόνησον δὲ τοῖς αὑτοῦ τέλεσι διορύξει, Εὔ-
βοιαν δὲ καὶ τὸν Ὠρωπὸν ἀντ᾽ Ἀμφιπόλεως ὑμῖν ἀποδώ-
σει· ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐπὶ τοῦ βήματος ἐνταῦθα μνη-
μονεύετ᾽ οἶδ᾽ ὅτι ῥηθέντα, καίπερ ὄντες οὐ δεινοὶ τοὺς
ἀδικοῦντας μεμνῆσθαι. καὶ τὸ πάντων αἴσχιστον, καὶ 31
τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τὰς ἐλπίδας τὴν αὐτὴν εἰρήνην εἶναι
ταύτην ἐψηφίσασθε· οὕτω τελέως ὑπήχθητε. τί δὴ ταῦτα
νῦν λέγω καὶ καλεῖν φημὶ δεῖν τούτους; ἐγὼ νὴ τοὺς θεοὺς
τἀληθῆ μετὰ παρρησίας ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἀπο-
κρύψομαι. οὐχ ἵν᾽ εἰς λοιδορίαν ἐμπεσὼν ἐμαυτῷ μὲν ἐξ 32
ἴσου λόγον παρ᾽ ὑμῖν ποιήσω, τοῖς δ᾽ ἐμοὶ προσκρούσα-
σιν ἐξ ἀρχῆς καινὴν παράσχω πρόφασιν τοῦ πάλιν τι λα-
βεῖν παρὰ Φιλίππου· οὐδ᾽ ἵνα ὡς ἄλλως ἀδολεσχῶ. ἀλλ᾽
οἶμαί ποθ᾽ ὑμᾶς λυπήσειν ἃ Φίλιππος πράττει, μᾶλλον
ἢ τὰ νυνί· τὸ γὰρ πρᾶγμα ὁρῶ προβαῖνον, καὶ οὐχὶ βου- 33
λοίμην μὲν ἂν εἰκάζειν ὀρθῶς, φοβοῦμαι δὲ μὴ λίαν ἐγγὺς
ᾖ τοῦτ᾽ ἤδη. ὅταν οὖν μηκέθ᾽ ὑμῖν ἀμελεῖν ἐξουσία γίγνη-
ται τῶν συμβαινόντων, μηδ᾽ ἀκούηθ᾽ ὅτι ταῦτ᾽ ἐφ᾽ ὑμᾶς
ἐστὶν ἐμοῦ μηδὲ τοῦ δεῖνος, ἀλλ᾽ αὐτοὶ πάντες ὁρᾶτε καὶ
εὖ εἰδῆτε, ὀργίλους καὶ τραχεῖς ὑμᾶς ἔσεσθαι νομίζω.
φοβοῦμαι δὴ μὴ τῶν ‖ πρέσβεων σεσιωπηκότων ἐφ᾽ οἷς 34
αὑτοῖς συνίσασι δεδωροδοκηκόσι, τοῖς ἐπανορθοῦν τι πει-
ρωμένοις τῶν διὰ τούτους ἀπολωλότων τῇ παρ᾽ ὑμῶν
ὀργῇ περιπεσεῖν συμβῇ· ὁρῶ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἐνίους
οὐκ εἰς τοὺς αἰτίους ἀλλ᾽ εἰς τοὺς ὑπὸ χεῖρα μάλιστα τὴν

35 ὀργὴν ἀφιέντας. ἕως οὖν ἔτι μέλλει καὶ συνίσταται τὰ
πράγματα καὶ κατακούομεν ἀλλήλων, ἕκαστον ὑμῶν, καί-
περ ἀκριβῶς εἰδότα, ὅμως ἐπαναμνῆσαι βούλομαι τίς ὁ
Φωκέας πείσας καὶ Πύλας ὑμᾶς προέσθαι, ὧν καταστὰς
ἐκεῖνος κύριος τῆς ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ὁδοῦ καὶ τῆς εἰς Πε-
λοπόννησον κύριος γέγονε, καὶ πεποίηχ' ὑμῖν μὴ περὶ τῶν
δικαίων μηδ' ὑπὲρ τῶν ἔξω πραγμάτων εἶναι τὴν βουλήν,
ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τοῦ πρὸς τὴν Ἀττικὴν πο-
λέμου, ὃς λυπήσει μὲν ἕκαστον ἐπειδὰν παρῇ, γέγονε δ'
36 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. εἰ γὰρ μὴ παρεκρούσθητε τόθ' ὑμεῖς,
οὐδὲν ἂν ἦν τῇ πόλει πρᾶγμα· οὔτε γὰρ ναυσὶ δήπου κρα-
τήσας εἰς τὴν Ἀττικὴν ἦλθεν ἄν ποτε στόλῳ Φίλιππος,
οὔτε πεζῇ βαδίζων ὑπὲρ τὰς Πύλας καὶ Φωκέας, ἀλλ' ἢ
τὰ δίκαι' ἂν ἐποίει καὶ τὴν εἰρήνην ἄγων ἡσυχίαν εἶχεν,
ἢ παραχρῆμ' ἂν ἦν ἐν ὁμοίῳ πολέμῳ δι' ὃν τότε τῆς εἰ-
37 ρήνης ἐπεθύμησεν. ταῦτ' οὖν ὡς μὲν ὑπομνῆσαι, νῦν ἱκα-
νῶς εἴρηται, ὡς δ' ἂν ἐξετασθείη μάλιστ' ἀκριβῶς, μὴ
γένοιτο, ὦ πάντες θεοί· οὐδένα γὰρ βουλοίμην ἂν ἔγωγε,
οὐδ' εἰ δίκαιός ἐστ' ἀπολωλέναι, μετὰ τοῦ πάντων κινδύ-
νου καὶ τῆς ζημίας δίκην ὑποσχεῖν.

ΠΕΡΙ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Οὗτος ὁ λόγος ἐπιγράφεται μὲν περὶ Ἁλοννήσου, τάχα δὲ ὀρθότερον ἐπιγράφειν πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τὴν Φιλίππου· πέπομφε γὰρ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐπιστολὴν περὶ πολλῶν διαλεγόμενος, ὧν ἕν ἐστι καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἁλόννησον, ἥτις ἦν μὲν τῶν Ἀθηναίων ἀρχαῖον κτῆμα, κατὰ δὲ τοὺς Φιλίππου καιροὺς ὑπὸ λῃστῶν κατείχετο, οὓς ἐκβαλὼν ὁ Φίλιππος ἀπαιτοῦσι μὲν τοῖς Ἀθηναίοις τὴν νῆσον οὐκ ἀποδίδωσιν (ἑαυτοῦ γὰρ εἶναί φησιν), αἰτοῦσι δὲ ὑπισχνεῖται δώσειν. ὁ δὲ λόγος οὐ δοκεῖ μοι Δημοσθένους εἶναι· δηλοῖ δὲ ἥ φράσις καὶ ἡ τῆς συνθέσεως ἁρμονία, πολὺ τὸν Δημοσθενικὸν πεφευγυῖα τύπον, ἀνειμένη τε καὶ διαλελυμένη παρὰ τὴν ἰδέαν τούτου τοῦ ῥήτορος. καὶ μὴν καὶ τὸ ἐπὶ τέλει ῥηθὲν οὐ μικρὸν μαρτύριον τοῦ νόθον εἶναι τὸν λόγον, "εἴπερ ὑμεῖς τὸν ἐγκέφαλον ἐν τοῖς κροτάφοις καὶ μὴ ἐν ταῖς πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖτε." ὁ μὲν γὰρ Δημοσθένης εἴωθε παρρησίᾳ χρῆσθαι, τοῦτο δὲ ὕβρις ἐστὶ καὶ λοιδορία μέτρον οὐκ ἔχουσα. εὐτέλειά τε αὐτῷ δεινὴ πρόσεστι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν. πρὸς δὲ τούτοις καὶ εὔηθες τὸ νομίζειν ἐν τοῖς κροτάφοις ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἐγκέ-*

φαλον. ὑπώπτευσαν δὲ καὶ οἱ πρεσβύτεροι τὸν λόγον ὡς οὐ τοῦ ῥήτορος, καὶ πεφωράκασί γέ τινες ὄντα Ἡγησίππου καὶ ἀπὸ τῆς ἰδέας τῶν λόγων (τοιαύτῃ γὰρ κέχρηται) καὶ ἀπὸ τῶν ‖ πραγμάτων· κατὰ Καλλίππου γὰρ τοῦ Παιανιέως φησὶν ὁ τὸν λόγον γεγραφὼς ἀπενηνοχέναι γραφὴν παρανόμων, φαίνεται δὲ οὐχ ὁ Δημοσθένης ἀλλ' ὁ Ἡγήσιππος τὴν κατὰ τοῦ Καλλίππου γραφὴν ἐνστησάμενος. νὴ Δία, ἀλλ' ὁ λόγος συμβουλεύει περὶ τῆς Ἀλοννήσου τοῖς Ἀθηναίοις μὴ λαμβάνειν αὐτὴν ἀλλ' ἀπολαμβάνειν, καὶ διαφέρεται περὶ τῶν ὀνομάτων, ταῦτα δὲ Αἰσχίνης φησὶ τὸν Δημοσθένην συμβεβουλευκέναι τοῖς Ἀθηναίοις. εἶτα τί τοῦτο; δύναται γὰρ τὴν αὐτὴν πεποιῆσθαι συμβουλὴν καὶ Δημοσθένης καὶ Ἡγήσιππος, ἐπεὶ καὶ τὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς ἦσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ προαιρέσεως καὶ τοῖς φιλιππίζουσι τῶν ῥητόρων ἀντέλεγον. καὶ μέμνηται καὶ ὁ Δημοσθένης τοῦ Ἡγησίππου ὡς πρεσβεύσαντος μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἀντιταχθέντος τῷ Μακεδόνι. δῆλον οὖν ὅτι ὁ μὲν τοῦ Δημοσθένους λόγος ὁ περὶ τῆς Ἀλοννήσου ῥηθεὶς οὐ σώζεται, ἐκείνου δὲ οὐκ ὄντος τὸν εὑρεθέντα προσέθεσαν αὐτῷ, ἀφορμὴν ἔχοντες τὸ περὶ Ἀλοννήσου λόγον εἰρῆσθαι τῷ ῥήτορι, οὐκέτι δὲ ἐξετάζοντες εἰ τοῦτον εἰκὸς εἶναι τὸν ἐκεῖνον.

Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι ἃς Φίλιππος αἰτιᾶται τοὺς ὑπὲρ τῶν δικαίων πρὸς ὑμᾶς λέγοντας, κωλύσουσι συμβούλους ἡμᾶς γίγνεσθαι ὑπὲρ τῶν ὑμῖν συμφερόντων· δεινὸν γὰρ ἂν ‖ εἴη εἰ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος παρρησίαν αἱ παρ' ἐκείνου πεμπόμεναι ἐπιστολαὶ ἀνέλοιεν. ἐγὼ δ' ὑμῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι βούλομαι πρῶτον μὲν περὶ ὧν Φίλιππος ἐπέσταλκε, περὶ τούτων διεξελθεῖν· ὕστερον δέ, περὶ ὧν οἱ πρέσβεις λέγουσι, καὶ ἡμεῖς λέξομεν.

Φίλιππος γὰρ ἄρχεται μὲν περὶ Ἁλοννήσου λέγων ὡς 2
ὑμῖν δίδωσιν ἑαυτοῦ οὖσαν, ὑμᾶς δὲ οὔ φησι δικαίως αὐτὸν ἀπαιτεῖν· οὐ γὰρ ὑμετέραν οὖσαν οὔτε λαβεῖν οὔτε νῦν ἔχειν. ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοιούτους λόγους, ὅτε πρὸς αὐτὸν ἐπρεσβεύσαμεν, ὡς λῃστὰς ἀφελόμενος ταύτην τὴν νῆσον κτήσαιτο, καὶ προσήκειν αὐτὴν ἑαυτοῦ εἶναι. τοῦτον δὲ τὸν λόγον, ὡς οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐ χα- 3
λεπόν ἐστιν αὐτοῦ ἀφελέσθαι. ἅπαντες γὰρ οἱ λῃσταὶ τοὺς ἀλλοτρίους τόπους καταλαμβάνοντες καὶ τούτους ὀχυροὺς ποιούμενοι ἐντεῦθεν τοὺς ἄλλους κακῶς ποιοῦσιν. ὁ δὴ τοὺς λῃστὰς τιμωρησάμενος καὶ κρατήσας οὐκ ἂν δήπου εἰκότα λέγοι, εἰ φαίη, ἃ ἐκεῖνοι ἀδίκως καὶ ἀλλότρια εἶχον, ταῦθ' ἑαυτοῦ γίγνεσθαι. εἰ γὰρ ταῦτα συγχω- 4

ρήσετε, τί κωλύει, καὶ εἴ τινα τῆς Ἀττικῆς λῃσταὶ τόπον
καταλάβοιεν ἢ Λήμνου ἢ Ἴμβρου ἢ Σκύρου, καί τινες τού-
τους τοὺς λῃστὰς ἐκκόψαιεν, εὐθὺς καὶ τὸν τόπον τοῦτον
οὗ ἦσαν οἱ λῃσταί, τὸν ὄντα ἡμέτερον, τῶν τιμωρησαμέ-
5 νων τοὺς λῃστὰς γίγνεσθαι; Φίλιππος δ' οὐκ ἀγνοεῖ ταῦτ'
οὐ δίκαια λέγων, ἀλλ' εἰ καί τις ἄλλος, ἐπιστάμενος πα-
ρακρουσθῆναι ἂν ὑμᾶς οἴεται ὑπὸ τῶν τἀνταῦθα διοική-
σειν ὡς ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος βούληται καὶ πρὶν ὑπεσχημένων
καὶ νῦν δὲ πραττόντων. ἀλλὰ μὴν ‖ οὐδ' ἐκεῖνό γε λανθά-
νει αὐτόν, ὅτι δι' ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων, ὁποτέρῳ ἂν
χρῆσθε ὑμεῖς, ἕξετε τὴν νῆσον, ἄν τε λάβητε ἄν τ' ἀπο-
6 λάβητε. τί οὖν αὐτῷ διαφέρει μὴ τῷ δικαίῳ ὀνόματι χρη-
σάμενον ἀποδοῦναι ὑμῖν, ἀλλὰ δωρεὰν δεδωκέναι, τῷ ἀδί-
κῳ; οὐχ ἵν' εὐεργέτημά τι καταλογίσηται πρὸς ὑμᾶς (γε-
λοῖον γὰρ ἂν εἴη τοῦτο τὸ εὐεργέτημα), ἀλλ' ἵν' ἐνδείξηται
ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι Ἀθηναῖοι τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ χωρία
ἀγαπῶσι παρὰ τοῦ Μακεδόνος λαμβάνοντες. τοῦτο δ'
ὑμῖν οὐ ποιητέον ἐστίν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.
7 Ὅταν δὲ λέγῃ περὶ τούτων ὡς ἐθέλει διαδικάσασθαι,
οὐδὲν ἄλλο ἢ χλευάζει ὑμᾶς, πρῶτον μὲν ἀξιῶν Ἀθηναί-
ους ὄντας πρὸς τὸν ἐκ Πέλλης ὁρμώμενον περὶ τῶν νή-
σων διαδικάζεσθαι, πότερον ὑμέτεραι ἢ ἐκείνου εἰσίν·
ὁπότε γὰρ ἡ μὲν δύναμις ἡ ὑμετέρα, ἡ ἐλευθερώσασα τοὺς
Ἕλληνας, μὴ δύναται ὑμῖν τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ χωρία σώ-
ζειν, οἱ δὲ δικασταί, οἷς ἂν ἐπιτρέψητε, οἱ κύριοι τῆς
ψήφου, οὗτοι ὑμῖν σώσουσιν, ἐὰν μὴ Φίλιππος αὐτοὺς
8 πρίηται, πῶς ὑμεῖς οὐχ ὁμολογουμένως, ὅταν ταῦτα δια-
πράττησθε, τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ ἁπάντων ἀφεστήκατε, καὶ
ἐπιδείκνυτε ἅπασιν ἀνθρώποις ὅτι οὐδὲ περὶ ἑνὸς αὐτῷ
διαγωνιεῖσθε, εἴγε περὶ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὗ φατὲ
ἰσχύειν, μὴ διαγωνιεῖσθε ἀλλὰ δικάσεσθε;
9 Ἔτι περὶ συμβόλων φησὶ πεπομφέναι πρὸς ὑμᾶς τοὺς
ποιησομένους, ταῦτα δὲ κύρια ἔσεσθαι οὐκ ἐπειδὰν ἐν
τῷ δικαστηρίῳ τῷ παρ' ὑμῖν κυρωθῇ, ὥσπερ ὁ νόμος κε-
λεύει, ἀλλ' ἐπειδὰν ὡς ἑαυτὸν ἐπανενεχθῇ, ἐφέσιμον τὴν
παρ' ὑμῶν γενομένην ‖ γνῶσιν ὡς ἑαυτὸν ποιούμενος· βού-
λεται γὰρ ὑμῶν τοῦτο προλαβεῖν καὶ ὁμολογούμενον ἐν

τοῖς συμβόλοις καταστῆσαι, ὅτι τῶν περὶ Ποτίδαιαν γε-
γενημένων ἀδικημάτων οὐδὲν ἐγκαλεῖτε ὡς ἀδικούμενοι,
ἀλλὰ βεβαιοῦτε δικαίως αὐτὴν ἐκεῖνον καὶ λαβεῖν καὶ κε-
κτῆσθαι. καίτοι Ἀθηναίων οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ κατοικοῦντες, 10
οὐκ ὄντος αὐτοῖς πολέμου πρὸς Φίλιππον ἀλλὰ συμμα-
χίας, καὶ ὅρκων ὀμωμοσμένων, οὓς Φίλιππος τοῖς οἰκοῦσιν
ἐν Ποτιδαίᾳ ὤμοσεν, ἀφῃρέθησαν ὑπ' αὐτοῦ τὰ κτήματα.
ταῦτα δὴ βούλεται τἀδικήματα πανταχῶς παρ' ὑμῖν βε-
βαιώσασθαι, ὅτι οὔτ' ἐγκαλεῖτε αὐτῷ οὔθ' ἡγεῖσθε ἀδι-
κεῖσθαι, ἐπεὶ ὅτι γε συμβόλων οὐδὲν δέονται Μακεδόνες 11
πρὸς Ἀθηναίους, ὁ παρεληλυθὼς ὑμῖν χρόνος τεκμήριον
γενέσθω· οὔτε γὰρ Ἀμύντας ὁ πατὴρ ὁ Φιλίππου οὔθ'
οἱ ἄλλοι βασιλεῖς οὐδεπώποτε σύμβολα ἐποιήσαντο πρὸς
τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. καίτοι πλείους γε ἦσαν αἱ 12
ἐπιμιξίαι τότε πρὸς ἀλλήλους ἢ νῦν εἰσίν· ἐφ' ἡμῖν γὰρ
ἦν ἡ Μακεδονία καὶ φόρους ἡμῖν ἔφερον, καὶ τοῖς ἐμπο-
ρίοις τότε μᾶλλον ἢ νῦν ἡμεῖς τοῖς ἐκεῖ κἀκεῖνοι τοῖς παρ'
ἡμῖν ἐχρῶντο, καὶ ἐμπορικαὶ δίκαι οὐκ ἦσαν ὥσπερ νῦν
ἀκριβεῖς, αἱ κατὰ μῆνα, ποιοῦσαι μηδὲν δεῖσθαι συμβό-
λων τοὺς τοσοῦτον ἀλλήλων ἀπέχοντας. ἀλλ' ὅμως οὐδε- 13
νὸς τοιούτου ὄντος τότε οὐκ ἐλυσιτέλει σύμβολα ποιησα-
μένους οὔτ' ἐκ Μακεδονίας πλεῖν Ἀθήναζε δίκας ληψομένους
οὔθ' ἡμῖν εἰς Μακεδονίαν, ἀλλ' ἡμεῖς τε τοῖς ἐκεῖ νομί-
μοις ἐκεῖνοί τε τοῖς παρ' ἡμῖν τὰς δίκας ἐλάμβανον. μὴ
οὖν ἀγνοεῖτε ‖ ὅτι τὰ σύμβολα ταῦτα γίγνεται εἰς ὑποδο-
χὴν τοῦ μηδ' ἀμφισβητῆσαι εὐλόγως ὑμᾶς ἔτι Ποτιδαίας.

Περὶ δὲ τῶν λῃστῶν δίκαιόν φησιν εἶναι κοινῇ φυλάτ- 14
τειν τοὺς ἐν τῇ θαλάττῃ κακουργοῦντας ὑμᾶς τε καὶ αὐτόν,
οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτ' ἀξιῶν, ὑφ' ἡμῶν εἰς τὴν θάλατταν
κατασταθῆναι, καὶ ὁμολογῆσαι ὑμᾶς ὡς ἄνευ Φιλίππου
οὐδὲ τὴν ἐν τῇ θαλάττῃ φυλακὴν δυνατοί ἐστε φυλάττειν,
ἔτι δὲ καὶ δοθῆναι αὐτῷ ταύτην τὴν ἄδειαν, περιπλέοντι 15
καὶ ὁρμιζομένῳ εἰς τὰς νήσους ἐπὶ προφάσει τῇ τῶν λῃ-
στῶν φυλακῇ διαφθείρειν τοὺς νησιώτας καὶ ἀφιστάναι
ὑμῶν, καὶ μὴ μόνον τοὺς φυγάδας τοὺς παρ' ἑαυτοῦ εἰς
Θάσον κεκομικέναι διὰ τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν, ἀλλὰ
καὶ τὰς ἄλλας νήσους οἰκειώσασθαι, συμπέμπων τοὺς

συμπλευσομένους μετὰ τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν ὡς κοι-
16 *νωνήσοντας τῆς κατὰ θάλατταν φυλακῆς. καίτοι οὔ φασί*
τινες αὐτὸν προσδεῖσθαι τῆς θαλάττης. ὃ δ' οὐδὲν δεό-
μενος τριήρεις κατασκευάζεται καὶ νεωσοίκους οἰκοδομεῖ-
ται καὶ ἀποστόλους ἀποστέλλειν βούλεται καὶ δαπάνας
οὐ μικρὰς δαπανᾶν εἰς τοὺς κατὰ θάλατταν κινδύνους,
ὧν οὐδὲν προτιμᾷ.
17 *Ταῦτ' οὖν οἴεσθ' ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Φίλιππον*
ἀξιῶσαι ὑμᾶς συγχωρῆσαι αὐτῷ, εἰ μὴ ὑμῶν μὲν κατε-
φρόνει, οὓς δ' ἐνθάδε προῄρηται φίλους κεκτῆσθαι, τού-
τοις διεπίστευεν; οἳ οὐκ αἰσχύνονται Φιλίππῳ ζῶντες καὶ
οὐ τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, καὶ τὰς παρ' ἐκείνου δωρεὰς λαμ-
βάνοντες οἴονται οἴκαδε λαμβάνειν, τὰ οἴκοι πωλοῦντες.
18 *Περὶ δὲ τῆς εἰρήνης, ‖ ἣν ἔδοσαν ἡμῖν οἱ πρέσβεις οἱ*
παρ' ἐκείνου πεμφθέντες ἐπανορθώσασθαι, ὅτι ἐπηνωρ-
θωσάμεθα ὃ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμολογεῖται δίκαιον
εἶναι, ἑκατέρους ἔχειν τὰ ἑαυτῶν, ἀμφισβητεῖ μὴ δεδω-
κέναι μηδὲ τοὺς πρέσβεις ταῦτ' εἰρηκέναι πρὸς ὑμᾶς, οὐ-
δὲν ἄλλο ἢ πεπεισμένος ὑπὸ τούτων οἷς χρῆται φίλοις
19 *ὡς ὑμεῖς οὐ μνημονεύετε τὰ ἐν τῷ δήμῳ εἰρημένα. μόνον*
δὲ τοῦτο οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ὑμῖν ἀμνημονῆσαι· ἐν γὰρ τῇ
αὐτῇ ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ πρέσβεις οἱ παρ' ἐκείνου ἥκοντες
ὑμῖν διελέγοντο καὶ τὸ ψήφισμα ἐγράφη, ὥστε οὐχ οἷόν
τε παραχρῆμα τῶν λόγων εἰρημένων καὶ εὐθὺς τοῦ ψη-
φίσματος ἐπαναγιγνωσκομένου τὴν καταψευδομένην γνώ-
μην τῶν πρέσβεων ταύτην ὑμᾶς χειροτονῆσαι· ὥστε τοῦτο
μὲν οὐ κατ' ἐμοῦ ἀλλὰ καθ' ὑμῶν ἐπέσταλκεν, ὡς ὑμεῖς
περὶ ὧν οὐκ ἠκούσατε, περὶ τούτων ἀποκρινάμενοι τὴν
20 *γνώμην ἀπεστείλατε. καὶ οἱ μὲν πρέσβεις αὐτοί, ὧν κατ-*
εψεύδετο τὸ ψήφισμα, ὅτ' ἀπεκρίνεσθε αὐτοῖς ἀναγι-
γνώσκοντες καὶ ἐπὶ ξενίαν αὐτοὺς ἐκαλεῖτε, οὐκ ἐτόλμη-
σαν παρελθεῖν οὐδ' εἰπεῖν ὅτι καταψεύδεσθε ἡμῶν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ φατὲ ἡμᾶς εἰρηκέναι ἃ οὐκ εἰρήκα-
μεν, ἀλλὰ σιωπῇ ἀπιόντες ᾤχοντο. βούλομαι δ' ὑμᾶς ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι (καὶ γὰρ εὐδοκίμησεν ὁ Πύθων παρ' ὑμῖν
ἐν τῇ δημηγορίᾳ, ὁ τότε πρεσβεύων) αὐτοὺς τοὺς λόγους
21 *οὓς ἔλεγεν ὑπομνῆσαι· οἶδα γὰρ ὅτι μέμνησθε. παρα-*

*πλήσιοι δ' ἦσαν οἷς καὶ νῦν ἐπέσταλκε Φίλιππος· ἐγκα-
λῶν γὰρ ἡμῖν τοῖς διαβάλλουσι τὸν Φίλιππον, καὶ ὑμῖν
ἐμέμφετο ὅτι ὡρμηκότος αὐτοῦ εὖ ποιεῖν ὑμᾶς καὶ ‖ προῃ-
ρημένου μάλιστα τῶν Ἑλλήνων φίλους κεκτῆσθαι αὐτοὶ
κωλύετε, ἀποδεχόμενοι τῶν συκοφαντούντων καὶ χρήματα
ἐκεῖνον αἰτούντων καὶ διαβαλλόντων· τοὺς γὰρ τοιούτους
λόγους, ὅταν ἀπαγγελλόντων ἀκούῃ ὅτι κακῶς ἤκουεν,
ὑμεῖς δ' ἀπεδέχεσθε, μεταβάλλειν αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὅταν
ἄπιστος φαίνηται τούτοις ὧν προῄρηται εὐεργέτης εἶναι.
ἐκέλευεν οὖν τοὺς λέγοντας ἐν τῷ δήμῳ τῇ μὲν εἰρήνῃ μὴ* 22
*ἐπιτιμᾶν· οὐ γὰρ ἄξιον εἶναι εἰρήνην λύειν· εἰ δέ τι μὴ
καλῶς γέγραπται ἐν τῇ εἰρήνῃ, τοῦτ' ἐπανορθώσασθαι,
ὡς ἅπαντα Φίλιππον ποιήσοντα ὅσ' ἂν ὑμεῖς ψηφίσησθε.
ἐὰν δὲ διαβάλλωσι μέν, αὐτοὶ δὲ μηδὲν γράφωσι δι' οὗ ἡ
μὲν εἰρήνη ἔσται παύσεται δὲ ἀπιστούμενος ὁ Φίλιππος,
μὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις. καὶ* 23
*τούτους τοὺς λόγους ὑμεῖς ἀκούοντες ἀπεδέχεσθε, καὶ δί-
καια ἔφατε τὸν Πύθωνα λέγειν. καὶ ἦν δίκαια. ἔλεγε δὲ
τούτους τοὺς λόγους οὐχ ὅπως λυθείη ἐκ τῆς εἰρήνης ἃ
ἦν ἐκείνῳ συμφέροντα καὶ ὧν πολλὰ χρήματα ἀνηλώκει
ὥστε γενέσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐνθάδε διδασκάλων προδε-
διδαγμένος, οἳ οὐκ ᾤοντο εἶναι τὸν γράψοντα ἐναντία τῷ
Φιλοκράτους ψηφίσματι τῷ ἀπολλύντι Ἀμφίπολιν. ἐγὼ* 24
*δὲ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι παράνομον μὲν οὐδὲν ἐτόλμησα
γράψαι, τῷ δὲ Φιλοκράτους ψηφίσματι οὐκ ἦν παράνο-
μον τἀναντία γράφειν, ὡς ἐγὼ ἐπιδείξω· τὸ γὰρ ψήφισμα
τὸ Φιλοκράτους, καθ' ὃ ὑμεῖς ἀπώλλυτε Ἀμφίπολιν, ἐναν-
τίον ἦν τοῖς προτέροις ψηφίσμασι, καθ' ἃ ὑμεῖς ἐκτή-
σασθε ταύτην τὴν χώραν. ‖ τοῦτο μὲν οὖν παράνομον ἦν* 25
*τὸ ψήφισμα τὸ τοῦ Φιλοκράτους, καὶ οὐχ οἷόν τε ἦν τὸν
τὰ ἔννομα γράφοντα ταὐτὰ τῷ παρανόμῳ ψηφίσματι γρά-
φειν. ἐκείνοις δὲ τοῖς προτέροις ψηφίσμασι, τοῖς οὖσιν
ἐννόμοις καὶ σῴζουσι τὴν ὑμετέραν χώραν, ταὐτὰ γράφων
ἔννομά τ' ἔγραφον καὶ ἐξήλεγχον τὸν Φίλιππον ὅτι ἐξη-
πάτα ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐπανορθώσασθαι ἐβούλετο τὴν εἰρή-
νην, ἀλλὰ τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν λέγοντας ἀπίστους καταστῆ-
σαι. καὶ ὅτι μὲν δοὺς τὴν ἐπανόρθωσιν νῦν ἔξαρνός ἐστιν,* 26

*ἅπαντες ἴστε, φησὶ δ' Ἀμφίπολιν ἑαυτοῦ εἶναι· ὑμᾶς γὰρ
ψηφίσασθαι ἐκείνου εἶναι, ὅτ' ἐψηφίσασθε ἔχειν αὐτὸν
ἃ εἶχεν. ὑμεῖς δὲ τὸ μὲν ψήφισμα τοῦτ' ἐψηφίσασθε,
οὐ μέντοι γ' ἐκείνου εἶναι Ἀμφίπολιν· ἔστι γὰρ ἔχειν καὶ
τἀλλότρια, καὶ οὐχ ἅπαντες οἱ ἔχοντες τὰ ἑαυτῶν ἔχουσιν,
ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἀλλότρια κέκτηνται, ὥστε τοῦτό γε τὸ
27 σοφὸν αὐτοῦ ἠλίθιόν ἐστιν. καὶ τοῦ μὲν Φιλοκράτους ψηφί-
σματος μέμνηται, τῆς δ' ἐπιστολῆς, ἣν πρὸς ὑμᾶς ἔπεμψεν,
ὅτ' Ἀμφίπολιν ἐπολιόρκει, ἐπιλέλησται, ἐν ᾗ ὡμολόγει
τὴν Ἀμφίπολιν ὑμετέραν εἶναι· ἔφη γὰρ ἐκπολιορκήσας
ὑμῖν ἀποδώσειν ὡς οὖσαν ὑμετέραν καὶ οὐ τῶν ἐχόντων.
28 κἀκεῖνοι μέν, ὡς ἔοικεν, οἱ πρότερον ἐν Ἀμφιπόλει οἰ-
κοῦντες πρὶν Φίλιππον λαβεῖν, τὴν Ἀθηναίων χώραν εἶχον,
ἐπειδὴ δὲ Φίλιππος αὐτὴν εἴληφεν, οὐ τὴν Ἀθηναίων
χώραν ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ ἔχει. οὐδ' Ὄλυνθόν γε οὐδ' Ἀπολ-
λωνίαν οὐδὲ Παλλήνην οὐκ ἀλλοτρίας ἀλλὰ τὰς ἑαυτοῦ
29 χώρας κέκτηται. ἆρ' ὑμῖν δοκεῖ πεφυλαγμένως ἅπαντα
πρὸς ὑμᾶς ἐπιστέλλειν, ὅπως ἂν φαίνηται καὶ λέγων καὶ
πράττων ‖ ἃ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμολογεῖται δίκαια
εἶναι, ἀλλ' οὐ σφόδρα καταπεφρονηκέναι, ὃς τὴν χώραν
ἣν οἱ Ἕλληνες καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἐψηφίσαντο καὶ
ὡμολογήκασιν ὑμετέραν εἶναι, ταύτην φησὶν ἑαυτοῦ καὶ
οὐχ ὑμετέραν εἶναι;*

30 *Περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐπανορθώματος ὃ ὑμεῖς ἐν τῇ εἰ-
ρήνῃ ἐπανορθοῦσθε, τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὅσοι μὴ κοι-
νωνοῦσι τῆς εἰρήνης, ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους εἶναι,
καὶ ἐάν τις ἐπ' αὐτοὺς στρατεύῃ, βοηθεῖν τοὺς κοινωνοῦν-
τας τῆς εἰρήνης, ἡγούμενοι καὶ δίκαιον τοῦτο καὶ φιλάν-
31 θρωπον, μὴ μόνον ἡμᾶς καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμε-
τέρους καὶ Φίλιππον καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἐκείνου
ἄγειν τὴν εἰρήνην, τοὺς δὲ μήθ' ἡμετέρους ὄντας μήτε
Φιλίππου συμμάχους ἐν μέσῳ κεῖσθαι καὶ ὑπὸ τῶν κρειττό-
νων ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ καὶ τούτοις διὰ τὴν ὑμετέραν εἰ-
ρήνην ὑπάρχειν σωτηρίαν, καὶ τῷ ὄντι εἰρήνην ἡμᾶς ἄγειν
32 καταθεμένους τὰ ὅπλα, τοῦτο δὲ τὸ ἐπανόρθωμα ὁμολο-
γῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὡς ἀκούετε, δίκαιόν τ' εἶναι καὶ δέ-
χεσθαι, Φεραίων μὲν ἀφῄρηται τὴν πόλιν καὶ φρουρὰν*

ἐν τῇ ἀκροπόλει κατέστησεν, ἵνα δὴ αὐτόνομοι ὦσιν, ἐπὶ δ' Ἀμβρακίαν στρατεύεται, τὰς δ' ἐν Κασσωπίᾳ τρεῖς πόλεις, Πανδοσίαν καὶ Βούχεταν καὶ Ἐλάτειαν, Ἠλείων ἀποικίας, κατακαύσας τὴν χώραν καὶ εἰς τὰς πόλεις βιασάμενος παρέδωκεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ κηδεστῇ τῷ ἑαυτοῦ δουλεύειν. σφόδρα γε βούλεται τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους εἶναι καὶ αὐτονόμους, ὡς δηλοῖ τὰ ἔργα.

Περὶ δὲ τῶν ὑποσχέσεων ὧν ὑμῖν διατελεῖ ὑπισχνού- 33
μενος ὡς μεγάλα ὑμᾶς εὐεργετήσων, καταψεύδεσθαί ‖ μέ φησιν αὐτοῦ διαβάλλοντα πρὸς τοὺς Ἕλληνας· οὐδὲν γὰρ ὑμῖν πώποτέ φησιν ὑπεσχῆσθαι. οὕτως ἀναιδής ἐστιν ὁ ἐν ἐπιστολῇ γεγραφώς, ἥ ἐστι νῦν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ὅτ' ἐπιστομιεῖν ἡμᾶς ἔφη τοὺς ἑαυτῷ ἀντιλέγοντας, ἐὰν ἡ εἰρήνη γένηται, τοσαῦτα ὑμᾶς ἀγαθὰ ποιήσειν, ἃ γράφειν ἂν ἤδη εἰ ᾔδει τὴν εἰρήνην ἐσομένην, δῆλον ὡς προκεχειρισμένων καὶ ἑτοίμων ὄντων τῶν ἀγαθῶν ἃ ἐμέλλομεν πείσεσθαι τῆς εἰρήνης γενομένης. γενομένης δὲ τῆς εἰ- 34
ρήνης, ἃ μὲν ἡμεῖς ἐμέλλομεν ἀγαθὰ πείσεσθαι, ἐκποδών ἐστι, φθορὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων τοσαύτη γέγονεν ὅσην ὑμεῖς ἴστε. ὑμῖν δ' ἐν τῇ νυνὶ ἐπιστολῇ ὑπισχνεῖται, ἐὰν τοῖς μὲν αὐτοῦ φίλοις καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ λέγουσι πιστεύητε, ἡμᾶς δὲ τοὺς διαβάλλοντας αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς τιμωρήσησθε, ὡς μεγάλα εὐεργετήσει. τὰ μέντοι εὐεργετήματα 35
τοιαῦτα ἔσται· οὔτε τὰ ὑμέτερα ὑμῖν ἀποδώσει (ἑαυτοῦ γάρ φησιν εἶναι), οὔτ' ἐν τῇ οἰκουμένῃ αἱ δωρεαὶ ἔσονται, ἵνα μὴ διαβληθῇ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἄλλη τις χώρα καὶ ἄλλος, ὡς ἔοικε, τόπος φανήσεται, οὗ ὑμῖν αἱ δωρεαὶ δοθήσονται.

Περὶ δ' ὧν ἐν τῇ εἰρήνῃ εἴληφε χωρίων, ὑμῶν ἐχόντων, 36
παρασπονδῶν καὶ λύων τὴν εἰρήνην, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει ὅ τι εἴπῃ ἀλλ' ἀδικῶν φανερῶς ἐξελέγχεται, ἐπιτρέπειν φησὶ περὶ τούτων ἕτοιμος εἶναι ἴσῳ καὶ κοινῷ δικαστηρίῳ, περὶ ὧν μόνων οὐδὲν δεῖ ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἀριθμὸς ἡμερῶν ἐστιν ὁ κρίνων. ἅπαντες γὰρ ἴσμεν τίνι μηνὶ καὶ ποίᾳ ἡμέρᾳ ἡ εἰρήνη ἐγένετο· ὥσπερ δὲ ταῦτα ἴσμεν, κἀκεῖνα 37
ἴσμεν, τίνι μηνὶ καὶ τίνι ἡμέρᾳ Σέρριον τεῖχος καὶ Ἐργίσκη καὶ Ἱερὸν ὄρος ἑάλω. οὐ δὴ ἀφανῆ ‖ ἐστὶ τὰ οὕτω πραχθέντα

οὐδὲ κρίσεως δεόμενα, ἀλλὰ πᾶσι γνώριμα πότερος πρότε-
ρος ὁ μήν ἐστιν, ἐν ᾧ ἡ εἰρήνη ἐγένετο ἢ ἐν ᾧ τὰ χωρία ἑάλω.
38 Φησὶ δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν, ὅσοι ἐν τῷ πο-
λέμῳ ἑάλωσαν, ἀποδεδωκέναι· ὃς τὸν μὲν Καρύστιον, τὸν
πρόξενον τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὑπὲρ οὗ ὑμεῖς τρεῖς πρε-
σβείας ἐπέμψατε ἀπαιτοῦντες, τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐκεῖνος
οὕτω σφόδρα ὑμῖν ἐβούλετο χαρίσασθαι ὥστ' ἀπέκτεινε
καὶ οὐδ' ἀναίρεσιν ἔδωκεν, ἵνα ταφῇ.
39 Περὶ δὲ Χερρονήσου ἅ τ' ἐπιστέλλει πρὸς ὑμᾶς ἄξιόν
ἐστιν ἐξετάσαι, ἔτι δὲ καὶ ἃ πράττει, καὶ ταῦτ' εἰδέναι.
τὸν μὲν γὰρ τόπον ἅπαντα τὸν ἔξω Ἀγορᾶς ὡς ἑαυτοῦ ὄντα
καὶ ὑμῖν οὐδὲν προσήκοντα δέδωκε καρποῦσθαι Ἀπολλω-
νίδῃ τῷ Καρδιανῷ. καίτοι Χερρονήσου οἱ ὅροι εἰσὶν οὐκ
Ἀγορά, ἀλλὰ βωμὸς τοῦ Διὸς τοῦ ὁρίου, ὅς ἐστι μεταξὺ
Πτελεοῦ καὶ Λευκῆς ἀκτῆς, ᾗ ἡ διωρυχὴ ἔμελλε Χερρονή-
40 σου ἔσεσθαι, ὥς γε τὸ ἐπίγραμμα τὸ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ
Διὸς τοῦ ὁρίου δηλοῖ. ἔστι δὲ τουτί·

> τόνδε καθιδρύσαντο θεῷ περικαλλέα βωμὸν
> Λευκῆς καὶ Πτελεοῦ μέσσον ὅρον θέμενοι
> ἐνναέται χώρης σημήιον. ἀμμορίης δὲ
> αὐτὸς ἄναξ μακάρων ἐστὶ μέσος Κρονίδης.

41 ταύτην μέντοι τὴν χώραν τοσαύτην οὖσαν ὅσην οἱ πολλοὶ
ὑμῶν ἴσασιν, ὡς ἑαυτοῦ οὖσαν τὴν μὲν αὐτὸς καρποῦται
τὴν δὲ ἄλλοις δωρεὰν δέδωκε, καὶ ἅπαντα τὰ κτήματα τὰ
ὑμέτερα ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖται, καὶ οὐ μόνον τὴν ἔξω Ἀγο-
ρᾶς χώραν σφετερίζεται, || ἀλλὰ καὶ πρὸς Καρδιανούς, οἳ
οἰκοῦσιν ἔσω Ἀγορᾶς, ἐπιστέλλει ἐν τῇ νῦν ἐπιστολῇ ὡς
δεῖ ὑμᾶς διαδικάζεσθαι πρὸς Καρδιανοὺς τοὺς κατοικοῦν-
42 τας ἐν τῇ ὑμετέρᾳ, εἴ τι πρὸς αὐτοὺς διαφέρεσθε. δια-
φέρονται δὲ πρὸς ὑμᾶς, σκέψασθε εἰ περὶ μικροῦ. ἑαυτῶν
φασὶ τὴν χώραν οὖσαν οἰκεῖν καὶ οὐχ ὑμετέραν, καὶ τὰ
μὲν ὑμέτερα εἶναι ἐγκτήματα ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ, τὰ δὲ αὑ-
τῶν κτήμαθ' ὡς ἐν οἰκείᾳ, καὶ ταῦθ' ὑμέτερον πολίτην
43 γράψαι ἐν ψηφίσματι, Κάλλιππον Παιανιέα. καὶ τοῦτό
γ' ἀληθὲς λέγουσιν· ἔγραψε γάρ, καὶ ἐμοῦ γ' αὐτὸν γραψα-
μένου παρανόμων γραφὴν ὑμεῖς ἀπεψηφίσασθε· τοιγάρ-
τοι ἀμφισβητήσιμον ὑμῖν τὴν χώραν κατεσκεύακεν. ὁπότε

δὲ περὶ τούτου τολμήσετε πρὸς Καρδιανοὺς διαδικάζε-
σθαι, εἴθ' ὑμετέρα ἐστὶν εἴτ' ἐκείνων ἡ χώρα, διὰ τί οὐ
καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους Χερρονησίτας τὸ αὐτὸ δίκαιον ἔσται;
καὶ οὕτως ὑβριστικῶς ὑμῖν κέχρηται ὥστε φησίν, ἐὰν μὴ 44
θέλωσι διαδικάζεσθαι οἱ Καρδιανοί, αὐτὸς ἀναγκάσειν, ὡς
ὑμῶν γ' οὐκ ἂν δυναμένων οὐδὲν ἀναγκάσαι Καρδιανοὺς
ὑμῖν ποιῆσαι· ἐπειδὴ δ' ὑμεῖς οὐ δύνασθε, αὐτός φησι
τοῦτ' ἀναγκάσειν αὐτοὺς ποιῆσαι. ἆρ' οὐ μεγάλα φαίνεται
ὑμᾶς εὐεργετῶν; καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολήν τινες εὖ ἔφασαν
γεγράφθαι, οἳ πολὺ ἂν δικαιότερον ὑφ' ὑμῶν ἢ Φίλιππος 45
μισοῖντο. ἐκεῖνος μέν γ' ἑαυτῷ κτώμενος δόξαν καὶ μεγάλ'
ἀγαθὰ ἅπαντα καθ' ὑμῶν πράττει· ὅσοι δ' Ἀθηναῖοι
ὄντες μὴ τῇ πατρίδι ἀλλὰ Φιλίππῳ εὔνοιαν ἐνδείκνυνται,
προσήκει αὐτοὺς ὑφ' ὑμῶν κακοὺς κακῶς ἀπολωλέναι,
εἴπερ ὑμεῖς τὸν ‖ ἐγκέφαλον ἐν τοῖς κροτάφοις καὶ μὴ ἐν
ταῖς πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖτε.

Ὑπόλοιπόν μοί ἐστιν ἔτι πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν 46
τὴν εὖ ἔχουσαν καὶ τοὺς λόγους τῶν πρέσβεων γράψαι
τὴν ἀπόκρισιν, ἣν ἡγοῦμαι δικαίαν τ' εἶναι καὶ συμφέρου-
σαν ὑμῖν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΧΕΡΡΟΝΗΣΩΙ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Ὁ λόγος οὗτος ὑπὲρ Διοπείθους εἴρηται καὶ ὧν ἐκεῖνος παρὰ Ἀθηναίοις κατηγόρητο. ἦν μὲν γὰρ Χερρόνησος ἡ πρὸς Θρᾴκην τῶν Ἀθηναίων κτῆμα ἀρχαῖον, εἰς δὲ ταύτην ἀπέστειλαν κατὰ τοὺς Φιλίππου καιροὺς κληρούχους ἑαυτῶν. ἔθος δὲ ἦν τοῦτο παλαιὸν τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσοι πένητες ἦσαν αὐτῶν καὶ ἀκτήμονες οἴκοι, τούτους πέμπειν ἐποίκους εἰς τὰς ἔξω πόλεις τὰς ἑαυτῶν· καὶ ἐλάμβανον πεμπόμενοι ὅπλα τε ἐκ τοῦ δημοσίου καὶ ἐφόδιον. καὶ νῦν τοίνυν τοῦτο γέγονε, καὶ πεπόμφασιν ἐποίκους εἰς τὴν Χερρόνησον, στρατηγὸν αὐτοῖς δόντες Διοπείθη. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Χερρονησῖται τοὺς ἐπελθόντας ἐδέξαντο καὶ μετέδωκαν αὐτοῖς καὶ οἰκιῶν καὶ γῆς, Καρδιανοὶ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, λέγοντες ἰδίαν χώραν οἰκεῖν καὶ οὐκ Ἀθηναίων. ἐντεῦθεν οὖν Διοπείθης ἐπολέμει Καρδιανοῖς. οἳ δὲ παρὰ Φίλιππον καταφεύγουσι, καὶ ὃς ἐπιστέλλει τοῖς Ἀθηναίοις μὴ βιάζεσθαι Καρδιανοὺς ὡς αὐτῷ προσήκοντας, ἀλλὰ δικάσασθαι πρὸς αὐτούς, εἴ ‖ τί φασιν ἠδικῆσθαι. ὡς δὲ οὐκ ἤκουον τούτων οἱ Ἀθηναῖοι, βοήθειαν τοῖς Καρδιανοῖς ἔπεμψεν. ἐφ' οἷς ἀγανακτήσας ὁ Διοπείθης, τοῦ Φιλίππου περὶ τὴν μεσόγειαν τὴν ἄνω Θρᾴκην πολεμοῦντος πρὸς τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα, τὴν*

παράλιον Θρᾴκην ὑπήκοον οὖσαν τοῦ Μακεδόνος κατέδραμε καὶ ἐπόρθησεν αἰφνίδιον, καὶ ἔφθη πρὶν Φίλιππον ἐπανελθεῖν ἀναχωρήσας εἰς τὴν Χερρόνησον καὶ ἐν ἀσφαλεῖ γενόμενος. διόπερ ὁ Φίλιππος οὐ δυνηθεὶς ὅπλοις αὐτὸν ἀμύνασθαι πέπομφεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, κατηγορῶν τοῦ στρατηγοῦ καὶ λέγων αὐτὸν παραβεβηκέναι τὴν εἰρήνην ἄντικρυς. καὶ οἱ φιλιππίζοντες τῶν ῥητόρων κατατρέχουσι τοῦ Διοπείθους, καὶ κολάζειν ἀξιοῦσιν αὐτόν. πρὸς οὓς ὁ Δημοσθένης ἐναντιούμενος διχῇ ὑπὲρ τοῦ Διοπείθους ἵσταται. οὔτε γὰρ ἄδικά φησιν αὐτὸν πεποιηκέναι· Φιλίππου γὰρ πολὺ πρότερον παραβάντος τὴν εἰρήνην καὶ ἀδικοῦντος τὴν τῶν Ἀθηναίων πόλιν, εἰκότως καὶ τοῦτον ἔργα πολεμίου διαπράττεσθαι· οὔτε συμφέρειν λέγει τοῖς Ἀθηναίοις κολάσαι τὸν στρατηγὸν καὶ διαλῦσαι τὴν ὑπ' ἐκείνῳ δύναμιν, ἥτις νῦν ἀποκρούεται Χερρονήσου Φίλιππον. τὸ δὲ ὅλον ἐπὶ πόλεμον παρακαλεῖ, καὶ τοῦ Φιλίππου πολλὴν ποιεῖται κατηγορίαν ὡς ἀδίκου καὶ παρασπόνδου καὶ τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιβουλεύοντος.

‖ Ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς λέγοντας ἅπαν-
τας μήτε πρὸς ἔχθραν ποιεῖσθαι λόγον μηδένα μήτε πρὸς
χάριν, ἀλλ' ὃ βέλτιστον ἕκαστος ἡγεῖτο, τοῦτ' ἀποφαί-
νεσθαι, ἄλλως τε καὶ περὶ κοινῶν πραγμάτων καὶ μεγά-
λων ὑμῶν βουλευομένων· ἐπεὶ δ' ἔνιοι τὰ μὲν φιλονεικίᾳ
τὰ δ' ἡτινιδήποτ' αἰτίᾳ προάγονται λέγειν, ὑμᾶς ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι τοὺς πολλοὺς δεῖ πάντα τἆλλ' ἀφελόντας,
ἃ τῇ πόλει νομίζετε συμφέρειν, ταῦτα καὶ ψηφίζεσθαι
2 καὶ πράττειν. ἡ μὲν οὖν σπουδὴ περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ
πραγμάτων ἐστὶ καὶ τῆς στρατείας ἣν ἑνδέκατον μῆνα
τουτονὶ Φίλιππος ἐν Θρᾴκῃ ποιεῖται· τῶν δὲ λόγων οἱ
πλεῖστοι περὶ ὧν Διοπείθης πράττει καὶ μέλλει ποιεῖν
εἴρηνται. ἐγὼ δ' ὅσα μέν τις αἰτιᾶταί τινα τούτων οὓς
κατὰ τοὺς νόμους ἐφ' ὑμῖν ἐστὶν ὅταν βούλησθε κολάζειν,
κἂν ἤδη δοκῇ κἂν ἐπισχοῦσι περὶ αὐτῶν σκοπεῖν ἐγχωρεῖν
ἡγοῦμαι, καὶ οὐ πάνυ δεῖ περὶ τούτων οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον
3 οὐδένα ἰσχυρίζεσθαι· ὅσα δ' ἐχθρὸς ὑπάρχων τῇ πόλει
καὶ δυνάμει πολλῇ περὶ Ἑλλήσποντον ὢν πειρᾶται προ-
λαβεῖν, κἂν ἅπαξ ὑστερήσωμεν, οὐκέθ' ἕξομεν σῶσαι, περὶ
τούτων δ' οἶμαι τὴν ταχίστην συμφέρειν καὶ ‖ βεβουλεῦ-
σθαι καὶ παρεσκευάσθαι, καὶ μὴ τοῖς περὶ τῶν ἄλλων
θορύβοις καὶ ταῖς κατηγορίαις ἀπὸ τούτων ἀποδρᾶναι.
4 Πολλὰ δὲ θαυμάζων τῶν εἰωθότων λέγεσθαι παρ' ὑμῖν,
οὐδενὸς ἧττον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τεθαύμακα ὃ καὶ πρῴην

τινὸς ἤκουσα εἰπόντος ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἄρα δεῖ τὸν συμ-
βουλεύοντα ἢ πολεμεῖν ἁπλῶς ἢ τὴν εἰρήνην ἄγειν συμ-
βουλεύειν. ἔστι δέ, εἰ μὲν ἡσυχίαν Φίλιππος ἄγει καὶ μήτε 5
τῶν ἡμετέρων ἔχει παρὰ τὴν εἰρήνην μηδὲν μήτε συσκευ-
άζεται πάντας ἀνθρώπους ἐφ᾽ ἡμᾶς, οὐκέτι δεῖ λέγειν,
ἀλλ᾽ ἁπλῶς εἰρήνην ἀκτέον, καὶ τά γε ἀφ᾽ ὑμῶν ἕτοιμα
ὑπάρχοντα ὁρῶ· εἰ δ᾽ ἃ μὲν ὠμόσαμεν καὶ ἐφ᾽ οἷς τὴν
εἰρήνην ἐποιησάμεθα, ἔστιν ἰδεῖν καὶ γεγραμμένα κεῖται,
φαίνεται δ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ Φίλιππος, πρὶν Διοπείθην ἐκ- 6
πλεῦσαι καὶ τοὺς κληρούχους οὓς νῦν αἰτιῶνται πεποιη-
κέναι τὸν πόλεμον, πολλὰ μὲν τῶν ἡμετέρων ἀδίκως εἰ-
ληφώς, ὑπὲρ ὧν ψηφίσμαθ᾽ ὑμέτερα ἐγκαλοῦντα κύρια
ταυτί, πάντα δὲ τὸν χρόνον συνεχῶς τὰ τῶν ἄλλων Ἑλλή-
νων καὶ βαρβάρων λαμβάνων καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς συσκευαζό-
μενος, τί τοῦτο λέγουσιν, ὡς πολεμεῖν ἢ ἄγειν εἰρήνην
δεῖ; οὐ γὰρ αἵρεσις ἔστιν ἡμῖν τοῦ πράγματος, ἀλλ᾽ ὑπο- 7
λείπεται τὸ δικαιότατον τῶν ἔργων, ὃ ὑπερβαίνουσιν ἑκόν-
τες οὗτοι. τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ἀμύνεσθαι τὸν πρότερον
πολεμοῦνθ᾽ ἡμῖν. πλὴν εἰ τοῦτο λέγουσι νὴ Δία, ὡς ἂν
ἀπέχηται τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ Πειραιῶς Φίλιππος, οὔτ᾽
ἀδικεῖ τὴν πόλιν οὔτε ποιεῖ πόλεμον. εἰ δ᾽ ἐκ τούτων τὰ 8
δίκαια τίθενται καὶ τὴν εἰρήνην ταύτην ὁρίζονται, ‖ ὅτι
μὲν δήπουθεν οὔθ᾽ ὅσια οὔτ᾽ ἀνεκτὰ λέγουσιν οὔθ᾽ ὑμῖν
ἀσφαλῆ, δῆλόν ἐστιν ἅπασιν, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐναντία συμ-
βαίνει ταῖς κατηγορίαις ἃς Διοπείθους κατηγοροῦσι καὶ
αὐτὰ ταῦτα λέγειν αὐτούς. τί γὰρ δή ποτε τῷ μὲν Φι-
λίππῳ πάντα τἄλλα ποιεῖν ἐξουσίαν δώσομεν, ἂν τῆς Ἀτ-
τικῆς ἀπέχηται, τῷ Διοπείθει δ᾽ οὐδὲ βοηθεῖν τοῖς Θρᾳ-
ξὶν ἐξέσται, ἢ πόλεμον ποιεῖν αὐτὸν φήσομεν; ἀλλὰ νὴ 9
Δία ταῦτα μὲν ἐξελέγχονται, δεινὰ δὲ ποιοῦσιν οἱ ξένοι
περικόπτοντες τὰ ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ Διοπείθης ἀδικεῖ
κατάγων τὰ πλοῖα, καὶ δεῖ μὴ ἐπιτρέπειν αὐτῷ. ἔστω,
γιγνέσθω ταῦτα· οὐδὲν ἀντιλέγω. οἶμαι μέντοι δεῖν, εἴπερ
ὡς ἀληθῶς ἐπὶ πᾶσι δικαίοις ταῦτα συμβουλεύουσιν,
ὥσπερ τὴν ὑπάρχουσαν τῇ πόλει δύναμιν καταλῦσαι ζη- 10
τοῦσι τὸν ἐφεστηκότα καὶ πορίζοντα χρήματα ταύτῃ δια-
βάλλοντες ἐν ὑμῖν, οὕτω τὴν Φιλίππου δύναμιν δεῖξαι

διαλυθησομένην ἂν ὑμεῖς ταῦτα πεισθῆτε. εἰ δὲ μή, σκο-
πεῖτε ὅτι οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν ἢ καθιστᾶσι τὴν πόλιν εἰς
τὸν αὐτὸν τρόπον δι' οὗ τὰ παρόντα πράγματα ἅπαντ'
11 ἀπολώλεκεν. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι οὐδενὶ τῶν πάν-
των πλέον κεκράτηκε Φίλιππος ἢ τῷ πρότερος πρὸς τοῖς
πράγμασι γίγνεσθαι. ὃ μὲν γὰρ ἔχων δύναμιν συνεστη-
κυῖαν ἀεὶ περὶ αὑτόν, καὶ προειδὼς ἃ βούλεται πρᾶξαι,
ἐξαίφνης ἐφ' οὓς ἂν αὐτῷ δόξῃ πάρεστιν· ἡμεῖς δ' ἐπει-
δὰν πυθώμεθά τι γιγνόμενον, τηνικαῦτα θορυβούμεθα
12 καὶ παρασκευαζόμεθα. εἶτ', οἶμαι, συμβαίνει τῷ μέν, ἐφ' ἃ
ἂν ἔλθῃ, ταῦτ' ἔχειν κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν, ἡμῖν δ' ὑστερί-
ζειν, καὶ ὅσα ἂν δαπανήσωμεν, ἅπαντα ‖ μάτην ἀνηλωκέναι,
καὶ τὴν μὲν ἔχθραν καὶ τὸ βούλεσθαι κωλύειν ἐνδεδεῖχθαι,
ὑστερίζοντας δὲ τῶν ἔργων αἰσχύνην προσοφλισκάνειν.
13 Μὴ τοίνυν ἀγνοεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι καὶ νῦν
τἄλλα μέν ἐστι λόγοι ταῦτα καὶ προφάσεις, πράττεται
δὲ καὶ κατασκευάζεται τοῦτο, ὅπως ὑμῶν μὲν οἴκοι με-
νόντων, ἔξω δὲ μηδεμιᾶς οὔσης τῇ πόλει δυνάμεως, μετὰ
πλείστης ἡσυχίας ἅπανθ' ὅσα βούλεται Φίλιππος διοική-
14 σεται. θεωρεῖτε γὰρ τὸ παρὸν πρῶτον, ὃ γίγνεται. νυνὶ
δύναμιν μεγάλην ἐκεῖνος ἔχων ἐν Θρᾴκῃ διατρίβει, καὶ
μεταπέμπεται πολλήν, ὥς φασιν οἱ παρόντες, ἀπὸ Μα-
κεδονίας καὶ Θετταλίας. ἐὰν οὖν περιμείνας τοὺς ἐτησίας
ἐπὶ Βυζάντιον ἐλθὼν πολιορκῇ, πρῶτον μὲν οἴεσθε τοὺς
Βυζαντίους μενεῖν ἐπὶ τῆς ἀνοίας τῆς αὐτῆς ὥσπερ νῦν,
καὶ οὔτε παρακαλέσειν ὑμᾶς οὔτε βοηθεῖν αὐτοῖς ἀξιώ-
15 σειν; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι, ἀλλὰ καὶ εἴ τισι μᾶλλον ἀπι-
στοῦσιν ἢ ἡμῖν, καὶ τούτους εἰσφρήσεσθαι μᾶλλον ἢ κείνῳ
παραδώσειν τὴν πόλιν, ἄν περ μὴ φθάσῃ λαβὼν αὐτούς.
οὐκοῦν ἡμῶν μὲν μὴ δυναμένων ἐνθένδ' ἀναπλεῦσαι, ἐκεῖ
δὲ μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης ἑτοίμου βοηθείας, οὐδὲν αὐτοὺς
16 ἀπολωλέναι κωλύσει. νὴ Δία, κακοδαιμονοῦσι γὰρ ἄν-
θρωποι καὶ ὑπερβάλλουσιν ἀνοίᾳ. πάνυ γε, ἀλλ' ὅμως
αὐτοὺς δεῖ σῶς εἶναι· συμφέρει γὰρ τῇ πόλει. καὶ μὴν
οὐδ' ἐκεῖνό γε δῆλόν ἐστιν ἡμῖν, ὡς ἐπὶ Χερρόνησον οὐχ
ἥξει· ἀλλ' εἴγε ἐκ τῆς ἐπιστολῆς δεῖ σκοπεῖν ἧς ἔπεμψε
17 πρὸς ὑμᾶς, ἀμυνεῖσθαί φησι τοὺς ἐν Χερρονήσῳ. ἂν μὲν

τοίνυν ἡ τὸ συνεστηκὸς στράτευμα, καὶ τῇ ‖ χώρᾳ βοηθῆ-
σαι δυνήσεται καὶ τῶν ἐκείνου τι κακῶς ποιῆσαι· εἰ δ'
ἅπαξ διαλυθήσεται, τί ποιήσομεν ἂν ἐπὶ Χερρόνησον ἴῃ;
κρινοῦμεν Διοπείθη νὴ Δία. καὶ τί τὰ πράγματα ἔσται
βελτίω; ἀλλ' ἐνθένδ' ἂν βοηθήσαιμεν αὐτοί. ἂν δ' ὑπὸ
τῶν πνευμάτων μὴ δυνώμεθα; ἀλλὰ μὰ Δί' οὐχ ἥξει. καὶ 18
τίς ἐγγυητής ἐστι τούτου; ἆρ' ὁρᾶτε καὶ λογίζεσθε, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι, τὴν ἐπιοῦσαν ὥραν τοῦ ἔτους, εἰς ἣν ἐρη-
μόν τινες οἴονται δεῖν τὸν Ἑλλήσποντον ὑμῶν ποιῆσαι
καὶ παραδοῦναι Φιλίππῳ; τί δ', ἂν ἀπελθὼν ἐκ Θρᾴκης
καὶ μηδὲ προσελθὼν Χερρονήσῳ μηδὲ Βυζαντίῳ (καὶ γὰρ
ταῦτα λογίζεσθε) ἐπὶ Χαλκίδα ἢ Μέγαρα ἥκῃ τὸν αὐτὸν
τρόπον ὅνπερ ἐπ' Ὠρεὸν πρῴην, πότερον κρεῖττον ἐνθάδε
αὐτον ἀμύνεσθαι καὶ προσελθεῖν τὸν πόλεμον πρὸς τὴν
Ἀττικὴν ἐᾶσαι, ἢ κατασκευάζειν ἐκεῖ τιν' ἀσχολίαν αὐτῷ;
ἐγὼ μὲν οἶμαι τοῦτο.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντας εἰδότας καὶ λογιζομένους χρὴ 19
μὰ Δί' οὐχ ἣν Διοπείθης πειρᾶται τῇ πόλει δύναμιν πα-
ρασκευάζειν, ταύτην βασκαίνειν καὶ διαλῦσαι πειρᾶσθαι,
ἀλλ' ἑτέραν αὐτοὺς προσπαρασκευάζειν καὶ συνευποροῦν-
τας ἐκείνῳ χρημάτων καὶ τἄλλα οἰκείως συναγωνιζομένους.
εἰ γάρ τις ἔροιτο Φίλιππον "εἰπέ μοι, πότερ' ἂν βούλοιο 20
τούτους τοὺς στρατιώτας οὓς Διοπείθης νῦν ἔχει, τοὺς
ὁποιουστινασοῦν (οὐδὲν γὰρ ἀντιλέγω), εὐθενεῖν καὶ παρ'
Ἀθηναίοις εὐδοξεῖν καὶ πλείους γίγνεσθαι τῆς πόλεως
συναγωνιζομένης, ἢ διαβαλλόντων τινῶν καὶ κατηγορούν-
των διασπασθῆναι καὶ διαφθαρῆναι;" τοῦτ' ἂν οἶμαι φή-
σειεν. εἶθ' ἃ Φίλιππος ἂν εὔξαιτο τοῖς ‖ θεοῖς, ταῦθ'
ὑμῶν τινὲς ἐνθάδε πράττουσιν; εἶτα ἔτι ζητεῖτε πόθεν
τὰ τῆς πόλεως ἀπόλωλεν ἅπαντα;

Βούλομαι τοίνυν ⟨πρὸς⟩ ὑμᾶς μετὰ παρρησίας ἐξετά- 21
σαι τὰ παρόντα πράγματα τῇ πόλει, καὶ σκέψασθαι τί
ποιοῦμεν αὐτοὶ νῦν καὶ ὅπως χρώμεθ' αὐτοῖς. ἡμεῖς οὔτε
χρήματα εἰσφέρειν βουλόμεθα οὔτε αὐτοὶ στρατεύεσθαι,
οὔτε τῶν κοινῶν ἀπέχεσθαι δυνάμεθα, οὔτε τὰς συντάξεις
Διοπείθει δίδομεν, οὐθ' ὅσ' ἂν αὐτὸς αὑτῷ πορίσηται 22
ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ βασκαίνομεν καὶ σκοποῦμεν πόθεν καὶ

*τί μέλλει ποιεῖν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, οὔτ᾽ ἐπειδήπερ
οὕτως ἔχομεν, τὰ ἡμέτερ᾽ αὐτῶν πράττειν ἐθέλομεν, ἀλλ᾽
ἐν μὲν τοῖς λόγοις τοὺς τῆς πόλεως λέγοντας ἄξια ἐπαι-
νοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τοῖς ἐναντιουμένοις τούτοις συνα-
23 γωνιζόμεθα. ὑμεῖς μὲν τοίνυν εἰώθατε ἑκάστοτε τὸν παρ-
ιόντα ἐρωτᾶν τί οὖν χρὴ ποιεῖν; ἐγὼ δ᾽ ὑμᾶς ἐρωτῆσαι
βούλομαι τί οὖν χρὴ λέγειν; εἰ γὰρ μήτε εἰσοίσετε, μήτε
αὐτοὶ στρατεύσεσθε, μήτε τῶν κοινῶν ἀφέξεσθε, μήτε
τὰς συντάξεις Διοπείθει δώσετε, μήτε ὅσ᾽ ἂν αὐτὸς αὑτῷ
πορίσηται ἐάσετε, μήτε τὰ ὑμέτερ᾽ αὐτῶν πράττειν ἐθε-
λήσετε, οὐκ ἔχω τί λέγω. εἰ γὰρ ἤδη τοσαύτην ἐξουσίαν
τοῖς αἰτιᾶσθαι καὶ διαβάλλειν βουλομένοις δίδοτε ὥστε
καὶ περὶ ὧν φασὶ μέλλειν αὐτὸν ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων
προκατηγορούντων ἀκροᾶσθε, τί ἄν τις λέγοι;*

*24 Ὅ τι τοίνυν δύναται ταῦτα ποιεῖν, ἐνίους μαθεῖν ὑμῶν
δεῖ. λέξω δὲ μετὰ παρρησίας· καὶ γὰρ οὐδ᾽ ἂν ἄλλως δυ-
ναίμην. πάντες ὅσοι πώποτ᾽ ἐκπεπλεύκασι παρ᾽ ὑμῶν
‖ στρατηγοί, ἢ ἐγὼ πάσχειν ὁτιοῦν τιμῶμαι, καὶ παρὰ
Χίων καὶ παρὰ Ἐρυθραίων καὶ παρ᾽ ὧν ἂν ἕκαστοι δύ-
νωνται, τούτων τῶν τὴν Ἀσίαν οἰκούντων λέγω, χρήμα-
25 τα λαμβάνουσιν. λαμβάνουσι δὲ οἱ μὲν ἔχοντες μίαν ἢ
δύο ναῦς ἐλάττονα, οἱ δὲ μείζω δύναμιν πλείονα. καὶ δι-
δόασιν οἱ διδόντες οὔτε τὰ μικρὰ οὔτε τὰ πολλὰ ἀντ᾽ οὐ-
δενός (οὐ γὰρ οὕτω μαίνονται), ἀλλ᾽ ὠνούμενοι μὴ ἀδι-
κεῖσθαι τοὺς παρ᾽ αὐτῶν ἐκπλέοντας ἐμπόρους, μὴ συ-
λᾶσθαι, παραπέμπεσθαι τὰ πλοῖα τὰ αὑτῶν, τὰ τοιαῦτα·
φασὶ δ᾽ εὐνοίας διδόναι, καὶ τοῦτο τοὔνομα ἔχει τὰ λήμ-
26 ματα ταῦτα. καὶ δὴ καὶ νῦν τῷ Διοπείθει στράτευμ᾽
ἔχοντι σαφῶς ἐστὶ τοῦτο δῆλον ὅτι δώσουσι χρήματα
πάντες οὗτοι· πόθεν γὰρ οἴεσθε ἄλλοθεν τὸν μήτε λα-
βόντα παρ᾽ ὑμῶν μηδὲν μήτε αὐτὸν ἔχοντα ὁπόθεν μι-
σθοδοτήσει στρατιώτας τρέφειν; ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; οὐκ ἔστι
ταῦτα, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν ἀγείρει καὶ προσαιτεῖ καὶ δανείζεται,
27 ἀπὸ τούτων διάγει. οὐδὲν οὖν ἄλλο ποιοῦσιν οἱ κατηγο-
ροῦντες ἐν ὑμῖν ἢ προλέγουσιν ἅπασι μηδ᾽ ὁτιοῦν ἐκείνῳ
διδόναι, ὡς καὶ τοῦ μελλῆσαι δώσοντι δίκην, μή τι ποιή-
σαντί γε ἢ καταπραξαμένῳ. τοῦτ᾽ εἰσὶν οἱ λόγοι· μέλλει*

πολιορκεῖν, τοὺς Ἕλληνας ἐκδίδωσι· μέλει γάρ τινι τούτων τῶν τὴν Ἀσίαν οἰκούντων Ἑλλήνων, ἀμείνους μέντ' ἂν εἶεν τῶν ἄλλων ἢ τῆς πατρίδος κήδεσθαι. καὶ τό γε 28
εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐκπέμπειν ἕτερον στρατηγὸν τοῦτ' ἐστίν. εἰ γὰρ δεινὰ ποιεῖ Διοπείθης καὶ κατάγει τὰ πλοῖα, μικρόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μικρὸν πινάκιον ταῦτα πάντα κωλῦσαι δύναιτ' ἄν, καὶ λέγουσιν οἱ νόμοι ‖ ταῦτα, τοὺς ἀδικοῦντας εἰσαγγέλλειν, οὐ μὰ Δία δαπάναις καὶ τριήρεσι τοσαύταις ἡμᾶς αὐτοὺς φυλάττειν, ἐπεὶ τοῦτό γ' ἐστὶν ὑπερβολὴ μανίας· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοὺς ἐχθρούς, οὓς οὐκ 29
ἔστι λαβεῖν ὑπὸ τοῖς νόμοις, καὶ στρατιώτας τρέφειν καὶ τριήρεις ἐκπέμπειν καὶ χρήματα εἰσφέρειν δεῖ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἐπὶ δ' ἡμᾶς αὐτοὺς ψήφισμα εἰσαγγελία πάραλος, ταῦτ' ἔστιν. ταῦτ' ἦν εὖ φρονούντων ἀνθρώπων, ἐπηρεαζόντων δὲ καὶ διαφθειρόντων τὰ πράγματα, ἃ νῦν οὗτοι ποιοῦσιν. καὶ τὸ μὲν τούτων τινὰς εἶναι τοιούτους 30
δεινὸν ὂν οὐ δεινόν ἐστιν· ἀλλ' ὑμεῖς οἱ καθήμενοι οὕτως ἤδη διάκεισθε ὥστε, ἂν μέν τις εἴπῃ παρελθὼν ὅτι Διοπείθης ἐστὶ τῶν κακῶν πάντων αἴτιος ἢ Χάρης ἢ Ἀριστοφῶν ἢ ὃν ἂν τῶν πολιτῶν εἴπῃ τις, εὐθέως φατὲ καὶ θορυβεῖτε ὡς ὀρθῶς λέγει· ἂν δὲ παρελθὼν λέγῃ τις 31
τἀληθῆ, ὅτι "ληρεῖτε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πάντων τῶν κακῶν καὶ τῶν πραγμάτων τούτων Φίλιππός ἐστιν αἴτιος· εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἦγεν ἡσυχίαν, οὐδὲν ἂν ἦν πρᾶγμα τῇ πόλει," ὡς μὲν οὐκ ἀληθῆ ταῦτ' ἐστὶν οὐκ ἔχετε ἀντιλέγειν, ἄχθεσθαι δέ μοι δοκεῖτε καὶ ὥσπερ ἀπολλύναι τι νομίζειν. αἴτιον δὲ τούτων (καί μοι πρὸς θεῶν, ὅταν ἕνεκα τοῦ 32
βελτίστου λέγω, ἔστω παρρησία)· παρεσκευάκασιν ὑμᾶς τῶν πολιτευομένων ἔνιοι ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις φοβεροὺς καὶ χαλεπούς, ἐν δὲ ταῖς παρασκευαῖς ταῖς τοῦ πολέμου ῥᾳθύμους καὶ εὐκαταφρονήτους. ἂν μὲν οὖν τὸν αἴτιον εἴπῃ τις ὃν ἴστε ὅτι λήψεσθε παρ' ὑμῖν αὐτοῖς, φατὲ καὶ βούλεσθε· ἂν δὲ τοιοῦτον λέγῃ τις ὃν ‖ κρατήσαντας τοῖς ὅπλοις, ἄλλως δ' οὐκ ἔστι κολάσαι, οὐκ ἔχετ' οἶμαι τί ποιήσετε, ἐξελεγχόμενοι δὲ ἄχθεσθε. ἐχρῆν γάρ, ὦ ἄν- 33
δρες Ἀθηναῖοι, τοὐναντίον ἢ νῦν ἅπαντας τοὺς πολιτευομένους ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις πράους καὶ φιλανθρώπους

*ὑμᾶς ἐθίζειν εἶναι· πρὸς γὰρ ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς συμ-
μάχους ἐν ταύταις ἐστὶ τὰ δίκαια· ἐν δὲ ταῖς παρασκευαῖς
ταῖς τοῦ πολέμου φοβεροὺς καὶ χαλεποὺς ἐπιδεικνύναι·
πρὸς γὰρ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀντιπάλους ἐκεῖνός ἐσθ'
34 ὁ ἀγών. νῦν δὲ δημαγωγοῦντες ὑμᾶς καὶ χαριζόμενοι καθ'
ὑπερβολὴν οὕτω διατεθείκασιν ὥστ' ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις
τρυφᾶν καὶ κολακεύεσθαι πάντα πρὸς ἡδονὴν ἀκούοντας,
ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς γιγνομένοις περὶ τῶν ἐσχά-
των ἤδη κινδυνεύειν. φέρε γὰρ πρὸς Διός, εἰ λόγον ὑμᾶς
ἀπαιτήσειαν οἱ Ἕλληνες ὧν νυνὶ παρείκατε καιρῶν διὰ
35 ῥᾳθυμίαν, καὶ ἔροινθ' ὑμᾶς "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πέμπετε
ὡς ἡμᾶς ἑκάστοτε πρέσβεις, καὶ λέγετε ὡς ἐπιβουλεύει
Φίλιππος ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ ὡς φυλάττεσθαι
δεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα;" ἀνάγκη φάσκειν
καὶ ὁμολογεῖν· ποιοῦμεν γὰρ ταῦτα. "εἶτ', ὦ πάντων ἀν-
θρώπων φαυλότατοι, δέκα μῆνας ἀπογενομένου τἀνθρώ-
που καὶ νόσῳ καὶ χειμῶνι καὶ πολέμοις ἀποληφθέντος
36 ὥστε μὴ ἂν δύνασθαι ἐπανελθεῖν οἴκαδε, οὔτε τὴν Εὔ-
βοιαν ἠλευθερώσατε οὔτε τῶν ὑμετέρων αὐτῶν οὐδὲν ἐκο-
μίσασθε, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὑμῶν οἴκοι μενόντων, σχολὴν
ἀγόντων, ὑγιαινόντων" εἰ δὴ τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας
ὑγιαίνειν φήσαιεν "δύο ‖ ἐν Εὐβοίᾳ κατέστησε τυράννους,
τὸν μὲν ἀπαντικρὺ τῆς Ἀττικῆς ἐπιτειχίσας τὸν δ' ἐπὶ
37 Σκίαθον, ὑμεῖς δ' οὐδὲ ταῦτ' ἀπελύσασθε, εἰ μηδὲν ἄλλο
ἐβούλεσθε, ἀλλ' εἰάκατε. ἀφέστατε δῆλον ὅτι αὐτῷ, καὶ
φανερὸν πεποιήκατε ὅτι οὐδ' ἂν δεκάκις ἀποθάνῃ, οὐδὲν
μᾶλλον κινήσεσθε. τί οὖν πρεσβεύεσθε καὶ κατηγορεῖτε καὶ
πράγμαθ' ἡμῖν παρέχετε;" ἂν ταῦτα λέγωσι, τί ἐροῦμεν
ἢ τί φήσομεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ.
38 Εἰσὶ τοίνυν τινὲς οἳ τότ' ἐξελέγχειν τὸν παριόντα οἴον-
ται, ἐπειδὰν ἐρωτήσωσι τί οὖν χρὴ ποιεῖν· οἷς ἐγὼ μὲν
τὸ δικαιότατον τοῦτο ἀποκρινοῦμαι, ταῦτα μὴ ποιεῖν ἃ
νυνὶ ποιεῖτε, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς ἐρῶ.
καὶ ὅπως, ὥσπερ ἐρωτῶσι προθύμως, οὕτω καὶ ποιεῖν
39 ἐθελήσουσιν. πρῶτον μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο παρ'
ὑμῖν αὐτοῖς βεβαίως γνῶναι, ὅτι τῇ πόλει Φίλιππος πο-
λεμεῖ καὶ τὴν εἰρήνην λέλυκε (καὶ παύσασθε περὶ τούτου*

κατηγοροῦντες ἀλλήλων) καὶ κακόνους μέν ἐστι καὶ ἐχθρὸς
ὅλῃ τῇ πόλει καὶ τῷ τῆς πόλεως ἐδάφει, προσθήσω δὲ 40
καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ τοῖς μάλιστ᾽ οἰομένοις αὐτῷ χαρίζεσθαι (εἰ δὲ μή, σκεψάσθωσαν Εὐθυκράτη καὶ Λασθένη τοὺς Ὀλυνθίους, οἳ δοκοῦντες οἰκειότατ᾽ αὐτῷ διακεῖσθαι, ἐπειδὴ τὴν πόλιν προὔδοσαν, πάντων κάκιστ᾽ ἀπολώλασιν), οὐδενὶ μέντοι μᾶλλον ἢ τῇ πολιτείᾳ πολεμεῖ οὐδ᾽ ἐπιβουλεύει, καὶ σκοπεῖ μᾶλλον οὐδὲ ἓν τῶν πάντων ἢ πῶς ταύτην καταλύσει. καὶ τοῦτ᾽ 41
εἰκότως τρόπον τινὰ πράττει· οἶδε γὰρ ἀκριβῶς ὅτι οὐδ᾽ ἂν πάντων τῶν ἄλλων γένηται κύριος, ‖ οὐδὲν ἔστ᾽ αὐτῷ βεβαίως ἔχειν ἕως ἂν ὑμεῖς δημοκρατῆσθε, ἀλλ᾽ ἐάν ποτε συμβῇ τι πταῖσμα, ἃ πολλὰ γένοιτ᾽ ἂν ἀνθρώπῳ, ἥξει πάντα τὰ νῦν συμβεβιασμένα καὶ καταφεύξεται πρὸς ὑμᾶς. ἐστὲ γὰρ ὑμεῖς οὐκ αὐτοὶ πλεονεκτῆσαι καὶ κατασχεῖν ἀρ- 42
χὴν εὖ πεφυκότες, ἀλλ᾽ ἕτερον λαβεῖν κωλῦσαι καὶ ἔχοντ᾽ ἀφελέσθαι δεινοί, καὶ ὅλως ἐνοχλῆσαι τοῖς ἄρχειν βουλομένοις καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς ἐλευθερίαν ἀφελέσθαι ἕτοιμοι. οὔκουν βούλεται τοῖς ἑαυτοῦ καιροῖς τὴν παρ᾽ ὑμῶν ἐλευθερίαν ἐφεδρεύειν, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, οὐ κακῶς οὐδ᾽ ἀργῶς ταῦτα λογιζόμενος. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο δεῖ, 43
ἐχθρὸν ὑπειληφέναι τῆς πολιτείας καὶ τῆς δημοκρατίας ἀδιάλλακτον ἐκεῖνον· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο πεισθήσεσθε ταῖς ψυχαῖς, οὐκ ἐθελήσετε ὑπὲρ τῶν πραγμάτων σπουδάζειν· δεύτερον δ᾽ εἰδέναι σαφῶς ὅτι πάνθ᾽ ὅσα πραγματεύεται καὶ κατασκευάζεται νῦν, ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν παρασκευάζεται, καὶ ὅπου τις ἐκεῖνον ἀμύνεται, ἐνταῦθ᾽ ὑπὲρ ἡμῶν ἀμύνεται. οὐ γὰρ οὕτω γ᾽ εὐήθης ἐστὶν οὐδεὶς ὃς 44
ὑπολαμβάνει τὸν Φίλιππον τῶν μὲν ἐν Θρᾴκῃ κακῶν (τί γὰρ ἄλλο τις ἂν εἴποι Δρογγίλον καὶ Καβύλην καὶ Μάστειραν καὶ ἃ νῦν ἐξαιρεῖ καὶ κατασκευάζεται;) τούτων μὲν ἐπιθυμεῖν, καὶ ὑπὲρ τοῦ ταῦτα λαβεῖν καὶ πόνους καὶ χειμῶνας καὶ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ὑπομένειν, τῶν δὲ 45
Ἀθηναίων λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τριήρων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἀργυρείων καὶ τοσούτων προσόδων οὐκ ἐπιθυμεῖν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσειν ἡμᾶς ἔχειν, ὑπὲρ δὲ τῶν μελινῶν καὶ τῶν ὀλυρῶν τῶν ἐν τοῖς Θρᾳκίοις ‖ σιροῖς ἐν τῷ βαρά-

θρῳ χειμάζειν. οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλὰ κἀκεῖνα ὑπὲρ τοῦ τούτων γενέσθαι κύριος καὶ τἆλλα πάντα πραγματεύεται.
46 τί οὖν εὖ φρονούντων ἀνθρώπων ἐστίν; εἰδότας ταῦτα καὶ ἐγνωκότας τὴν μὲν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἀνήκεστον ταύτην ῥαθυμίαν ἀποθέσθαι, χρήματα δ' εἰσφέρειν, καὶ τοὺς συμμάχους ἀξιοῦν, καὶ ὅπως τὸ συνεστηκὸς τοῦτο συμμενεῖ στράτευμα ὁρᾶν καὶ πράττειν, ἵν' ὥσπερ ἐκεῖνος ἕτοιμον ἔχει δύναμιν τὴν ἀδικήσουσαν καὶ καταδουλωσομένην ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, οὕτω τὴν σώσουσαν ὑμεῖς
47 καὶ βοηθήσουσαν ἅπασιν ἕτοιμον ἔχητε. οὐ γὰρ ἔστι βοηθείαις χρωμένους οὐδέποτ' οὐδὲν τῶν δεόντων πρᾶξαι, ἀλλὰ κατασκευάσαντας δεῖ δύναμιν, καὶ τροφὴν ταύτῃ πορίσαντας καὶ ταμίας καὶ δημοσίους, καὶ ὅπως ἔνι τὴν τῶν χρημάτων φυλακὴν ἀκριβεστάτην γενέσθαι οὕτω ποιήσαντας, τὸν μὲν τῶν χρημάτων λόγον παρὰ τούτων λαμβάνειν, τὸν δὲ τῶν ἔργων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ. κἂν οὕτω ποιήσητε καὶ ταῦτ' ἐθελήσητε ὡς ἀληθῶς, ἄγειν εἰρήνην δικαίαν καὶ μένειν ἐπὶ τῆς αὑτοῦ Φίλιππον ἀναγκάσετε, οὗ μεῖζον οὐδὲν ἂν γένοιτ' ἀγαθόν, ἢ πολεμήσετ' ἐξ ἴσου.
48 Εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης μεγάλης καὶ πόνων πολλῶν καὶ πραγματείας εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ· ἀλλ' ἐὰν λογίζηται τὰ τῇ πόλει μετὰ ταῦτα γενησόμενα ἂν ταῦτα μὴ ἐθέλῃ, εὑρήσει λυσιτελοῦν τὸ ἑκόντας
49 ποιεῖν τὰ δέοντα. εἰ μὲν γάρ ἐστί τις ἐγγυητὴς θεῶν (οὐ γὰρ ἀνθρώπων γ' οὐδεὶς ἂν γένοιτο ἀξιόχρεως τηλικούτου πράγματος) ὡς, ἂν ἄγηθ' ἡσυχίαν καὶ ἅπαντα προῆσθε, οὐκ ἐπ' αὐτοὺς ὑμᾶς τελευτῶν ἐκεῖνος ‖ ἥξει, αἰσχρὸν μὲν νὴ τὸν Δία καὶ πάντας τοὺς θεοὺς καὶ ἀνάξιον ὑμῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων τῇ πόλει καὶ πεπραγμένων τοῖς προγόνοις, τῆς ἰδίας ἕνεκα ῥαθυμίας τοὺς ἄλλους πάντας Ἕλληνας εἰς δουλείαν προέσθαι, καὶ ἔγωγε αὐτὸς μὲν τεθνάναι μᾶλλον ἂν ἢ ταῦτ' εἰρηκέναι βουλοίμην· οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις ἄλλος λέγει καὶ ὑμᾶς πείθει, ἔστω, μὴ ἀμύνεσθε,
50 ἅπαντα πρόεσθε. εἰ δὲ μηδενὶ τοῦτο δοκεῖ, τοὐναντίον δὲ πρόισμεν ἅπαντες, ὅτι ὅσῳ ἂν πλειόνων ἐάσωμεν ἐκεῖνον γενέσθαι κύριον, τοσούτῳ χαλεπωτέρῳ καὶ ἰσχυροτέρῳ χρησόμεθα ἐχθρῷ, ποῖ ἀναδυόμεθα ἢ τί μέλλομεν; ἢ πότε,

ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ δέοντα ποιεῖν ἐθελήσομεν; ὅταν 51
νὴ Δί᾽ ἀναγκαῖον ᾖ. ἀλλ᾽ ἣν μὲν ἄν τις ἐλευθέρων ἀνθρώ-
πων ἀνάγκην εἴποι, οὐ μόνον ἤδη πάρεστιν ἀλλὰ καὶ πά-
λαι παρελήλυθε· τὴν δὲ τῶν δούλων ἀπεύχεσθαι δεῖ. δια-
φέρει δὲ τί; ὅτι ἐστὶν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνθρώπῳ μεγίστη
ἀνάγκη ἡ ὑπὲρ τῶν γιγνομένων αἰσχύνη, καὶ μείζω ταύ-
της οὐκ οἶδ᾽ ἥντιν᾽ ἂν εἴποιμεν· δούλῳ δὲ πληγαὶ καὶ ὁ
τοῦ σώματος αἰκισμός, ἃ μήτε γένοιτ᾽ οὔτε λέγειν ἄξιον.

Πάντα τοίνυν τἆλλ᾽ εἰπὼν ἂν ἡδέως, καὶ δείξας ὃν τρό- 52
πον ὑμᾶς ἔνιοι καταπολιτεύονται, τὰ μὲν ἄλλα ἐάσω· ἀλλ᾽
ἐπειδάν τι τῶν πρὸς Φίλιππον ἐμπέσῃ, εὐθὺς ἀναστάς
τις λέγει τὸ τὴν εἰρήνην ἄγειν ὡς ἀγαθὸν καὶ τὸ τρέφειν
δύναμιν μεγάλην ὡς χαλεπόν, καὶ "διαρπάζειν τινὲς τὰ
χρήματα βούλονται" καὶ τοιούτους λόγους, ἐξ ὧν ἀναβάλ-
λουσι μὲν ὑμᾶς, ἡσυχίαν δὲ ποιοῦσιν ἐκείνῳ πράττειν ὅ
τι βούλεται. ἐκ δὲ τούτων περιγίγνεται ὑμῖν μὲν ‖ ἡ σχολὴ 53
καὶ τὸ μηδὲν ἤδη ποιεῖν, ἃ δέδοιχ᾽ ὅπως μή ποθ᾽ ἡγή-
σεσθε ἐπὶ πολλῷ γεγενῆσθαι, τούτοις δὲ αἱ χάριτες καὶ
ὁ μισθὸς ὁ τούτων. ἐγὼ δ᾽ οἶμαι τὴν μὲν εἰρήνην ἄγειν
οὐχ ὑμᾶς δεῖν πείθειν, οἳ πεπεισμένοι κάθησθε, ἀλλὰ
τὸν τὰ τοῦ πολέμου πράττοντα· ἂν γὰρ ἐκεῖνος πεισθῇ, 54
τά γ᾽ ἀφ᾽ ὑμῶν ἕτοιμα ὑπάρχει· νομίζειν δ᾽ εἶναι χαλεπὰ
οὐχ ὅσ᾽ ἂν εἰς σωτηρίαν δαπανῶμεν, ἀλλ᾽ ἃ πεισόμεθα
ἂν ταῦτα μὴ ἐθέλωμεν ποιεῖν· καὶ τὸ διαρπασθήσεσθαι
τὰ χρήματα τῷ φυλακὴν εἰπεῖν, δι᾽ ἧς σωθήσεται, κω-
λύειν, οὐχὶ τῷ τοῦ συμφέροντος ἀφεστάναι. καίτοι ἔγωγ᾽ 55
ἀγανακτῶ καὶ αὐτὸ τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὰ μὲν
χρήματα λυπεῖ τινὰς ὑμῶν εἰ διαρπασθήσεται, ἃ καὶ φυ-
λάττειν καὶ κολάζειν τοὺς ἀδικοῦντας ἐφ᾽ ὑμῖν ἐστί, τὴν
δὲ Ἑλλάδα πᾶσαν οὑτωσὶ Φίλιππος ἐφεξῆς ἁρπάζων οὐ
λυπεῖ, καὶ ταῦτ᾽ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἁρπάζων.

Τί ποτ᾽ οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῦ τὸν 56
μὲν οὕτω φανερῶς στρατεύοντα, ἀδικοῦντα, πόλεις κατα-
λαμβάνοντα, μηδένα τούτων πώποτ᾽ εἰπεῖν ὡς πόλεμον
ποιεῖ, τοὺς δὲ μὴ ἐπιτρέπειν μηδὲ προΐεσθαι ταῦτα συμ-
βουλεύοντας, τούτους τὸν πόλεμον ποιεῖν αἰτιᾶσθαι; ἐγὼ
διδάξω· ὅτι τὴν ὀργὴν ἣν εἰκός ἐστι γενέσθαι παρ᾽ ὑμῶν 57

ἄν τι λυπῆσθε τῷ πολέμῳ, εἰς τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν λέγοντας
τὰ βέλτιστα τρέψαι βούλονται, ἵνα τούτους κρίνητε, μὴ
Φίλιππον ἀμύνησθε, καὶ κατηγορῶσιν αὐτοί, μὴ δίκην
δῶσιν ὧν ποιοῦσι νῦν. τοῦτ᾽ αὐτοῖς δύναται τὸ λέγειν ὡς
ἄρα βούλονταί πόλεμόν τινες ποιῆσαι παρ᾽ ὑμῖν, καὶ
58 περὶ τούτου ἡ διαδικασία αὕτη ἐστίν. ἐγὼ δ᾽ ‖ οἶδα ἀκρι-
βῶς ὅτι οὐ γράψαντος Ἀθηναίων οὐδενὸς πόλεμον καὶ
ἄλλα πολλὰ Φίλιππος ἔχει τῶν τῆς πόλεως καὶ νῦν εἰς
Καρδίαν πέπομφε βοήθειαν. εἰ μέντοι βουλόμεθ᾽ ἡμεῖς
μὴ προσποιεῖσθαι πολεμεῖν αὐτὸν ἡμῖν, ἀνοητότατος πάν-
των ἂν εἴη τῶν ὄντων ἀνθρώπων εἰ τοῦτ᾽ ἐξελέγχοι.
59 ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡμᾶς ἴῃ, τί φήσομεν; ἐκεῖνος
μὲν γὰρ οὐ πολεμεῖν, ὥσπερ οὐδ᾽ Ὠρείταις τῶν στρατιω-
τῶν ὄντων ἐν τῇ χώρᾳ, οὐδὲ Φεραίοις πρότερον, πρὸς τὰ
τείχη προσβάλλων αὐτῶν, οὐδ᾽ Ὀλυνθίοις ἐξ ἀρχῆς, ἕως
ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ τὸ στράτευμα παρῆν ἔχων. ἢ καὶ τότε
τοὺς ἀμύνεσθαι κελεύοντας πόλεμον ποιεῖν φήσομεν;
οὐκοῦν ὑπόλοιπον δουλεύειν· οὐ γὰρ ἄλλο γ᾽ οὐδέν ἐστι
μεταξὺ τοῦ μήτ᾽ ἀμύνεσθαι μήτ᾽ ἄγειν ἡσυχίαν ἐᾶσθαι.
60 καὶ μὴν οὐχ ὑπὲρ τῶν ἴσων ὑμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσθ᾽
ὁ κίνδυνος· οὐ γὰρ ὑφ᾽ αὑτῷ τὴν πόλιν ποιήσασθαι βού-
λεται Φίλιππος, ἀλλ᾽ ὅλως ἀνελεῖν. οἶδε γὰρ ἀκριβῶς
ὅτι δουλεύειν μὲν ὑμεῖς οὔτ᾽ ἐθελήσετε οὔτ᾽, ἂν ἐθελήσητε,
ἐπιστήσεσθε (ἄρχειν γὰρ εἰώθατε), πράγματα δ᾽ αὐτῷ
παρασχεῖν, ἂν καιρὸν λάβητε, πλείω τῶν ἄλλων ἁπάντων
ἀνθρώπων δυνήσεσθε.
61 Ὡς οὖν ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων ὄντος τοῦ ἀγῶνος προσήκει
οὕτω γιγνώσκειν, καὶ τοὺς πεπρακότας αὑτοὺς ἐκείνῳ
μισεῖν καὶ ἀποτυμπανίσαι· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τῶν
ἔξω τῆς πόλεως ἐχθρῶν κρατῆσαι, πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ
62 τῇ πόλει κολάσητ᾽ ἐχθρούς. πόθεν οἴεσθε νῦν αὐτὸν ὑβρί-
ζειν ‖ ὑμᾶς (οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔμοιγε δοκεῖ ποιεῖν ἢ τοῦτο)
καὶ τοὺς μὲν ἄλλους εὖ ποιοῦντα, εἰ μηδὲν ἄλλο, ἐξαπα-
τᾶν, ὑμῖν δ᾽ ἀπειλεῖν ἤδη; οἷον Θετταλοὺς πολλὰ δοὺς
ἐπηγάγετο εἰς τὴν νῦν παροῦσαν δουλείαν· οὐδ᾽ ἂν εἰπεῖν
δύναιτ᾽ οὐδεὶς ὅσα τοὺς ταλαιπώρους Ὀλυνθίους πρότερον
63 δοὺς Ποτίδαιαν ἐξηπάτησε καὶ πόλλ᾽ ἕτερα· Θηβαίους τὰ

νῦν ὑπάγει τὴν Βοιωτίαν αὐτοῖς παραδοὺς καὶ ἀπαλλά-
ξας πολέμου πολλοῦ καὶ χαλεποῦ· ὥστε καρπωσάμενοί
τινα ἕκαστοι τούτων πλεονεξίαν οἱ μὲν ἤδη πεπόνθασιν
ἃ δὴ πάντες ἴσασιν, οἱ δ᾽ ὅταν ποτὲ συμβῇ πείσονται.
ὑμεῖς δὲ ὧν μὲν ἀπεστέρησθε, σιωπῶ· ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ
τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι πόσα ἐξηπάτησθε, πόσων ἀπε-
στέρησθε. οὐχὶ Φωκέας, οὐ Πύλας, οὐχὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, 64
Δορίσκον, Σέρριον, τὸν Κερσοβλέπτην αὐτόν; οὐ νῦν τὴν
πόλιν τὴν Καρδιανῶν ἔχει καὶ ὁμολογεῖ; τί ποτ᾽ οὖν ἐκεί-
νως τοῖς ἄλλοις καὶ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑμῖν προσφέρε-
ται; ὅτι ἐν μόνῃ τῶν πασῶν πόλεων τῇ ὑμετέρᾳ ἄδεια
ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν λέγειν δέδοται, καὶ λαβόντα χρήματ᾽
αὐτὸν ἀσφαλές ἐστι λέγειν παρ᾽ ὑμῖν, κἂν ἀφῃρημένοι
τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἦτε. οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέγειν ἐν Ὀλύνθῳ 65
τὰ Φιλίππου μὴ συνευπεπονθότων τῶν πολλῶν Ὀλυνθίων
τῷ Ποτίδαιαν καρποῦσθαι· οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέγειν ἐν
Θετταλίᾳ τὰ Φιλίππου μὴ συνευπεπονθότος τοῦ πλήθους
τοῦ Θετταλῶν τῷ τοὺς τυράννους ἐκβαλεῖν Φίλιππον αὐ-
τοῖς καὶ τὴν πυλαίαν ἀποδοῦναι· οὐκ ἦν ἐν Θήβαις ἀσφα-
λές, πρὶν τὴν Βοιωτίαν ἀπέδωκε καὶ τοὺς Φωκέας ἀνεῖλεν.
‖ ἀλλ᾽ Ἀθήνησιν οὐ μόνον Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Καρδιανῶν 66
χώραν ἀπεστερηκότος Φιλίππου, ἀλλὰ καὶ κατασκευάζον-
τος ὑμῖν ἐπιτείχισμα τὴν Εὔβοιαν καὶ νῦν ἐπὶ Βυζάντιον
παριόντος ἀσφαλές ἐστι λέγειν ὑπὲρ Φιλίππου. τοιγάρ-
τοι τούτων μὲν ἐκ πτωχῶν ἔνιοι ταχὺ πλούσιοι γίγνον-
ται καὶ ἐξ ἀνωνύμων καὶ ἀδόξων ἔνδοξοι καὶ γνώριμοι,
ὑμεῖς δὲ τοὐναντίον ἐκ μὲν ἐνδόξων ἄδοξοι ἐκ δ᾽ εὐπό-
ρων ἄποροι· πόλεως γὰρ ἔγωγε πλοῦτον ἡγοῦμαι συμ-
μάχους πίστιν εὔνοιαν, ὧν ἁπάντων ἔσθ᾽ ὑμεῖς ἄποροι.
ἐκ δὲ τοῦ τούτων ὀλιγώρως ἔχειν καὶ ἐᾶν ταῦτα φέρεσθαι 67
ὃ μὲν εὐδαίμων καὶ μέγας καὶ φοβερὸς πᾶσιν Ἕλλησι καὶ
βαρβάροις, ὑμεῖς δ᾽ ἔρημοι καὶ ταπεινοί, τῇ μὲν τῶν ὠνίων
ἀφθονίᾳ λαμπροί, τῇ δ᾽ ὧν προσῆκε παρασκευῇ καταγέλα-
στοι. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον περί θ᾽ ὑμῶν καὶ περὶ αὑτῶν
ἐνίους τῶν λεγόντων ὁρῶ βουλευομένους· ὑμᾶς μὲν γὰρ ἡσυ-
χίαν ἄγειν φασὶ δεῖν, κἂν τις ὑμᾶς ἀδικῇ, αὐτοὶ δ᾽ οὐ δύ-
νανται παρ᾽ ὑμῖν ἡσυχίαν ἄγειν οὐδενὸς αὐτοὺς ἀδικοῦντος.

68 *Εἶτά φησιν ὃς ἂν τύχῃ παρελθὼν "οὐ γὰρ ἐθέλεις*
γράφειν οὐδὲ κινδυνεύειν, ἀλλ' ἄτολμος εἶ καὶ μαλακός."
ἐγὼ δὲ θρασὺς μὲν καὶ βδελυρὸς καὶ ἀναιδὴς οὔτ' εἰμὶ
μήτε γενοίμην, ἀνδρειότερον μέντοι πολλῷ πάνυ τῶν ἰτα-
69 *μῶς πολιτευομένων παρ' ὑμῖν ἐμαυτὸν ἡγοῦμαι. ὅστις μὲν*
γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παριδὼν ἃ συνοίσει τῇ πόλει,
κρίνει δημεύει δίδωσι κατηγορεῖ, οὐδεμιᾷ ταῦτ' ἀνδρείᾳ
ποιεῖ, ἀλλ' ἔχων ἐνέχυρον τῆς αὐτοῦ σωτηρίας τὸ πρὸς
χάριν ὑμῖν λέγειν καὶ ‖ πολιτεύεσθαι ἀσφαλῶς θρασύς
ἐστιν· ὅστις δ' ὑπὲρ τοῦ βελτίστου πολλὰ τοῖς ὑμετέροις
ἐναντιοῦται βουλήμασι, καὶ μηδὲν λέγει πρὸς χάριν ἀλλὰ
τὸ βέλτιστον ἀεί, καὶ τὴν τοιαύτην πολιτείαν προαιρεῖται
ἐν ᾗ πλειόνων ἡ τύχη κυρία γίγνεται ἢ οἱ λογισμοί, τού-
70 *των δ' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν ὑπεύθυνον ὑμῖν παρέχει, οὗ-*
τός ἐστ' ἀνδρεῖος, καὶ χρήσιμος πολίτης ὁ τοιοῦτός ἐστιν,
οὐχ οἱ τῆς παρ' ἡμέραν χάριτος τὰ μέγιστα τῆς πόλεως
ἀπολωλεκότες, οὓς ἐγὼ τοσούτου δέω ζηλοῦν ἢ νομίζειν
ἀξίους πολίτας τῆς πόλεως εἶναι, ὥστ' εἴ τις ἔροιτό με
"εἰπέ μοι, σὺ δὲ τί τὴν πόλιν ἡμῖν ἀγαθὸν πεποίηκας;"
ἔχων ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ τριηραρχίας εἰπεῖν καὶ χορη-
γίας καὶ χρημάτων εἰσφορὰς καὶ λύσεις αἰχμαλώτων καὶ
τοιαύτας ἄλλας φιλανθρωπίας, οὐδὲν ἂν τούτων εἴποιμι,
71 *ἀλλ' ὅτι τῶν τοιούτων πολιτευμάτων οὐδὲν πολιτεύομαι,*
ἀλλὰ δυνάμενος ἂν ἴσως, ὥσπερ καὶ ἕτεροι, κατηγορεῖν
καὶ χαρίζεσθαι καὶ δημεύειν καὶ τἆλλ' ἃ ποιοῦσιν οὗτοι
ποιεῖν, οὐδ' ἐφ' ἓν τούτων πώποτ' ἐμαυτὸν ἔταξα οὐδὲ
προήχθην οὔθ' ὑπὸ κέρδους οὔθ' ὑπὸ φιλοτιμίας, ἀλλὰ
διαμένω λέγων ἐξ ὧν ἐγὼ μὲν πολλῶν ἐλάττων εἰμὶ παρ'
ὑμῖν, ὑμεῖς δέ, εἰ πείθοισθέ μοι, μείζους ἂν εἴητε· οὕτω
72 *γὰρ ἴσως ἀνεπίφθονον εἰπεῖν. οὐδ' ἔμοιγε δοκεῖ δικαίου*
τοῦτ' εἶναι πολίτου, τοιαῦτα πολιτεύμαθ' εὑρίσκειν ἐξ
ὧν ἐγὼ μὲν πρῶτος ὑμῶν ἔσομαι εὐθέως, ὑμεῖς δὲ τῶν
ἄλλων ὕστατοι· ἀλλὰ συναυξάνεσθαι δεῖ τὴν πόλιν τοῖς
τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν πολιτεύμασι, καὶ τὸ βέλτιστον ἀεί,
μὴ τὸ ῥᾷστον ἅπαντας λέγειν· ἐπ' ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἡ ‖ φύσις
αὐτὴ βαδιεῖται, ἐπὶ τοῦτο δὲ τῷ λόγῳ δεῖ προάγεσθαι
διδάσκοντα τὸν ἀγαθὸν πολίτην.

Ἤδη τοίνυν τινὸς ἤκουσα τοιοῦτόν τι λέγοντος, ὡς ἄρα 73
ἐγὼ λέγω μὲν ἀεὶ τὰ βέλτιστα, ἔστι δ' οὐδὲν ἀλλ' ἢ λόγοι
τὰ παρ' ἐμοῦ, δεῖ δ' ἔργων τῇ πόλει καὶ πράξεως τινός.
ἐγὼ δ' ὡς ἔχω περὶ τούτων, λέξω πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐκ
ἀποκρύψομαι. οὐδ' εἶναι νομίζω τοῦ συμβουλεύοντος ὑμῖν
ἔργον οὐδὲν πλὴν εἰπεῖν τὰ βέλτιστα. καὶ τοῦθ' ὅτι τοῦ-
τον ἔχει τὸν τρόπον, ῥᾳδίως οἶμαι δείξειν. ἴστε γὰρ δήπου 74
τοῦθ', ὅτι Τιμόθεός ποτ' ἐκεῖνος ἐν ὑμῖν ἐδημηγόρησεν
ὡς δεῖ βοηθεῖν καὶ τοὺς Εὐβοέας σώζειν, ὅτε Θηβαῖοι
κατεδουλοῦντο αὐτούς, καὶ λέγων εἶπεν οὕτω πως· "εἰπέ
μοι, βουλεύεσθε" ἔφη "Θηβαίους ἔχοντες ἐν νήσῳ, τί
χρήσεσθε καὶ τί δεῖ ποιεῖν; οὐκ ἐμπλήσετε τὴν θάλατταν
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τριήρων; οὐκ ἀναστάντες ἤδη πορεύ-
σεσθε εἰς τὸν Πειραιᾶ; οὐ καθέλξετε τὰς ναῦς;" οὐκοῦν 75
εἶπε μὲν ταῦτα ὁ Τιμόθεος, ἐποιήσατε δ' ὑμεῖς· ἐκ δὲ
τούτων ἀμφοτέρων τὸ πρᾶγμα ἐπράχθη. εἰ δ' ὃ μὲν εἶπεν
ὡς οἷόν τε τὰ ἄριστα, ὥσπερ εἶπεν, ὑμεῖς δ' ἀπερρᾳθυ-
μήσατε καὶ μηδὲν ὑπηκούσατε, ἆρ' ἂν ἦν γεγονός τι τῶν
τότε συμβάντων τῇ πόλει; οὐχ οἷόν τε. οὕτω τοίνυν καὶ
περὶ ὧν ἂν ἐγὼ λέγω, τὰ μὲν ἔργα παρ' ὑμῶν αὐτῶν ζη-
τεῖτε, τὰ δὲ βέλτιστα ἐπιστήμῃ λέγειν παρὰ τοῦ παριόντος.

Ἐν κεφαλαίῳ δ' ἃ λέγω φράσας καταβῆναι βούλομαι. 76
χρήματα εἰσφέρειν φημὶ δεῖν, τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν
συνέχειν, ἐπανορθοῦντας ‖ εἴ τι δοκεῖ μὴ καλῶς ἔχειν, μὴ
οἷς ἄν τις αἰτιάσηται τὸ ὅλον καταλύοντας· πρέσβεις ἐκ-
πέμπειν πανταχοῖ τοὺς διδάξοντας νουθετήσοντας πρά-
ξοντας· παρὰ πάντα ταῦτα τοὺς ἐπὶ τοῖς πράγμασι δωρο-
δοκοῦντας κολάζειν καὶ μισεῖν πανταχοῦ, ἵν' οἱ μέτριοι
καὶ δικαίους ἑαυτοὺς παρέχοντες εὖ βεβουλεῦσθαι δοκῶσι
καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ ἑαυτοῖς. ἂν οὕτω τοῖς πράγμασι χρῆσθε 77
καὶ παύσησθε ὀλιγωροῦντες ἁπάντων, ἴσως ἄν, ἴσως καὶ
νῦν ἔτι βελτίω γένοιτο. εἰ μέντοι καθεδεῖσθε ἄχρι τοῦ
θορυβῆσαι καὶ ἐπαινέσαι σπουδάζοντες, ἐὰν δὲ δέῃ τι
ποιεῖν ἀναδυόμενοι, οὐχ ὁρῶ λόγον ὅστις ἄνευ τοῦ ποιεῖν
ὑμᾶς ἃ προσήκει δυνήσεται τὴν πόλιν σῶσαι.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Ἁπλῆ τοῦ λόγου τούτου ἡ ὑπόθεσις· Φιλίππου γὰρ λόγῳ μὲν εἰρήνην ἄγοντος ἔργῳ δὲ πολλὰ ἀδικοῦντος, συμβουλεύει τοῖς Ἀθηναίοις ὁ ῥήτωρ ἀναστῆναι καὶ ἀμύνασθαι τὸν βασιλέα, ὡς κινδύνου μεγάλου καὶ αὐτοῖς ἐπικρεμαμένου καὶ πᾶσι κοινῇ τοῖς Ἕλλησιν.*

‖ *Πολλῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγων γιγνομένων ὀλίγου δεῖν καθ᾽ ἑκάστην ἐκκλησίαν περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ᾽ οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ, καὶ πάντων οἶδ᾽ ὅτι φησάντων γ᾽ ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν δεῖν καὶ πράττειν ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦθ᾽ ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁρῶ ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν ἀληθὲς δ᾽ ᾖ· εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλοντο οἱ παριόντες καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς ἐξ ὧν ὡς φαυλότατ᾽ ἔμελλε τὰ πράγμαθ᾽ ἕξειν, οὐκ*
2 *ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι χεῖρον ἢ νῦν διατεθῆναι. πολλὰ μὲν οὖν ἴσως ἐστὶν αἴτια τούτων, καὶ οὐ παρ᾽ ἓν οὐδὲ δύο εἰς τοῦτο τὰ πράγματα ἀφῖκται, μάλιστα δ᾽, ἄνπερ ἐξετάζητε ὀρθῶς, εὑρήσετε διὰ τοὺς χαρίζεσθαι μᾶλλον ἢ τὰ βέλτιστα λέγειν προαιρουμένους, ὧν τινὲς μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν οἷς εὐδοκιμοῦσιν αὐτοὶ καὶ δύνανται, ταῦτα φυλάττοντες οὐδεμίαν περὶ τῶν μελλόντων πρόνοιαν ἔχουσιν, ἕτεροι δὲ τοὺς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὄντας αἰτιώμενοι καὶ διαβάλλοντες οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν ἢ ὅπως ἡ μὲν πόλις αὐτὴ παρ᾽ αὑτῆς δίκην ‖ λήψεται καὶ περὶ τοῦτ᾽ ἔσται, Φιλίππῳ δ᾽ ἐξέσται καὶ λέγειν καὶ πράττειν ὅ τι*
3 *βούλεται. αἱ δὲ τοιαῦται πολιτεῖαι συνήθεις μέν εἰσιν ὑμῖν, αἴτιαι δὲ τῶν κακῶν. ἀξιῶ δ᾽ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐάν τι τῶν ἀληθῶν μετὰ παρρησίας λέγω, μηδεμίαν μοι διὰ τοῦτο παρ᾽ ὑμῶν ὀργὴν γενέσθαι. σκοπεῖτε γὰρ ὡδί. ὑμεῖς τὴν παρρησίαν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὕτω κοινὴν οἴεσθε δεῖν εἶναι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει ὥστε καὶ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις αὐτῆς μεταδεδώκατε, καὶ πολλοὺς ἄν τις οἰκέτας ἴδοι παρ᾽ ὑμῖν μετὰ πλείονος ἐξουσίας ὅ τι βούλονται λέγοντας ἢ πολίτας ἐν ἐνίαις τῶν ἄλλων πό-*

λεων, ἐκ δὲ τοῦ συμβουλεύειν παντάπασιν ἐξεληλάκατε.
εἶθ' ὑμῖν συμβέβηκεν ἐκ τούτου ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις 4
τρυφᾶν καὶ κολακεύεσθαι πάντα πρὸς ἡδονὴν ἀκούουσιν,
ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς γιγνομένοις περὶ τῶν ἐσχά-
των ἤδη κινδυνεύειν. εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν οὕτω διάκεισθε,
οὐκ ἔχω τί λέγω· εἰ δ' ἃ συμφέρει χωρὶς κολακείας ἐθε-
λήσετε ἀκούειν, ἕτοιμος λέγειν. καὶ γὰρ εἰ πάνυ φαύλως
τὰ πράγματα ἔχει καὶ πολλὰ προεῖται, ὅμως ἔστιν, ἐὰν
ὑμεῖς τὰ δέοντα ποιεῖν βούλησθ', ἔτι πάντα ταῦτα ἐπαν-
ορθώσασθαι. καὶ παράδοξον μὲν ἴσως ἐστὶν ὃ μέλλω 5
λέγειν, ἀληθὲς δέ· τὸ χείριστον ἐν τοῖς παρεληλυθόσι,
τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει. τί οὖν ἐστὶ
τοῦτο; ὅτι οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα οὐδὲν τῶν δεόντων ποι-
ούντων ὑμῶν κακῶς τὰ πράγματα ἔχει, ἐπεί τοι, εἰ πάνθ'
ἃ προσῆκε ‖ πραττόντων οὕτω διέκειτο, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν
αὐτὰ γενέσθαι βελτίω. νῦν δὲ τῆς μὲν ῥαθυμίας τῆς
ὑμετέρας καὶ τῆς ἀμελείας κεκράτηκε Φίλιππος, τῆς πό-
λεως δ' οὐ κεκράτηκεν· οὐδ' ἥττησθε ὑμεῖς, ἀλλ' οὐδὲ
κεκίνησθε.

Εἰ μὲν οὖν ἅπαντες ὡμολογοῦμεν Φίλιππον τῇ πόλει 6
πολεμεῖν καὶ τὴν εἰρήνην παραβαίνειν, οὐδὲν ἄλλο ἔδει
τὸν παριόντα λέγειν καὶ συμβουλεύειν ἢ ὅπως ἀσφαλέ-
στατα καὶ ῥᾷστα αὐτὸν ἀμυνούμεθα· ἐπειδὴ δὲ οὕτως
ἀτόπως ἔνιοι διάκεινται ὥστε πόλεις καταλαμβάνοντος
ἐκείνου καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων ἔχοντος καὶ πάντας ἀν-
θρώπους ἀδικοῦντος ἀνέχεσθαι τινῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις
λεγόντων πολλάκις ὡς ἡμῶν τινές εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸν
πόλεμον, ἀνάγκη φυλάττεσθαι καὶ διορθοῦσθαι περὶ τού- 7
του· ἔστι γὰρ δέος μή ποθ' ὡς ἀμυνούμεθα γράψας τις
καὶ συμβουλεύσας εἰς τὴν αἰτίαν ἐμπέσῃ τοῦ πεποιηκέ-
ναι τὸν πόλεμον. ἐγὼ δὴ τοῦτο πρῶτον ἁπάντων λέγω
καὶ διορίζομαι, εἰ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὸ βουλεύεσθαι περὶ τοῦ
πότερον εἰρήνην ἄγειν ἢ πολεμεῖν δεῖ. εἰ μὲν οὖν ἔξεστιν 8
εἰρήνην ἄγειν τῇ πόλει καὶ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τοῦτο, ἵν' ἐντεῦ-
θεν ἄρξωμαι, φημὶ ἔγωγε ἄγειν ἡμᾶς δεῖν, καὶ τὸν ταῦτα
λέγοντα γράφειν καὶ πράττειν καὶ μὴ φενακίζειν ἀξιῶ· εἰ
δ' ἕτερος τὰ ὅπλα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων καὶ δύναμιν πολλὴν

περὶ αὐτὸν τοὔνομα μὲν τὸ τῆς εἰρήνης ὑμῖν προβάλλει,
τοῖς δ' ἔργοις αὐτὸς τοῖς τοῦ πολέμου χρῆται, τί λοιπὸν
ἄλλο πλὴν ἀμύνεσθαι; φάσκειν δὲ εἰρήνην ἄγειν εἰ βού-
9 λεσθε, ὥσπερ ἐκεῖνος, οὐ διαφέρομαι. εἰ δέ ‖ τις ταύτην εἰ-
ρήνην ὑπολαμβάνει ἐξ ἧς ἐκεῖνος πάντα τἄλλα λαβὼν ἐφ'
ἡμᾶς ἥξει, πρῶτον μὲν μαίνεται, ἔπειτα ἐκείνῳ παρ' ὑμῶν,
οὐχ ὑμῖν παρ' ἐκείνου τὴν εἰρήνην λέγει· τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ
τῶν ἀναλισκομένων χρημάτων πάντων Φίλιππος ὠνεῖται,
αὐτὸς μὲν πολεμεῖν ὑμῖν, ὑφ' ὑμῶν δὲ μὴ πολεμεῖσθαι.
10 Καὶ μὴν εἰ μέχρι τούτου περιμενοῦμεν, ἕως ἂν ἡμῖν
ὁμολογήσῃ πολεμεῖν, πάντων ἐσμὲν εὐηθέστατοι· οὐδὲ
γὰρ ἂν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν αὐτὴν βαδίζῃ καὶ τὸν Πειραιᾶ,
τοῦτ' ἐρεῖ, εἴπερ οἷς πρὸς τοὺς ἄλλους πεποίηκε δεῖ τε-
11 κμαίρεσθαι. τοῦτο μὲν γὰρ Ὀλυνθίοις τετταράκοντ' ἀπέ-
χων τῆς πόλεως στάδια εἶπεν ὅτι δεῖ δυοῖν θάτερον, ἢ
κείνους ἐν Ὀλύνθῳ μὴ οἰκεῖν ἢ αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ, πάντα
τὸν ἄλλον χρόνον, εἴ τις αὐτὸν αἰτιάσαιτό τι τοιοῦτον,
ἀγανακτῶν καὶ πρέσβεις πέμπων τοὺς ἀπολογησομένους·
τοῦτο δ' εἰς Φωκέας ὡς πρὸς συμμάχους ἐπορεύετο, καὶ
πρέσβεις Φωκέων ἦσαν οἳ παρηκολούθουν αὐτῷ πορευο-
μένῳ, καὶ παρ' ἡμῖν ἤριζον πολλοὶ Θηβαίοις οὐ λυσιτε-
12 λήσειν τὴν ἐκείνου πάροδον. καὶ μὴν καὶ Φερὰς πρῴην ὡς
φίλος καὶ σύμμαχος εἰς Θετταλίαν ἐλθὼν ἔχει καταλα-
βών, καὶ τὰ τελευταῖα τοῖς ταλαιπώροις Ὠρείταις του-
τοισὶ ἐπισκεψομένους ἔφη τοὺς στρατιώτας πεπομφέναι
κατ' εὔνοιαν· πυνθάνεσθαι γὰρ αὐτοὺς ὡς νοσοῦσι καὶ
στασιάζουσι, συμμάχων δ' εἶναι καὶ φίλων ἀληθινῶν ἐν
13 τοῖς τοιούτοις καιροῖς παρεῖναι. εἶτ' οἴεσθ' αὐτόν, οἳ
ἐποίησαν μὲν οὐδὲν ἂν κακόν, μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντ'
‖ ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἢ
προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' ἐκ προρρήσεως πολεμή-
σειν, καὶ ταῦθ' ἕως ἂν ἑκόντες ἐξαπατᾶσθε; οὐκ ἔστι
14 ταῦτα· καὶ γὰρ ἂν ἀβελτερώτατος εἴη πάντων ἀνθρώπων,
εἰ τῶν ἀδικουμένων ὑμῶν μηδὲν ἐγκαλούντων αὐτῷ, ἀλλ'
ὑμῶν αὐτῶν τινὰς αἰτιωμένων, ἐκεῖνος ἐκλύσας τὴν πρὸς
ἀλλήλους ἔριν ὑμῶν καὶ φιλονεικίαν ἐφ' ἑαυτὸν προείποι
τρέπεσθαι, καὶ τῶν παρ' ἑαυτοῦ μισθοφορούντων τοὺς

λόγους ἀφέλοιτο, οἷς ἀναβάλλουσιν ὑμᾶς, λέγοντες ὡς ἐκεῖνός γε οὐ πολεμεῖ τῇ πόλει.

Ἀλλ᾽ ἔστιν, ὦ πρὸς τοῦ Διός, ὅστις εὖ φρονῶν ἐκ τῶν 15 ὀνομάτων μᾶλλον ἢ τῶν πραγμάτων τὸν ἄγοντ᾽ εἰρήνην ἢ πολεμοῦνθ᾽ ἑαυτῷ σκέψαιτ᾽ ἄν; οὐδεὶς δήπου. ὁ τοίνυν Φίλιππος ἐξ ἀρχῆς, ἄρτι τῆς εἰρήνης γεγονυίας, οὔπω Διοπείθους στρατηγοῦντος οὐδὲ τῶν ὄντων ἐν Χερρονήσῳ νῦν ἀπεσταλμένων, Σέρριον καὶ Δορίσκον κατελάμβανε καὶ τοὺς ἐκ Σερρίου τείχους καὶ Ἱεροῦ ὄρους στρατιώτας ἐξέβαλλεν, οὓς ὁ ὑμέτερος στρατηγὸς κατέστησεν. καίτοι ταῦτα πράττων τί ἐποίει; εἰρήνην μὲν γὰρ ὀμωμόκει. καὶ μηδεὶς εἴπῃ, τί δὲ ταῦτ᾽ ἐστίν, ἢ τί τούτων μέλει τῇ 16 πόλει; εἰ μὲν γὰρ μικρὰ ταῦτα ἢ μηδὲν ὑμῖν αὐτῶν ἔμελεν, ἄλλος ἂν εἴη λόγος οὗτος· τὸ δ᾽ εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον ἄν τ᾽ ἐπὶ μικροῦ τις ἄν τ᾽ ἐπὶ μείζονος παραβαίνῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. φέρε δὴ νῦν, ἡνίκ᾽ εἰς Χερρόνησον, ἣν βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες ὑμετέραν ἐγνώκασιν εἶναι, ξένους εἰσπέμπει καὶ βοηθεῖν ὁμολογεῖ καὶ ἐπιστέλλει ταῦτα, τί ποιεῖ; φησὶ μὲν γὰρ οὐ πολεμεῖν, ἐγὼ 17 δὲ ‖ τοσούτῳ δέω ταῦτα ποιοῦντα ἐκεῖνον ἄγειν ὁμολογεῖν τὴν πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην, ὥστε καὶ Μεγάρων ἁπτόμενον καὶ ἐν Εὐβοίᾳ τυραννίδα κατασκευάζοντα καὶ νῦν ἐπὶ Θρᾴκην παριόντα καὶ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ σκευωρούμενον καὶ πάνθ᾽, ὅσα πράττει μετὰ τῆς δυνάμεως, ποιοῦντα λύειν φημὶ τὴν εἰρήνην καὶ πολεμεῖν ὑμῖν, εἰ μὴ καὶ τοὺς τὰ μηχανήματα ἐφιστάντας εἰρήνην ἄγειν φήσετε, ἕως ἂν αὐτὰ τοῖς τείχεσιν ἤδη προσάγωσιν. ἀλλ᾽ οὐ φήσετε· ὁ γάρ, οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ. τίσιν οὖν ὑμεῖς κινδυνεύσαιτ᾽ ἄν, εἴ τι γένοιτο; 18 τῷ τὸν Ἑλλήσποντον ἀλλοτριωθῆναι, τῷ Μεγάρων καὶ τῆς Εὐβοίας τὸν πολεμοῦνθ᾽ ὑμῖν γενέσθαι κύριον, τῷ Πελοποννησίους τἀκείνου φρονῆσαι. εἶτα τὸν τοῦτο τὸ μηχάνημα ἐπὶ τὴν πόλιν ἱστάντα, τοῦτον εἰρήνην ἄγειν ἐγὼ φῶ πρὸς ὑμᾶς; πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἧς ἡμέ- 19 ρας ἀνεῖλε Φωκέας, ἀπὸ ταύτης ἔγωγ᾽ αὐτὸν πολεμεῖν ὁρίζομαι. ὑμᾶς δέ, ἐὰν μὲν ἀμύνησθε ἤδη, σωφρονήσειν

φημί, ἐὰν δ' ἐάσητε, οὐδὲ τοῦθ' ὅταν βούλησθε δυνή-
σεσθε ποιῆσαι. καὶ τοσοῦτόν γε ἀφέστηκα τῶν ἄλλων ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν συμβουλευόντων ὥστε οὐδὲ δοκεῖ
20 μοι περὶ Χερρονήσου νῦν σκοπεῖν οὐδὲ Βυζαντίου, ἀλλ'
ἐπαμῦναι μὲν τούτοις καὶ διατηρῆσαι μή τι πάθωσι,
βουλεύεσθαι μέντοι περὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐν
‖ κινδύνῳ μεγάλῳ καθεστώτων. βούλομαι δ' εἰπεῖν πρὸς
ὑμᾶς ἐξ ὧν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων οὕτω φοβοῦμαι, ἵν' εἰ
μὲν ὀρθῶς λογίζομαι, μετάσχητε τῶν λογισμῶν καὶ πρό-
νοιάν τιν' ὑμῶν γ' αὐτῶν, εἰ μὴ καὶ τῶν ἄλλων ἄρα βού-
λεσθε, ποιήσησθε, ἂν δὲ ληρεῖν καὶ τετυφῶσθαι δοκῶ,
μήτε νῦν μήτ' αὖθις ὡς ὑγιαίνοντί μοι προσέχητε.
21 Ὅτι μὲν δὴ μέγας ἐκ μικροῦ καὶ ταπεινοῦ τὸ κατ' ἀρ-
χὰς Φίλιππος ηὔξηται, καὶ ἀπίστως καὶ στασιαστικῶς
ἔχουσι πρὸς αὑτοὺς οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτι πολλῷ παρα-
δοξότερον ἦν τοσοῦτον αὐτὸν ἐξ ἐκείνου γενέσθαι ἢ νῦν,
ὅθ' οὕτω πολλὰ προείληφε, καὶ τὰ λοιπὰ ὑφ' αὑτῷ
ποιήσασθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτ' ἂν ἔχοιμι διεξελθεῖν,
22 παραλείψω. ἀλλ' ὁρῶ συγκεχωρηκότας ἅπαντας ἀνθρώ-
πους, ἀφ' ὑμῶν ἀρξαμένους, αὐτῷ ὑπὲρ οὗ τὸν ἄλλον
ἅπαντα χρόνον πάντες οἱ πόλεμοι γεγόνασιν οἱ Ἑλληνικοί.
τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; τὸ ποιεῖν ὅ τι βούλεται, καὶ καθ' ἕνα
οὑτωσὶ περικόπτειν καὶ λωποδυτεῖν τῶν Ἑλλήνων, καὶ
23 καταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις ἐπιόντα. καίτοι προστάται
μὲν ὑμεῖς ἑβδομήκοντα ἔτη καὶ τρία τῶν Ἑλλήνων ἐγέ-
νεσθε, προστάται δὲ τριάκοντα ἑνὸς δέοντα Λακεδαιμό-
νιοι· ἴσχυσαν δέ τι καὶ Θηβαῖοι τουτουσὶ τοὺς τελευταίους
χρόνους μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην. ἀλλ' ὅμως οὔθ'
ὑμῖν οὔτε Θηβαίοις οὔτε Λακεδαιμονίοις οὐδεπώποτε, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συνεχωρήθη τοῦθ' ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων,
24 ποιεῖν ὅ τι βούλοισθε, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ὑμῖν, μᾶλλον δὲ τοῖς τότ' οὖσιν Ἀθηναίοις, ‖ ἐπειδή τισιν
οὐ μετρίως ἐδόκουν προσφέρεσθαι, πάντες ᾤοντο δεῖν,
καὶ οἱ μηδὲν ἐγκαλεῖν ἔχοντες αὐτοῖς, μετὰ τῶν ἠδικη-
μένων πολεμεῖν, καὶ πάλιν Λακεδαιμονίοις ἄρξασι καὶ
παρελθοῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν δυναστείαν ὑμῖν, ἐπειδὴ
πλεονάζειν ἐπεχείρουν καὶ πέρα τοῦ μετρίου τὰ καθεστη-

κότα ἐκίνουν, πάντες εἰς πόλεμον κατέστησαν, καὶ οἱ
μηδὲν ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς. καὶ τί δεῖ τοὺς ἄλλους λέγειν; 25
ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐδὲν ἂν εἰπεῖν
ἔχοντες ἐξ ἀρχῆς ὅ τι ἠδικούμεθ' ὑπ' ἀλλήλων, ὅμως
ὑπὲρ ὧν τοὺς ἄλλους ἀδικουμένους ἑωρῶμεν, πολεμεῖν
ᾠόμεθα δεῖν. καίτοι πάνθ' ὅσα ἐξημάρτηται καὶ Λακε-
δαιμονίοις ἐν τοῖς τριάκοντ' ἐκείνοις ἔτεσι καὶ τοῖς ἡμε-
τέροις προγόνοις ἐν τοῖς ἑβδομήκοντα, ἐλάττονά ἐστιν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν Φίλιππος ἐν τρισὶ καὶ δέκα οὐχ
ὅλοις ἔτεσιν οἷς ἐπιπολάζει ἠδίκηκε τοὺς Ἕλληνας, μᾶλ-
λον δὲ οὐδὲ πέμπτον μέρος τούτων ἐκεῖνα. Ὄλυνθον μὲν 26
δὴ καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν καὶ δύο καὶ τριάκοντα
πόλεις ἐπὶ Θρᾴκης ἐῶ, ἃς ἁπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνῄρηκεν
ὥστε μηδ' εἰ πώποτ' ᾠκήθησαν προσελθόντ' εἶναι ῥᾴδιον
εἰπεῖν· καὶ τὸ Φωκέων ἔθνος τοσοῦτον ἀνῃρημένον σιωπῶ.
ἀλλὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐχὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πό-
λεις αὐτῶν παρῄρηται καὶ τετραρχίας κατέστησεν, ἵνα μὴ
μόνον κατὰ πόλεις ἀλλὰ καὶ κατ' ἔθνη δουλεύωσιν; αἱ δ' 27
ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἤδη τυραννοῦνται, καὶ ταῦτα ἐν
νήσῳ πλησίον || Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν; οὐ διαρρήδην εἰς τὰς
ἐπιστολὰς γράφει "ἐμοὶ δ' ἐστὶν εἰρήνη πρὸς τοὺς ἀκούειν
ἐμοῦ βουλομένους;" καὶ οὐ γράφει μὲν ταῦτα, τοῖς δ'
ἔργοις οὐ ποιεῖ, ἀλλ' ἐφ' Ἑλλήσποντον οἴχεται, πρότερον
ἧκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν, Ἦλιν ἔχει τηλικαύτην πόλιν ἐν Πελο-
ποννήσῳ, Μεγάροις ἐπεβούλευσε πρῴην, οὔθ' ἡ Ἑλλὰς
οὔθ' ἡ βάρβαρος τὴν πλεονεξίαν χωρεῖ τἀνθρώπου. καὶ 28
ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἅπαντες καὶ ἀκούοντες οὐ
πέμπομεν πρέσβεις περὶ τούτων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀγα-
νακτοῦμεν, οὕτω δὲ κακῶς διακείμεθα καὶ διορωρύγμεθα
κατὰ πόλεις ὥστ' ἄχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐδὲν οὔτε
τῶν συμφερόντων οὔτε τῶν δεόντων πρᾶξαι δυνάμεθα,
οὐδὲ συστῆναι, οὐδὲ κοινωνίαν βοηθείας καὶ φιλίας οὐδε-
μίαν ποιήσασθαι, ἀλλὰ μείζω γιγνόμενον τὸν ἄνθρωπον 29
περιορῶμεν, τὸν χρόνον κερδᾶναι τοῦτον ὃν ἄλλος ἀπόλ-
λυται ἕκαστος ἐγνωκώς, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὅπως σω-
θήσεται τὰ τῶν Ἑλλήνων σκοπῶν οὐδὲ πράττων, ἐπεὶ
ὅτι γε ὥσπερ περίοδος ἢ καταβολὴ πυρετοῦ ἢ τινος ἄλλου

κακοῦ καὶ τῷ πάνυ πόρρω δοκοῦντι νῦν ἀφεστάναι
30 *προσέρχεται, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. καὶ μὴν κἀκεῖνό γε ἴστε,*
ὅτι ὅσα μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἢ ὑφ' ἡμῶν ἔπασχον οἱ
Ἕλληνες, ἀλλ' οὖν ὑπὸ γνησίων γε ὄντων τῆς Ἑλλάδος
ἠδικοῦντο, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄν τις ὑπέλαβε τοῦθ'
ὥσπερ ἂν εἰ υἱὸς ἐν οὐσίᾳ πολλῇ γεγονὼς γνήσιος διῴκει
τι μὴ καλῶς μηδ' ὀρθῶς, κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτο ἄξιον
μέμψεως εἶναι καὶ κατηγορίας, ὡς δ' οὐ προσήκων ἢ ὡς
οὐ κληρονόμος τούτων ὧν ταῦτα ‖ *ἐποίει, οὐκ ἐνεῖναι λέ-*
31 *γειν. εἰ δέ γε δοῦλος ἢ ὑποβολιμαῖος τὰ μὴ προσήκοντα*
ἀπώλλυε καὶ ἐλυμαίνετο, Ἡράκλεις ὅσῳ μᾶλλον δεινὸν
καὶ ὀργῆς ἄξιον πάντες ἂν ἔφησαν εἶναι. ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ
Φιλίππου καὶ ὧν ἐκεῖνος πράττει νῦν, οὐχ οὕτως ἔχουσιν,
οὐ μόνον οὐχ Ἕλληνος ὄντος οὐδὲ προσήκοντος οὐδὲν τοῖς
Ἕλλησιν, ἀλλ' οὐδὲ βαρβάρου ἐντεῦθεν ὅθεν καλὸν εἰπεῖν,
ἀλλ' ὀλέθρου Μακεδόνος, ὅθεν οὐδ' ἀνδράποδον σπου-
δαῖον οὐδὲν ἦν πρότερον.

32 *Καίτοι τί τῆς ἐσχάτης ὕβρεως ἀπολείπει; οὐ πρὸς τῷ*
πόλεις ἀνῃρηκέναι τίθησι μὲν τὰ Πύθια, τὸν κοινὸν τῶν
Ἑλλήνων ἀγῶνα, κἂν αὐτὸς μὴ παρῇ, τοὺς δούλους ἀγω-
νοθετήσοντας πέμπει; [κύριος δὲ Πυλῶν καὶ τῶν ἐπὶ
τοὺς Ἕλληνας παρόδων ἐστί, καὶ φρουραῖς καὶ ξένοις
τοὺς τόπους τούτους κατέχει; ἔχει δὲ καὶ τὴν προμαν-
τείαν τοῦ θεοῦ, παρώσας ἡμᾶς καὶ Θετταλοὺς καὶ Δω-
ριέας καὶ τοὺς ἄλλους Ἀμφικτύονας, ἧς οὐδὲ τοῖς Ἕλλη-
33 *σιν ἅπασι μέτεστιν;] γράφει δὲ Θετταλοῖς ὃν χρὴ τρόπον*
πολιτεύεσθαι; πέμπει δὲ ξένους τοὺς μὲν εἰς Πορθμόν,
τὸν δῆμον ἐκβαλοῦντας τὸν Ἐρετριέων, τοὺς δ' ἐπ' Ὠρεόν,
τύραννον Φιλιστίδην καταστήσοντας; ἀλλ' ὅμως ταῦθ'
ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον
ὥσπερ τὴν χάλαζαν ἔμοιγε δοκοῦσι θεωρεῖν, εὐχόμενοι
μὲν μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι, κωλύειν δὲ οὐδεὶς
34 *ἐπιχειρῶν. οὐ μόνον δ' ἐφ' οἷς ἡ Ἑλλὰς ὑβρίζεται ὑπ'*
αὐτοῦ, οὐδεὶς ἀμύνεται, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἕκαστος
ἀδικεῖται· τοῦτο γὰρ ἤδη τοὔσχατον ἐστίν. οὐ Κορινθίων
ἐπ' ‖ *Ἀμβρακίαν ἐλήλυθε καὶ Λευκάδα; οὐκ Ἀχαιῶν Ναύ-*
πακτον ὀμώμοκεν Αἰτωλοῖς παραδώσειν; οὐχὶ Θηβαίων

Ἐχῖνον ἀφῄρηται; καὶ νῦν ἐπὶ Βυζαντίους πορεύεται 35
συμμάχους ὄντας; οὐχ ἡμῶν, ἐῶ τἆλλα, ἀλλὰ Χερρονήσου
τὴν μεγίστην ἔχει πόλιν Καρδίαν; ταῦτα τοίνυν πάσχον-
τες ἅπαντες μέλλομεν καὶ μαλακιζόμεθα καὶ πρὸς τοὺς
πλησίον βλέπομεν, ἀπιστοῦντες ἀλλήλοις, οὐ τῷ πάντας
ἡμᾶς ἀδικοῦντι. καίτοι τὸν ἅπασιν ἀσελγῶς οὕτω χρώ-
μενον τί οἴεσθε, ἐπειδὰν καθ' ἕνα ἡμῶν ἑκάστου κύριος
γένηται, τί ποιήσειν;

Τί οὖν αἴτιον τουτωνί; οὐ γὰρ ἄνευ λόγου καὶ δικαίας 36
αἰτίας οὔτε τόθ' οὕτως εἶχον ἑτοίμως πρὸς ἐλευθερίαν οἱ
Ἕλληνες, οὔτε νῦν πρὸς τὸ δουλεύειν. ἦν τι τότ', ἦν ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς τῶν πολλῶν διανοίαις ὃ νῦν οὐκ
ἔστιν, ὃ καὶ τοῦ Περσῶν ἐκράτησε πλούτου καὶ ἐλευθέραν
ἦγε τὴν Ἑλλάδα καὶ οὔτε ναυμαχίας οὔτε πεζῆς μάχης
οὐδεμιᾶς ἡττᾶτο, νῦν δ' ἀπολωλὸς ἅπαντα λελύμανται
καὶ ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα.
τί οὖν ἦν τοῦτο; τοὺς παρὰ τῶν ἄρχειν βουλομένων ἢ 37
διαφθείρειν τὴν Ἑλλάδα χρήματα λαμβάνοντας ἅπαντες
ἐμίσουν, καὶ χαλεπώτατον ἦν τὸ δωροδοκοῦντα ἐξελεγ-
χθῆναι, καὶ τιμωρίᾳ μεγίστῃ τοῦτον ἐκόλαζον. τὸν οὖν 38
καιρὸν ἑκάστου τῶν πραγμάτων, ὃν ἡ τύχη ‖ πολλάκις
παρασκευάζει, οὐκ ἦν πρίασθαι παρὰ τῶν λεγόντων οὐδὲ
τῶν στρατηγούντων, οὐδὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν,
οὐδὲ τὴν πρὸς τοὺς τυράννους καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπι-
στίαν, οὐδ' ὅλως τοιοῦτον οὐδέν. νῦν δ' ἅπανθ' ὥσπερ 39
ἐξ ἀγορᾶς ἐκπέπραται ταῦτα, ἀντεισῆκται δὲ ἀντὶ τού-
των ὑφ' ὧν ἀπόλωλε καὶ νενόσηκεν ἡ Ἑλλάς. ταῦτα δ'
ἐστὶ τί; ζῆλος, εἴ τις εἴληφέ τι, γέλως, ἂν ὁμολογῇ, μῖ-
σος, ἂν τούτοις τις ἐπιτιμᾷ, τἆλλα πάνθ' ὅσα ἐκ τοῦ
δωροδοκεῖν ἤρτηται. ἐπεὶ τριήρεις γε καὶ σωμάτων πλῆ- 40
θος καὶ χρημάτων καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς ἀφθονία,
καὶ τἆλλα οἷς ἄν τις ἰσχύειν τὰς πόλεις κρίνοι, νῦν ἅπασι
καὶ πλείω καὶ μείζω ἐστὶ τῶν τότε πολλῷ. ἀλλ' ἅπαντα
ταῦτ' ἄχρηστα ἄπρακτα ἀνόνητα ὑπὸ τῶν πωλούντων
γίγνεται.

Ὅτι δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, τὰ μὲν νῦν ὁρᾶτε δήπου καὶ 41
οὐδὲν ἐμοῦ προσδεῖσθε μάρτυρος· τὰ δ' ἐν τοῖς ἄνωθεν

6*

χρόνοις ὅτι τἀναντία εἶχεν, ἐγὼ δηλώσω, οὐ λόγους ἐμαυ-
τοῦ λέγων, ἀλλὰ γράμματα τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων,
ἃ κεῖνοι κατέθεντο εἰς στήλην χαλκῆν γράψαντες εἰς
42 ἀκρόπολιν. Ἄρθμιος, φησίν, ὁ Πυθώνακτος Ζελείτης
ἄτιμος καὶ πολέμιος τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῶν
συμμάχων αὐτὸς καὶ γένος. εἶθ' ἡ αἰτία ‖ γέγραπται δι'
ἣν ταῦτ' ἐγένετο· ὅτι τὸν χρυσὸν τὸν ἐκ Μήδων εἰς Πε-
43 λοπόννησον ἤγαγεν. ταῦτ' ἐστὶ τὰ γράμματα. λογίζεσθε
δὴ πρὸς θεῶν, τίς ἦν ποθ' ἡ διάνοια τῶν Ἀθηναίων τῶν
τότε ταῦτα ποιούντων, ἢ τί τὸ ἀξίωμα. ἐκεῖνοι Ζελείτην
τινὰ Ἄρθμιον δοῦλον βασιλέως (ἡ γὰρ Ζέλειά ἐστι τῆς
Ἀσίας), ὅτι τῷ δεσπότῃ διακονῶν χρυσίον ἤγαγεν εἰς
Πελοπόννησον, οὐκ Ἀθήναζε, ἐχθρὸν αὐτῶν ἀνέγραψαν
44 καὶ τῶν συμμάχων αὐτὸν καὶ γένος, καὶ ἀτίμους. τοῦτο
δ' ἐστὶν οὐχ ἣν ἄν τις οὑτωσὶ φήσειεν ἀτιμίαν· τί γὰρ
τῷ Ζελείτῃ, τῶν Ἀθηναίων κοινῶν εἰ μὴ μεθέξειν ἔμελ-
λεν; ἀλλ' ἐν τοῖς φονικοῖς γέγραπται νόμοις, ὑπὲρ ὧν
ἂν μὴ διδῷ φόνου δικάσασθαι, "καὶ ἄτιμός" φησι "τε-
θνάτω." τοῦτο δὴ λέγει, καθαρὸν τὸν τούτων τινὰ ἀπο-
45 κτείναντα εἶναι. οὐκοῦν ἐνόμιζον ἐκεῖνοι τῆς πάντων τῶν
Ἑλλήνων σωτηρίας αὑτοῖς ἐπιμελητέον εἶναι· οὐ γὰρ ἂν
αὐτοῖς ἔμελεν εἴ τις ἐν Πελοποννήσῳ τινὰς ὠνεῖται καὶ
διαφθείρει, μὴ τοῦθ' ὑπολαμβάνουσιν· ἐκόλαζον δ' οὕτω
καὶ ἐτιμωροῦντο οὓς αἴσθοιντο ὥστε καὶ στηλίτας ποιεῖν.
ἐκ δὲ τούτων εἰκότως τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦν τῷ βαρβάρῳ
46 φοβερά, οὐχ ὁ βάρβαρος τοῖς Ἕλλησιν. ἀλλ' οὐ νῦν· οὐ
γὰρ οὕτως ἔχεθ' ὑμεῖς οὔτε πρὸς τὰ τοιαῦτα οὔτε πρὸς
τἆλλα, ἀλλὰ πῶς; ‖ εἴπω κελεύετε καὶ οὐκ ὀργιεῖσθε;

ΕΚ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΟΥ ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΕΙ.

47 Ἔστι τοίνυν τις εὐήθης λόγος παρὰ τῶν παραμυθεῖ-
σθαι βουλομένων τὴν πόλιν, ὡς ἄρα οὔπω Φίλιππός ἐστιν
οἷοί ποτ' ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, οἳ θαλάττης μὲν ἦρχον
καὶ γῆς ἁπάσης, βασιλέα δὲ σύμμαχον εἶχον, ὑφίστατο δ'
οὐδὲν αὐτούς· ἀλλ' ὅμως ἠμύνατο κἀκείνους ἡ πόλις καὶ
οὐκ ἀνηρπάσθη. ἐγὼ δὲ ἁπάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν πολ-
λὴν εἰληφότων ἐπίδοσιν, καὶ οὐδὲν ὁμοίων ὄντων τῶν νῦν
τοῖς πρότερον, οὐδὲν ἡγοῦμαι πλέον ἢ τὰ τοῦ πολέμου κεκι-

νῆσθαι καὶ ἐπιδεδωκέναι. πρῶτον μὲν γὰρ ἀκούω Λακε- 48
δαιμονίους τότε καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τέτταρας μῆνας
ἢ πέντε, τὴν ὡραίαν αὐτήν, ἐμβαλόντας ἂν καὶ κακώσαντας
τὴν χώραν ὁπλίταις καὶ πολιτικοῖς στρατεύμασιν ἀναχω-
ρεῖν ἐπ' οἴκου πάλιν· οὕτω δ' ἀρχαίως εἶχον, μᾶλλον δὲ πο-
λιτικῶς, ὥστε οὐδὲ χρημάτων ὠνεῖσθαι παρ' οὐδενὸς οὐδέν,
ἀλλ' εἶναι νόμιμόν τινα καὶ προφανῆ τὸν πόλεμον. νυνὶ 49
δ' ὁρᾶτε μὲν δήπου τὰ πλεῖστα τοὺς προδότας ἀπολωλε-
κότας, οὐδὲν δ' ἐκ παρατάξεως οὐδὲ μάχης γιγνόμενον·
ἀκούετε δὲ Φίλιππον οὐχὶ τῷ φάλαγγα ὁπλιτῶν ἄγειν
βαδίζονθ' ὅποι βούλεται, ἀλλὰ τῷ ψιλοὺς ἱππέας τοξό-
τας ξένους, τοιοῦτον ἐξηρτῆσθαι στρατόπεδον. ἐπειδὰν 50
δ' ἐπὶ τούτοις πρὸς νοσοῦντας ἐν αὑτοῖς ‖ προσπέσῃ
καὶ μηδεὶς ὑπὲρ τῆς χώρας δι' ἀπιστίαν ἐξίῃ, μηχα-
νήματ' ἐπιστήσας πολιορκεῖ. καὶ σιωπῶ θέρος καὶ χει-
μῶνα, ὡς οὐδὲν διαφέρει, οὐδ' ἐστὶν ἐξαίρετος ὥρα τις
ἣν διαλείπει. ταῦτα μέντοι πάντας εἰδότας καὶ λογιζο- 51
μένους οὐ δεῖ προσέσθαι τὸν πόλεμον εἰς τὴν χώραν, οὐδ'
εἰς τὴν εὐήθειαν τὴν τοῦ τότε πρὸς Λακεδαιμονίους πο-
λέμου βλέποντας ἐκτραχηλισθῆναι, ἀλλ' ὡς ἐκ πλείστου
φυλάττεσθαι τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς παρασκευαῖς, ὅπως
οἴκοθεν μὴ κινήσεται σκοποῦντας, οὐχὶ συμπλακέντας δια-
γωνίζεσθαι. πρὸς μὲν γὰρ πόλεμον πολλὰ φύσει πλεο- 52
νεκτήμαθ' ἡμῖν ὑπάρχει, ἄν περ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ποι-
εῖν ἐθέλωμεν ἃ δεῖ, ἡ φύσις τῆς ἐκείνου χώρας, ἧς ἄγειν
καὶ φέρειν ἔστι πολλὴν καὶ κακῶς ποιεῖν, ἄλλα μυρία·
εἰς δὲ ἀγῶνα ἄμεινον ἡμῶν ἐκεῖνος ἤσκηται.

Οὐ μόνον δὲ δεῖ ταῦτα γιγνώσκειν, οὐδὲ τοῖς ἔργοις 53
ἐκεῖνον ἀμύνεσθαι τοῖς τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ τῷ λογι-
σμῷ καὶ τῇ διανοίᾳ τοὺς παρ' ὑμῖν ὑπὲρ αὐτοῦ λέγοντας
μισῆσαι, ἐνθυμουμένους ὅτι οὐκ ἔνεστι τῶν τῆς πόλεως
ἐχθρῶν κρατῆσαι, πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κολά-
σητε ὑπηρετοῦντας ἐκείνοις. ὃ μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλ- 54
λους θεοὺς οὐ δυνήσεσθε ὑμεῖς ποιῆσαι, ἀλλ' εἰς τοῦτο
ἀφῖχθε μωρίας ἢ παρανοίας ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω (πολλά-
κις γάρ ἔμοιγ' ἐπελήλυθε καὶ τοῦτο φοβεῖσθαι, μή τι
δαιμόνιον τὰ πράγματα ἐλαύνῃ), ὥστε λοιδορίας φθόνου

σκώμματος, ἧς τινὸς ἂν τύχητε ἕνεκ' αἰτίας ἀνθρώπους
μισθωτούς, ὧν οὐδ' ἂν ἀρνηθεῖεν ἔνιοι ὡς οὐκ εἰσὶ τοι-
οῦτοι, λέγειν κελεύετε, ‖ καὶ γελᾶτε ἄν τισι λοιδορηθῶσιν.
55 καὶ οὐχί πω τοῦτο δεινόν, καίπερ ὂν δεινόν· ἀλλὰ καὶ
μετὰ πλείονος ἀσφαλείας πολιτεύεσθαι δεδώκατε τούτοις
ἢ τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν λέγουσιν. καίτοι θεάσασθε ὅσας συμ-
φορὰς παρασκευάζει τὸ τῶν τοιούτων ἐθέλειν ἀκροᾶσθαι.
λέξω δ' ἔργα ἃ πάντες εἴσεσθε.
56 Ἦσαν ἐν Ὀλύνθῳ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι τινὲς μὲν Φι-
λίππου καὶ πάνθ' ὑπηρετοῦντες ἐκείνῳ, τινὲς δὲ τοῦ βελ-
τίστου καὶ ὅπως μὴ δουλεύσουσιν οἱ πολῖται πράττοντες.
πότεροι δὴ τὴν πατρίδα ἐξώλεσαν; ἢ πότεροι τοὺς ἱπ-
πέας προύδοσαν, ὧν προδοθέντων Ὄλυνθος ἀπώλετο; οἱ
τὰ Φιλίππου φρονοῦντες καὶ ὅτ' ἦν ἡ πόλις τοὺς τὰ βέλ-
τιστα λέγοντας συκοφαντοῦντες καὶ διαβάλλοντες οὕτως
ὥστε τόν γ' Ἀπολλωνίδην καὶ ἐκβαλεῖν ὁ δῆμος ὁ τῶν
Ὀλυνθίων ἐπείσθη.
57 Οὐ τοίνυν παρὰ τούτοις μόνοις τὸ ἔθος τοῦτο πάντα
κακὰ εἰργάσατο, ἄλλοθι δ' οὐδαμοῦ· ἀλλ' ἐν Ἐρετρίᾳ,
ἐπειδὴ ἀπαλλαγέντος Πλουτάρχου καὶ τῶν ξένων ὁ δῆμος
εἶχε τὴν πόλιν καὶ τὸν Πορθμόν, οἳ μὲν ἐφ' ὑμᾶς ἦγον
τὰ πράγματα, οἳ δ' ἐπὶ Φίλιππον. ἀκούοντες δὲ τούτων
τὰ πολλὰ μᾶλλον οἱ ταλαίπωροι καὶ δυστυχεῖς Ἐρετριεῖς
τελευτῶντες ἐπείσθησαν τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν λέγοντας ἐκ-
58 βαλεῖν. καὶ γάρ τοι πέμψας Ἱππόνικον ὁ σύμμαχος αὐ-
τοῖς Φίλιππος καὶ ξένους χιλίους, τὰ τείχη περιεῖλε τοῦ
Πορθμοῦ καὶ τρεῖς κατέστησε τυράννους, Ἵππαρχον Αὐτο-
μέδοντα Κλείταρχον· καὶ μετὰ ταῦτ' ἐξελήλακεν ἐκ τῆς
χώρας δὶς ἤδη βουλομένους σῴζεσθαι, τότε μὲν πέμψας
‖ τοὺς μετ' Εὐρυλόχου ξένους, πάλιν δὲ τοὺς μετὰ Παρ-
μενίωνος.
59 Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ἀλλ' ἐν Ὠρεῷ Φιλιστίδης
μὲν ἔπραττε Φιλίππῳ καὶ Μένιππος καὶ Σωκράτης καὶ
Θόας καὶ Ἀγαπαῖος, οἵπερ νῦν ἔχουσι τὴν πόλιν (καὶ ταῦτ'
ᾔδεσαν ἅπαντες), Εὐφραῖος δέ τις, ἄνθρωπος καὶ παρ'
ἡμῖν ποτ' ἐνθάδε οἰκήσας, ὅπως ἐλεύθεροι καὶ μηδενὸς
60 δοῦλοι ἔσονται. οὗτος τὰ μὲν ἄλλα ὡς ὑβρίζετο καὶ προε-

πηλακίζετο ὑπὸ τοῦ δήμου, πολλὰ ἂν εἴη λέγειν· ἐνιαυτῷ δὲ πρότερον τῆς ἁλώσεως ἐνέδειξεν ὡς προδότην τὸν Φιλιστίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, αἰσθόμενος ἃ πράττουσιν. συστραφέντες δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ χορηγὸν ἔχοντες Φίλιππον καὶ πρυτανευόμενοι ἀπάγουσι τὸν Εὐφραῖον εἰς τὸ δεσμωτήριον ὡς συνταράττοντα τὴν πόλιν. ὁρῶν δὲ 61
ταῦθ' ὁ δῆμος ὁ τῶν Ὠρειτῶν, ἀντὶ τοῦ τῷ μὲν βοηθεῖν τοὺς δ' ἀποτυμπανίσαι, τοῖς μὲν οὐκ ὠργίζετο, τὸν δ' ἐπιτήδειον ταῦτα παθεῖν ἔφη καὶ ἐπέχαιρεν. μετὰ ταῦθ' οἳ μὲν ἐπ' ἐξουσίας ὁπόσης ἠβούλοντο ἔπραττον ὅπως ἡ πόλις ληφθήσεται, καὶ κατεσκευάζοντο τὴν πρᾶξιν· τῶν δὲ πολλῶν εἴ τις αἴσθοιτο, ἐσίγα καὶ κατεπέπληκτο, τὸν Εὐφραῖον, οἷα ἔπαθε, μεμνημένοι. οὕτω δ' ἀθλίως διέκειντο ὥστε οὐ πρότερον ἐτόλμησεν οὐδεὶς τοιούτου κακοῦ προσιόντος ῥῆξαι φωνήν, πρὶν διασκευασάμενοι πρὸς τὰ τείχη προσῄεσαν οἱ πολέμιοι· τηνικαῦτα δ' οἳ μὲν ἠμύνοντο οἳ δὲ προυδίδοσαν. τῆς δὲ πόλεως οὕτως ἁλούσης 62
αἰσχρῶς καὶ κακῶς οἳ μὲν ἄρχουσι καὶ ‖ τυραννοῦσι, τοὺς τότε σῴζοντας αὑτοὺς καὶ τὸν Εὐφραῖον ἑτοίμους ὁτιοῦν ποιεῖν ὄντας τοὺς μὲν ἐκβαλόντες τοὺς δὲ ἀποκτείναντες, ὁ δ' Εὐφραῖος ἐκεῖνος ἀπέσφαξεν ἑαυτόν, ἔργῳ μαρτυρήσας ὅτι καὶ δικαίως καὶ καθαρῶς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἀνθειστήκει Φιλίππῳ.

Τί οὖν ποτ' αἴτιον, θαυμάζετ' ἴσως, τοῦ καὶ τοὺς Ὀλυν- 63
θίους καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς καὶ τοὺς Ὠρείτας ἥδιον πρὸς τοὺς ὑπὲρ Φιλίππου λέγοντας ἔχειν ἢ τοὺς ὑπὲρ ἑαυτῶν; ὅπερ καὶ παρ' ὑμῖν, ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ τοῦ βελτίστου λέγουσιν οὐδὲ βουλομένοις ἔνεστιν ἐνίοτε πρὸς χάριν οὐδὲν εἰπεῖν· τὰ γὰρ πράγματ' ἀνάγκη σκοπεῖν ὅπως σωθήσεται· οἳ δ' ἐν αὐτοῖς οἷς χαρίζονται Φιλίππῳ συμπράττουσιν. εἰσφέρειν ἐκέλευον, οἳ δ' οὐδὲν δεῖν ἔφασαν· πο- 64
λεμεῖν καὶ μὴ πιστεύειν, οἳ δ' ἄγειν εἰρήνην, ἕως ἐγκατελήφθησαν. τἆλλα τὸν αὐτὸν τρόπον οἶμαι πάνθ', ἵνα μὴ καθ' ἕκαστα λέγω· οἳ μέν, ἐφ' οἷς χαριοῦνται, ταῦτ' ἔλεγον, οἳ δ' ἐξ ὧν ἔμελλον σωθήσεσθαι. πολλὰ δὲ καὶ τὰ τελευταῖα οὐχ οὕτως οὔτε πρὸς χάριν οὔτε δι' ἄγνοιαν οἱ πολλοὶ προΐεντο, ἀλλ' ὑποκατακλινόμενοι, ἐπειδὴ τοῖς ὅλοις

65 ἡττᾶσθαι ἐνόμιζον. ὃ νὴ τὸν Δία καὶ τὸν Ἀπόλλω δέδοικα
ἐγὼ μὴ πάθητε ὑμεῖς, ἐπειδὰν ἴδητε ἐκλογιζόμενοι μηδὲν
ὑμῖν ἐνόν. καίτοι μὴ γένοιτο μὲν τὰ πράγματ᾽ ἐν τούτῳ·
τεθνάναι δὲ μυριάκις κρεῖττον ἢ κολακείᾳ τι ποιῆσαι Φι-
66 λίππου. ‖ καλήν γ᾽ οἱ πολλοὶ νῦν ἀπειλήφασιν Ὠρειτῶν χά-
ριν, ὅτι τοῖς Φιλίππου φίλοις ἐπέτρεψαν αὑτούς, τὸν δ᾽
Εὐφραῖον ἐώθουν· καλήν γ᾽ ὁ δῆμος ὁ Ἐρετριέων, ὅτι
τοὺς μὲν ὑμετέρους πρέσβεις ἀπήλασε, Κλειτάρχῳ δ᾽ ἐνέ-
δωκεν αὑτόν· δουλεύουσί γε μαστιγούμενοι καὶ σφαττό-
μενοι. καλῶς Ὀλυνθίων ἐφείσατο τῶν τὸν μὲν Λασθένη
ἵππαρχον χειροτονησάντων, τὸν δὲ Ἀπολλωνίδην ἐκβα-
67 λόντων. μωρία καὶ κακία τοιαῦτα ἐλπίζειν, καὶ κακῶς
βουλευομένους καὶ μηδὲν ὧν προσήκει ποιεῖν ἐθέλοντας,
ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν λεγόντων ἀκροωμένους, τηλι-
68 καύτην ἡγεῖσθαι πόλιν οἰκεῖν τὸ μέγεθος ὥστε μηδ᾽ ἂν
ὁτιοῦν ᾖ δεινὸν πείσεσθαι. καὶ μὴν κἀκεῖνο αἰσχρόν, ὕστε-
ρόν ποτ᾽ εἰπεῖν "τίς γὰρ ἂν ᾠήθη ταῦτα γενέσθαι; νὴ
τὸν Δία, ἔδει γὰρ τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι."
πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν Ὀλύνθιοι νῦν, ἃ τότ᾽ εἰ προεί-
δοντο, οὐκ ἂν ἀπώλοντο· πόλλ᾽ ἂν Ὠρεῖται, πολλὰ Φω-
69 κεῖς, πολλὰ τῶν ἀπολωλότων ἕκαστοι. ἀλλὰ τί τούτων ὄφε-
λος αὐτοῖς; ἕως ἂν σώζηται τὸ σκάφος, ἄν τε μεῖζον ἄν
τ᾽ ἔλαττον ᾖ, τότε χρὴ καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην καὶ
πάντ᾽ ἄνδρα ἑξῆς προθύμους εἶναι, καὶ ὅπως μήθ᾽ ἑκὼν
μήτ᾽ ἄκων μηδεὶς ἀνατρέψει, τοῦτο σκοπεῖσθαι· ἐπειδὰν
70 δὲ ἡ θάλαττα ὑπέρσχῃ, μάταιος ἡ σπουδή. καὶ ἡμεῖς τοί-
νυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἕως ἐσμὲν σῷοι, πόλιν μεγίστην
ἔχοντες, ἀφορμὰς πλείστας, ἀξίωμα κάλλιστον, — τί ποιῶ-
μεν; πάλαι τις ἡδέως ἂν ἴσως ἐρωτήσων κάθηται. ἐγὼ
νὴ Δί᾽ ἐρῶ, ‖ καὶ γράψω δέ, ὥστε ἂν βούλησθε χειροτο-
νήσετε. αὐτοὶ πρῶτον ἀμυνόμενοι καὶ παρασκευαζόμενοι,
τριήρεσι καὶ χρήμασι καὶ στρατιώταις λέγω (καὶ γὰρ ἂν
ἅπαντες δήπου δουλεύειν συγχωρήσωσιν οἱ ἄλλοι, ἡμῖν
71 γ᾽ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιστέον), ταῦτα δὴ πάντα αὐ-
τοὶ παρασκευασάμενοι καὶ ποιήσαντες φανερὰ τοὺς ἄλ-
λους ἤδη παρακαλῶμεν, καὶ τοὺς ταῦτα διδάξοντας ἐκ-
πέμπωμεν πρέσβεις, ἵν᾽ ἐὰν μὲν πείσητε, κοινωνοὺς ἔχητε

*καὶ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἄν τι δέῃ, εἰ δὲ
μή, χρόνους γε ἐμποιῆτε τοῖς πράγμασιν. ἐπειδὴ γάρ ἐστι* 72
*πρὸς ἄνδρα καὶ οὐχὶ συνεστώσης πόλεως ἰσχὺν ὁ πόλε-
μος, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἄχρηστον, οὐδ᾽ αἱ πέρυσι πρεσβεῖαι περὶ
τὴν Πελοπόννησον ἐκεῖναι καὶ κατηγορίαι, ἃς ἐγὼ καὶ
Πολύευκτος ὁ βέλτιστος ἐκεινοσὶ καὶ Ἡγήσιππος καὶ οἱ
ἄλλοι πρέσβεις περιήλθομεν, καὶ ἐποιήσαμεν ἐπισχεῖν
ἐκεῖνον καὶ μήτ᾽ ἐπ᾽ Ἀμβρακίαν ἐλθεῖν μήτ᾽ ἐς Πελοπόν-
νησον ὁρμῆσαι. οὐ μέντοι λέγω μηδὲν αὐτοὺς ὑπὲρ αὑτῶν* 73
*ἀναγκαῖον ἐθέλοντας ποιεῖν τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν· καὶ
γὰρ εὔηθες τὰ οἰκεῖα αὐτοὺς προεμένους τῶν ἀλλοτρίων
φάσκειν κήδεσθαι, καὶ τὰ παρόντα περιορῶντας ὑπὲρ
τῶν μελλόντων τοὺς ἄλλους φοβεῖν. οὐ λέγω ταῦτα, ἀλλὰ
τοῖς μὲν ἐν Χερρονήσῳ χρήματ᾽ ἀποστέλλειν φημὶ δεῖν
καὶ τἆλλα ὅσα ἀξιοῦσι ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ παρασκευάζε-
σθαι, ‖ τοὺς δ᾽ ἄλλους Ἕλληνας συγκαλεῖν συνάγειν διδά-
σκειν νουθετεῖν· ταῦτ᾽ ἐστὶ πόλεως ἀξίωμα ἐχούσης ἡλί-
κον ὑμῖν ὑπάρχει. εἰ δ᾽ οἴεσθε Χαλκιδέας τὴν Ἑλλάδα* 74
*σώσειν ἢ Μεγαρέας, ὑμεῖς δ᾽ ἀποδράσεσθαι τὰ πράγματα,
οὐκ ὀρθῶς οἴεσθε· ἀγαπητὸν γὰρ ἂν αὐτοὶ σώζωνται
τούτων ἕκαστοι. ἀλλ᾽ ὑμῖν τοῦτο πρακτέον· ὑμῖν οἱ πρό-
γονοι τοῦτο τὸ γέρας ἐκτήσαντο καὶ κατέλιπον μετὰ πολ-
λῶν καὶ μεγάλων κινδύνων. εἰ δ᾽ ὃ βούλεται ζητῶν ἕκαστος* 75
*καθεδεῖται, καὶ ὅπως μηδὲν αὐτὸς ποιήσει σκοπῶν, πρῶ-
τον μὲν οὐδὲ μή ποθ᾽ εὕρῃ τοὺς ποιήσοντας, ἔπειτα δέ-
δοικα ὅπως μὴ πάνθ᾽ ἅμα, ὅσα οὐ βουλόμεθα, ποιεῖν
ἡμῖν ἀνάγκη γενήσεται.*

Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα λέγω, ταῦτα γράφω· καὶ οἴομαι καὶ 76
*νῦν ἔτι ἐπανορθωθῆναι ἂν τὰ πράγματα τούτων γιγνομέ-
νων. εἰ δέ τις ἔχει τούτων τι βέλτιον, λεγέτω καὶ συμβου-
λευέτω. ὅ τι δ᾽ ὑμῖν δόξει, τοῦτ᾽, ὦ πάντες θεοί, συνενέγκοι.*

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Δ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχει τῷ φθάνοντι καὶ πλέον οὐδὲν οὐδὲ ἴδιον, πλὴν τὸ περὶ τῆς ὁμονοίας πολίτευμα· διαφερομένων γὰρ τῶν πλουσίων πρὸς τοὺς πένητας, ὁ Δημοσθένης καταπαύειν πειρᾶται τὴν ‖ στάσιν, τῷ μὲν δήμῳ παραινῶν μὴ δημεύειν τὰς*

τῶν πλουσίων οὐσίας, τοῖς δὲ πλουσίοις μὴ φθονεῖν τοῖς ἀπόροις τοῦ δημοσίου λήμματος. πείθει δὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ πρὸς τὸν Περσῶν βασιλέα περὶ συμμαχίας πρεσβεύεσθαι.

Καὶ σπουδαῖα νομίζων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν βουλεύεσθε, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, πειράσομαι περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἃ νομίζω συμφέρειν. οὐκ ὀλίγων δ' ὄντων ἁμαρτημάτων οὐδ' ἐκ μικροῦ χρόνου συνειλεγμένων, ἐξ ὧν φαύλως ταῦτ' ἔχει, οὐδέν ἐστιν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν πάντων δυσκολώτερον εἰς τὸ παρὸν ἢ ὅτι ταῖς γνώμαις ὑμεῖς ἀφεστήκατε τῶν πραγμάτων, καὶ τοσοῦτον χρόνον σπουδάζετε ὅσον ἂν κάθησθε ἀκούοντες, ἢν προσαγγελθῇ τι νεώτερον, εἶτ' ἀπελθὼν ἕκαστος ὑμῶν οὐ μόνον οὐδὲν φροντίζει περὶ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται.
2 *ἡ μὲν οὖν ἀσέλγεια καὶ πλεονεξία, ᾗ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους Φίλιππος χρῆται, τοσαύτη τὸ πλῆθος ὅσην ἀκούετε· ὅτι δ' οὐκ ἔνι ταύτης ἐκεῖνον ἐπισχεῖν ἐκ λόγου καὶ δημηγορίας, οὐδεὶς ἀγνοεῖ δήπου. καὶ γὰρ εἰ μηδ' ἀφ' ἑνὸς τῶν ἄλλων τοῦτο μαθεῖν δύναταί τις, ὡδὶ λογισάσθω. ἡμεῖς οὐδαμοῦ πώποτε, ὅπου περὶ τῶν δικαίων εἰπεῖν ἐδέησεν, ἡττήθημεν οὐδ' ἀδικεῖν ἐδόξαμεν, ‖ ἀλλὰ*
3 *πάντων πανταχοῦ κρατοῦμεν καὶ περίεσμεν τῷ λόγῳ. ἆρ' οὖν διὰ τοῦτ' ἐκείνῳ φαύλως ἔχει τὰ πράγματα ἢ τῇ πόλει καλῶς; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἐπειδὰν γὰρ ὁ μὲν λαβὼν μετὰ ταῦτα βαδίζῃ τὰ ὅπλα, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἑτοίμως κινδυνεύσων, ἡμεῖς δὲ καθώμεθα εἰρηκότες τὰ δίκαια, οἱ δ' ἀκηκοότες, εἰκότως οἶμαι τοὺς λόγους τὰ ἔργα παρέρχεται, καὶ προσέχουσιν ἅπαντες οὐχ οἷς εἴπομέν ποθ' ἡμεῖς δικαίοις ἢ νῦν ἂν εἴποιμεν, ἀλλ' οἷς ποιοῦμεν. ἔστι δὲ ταῦτα οὐδένα τῶν ἀδικουμένων σώζειν δυνάμενα· οὐδὲν*
4 *γὰρ δεῖ πλείω περὶ αὐτῶν λέγειν. τοιγάρτοι διεστηκότων εἰς δύο ταῦτα τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, τῶν μὲν εἰς τὸ μήτε ἄρχειν βίᾳ βούλεσθαι μηδενὸς μήτε δουλεύειν ἄλλῳ, ἀλλ' ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις ἐξ ἴσου πολιτεύεσθαι, τῶν δ' εἰς τὸ ἄρχειν μὲν τῶν πολιτῶν ἐπιθυμεῖν, ἑτέρῳ δ' ὑπακούειν, δι' ὅτου ποτ' ἂν οἴωνται τοῦτο δυνήσεσθαι ποιῆσαι, οἱ τῆς ἐκείνου προαιρέσεως, οἱ τυραννίδων καὶ δυναστειῶν ἐπιθυμοῦντες, κεκρατήκασι πανταχοῦ, καὶ πόλις δημο-*

κρατουμένη βεβαίως οὐκ οἶδ' εἴ τίς ἐστι τῶν πασῶν λοιπὴ
πλὴν ἡ ἡμετέρα. καὶ κεκρατήκασιν οἱ δι' ἐκείνου τὰς πολι- 5
τείας ποιούμενοι πᾶσιν ὅσοις πράγματα πράττεται, πρώ-
τῳ μὲν πάντων καὶ πλείστῳ τῷ τοὺς βουλομένους χρή-
ματα λαμβάνειν ἔχειν τὸν δώσοντα ὑπὲρ αὐτῶν, δευτέρῳ
δὲ καὶ οὐδὲν ἐλάττονι τούτου τῷ δύναμιν τὴν καταστρεψο-
μένην τοὺς ἐναντιουμένους αὐτοῖς ἐν οἷς ἂν αἰτήσωσι χρό-
νοις παρεῖναι. ἡμεῖς δ' οὐ μόνον τούτοις ὑπολειπόμεθα, 6
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' οὐδ' ἀνεγερθῆναι ‖ δυνάμεθα,
ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοι-
οῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις· εἶτ', οἶμαι, (δεῖ γάρ, ὡς ἐγὼ
κρίνω, λέγειν τἀληθῆ) οὕτω διαβεβλήμεθα καὶ καταπε-
φρονήμεθα ἐκ τούτων ὥστε τῶν ἐν αὐτῷ τῷ κινδυνεύειν
ὄντων οἳ μὲν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας ἡμῖν ἀντιλέγουσιν, οἳ δ'
ὑπὲρ τοῦ ποῦ συνεδρεύσουσι, τινὲς δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἀμύ-
νεσθαι μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμῶν ἐγνώκασιν.

Τοῦ χάριν δὴ ταῦτα λέγω καὶ διεξέρχομαι; οὐ γὰρ 7
ἀπεχθάνεσθαι μὰ τὸν Δία καὶ πάντας τοὺς θεοὺς προαι-
ροῦμαι. ἵν' ὑμῶν ἕκαστος ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῦτο γνῷ
καὶ ἴδῃ, ὅτι ἡ καθ' ἡμέραν ῥᾳστώνη καὶ ῥᾳθυμία, ὥσπερ
τοῖς ἰδίοις βίοις, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν οὐκ ἐφ' ἑκάστου
τῶν ἀμελουμένων ποιεῖ τὴν αἴσθησιν εὐθέως, ἀλλ' ἐπὶ
τῷ κεφαλαίῳ τῶν πραγμάτων ἀπαντᾷ. ὁρᾶτε Σέρριον καὶ 8
Δορίσκον· ταῦτα γὰρ πρῶτον ὠλιγωρήθη μετὰ τὴν εἰρή-
νην, ἃ πολλοῖς ὑμῶν οὐδὲ γνώριμά ἐστιν ἴσως. ταῦτα
μέντοι ἐαθέντα καὶ παροφθέντα ἀπώλεσε Θρᾴκην καὶ
Κερσοβλέπτην, σύμμαχον ὄντα ὑμῶν. πάλιν ταῦτ' ἀμε-
λούμενα ἰδὼν καὶ οὐδεμιᾶς βοηθείας τυγχάνοντα παρ'
ὑμῶν κατέσκαπτε Πορθμόν, καὶ τυραννίδα ἀπαντικρὺ τῆς
Ἀττικῆς ἐπετείχισεν ὑμῖν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ. ταύτης ὀλιγωρου- 9
μένης Μέγαρα ἑάλω παρὰ μικρόν. οὐδὲν ἐφροντίσατε οὐδ'
ἐπεστράφητε ἐπ' οὐδενὶ τούτων, οὐδ' ἐνεδείξασθε τοῦθ',
ὅτι οὐκ ἐπιτρέψετε ταῦτα ποιεῖν αὐτῷ· Ἀντρῶνας ἐπρίατο
καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὰ ἐν Ὠρεῷ πράγματ' εἰλήφει.
πολλὰ δὲ καὶ παραλείπω, Φεράς, τὴν ἐπ' Ἀμβρακίαν 10
ὁδόν, τὰς ἐν Ἤλιδι σφαγάς, ἄλλα μυρία· ‖ οὐ γὰρ ἵν'
ἐξαριθμήσωμαι τοὺς βεβιασμένους καὶ τοὺς ἠδικημένους

*ὑπὸ Φιλίππου, ταῦτα διεξῆλθον, ἀλλ' ἵνα τοῦθ' ὑμῖν
δείξω, ὅτι οὐ στήσεται πάντας ἀνθρώπους ἀδικῶν, τὰ δ'
ὑφ' αὑτῷ ποιούμενος Φίλιππος, εἰ μή τις αὐτὸν κωλύσει.
11 Εἰσὶ δέ τινες οἳ πρὶν ἀκοῦσαι τοὺς ὑπὲρ τῶν πραγμά-
των λόγους εὐθέως εἰώθασιν ἐρωτᾶν "τί οὖν χρὴ ποιεῖν;"
οὐχ ἵνα ἀκούσαντες ποιήσωσι (χρησιμώτατοι γὰρ ἂν ἦσαν
ἁπάντων) ἀλλ' ἵνα τοῦ λέγοντος ἀπαλλαγῶσιν. δεῖ δ'
ὅμως εἰπεῖν ὅ τι χρὴ ποιεῖν. πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι τοῦτο παρ' ὑμῖν αὐτοῖς βεβαίως γνῶναι, ὅτι τῇ
πόλει Φίλιππος πολεμεῖ καὶ τὴν εἰρήνην λέλυκε, καὶ κα-
κόνους μέν ἐστι καὶ ἐχθρὸς ὅλῃ τῇ πόλει καὶ τῷ τῆς πό-
λεως ἐδάφει, προσθήσω δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει θεοῖς,
12 οἵπερ αὐτὸν ἐξολέσειαν, οὐδενὶ μέντοι μᾶλλον ἢ τῇ πο-
λιτείᾳ πολεμεῖ οὐδ' ἐπιβουλεύει, καὶ σκοπεῖ μᾶλλον οὐδὲν
τῶν πάντων ἢ πῶς ταύτην καταλύσει. καὶ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης
τρόπον τινὰ νῦν γε δὴ ποιεῖ· λογίζεσθε γάρ. ἄρχειν βού-
λεται, τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μόνους ὑπείληφεν ὑμᾶς.
ἀδικεῖ πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ τοῦτ' αὐτὸς ἄριστα σύνοι-
δεν ἑαυτῷ· οἷς γὰρ οὖσιν ὑμετέροις ἔχει χρῆσθαι, τούτοις
ἅπαντα τἆλλα βεβαίως κέκτηται· εἰ γὰρ Ἀμφίπολιν καὶ
Ποτίδαιαν προεῖτο, οὐδ' ἂν ἐν Μακεδονίᾳ μένειν ἀσφα-
13 λῶς ἐδύνατο. ἀμφότερα οὖν οἶδε, καὶ αὑτὸν ὑμῖν ἐπι-
βουλεύοντα καὶ ὑμᾶς αἰσθανομένους. εὖ φρονεῖν δ' ὑμᾶς
ὑπολαμβάνων μισεῖν αὑτὸν ἡγεῖται. πρὸς δὲ τούτοις το-
σούτοις οὖσιν, οἶδεν ἀκριβῶς ὅτι οὐδ' ἂν ἁπάντων τῶν
ἄλλων γένηται κύριος, οὐδὲν ‖ ἔστ' αὐτῷ βεβαίως ἔχειν
ἕως ἂν ὑμεῖς δημοκρατῆσθε, ἀλλ' ἐάν ποτε συμβῇ τι
πταῖσμα (πολλὰ δ' ἂν γένοιτο τἀνθρώπῳ), ἥξει πάντα
14 τὰ νῦν βεβιασμένα καὶ καταφεύξεται πρὸς ὑμᾶς· ἐστὲ γὰρ
ὑμεῖς οὐκ αὐτοὶ πλεονεκτῆσαι καὶ κατασχεῖν ἀρχὴν εὖ
πεφυκότες, ἀλλ' ἕτερον λαβεῖν κωλῦσαι καὶ ἔχοντ' ἀφε-
λέσθαι καὶ ὅλως ἐνοχλῆσαι τοῖς ἄρχειν βουλομένοις καὶ
πάντας ἀνθρώπους εἰς ἐλευθερίαν ἐξελέσθαι δεινοί. οὔκ-
ουν βούλεται τοῖς αὑτοῦ καιροῖς τὴν παρ' ὑμῶν ἐλευ-
θερίαν ἐφεδρεύειν, οὐ κακῶς οὐδ' ἀργῶς ταῦτα λογιζό-
15 μενος. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο δεῖ, ἐχθρὸν ὑπειληφέναι τῆς
πολιτείας καὶ τῆς δημοκρατίας ἀδιάλλακτον ἐκεῖνον, δεύ-*

τερον δὲ εἰδέναι σαφῶς ὅτι πάνθ' ὅσα πραγματεύεται
καὶ κατασκευάζεται νῦν, ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν παρα-
σκευάζεται. οὐ γὰρ οὕτως εὐήθης ὑμῶν ἐστὶν οὐδεὶς ὥσθ'
ὑπολαμβάνειν τὸν Φίλιππον τῶν μὲν ἐν Θρᾴκῃ κακῶν (τί
γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι Δρογγίλον καὶ Καβύλην καὶ Μάστει-
ραν καὶ ἃ νῦν φασὶν αὐτὸν ἔχειν) τούτων μὲν ἐπιθυμεῖν
καὶ ὑπὲρ τοῦ ταῦτα λαβεῖν καὶ πόνους καὶ χειμῶνας καὶ
τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ὑπομένειν, τῶν δ' Ἀθηναίων λι- 16
μένων καὶ νεωρίων καὶ τριήρων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἀργυ-
ρείων καὶ τοσούτων προσόδων καὶ τόπου καὶ δόξης, ὧν
μήτ' ἐκείνῳ μήτ' ἄλλῳ γένοιτο μηδενὶ χειρωσαμένῳ τὴν
πόλιν τὴν ἡμετέραν κυριεῦσαι, οὐκ ἐπιθυμεῖν, ἀλλὰ ταῦτα
μὲν ὑμᾶς ἐάσειν ἔχειν, ὑπὲρ δὲ τῶν μελινῶν καὶ τῶν ὀλυ-
ρῶν τῶν ἐν τοῖς Θρᾳκίοις σιροῖς ἐν τῷ βαράθρῳ χειμά-
ζειν. οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλὰ κἀκεῖνα ὑπὲρ τοῦ τούτων γί- 17
γνεσθαι κύριος καὶ ‖ τἆλλα πάντα πραγματεύεται. ταῦτα
τοίνυν ἕκαστον εἰδότα καὶ γιγνώσκοντα παρ' αὑτῷ δεῖ μὰ
Δί' οὐ γράψαι κελεύειν πόλεμον τὸν τὰ βέλτιστα ἐπὶ
πᾶσι δικαίοις συμβουλεύοντα· τοῦτο μὲν γάρ ἐστι λαβεῖν
ὅτῳ πολεμήσετε βουλομένων, οὐχ ἃ τῇ πόλει συμφέρει
πράττειν. ὁρᾶτε γάρ. εἰ δι' ἃ πρῶτα παρεσπόνδησε Φί- 18
λιππος ἢ δεύτερα ἢ τρίτα (πολλὰ γάρ ἐστιν ἐφεξῆς) ἔγραψέ
τις αὐτῷ πολεμεῖν, ὃ δ' ὁμοίως ὥσπερ νῦν, οὐ γράφον-
τος οὐδενὸς πόλεμον, Καρδιανοῖς ἐβοήθει, οὐκ ἂν ἀνηρ-
πασμένος ἦν ὁ γράψας καὶ διὰ τοῦτο πάντες ᾐτιῶντο Καρ-
διανοῖς βεβοηθηκέναι; μὴ τοίνυν ζητεῖτε ὅντινα, ἀνθ' ὧν 19
Φίλιππος ἐξαμαρτάνει, μισήσετε καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου
μισθαρνοῦσι διασπάσασθαι παραβαλεῖτε· μηδ' αὐτοὶ χει-
ροτονήσαντες πόλεμον βούλεσθε παρ' αὐτοῖς ὑμῖν ἐρίζειν
εἰ δέον ἢ μὴ δέον ὑμᾶς τοῦτο πεποιηκέναι· ἀλλ' ὃν ἐκεῖ-
νος πολεμεῖ τρόπον, τοῦτον μιμεῖσθε, τοῖς μὲν ἀμυνο-
μένοις ἤδη χρήματα καὶ τἆλλα ὅσων δέονται διδόντες,
αὐτοὶ δ' εἰσφέροντες ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ κατασκευα-
ζόμενοι στράτευμα, τριήρεις ταχείας, ἵππους, ἱππαγω-
γούς, τἆλλα ὅσα εἰς πόλεμον, ἐπεὶ νῦν γε γέλως ἐστὶν ὡς 20
χρώμεθα τοῖς πράγμασι, καὶ Φίλιππον δ' ἂν αὐτὸν οὐ-
δὲν ἄλλο οἶμαι μὰ τοὺς θεοὺς εὔξασθαι ποιεῖν τὴν πόλιν

ἢ ταῦτα· ὑστερίζετε, ἀναλίσκετε, ὅτῳ παραδώσετε τὰ
πράγματα δυσχεραίνετε, ἀλλήλους αἰτιᾶσθε. ἀφ' ὅτου δὲ
ταῦτα γίγνεται, ἐγὼ διδάξω, ‖ καὶ ὅπως παύσεται, λέξω.
21 *οὐδὲν πώποτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν πραγμάτων ἐξ*
ἀρχῆς ἐνεστήσασθε οὐδὲ κατεσκευάσασθε ὀρθῶς, ἀλλὰ
τὸ συμβαῖνον ἀεὶ διώκετε, εἶτ' ἐπειδὰν ὑστερίσητε παύ-
εσθε· ἕτερον πάλιν ἐὰν συμβῇ τι, παρασκευάζεσθε καὶ
22 *θορυβεῖσθε. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει· οὐκ ἔνεστι βοηθείαις*
χρωμένους οὐδὲν τῶν δεόντων ποτὲ πρᾶξαι, ἀλλὰ κατα-
σκευάσαντας δεῖ δύναμιν, καὶ τροφὴν ταύτῃ πορίσαντας
καὶ ταμίας καὶ δημοσίους, καὶ ὅπως ἔνι τὴν τῶν χρημά-
των φυλακὴν ἀκριβεστάτην γενέσθαι οὕτω ποιήσαντας,
τὸν μὲν τῶν χρημάτων λόγον παρὰ τούτων λαμβάνειν, τὸν
δὲ τῶν ἔργων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ μηδεμίαν πρό-
φασιν τοῦ πλεῖν ἄλλοσε ἢ πράττειν ἄλλο τι τῷ στρατηγῷ
23 *καταλείπειν. ἂν οὕτω ποιήσητε καὶ τοῦτο ἐθελήσητε ὡς*
ἀληθῶς, ἄγειν εἰρήνην δικαίαν καὶ μένειν ἐπὶ τῆς αὑτοῦ
Φίλιππον ἀναγκάσετε, ἢ πολεμήσετε ἐξ ἴσου· καὶ ἴσως
ἄν, ἴσως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς πυνθά-
νεσθε τί ποιεῖ Φίλιππος καὶ ποῖ πορεύεται, οὕτως ἂν
ἐκεῖνος φροντίσαι ποῖ ποτὲ ἡ τῆς πόλεως ἀπῆρκε δύνα-
μις καὶ ποῦ φανήσεται.

24 *Εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης πολλῆς καὶ πόνων*
πολλῶν καὶ πραγματείας εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ.
ἀλλ' ἐὰν λογίσηται τὰ τῇ πόλει μετὰ ταῦτα γενησόμενα
ἐὰν ταῦτα μὴ ἐθέλῃ ποιεῖν, εὑρήσει λυσιτελοῦν τὸ ἑκόν-
τας ποιεῖν τὰ δέοντα. εἰ μὲν γάρ ἐστί τις ἐγγυητὴς ὑμῖν
θεῶν (οὐ γὰρ ἀνθρώπων γε οὐδεὶς ἂν γένοιτο ἀξιόχρεως
τηλικούτου πράγματος) ὡς ἐὰν ἄγηθ' ‖ ἡσυχίαν καὶ πάντα
προῆσθε, οὐκ ἐπ' αὐτοὺς ὑμᾶς τελευτῶν ἐκεῖνος ἥξει,
25 *αἰσχρὸν μὲν νὴ τὸν Δία καὶ πάντας θεοὺς καὶ ἀνάξιον*
ὑμῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων τῇ πόλει καὶ πεπραγμένων
τοῖς προγόνοις, τῆς ἰδίας ῥᾳθυμίας ἕνεκα τοὺς ἄλλους
ἅπαντας Ἕλληνας εἰς δουλείαν προέσθαι, καὶ ἔγωγ' αὐ-
τὸς μὲν τεθνάναι μᾶλλον ἂν ἢ ταῦτ' εἰρηκέναι βουλοίμην·
26 *οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις ἄλλος λέγει καὶ ὑμᾶς πείθει, ἔστω, μὴ*
ἀμύνεσθε, ἅπαντα πρόεσθε. εἰ δὲ μηδενὶ τοῦτο δοκεῖ,

τοὐναντίον δὲ πρόισμεν ἅπαντες, ὅτι ὅσῳ ἂν πλειόνων
ἐάσωμεν ἐκεῖνον γενέσθαι κύριον, τοσούτῳ χαλεπωτέρῳ
καὶ ἰσχυροτέρῳ χρησόμεθα ἐχθρῷ, ποῖ ἀναδυόμεθα, ἢ
τί μέλλομεν; ἢ πότε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὰ δέοντα ποιεῖν
ἐθελήσομεν; ὅταν νὴ Δί' ἀναγκαῖον ᾖ. ἀλλ' ἣν μὲν ἄν τις 27
ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἀνάγκην εἴποι, οὐ μόνον ἤδη πάρ-
εστιν ἀλλὰ καὶ πάλαι παρελήλυθε, τὴν δὲ τῶν δούλων
ἀπεύχεσθαι δήπου μὴ γενέσθαι δεῖ. διαφέρει δὲ τί; ὅτι
ἐστὶν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνθρώπῳ μεγίστη ἀνάγκη ἡ ὑπὲρ τῶν
γιγνομένων αἰσχύνη, καὶ μείζω ταύτης οὐκ οἶδα ἥντινα
ἂν εἴποι τις, δούλῳ δὲ πληγαὶ καὶ ὁ τοῦ σώματος αἰκισ-
μός· ὃ μήτε γένοιτο οὔτε λέγειν ἄξιον.

Τὸ μὲν τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πρὸς τὰ τοιαῦτα 28
ὀκνηρῶς διακεῖσθαι ἃ δεῖ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς οὐσίαις
λειτουργῆσαι ἕκαστον, ἐστὶ μὲν οὐκ ὀρθῶς ἔχον, οὐδὲ
πολλοῦ δεῖ, οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τινὰ πρόφασιν ὅμως· τὸ δὲ
μηδ' ὅσα ἀκοῦσαι δεῖ μηδ' ὅσα βουλεύσασθαι προσήκει,
μηδὲ ταῦτ' ἐθέλειν ἀκούειν, τοῦτ' ἤδη πᾶσαν ‖ ἐπιδέχεται
κατηγορίαν. ὑμεῖς τοίνυν οὐκ ἀκούειν πρὶν ἂν ὥσπερ νῦν 29
αὐτὰ παρῇ τὰ πράγματα, οὐδὲ βουλεύεσθαι περὶ οὐδενὸς
εἰώθατε ἐφ' ἡσυχίας· ἀλλ' ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρασκευά-
ζηται, ἀμελήσαντες τοῦ ποιεῖν ταὐτὸ καὶ ἀντιπαρασκευά-
ζεσθαι ῥᾳθυμεῖτε, καὶ ἐάν τι λέγῃ τις, ἐκβάλλετε, ἐπει-
δὰν δ' ἀπολωλὸς ἢ πολιορκούμενόν τι πύθησθε, ἀκροᾶ-
σθε καὶ παρασκευάζεσθε. ἦν δ' ἀκηκοέναι μὲν καὶ βεβου- 30
λεῦσθαι τότε καιρὸς ὅθ' ὑμεῖς οὐκ ἠθέλετε, πράττειν δὲ
καὶ χρῆσθαι τοῖς παρεσκευασμένοις νῦν, ἡνίκ' ἀκούετε.
τοιγαροῦν ἐκ τῶν τοιούτων ἐθῶν μόνοι τῶν πάντων ἀν-
θρώπων ὑμεῖς τοῖς ἄλλοις τοὐναντίον ποιεῖτε· οἱ μὲν
γὰρ ἄλλοι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῷ βου-
λεύεσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα.

Ὃ δὴ λοιπόν ἐστι, καὶ πάλαι μὲν ἔδει, διαφεύγει δ' 31
οὐδὲ νῦν, τοῦτ' ἐρῶ. οὐδενὸς τῶν πάντων οὕτως ὡς χρη-
μάτων δεῖ τῇ πόλει πρὸς τὰ νῦν ἐπιόντα πράγματα. συμ-
βέβηκε δ' εὐτυχήματα ἀπὸ ταὐτομάτου, οἷς ἂν χρησώμεθα
ὀρθῶς, ἴσως ἂν γένοιτο τὰ δέοντα. πρῶτον μὲν γάρ, οἷς
βασιλεὺς πιστεύει καὶ εὐεργέτας ὑπείληφεν αὑτοῦ, οὗτοι

32 *μισοῦσι καὶ πολεμοῦσι Φιλίππῳ. ἐπειϑ᾽ ὁ πράττων καὶ
συνειδὼς ἅπανϑ᾽ ὅσα Φίλιππος κατὰ βασιλέως παρα-
σκευάζεται, οὗτος ἀνάσπαστος γέγονε, καὶ πάσας τὰς πρά-
ξεις βασιλεὺς οὐχ ἡμῶν κατηγορούντων ἀκούσεται, οὓς
ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος ἂν ἡγήσαιτο τοῦ ἰδίου λέγειν, ἀλλὰ
τοῦ πράξαντος αὐτοῦ καὶ διοικοῦντος, ὥστ᾽ εἶναι πιστάς,
|| καὶ λοιπὸν λόγον εἶναι τοῖς παρ᾽ ἡμῶν πρέσβεσιν ὃν*
33 *βασιλεὺς ἥδιστα ἂν ἀκούσαι, ὡς τὸν ἀμφοτέρους ἀδι-
κοῦντα κοινῇ τιμωρήσασϑαι δεῖ, καὶ ὅτι πολὺ τῷ βασι-
λεῖ φοβερώτερος ἔσϑ᾽ ὁ Φίλιππος ἂν προτέροις ἡμῖν ἐπι-
ϑῆται· εἰ γὰρ ἐγκαταλειπόμενοί τι πεισόμεϑα ἡμεῖς, ἀδεῶς
ἐπ᾽ ἐκεῖνον ἤδη πορεύσεται. ὑπὲρ δὴ τούτων ἁπάντων
οἴομαι δεῖν ὑμᾶς πρεσβείαν ἐκπέμπειν ἥτις τῷ βασιλεῖ
διαλέξεται, καὶ τὴν ἀβελτερίαν ἀποϑέσϑαι δι᾽ ἣν πολ-
λάκις ἠλαττώϑητε, "ὁ δὴ βάρβαρος" καὶ "ὁ κοινὸς ἅπα-*
34 *σιν ἐχϑρός" καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἐγὼ γὰρ ὅταν τιν᾽
ἴδω τὸν μὲν ἐν Σούσοις καὶ Ἐκβατάνοις δεδοικότα καὶ
κακόνουν εἶναι τῇ πόλει φάσκοντα, ὃς καὶ πρότερον συν-
επηνώρϑωσε τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ νῦν ἐπηγγέλ-
λετο (εἰ δὲ μὴ ἐδέχεσϑ᾽ ὑμεῖς ἀλλ᾽ ἀπεψηφίζεσϑε, οὐ τὰ
ἐκείνου αἴτια), ὑπὲρ δὲ τοῦ ἐπὶ ταῖς ϑύραις ἐγγὺς οὑ-
τωσὶ ἐν μέσῃ τῇ Ἑλλάδι αὐξανομένου λῃστοῦ τῶν Ἑλλή-
νων ἄλλο τι λέγοντα, ϑαυμάζω, καὶ δέδοικα τοῦτον, ὅστις
ἂν ᾖ ποτ᾽, ἔγωγ᾽, ἐπειδὴ οὐχ οὗτος Φίλιππον.*
35 *Ἔστι τοίνυν τι πρᾶγμα καὶ ἄλλο, ὃ λυμαίνεται τὴν
πόλιν ὑπὸ βλασφημίας ἀδίκου καὶ λόγων οὐ προσηκόν-
των διαβεβλημένον, εἶτα τοῖς μηδὲν τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ
δικαίων βουλομένοις ποιεῖν πρόφασιν παρέχει· καὶ πάν-
των ὅσα ἐκλείπει, δέον παρά του γίγνεσϑαι, ἐπὶ τοῦϑ᾽
εὑρήσετε τὴν αἰτίαν ἀναφερομένην. περὶ οὗ πάνυ μὲν*
36 *φοβοῦμαι, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐρῶ· οἶμαι γὰρ ἕξειν καὶ ὑπὲρ
τῶν ἀπόρων τὰ δίκαια ἐπὶ τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως
εἰπεῖν πρὸς τοὺς εὐπόρους καὶ ὑπὲρ τῶν κεκτημένων τὰς
οὐσίας || πρὸς τοὺς ἐπιδεεῖς, εἰ ἀνέλοιμεν ἐκ μέσου καὶ
τὰς βλασφημίας ἃς ἐπὶ τῷ ϑεωρικῷ ποιοῦνταί τινες οὐχὶ
δικαίως, καὶ τὸν φόβον ὡς οὐ στήσεται τοῦτο ἄνευ μεγά-
λου τινὸς κακοῦ· οὗ οὐδὲν ἂν εἰς τὰ πράγματα μεῖζον*

εἰσενεγκαίμεθα, οὐδ᾽ ὅ τι κοινῇ μᾶλλον ἂν ὅλην ἐπιρρώ-
σειε τὴν πόλιν. οὑτωσὶ δὲ σκοπεῖτε· ἐρῶ δ᾽ ὑπὲρ τῶν ἐν 37
χρείᾳ δοκούντων εἶναι πρότερον. ἦν ποτ᾽ οὐ πάλαι παρ᾽
ἡμῖν ὅτ᾽ οὐ προσῄει τῇ πόλει τάλαντα ὑπὲρ τριάκοντα
καὶ ἑκατόν· καὶ οὐδεὶς ἔστι τῶν τριηραρχεῖν δυναμένων
οὐδὲ τῶν εἰσφέρειν ὅστις οὐκ ἠξίου τὰ καθήκοντα ἐφ᾽
ἑαυτὸν ποιεῖν ὅτι χρήματα οὐ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τριήρεις
ἔπλεον καὶ χρήματα ἐγίγνετο καὶ πάντα ἐποιοῦμεν τὰ
δέοντα. μετὰ ταῦτα ἡ τύχη, καλῶς ποιοῦσα, πολλὰ πε- 38
ποίηκε τὰ κοινά, καὶ τετρακόσια ἀντὶ τῶν ἑκατὸν ταλάν-
των προσέρχεται, οὐδενὸς οὐδὲν ζημιουμένου τῶν τὰς οὐ-
σίας ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ προσλαμβάνοντος· οἱ γὰρ εὔποροι
πάντες ἔρχονται μεθέξοντες τούτου, καὶ καλῶς ποιοῦσιν.
τί οὖν μαθόντες τοῦτο ὀνειδίζομεν ἀλλήλοις καὶ προφά- 39
σει χρώμεθα τοῦ μηδὲν ποιεῖν, πλὴν εἰ τῇ παρὰ τῆς τύ-
χης βοηθείᾳ γεγονυίᾳ τοῖς ἀπόροις φθονοῦμεν; οὓς οὔτ᾽
ἂν αἰτιασαίμην ἔγωγε οὔτ᾽ ἀξιῶ. οὐδὲ γὰρ ἐν ταῖς ἰδίαις 40
οἰκίαις ὁρῶ τὸν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους οὕτω
διακείμενον οὐδ᾽ οὕτως ἀγνώμονα οὐδ᾽ ἄτοπον τῶν ὄν-
των οὐδένα ὥστε, εἰ μὴ ποιήσουσιν ἅπαντες ὅσ᾽ ἂν αὐ-
τός, οὐ φάσκοντα ποιήσειν οὐδὲν οὐδ᾽ αὐτόν· καὶ γὰρ ἂν
τοῖς τῆς κακώσεως εἴη νόμοις οὗτός γε ἔνοχος· δεῖ γάρ,
|| οἶμαι, τοῖς γονεῦσι τὸν ὡρισμένον ἐξ ἀμφοτέρων ἔρανον,
καὶ παρὰ τῆς φύσεως καὶ παρὰ τοῦ νόμου, δικαίως φέρειν
καὶ ἑκόντα ὑποτελεῖν. ὥσπερ τοίνυν ἑνὸς ἡμῶν ἑκάστου 41
τίς ἐστι γονεύς, οὕτω συμπάσης τῆς πόλεως κοινοὺς δεῖ
γονέας τοὺς σύμπαντας ἡγεῖσθαι, καὶ προσήκει τούτους
οὐχ ὅπως ὧν ἡ πόλις δίδωσιν ἀφελέσθαι τι, ἀλλ᾽ εἰ καὶ
μηδὲν ἦν τούτων, ἄλλοθεν σκοπεῖν ὅπως μηδενὸς ὄντες
ἐνδεεῖς περιοφθήσονται. τοὺς μὲν τοίνυν εὐπόρους ταύτῃ 42
χρωμένους τῇ γνώμῃ οὐ μόνον ἡγοῦμαι τὰ δίκαια ποιεῖν
ἀλλὰ καὶ τὰ λυσιτελῆ· τὸ γὰρ τῶν ἀναγκαίων τινὰ ἀπο-
στερεῖν κοινῇ κακόνους ἐστὶ ποιεῖν πολλοὺς ἀνθρώπους
τοῖς πράγμασιν· τοῖς δ᾽ ἐν ἐνδείᾳ, δι᾽ ὃ δυσχεραίνουσι
τὸ πρᾶγμα οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες καὶ κατηγοροῦσι δικαίως,
τοῦτ᾽ ἀφελεῖν ἂν συμβουλεύσαιμι. δίειμι δέ, ὥσπερ ἄρτι, 43
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑπὲρ τῶν εὐπόρων, οὐ κατοκνήσας

εἰπεῖν τἀληθῆ. ἐμοὶ γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἄθλιος οὐδ' ὠμὸς εἶναι δοκεῖ τὴν γνώμην, οὔκουν Ἀθηναίων γε, ὥστε λυπεῖσθαι ταῦτα λαμβάνοντας ὁρῶν τοὺς ἀπόρους καὶ τῶν
44 *ἀναγκαίων ἐνδεεῖς ὄντας. ἀλλὰ ποῦ συντρίβεται τὸ πρᾶγμα καὶ ποῦ δυσχεραίνεται; ὅταν τὸ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἔθος ἐπὶ τὰ ἴδια μεταβιβάζοντας ὁρῶσί τινας, καὶ μέγαν μὲν ὄντα παρ' ὑμῖν εὐθέως τὸν λέγοντα, ἀθάνατον δ' ἕνεκ' ἀσφαλείας, ἑτέραν δὲ τὴν κρύβδην ψῆφον τοῦ*
45 *φανερῶς θορύβου. ταῦτ' ἀπιστίαν, ταῦτ' ὀργὴν ἔχει. δεῖ γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δικαίως ἀλλήλοις τῆς πολιτείας κοινωνεῖν, τοὺς μὲν εὐπόρους ‖ εἰς μὲν τὸν βίον τὸν ἑαυτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν νομίζοντας καὶ ὑπὲρ τούτων μὴ δεδοικότας, εἰς δὲ τοὺς κινδύνους κοινὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τὰ ὄντα τῇ πατρίδι παρέχοντας, τοὺς δὲ λοιποὺς τὰ μὲν κοινὰ κοινὰ νομίζοντας καὶ μετέχοντας τὸ μέρος, τὰ δὲ ἑκάστου ἴδια τοῦ κεκτημένου. οὕτω καὶ μικρὰ πόλις μεγάλη γίγνεται καὶ μεγάλη σώζεται. ὡς μὲν οὖν εἴποι τις ἄν, ἃ παρ' ἑκατέρων εἶναι δεῖ, ταῦτ' ἴσως ἐστίν· ὡς δὲ καὶ γένοιτ' ἂν ἐν νόμῳ, διορθώσασθαι δεῖ.*

46 *Τῶν δὲ παρόντων πραγμάτων καὶ τῆς ταραχῆς πολλὰ πόρρωθέν ἐστι τὰ αἴτια· ἃ εἰ βουλομένοις ὑμῖν ἀκούειν ἐστίν, ἐθέλω λέγειν. ἐξέστητε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς ὑποθέσεως ἐφ' ἧς ὑμᾶς οἱ πρόγονοι κατέλιπον, καὶ τὸ μὲν προΐστασθαι τῶν Ἑλλήνων καὶ δύναμιν συνεστηκυῖαν ἔχοντας πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν περίεργον ἐπείσθητε εἶναι καὶ μάταιον ἀνάλωμα ὑπὸ τῶν ταῦτα πολιτευομένων, τὸ δ' ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν καὶ μηδὲν τῶν δεόντων πράττειν, ἀλλὰ προϊεμένους καθ' ἓν ἕκαστον πάντα ἑτέρους ἐᾶσαι λαβεῖν, θαυμαστὴν εὐδαιμονίαν καὶ πολλὴν*
47 *ἀσφάλειαν ἔχειν ᾤεσθε. ἐκ δὲ τούτων παρελθὼν ἐπὶ τὴν τάξιν ἐφ' ἧς ὑμῖν τετάχθαι προσῆκεν ἕτερος, οὗτος εὐδαίμων καὶ μέγας καὶ πολλῶν κύριος γέγονεν, εἰκότως· πρᾶγμα γὰρ ἔντιμον καὶ μέγα καὶ λαμπρόν, καὶ περὶ οὗ πάντα τὸν χρόνον αἱ μέγισται τῶν πόλεων πρὸς αὑτὰς διεφέροντο, Λακεδαιμονίων μὲν ἠτυχηκότων, Θηβαίων δὲ ἀσχόλων διὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον γενομένων, ἡμῶν δὲ*
48 *ἀμελούντων ἔρημον ἀνείλετο. ‖ τοιγάρτοι τὸ μὲν φοβεῖ-*

σθαι τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ συμμάχους πολλοὺς ἔχειν καὶ δύ-
ναμιν μεγάλην ἐκείνῳ περιγέγονε, καὶ τοσαῦτα πράγματα
καὶ τοιαῦτα ἤδη περιέστηκε τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας ὥστε
μηδ᾽ ὅ τι χρὴ συμβουλεύειν εὔπορον εἶναι.

Ὄντων δ᾽ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν παρόντων πραγμά- 49
των, ὡς ἐγὼ κρίνω, φοβερῶν οὐδένες ἐν μείζονι κινδύνῳ
τῶν πάντων εἰσὶν ὑμῶν, οὐ μόνον τῷ μάλιστα ὑμῖν ἐπι-
βουλεύειν Φίλιππον, ἀλλὰ καὶ τῷ πάντων ἀργότατα αὐ-
τοὶ διακεῖσθαι. εἰ τοίνυν τὸ τῶν ὠνίων πλῆθος ὁρῶντες
καὶ τὴν εὐετηρίαν τὴν κατὰ τὴν ἀγοράν, τούτοις κεκήλη-
σθε ὡς ἐν οὐδενὶ δεινῷ τῆς πόλεως οὔσης, οὔτε προση-
κόντως οὔτ᾽ ὀρθῶς τὸ πρᾶγμα κρίνετε· ἀγορὰν μὲν γὰρ 50
ἄν τις καὶ πανήγυριν ἐκ τούτων ἢ φαύλως ἢ καλῶς κατε-
σκευάσθαι κρίνοι· πόλιν δ᾽ ἣν ὑπείληφεν, ὃς ἂν τῶν Ἑλ-
λήνων ἄρχειν ἀεὶ βούληται, μόνην ἂν ἐναντιωθῆναι καὶ
τῆς πάντων ἐλευθερίας προστῆναι, οὐ μὰ Δί᾽ ἐκ τῶν
ὠνίων, εἰ καλῶς ἔχει, δοκιμάζειν δεῖ, ἀλλ᾽ εἰ συμμάχων
εὐνοίᾳ πιστεύει καὶ τοῖς ὅπλοις ἰσχύει, ταῦθ᾽ ὑπὲρ τῆς
πόλεως δεῖ σκοπεῖν· ἃ σφαλερῶς ὑμῖν καὶ οὐ καλῶς ἅπαντα
ἔχει. γνοίητε δ᾽ ἄν, εἰ σκέψαισθε ἐκείνως. πότε μάλιστα 51
ἐν ταραχῇ τὰ τῶν Ἑλλήνων γέγονε πράγματα; οὐδένα γὰρ
χρόνον ἄλλον ἢ τὸν νυνὶ παρόντα οὐδ᾽ ἂν εἷς εἴποι. τὸν
μὲν γὰρ ἄλλον ἅπαντα εἰς δύο ταῦτα διῄρητο τὰ τῶν
Ἑλλήνων, Λακεδαιμονίους καὶ ἡμᾶς, τῶν δ᾽ ἄλλων Ἑλλή-
νων οἳ μὲν ἡμῖν οἳ δὲ ἐκείνοις ὑπήκουον. βασιλεὺς δὲ
καθ᾽ αὑτὸν μὲν ‖ ὁμοίως ἅπασιν ἄπιστος ἦν, τοὺς δὲ κρα-
τουμένους τῷ πολέμῳ προσλαμβάνων, ἄχρι οὗ τοῖς ἑτέ-
ροις ἐξ ἴσου ποιήσαι, διεπιστεύετο, ἔπειτ᾽ οὐχ ἧττον αὐ-
τὸν ἐμίσουν οὓς σώσειε τῶν ὑπαρχόντων ἐχθρῶν ἐξ ἀρχῆς.
νῦν δὲ πρῶτον μὲν βασιλεὺς ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν οἰκείως 52
ἔχει, καὶ πάντων δὴ ἥκιστα ἡμῖν, ἂν τι μὴ νῦν ἐπανορ-
θωσώμεθα· ἔπειτα προστασίαι πολλαὶ καὶ πανταχόθεν
γίγνονται, καὶ τοῦ πρωτεύειν ἀντιποιοῦνται μὲν πάντες,
ἀφεστᾶσι δ᾽ ἔνιοι καὶ φθονοῦσι καὶ ἀπιστοῦσιν ἑαυτοῖς,
οὐχ ὡς ἔδει, καὶ γεγόνασι καθ᾽ αὑτοὺς ἕκαστοι, Ἀργεῖοι
Θηβαῖοι Λακεδαιμόνιοι Κορίνθιοι Ἀρκάδες ἡμεῖς. ἀλλ᾽ 53
ὅμως εἰς τοσαῦτα μέρη καὶ τοσαύτας δυναστείας διῃρη-

μένων τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, εἰ δεῖ τἀληθῆ μετὰ
παρρησίας εἰπεῖν, τὰ παρ᾽ οὐδέσι τούτων ἀρχεῖα καὶ
βουλευτήρια ἐρημότερα ἂν τις ἴδοι τῶν Ἑλληνικῶν πρα-
γμάτων ἢ τὰ παρ᾽ ἡμῖν, εἰκότως· οὔτε γὰρ φιλῶν οὔτε
54 πιστεύων οὔτε φοβούμενος οὐδεὶς ἡμῖν διαλέγεται. αἴτιον
δὲ τούτων οὐχ ἓν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (ῥᾴδιον γὰρ ἂν ἦν
ὑμῖν μεταθεῖναι), ἀλλὰ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐκ παντὸς
ἡμαρτημένα τοῦ χρόνου, ὧν τὸ καθ᾽ ἕκαστον ἐάσας, εἰς
ὃ πάντα συντείνει λέξω, δεηθεὶς ὑμῶν, ἂν λέγω τἀληθῆ
μετὰ παρρησίας, μηδὲν ἀχθεσθῆναί μοι. πέπραται τὰ
συμφέροντα ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν καιρῶν, καὶ μετειλήφατε
ὑμεῖς μὲν τὴν σχολὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἐφ᾽ ὧν κεκηλη-
μένοι τοῖς ἀδικοῦσιν οὐ πικρῶς ἔχετε, ἕτεροι δὲ τὰς τι-
55 μὰς ἔχουσιν. καὶ τὰ μὲν περὶ τἆλλα οὐκ ἄξιον ἐξετάσαι
νῦν· ἀλλ᾽ ἐπειδάν ‖ τι τῶν πρὸς Φίλιππον ἐμπέσῃ, εὐθὺς
ἀναστάς τις λέγει ὡς οὐ δεῖ ληρεῖν οὐδὲ γράφειν πόλε-
μον, παραθεὶς εὐθέως ἑξῆς τὸ τὴν εἰρήνην ἄγειν ὡς ἀγα-
θὸν καὶ τὸ τρέφειν μεγάλην δύναμιν ὡς χαλεπόν, καὶ "διαρ-
πάζειν τινὲς τὰ χρήματα βούλονται," καὶ ἄλλους λόγους
56 ὡς οἷόν τε ἀληθεστάτους λέγουσιν. ἀλλὰ δεῖ δήπου τὴν
μὲν εἰρήνην ἄγειν οὐχ ὑμᾶς πείθειν, οἳ πεπεισμένοι
κάθησθε, ἀλλὰ τὸν τὰ τοῦ πολέμου πράττοντα· ἂν γὰρ
ἐκεῖνος πεισθῇ, τά γε ἀφ᾽ ὑμῶν ὑπάρχει· νομίζειν δ᾽
εἶναι χαλεπὰ οὐχ ὅσα ἂν εἰς σωτηρίαν δαπανῶμεν, ἀλλ᾽
ἃ πεισόμεθ᾽ ἂν μὴ ταῦτ᾽ ἐθέλωμεν ποιεῖν, καὶ τὸ διαρ-
πασθήσεσθαι τὰ χρήματα τῷ φυλακὴν εὑρεῖν δι᾽ ἧς σω-
θήσεται κωλύειν, οὐχὶ τῷ τοῦ συμφέροντος ἀποστῆναι.
57 καίτοι ἔγωγε ἀγανακτῶ καὶ τοῦτο, εἰ τὰ μὲν χρήματα
λυπεῖ τινὰς ὑμῶν εἰ διαρπασθήσεται, ἃ καὶ φυλάττειν
καὶ κολάζειν τοὺς ἁρπάζοντας ἐφ᾽ ὑμῖν ἐστί, τὴν δὲ Ἑλ-
λάδα πᾶσαν ἐφεξῆς οὑτωσὶ Φίλιππος ἁρπάζων οὐ λυπεῖ,
58 καὶ ταῦτ᾽ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἁρπάζων. τί ποτ᾽ οὖν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τὸν μὲν οὕτω φανερῶς ἀδικοῦντα καὶ πόλεις
καταλαμβάνοντα οὐδεὶς πώποτε τοῦτον εἶπεν ὡς ἀδικεῖ
καὶ πόλεμον ποιεῖ, τοὺς δὲ μὴ ἐπιτρέπειν μηδὲ προΐε-
σθαι ταῦτα συμβουλεύοντας, τούτους πόλεμον ποιεῖν φα-
σίν; ὅτι τὴν αἰτίαν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου συμβησομένων

δυσχερῶν (ἀνάγκη γάρ, ἀνάγκη πολλὰ λυπηρὰ ἐκ τοῦ πο-
λέμου γίγνεσθαι) τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν τὰ βέλτιστα λέγειν οἰο-
μένοις ἀναθεῖναι βούλονται. ἡγοῦνται γάρ, ἐὰν μὲν ὑμεῖς 59
ὁμοθυμαδὸν ‖ ἐκ μιᾶς γνώμης Φίλιππον ἀμύνησθε, κἀ-
κείνου κρατήσειν ὑμᾶς καὶ αὐτοῖς οὐκ ἔσεσθαι μισθαρ-
νεῖν, ἂν δ' ἀπὸ τῶν πρώτων θορύβων αἰτιασάμενοί τινας
πρὸς τὸ κρίνειν τράπησθε, αὐτοὶ μὲν τούτων κατηγοροῦν-
τες ἀμφότερ' ἕξειν, καὶ παρ' ὑμῖν εὐδοκιμήσειν καὶ παρ'
ἐκείνου χρήματα λήψεσθαι, ὑμᾶς δ' ὑπὲρ ὧν δεῖ παρὰ
τούτων δίκην λαβεῖν, παρὰ τῶν ὑπὲρ ὑμῶν εἰρηκότων λή-
ψεσθαι. αἱ μὲν ἐλπίδες αἱ τούτων αὗται, καὶ τὸ κατα- 60
σκεύασμα τὸ τῶν αἰτιῶν, ὡς ἄρα βούλονταί τινες πόλε-
μον ποιῆσαι· ἐγὼ δ' οἶδα ἀκριβῶς ὅτι οὐ γράψαντος
Ἀθηναίων οὐδενὸς πόλεμον πολλὰ Φίλιππος ἔχει τῶν τῆς
πόλεως καὶ νῦν εἰς Καρδίαν πέπομφε βοήθειαν. εἰ μέν-
τοι βουλόμεθ' ἡμεῖς μὴ προσποιεῖσθαι πολεμεῖν ἡμῖν ἐκεῖ-
νον, ἀνοητότατος πάντων ἂν εἴη εἰ τοῦτ' ἐξελέγχοι· ὅταν
γὰρ οἱ ἀδικούμενοι ἀρνῶνται, τί τῷ ἀδικοῦντι προσήκει;
ἀλλ' ἐπειδὰν ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἴῃ, τί φήσομεν τότε; ἐκεῖ- 61
νος μὲν γὰρ οὐ πολεμεῖν, ὥσπερ οὐδὲ Ὠρείταις τῶν στρα-
τιωτῶν ὄντων ἐν τῇ χώρᾳ, οὐδὲ Φεραίοις πρότερον, πρὸς
τὰ τείχη προσβάλλων αὐτῶν, οὐδ' Ὀλυνθίοις ἐξ ἀρχῆς, ἕως
ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ τὸ στράτευμα παρῆν ἔχων. ἢ καὶ τότε
τοὺς ἀμύνεσθαι κελεύοντας πόλεμον ποιεῖν φήσομεν; οὐκ-
οῦν ὑπόλοιπον δουλεύειν· οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν ἔνι.

Καὶ μὴν οὐχ ὑπὲρ τῶν ἴσων ὑμῖν καί τισι τῶν ἄλλων 62
ἀνθρώπων ἔσθ' ὁ κίνδυνος· οὐ γὰρ ἐφ' αὑτῷ ποιήσασθαι
τὴν πόλιν βούλεται Φίλιππος ὑμῶν, οὔ, ἀλλ' ὅλως ἀνε-
λεῖν. οἶδε γὰρ ἀκριβῶς ὅτι δουλεύειν μὲν ‖ ὑμεῖς οὔτ'
ἐθελήσετε οὔτ', ἂν ἐθέλητε, ἐπιστήσεσθε· ἄρχειν γὰρ εἰώ-
θατε· πράγματα δὲ παρασχεῖν αὐτῷ, ἂν καιρὸν λάβητε,
πλείω τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἁπάντων δυνήσεσθε. διὰ ταῦ-
τα ὑμῶν οὐχὶ φείσεται, εἴπερ ἐγκρατὴς γενήσεται. ὡς οὖν 63
ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων ἐσομένου τοῦ ἀγῶνος ὑμῖν, οὕτω προσ-
ήκει γιγνώσκειν, καὶ τοὺς πεπρακότας αὑτοὺς ἐκείνῳ
φανερῶς ἀποτυμπανίσαι· οὐ γάρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τῶν ἔξω
τῆς πόλεως ἐχθρῶν κρατῆσαι πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ

πόλει κολάσητε ἐχθρούς, ἀλλ' ἀνάγκη τούτοις ὥσπερ
64 προβόλοις προσπταίσαντας ὑστερίζειν ἐκείνων. πόθεν
οἴεσθε νῦν αὐτὸν ὑβρίζειν ὑμᾶς (οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔμοιγε
δοκεῖ ποιεῖν ἢ τοῦτο) καὶ τοὺς μὲν ἄλλους εὖ ποιοῦντα,
εἰ μηδὲν ἄλλο, ἐξαπατᾶν, ὑμῖν δὲ ἀπειλεῖν ἤδη. οἷον
Θετταλοὺς πολλὰ δοὺς ὑπηγάγετο εἰς τὴν νῦν παροῦσαν
δουλείαν· οὐδ' ἂν εἰπεῖν δύναιτο οὐδεὶς ὅσα τοὺς ταλαι-
πώρους Ὀλυνθίους πρότερον δοὺς Ποτίδαιαν ἐξηπάτησε
καὶ πολλὰ ἕτερα· Θηβαίους τὰ νῦν ὑπάγει τὴν Βοιωτίαν
αὐτοῖς παραδοὺς καὶ ἀπαλλάξας πολέμου πολλοῦ καὶ χα-
65 λεποῦ· ὥστε καρπωσάμενοί τινα ἕκαστοι τούτων πλεο-
νεξίαν οἳ μὲν ἤδη πεπόνθασιν ἃ δὴ πεπόνθασιν, οἳ δ' ὅ
τι ἂν ποτε συμβῇ πείσονται. ὑμεῖς δὲ ὧν μὲν ἀπεστέ-
ρησθε σιωπῶ· ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι
πόσα ἐξηπάτησθε, πόσων ἀπεστέρησθε. οὐχὶ Φωκέας,
οὐ Πύλας, οὐχὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, Δορίσκον, Σέρριον, τὸν
Κερσοβλέπτην αὐτόν; οὐ νῦν Καρδίαν ἔχει καὶ ὁμολογεῖ;
66 || τί ποτ' οὖν ἐκείνως τοῖς ἄλλοις καὶ ὑμῖν τοῦτον τὸν
τρόπον προσφέρεται; ὅτι ἐν μόνῃ τῶν πασῶν πόλεων τῇ
ὑμετέρᾳ ἄδεια ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν λέγειν δέδοται, καὶ λα-
βόντα χρήματα αὐτὸν ἀσφαλές ἐστι λέγειν παρ' ὑμῖν, κἂν
67 ἀφῃρημένοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἦτε. οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέ-
γειν ἐν Ὀλύνθῳ τὰ Φιλίππου μὴ συνευπεπονθότων τῶν
πολλῶν Ὀλυνθίων τῷ Ποτίδαιαν καρποῦσθαι· οὐκ ἦν
ἀσφαλὲς λέγειν ἐν Θετταλίᾳ τὰ Φιλίππου μὴ συνευπεπον-
θότος τοῦ πλήθους τοῦ Θετταλῶν τῷ τοὺς τυράννους ἐκ-
βαλεῖν Φίλιππον αὐτοῖς καὶ τὴν πυλαίαν ἀποδοῦναι· οὐκ
ἦν ἐν Θήβαις ἀσφαλές, πρὶν τὴν Βοιωτίαν ἀπέδωκε καὶ
68 τοὺς Φωκέας ἀνεῖλεν. ἀλλ' Ἀθήνησιν οὐ μόνον Ἀμφίπο-
λιν καὶ τὴν Καρδιανῶν χώραν ἀπεστερηκότος Φιλίππου,
ἀλλὰ καὶ κατασκευάζοντος ἡμῖν ἐπιτείχισμα τὴν Εὔβοιαν
καὶ νῦν ἐπὶ Βυζάντιον παριόντος ἀσφαλές ἐστι λέγειν
ὑπὲρ Φιλίππου. καὶ γάρ τοι τούτων μὲν ἐκ πτωχῶν ἔνιοι
ταχὺ πλούσιοι γίγνονται καὶ ἐξ ἀνωνύμων καὶ ἀδόξων ἔν-
δοξοι καὶ γνώριμοι, ὑμεῖς δὲ τοὐναντίον ἐκ μὲν ἐνδόξων
69 ἄδοξοι ἐκ δ' εὐπόρων ἄποροι. πόλεως γὰρ ἔγωγε πλοῦτον
ἡγοῦμαι συμμάχους πίστιν εὔνοιαν, ὧν πάντων ὑμεῖς ἐστὲ

*ἄποροι· ἐκ δὲ τοῦ τούτων ὀλιγώρως ὑμᾶς ἔχειν καὶ ἐᾶν
τοῦτον τὸν τρόπον τὰ πράγματα φέρεσθαι ὃ μὲν εὐδαί-
μων καὶ μέγας καὶ φοβερὸς πᾶσιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις,
ὑμεῖς δ' ἔρημοι καὶ ταπεινοί, τῇ μὲν κατὰ τὴν ἀγορὰν
εὐετηρίᾳ λαμπροί, τῇ δ' ὧν προσῆκε παρασκευῇ ‖ κατα-
γέλαστοι.*

Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον περί τε ὑμῶν καὶ περὶ αὑτῶν 70
*ἐνίους τῶν λεγόντων ὁρῶ βουλευομένους· ὑμᾶς μὲν γὰρ
ἡσυχίαν ἄγειν φασὶ δεῖν, κἄν τις ὑμᾶς ἀδικῇ, αὐτοὶ δ' οὐ
δύνανται παρ' ὑμῖν ἡσυχίαν ἄγειν οὐδενὸς αὐτοὺς ἀδι-
κοῦντος. καίτοι λοιδορίας χωρίς, εἴ τις ἔροιτο "εἰπέ μοι,
τί δὴ γιγνώσκων ἀκριβῶς Ἀριστόμηδες (οὐδεὶς γὰρ τὰ
τοιαῦτ' ἀγνοεῖ) τὸν μὲν τῶν ἰδιωτῶν βίον ἀσφαλῆ καὶ
ἀκίνδυνον ὄντα, τὸν δὲ τῶν πολιτευομένων φιλαίτιον καὶ
σφαλερὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀγώνων καὶ κακῶν
μεστόν, οὐ τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα ἀλλὰ τὸν ἐν τοῖς
κινδύνοις αἱρῇ;" τί ἂν εἴποις; εἰ γὰρ ὃ βέλτιστον εἰπεῖν* 71
*ἂν ἔχοις, τοῦτό σοι δοίημεν ἀληθὲς λέγειν, ὡς ὑπὲρ φι-
λοτιμίας καὶ δόξης ταῦτα πάντα ποιεῖς, θαυμάζω τί δή
ποτε σαυτῷ μὲν ὑπὲρ τούτων ἅπαντα ποιητέον εἶναι νο-
μίζεις καὶ πονητέον καὶ κινδυνευτέον, τῇ πόλει δὲ προέ-
σθαι ταῦτα μετὰ ῥᾳθυμίας συμβουλεύεις. οὐ γὰρ ἐκεῖνό
γ' ἂν εἴποις, ὡς σὲ μὲν ἐν τῇ πόλει δεῖ τινὰ φαίνεσθαι,
τὴν πόλιν δ' ἐν τοῖς Ἕλλησι μηδενὸς ἀξίαν εἶναι. καὶ μὴν* 72
*οὐδ' ἐκεῖνό γε ὁρῶ, ὡς τῇ μὲν πόλει ἀσφαλὲς τὸ τὰ αὑ-
τῆς πράττειν, σοὶ δὲ ἐπικίνδυνον εἰ μηδὲν τῶν ἄλλων
πλέον περιεργάσῃ, ἀλλὰ τοὐναντίον σοὶ μὲν ἐξ ὧν ἐργάζῃ
καὶ περιεργάζῃ τοὺς ἐσχάτους ὄντας κινδύνους, τῇ πόλει
δὲ ἐκ τῆς ἡσυχίας. ἀλλὰ νὴ Δία παππῴα καὶ πατρῴα* 73
*δόξα σοι ὑπάρχει, ἣν αἰσχρόν ἐστιν ἐν σοὶ καταλῦσαι· τῇ
πόλει δ' ὑπῆρξεν ἀνώνυμα καὶ φαῦλα τὰ τῶν προγόνων.
ἀλλ' οὐδὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει· σοὶ μὲν γὰρ ἦν κλέπτης ὁ ‖ πα-
τήρ, εἴπερ ἦν ὅμοιός σοι, τῇ πόλει δ' ἡμῶν, ὡς πάντες
ἴσασιν, οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων σεσωσμέ-
νοι. οὐκ ἴσως οὐδὲ πολιτικῶς ἔνιοι τὰ καθ' ἑαυτοὺς καὶ* 74
*τὰ κατ' αὐτὴν πολιτεύονται· πῶς γάρ ἐστιν ἴσον τούτων
μέν τινας ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἥκοντας ἑαυτοὺς ἀγνοεῖν,*

τὴν πόλιν δ', ἣ προειστήκει τῶν ἄλλων τέως καὶ τὸ πρωτεῖον εἶχε, νῦν ἐν ἀδοξίᾳ πάσῃ καὶ ταπεινότητι καθεστάναι;

75 *Πολλὰ τοίνυν ἔχων ἔτι καὶ περὶ πολλῶν εἰπεῖν παύσομαι· καὶ γὰρ οὐ λόγων ἐνδείᾳ μοι δοκεῖ τὰ πράγματα οὔτε νῦν οὔτ' ἄλλοτε πώποτε φαύλως ἔχειν, ἀλλ' ὅταν πάντ' ἀκούσαντες ὑμεῖς τὰ δέοντα, καὶ ὁμογνώμονες ὡς ὀρθῶς λέγεται γενόμενοι, τῶν λυμαίνεσθαι καὶ διαστρέφειν ταῦτα βουλομένων ἐξ ἴσου κάθησθε ἀκροώμενοι, οὐκ ἀγνοοῦντες αὐτούς (ἴστε γὰρ εὐθὺς ἰδόντες ἀκριβῶς, τίς μισθοῦ λέγει καὶ ὑπὲρ Φιλίππου πολιτεύεται, καὶ τίς ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ τῶν βελτίστων), ἀλλ' ἵν' αἰτιασάμενοι τούτους καὶ τὸ πρᾶγμα εἰς γέλωτα καὶ λοιδορίαν ἐμβαλόντες*

76 *μηδὲν αὐτοὶ τῶν δεόντων ποιῆτε. ταῦτ' ἐστὶ τἀληθῆ μετὰ πάσης παρρησίας, ἁπλῶς εὐνοίᾳ, τὰ βέλτιστα εἰρημένα, οὐ κολακείας καὶ βλάβης καὶ ἀπάτης λόγος μεστός, ἀργύριον μὲν τῷ λέγοντι ποιήσων, τὰ δὲ πράγματα τῆς πόλεως τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειριῶν. ἢ οὖν παυστέον τούτων τῶν ἐθῶν, ἢ μηδένα ἄλλον αἰτιατέον τοῦ πάντα φαύλως ἔχειν ἢ ὑμᾶς αὐτούς.*

|| ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΗΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Ὁ Φίλιππος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πέπομφεν ἐπιστολήν, κατηγορῶν αὐτῶν καὶ πόλεμον προκηρύττων ἄντικρυς. οὐκέτι οὖν ὁ ῥήτωρ πείθει τοὺς Ἀθηναίους πολεμεῖν (ἀνάγκη γάρ), ἀλλὰ θαρσύνει πρὸς τὸν κίνδυνον, εὐκαθαίρετον λέγων τὸν Μακεδόνα.*

Ὅτι μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς ἀλλ' ἀνεβάλετο τὸν πόλεμον, πᾶσιν ὑμῖν φανερὸν γέγονεν· ἐπειδὴ γὰρ Φαρσαλίοις Ἅλον παρέδωκε καὶ τὰ περὶ Φωκέας διῳκήσατο καὶ τὴν Θρᾴκην κατεστρέψατο πᾶσαν, αἰτίας οὐκ οὔσας πλασάμενος καὶ προφάσεις ἀδίκους ἐξευρὼν τῷ μὲν ἔργῳ πάλαι πολεμεῖ πρὸς τὴν πόλιν, τῷ δὲ λόγῳ νῦν ὁμολογεῖ διὰ τῆς ἐπι-

2 *στολῆς ἧς ἔπεμψεν. ὅτι δὲ χρὴ μήτε ὀρρωδεῖν ὑμᾶς τὴν ἐκείνου δύναμιν μήτε ἀγεννῶς ἀντιταχθῆναι πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σώμασι καὶ χρήμασι καὶ ναυσὶ καὶ πᾶσιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀφειδῶς ὁρμῆσαι πρὸς τὸν || πόλεμον, ἐγὼ*

πειράσομαι διδάσκειν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰκὸς ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι τοὺς θεοὺς μεγίστους ὑμῖν ὑπάρχειν συμμάχους
καὶ βοηθούς, ὧν ἐκεῖνος τὰς πίστεις ὑπεριδὼν καὶ τοὺς
ὅρκους ὑπερβὰς λέλυκεν ἀδίκως τὴν εἰρήνην· ἔπειθ' οἷς πρό- 3
τερον ηὐξήθη, φενακίζων ἀεί τινας καὶ μεγάλα ἐπαγγελ-
λόμενος εὐεργετήσειν, ταῦτα πάντα διεξελήλυθεν ἤδη, καὶ
γιγνώσκεται μὲν ὑπὸ τῶν Περινθίων καὶ Βυζαντίων καὶ
τῶν ἐκείνοις συμμαχούντων ὡς ἐπιθυμεῖ προσενεχθῆναι
τούτοις τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ Ὀλυνθίοις πρότερον, οὐκ
ἀγνοεῖται δὲ ὑπὸ Θετταλῶν δεσπόζειν ἀλλ' οὐχ ἡγεῖσθαι
τῶν συμμάχων προαιρούμενος, ὑποπτεύεται δὲ ὑπὸ Θη- 4
βαίων Νίκαιαν μὲν φρουρᾷ κατέχων, εἰς δὲ τὴν ἀμφικτυο-
νίαν εἰσδεδυκώς, τὰς δὲ πρεσβείας τὰς ἐκ Πελοποννήσου
πρὸς αὑτὸν ἄγων καὶ τὴν ἐκείνων συμμαχίαν παραιρού-
μενος· ὥστε τῶν αὐτῷ πρὸ τοῦ φίλων ὄντων τοὺς μὲν
νῦν πολεμεῖν ἀκαταλλάκτως, τοὺς δὲ μηκέτι προθύμους
εἶναι συναγωνιστάς, ἅπαντας δὲ ὑφορᾶσθαι καὶ διαβε-
βλῆσθαι πρὸς αὐτόν. ἔτι τοίνυν (οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἐστὶ μικρόν) 5
οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν σατράπαι καθεστῶτες ἔναγχος μὲν ξένους
μισθοφόρους εἰσπέμψαντες ἐκώλυσαν ἐκπολιορκηθῆναι
Πέρινθον, νῦν δὲ τῆς ἔχθρας αὐτοῖς ἐνεστώσης καὶ τοῦ
κινδύνου πλησίον ὄντος εἰ χειρωθήσεται Βυζάντιον, οὐ
μόνον αὐτοὶ προθύμως συμπολεμήσουσιν, ἀλλὰ καὶ βασι- 6
λέα τὸν Περσῶν χρήματα χορηγεῖν ἡμῖν προτρέψονται, ὃς
τοσοῦτον μὲν κέκτηται πλοῦτον ὅσον οὐδ' οἱ λοιποὶ πάν-
τες, τηλικαύτην δ' ἔχει ῥώμην πρὸς τὰς ἐνθάδε πράξεις
ὥστε καὶ πρότερον, ἡνίκα Λακεδαιμονίοις ‖ ἐπολεμοῦμεν,
ὁποτέροις προσθεῖτο, τούτους ἐποίει κρατεῖν τῶν ἑτέ-
ρων, καὶ νῦν μεθ' ἡμῶν γενόμενος ῥᾳδίως καταπολεμήσει
τὴν Φιλίππου δύναμιν.

Πρὸς τοίνυν τούτοις τηλικούτοις οὖσιν, οὐκ ἐρῶ μὲν 7
ὡς οὐ διὰ τὴν εἰρήνην πολλὰ προείληφεν ἡμῶν χωρία καὶ
λιμένας καὶ τοιαῦθ' ἕτερα χρήσιμα πρὸς πόλεμον, ὁρῶ
δὲ ὡς ὅταν μὲν ὑπ' εὐνοίας τὰ πράγματα συνέχηται καὶ
πᾶσι ταὐτὰ συμφέρῃ τοῖς μετέχουσι τῶν πολέμων, μένει
τὰ συσταθέντα βεβαίως, ὅταν δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ πλε-
ονεξίας ἀπάτῃ καὶ βίᾳ κατέχηται, καθάπερ ὑπὸ τούτου

νῦν, μικρὰ πρόφασις καὶ τὸ τυχὸν πταῖσμα ταχέως αὐτὰ
8 διέσεισε καὶ κατέλυσεν. καὶ πολλάκις εὑρίσκω λογιζόμε-
νος οὐ μόνον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ συμμαχικὰ τῷ Φι-
λίππῳ πρὸς ὑποψίαν ἥκοντα καὶ δυσμένειαν, ἀλλὰ καὶ
τὰ τῆς ἰδίας ἀρχῆς οὐ συνηρμοσμένα καλῶς οὐδ' οἰκείως
οὐδ' ὡς οἴεταί τις. ὅλως μὲν γὰρ ἡ Μακεδονικὴ δύναμις
ἐν μὲν προσθήκης μέρει ῥοπὴν ἔχει τινὰ καὶ χρῆσιν, αὐτὴ
δὲ καθ' αὑτὴν ἀσθενής ἐστι καὶ πρὸς τηλικοῦτον ὄγκον
9 πραγμάτων εὐκαταφρόνητος· ἔτι δὲ αὐτὴν οὗτος τοῖς πο-
λέμοις καὶ ταῖς στρατείαις καὶ πᾶσιν οἷς ἄν τις αὐτὸν μέ-
γαν εἶναι νομίσειε, σφαλερωτέραν αὑτῷ πεποίηκεν. μὴ
γὰρ οἴεσθε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῖς αὐτοῖς χαίρειν Φί-
λιππόν τε καὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ' ἐννοεῖσθε ὡς ὃ
μὲν ἐπιθυμεῖ δόξης οἳ δὲ ἀσφαλείας, καὶ αὐτῷ μὲν οὐκ
ἔστι τυχεῖν ταύτης ἀκινδύνως, οἳ δ' οὐδὲν δέονται κατα-
λείποντες οἴκοι τέκνα γονεῖς γυναῖκας φθείρεσθαι καὶ
10 καθ' ἑκάστην ἡμέραν κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ. ὥστε τοὺς
μὲν ‖ πολλοὺς τῶν Μακεδόνων ἐκ τούτων ἄν τις ἴδοι πῶς
διάκεινται πρὸς τὸν Φίλιππον· τοὺς δὲ περὶ αὐτὸν ὄντας
ἑταίρους καὶ τοὺς τῶν ξένων ἡγεμόνας εὑρήσετε δόξαν μὲν
ἔχοντας ἐπ' ἀνδρίᾳ, περιδεῶς δὲ μᾶλλον τῶν ἀδόξων ζῶν-
τας. τοῖς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους μόνον ὑπάρχει
κίνδυνος, οἳ δὲ τοὺς κόλακας καὶ τοὺς διαβάλλοντας αὐ-
11 τοὺς μᾶλλον ἢ τὰς μάχας δεδίασι· κἀκεῖνοι μὲν μετὰ
πάντων ἀγωνίζονται πρὸς τοὺς ἀντιταχθέντας, τοῖς δὲ καὶ
τῶν ἐν τοῖς πολέμοις κακῶν οὐκ ἐλάχιστον μέρος μέτεστι
καὶ χωρὶς ἰδίᾳ τὸν τρόπον τὸν τοῦ βασιλέως φοβεῖσθαι
συμβέβηκεν. ἔτι δὲ τῶν μὲν πολλῶν ἐὰν ἁμάρτῃ τις, ζη-
μίαν κατὰ τὴν ἀξίαν εἴληφεν· οἳ δ' ὅταν μέγιστα κατορ-
θώσωσι, τότε μάλιστα σκορακίζονται καὶ προπηλακίζον-
12 ται παρὰ τὸ προσῆκον. καὶ τούτοις οὐδ' ἂν εἷς εὖ φρο-
νῶν ἀπιστήσειεν· οὕτω γὰρ φιλότιμον αὐτὸν εἶναί φασιν
οἱ συνδιατρίψαντες ὥστε βουλόμενον τὰ κάλλιστα τῶν
ἔργων πάνθ' αὑτοῦ δοκεῖν εἶναι μᾶλλον ἄχθεσθαι τῶν
στρατηγῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῖς ἄξιόν ἐπαίνου τι πρά-
13 ξασιν ἢ τοῖς ὅλως ἀποτυχοῦσιν. πῶς οὖν, εἴπερ ἐστὶ ταῦτα
τοιαῦτα, πιστῶς ἤδη πολὺν χρόνον αὐτῷ παραμένουσιν;

ὅτι νῦν μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὸ κατορθοῦν αὐτὸν ἐπι-
σκοτεῖ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγ-
κρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων εἰ-
σίν· εἰ δέ τι πταίσει, τότ' ἀκριβῶς διακαλυφθήσεται
ταῦτα πάντα. συμβαίνει γὰρ ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν.
ὅταν μὲν ἐρρωμένος ᾖ τις, οὐδὲν ἐπαισθάνεται τῶν καθ'
ἕκαστα σαθρῶν, ἐπὰν δὲ ἀρρωστήσῃ, πάντα κινεῖται, κἂν 14
‖ ῥῆγμα κἂν στρέμμα κἂν ἄλλο τι τῶν ὑπαρχόντων ᾖ μὴ
τελέως ὑγιεινόν. οὕτω καὶ τῶν βασιλειῶν καὶ ἁπασῶν τῶν
δυναστειῶν, ἕως μὲν ἂν ἐν τοῖς πολέμοις κατορθῶσιν,
ἀφανῆ τὰ κακά ἐστι τοῖς πολλοῖς, ἐπὰν δέ τι πταίσωσιν,
ὃ νῦν παθεῖν εἰκὸς ἐκεῖνον μεῖζον φορτίον ἢ καθ' αὑτὸν
αἰρόμενον, γίγνεται φανερὰ τὰ δυσχερῆ πάντα τοῖς ἅπασιν.
Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν Φίλιππον 15
ὁρῶν εὐτυχοῦντα φοβερὸν εἶναι νομίζει καὶ δυσπολέμη-
τον, σώφρονος μὲν ἀνδρὸς χρῆται προνοίᾳ· μεγάλη γὰρ
ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ
τῶν ἀνθρώπων πράγματα· κατὰ πολλοὺς μέντοι τρόπους
ἕλοιτ' ἄν τις οὐχ ἧττον τὴν ἡμετέραν εὐτυχίαν ἢ τὴν
ἐκείνου. παρά τε γὰρ τῶν προγόνων ἐκ πλείονος χρόνου 16
παρειλήφαμεν τὴν ἡγεμονίαν οὐ τούτου μόνον, ἀλλὰ συν-
ελόντι φράσαι πάντων τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βασιλευσάντων·
κἀκεῖνοι μὲν Ἀθηναίοις φόρους ἤνεγκαν, ἡ δ' ἡμετέρα
πόλις οὐδενί πω τῶν ἁπάντων. ἔτι δὲ τοσούτῳ πλείους
ἀφορμὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχομεν, ὅσῳ
διατελοῦμεν εὐσεβέστερα καὶ δικαιότερα πράττοντες. τί 17
ποτ' οὖν ἐκεῖνος ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ πλείω κατώρ-
θωσεν ἡμῶν; ὅτι ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (παρρησιάσομαι
γὰρ πρὸς ὑμᾶς) ὃ μὲν αὐτὸς στρατεύεται καὶ ταλαιπωρεῖ
καὶ τοῖς κινδύνοις πάρεστιν, οὔτε καιρὸν παριεὶς οὔτε
ὥραν ἔτους παραλείπων οὐδεμίαν, ἡμεῖς δέ (εἰρήσεται
γὰρ τἀληθῆ) οὐδὲν ποιοῦντες ἐνθάδε καθήμεθα, μέλλον-
τες ἀεὶ καὶ ψηφιζόμενοι καὶ πυνθανόμενοι κατὰ τὴν
‖ ἀγορὰν εἴ τι λέγεται νεώτερον. καίτοι τί γένοιτ' ἂν
νεώτερον ἢ Μακεδὼν ἀνὴρ καταφρονῶν Ἀθηναίων καὶ
τολμῶν ἐπιστολὰς πέμπειν τοιαύτας οἵας ἠκούσατε μι-
κρῷ πρότερον; καὶ τῷ μὲν ὑπάρχουσι μισθοφόροι στρα- 18

*τιῶται, καὶ νὴ Δία πρὸς τούτοις τῶν παρ' ἡμῖν ῥητόρων
τινές, οἳ τὰς παρ' ἐκείνου δωρεὰς οἴκαδε λαμβάνειν νομί-
ζοντες οὐκ αἰσχύνονται Φιλίππῳ ζῶντες, οὐδ' αἰσθάνον-
ται πάντα καὶ τὰ τῆς πόλεως καὶ τὰ σφῶν αὐτῶν μικροῦ
λήμματος πωλοῦντες. ἡμεῖς δὲ οὔτε τῶν ἐκείνου πρα-
γμάτων οὐδὲν στασιάζειν παρασκευάζομεν, οὔτε ξενοτρο-*
19 *φεῖν ἐθέλομεν, οὔτε στρατεύεσθαι τολμῶμεν. οὔκουν
ἐστὶν οὐδὲν δεινὸν εἴ τι πεπλεονέκτηκεν ἡμῶν κατὰ τὸν
πρότερον πόλεμον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰ μηδὲν ποιοῦντες ἡμεῖς
ὧν προσήκει τοὺς πολεμοῦντας, νομίζομεν κρατήσειν τοῦ
πάντα πράττοντος ἃ δεῖ τοὺς πλεονεκτήσειν μέλλοντας.*
20 *Ὧν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χρὴ λαβόντας ἔννοιαν, καὶ λογι-
σαμένους ὡς οὐδ' ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὸ φάσκειν ἄγειν εἰρήνην
(ἤδη γὰρ ἐκεῖνος καὶ προηγόρευκε τὸν πόλεμον καὶ τοῖς
ἔργοις ἐξενήνοχε), μηδενὸς μὲν φείδεσθαι μήτε τῶν δημο-
σίων μητε τῶν ἰδίων, στρατεύεσθαι δέ, ἐάν που καιρὸς
ᾖ, προθύμως ἅπαντας, χρῆσθαι δὲ στρατηγοῖς ἀμείνοσιν*
21 *ἢ πρότερον. μὴ γὰρ ὑπολάβῃ τις ὑμῶν, δι' ὧν ἐκ χρη-
στῶν ἐγένετο τὰ πράγματα χείρω τὰ τῆς πόλεως, διὰ
τούτων αὐτὰ πάλιν ἀναλήψεσθαι καὶ γενήσεσθαι βελτίω·
μηδὲ νομίσητε ῥαθυμούντων ὑμῶν ὥσπερ πρότερον, ἑτέ-
ρους ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων ἀγωνιεῖσθαι προθύμως· ἀλλ'
ἐννοεῖσθε ὡς αἰσχρόν ἐστι τοὺς μὲν || πατέρας ὑμῶν πολλοὺς
πόνους καὶ μεγάλους κινδύνους ὑποστῆναι Λακεδαιμονίοις*
22 *πολεμοῦντας, ὑμᾶς δὲ μηδ' ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνοι δικαίως κτη-
σάμενοι παρέδοσαν ὑμῖν ἐθέλειν ἐρρωμένως ἀμύνεσθαι,
ἀλλὰ τὸν μὲν ἐκ Μακεδονίας ὁρμώμενον οὕτως εἶναι φι-
λοκίνδυνον ὥσθ' ὑπὲρ τοῦ μείζω ποιῆσαι τὴν ἀρχὴν
κατατετρῶσθαι πᾶν τὸ σῶμα τοῖς πολεμίοις μαχόμενον,
Ἀθηναίους δέ, οἷς πάτριόν ἐστι μηδενὸς ἀκούειν ἁπάν-
των δὲ κρατεῖν ἐν τοῖς πολέμοις, τούτους διὰ ῥαθυμίαν
ἢ μαλακίαν ἐγκαταλείπειν τά τε τῶν προγόνων ἔργα καὶ
τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος.*
23 *Ἵνα δὲ μὴ μακρολογῶ, φημὶ χρῆναι παρεσκευάσθαι
μὲν πρὸς τὸν πόλεμον, παρακαλεῖν δὲ τοὺς ἄλλους Ἕλ-
ληνας, μὴ λόγοις ἀλλὰ τοῖς ἔργοις, πρὸς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν
συμμαχίαν· ὡς ἅπας μέν ἐστι λόγος μάταιος πράξεων*

ἄμοιρος γενόμενος, τοσούτῳ δὲ μάλιστα ὁ παρὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως ὅσῳ δοκοῦμεν αὐτῷ προχειρότατα χρῆσθαι τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. ἐπειδὴ πολλάκις μου πρέσβεις ἀποστείλαντος, ἵν᾽ ἐμμείνωμεν τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς ὁμολογίαις, οὐδεμίαν ἐποιεῖσθε ἐπιστροφήν, ᾤμην δεῖν πέμψαι πρὸς ὑμᾶς ὑπὲρ ὧν ἀδικεῖσθαι νομίζω. μὴ θαυμάσητε δὲ τὸ μῆκος τῆς ἐπιστολῆς· πολλῶν γὰρ ὑπαρχόντων ἐγκλημάτων ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑπὲρ ἁπάντων || δηλῶσαι καθαρῶς.

2 *Πρῶτον μὲν γὰρ Νικίου τοῦ κήρυκος ἁρπασθέντος ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐμῆς οὐ τοῖς παρανομοῦσιν ἐπετιμήσατε, ἀλλὰ τὸν ἀδικούμενον εἵρξατε δέκα μῆνας· ἃς δ᾽ ἔφερε παρ᾽ ἡμῶν ἐπιστολάς, ἀνέγνωτε ἐπὶ τοῦ βήματος. ἔπειτα Θασίων ὑποδεχομένων τὰς Βυζαντίων τριήρεις καὶ τῶν λῃστῶν τοὺς βουλομένους οὐδὲν ἐφροντίζετε, τῶν συνθηκῶν διαρρήδην λεγουσῶν πολεμίους εἶναι τοὺς ταῦτα ποιοῦντας. ἔτι τοίνυν*
3 *περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Διοπείθης ἐμβαλὼν εἰς τὴν χώραν Κρωβύλην μὲν καὶ τὴν Τιρίστασιν ἐξηνδραποδίσατο, τὴν δὲ προσεχῆ Θρᾴκην ἐπόρθησε, τέλος δὲ εἰς τοῦτο ἦλθε παρανομίας ὥστε Ἀμφίλοχον ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων ἐλθόντα πρεσβευτὴν συλλαβὼν καὶ τὰς ἐσχάτας ἀνάγκας ἐπιθεὶς ἀπελύτρωσε ταλάντων ἐννέα· καὶ ταῦτα τῷ δήμῳ εὐδοκοῦντα ἐποίησεν. καίτοι τὸ παρανομεῖν εἰς κήρυκα καὶ πρέσβεις*
4 *τοῖς ἄλλοις τε πᾶσιν ἀσεβὲς εἶναι δοκεῖ καὶ μάλιστα ὑμῖν· Μεγαρέων γοῦν Ἀνθεμόκριτον ἀνελόντων εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν ὁ δῆμος ὥστε μυστηρίων μὲν εἴργειν αὐτούς, ὑπόμνημα δὲ τῆς ἀδικίας ἔστησαν ἀνδριάντα πρὸ τῶν πυλῶν. καίτοι πῶς οὐ δεινόν, ἐφ᾽ οἷς παθόντες οὕτως ἐμισήσατε τοὺς δράσαντας, νῦν αὐτοὺς φαίνεσθαι ποιοῦντας;*
5 *Καλλίας τοίνυν ὁ παρ᾽ ὑμῶν στρατηγὸς τὰς μὲν πόλεις τὰς ἐν τῷ Παγασίτῃ κόλπῳ κατοικουμένας ἔλαβεν ἁπάσας, ὑμῖν μὲν ἐνόρκους ἐμοὶ δὲ συμμαχίδας οὔσας, τοὺς δ᾽ εἰς Μακεδονίαν πλέοντας ἐπώλει πάντας πολεμίους κρίνων· καὶ διὰ ταῦθ᾽ || ὑμεῖς ἐπῃνεῖτ᾽ αὐτὸν ἐν τοῖς ψηφίσμασιν. ὥστε ἔγωγε ἀπορῶ τί ποτ᾽ ἔσται καινότερον, ἐὰν ὁμολογήσητέ μοι πολεμεῖν· καὶ γὰρ ὅτε φανερῶς διεφερόμεθα, λῃστὰς ἐξεπέμπετε καὶ τοὺς πλέοντας ὡς ἡμᾶς ἐπωλεῖτε, τοῖς ἐναντίοις ἐβοηθεῖτε, τὴν χώραν μου κακῶς ἐποιεῖτε.*

6 *Χωρὶς τοίνυν εἰς τοῦτο παρανομίας ἀφῖχθε καὶ δυσμενείας ὥστε καὶ πρὸς τὸν Πέρσην πρέσβεις ἀπεστάλκατε πείσοντας αὐτὸν ἐμοὶ πολεμεῖν· ὃ μάλιστα ἄν τις θαυμάσειεν. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ λαβεῖν αὐτὸν Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην ἐψηφίσασθε, ἂν ἐκεῖνός τι νεωτερίζῃ, παρακαλεῖν ὁμοίως ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἅπαντας ἐπ᾽ αὐτόν· νῦν δὲ*
7 *τοσοῦτον ὑμῖν περίεστι τοῦ πρὸς ἐμὲ μίσους ὥστε πρὸς ἐκεῖνον δια-*

λέγεσθαι περὶ τῆς ἐπισυμμαχίας. καίτοι τὸ παλαιὸν οἱ πατέρες ὑμῶν,
ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, τοῖς Πεισιστρατίδαις ἐπετίμων ὡς ἐπάγουσι τὸν
Πέρσην ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας· ὑμεῖς δ' οὐκ αἰσχύνεσθε ταῦτα ποιοῦντες ἃ
διετελεῖτε τοῖς τυράννοις ἐγκαλοῦντες.

8 Ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ γράφετε ἐν τοῖς ψηφίσμασιν ἐμοὶ προσ-
τάττοντες Τήρην καὶ Κερσοβλέπτην ἐᾶν Θρᾴκης ἄρχειν ὡς ὄντας Ἀθη-
ναίους. ἐγὼ δὲ τούτους οὔτε τῶν περὶ τῆς εἰρήνης συνθηκῶν οἶδα
μετασχόντας ὑμῖν οὔτ' ἐν ταῖς στήλαις ἀναγεγραμμένους οὔτ' Ἀθη-
ναίους ὄντας, ἀλλὰ Τήρην μὲν μετ' ἐμοῦ στρατευόμενον ἐφ' ὑμᾶς,
Κερσοβλέπτην δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ πρεσβευταῖς ἰδίᾳ μὲν τοὺς ὅρκους
ὀμόσαι προθυμούμενον, κωλυθέντα δ' ὑπὸ τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν
9 ἀποφαινόντων αὐτὸν Ἀθηναίων ἐχθρόν. καίτοι πῶς ἐστι τοῦτ' ἴσον
ἢ δίκαιον, ὅταν μὲν ὑμῖν συμφέρῃ, πολέμιον εἶναι ‖ φάσκειν αὐτὸν
τῆς πόλεως, ὅταν δ' ἐμὲ συκοφαντεῖν βούλησθε, πολίτην ἀποδεικνύ-
σθαι τὸν αὐτὸν ὑφ' ὑμῶν· καὶ Σιτάλκου μὲν ἀποθανόντος, ᾧ μετέ-
δοτε τῆς πολιτείας, εὐθὺς ποιήσασθαι πρὸς τὸν ἀποκτείναντα φιλίαν,
ὑπὲρ δὲ Κερσοβλέπτου πόλεμον αἱρεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ταῦτα
σαφῶς εἰδότας ὅτι τῶν λαμβανόντων τὰς δωρεὰς τὰς τοιαύτας οὐδεὶς
οὔτε τῶν νόμων οὔτε τῶν ψηφισμάτων οὐδὲν φροντίζει τῶν ὑμετέρων.
10 οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δεῖ πάντα τἄλλα παραλιπόντα συντόμως εἰπεῖν, ὑμεῖς
ἔδοτε πολιτείαν Εὐαγόρᾳ τῷ Κυπρίῳ καὶ Διονυσίῳ τῷ Συρακουσίῳ
καὶ τοῖς ἐκγόνοις τοῖς ἐκείνων. ἐὰν οὖν πείσητε τοὺς ἐκβαλόντας ἑκατέ-
ρους αὐτῶν ἀποδοῦναι πάλιν τὰς ἀρχὰς τοῖς ἐκπεσοῦσι, κομίζεσθε καὶ
παρ' ἐμοῦ τὴν Θρᾴκην, ὅσης Τήρης καὶ Κερσοβλέπτης ἦρχεν. εἰ δὲ τοῖς
μὲν ἐκείνων κρατήσασι μηδ' ἐγκαλεῖν ἀξιοῦτε μηδέν, ἐμὲ δ' ἐνοχλεῖτε,
πῶς οὐ δικαίως ὑμᾶς ἀμυνοίμην ἄν;

11 Περὶ μὲν οὖν τούτων πολλὰ λέγειν ἔχων ἔτι δίκαια παραλιπεῖν
προαιροῦμαι· Καρδιανοῖς δέ φημι βοηθεῖν γεγονὼς αὐτοῖς πρὸ τῆς
εἰρήνης σύμμαχος, οὐκ ἐθελόντων δ' ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς κρίσιν, πολλάκις
μὲν ἐμοῦ δεηθέντος, οὐκ ὀλιγάκις δ' ἐκείνων· ὥστε πῶς οὐκ ἂν εἴην
πάντων φαυλότατος, εἰ καταλιπὼν τοὺς συμμάχους μᾶλλον ὑμῶν
φροντίζοιμι τῶν πάντα μοι τρόπον ἐνοχλούντων ἢ τῶν βεβαίως μοι
φίλων ἀεὶ μενόντων;

12 Εἰ τοίνυν δεῖ μηδὲ τοῦτο παραλιπεῖν, εἰς τοσοῦτον ἐληλύθατε
πλεονεξίας ὥστε πρότερον μὲν ἐνεκαλεῖτέ μοι τὰ προειρημένα μόνον,
τὰ δ' ὑπογυιότατα ‖ Πεπαρηθίων φασκόντων δεινὰ πεπονθέναι προσ-
ετάξατε τῷ στρατηγῷ δίκην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ὑπὲρ ἐκείνων, οὓς ἐγὼ
μὲν ἐτιμωρησάμην ἐνδεεστέρως ἢ προσῆκεν, ἐκεῖνοι δὲ εἰρήνης οὔσης
καταλαβόντες Ἀλόννησον οὔτε τὸ χωρίον οὔτε τοὺς φρουροὺς ἀπεδί-
13 δοσαν πέμψαντος ὑπὲρ αὐτῶν ἐμοῦ πολλάκις. ὑμεῖς δ', ὧν μὲν ἠδίκη-
σαν ἐμὲ Πεπαρήθιοι, τούτων μὲν οὐδὲν ἐπεσκέψασθε, τὴν δὲ τιμωρίαν,
ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι τὴν νῆσον οὔτ' ἐκείνους οὔτε ὑμᾶς ἀφειλόμην, ἀλλὰ
τὸν λῃστὴν Σώστρατον. εἰ μὲν οὖν αὐτοί φατε παραδοῦναι Σωστράτῳ,
λῃστὰς ὁμολογεῖτε καταπέμπειν· εἰ δὲ ἀκόντων ὑμῶν ἐκεῖνος ἐκράτει,

τί δεινὸν πεπόνθατε λαβόντος ἐμοῦ καὶ τὸν τόπον τοῖς πλέουσιν
ἀσφαλῆ παρέχοντος; τοσαύτην δ' ἐμοῦ ποιουμένου πρόνοιαν τῆς ὑμε- 14
τέρας πόλεως καὶ διδόντος αὐτῇ τὴν νῆσον, οἱ ῥήτορες λαμβάνειν μὲν
οὐκ εἴων, ἀπολαβεῖν δὲ συνεβούλευον, ὅπως ὑπομείνας μὲν τὸ προσ-
τασσόμενον τὴν ἀλλοτρίαν ἔχειν ὁμολογῶ, μὴ προειμένος δὲ τὸ χωρίον
ὕποπτος γένωμαι τῷ πλήθει. γνοὺς ἐγὼ ταῦτα προυκαλούμην κριθῆ-
ναι περὶ τούτων πρὸς ὑμᾶς, ἵν' εἰ μὲν ἐμὴ γνωσθῇ, παρ' ἐμοῦ δοθῇ
τὸ χωρίον ὑμῖν, ἐὰν δὲ ὑμετέρα κριθῇ, τότε ἀποδῶ τῷ δήμῳ. ταῦτα 15
δ' ἐμοῦ πολλάκις ἀξιοῦντος ὑμεῖς μὲν οὐ προσείχετε, Πεπαρήθιοι δὲ
τὴν νῆσον κατέλαβον. τί οὖν ἐχρῆν με ποιεῖν; οὐ δίκην λαβεῖν παρὰ
τῶν ὑπερβεβηκότων τοὺς ὅρκους; οὐ τιμωρήσασθαι τοὺς οὕτως ὑπερ-
ηφάνως ἀσελγαίνοντας; καὶ γὰρ εἰ Πεπαρηθίων ἦν ἡ νῆσος, τί προσ-
ῆκεν ἀπαιτεῖν Ἀθηναίους; εἰ δὲ ὑμετέρα, ‖ πῶς οὐκ ἐκείνοις ὀργίζεσθε
καταλαβοῦσι τὴν ἀλλοτρίαν;

Εἰς τοῦτο δὲ προβεβήκαμεν ἔχθρας ὥστε βουλόμενος ταῖς ναυσὶν 16
εἰς τὸν Ἑλλήσποντον παραβαλεῖν ἠναγκάσθην αὐτὰς παραπέμψαι διὰ
Χερρονήσου τῇ στρατιᾷ, τῶν μὲν κληρούχων κατὰ τὸ Πολυκράτους
δόγμα πολεμούντων ἡμῖν, ὑμῶν δὲ τοιαῦτα ψηφιζομένων, τοῦ δὲ
στρατηγοῦ Βυζαντίους τε παρακαλοῦντος καὶ διαγγέλλοντος πρὸς
ἅπαντας ὅτι πολεμεῖν αὐτῷ προστάττετε ἂν καιρὸν λάβῃ. τοιαῦτα δὲ
πάσχων ὅμως τῆς πόλεως καὶ τῶν τριήρων καὶ τῆς χώρας ἀπεσχόμην,
ἱκανὸς ὢν τὰ πλεῖστα λαβεῖν ἢ πάντα, καὶ διατετέλεκα προκαλούμενος
ὑμᾶς εἰς κρίσιν ἐλθεῖν ὑπὲρ ὧν αἰτιώμεθα ἀλλήλους. καίτοι σκοπεῖσθε 17
πότερον κάλλιόν ἐστιν ὅπλοις ἢ λόγοις διακρίνεσθαι, καὶ πότερον
αὐτοὺς εἶναι βραβευτὰς ἢ πεῖσαί τινας ἑτέρους· καὶ λογίζεσθ' ὡς ἄλο-
γόν ἐστιν Ἀθηναίους Θασίους μὲν καὶ Μαρωνείτας ἀναγκάσαι περὶ
Στρύμης διακριθῆναι λόγοις, αὐτοὺς δὲ πρὸς ἐμὲ μὴ διαλύσασθαι περὶ
ὧν ἀμφισβητοῦμεν τὸν τρόπον τοῦτον, ἄλλως τε καὶ γιγνώσκοντας
ὅτι νικηθέντες μὲν οὐδὲν ἀποβαλεῖτε, κρατήσαντες δὲ λήψεσθε τὰ νῦν
ὑφ' ἡμῖν ὄντα.

Πάντων δέ μοι δοκεῖ παραλογώτατον εἶναι διότι πέμψαντος ἐμοῦ 18
πρέσβεις ἀπὸ τῆς συμμαχίας πάσης, ἵν' ὦσι μάρτυρες, καὶ βουλομένου
ποιήσασθαι πρὸς ὑμᾶς δικαίας ὁμολογίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ
τοὺς περὶ τούτων λόγους ἐδέξασθε παρὰ τῶν πρεσβευόντων, ἐξὸν
ὑμῖν ἢ τῶν κινδύνων ἀπαλλάξαι τοὺς δυσχερὲς ὑποπτεύοντάς τι καθ'
ἡμῶν, ἢ φανερῶς ‖ ἐξελέγξαι με φαυλότατον ὄντα τῶν ἁπάντων. τῷ 19
μὲν οὖν δήμῳ ταῦτα συνέφερε, τοῖς δὲ λέγουσιν οὐκ ἐλυσιτέλει. φασὶ
γὰρ οἱ τῆς πολιτείας τῆς παρ' ὑμῖν ἔμπειροι τὴν μὲν εἰρήνην πόλεμον
αὐτοῖς εἶναι, τὸν δὲ πόλεμον εἰρήνην· ἢ γὰρ συναγωνιζομένους τοῖς
στρατηγοῖς ἢ συκοφαντοῦντας ἀεί τι λαμβάνειν παρ' αὐτῶν, ἔτι δὲ
τῶν πολιτῶν τοῖς γνωριμωτάτοις καὶ τῶν ἔξωθεν τοῖς ἐνδοξοτάτοις
λοιδορουμένους ἐπὶ τοῦ βήματος περιποιεῖσθαι παρὰ τοῦ πλήθους
δόξαν ὡς εἰσὶ δημοτικοί.

Ῥᾴδιον μὲν οὖν ἐστί μοι παῦσαι τῆς βλασφημίας αὐτοὺς μικρὰ πάνυ 20

προσμένῳ, καὶ ποιῆσαι λέγειν ἐπαίνους ὑπὲρ ἡμῶν. ἀλλ' αἰσχυνοίμην ἂν εἰ τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν παρὰ τούτων φαινοίμην ὠνούμενος, οἳ πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τοῦτο τόλμης ἥκουσιν ὥστε καὶ περὶ Ἀμφιπόλεως πρὸς ἡμᾶς ἀμφισβητεῖν ἐπιχειροῦσιν, ὑπὲρ ἧς τῶν ἀντιποιουμένων
21 *αὐτῆς οἶμαι πολὺ δικαιότερα λέγειν αὐτός. εἴτε γὰρ τῶν ἐξ ἀρχῆς κρατησάντων γίγνεται, πῶς οὐ δικαίως ἡμεῖς αὐτὴν ἔχομεν, Ἀλεξάνδρου τοῦ προγόνου πρώτου κατασχόντος τὸν τόπον, ὅθεν καὶ τῶν αἰχμαλώτων Μήδων ἀπαρχὴν ἀνδριάντα χρυσοῦν ἀνέστησεν εἰς Δελφούς; εἴτε τούτων μὲν ἀμφισβητήσειέ τις, ἀξιοῖ δὲ γίγνεσθαι τῶν ὕστερον γενομένων κυρίων, ὑπάρχει μοι καὶ τοῦτο τὸ δίκαιον· ἐκπολιορκήσας γὰρ τοὺς ὑμᾶς μὲν ἐκβαλόντας ὑπὸ Λακεδαιμονίων δὲ κατοικισθέντας*
22 *ἔλαβον τὸ χωρίον. καίτοι πάντες οἰκοῦμεν τὰς πόλεις ἢ τῶν προγόνων παραδόντων ἢ κατὰ πόλεμον κύριοι καταστάντες. ὑμεῖς δὲ οὔτε πρῶτοι λαβόντες οὔτε νῦν ἔχοντες, ἐλάχιστον ‖ δὲ χρόνον ἐν τοῖς τόποις ἐμμείναντες ἀντιποιεῖσθε τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα πίστιν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτοὶ βεβαιοτάτην ἐπιθέντες· πολλάκις γὰρ ἐμοῦ γράφοντος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὑπὲρ αὐτῆς ἐγνώκατε δικαίως ἔχειν ἡμᾶς, τότε μὲν ποιησάμενοι τὴν εἰρήνην ἔχοντος ἐμοῦ τὴν πόλιν, κατὰ συμμαχίαν ἐπὶ ταῖς*
23 *αὐταῖς ὁμολογίαις. καίτοι πῶς ἂν ἑτέρα γένοιτο βεβαιοτέρα ταύτης κτῆσις, τῆς τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς καταλειφθείσης ἡμῖν ὑπὸ τῶν προγόνων, πάλιν δὲ κατὰ πόλεμον ἐμῆς γεγενημένης, τρίτον δὲ συγχωρηθείσης ὑφ' ὑμῶν τῶν εἰθισμένων ἀμφισβητεῖν καὶ τῶν οὐθὲν ὑμῖν προσηκόντων;*

Ἃ μὲν οὖν ἐγκαλῶ, ταῦτ' ἐστίν· ὡς δὲ προϋπαρχόντων καὶ διὰ τὴν ἐμὴν εὐλάβειαν μᾶλλον ἤδη τοῖς πράγμασιν ἐπιτιθεμένων καὶ καθ' ὅσον ἂν δύνησθε κακοποιούντων, ὑμᾶς ἀμυνοῦμαι μετὰ τοῦ δικαίου, καὶ μάρτυρας τοὺς θεοὺς ποιησάμενος διαλήψομαι περὶ τῶν καθ' ὑμᾶς.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ *Ὁ λόγος οὗτος οὐκέτι Φιλιππικός ἐστιν, ἀλλ' ἁπλῶς συμβουλευτικός· ἐκκλησίαν γὰρ ἀγόντων τῶν Ἀθηναίων περὶ τῶν θεωρικῶν χρημάτων, ‖ παρελθὼν ὁ Δημοσθένης πείθει συνταχθῆναί τε αὐτοὺς καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀναλαβεῖν ἀξίωμα στρατευομένους καὶ τῶν Ἑλλήνων προκινδυνεύοντας, καὶ συγκρίνει τὰ νῦν τοῖς ἐπὶ τῶν προγόνων, πολὺ φαυλότερα καὶ ταπεινότερα τῶν παλαιῶν δεικνύς.*

Περὶ μὲν τοῦ παρόντος ἀργυρίου καὶ ὧν ἕνεκα τὴν ἐκκλησίαν ποιεῖσθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδέτερόν μοι δοκεῖ τῶν χαλεπῶν εἶναι, οὔτ' ἐπιτιμήσαντα τοῖς νέμουσι καὶ διδοῦσι τὰ κοινὰ εὐδοκιμῆσαι παρὰ τοῖς βλάπτεσθαι διὰ τούτων ἡγουμένοις τὴν πόλιν, οὔτε συνειπόντα καὶ παραινέσαντα ὡς δεῖ λαμβάνειν χαρίσασθαι τοῖς σφόδρα

*ἐν χρείᾳ τοῦ λαβεῖν οὖσιν· οὐδέτεροι γὰρ πρὸς τὸ τῇ
πόλει συμφέρον σκοποῦντες οὔτ᾽ ἐπαινοῦσιν οὔτε δυσχε-
ραίνουσι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾽ ὡς ἑκάτεροι χρείας καὶ περιου-
σίας ἔχουσιν. ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὔτ᾽ ἂν εἰσηγησαίμην,* 2
*οὔτ᾽ ἂν ἀντείποιμι ὡς οὐ δεῖ λαμβάνειν· παραινῶ μέντοι
σκοπεῖν καὶ λογίζεσθαι πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς ὅτι τἀργύριον
μέν ἐστι τοῦτο, περὶ οὗ βουλεύεσθε, μικρόν, τὸ δ᾽ ἔθος
μέγα, ὃ γίγνεται μετὰ τούτου. εἰ μὲν οὖν μετὰ τοῦ πράτ-
τειν ἃ προσήκει καὶ τὸ λαμβάνειν κατασκευάσεσθε, οὐ
μόνον οὐ βλάψετε ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ὠφελήσετε τὴν
πόλιν καὶ ὑμᾶς αὐτούς· εἰ δὲ τοῦ μὲν λαμβάνειν καὶ ἑορτὴ
καὶ πᾶσα ‖ ἀρκέσει πρόφασις, τοῦ δ᾽ ἃ πρὸς τούτοις δεῖ
ποιεῖν μηδὲ τοὺς λόγους ἀκούειν ἐθελήσετε, ὁρᾶτε μή
ποθ᾽, ἃ νῦν ὀρθῶς ἡγεῖσθε πράττειν, σφόδρα ἡμαρτηκέ-
ναι νομίσητε. ἐγὼ δέ φημι δεῖν (καί μοι μὴ θορυβήσητε* 3
*ἐφ᾽ ᾧ μέλλω λέγειν, ἀλλ᾽ ἀκούσαντες κρίνατε), ὡς περὶ
τοῦ λαβεῖν ἐκκλησίαν ἀπεδώκαμεν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ
συνταχθῆναι καὶ παρασκευασθῆναι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον
ἐκκλησίαν ἀποδοῦναι, καὶ παρασχεῖν ἕκαστον αὐτὸν μὴ
μόνον ταῦτ᾽ ἀκούειν ἐθέλοντα ἀλλὰ καὶ πράττειν βουλό-
μενον, ἵν᾽ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν ἀγαθῶν τὰς ἐλπίδας
δι᾽ ὑμῶν αὐτῶν ἔχητε, καὶ μὴ τὸν δεῖνα μηδὲ τὸν δεῖνα
πυνθάνησθε τί πράττει. καὶ τὰ μὲν προσιόντα τῇ πόλει* 4
*πάντα, καὶ ἃ νῦν ἐκ τῶν ἰδίων παραναλίσκετε εἰς οὐδὲν
δέον καὶ ὅσ᾽ ἐκ τῶν συμμάχων ὑπάρχει, λαμβάνειν ὑμᾶς
φημὶ χρῆναι τὸ ἴσον ἕκαστον, τοὺς μὲν ἐν ἡλικίᾳ στρα-
τιωτικόν, τοὺς δ᾽ ὑπὲρ τὸν κατάλογον ἐξεταστικὸν ἢ ὅπως
ἄν τις ὀνομάσαι τοῦτο, στρατεύεσθαι δ᾽ αὐτοὺς καὶ μη-
δενὶ τούτου παραχωρεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν τῆς πόλεως* 5
*οἰκείαν εἶναι, κατεσκευασμένην ἀπὸ τούτων, ἵν᾽ εὐπορῆτε
καὶ τὰ δέοντα ποιῆτε, καὶ τὸν στρατηγὸν ἡγεῖσθαι ταύ-
της, ἵν᾽ ὑμῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μὴ τοιαῦτα οἷά περ νυνὶ
συμβαίνῃ. τοὺς στρατηγοὺς κρίνετε, καὶ περίεστιν ὑμῖν
ἐκ τῶν πραγμάτων "ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος τὸν δεῖνα εἰσήγ-
γειλεν," ἄλλο δ᾽ οὐδέν. ἀλλὰ τί ὑμῖν γένηται; πρῶτον* 6
*μὲν οἱ σύμμαχοι μὴ φρουραῖς ἀλλὰ τῷ τὰ αὐτὰ συμφέ-
ρειν ὑμῖν κἀκείνοις ὦσιν οἰκεῖοι, ἔπειθ᾽ οἱ στρατηγοὶ μὴ*

ξένους ἔχοντες τοὺς μὲν συμμάχους ἄγωσι καὶ φέρωσι, τοὺς
δὲ πολεμίους ‖ μηδ' ὁρῶσιν, ἀφ' ὧν αἱ μὲν ὠφέλειαι τού-
των εἰσὶν ἴδιαι, τὰ δὲ μίση καὶ τὰ ἐγκλήματα ἐφ' ὅλην
ἔρχεται τὴν πόλιν, ἀλλὰ πολίτας τοὺς ἀκολουθοῦντας
7 ἔχοντες τοὺς ἐχθρούς, ἃ νῦν τοὺς φίλους, ποιῶσιν. χωρὶς
δὲ τούτων πολλὰ τῶν πραγμάτων τὴν ὑμετέραν ποθεῖ παρ-
ουσίαν, καὶ ἄνευ τοῦ πρὸς τοὺς οἰκείους πολέμους [οἰκείᾳ
χρῆσθαι δυνάμει] συμφέρειν, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα πράγμα-
τα ἀναγκαῖον ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ ἡσυχίαν ἔχειν ὑμῖν ἀπέ-
χρη καὶ μηδὲν τῶν Ἑλληνικῶν περιεργάζεσθαι ὅπως ἔχει,
8 ἄλλος ἂν ἦν λόγος· νῦν δὲ πρωτεύειν μὲν ὑμεῖς ἀξιοῦτε
καὶ τὰ δίκαια ὁρίζειν τοῖς ἄλλοις, τὴν δὲ ταῦτα ἐποπτεύ-
σουσαν καὶ φυλάξουσαν δύναμιν οὔτε κατεσκευάσθε οὔτε
κατασκευάζεσθε, ἀλλ' ἐπὶ πολλῆς μὲν ἡσυχίας καὶ ἠρε-
μίας ὑμῶν ὁ Μυτιληναίων δῆμος καταλέλυται, ἐπὶ πολ-
λῆς δ' ἡσυχίας ὁ Ῥοδίων, ἐχθρός γε ὢν ἡμῖν, φαίη τις
ἄν· ἀλλὰ μείζω χρὴ νομίζειν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὴν πρὸς
τὰς ὀλιγαρχίας ὑπὲρ αὐτῆς τῆς προαιρέσεως ἔχθραν ἢ
9 τὴν πρὸς τοὺς δήμους ὑπὲρ ὧν ποτ' ἂν ᾖ. ἀλλ' ἵν' ἐκεῖσε
ἐπανέλθω, φημὶ δεῖν ὑμᾶς συντετάχθαι, καὶ τὴν αὐτὴν
τοῦ τε λαβεῖν καὶ τοῦ ποιεῖν ἃ προσήκει σύνταξιν εἶναι.
διελέχθην δ' ὑμῖν περὶ τούτων καὶ πρότερον, καὶ διεξῆλ-
θον ὡς ἂν συνταχθείητε, οἵ θ' ὁπλῖται καὶ οἱ ἱππεῖς καὶ
ὅσοι τούτων ἐκτός ἐστε, καὶ εὐπορία τις ἂν ἅπασι γέ-
10 νοιτο κοινή. ὃ δέ μοι πλείστην ἀθυμίαν παρέσχεν ἁπάν-
των, ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι, ὅτι πολλῶν
καὶ μεγάλων καὶ καλῶν ὄντων τούτων ἁπάντων τῶν μὲν
ἄλλων ‖ οὐδενὸς οὐδεὶς μέμνηται, τοῖν δυοῖν δ' ὀβολοῖν
ἅπαντες. καίτοι τοὺς μὲν οὐκ ἔστι πλείονος ἢ δυοῖν ὀβο-
λοῖν ἀξίους εἶναι, τἆλλα δὲ μετὰ τούτων ὧν εἶπον, τῶν
βασιλέως ἄξιά ἐστι χρημάτων, πόλιν τοσούτους ὁπλίτας
ἔχουσαν καὶ τριήρεις καὶ ἱππέας καὶ χρημάτων πρόσοδον
συντετάχθαι καὶ παρεσκευάσθαι.

11 Τί οὖν ταῦτα νῦν, φαίη τις ἄν, λέγω; ὅτι φημὶ δεῖν
ὑμᾶς, ἐπειδὴ τὸ μὲν πάντας μισθοφορεῖν δυσχεραίνουσί
τινες, τὸ δὲ συνταχθῆναι καὶ παρασκευασθῆναι παρὰ
πάντων χρήσιμον εἶναι δοκιμάζεται, ἐντεῦθεν ἄρξασθαι

τοῦ πράγματος, καὶ προθεῖναι περὶ τούτων τῷ βουλομένῳ γνώμην ἀποφήνασθαι, ὡς οὕτως ἔχει· ἐὰν μὲν ὑμεῖς νῦν πεισθῆτε τούτων καιρὸν εἶναι, ὅταν αὐτῶν εἰς χρείαν ἔλθητε, ἕτοιμα ὑπάρξει· ἐὰν δ' ἀκαιρίαν ἡγησάμενοι παρίδητε, ὅταν δέῃ χρῆσθαι, τότ' ἀναγκασθήσεσθε παρασκευάζεσθαι.

Ἤδη δέ τις εἶπεν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοί που λέγων, οὐχ 12
ὑμῶν τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῶν διαρρηγνυμένων εἰ ταῦτα γενήσεται, "τί δ' ἡμῖν ἀπὸ τῶν Δημοσθένους λόγων ἀγαθὸν γέγονεν; παρελθὼν ἡμῶν, ὅταν αὐτῷ δόξῃ, ἐνέπλησε τὰ ὦτα λόγων, καὶ διέσυρε τὰ παρόντα, καὶ τοὺς προγόνους ἐπῄνεσε, καὶ μετεωρίσας καὶ φυσήσας ἡμᾶς κατέβη."
ἐγὼ δ' εἰ μὲν ὑμᾶς δυναίμην ὧν λέγω τι πεῖσαι, τηλι- 13
καῦτ' ἂν οἶμαι τὴν πόλιν πρᾶξαι ἀγαθὰ ὥστ', εἰ νῦν εἰπεῖν ἐπιχειρήσαιμι, πολλοὺς ἂν ἀπιστῆσαι ὡς μείζοσιν ἢ δυνατοῖς· οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτο μικρὸν ὠφελεῖν οἴομαι, εἰ τὰ βέλτιστα ἀκούειν ὑμᾶς συνεθίζω.. δεῖ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν ‖ βουλόμενόν τι ποιῆσαι τὴν πόλιν ὑμῶν ἀγαθὸν τὰ ὦτα πρῶτον ὑμῶν ἰάσασθαι· διέφθαρται γάρ· οὕτω πολλὰ καὶ ψευδῆ καὶ πάντα μᾶλλον ἢ τὰ βέλτιστα ἀκούειν συνείθισθε. οἷον (ὅπως δὲ μὴ θορυβήσει 14
μοι μηδείς, πρὶν ἂν ἅπαντα εἴπω) ἀνέῳξαν δήπου πρῴην τινὲς τὸν ὀπισθόδομον. οὐκοῦν οἱ παριόντες ἅπαντες τὸν δῆμον καταλελύσθαι, τοὺς νόμους οὐκέτ' εἶναι, τοιαῦτα ἔλεγον. καίτοι ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (καὶ σκοπεῖτε ἂν ἀληθῆ λέγω) οἱ μὲν ταῦτα ποιοῦντες ἄξια ἐποίουν θανάτου, ὁ δῆμος δ' οὐ διὰ τούτων καταλύεται. πάλιν κώπας τις ὑφείλετο· μαστιγοῦν στρεβλοῦν πάντες οἱ λέγοντες, τὸν δῆμον καταλύεσθαι. ἐγὼ δὲ τί φημι; τὸν μὲν ὑφαιρούμενον θανάτου ποιεῖν ἄξια ὥσπερ ἐκεῖνοι, τὸν δῆμον δ' οὐ διὰ τούτων καταλύεσθαι. ἀλλὰ πῶς καταλύεται; οὐ- 15
δεὶς λέγει οὐδὲ παρρησιάζεται. ἐγὼ δὲ φράσω· ὅταν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, φαύλως ἡγμένοι οἱ πολλοὶ καὶ ἄποροι καὶ ἄοπλοι καὶ ἀσύντακτοι καὶ μὴ τὰ αὐτὰ γιγνώσκοντες ἦτε, καὶ μήτε στρατηγὸς μήτ' ἄλλος μηδεὶς ὧν ἂν ὑμεῖς ψηφίσησθε φροντίζῃ, καὶ ταῦτα μηδεὶς λέγειν ἐθέλῃ μηδ' ἐπανορθοῖ, μηδ' ὅπως παύσεται τοιαῦτα ὄν-

8*

16 τα πράττῃ, ὃ νυνὶ συμβαίνει. καὶ νὴ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, ἕτεροί γε λόγοι παρερρυήκασι πρὸς ὑμᾶς ψευδεῖς
καὶ πολλὰ τὴν πολιτείαν βλάπτοντες, οἷον ἐν τοῖς δικα-
στηρίοις ὑμῖν ἐστὶν ἡ σωτηρία, καὶ δεῖ τῇ ψήφῳ τὴν πο-
λιτείαν ὑμᾶς φυλάττειν. ἐγὼ δ' οἶδ' ὅτι ταῦτα μὲν ὑμῖν
τὰ δικαστήρια τῶν || πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἐστὶ κοινά,
ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις δεῖ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, καὶ διὰ τούτων
17 ἐστὶν ἡ σωτηρία τῆς πολιτείας· οὐ γὰρ τὸ ψηφίσασθαι
τοῖς ἐν τοῖς ὅπλοις ποιήσει τὸ νικᾶν, ἀλλ' οἱ μετὰ τού-
των κρατοῦντες τοὺς ἐχθροὺς καὶ ψηφίζεσθαι καὶ ἄλλο ὅ
τι ἂν βούλησθε ποιεῖν ὑμῖν ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν παρα-
σκευάζουσι· δεῖ γὰρ ἐν μὲν τοῖς ὅπλοις φοβερούς, ἐν δὲ
τοῖς δικαστηρίοις φιλανθρώπους εἶναι.
18 Εἰ δέ τῳ δοκῶ μείζους ἢ κατ' ἐμαυτὸν λέγειν λόγους,
αὐτὸ τοῦτο ὀρθῶς αὐτῶν ἔχει· τὸν γὰρ ὑπὲρ τηλικαύτης πό-
λεως ῥηθησόμενον λόγον καὶ τοιούτων πραγμάτων παντὸς
ἑνὸς τοῦ λέγοντος ἀεὶ μείζω φαίνεσθαι δεῖ, καὶ τῆς ἀξίας
τῆς ὑμετέρας ἐγγὺς εἶναι, μὴ τῆς τοῦ λέγοντος. ὅτι δ'
οὐδεὶς τῶν ὑφ' ὑμῶν τιμωμένων ταῦτα λέγει, τὰς προ-
19 φάσεις ἐγὼ διέξειμι ὑμῖν. οἱ μὲν πρὸς ἀρχαιρεσίας καὶ
ταύτην τὴν τάξιν προσιόντες δοῦλοι τῆς ἐπὶ τῷ χειροτο-
νεῖσθαι χάριτος περιέρχονται, τελεσθῆναι στρατηγὸς ἕκα-
στος σπουδάζων, οὐκ ἀνδρὸς ἔργον οὐδὲν πρᾶξαι. εἰ δέ
τις καὶ τοιοῦτός ἐστιν οἷος ἐγχειρεῖν ἔργῳ τῳ, νῦν μὲν
ἡγεῖται τὴν τῆς πόλεως δόξαν ἀφορμὴν ἔχων καὶ τοὔνο-
μα, τῆς τῶν ἐναντιωσομένων ἐρημίας ἀπολαύων, τὰς ἐλ-
πίδας ὑμῖν ὑποτείνων, ἄλλο δ' οὐδέν, κληρονομήσειν αὐ-
τὸς τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν, ὅπερ ἔστιν, ἂν δ' ὑμεῖς δι'
ὑμῶν αὐτῶν ἕκαστα πράττητε, ἴσον τοῖς ἄλλοις ὥσπερ
20 τῶν ἔργων αὐτῶν, οὕτω καὶ τῶν ἐκ τούτων ἕξειν. οἱ δὲ
πολιτευόμενοι καὶ περὶ ταῦτ' ὄντες, τὸ τὰ βέλτιστα σκο-
πεῖν ὑμῖν ἀφέντες, || προσκεχωρήκασι πρὸς τούτους· καὶ
πρότερον μὲν κατὰ συμμορίας εἰσεφέρετε, νυνὶ δὲ πολι-
τεύεσθε κατὰ συμμορίας. ῥήτωρ ἡγεμών, καὶ στρατηγὸς
ὑπὸ τούτῳ, καὶ οἱ βοησόμενοι μεθ' ἑκατέρων τριακόσιοι·
οἱ δ' ἄλλοι προσνενέμησθε οἱ μὲν ὡς τούτους οἱ δ' ὡς
ἐκείνους. τοιγαροῦν ὑμῖν περίεστιν ἐκ τούτων ὁ δεῖνα

χαλκοῦς καὶ ὁ δεῖν' εὐδαίμων, εἷς ἢ δύο, ὑπὲρ τὴν πόλιν· οἱ δ' ἄλλοι μάρτυρες τῆς τούτων εὐδαιμονίας κάθησθε, τῆς καθ' ἡμέραν ῥαθυμίας πολλὴν καὶ μεγάλην ὑπάρχουσαν ὑμῖν εὐδαιμονίαν τούτοις προϊέμενοι.

Καίτοι σκέψασθε πῶς ἐπὶ τῶν προγόνων ταῦτ' εἶχεν· 21
οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις ὑμῖν παραδείγμασι χρησαμένοις ἀλλ' οἰκείοις ἔξεσθ' ἃ προσήκει πράττειν εἰδέναι. ἐκεῖνοι Θεμιστοκλέα τὸν τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν στρατηγοῦντα καὶ Μιλτιάδην τὸν ἡγούμενον Μαραθῶνι καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὐκ ἴσα τοῖς νῦν στρατηγοῖς ἀγαθὰ εἰργασμένους, μὰ Δί' οὐ χαλκοῦς ἵστασαν, ἀλλ' ὡς οὐδὲν αὐτῶν κρείττους ὄντας, οὕτως ἐτίμων. καὶ γάρ τοι τῶν ἔργων οὐδε- 22
νὸς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν τότ' ἀπεστέρησαν ἑαυτούς, οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς ὅστις ἂν εἴποι τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν Θεμιστοκλέους, ἀλλ' Ἀθηναίων, οὐδὲ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην Μιλτιάδου, ἀλλὰ τῆς πόλεως. νῦν δὲ πολλοὶ τοῦτο λέγουσιν, ὡς Κέρκυραν εἷλε Τιμόθεος καὶ τὴν μόραν κατέκοψεν Ἰφικράτης καὶ τὴν περὶ Νάξον ναυμαχίαν ἐνίκα Χαβρίας· δοκεῖτε γὰρ αὐτοὶ τῶν ἔργων τούτων παραχωρεῖν τῶν τιμῶν ταῖς ὑπερβολαῖς, αἷς δεδώκατε ἐπ' αὐτοῖς ‖ ἑκάστῳ τούτων. τὰς μὲν δὴ πολιτικὰς δωρεὰς 23
οὕτως ἐκεῖνοί τε καλῶς καὶ ὑμεῖς οὐκ ὀρθῶς· τὰς δὲ τῶν ξένων πῶς; ἐκεῖνοι Μένωνι τῷ Φαρσαλίῳ δώδεκα μὲν τάλαντα ἀργυρίου δόντι πρὸς τὸν ἐπ' Ἠόνι τῇ πρὸς Ἀμφιπόλει πόλεμον, διακοσίοις δ' ἱππεῦσι πενέσταις ἰδίοις βοηθήσαντι, οὐκ ἐψηφίσαντο πολιτείαν, ἀλλ' ἀτέλειαν ἔδωκαν μόνον. καὶ πρότερον τούτου Περδίκκᾳ τῷ κατὰ 24
τὴν τοῦ βαρβάρου ποτὲ ἐπιστρατείαν βασιλεύοντι Μακεδονίας, τοὺς ἀναχωροῦντας ἐκ Πλαταιῶν τῶν βαρβάρων ἀπὸ τῆς ἥττης διαφθείραντι καὶ τέλειον τἀτύχημα ποιήσαντι τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἐψηφίσαντο πολιτείαν, ἀλλ' ἀτέλειαν ἔδωκαν μόνον, μεγάλην καὶ τιμίαν, οἶμαι, καὶ σεμνὴν τὴν αὑτῶν πατρίδα ἡγούμενοι καὶ πάσης μείζονα εὐεργεσίας. νῦν δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι φθόρους ἀνθρώπους οἰκοτρίβων οἰκότριβας, τιμὴν ὥσπερ ἄλλου του τῶν ὠνίων λαμβάνοντες, ποιεῖσθε πολίτας. ταῦτα δ' ὑμῖν 25
ἐπελήλυθε πράττειν οὐχ ὅτι τὰς φύσεις χείρους ἐστὲ τῶν

προγόνων, ἀλλ' ὅτι τοῖς μὲν ἐφ' ἑαυτοῖς παρειστήκει μέγα
φρονεῖν, ὑμῶν δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι περιῄρηται τοῦτο.
ἔστι δ' οὐδέποτ', οἶμαι, δυνατὸν μικρὰ καὶ φαῦλα πράτ-
τοντας μέγα καὶ νεανικὸν φρόνημα λαβεῖν, ὥσπερ οὐδὲ
λαμπρὰ καὶ καλὰ πράττοντας μικρὸν καὶ ταπεινὸν φρο-
νεῖν· ὁποῖ' ἄττα γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων
ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημ' ἔχειν.
26 Σκέψασθε δὲ ἅ τις κεφάλαια ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῶν
τε ἐκείνοις πεπραγμένων καὶ τῶν ὑμῖν, ἂν ἄρ' ὑμῶν ‖ αὐ-
τῶν ἀλλ' ἐκ τούτων γε δύνησθε γενέσθαι κρείττους. πέντε
μὲν καὶ τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων
ἐκεῖνοι, πλείω δ' ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνή-
γαγον, πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ καὶ ναυμαχοῦντες ἔστη-
σαν τρόπαια, ἐφ' οἷς ἔτι καὶ νῦν ἡμεῖς φιλοτιμούμεθα.
καίτοι νομίζετε αὐτοὺς ταῦτα στῆσαι οὐχ ἵνα θαυμάζω-
μεν ἡμεῖς θεωροῦντες αὐτά, ἀλλ' ἵνα καὶ μιμώμεθα τὰς
27 τῶν ἀναθέντων ἀρετάς. ἐκεῖνοι μὲν δὴ ταῦτα· ἡμεῖς δ',
ὅσης ἅπαντες ὁρᾶτε ἐρημίας ἐπειλημμένοι, σκέψασθε εἰ
παραπλήσια. οὐ πλείω μὲν ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τά-
λαντα ἀνήλωται μάτην εἰς τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀπόρους;
ἐξανήλωνται δὲ οἵ τε ἴδιοι πάντες οἶκοι καὶ τὰ κοινὰ τῇ
πόλει καὶ τὰ παρὰ τῶν συμμάχων; οὓς δ' ἐν τῷ πολέμῳ
συμμάχους ἐκτησάμεθα, οὗτοι νῦν ἐν τῇ εἰρήνῃ ἀπολώ-
28 λασιν; ἀλλὰ νὴ Δία ταῦτα μόνον τότ' εἶχε βέλτιον ἢ νῦν,
τὰ δ' ἄλλα χεῖρον. πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὅ τι βούλεσθε
ἐξετάσωμεν. οἰκοδομήματα μέν γε καὶ κόσμον τῆς πό-
λεως ἱερῶν καὶ λιμένων καὶ τῶν ἀκολούθων τούτοις τοι-
οῦτον καὶ τοσοῦτον κατέλιπον ἐκεῖνοι ὥστε μηδενὶ τῶν
ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι, προπύλαια ταῦτα,
ὁ παρθενών, νεώσοικοι, στοαί, τἆλλα οἷς ἐκεῖνοι κοσμή-
29 σαντες τὴν πόλιν ἡμῖν παρέδοσαν· τὰς δ' ἰδίας οἰκίας
τῶν ἐν δυνάμει γενομένων οὕτω μετρίας καὶ τῷ τῆς πο-
λιτείας ὀνόματι ἀκολούθους ὥστε τὴν Θεμιστοκλέους καὶ
τὴν Κίμωνος καὶ τὴν Ἀριστείδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν
‖ οἰκίαν, εἴ τις ἄρ' ὑμῶν οἶδεν ὁποία ποτ' ἐστίν, ὁρᾷ τῆς
30 τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν. νῦν δ', ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἡμῶν τὰς ὁδοὺς ἀγαπᾷ

κατασκευάζουσα καὶ κρήνας καὶ κονιάματα καὶ λήρους (καὶ
οὐ τοῖς εἰσηγησαμένοις ταῦτ' ἐπιτιμῶ, πολλοῦ γε καὶ δέω,
ἀλλ' ὑμῖν, εἰ ταῦτα ἱκανὰ ὑμῖν αὐτοῖς ὑπολαμβάνετε εἶ-
ναι), ἰδίᾳ δ' οἱ τῶν κοινῶν ἐπὶ τῳ γεγενημένοι οἱ μὲν τῶν
δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας τὰς ἰδίας οἰκίας κατ-
εσκευάκασιν, οὐ μόνον τῶν πολλῶν ὑπερηφανωτέρας, οἱ
δὲ γῆν συνεωνημένοι γεωργοῦσιν ὅσην οὐδ' ὄναρ ἤλπισαν
πώποτε. τούτων δ' αἴτιον ἁπάντων ὅτι τότε μὲν ὁ δῆ- 31
μος δεσπότης ἦν καὶ κύριος ἁπάντων, καὶ ἀγαπητὸν ἦν
παρ' ἐκείνου τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ
ἀγαθοῦ τινὸς μεταλαμβάνειν· νῦν δὲ τοὐναντίον κύριοι
μὲν τῶν ἀγαθῶν οὗτοι, καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττε-
ται, ὁ δὲ δῆμος ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει, καὶ
ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἃ ἂν οὗτοι μεταδιδῶσι λαμβάνοντες.

Τοιγαροῦν ἐκ τούτων τοιαῦτα τὰ πράγματα τῆς πό- 32
λεώς ἐστιν ὥστε, εἴ τις ἀναγνοίη τὰ ψηφίσματα ὑμῶν
καὶ τὰς πράξεις ἐφεξῆς διέλθοι, οὐδ' ἂν εἷς πιστεύσαι
τῶν αὐτῶν εἶναι ταῦτα κἀκεῖνα. οἷον ἃ πρὸς τοὺς κατα-
ράτους Μεγαρέας ἐψηφίσασθε ἀποτεμνομένους τὴν ὀρ-
γάδα, ἐξιέναι, κωλύειν, μὴ ἐπιτρέπειν· ἃ πρὸς Φλιασίους,
ὅτε ἐξέπεσον τὸ ἔναγχος, βοηθεῖν, μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς
σφαγεῦσι, τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τοὺς βουλομένους παρα-
καλεῖν. ἅπαντα καλὰ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ταῦτα ‖ καὶ δί- 33
καια καὶ τῆς πόλεως ἄξια· τὰ ἔργα δὲ τὰ ἀπὸ τούτων
οὐδαμοῦ. οὐκοῦν τὴν μὲν ἀπέχθειαν διὰ τῶν ψηφισμά-
των ἐκφέρεσθε, τῶν δ' ἔργων οὐδενὸς κύριοι γίγνεσθε· τὰ
μὲν γὰρ ψηφίσματα πρὸς τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα ψηφί-
ζεσθε, τὴν δύναμιν δ' οὐκ ἀκόλουθον ὧν ψηφίζεσθε ἔχετε.
ἐγὼ δὲ παραινέσαιμ' ἂν ὑμῖν (καί μοι μηδὲν ὀργισθῆτε) 34
ἔλαττον φρονεῖν καὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἀγαπᾶν πράττον-
τας, ἢ μείζω δύναμιν παρασκευάζεσθαι. εἰ μὲν οὖν Σιφ-
νίοις ἢ Κυθνίοις ἤ τισιν ἄλλοις τοιούτοις οὖσι συνῄδειν
ὑμῖν, ἔλαττον φρονεῖν συνεβούλευον ἄν, ἐπειδὴ δ' ἐστ'
Ἀθηναῖοι, τὸ τὴν δύναμιν παρασκευάσασθαι παραινῶ·
αἰσχρὸν γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, αἰσχρὸν λιπεῖν τὴν τοῦ
φρονήματος τάξιν, ἣν ὑμῖν οἱ πρόγονοι παρέδωκαν. πρὸς 35
δὲ τούτοις οὐδ' ἐστὶν ἐφ' ὑμῖν, οὐδ' ἂν ἀποστῆναι τῶν

Ἑλληνικῶν βούλησθε· πολλὰ γὰρ ὑμῖν ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πέπρακται, καὶ τοὺς μὲν φίλους τοὺς ὑπάρχοντας αἰσχρὸν προέσθαι, τοῖς δ' οὖσιν ἐχθροῖς οὐκ ἔνι πιστεῦσαι καὶ μεγάλους ἐᾶσαι γενέσθαι. ὅλως δ' ὅπερ οἱ πολιτευόμενοι πεπόνθασι πρὸς ὑμᾶς, οὐκ ἔνεστ' αὐτοῖς ὅταν βούλωνται παύσασθαι, τοῦτο καὶ ὑμῖν περιέστηκε· πεπολίτευσθε γὰρ ἐν τοῖς Ἕλλησιν.

36 *Ἔστι δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι κεφάλαιον ἁπάντων τῶν εἰρημένων· οὐδέποθ' ὑμᾶς οἱ λέγοντες οὔτε πονηροὺς οὔτε χρηστοὺς ποιοῦσιν, ἀλλ' ὑμεῖς τούτους ὁπότερ' ἂν βούλησθε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ὧν οὗτοι βούλονται στοχάζεσθε, ἀλλ' οὗτοι ὧν ἂν ὑμᾶς ἐπιθυμεῖν οἴωνται. ὑμᾶς οὖν ὑπάρξαι δεῖ χρηστὰ βουλομένους, καὶ ‖ πάνθ' ἕξει καλῶς· ἢ γὰρ οὐδεὶς ἐρεῖ φαῦλον οὐδέν, ἢ οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσται μὴ ἔχοντι τοὺς πεισομένους.*

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΜΜΟΡΙΩΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Φήμης γενομένης τὸν Περσῶν βασιλέα παρασκευάζεσθαι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὁ μὲν τῶν Ἀθηναίων δῆμος κεκίνηται καὶ συγκαλεῖν ὥρμηται τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸν πόλεμον ἐκφέρειν ἤδη, ὁ δὲ Δημοσθένης συμβουλεύει μὴ προεξανίστασθαι, ἀλλ' αναμένειν τὸν βασιλέα νεωτερίσαι. νῦν μὲν γάρ, φησίν, οὐ πείσομεν τοὺς Ἕλληνας συμμαχεῖν ἡμῖν, ἐπ' ἀδείας εἶναι δοκοῦντας· τότε δὲ αὐτοὺς ὁ κίνδυνος αὐτὸς συστήσεται. παραινεῖ τοίνυν ἡσυχάζοντας συντάξασθαι καὶ πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευάσασθαι, καὶ δὴ καὶ διέξεισιν ὃν τρόπον ἂν συνταχθεῖεν. ὅθεν καὶ περὶ συμμοριῶν ὁ λόγος ἐπιγράφεται· συμμορία γὰρ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τὸ τῶν λειτουργούντων σύνταγμα.*

‖ *Οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς προγόνους ὑμῶν λόγον εἰπεῖν μοι δοκοῦσι προαιρεῖσθαι κεχαρισμένον, οὐ μὴν συμφέροντά γ' ἐκείνοις οὓς ἐγκωμιάζουσι ποιεῖν· περὶ γὰρ πραγμάτων ἐπιχειροῦντες λέγειν ὧν οὐδ' ἂν εἷς ἀξίως ἐφικέσθαι τῷ λόγῳ δύναιτο, αὐτοὶ μὲν τοῦ δοκεῖν δύνασθαι λέγειν δόξαν ἐκφέρονται, τὴν δ' ἐκείνων ἀρετὴν ἐλάττω τῆς ὑπειλημμένης παρὰ τοῖς ἀκούουσι φαίνεσθαι ποιοῦσιν. ἐγὼ δ' ἐκείνων μὲν ἔπαινον τὸν χρόνον ἡγοῦμαι μέγιστον, οὗ πολλοῦ γεγενημένου μείζω*

τῶν ὑπ' ἐκείνων πραχθέντων οὐδένες ἄλλοι παραδείξασθαι δεδύνηνται· αὐτὸς δὲ πειράσομαι τὸν τρόπον εἰπεῖν 2
ὃν ἄν μοι δοκεῖτε μάλιστα δύνασθαι παρασκευάσασθαι. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· εἰ μὲν ἡμεῖς ἅπαντες οἱ μέλλοντες λέγειν δεινοὶ φανείημεν ὄντες, οὐδὲν ἂν τὰ ὑμέτερα εὖ οἶδ' ὅτι βέλτιον σχοίη· εἰ δὲ παρελθὼν εἷς ὁστισοῦν δύναιτο διδάξαι καὶ πεῖσαι τίς παρασκευὴ καὶ πόση καὶ πόθεν ποριςθεῖσα χρήσιμος ἔσται τῇ πόλει, πᾶς ὁ παρὼν φόβος λελύσεται. ἐγὼ δὲ τοῦτ', ἂν ἄρ' οἷός τε ὦ, πειράσομαι ποιῆσαι, μικρὰ προειπὼν ὑμῖν ὡς ἔχω γνώμης περὶ τῶν πρὸς βασιλέα.

Ἐγὼ νομίζω κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων εἶναι 3
βασιλέα, οὐ μὴν διὰ τοῦτο παραινέσαιμ' ἂν μόνοις τῶν ἄλλων ὑμῖν πόλεμον πρὸς αὐτὸν ἄρασθαι· οὐδὲ γὰρ ‖ αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας ὁρῶ κοινοὺς ἀλλήλοις ὄντας φίλους, ἀλλ' ἐνίους μᾶλλον ἐκείνῳ πιστεύοντας ἢ τισιν αὐτῶν. ἐκ δὴ τῶν τοιούτων νομίζω συμφέρειν ὑμῖν τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ πολέμου ζητεῖν ὅπως ἴση καὶ δικαία γενήσεται, παρασκευάζεσθαι δ' ἃ προσήκει πάντα, καὶ τοῦθ' ὑποκεῖσθαι. ἡγοῦμαι γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς Ἕλληνας, 4
εἰ μὲν ἐναργές τι γίγνοιτο καὶ σαφὲς ὡς βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖ, καὶ συμμαχήσειν καὶ χάριν μεγάλην ἕξειν τοῖς πρὸ αὐτῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἐκεῖνον ἀμυνομένοις· εἰ δ' ἔτι ἀδήλου τούτου καθεστηκότος προαπεχθησόμεθα ἡμεῖς, δέδια ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μὴ τούτοις μετ' ἐκείνου πολεμεῖν ἀναγκασθῶμεν, ὑπὲρ ὧν προνοούμεθα. ὁ μὲν γὰρ 5
ἐπισχὼν ὧν ὥρμηκεν, εἰ ἄρ' ἐγχειρεῖν ἔγνωκε τοῖς Ἕλλησι, χρήματα δώσει τισὶν αὐτῶν καὶ φιλίαν προτενεῖται, οἱ δὲ τοὺς ἰδίους πολέμους ἐπανορθῶσαι βουλόμενοι καὶ τοῦτον τὸν νοῦν ἔχοντες τὴν κοινὴν ἁπάντων σωτηρίαν παρόψονται. εἰς δὲ τὴν ταραχὴν ταύτην καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην παραινῶ μὴ προκαθεῖναι τὴν πόλιν ἡμῶν. οὐδὲ 6
γὰρ οὐδ' ἀπ' ἴσης ὁρῶ τοῖς τ' ἄλλοις Ἕλλησι καὶ ὑμῖν περὶ τῶν πρὸς τὸν βασιλέα τὴν βουλὴν οὖσαν, ἀλλ' ἐκείνων μὲν πολλοῖς ἐνδέχεσθαί μοι δοκεῖ τῶν ἰδίᾳ τι συμφερόντων διοικουμένοις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀμελῆσαι, ὑμῖν δ' οὐδ' ἀδικουμένοις παρὰ τῶν ἀδικούντων καλόν

ἔστι λαβεῖν ταύτην τὴν δίκην, ἐᾶσαί τινας αὐτῶν ὑπὸ τῷ
7 βαρβάρῳ γενέσθαι. ὅτε δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, σκεπτέον
ὅπως μήθ' ἡμεῖς ἐν τῷ πολέμῳ γενησόμεθα οὐκ ἴσοι,
μήτ' ἐκεῖνος ὃν ‖ ἡμεῖς ἐπιβουλεύειν ἡγούμεθα τοῖς Ἕλ-
λησι τὴν τοῦ φίλος αὐτοῖς δοκεῖν εἶναι πίστιν λήψεται.
πῶς οὖν ταῦτ' ἔσται; ἂν ἡ μὲν δύναμις τῆς πόλεως ἐξη-
τασμένη καὶ παρεσκευασμένη πᾶσιν ᾖ φανερά, φαίνηται
8 δὲ δίκαια ἐπὶ ταύτῃ φρονεῖν αἱρουμένη. τοῖς δὲ θρασυ-
νομένοις καὶ σφόδρα ἑτοίμως πολεμεῖν κελεύουσιν ἐκεῖνο
λέγω, ὅτι οὐκ ἔστι χαλεπὸν οὔθ' ὅταν βουλεύεσθαι δέῃ,
δόξαν ἀνδρίας λαβεῖν, οὔθ' ὅταν κίνδυνός τις ἐγγὺς ᾖ,
δεινὸν εἰπεῖν φανῆναι, ἀλλ' ἐκεῖνο καὶ χαλεπὸν καὶ προσῆ-
κον, ἐπὶ μὲν τῶν κινδύνων τὴν ἀνδρίαν ἐνδείκνυσθαι, ἐν
δὲ τῷ συμβουλεύειν φρονιμώτερα τῶν ἄλλων εἰπεῖν ἔχειν.
9 ἐγὼ δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι νομίζω τὸν μὲν πόλεμον τὸν
πρὸς βασιλέα χαλεπὸν τῇ πόλει, τὸν δ' ἀγῶνα τὸν ἐκ
τοῦ πολέμου ῥᾴδιον ἂν συμβάντα. διὰ τί; ὅτι τοὺς μὲν
πολέμους ἅπαντας ἀναγκαίως ἡγοῦμαι τριήρων καὶ χρη-
μάτων καὶ τόπων δεῖσθαι, ταῦτα δὲ πάντα ἀφθονώτερα
ἐκεῖνον ἔχοντα ἡμῶν εὑρίσκω· τοὺς δ' ἀγῶνας οὐδενὸς
οὕτω τῶν ἄλλων ὁρῶ δεομένους ὡς ἀνδρῶν ἀγαθῶν, τού-
τους δ' ἡμῖν καὶ τοῖς μεθ' ἡμῶν κινδυνεύουσι πλείους
10 ὑπάρχειν νομίζω. τὸν μὲν δὴ πόλεμον διὰ ταῦτα παραινῶ
μηδ' ἐξ ἑνὸς τρόπου προτέρους ἀνελέσθαι, ἐπὶ δὲ τὸν
ἀγῶν' ὀρθῶς φημὶ παρεσκευασμένους ὑπάρχειν χρῆναι.
εἰ μὲν οὖν ἕτερός τις τρόπος ἦν δυνάμεως ᾧ τοὺς βαρ-
βάρους οἷόν τε ἦν ἀμύνασθαι, ἕτερος δέ τις ᾧ τοὺς Ἕλ-
ληνας, εἰκότως ἂν ἴσως φανεροὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐγιγνόμεθ'
11 ἀντιταττόμενοι· ἐπεὶ δὲ πάσης ἐστὶ παρασκευῆς ὁ αὐτὸς
τρόπος καὶ δεῖ τὰ αὐτὰ εἶναι κεφάλαια τῆς δυνάμεως,
τοὺς ἐχθροὺς ‖ ἀμύνασθαι δύνασθαι, τοῖς οὖσι συμμάχοις
βοηθεῖν, τὰ ὑπάρχοντ' ἀγαθὰ σώζειν, τί τοὺς ὁμολογοῦν-
τας ἐχθροὺς ἔχοντες ἑτέρους ζητοῦμεν, ἀλλ' οὐ παρασκευα-
ζόμεθα μὲν πρὸς τούτους, ἀμυνόμεθα δὲ κἀκεῖνον, ἐὰν
12 ἡμᾶς ἀδικεῖν ἐπιχειρῇ; καὶ νῦν μὲν καλεῖτε πρὸς ὑμᾶς
αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας· ἐὰν δὲ ἃ κελεύουσιν οὗτοι μὴ
ποιῆτε, οὐχ ἡδέως ἐνίων ὑμῖν ἐχόντων, πῶς χρὴ προσδο-

*κἂν τινὰ ὑπακούσεσθαι; ὅτι νὴ Δί᾽ ἀκούσονται παρ᾽ ὑμῶν
ὡς ἐπιβουλεύει βασιλεὺς αὐτοῖς. αὐτοὺς δ᾽ οὐ προορᾶν
ὦ πρὸς τοῦ Διὸς οἴεσθε τοῦτο; ἐγὼ μὲν γὰρ οἴομαι. ἀλλ᾽
οὔπω μείζων ἔσθ᾽ ὁ φόβος τῶν πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς
ἀλλήλους ἐνίοις διαφορῶν. οὐδὲν οὖν ἀλλ᾽ ἢ ῥαψῳδή-* 13
*σουσιν οἱ πρέσβεις περιιόντες. τότε δέ, ἂν ἄρα ἃ νῦν
οἰόμεθ᾽ ἡμεῖς πράττηται, οὐδεὶς δήπου τῶν πάντων
Ἑλλήνων τηλικοῦτον ἐφ᾽ ἑαυτῷ φρονεῖ, ὅστις ὁρῶν ὑμῖν
χιλίους μὲν ἱππέας, ὁπλίτας δὲ ὅσους ἂν ἐθέλῃ τις, ναῦς
δὲ τριακοσίας, οὐχ ἥξει καὶ δεήσεται, μετὰ τούτων ἀσφα-
λέστατ᾽ ἂν ἡγούμενος σωθῆναι. οὐκοῦν ἐκ μὲν τοῦ καλεῖν
ἤδη τὸ δεῖσθαι κἂν μὴ τύχητε ἀφαμαρτεῖν, ἐκ δὲ τοῦ
μετὰ τοῦ παρεσκευάσθαι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἐπισχεῖν
δεομένους σώζειν καὶ εὖ εἰδέναι πάντας ἥξοντας ἔστιν.*

Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτά τε καὶ παρα- 14
*πλήσια τούτοις λογιζόμενος λόγον μὲν οὐδένα ἐβουλόμην
θρασὺν οὐδ᾽ ἔχοντα μάταιον μῆκος εὑρεῖν, τὴν μέντοι
παρασκευήν, ὅπως ὡς ἄριστα καὶ τάχιστα γενήσεται, πάνυ
πολλὰ πράγματα ἔσχον σκοπῶν. οἶμαι δὴ δεῖν ἀκούσαν-
τας ὑμᾶς αὐτήν, ἂν ἀρέσκῃ, ‖ ψηφίζεσθαι. ἔστι τοίνυν
πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ μέ-
γιστον οὕτω διακεῖσθαι τὰς γνώμας ὑμῶν ὡς ἕκαστον
ἑκόντα προθύμως ὅ τι ἂν δέῃ ποιήσοντα. ὁρᾶτε γὰρ ὦ* 15
*ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὅτι, ὅσα μὲν πώποθ᾽ ἅπαντες ὑμεῖς
ἠβουλήθητε καὶ μετὰ ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος
ἑαυτῷ προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώποθ᾽ ὑμᾶς ἐξέφυγεν,
ὅσα δ᾽ ἠβουλήθητε μέν, μετὰ ταῦτα δ᾽ ἀπεβλέψατε εἰς
ἀλλήλους ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων τὸν δὲ πλη-
σίον πράξοντα, οὐδὲν πώποτε ὑμῖν ἐγένετο. ἐχόντων δ᾽* 16
*ὑμῶν οὕτω καὶ παρωξυμμένων, τοὺς διακοσίους καὶ χι-
λίους ἀναπληρῶσαί φημι χρῆναι καὶ ποιῆσαι δισχιλίους,
ὀκτακοσίους αὐτοῖς προσνείμαντας· ἐὰν γὰρ τοῦτ᾽ ἀπο-
δείξητε τὸ πλῆθος, ἡγοῦμαι, τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν
ὀρφανικῶν καὶ τῶν κληρουχικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ
εἴ τις ἀδύνατος ἀφαιρεθέντων, ἔσεσθαι χίλια καὶ διακό-
σια ταῦτα ὑμῖν σώματα. ἐκ τοίνυν τούτων οἶμαι δεῖν* 17
ποιῆσαι συμμορίας εἴκοσιν, ὥσπερ νῦν εἰσίν, ἑξήκοντα

σώματ' ἔχουσαν ἑκάστην. τούτων δὲ τῶν συμμοριῶν ἑκάστην διελεῖν κελεύω πέντε μέρη κατὰ δώδεκα ἄνδρας, ἀνταναπληροῦντας πρὸς τὸν εὐπορώτατον ἀεὶ τοὺς ἀπορωτάτους. καὶ τὰ μὲν σώματα οὕτω συντετάχθαι φημὶ δεῖν· δι' ὃ δ', εἴσεσθε ἐπειδὰν ὅλον τὸν τρόπον τῆς συντάξεως
18 ἀκούσητε· τὰς δὲ τριήρεις πῶς; τὸν ἅπαντα ἀριθμὸν κελεύω τριακοσίας ἀποδείξαντας, κατὰ πεντεκαιδεκαναΐαν εἴκοσι ποιῆσαι μέρη, τῶν πρώτων ἑκατὸν πέντε καὶ τῶν δευτέρων ἑκατὸν πέντε καὶ τῶν τρίτων ἑκατὸν πέντε ‖ ἑκάστῳ μέρει διδόντας, εἶτα συγκληρῶσαι συμμορίᾳ σωμάτων ἑκάστῃ τὴν πεντεκαιδεκαναΐαν, τὴν δὲ συμμορίαν ἑκάστῳ
19 τῷ μέρει σφῶν αὐτῶν τρεῖς ἀποδοῦναι τριήρεις. ἐπειδὰν δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα ὑπάρχῃ, κελεύω, ἐπειδὴ τὸ τίμημά ἐστι τὸ τῆς χώρας ἑξακισχιλίων ταλάντων, ἵν' ὑμῖν καὶ τὰ χρήματα ᾖ συντεταγμένα, διελεῖν τοῦτο καὶ ποιῆσαι καθ' ἑξήκοντα τάλαντα ἑκατὸν μέρη, εἶτα πέντε ἑξηκονταταλαντίας εἰς ἑκάστην τῶν μεγάλων τῶν εἴκοσι συμμοριῶν ἐπικληρῶσαι, τὴν δὲ συμμορίαν ἑκάστῳ τῶν μερῶν
20 μίαν ἑξηκονταταλαντίαν ἀποδοῦναι, ὅπως ἐὰν μὲν ὑμῖν ἑκατὸν δέῃ τριήρων, τὴν μὲν δαπάνην ἑξήκοντα τάλαντα συντελῇ, τριήραρχοι δ' ὦσι δώδεκα, ἐὰν δὲ διακοσίων, τριάκοντα μὲν ᾖ τάλαντα τὴν δαπάνην συντελοῦντα, ἓξ δὲ σώματα τριηραρχοῦντα, ἐὰν δὲ τριακοσίων, εἴκοσι μὲν ᾖ τάλαντα τὴν δαπάνην διαλύοντα, τέτταρα δὲ σώματα
21 τριηραρχοῦντα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὰ νῦν ὀφειλόμενα τῶν σκευῶν ἐπὶ τὰς τριήρεις τιμήσαντας ἅπαντα ἐκ τοῦ διαγράμματος νεῖμαι κελεύω μέρη εἴκοσιν, ἔπειτα ταῖς μεγάλαις ἐπικληρῶσαι συμμορίαις μέρος ἓν χρήστων ἑκάστῃ, τὴν δὲ συμμορίαν ἑκάστην διανεῖμαι τῶν ἑαυτῆς μερῶν ἑκάστῳ τὸ ἴσον, τοὺς δὲ δώδεκα τοὺς ἐν ἑκάστῳ τῷ μέρει ταῦτ' εἰσπράξαντας τὰς τριήρεις, ἃς ἂν ἕκαστοι λάχωσι, παρεσκευασμένας
22 παρέχειν. τὴν μὲν δαπάνην καὶ τὰ σκάφη καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ τὴν τῶν σκευῶν εἴσπραξιν οὕτως ἂν ἄρισθ' ἡγοῦμαι καὶ πορισθῆναι καὶ παρασκευασθῆναι· πλήρωσις δὲ καὶ σαφὴς ὅθεν ἔσται καὶ ῥᾳδία, μετὰ ταῦτα ‖ λέγω. φημὶ τοὺς στρατηγοὺς δεῖν διανεῖμαι τόπους δέκα τῶν

*νεωρίων, σκεψαμένους ὅπως ὡς ἐγγύτατ᾽ ἀλλήλων κατὰ
τριάκοντ᾽ ὦσι νεώσοικοι, ἐπειδὰν δὲ τοῦτο ποιήσωσι,
δύο συμμορίας καὶ τριάκοντα τριήρεις τούτων ἑκάστῳ
προσνεῖμαι τῶν τόπων, εἶτ᾽ ἐπικληρῶσαι τὰς φυλάς, τὸν
δὲ ταξίαρχον ἕκαστον, ὃν ἂν ἡ φυλὴ τόπον λάχῃ, διελεῖν* 23
*τρίχα καὶ τὰς ναῦς ὡσαύτως, εἶτ᾽ ἐπικληρῶσαι τὰς τριτ-
τῦς, ὅπως ἂν τῶν μὲν ὅλων νεωρίων ἓν ἑκάστῃ μέρος ᾖ
τῶν φυλῶν, τοῦ δὲ μέρους ἑκάστου τὸ τρίτον μέρος ἡ
τριττὺς ἔχῃ, εἰδῆτε δ᾽, ἄν τι δέῃ, πρῶτον μὲν τὴν φυλήν,
ὅπου τέτακται, μετὰ ταῦτα δὲ τὴν τριττύν, εἶτα τριήραρ-
χοι τίνες καὶ τριήρεις πόσαι, καὶ τριάκοντα μὲν ἡ φυλή,
δέκα δὲ τριττὺς ἑκάστη τριήρεις ἔχῃ. ἐὰν γὰρ ταῦθ᾽ οὕ-
τως εἰς ὁδὸν καταστῇ, εἴ τι καὶ παραλείπομεν νῦν (πάντα
γὰρ ἴσως εὑρεῖν οὐ ῥᾴδιον), αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἑαυτῷ εὑ-
ρήσει, καὶ μία σύνταξις καὶ πασῶν τῶν νεῶν καὶ μέ-
ρους ἔσται.*

Ὑπὲρ δὲ χρημάτων καὶ πόρου φανεροῦ τινὸς ἤδη πα- 24
*ράδοξον μὲν οἶδα λόγον ὃν μέλλω λέγειν, ὅμως δ᾽ εἰρή-
σεται· πιστεύω γάρ, ἐάν τις ὀρθῶς σκοπῇ, μόνος τἀληθῆ
καὶ τὰ γενησόμενα εἰρηκὼς φανεῖσθαι. ἐγώ φημι χρῆναι
μὴ λέγειν νυνὶ περὶ χρημάτων· εἶναι γὰρ πόρον, ἂν δέῃ,
καὶ μέγαν καὶ καλὸν καὶ δίκαιον, ὃν ἐὰν μὲν ἤδη ζητῶμεν,
οὐδ᾽ εἰς τόθ᾽ ὑπάρχειν ἡγησόμεθ᾽ ἡμῖν· οὕτω πολὺ τοῦ
πορίσαι νῦν ἀποσχήσομεν· ἐὰν δ᾽ ἐῶμεν, ἔσται. τίς οὖν
ἔσθ᾽ οὗτος ὁ νῦν μὲν οὐκ ὤν, ὑπάρξων δ᾽ εἰς τότε; αἰ-
νίγματι ‖ γὰρ ὅμοιον τοῦτό γε. ἐγὼ φράσω. ὁρᾶτε τὴν* 25
*πόλιν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πᾶσαν ταυτηνί. ἐν ταύτῃ χρή-
ματ᾽ ἔνεστιν ὀλίγου δέω πρὸς ἁπάσας τὰς ἄλλας εἰπεῖν
πόλεις. ταῦτα δὲ οἱ κεκτημένοι τοιοῦτον ἔχουσι νοῦν ὥστ᾽,
εἰ πάντες οἱ λέγοντες φοβοῖεν ὡς ἥξει βασιλεύς, ὡς πάρ-
εστιν, ὡς οὐχ οἷόν τε ταῦτ᾽ ἄλλως ἔχειν, καὶ μετὰ τῶν
λεγόντων ἴσοι τὸ πλῆθος τούτοις χρησμῳδοῖεν, οὐ μόνον
οὐκ ἂν εἰσενέγκαιεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἂν δείξαιεν οὐδ᾽ ἂν ὁμο-
λογήσαιεν κεκτῆσθαι. εἰ μέντοι τὰ νῦν διὰ τῶν λόγων* 26
*φοβερὰ ἔργῳ πραττόμενα αἴσθοιντο, οὐδεὶς οὕτως ἠλί-
θιός ἐστιν ὅστις οὐχὶ κἂν δοίη καὶ πρῶτος εἰσενέγκαι·
τίς γὰρ αἱρήσεται μᾶλλον αὐτὸς καὶ τὰ ὄντα πάντ᾽ ἀπο-*

*λωλέναι ἢ μέρος τῶν ὄντων ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν
εἰσενεγκεῖν; χρήματα μὲν δή φημι εἶναι τότε, ἂν ὡς ἀλη-
27 θῶς δέῃ, πρότερον δ' οὔ. διὸ μηδὲ ζητεῖν παραινῶ· ὅσα
γὰρ νυνὶ πορίσαιτ' ἄν, εἰ προέλοισθε πορίζειν, πλείων
ἐστὶ γέλως τοῦ μηδενός. φέρε γάρ, ἑκατοστήν τις εἰσφέ-
ρειν ἐρεῖ νῦν; οὐκοῦν ἑξήκοντα τάλαντα. ἀλλὰ πεντηκο-
στήν τις ἐρεῖ, τὸ διπλοῦν; οὐκοῦν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι· καὶ
τί τοῦτ' ἔστι πρὸς διακοσίας καὶ χιλίας καμήλους, ἃς
βασιλεῖ τὰ χρήματ' ἄγειν φασὶν οὗτοι; ἀλλὰ θῶ, βού-
λεσθε, δωδεκάτην ἡμᾶς εἰσοίσειν, πεντακόσια τάλαντα;
ἀλλ' οὔτ' ἂν ἀνάσχοισθε, οὔτ', εἰ καταθεῖτε, ἄξια τοῦ
28 πολέμου τὰ χρήματα. δεῖ τοίνυν ὑμᾶς τὰ μὲν ἄλλα πα-
ρασκευάσασθαι, τὰ δὲ χρήματα νῦν μὲν ἐᾶν τοὺς κεκτη-
μένους ἔχειν (οὐδαμοῦ γὰρ ἂν ἐν καλλίονι σώζοιτο τῇ
πόλει), ἐὰν δέ ποθ' ὁ καιρὸς ἔλθῃ, τότε || ἑκόντων εἰσφε-
ρόντων αὐτῶν λαμβάνειν. ταῦτα δὲ καὶ δυνατά ἐστιν, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ πράττειν καλὰ καὶ συμφέροντα καὶ
βασιλεῖ παρ' ὑμῶν ἐπιτήδεια ἀπαγγελθῆναι, καὶ φόβος
29 οὐκ ὀλίγος γένοιτ' ἂν ἐκείνῳ διὰ τούτων. οἶδε μέν γε δια-
κοσίαις τριήρεσιν, ὧν ἑκατὸν παρεσχόμεθ' ἡμεῖς, τοὺς
προγόνους αὐτοῦ χιλίας ἀπολέσαντας ναῦς, ἀκούσεται δὲ
τριακοσίας αὐτοὺς ἡμᾶς νῦν παρεσκευασμένους τριήρεις·
ὥστε μὴ κομιδῇ, μηδ' εἰ πάνυ μαίνοιτο, νομίσαι ῥᾴδιόν
τι τὸ τὴν ἡμετέραν πόλιν ἐχθρὰν ποιήσασθαι. ἀλλὰ μὴν
εἴ γ' ἐπὶ χρήμασιν αὐτῷ μέγ' ἐπέρχεται φρονεῖν, καὶ ταύ-
30 την ἀσθενεστέραν ἀφορμὴν τῆς ὑμετέρας εὑρήσει. ὃ μέν
γε χρυσίον, ὥς φασιν, ἄγει πολύ, τοῦτο δὲ ἂν διαδῷ ζη-
τήσει· καὶ γὰρ τὰς κρήνας καὶ τὰ φρέατα ἐπιλείπειν πέ-
φυκεν, ἐάν τις ἀπ' αὐτῶν ἀθρόα καὶ πολλὰ λαμβάνῃ·
ἡμῖν δὲ τὸ τῆς χώρας τίμημα ὑπάρχον ἀφορμὴν ἑξακισχί-
λια τάλαντα ἀκούσεται, ὑπὲρ ἧς ὡς μὲν τοὺς ἐπιόντας
ἐκείνων ἀμυνούμεθα, οἱ Μαραθῶνι τῶν προγόνων αὐτοῦ
μάλιστ' ἂν εἰδεῖεν, ἕως δ' ἂν κρατῶμεν, οὐκ ἔνι δήπου
χρήμαθ' ἡμᾶς ἐπιλείπειν.
31 Καὶ μὴν οὐδ' ὅ τινες δεδίασι, μὴ ξενικὸν πολὺ συστή-
σηται χρήματ' ἔχων, ἀληθὲς εἶναί μοι δοκεῖ. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦ-
μαι ἐπὶ μὲν Αἴγυπτον καὶ Ὀρόνταν καί τινας τῶν ἄλλων*

βαρβάρων πολλοὺς ἂν ἐθελῆσαι τῶν Ἑλλήνων μισθοφορεῖν παρ᾽ ἐκείνῳ, οὐχ ἵν᾽ ἐκεῖνος ἕλῃ τινὰ τούτων, ἀλλ᾽ ἵν᾽ εὐπορίαν τινὰ ἕκαστος αὐτῷ κτησάμενος ἀπαλλαγῇ τῆς ὑπαρχούσης πενίας· ἐπὶ δὲ τὴν ‖ Ἑλλάδα Ἕλληνα οὐδένα ἂν ἐλθεῖν ἡγοῦμαι· ποῖ γὰρ αὐτὸς τρέψεται μετὰ ταῦτα; εἰς Φρυγίαν ἐλθὼν δουλεύσει; οὐ γὰρ ὑπὲρ ἄλλου 32
τινός ἐστιν ὁ πρὸς τὸν βάρβαρον πόλεμος ἢ περὶ χώρας καὶ βίου καὶ ἐθῶν καὶ ἐλευθερίας καὶ πάντων τῶν τοιούτων. τίς οὖν οὕτως ἐστὶ δυστυχὴς ὅστις ἑαυτὸν γονέας τάφους πατρίδα ἕνεκα κέρδους βραχέος προέσθαι βουλήσεται; ἐγὼ μὲν οὐδένα ἡγοῦμαι. καὶ μὴν οὐδ᾽ ἐκείνῳ συμφέρει ξένους κρατῆσαι τῶν Ἑλλήνων· οἱ γὰρ ἡμῶν κρατήσαντες ἐκείνου γε πάλαι κρείττους ὑπάρχουσιν, βούλεται δ᾽ ἐκεῖνος οὐκ ἀνελὼν ἡμᾶς ἐπ᾽ ἄλλοις εἶναι, ἀλλὰ μάλιστα μὲν πάντων, εἰ δὲ μή γε, τῶν ὑπαρχόντων δούλων ἑαυτῷ νῦν ἄρχειν.

Εἰ τοίνυν τις οἴεται Θηβαίους ἔσεσθαι μετ᾽ ἐκείνου, 33
ἔστι μὲν χαλεπὸς πρὸς ὑμᾶς ὁ περὶ τούτων λόγος· διὰ γὰρ τὸ μισεῖν αὐτοὺς οὐδ᾽ ἂν ἀληθὲς οὐδὲν ἡδέως οὐδ᾽ ἀγαθὸν περὶ αὐτῶν ἀκούσαιτε· οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ τοὺς περὶ πραγμάτων μεγάλων σκοποῦντας μηδένα συμφέροντα λογισμὸν παραλιπεῖν διὰ μηδεμίαν πρόφασιν. ἐγὼ τοίνυν οἶμαι τοσοῦτον ἀπέχειν Θηβαίους τοῦ μετ᾽ ἐκείνου ποτ᾽ ἂν ἐλθεῖν ἐπὶ τοὺς ‖ Ἕλληνας, ὥστε πολλῶν ἂν χρη- 34
μάτων, εἰ ἔχοιεν δοῦναι, πρίασθαι γενέσθαι τινὰ αὐτοῖς καιρὸν δι᾽ οὗ τὰς προτέρας ἀναλύσονται πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἁμαρτίας. εἰ δ᾽ ἄρα παντάπασί τις οὕτως οἴεται φύσει δυστυχεῖς Θηβαίους εἶναι, ἐκεῖνό γε δήπουθεν ἅπαντες ἐπίστασθε, ὅτι Θηβαίων τἀκείνου φρονούντων ἀνάγκη τοὺς τούτων ἐχθροὺς τὰ τῶν Ἑλλήνων φρονεῖν.

Ἡγοῦμαι τοίνυν ‖ ἐγὼ ταύτην τὴν τάξιν τοῦ δικαίου καὶ 35
τοὺς μετ᾽ αὐτῆς ὄντας κρείττους τῶν προδοτῶν καὶ τοῦ βαρβάρου ἔσεσθαι πρὸς ἅπαντας, ὥστ᾽ οὔτε φοβεῖσθαί φημι δεῖν πέρα τοῦ μετρίου, οὔθ᾽ ὑπαχθῆναι προτέρους ἐκφέρειν τὸν πόλεμον. καὶ μὴν οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδένα ἂν εἰκότως Ἑλλήνων φοβηθέντα τὸν πόλεμον τοῦτον ὁρῶ·
τίς γὰρ οὐκ οἶδεν αὐτῶν ὅτι τέως μὲν κοινὸν ἐχθρὸν ἐκεῖ- 36

*νον ὑπειληφότες ὡμονόουν ἀλλήλοις, πολλῶν ἀγαθῶν ἦσαν
κύριοι, ἐπειδὴ δὲ φίλον αὐτὸν νομίσαντες αὑτοῖς ὑπάρ-
χειν περὶ τῶν πρὸς αὑτοὺς διηνέχθησαν διαφόρων, ὅσ'
ἂν οὐδὲ καταρώμενος εὕρέ τις αὐτοῖς, τοσαῦτα πεπόν-
θασι κακά; εἶθ' ὃν ἡ τύχη καὶ τὸ δαιμόνιον φίλον μὲν
ἀλυσιτελῆ συμφέροντα δ' ἐχθρὸν ἐμφανίζει, τοῦτον ἡμεῖς
φοβώμεθα; μηδαμῶς. ἀλλὰ μηδ' ἀδικῶμεν, αὐτῶν ἡμῶν
ἕνεκα καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ταραχῆς καὶ ἀπιστίας,
37 ἐπεὶ εἴ γ' ὁμοθυμαδὸν ἦν μετὰ πάντων ἐπιθέσθαι μόνῳ,
οὐδ' ἀδικεῖν ἡμᾶς ἐκεῖνον ἀδίκημ' ἂν ἔθηκα. ἐπειδὴ δὲ
τοῦτ' οὐχ οὕτως ἔχει, φυλάττεσθαί φημι δεῖν μὴ πρό-
φασιν δῶμεν βασιλεῖ τοῦ τὰ δίκαια ὑπὲρ τῶν ἄλλων Ἑλ-
λήνων ζητεῖν· ἡσυχίαν μὲν γὰρ ἐχόντων ὑμῶν ὕποπτος ἂν
εἴη τοιοῦτό τι πράττων, πόλεμον δὲ ποιησαμένων προ-
τέρων εἰκότως ἂν δοκοίη διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν τοῖς
38 ἄλλοις φίλος εἶναι βούλεσθαι. μὴ οὖν ἐξελέγξητε ὡς κα-
κῶς ἔχει τὰ Ἑλληνικά, συγκαλοῦντες ὅτ' οὐ πείσετε, καὶ
πολεμοῦντες ὅτ' οὐ δυνήσεσθε· ἀλλ' ἔχετε ἡσυχίαν θαρ-
ροῦντες καὶ παρασκευαζόμενοι, καὶ βούλεσθε ἀπαγγέλλε-
σθαι περὶ ‖ ὑμῶν πρὸς βασιλέα μὴ μὰ Δία ὡς ἀποροῦ-
σιν ἢ φοβοῦνται ἢ θορυβοῦνται πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ
39 Ἀθηναῖοι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὅτι, εἰ μὲν μὴ τοῖς
Ἕλλησιν ὁμοίως αἰσχρὸν ἦν τὸ ψεύδεσθαι καὶ ἐπιορκεῖν
ὥσπερ ἐκείνῳ καλόν, πάλαι ἂν ἐπ' αὐτὸν ὑμεῖς ἐπορεύε-
σθε, νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν ποιήσαιτε ὑμῶν ἕνεκ' αὐ-
τῶν, εὔχεσθε δὲ πᾶσι τοῖς θεοῖς τὴν αὐτὴν λαβεῖν πα-
ράνοιαν ἐκεῖνον ἥν πέρ ποτε τοὺς προγόνους αὐτοῦ. καὶ
ταῦτ' ἂν ἐπίῃ σκοπεῖν αὐτῷ, οὐκ ὀλιγώρως ὑμᾶς βουλευο-
40 μένους εὑρήσει. ἐκ μέν γε τῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ προγό-
νους πολέμων σύνοιδε τὴν πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην
γεγενημένην, ἐκ δὲ τῆς ἡσυχίας ἧς ἦγε πρὸ τούτων, οὐ-
δεμιᾶς τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων τοσοῦτον ὅσον νῦν
ὑπεραίρουσαν. καὶ μὴν καὶ τοὺς Ἕλληνας ὁρᾷ δεομένους
ἤτοι τινὸς ἑκουσίου ἢ ἀκουσίου διαλλακτοῦ, τοῦτον δ'
αὑτὸν ἂν οἶδε φανέντ' αὐτοῖς, εἰ πόλεμον κινοίη. ὥστε
καὶ γνώριμα καὶ πιστὰ αὐτῷ τῶν ἀπαγγελλόντων ἀκού-
ειν ἔσται.*

Ἵνα δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μὴ μακρὰ λίαν λέγων ἐνο- 41
χλῶ, τὰ κεφάλαια ὧν συμβουλεύω φράσας ἄπειμι. πα-
ρασκευάζεσθαι μὲν πρὸς τοὺς ὑπάρχοντας ἐχθροὺς κε-
λεύω, ἀμύνεσθαι δὲ καὶ βασιλέα καὶ πάντας, ἂν ἀδικεῖν
ἐπιχειρῶσι, ταύτῃ τῇ αὐτῇ δυνάμει φημὶ δεῖν, ἄρχειν δὲ
μηδενὸς μήτε λόγου μήτ' ἔργου ἀδίκου, τὰ δ' ἔργα ἡμῶν
ὅπως ἄξια τῶν προγόνων ἔσται σκοπεῖν, μὴ τοὺς ἐπὶ
τοῦ βήματος λόγους. κἂν ταῦτα ποιῆτε, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς
καὶ τοῖς τἀναντία πείθουσι συμφέροντα πράξετε· οὐ γὰρ
ὀργιεῖσθε αὐτοῖς ὕστερον, νῦν ἁμαρτόντες.

‖ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΡΟΔΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. ***Τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον ἤραντο πρὸς Ἀθηναίους Χῖοι καὶ Ῥόδιοι καὶ Βυζάντιοι, πρότερον μὲν αὐτῶν ὑπήκοοι γεγονότες, τότε δὲ ἀλλήλοις συμμαχίαν πεποιημένοι κατὰ τῶν Ἀθηναίων. γείτονες δὲ ὄντες οἱ Ῥόδιοι τῇ Καρίᾳ πρὸς τὸν ταύτης ὕπαρχον Μαύσωλον οἰκείως ἔχειν ἐδόκουν. ὃ δὲ κατ' ὀλίγον πιστευόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ δήμου συνεστήσατο, καὶ τὴν δημοκρατίαν τῶν Ῥοδίων ἀφελόμενος ὀλίγοις τοῖς δυνατωτέροις τὴν πόλιν κατεδούλωσε. συμβουλεύει τοίνυν ὁ Δημοσθένης μὴ περιορᾶν ταῦτα, ἀλλὰ βοηθεῖν τῷ δήμῳ τῶν Ῥοδίων, συμφέρειν λέγων τοῖς Ἀθηναίοις τὸ δημοκρατεῖσθαι τὰς πόλεις. εἰ δὲ ἠδικήκασιν ἡμᾶς, φησίν, Ῥόδιοι, ἀλλὰ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν καὶ σύνηθες τὸ καὶ τοὺς λυπήσαντάς τι τῶν Ἑλλήνων ἐλευθεροῦν καὶ μὴ μνησικακεῖν ἁμαρτάνουσιν εἰς τὴν πόλιν.***

Οἶμαι δεῖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ τηλικού-
των βουλευομένους διδόναι παρρησίαν ἑκάστῳ τῶν συμ-
βουλευόντων. ἐγὼ δ' οὐδεπώποτε ἡγησάμην χαλεπὸν τὸ
διδάξαι τὰ βέλτιστα ὑμᾶς (ὡς γὰρ εἰπεῖν ἁπλῶς, ἅπαν-
τες ‖ ὑπάρχειν ἐγνωκότες μοι δοκεῖτε) ἀλλὰ τὸ πεῖσαι
πράττειν ταῦτα· ἐπειδὰν γάρ τι δόξῃ καὶ ψηφισθῇ, τότε
ἴσον τοῦ πραχθῆναι ἀπέχει ὅσονπερ πρὶν δόξαι. ἔστι μὲν 2
οὖν ἓν ὧν ἐγὼ νομίζω χάριν ὑμᾶς τοῖς θεοῖς ὀφείλειν,
τοὺς διὰ τὴν αὑτῶν ὕβριν ὑμῖν πολεμήσαντας οὐ πάλαι
νῦν ἐν ὑμῖν μόνοις τῆς αὑτῶν σωτηρίας ἔχειν τὰς ἐλπί-
δας. ἄξιον δ' ἡσθῆναι τῷ παρόντι καιρῷ· συμβήσεται
γὰρ ὑμῖν, ἐὰν ἃ χρὴ βουλεύσησθε περὶ αὐτοῦ, τὰς παρὰ
τῶν διαβαλλόντων τὴν πόλιν ἡμῶν βλασφημίας ἔργῳ μετὰ
δόξης καλῆς ἀπολύσασθαι. ᾐτιάσαντο μὲν γὰρ ἡμᾶς ἐπι- 3

*βουλεύειν αὐτοῖς Χῖοι καὶ Βυζάντιοι καὶ Ῥόδιοι, καὶ διὰ
ταῦτα συνέστησαν ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸν τελευταῖον τουτονὶ πόλε-
μον· φανήσεται δ᾽ ὁ μὲν πρυτανεύσας ταῦτα καὶ πείσας
Μαύσωλος, φίλος εἶναι φάσκων Ῥοδίων, τὴν ἐλευθερίαν
αὐτῶν ἀφῃρημένος, οἱ δ᾽ ἀποδείξαντες αὐτοὺς συμμάχους
Χῖοι καὶ Βυζάντιοι τοῖς ἀτυχήμασιν αὐτῶν οὐ βεβοη-
4 θηκότες, ὑμεῖς δ᾽, οὓς ἐφοβοῦντο, μόνοι τῶν πάντων
τῆς σωτηρίας αὐτοῖς αἴτιοι. ἐκ δὲ τοῦ ταῦθ᾽ ὑπὸ πάντων
ὀφθῆναι ποιήσετε τοὺς πολλοὺς ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσι
τοῦτο ποιεῖσθαι σύμβολον τῆς αὐτῶν σωτηρίας, ἐὰν ὑμῖν
ὦσι φίλοι· οὗ μεῖζον οὐδὲν ἂν ὑμῖν γένοιτο ἀγαθὸν ἢ
παρὰ πάντων ἑκόντων ἀνυπόπτου τυχεῖν εὐνοίας.
5 Θαυμάζω δ᾽ ὅτι τοὺς αὐτοὺς ὁρῶ ὑπὲρ μὲν Αἰγυπτίων
τἀναντία πράττειν βασιλεῖ τὴν πόλιν πείθοντας, ὑπὲρ δὲ
τοῦ Ῥοδίων δήμου φοβουμένους τὸν ἄνδρα τοῦτον. καί-
τοι τοὺς μὲν Ἕλληνας ὄντας ἅπαντες ἴσασι, τοὺς δ᾽ ἐν τῇ
ἀρχῇ ‖ τῇ ἐκείνου μεμερισμένους. οἶμαι δ᾽ ὑμῶν μνημο-
νεύειν ἐνίους ὅτι, ἡνίκ᾽ ἐβουλεύεσθε περὶ τῶν βασιλικῶν,
6 παρελθὼν πρῶτος ἐγὼ παρῄνεσα, οἶμαι δὲ καὶ μόνος ἢ
δεύτερος εἰπεῖν, ὅτι μοι σωφρονεῖν ἂν δοκοῖτε εἰ τὴν
πρόφασιν τῆς παρασκευῆς μὴ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἔχθραν
ποιοῖσθε, ἀλλὰ παρασκευάζοισθε μὲν πρὸς τοὺς ὑπάρ-
χοντας ἐχθρούς, ἀμύνοισθε δὲ κἀκεῖνον ἐὰν ὑμᾶς ἀδικεῖν
ἐπιχειρῇ. καὶ οὐκ ἐγὼ μὲν εἶπον ταῦτα, ὑμῖν δ᾽ οὐκ ἐδό-
7 κουν ὀρθῶς λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἤρεσκε ταῦτα. ἀκόλου-
θος τοίνυν ὁ νῦν λόγος ἐστί μοι τῷ τότε ῥηθέντι. ἐγὼ
γάρ, εἰ βασιλεὺς παρ᾽ αὐτὸν ὄντα με σύμβουλον ποιοῖτο,
ταῦτ᾽ ἂν αὐτῷ παραινέσαιμι ἅπερ ὑμῖν, ὑπὲρ μὲν τῶν
ἑαυτοῦ πολεμεῖν ἐάν τις ἐναντιῶται τῶν Ἑλλήνων, ὧν δὲ
μηδὲν αὐτῷ προσήκει, τούτων μηδ᾽ ἀντιποιεῖσθαι τὴν
8 ἀρχήν. εἰ μὲν οὖν ὅλως ἐγνώκατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅσων
ἂν βασιλεὺς ἐγκρατὴς γένηται φθάσας ἢ παρακρουσάμε-
νός τινας τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, παραχωρεῖν, οὐ καλῶς
ἐγνώκατε, ὡς ἐγὼ κρίνω· εἰ δ᾽ ὑπέρ γε τῶν δικαίων καὶ
πολεμεῖν, ἂν τούτου δέῃ, καὶ πάσχειν ὁτιοῦν οἴεσθε χρῆναι,
πρῶτον μὲν ὑμῖν ἧττον δεήσει τούτων, ὅσῳ ἂν μᾶλλον
ἐγνωκότες ἦτε ταῦτα, ἔπειθ᾽ ἃ προσήκει φρονεῖν δόξετε.*

Ὅτι δ᾽ οὐδὲν καινὸν οὔτ᾽ ἐγὼ λέγω νῦν κελεύων Ῥοδίους 9
ἐλευθεροῦν, οὔθ᾽ ὑμεῖς, ἂν πεισθῆτέ μοι, ποιήσετε, τῶν
γεγενημένων ὑμᾶς τι καὶ συνενηνοχότων ὑπομνήσω. ὑμεῖς
ἐξεπέμψατε Τιμόθεόν ποτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι βοηθή-
σοντα Ἀριοβαρζάνῃ, προσγράψαντες τῷ ‖ ψηφίσματι "μὴ
λύοντα τὰς σπονδὰς τὰς πρὸς βασιλέα." ἰδὼν δ᾽ ἐκεῖνος
τὸν μὲν Ἀριοβαρζάνην φανερῶς ἀφεστῶτα βασιλέως, Σά-
μον δὲ φρουρουμένην ὑπὸ Κυπροθέμιδος, ὃν κατέστησε
Τιγράνης ὁ βασιλέως ὕπαρχος, τῷ μὲν ἀπέγνω μὴ βοη-
θεῖν, τὴν δὲ προσκαθεζόμενος καὶ βοηθήσας ἠλευθέρω-
σεν· καὶ μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας οὐ γέγονε πόλεμος 10
διὰ ταῦθ᾽ ὑμῖν. οὐ γὰρ ὁμοίως οὐδεὶς ὑπέρ τε τοῦ πλεον-
εκτεῖν πολεμήσειεν ἂν καὶ τῶν ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὑπὲρ μὲν ὧν
ἐλαττοῦνται μέχρι τοῦ δυνατοῦ πάντες πολεμοῦσιν, ὑπὲρ
δὲ τοῦ πλεονεκτεῖν οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ἐφίενται μέν, ἐάν τις
ἐᾷ, ἐὰν δὲ κωλυθῶσιν, οὐδὲν ἠδικηκέναι τοὺς ἐναντιω-
θέντας αὑτοῖς ἡγοῦνται.

Ὅτι δ᾽ οὐδ᾽ ἂν ἐναντιωθῆναί μοι δοκεῖ τῇ πράξει ταύτῃ 11
νῦν Ἀρτεμισία τῆς πόλεως οὔσης ἐπὶ τῶν πραγμάτων,
μικρὰ ἀκούσαντες σκοπεῖτε εἴτ᾽ ὀρθῶς λογίζομαι ταῦτ᾽
εἴτε μή. ἐγὼ νομίζω πράττοντος μὲν ἐν Αἰγύπτῳ πάνθ᾽,
ὡς ὥρμηκε, βασιλέως σφόδρα ἂν Ἀρτεμισίαν πειραθῆναι
περιποιῆσαι Ῥόδον αὐτῷ, οὐ τῇ βασιλέως εὐνοίᾳ, ἀλλὰ
τῷ βούλεσθαι πλησίον αὐτῆς διατρίβοντος ἐκείνου μεγά-
λην εὐεργεσίαν καταθέσθαι πρὸς αὐτόν, ἵν᾽ ὡς οἰκειότατ᾽
αὐτὴν ἀποδέχοιτο· πράττοντος δ᾽ ὡς λέγεται, καὶ διημαρ- 12
τηκότος οἷς ἐπεχείρησεν, ἡγεῖσθαι τὴν νῆσον ταύτην, ὅπερ
ἔστιν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἂν εἶναι βασιλεῖ χρησίμην ἐν τῷ
παρόντι, τῆς δ᾽ αὑτῆς ἀρχῆς ἐπιτείχισμα. πρὸς τὸ μηδ᾽
ὁτιοῦν παρακινεῖν. ὥστε μοι δοκεῖ μᾶλλον ἂν ὑμᾶς ἔχειν
μὴ φανερῶς αὐτῆς ἐνδούσης ἢ κεῖνον λαβεῖν ‖ βούλεσθαι.
οἶμαι μὲν οὖν οὐδὲ βοηθήσειν αὐτήν, ἂν δ᾽ ἄρα τοῦτο
ποιῇ, φαύλως καὶ κακῶς· ἐπεὶ καὶ βασιλέα γ᾽, ὅ τι μὲν 13
ποιήσει, μὰ Δί᾽ οὐκ ἂν εἴποιμι ἔγωγ᾽ ὡς οἶδα, ὅτι μέντοι
συμφέρει τῇ πόλει δῆλον ἤδη γενέσθαι πότερα ἀντιποιή-
σεται τῆς πόλεως τῆς Ῥοδίων ἢ οὔ, τοῦτ᾽ ἂν ἰσχυρισαί-
μην· οὐ γὰρ ὑπὲρ Ῥοδίων βουλευτέον, ὅταν ἀντιποιῆται,

μόνον, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῶν πάντων Ἑλλήνων.

14 *Οὐ μὴν οὐδ' ἂν εἰ δι' αὐτῶν εἶχον τὴν πόλιν οἱ νῦν ὄντες ἐν αὐτῇ Ῥόδιοι, παρῄνεσα ἂν ὑμῖν τούτους ἑλέσθαι, οὐδ' εἰ πάνθ' ὑπισχνοῦντο ὑμῖν ποιήσειν. ὁρῶ γὰρ αὐτοὺς τὸ μὲν πρῶτον, ὅπως καταλύσωσι τὸν δῆμον, προσλαβόντας τινὰς τῶν πολιτῶν, ἐπειδὴ δὲ τοῦτ' ἔπραξαν, πάλιν ἐκβαλόντας τούτους· τοὺς οὖν μηδετέροις πιστῶς κεχρημένους οὐδ' ἂν ὑμῖν βεβαίους ἡγοῦμαι γενέσθαι συμ-*
15 *μάχους. καὶ ταῦτ' οὐδεπώποτ' εἶπον ἄν, εἰ τῷ Ῥοδίων δήμῳ μόνον ἡγούμην συμφέρειν· οὔτε γὰρ προξενῶ τῶν ἀνδρῶν οὔτ' ἰδίᾳ ξένος αὐτῶν οὐδείς ἐστί μοι. οὐ μὴν οὐδ' εἰ ταῦτ' ἀμφότερ' ἦν, εἰ μὴ συμφέρειν ὑμῖν ἡγούμην, εἶπον ἄν, ἐπεὶ Ῥοδίοις γ', εἰ οἷόν τε τοῦτ' εἰπεῖν τῷ συναγορεύοντι τῇ σωτηρίᾳ αὐτῶν, συγχαίρω τῶν γεγενημένων· τοῦ κομίσασθαι γὰρ τὰ ὑμέτερ' ὑμῖν φθονήσαντες τὴν αὑτῶν ἐλευθερίαν ἀπολωλέκασι, καὶ παρὸν αὐτοῖς Ἕλλησι καὶ βελτίοσιν αὑτῶν ὑμῖν ἐξ ἴσου συμμαχεῖν, βαρβάροις καὶ δούλοις, οὓς εἰς τὰς ἀκροπόλεις παρ-*
16 *εἵνται, δουλεύουσιν. ὀλίγου δὲ δέω λέγειν, ἂν ὑμεῖς αὐτοῖς ἐθελήσητε βοηθῆσαι, ὡς καὶ συνενήνοχε ταῦτ' αὐτοῖς· || εὖ μὲν γὰρ πράττοντες οὐκ οἶδ' εἴ ποτ' ἂν εὖ φρονῆσαι ἠθέλησαν, ὄντες Ῥόδιοι, ἔργῳ δὲ πειραθέντες καὶ διδαχθέντες ὅτι πολλῶν κακῶν ἡ ἄνοια πολλοῖς αἰτία γίγνεται, τάχ' ἄν, εἰ τύχοιεν, σωφρονέστεροι πρὸς τὸν λοιπὸν τοῦ χρόνου γένοιντο. τοῦτο δ' οὐ μικρὸν αὐτοῖς ὠφέλημα ἡγοῦμαι. φημὶ δὴ χρῆναι πειρᾶσθαι σώζειν τοὺς ἄνδρας καὶ μὴ μνησικακεῖν, ἐνθυμουμένους ὅτι πολλὰ καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἐπιβουλευσάντων ἐξηπάτησθε, ὧν οὐδενὸς αὐτοὶ δοῦναι δίκην δίκαιοι ἂν εἶναι φήσαιτε.*

17 *Ὁρᾶτε δὲ κἀκεῖνο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι πολλοὺς ὑμεῖς πολέμους πεπολεμήκατε καὶ πρὸς δημοκρατίας καὶ πρὸς ὀλιγαρχίας. καὶ τοῦτο μὲν ἴστε καὶ αὐτοί· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πρὸς ἑκατέρους ἔσθ' ὑμῖν ὁ πόλεμος, τοῦτ' ἴσως ὑμῶν οὐδεὶς λογίζεται. ὑπὲρ τίνων οὖν ἐστιν; πρὸς μὲν τοὺς δήμους ἢ περὶ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, οὐ δυνηθέντων δημοσίᾳ διαλύσασθαι ταῦτα, ἢ περὶ γῆς μέρους ἢ ὅρων ἢ φιλονεικίας ἢ τῆς ἡγεμονίας· πρὸς δὲ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπὲρ*

μὲν τούτων οὐδενός, ὑπὲρ δὲ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευ-
θερίας, ὥστ' ἔγωγ' οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι εἰπεῖν μᾶλλον ἡγεῖ- 18
σθαι συμφέρειν δημοκρατουμένους τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας
πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι. πρὸς μὲν
γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιή-
σασθαι νομίζω, ὁπότε βουληθείητε, πρὸς δὲ ὀλιγαρχου-
μένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως
ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας
ζῆν ᾑρημένοις εὖνοι γένοιντ' ἄν.

Θαυμάζω δ' εἰ ‖ μηδεὶς ὑμῶν ἡγεῖται Χίων ὀλιγαρχου- 19
μένων καὶ Μυτιληναίων, καὶ νυνὶ Ῥοδίων καὶ πάντων ἀν-
θρώπων ὀλίγου δέω λέγειν εἰς ταύτην τὴν δουλείαν ὑπα-
γομένων, συγκινδυνεύειν τὴν παρ' ἡμῖν πολιτείαν, μηδὲ
λογίζεται τοῦθ', ὅτι οὐκ ἔστιν ὅπως, εἰ δι' ὀλιγαρχίας
ἅπαντα συστήσεται, τὸν παρ' ὑμῖν δῆμον ἐάσουσιν. ἴσασι
γὰρ οὐδένας ἄλλους πάλιν εἰς ἐλευθερίαν τὰ πράγματ'
ἐπανάξοντας· ὅθεν δὴ κακὸν αὑτοῖς ἄν τι γενέσθαι προσ-
δοκῶσι, τοῦτ' ἀνελεῖν βουλήσονται. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους 20
τοὺς ἀδικοῦντάς τινας αὐτῶν τῶν κακῶς πεπονθότων ἐχ-
θροὺς ἡγεῖσθαι χρή· τοὺς δὲ τὰς πολιτείας καταλύοντας
καὶ μεθιστάντας εἰς ὀλιγαρχίαν κοινοὺς ἐχθροὺς παραινῶ
νομίζειν πάντων τῶν ἐλευθερίας ἐπιθυμούντων. ἔπειτα
καὶ δίκαιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δημοκρατουμένους αὐ- 21
τοὺς τοιαῦτα φρονοῦντας φαίνεσθαι περὶ τῶν ἀτυχούν-
των δήμων, οἷάπερ ἂν τοὺς ἄλλους ἀξιώσαιτε φρονεῖν
περὶ ὑμῶν, εἴ ποθ', ὃ μὴ γένοιτο, τοιοῦτό τι συμβαίη.
καὶ γὰρ εἰ δίκαιά τις φήσει Ῥοδίους πεπονθέναι, οὐκ ἐπι-
τήδειος ὁ καιρὸς ἐφησθῆναι· δεῖ γὰρ τοὺς εὐτυχοῦντας
περὶ τῶν ἀτυχούντων ἀεὶ φαίνεσθαι τὰ βέλτιστα βουλευο-
μένους, ἐπειδήπερ ἄδηλον τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις.

Ἀκούω δ' ἐγὼ πολλάκις ἐνταυθὶ παρ' ὑμῖν τινῶν λε- 22
γόντων ὡς, ὅτε ἠτύχησεν ὁ δῆμος ἡμῶν, συνεβουλήθησάν
τινες αὐτὸν σωθῆναι· ὧν ἐγὼ μόνων Ἀργείων ἐν τῷ παρ-
όντι μνησθήσομαι βραχύ τι. οὐ γὰρ ἂν ὑμᾶς βουλοίμην,
δόξαν ἔχοντας τοῦ σώζειν τοὺς ἀτυχοῦντας ἀεί, ‖ χείρους
Ἀργείων ἐν ταύτῃ τῇ πράξει φανῆναι, οἳ χώραν ὅμορον
τῇ Λακεδαιμονίων οἰκοῦντες, ὁρῶντες ἐκείνους γῆς καὶ

θαλάττης ἄρχοντας, οὐκ ἀπώκνησαν οὐδ' ἐφοβήθησαν εὐ-
νοϊκῶς ὑμῖν ἔχοντες φανῆναι, ἀλλὰ καὶ πρέσβεις ἐλθόντας
ἐκ Λακεδαίμονος, ὥς φασιν, ἐξαιτήσοντάς τινας τῶν φυ-
γάδων τῶν ὑμετέρων ἐψηφίσαντο, ἐὰν μὴ πρὸ ἡλίου δύ-
23 νοντος ἀπαλλάττωνται, πολεμίους κρίνειν. εἶτ' οὐκ αἰσ-
χρόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὸ μὲν Ἀργείων πλῆθος οὐκ
ἐφοβήθη τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς και-
ροῖς οὐδὲ τὴν ῥώμην, ὑμεῖς δ' ὄντες Ἀθηναῖοι βάρβαρον
ἄνθρωπον, καὶ ταῦτα γυναῖκα, φοβήσεσθε; καὶ μὴν οἳ
μὲν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν ὅτι πολλάκις ἥττηνται ὑπὸ Λακεδαι-
μονίων, ὑμεῖς δὲ νενικήκατε μὲν πολλάκις βασιλέα, ἥττη-
σθε δ' οὐδ' ἅπαξ οὔτε τῶν δούλων τῶν βασιλέως οὔτ'
αὐτοῦ ἐκείνου· εἰ γάρ τί που κεκράτηκε τῆς πόλεως βα-
σιλεύς, ἢ τοὺς πονηροτάτους τῶν Ἑλλήνων καὶ προδότας
24 αὐτῶν χρήμασι πείσας ἢ οὐδαμῶς ἄλλως κεκράτηκεν. καὶ
οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ συνενήνοχεν, ἀλλ' ἅμα εὑρήσετε αὐτὸν
τήν τε πόλιν διὰ Λακεδαιμονίων ἀσθενῆ ποιήσαντα καὶ
περὶ τῆς αὑτοῦ βασιλείας κινδυνεύσαντα πρὸς Κλέαρχον
καὶ Κῦρον. οὔτ' οὖν ἐκ τοῦ φανεροῦ κεκράτηκεν, οὔτ' ἐπι-
βουλεῦσαι συνενήνοχεν αὐτῷ. ὁρῶ δ' ὑμῶν ἐνίους Φιλίπ-
που μὲν ὡς ἄρ' οὐδενὸς ἀξίου πολλάκις ὀλιγωροῦντας,
βασιλέα δ' ὡς ἰσχυρὸν ἐχθρὸν οἷς ἂν προέληται φοβου-
μένους. εἰ δὲ τὸν μὲν ὡς φαῦλον οὐκ ἀμυνούμεθα, τῷ δὲ
ὡς φοβερῷ πάνθ' ὑπείξομεν, πρὸς ‖ τίνας ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι παραταξόμεθα;

25 Εἰσὶ δέ τινες ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι παρ' ὑμῖν δεινότατοι
τὰ δίκαια λέγειν ὑπὲρ τῶν ἄλλων πρὸς ὑμᾶς, οἷς παραι-
νέσαιμ' ἂν ἔγωγε τοσοῦτον μόνον, ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς τοὺς
ἄλλους ζητεῖν τὰ δίκαια λέγειν, ἵν' αὐτοὶ τὰ προσήκοντα
πρῶτοι φαίνωνται ποιοῦντες, ὡς ἔστιν ἄτοπον περὶ τῶν
δικαίων ὑμᾶς διδάσκειν αὐτὸν οὐ δίκαια ποιοῦντα· οὐ γάρ
ἐστι δίκαιον ὄντα πολίτην τοὺς καθ' ὑμῶν λόγους, ἀλλὰ
26 μὴ τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν ἐσκέφθαι. φέρε γὰρ πρὸς θεῶν σκο-
πεῖτε, τί δή ποτ' ἐν Βυζαντίῳ οὐδεὶς ἐσθ' ὁ διδάξων ἐκεί-
νους μὴ καταλαμβάνειν Χαλκηδόνα, ἣ βασιλέως μέν ἐστιν,
εἴχετε δ' αὐτὴν ὑμεῖς, ἐκείνοις δ' οὐδαμόθεν προσῆκεν·
μηδὲ Σηλυμβρίαν, πόλιν ὑμετέραν ποτὲ σύμμαχον οὖσαν,

ὡς αὐτοὺς συντελῆ ποιεῖν καὶ Βυζάντιον ὁρίζειν τὴν τούτων χώραν παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας, ἐν αἷς αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι γέγραπται. οὐδὲ Μαύσωλον 27
ζῶντα, οὐδὲ τελευτήσαντος ἐκείνου τὴν Ἀρτεμισίαν οὐδεὶς ἔσθ' ὁ διδάξων μὴ καταλαμβάνειν Κῶν καὶ Ῥόδον καὶ ἄλλας ἑτέρας πόλεις Ἑλληνίδας, ὧν βασιλεὺς ὁ ἐκείνων δεσπότης ἐν ταῖς συνθήκαις ἀπέστη τοῖς Ἕλλησι, καὶ περὶ ὧν πολλοὺς κινδύνους καὶ καλοὺς ἀγῶνας οἱ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους Ἕλληνες ἐποιήσαντο. εἰ δ' ἄρα καὶ λέγει τις ἀμφοτέροις αὐτοῖς, ἀλλ' οἵ γε πεισόμενοι τούτοις, ὡς ἔοικεν, οὐκ εἰσίν. ἐγὼ δὲ δίκαιον μὲν εἶναι νομίζω κατάγειν 28
τὸν Ῥοδίων δῆμον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ δίκαιον ἦν, ὅταν εἰς ἃ ποιοῦσιν οὗτοι βλέψω, προσήκειν οἶμαι παραινεῖν || κατάγειν. διὰ τί; ὅτι πάντων μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὰ δίκαια ποιεῖν ὡρμηκότων αἰσχρὸν ἡμᾶς μόνους μὴ ἐθέλειν, ἁπάντων δὲ τῶν ἄλλων ὅπως ἀδικεῖν δυνήσονται παρασκευαζομένων μόνους ἡμᾶς τὰ δίκαια προτείνεσθαι, μηδενὸς ἀντιλαμβανομένους, οὐ δικαιοσύνην ἀλλ' ἀνανδρίαν ἡγοῦμαι· ὁρῶ γὰρ ἅπαντας πρὸς τὴν παροῦσαν δύναμιν τῶν δικαίων ἀξιουμένους. καὶ παράδειγμα λέγειν 29
ἔχω τούτου πᾶσιν ὑμῖν γνώριμον. εἰσὶ συνθῆκαι τοῖς Ἕλλησι διτταὶ πρὸς βασιλέα, ἃς ἐποιήσατο ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα, ἃς ἅπαντες ἐγκωμιάζουσι, καὶ μετὰ ταῦθ' ὕστερον Λακεδαιμόνιοι ταύτας ὧν δὴ κατηγοροῦσιν· κἂν ταύταις οὐχὶ ταὐτὰ δίκαια ἀμφοτέραις ὥρισται. τῶν μὲν γὰρ ἰδίων δικαίων τῶν ἐν ταῖς πολιτείαις οἱ νόμοι κοινὴν τὴν μετουσίαν ἔδοσαν καὶ ἴσην καὶ τοῖς ἀσθενέσι καὶ τοῖς ἰσχυροῖς· τῶν δ' Ἑλληνικῶν δικαίων οἱ κρατοῦντες ὁρισταὶ τοῖς ἥττοσι γίγνονται.

Ἐπειδὴ τοίνυν ὑμῖν ἐγνωκέναι τὰ δίκαια ποιεῖν ὑπάρ- 30
χει, ὅπως καὶ πρᾶξαι ταῦτ' ἐφ' ὑμῖν ἔσται, δεῖ σκοπεῖν. ἔσται δὲ ταῦτ', ἐὰν ὑποληφθῆτε κοινοὶ προστάται τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας εἶναι. εἰκότως δέ μοι δοκεῖ χαλεπώτατον ὑμῖν εἶναι πρᾶξαι τὰ δέοντα. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εἷς ἀγών ἐστιν ὁ πρὸς τοὺς προδήλους ἐχθρούς, ὧν ἐὰν κρατήσωσιν, οὐδὲν ἐμποδὼν αὐτοῖς κυρίοις τῶν ἀγαθῶν εἶναι· ὑμῖν δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δύο, 31

οὗτός θ᾽ ὁ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ προσέθ᾽ ἕτερος τούτου
πρότερος καὶ μείζων· δεῖ γὰρ ὑμᾶς βουλευομένους κρατῆ-
σαι τῶν τἀναντία τῇ πόλει παρ᾽ ‖ ὑμῖν πράττειν προῃρη-
μένων. ὅταν οὖν μηδὲν ᾖ διὰ τούτους ἀκονιτὶ τῶν δεόντων
γενέσθαι, πολλῶν διαμαρτάνειν ὑμᾶς εἰκότως συμβαίνει.
32 τοῦ μέντοι πολλοὺς ἀδεῶς ταύτην τὴν τάξιν αἱρεῖσθαι τῆς
πολιτείας ἴσως μὲν αἱ παρὰ τῶν μισθοδοτούντων αὐτοῖς
ὠφέλειαι μάλιστ᾽ αἴτιαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ἄν τις
ἔχοι δικαίως αἰτιᾶσθαι. ἐχρῆν γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὴν
αὐτὴν ἔχειν διάνοιαν ὑμᾶς περὶ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ τά-
ξεως ἥν περ περὶ τῆς ἐν ταῖς στρατείαις ἔχετε. τίς οὖν
ἐστὶν αὕτη; ὑμεῖς τὸν λείποντα τὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ
τάξιν ταχθεῖσαν ἄτιμον οἴεσθε προσήκειν εἶναι καὶ μηδε-
33 νὸς τῶν κοινῶν μετέχειν. χρὴ τοίνυν καὶ τοὺς τὴν ὑπὸ τῶν
προγόνων τάξιν ἐν τῇ πολιτείᾳ παραδεδομένην λείποντας
καὶ πολιτευομένους ὀλιγαρχικῶς ἀτίμους τοῦ συμβουλεύειν
ὑμῖν αὐτοῖς ποιεῖσθαι· νῦν δὲ τῶν μὲν συμμάχων τοὺς
τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ὑμῖν ἕξειν ὀμωμοκότας νομί-
ζετε εὐνουστάτους, τῶν δὲ πολιτευομένων οὓς ἴστε σαφῶς
τοὺς τῆς πόλεως ἐχθροὺς ᾑρημένους, τούτους πιστοτά-
τους ἡγεῖσθε.
34 Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὅ τι τις κατηγορήσει τούτων ἢ τοῖς ἄλ-
λοις ὑμῖν ἐπιπλήξει, χαλεπὸν εὑρεῖν· ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὁποίων λό-
γων ἢ πράξεως ποίας ἐπανορθώσεταί τις ἃ νῦν οὐκ ὀρ-
θῶς ἔχει, τοῦτ᾽ ἔργον εὑρεῖν. ἴσως μὲν οὖν οὐδὲ τοῦ παρ-
όντος καιροῦ περὶ πάντων λέγειν· ἀλλ᾽ ἐὰν ἃ προῄρησθε
δυνηθῆτε ἐπικυρῶσαι συμφερούσῃ τινὶ πράξει, καὶ τἄλλ᾽
35 ἂν ἴσως καθ᾽ ἓν ἀεὶ βέλτιον σχοίη. ἐγὼ μὲν οὖν οἶμαι δεῖν
ὑμᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων τούτων ἐρρωμέ-
νως, καὶ ‖ πράττειν ἄξια τῆς πόλεως, ἐνθυμουμένους ὅτι
χαίρετ᾽ ἀκούοντες, ὅταν τις ἐπαινῇ τοὺς προγόνους ὑμῶν
καὶ τὰ πεπραγμένα ἐκείνοις διεξίῃ καὶ τὰ τρόπαια λέγῃ.
νομίζετε τοίνυν ταῦτ᾽ ἀναθεῖναι τοὺς προγόνους ὑμῶν οὐχ
ἵνα θαυμάζητ᾽ αὐτὰ θεωροῦντες μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ μι-
μῆσθε τὰς τῶν ἀναθέντων ἀρετάς.

‖ ΥΠΕΡ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΩΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Ὅτε Λακεδαιμόνιοι νικηθέντες ὑπὸ Θηβαίων ἐν Λεύκτροις τῆς Βοιωτίας εἰς κίνδυνον μέγαν κατέστησαν, ἀποστάντων Ἀρκάδων καὶ προσθεμένων τοῖς Θηβαίοις, Ἀθηναῖοι σύμμαχοι Λακεδαιμονίοις γενόμενοι διέσωσαν αὐτούς. ὕστερον δὲ Λακεδαιμόνιοι τῶν κινδύνων ἀπαλλαγέντες καὶ προϊόντες πάλιν εἰς δύναμιν ἐπὶ Μεγάλην πόλιν τῆς Ἀρκαδίας ἤρχοντο, καὶ τοὺς Ἀθηναίους παρεκάλουν διὰ πρεσβείας κοινωνεῖν αὐτοῖς τοῦ πολέμου. πεπόμφασι δὲ καὶ οἱ Μεγαλοπολῖται πρέσβεις Ἀθήναζε παρακαλοῦντες ὑπὲρ ἑαυτῶν. ὁ τοίνυν Δημοσθένης συμβουλεύει μὴ περιορᾶν ἀναιρεθεῖσαν Μεγάλην πόλιν μηδὲ εἰς ἰσχὺν προελθόντας Λακεδαιμονίους, συμφέρειν λέγων τοῖς Ἀθηναίοις τὸ μὴ φοβερὰν εἶναι τὴν Λακεδαίμονα.*

*Ἀμφότεροί μοι δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, καὶ οἱ τοῖς Ἀρκάσι καὶ οἱ τοῖς Λακεδαιμονίοις συν-
ειρηκότες· ὥσπερ γὰρ ἀφ᾽ ἑκατέρων ἥκοντες, οὐχ ὑμῶν
ὄντες πολῖται, πρὸς οὓς ἀμφότεροι πρεσβεύονται, κατη-
γοροῦσι καὶ διαβάλλουσιν ἀλλήλους. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τῶν
ἀφιγμένων ἔργον, τὸ δὲ κοινῶς ὑπὲρ τῶν πραγμάτων λέ-
γειν καὶ τὰ βέλτιστα ὑπὲρ ὑμῶν σκοπεῖν ἄνευ φιλονεικίας
τῶν ἐνθάδε συμβουλεύειν ἀξιούντων. νῦν δ᾽ ἔγωγε, εἴ τις 2
αὐτῶν ἀφέλοι τὸ γιγνώσκεσθαι καὶ τὸ τῇ φωνῇ λέγειν
ἀττικῶς, πολλοὺς ἂν οἶμαι τοὺς μὲν Ἀρκάδας τοὺς δὲ Λά-
κωνας αὐτῶν εἶναι νομίσαι. ἐγὼ δ᾽ ὁρῶ μὲν ὡς χαλεπὸν
τὰ βέλτιστα λέγειν ἐστί· συνεξηπατημένων γὰρ ὑμῶν, καὶ
τῶν μὲν ταυτὶ τῶν δὲ ταυτὶ βουλομένων, ἐὰν τὰ μεταξύ
τις ἐγχειρῇ λέγειν καὶ ὑμεῖς μὴ περιμένητε μαθεῖν, χαρι-
εῖται μὲν οὐδετέροις, διαβεβλήσεται δὲ πρὸς ἀμφοτέρους·
οὐ μὴν ἀλλ᾽ αἱρήσομαι μᾶλλον αὐτός, ἂν ἄρα τοῦτο πάθω, 3
δοκεῖν φλυαρεῖν, ἢ παρ᾽ ἃ βέλτιστα νομίζω τῇ πόλει,
προέσθαι τισὶν ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὕστε-
ρον, ἂν ὑμῖν βουλομένοις ᾖ, λέξω· ἀπὸ δὲ τῶν ὁμολογου-
μένων ὑφ᾽ ἁπάντων ἄρξομαι, ἃ κράτιστα νομίζω, διδάσκειν.*

*Οὐκοῦν οὐδ᾽ ἂν εἷς ἀντείποι ὡς οὐ συμφέρει τῇ πόλει 4
καὶ ‖ Λακεδαιμονίους ἀσθενεῖς εἶναι καὶ Θηβαίους τουτου-
σί. ἔστι τοίνυν ἔν τινι τοιούτῳ καιρῷ τὰ πράγματα νῦν,
εἴ τι δεῖ τοῖς εἰρημένοις πολλάκις παρ᾽ ὑμῖν λόγοις τε-*

κμήρασθαι, ὥστε Θηβαίους μὲν Ὀρχομενοῦ καὶ Θεσπιῶν
καὶ Πλαταιῶν οἰκισθεισῶν ἀσθενεῖς γενέσθαι, Λακεδαι-
μονίους δ', εἰ ποιήσονται τὴν Ἀρκαδίαν ὑφ' ἑαυτοῖς καὶ
Μεγάλην πόλιν ἀναιρήσουσι, πάλιν ἰσχυροὺς γενήσεσθαι.
5 σκεπτέον τοίνυν μὴ πρότερον τούσδε γενέσθαι φοβεροὺς
καὶ μεγάλους ἐάσωμεν ἢ ἐκεῖνοι μικροὶ γενήσονται, καὶ
λάθωσιν ἡμᾶς πλείονι μείζους οἱ Λακεδαιμόνιοι γενόμε-
νοι ἢ ὅσῳ τοὺς Θηβαίους ἐλάττους συμφέρει γενέσθαι.
οὐ γὰρ ἐκεῖνό γ' ἂν εἴποιμεν, ὡς ἀνταλλάξασθαι βουλοί-
μεθα ἀντιπάλους Λακεδαιμονίους ἀντὶ Θηβαίων, οὐδὲ τοῦτ'
ἔσθ' ὃ σπουδάζομεν, ἀλλ' ὅπως μηδέτεροι δυνήσονται
μηδὲν ἡμᾶς ἀδικεῖν· οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς μετὰ πλείστης
ἀδείας εἴημεν.
6 Ἀλλὰ νὴ Δία ταῦτα μὲν οὕτω δεῖν ἔχειν φήσομεν, δει-
νὸν δ' εἰ, πρὸς οὓς παρεταττόμεθα ἐν Μαντινείᾳ, τούτους
συμμάχους αἱρησόμεθα· εἶτα βοηθήσομεν τούτοις ἐναντία
ἐκείνων μεθ' ὧν τότ' ἐκινδυνεύομεν. κἀμοὶ ταῦτα δοκεῖ,
προσδεῖσθαι δ' ἔτι τοῦ τὰ δίκαια ποιεῖν ἐθελόντων τῶν
7 ἑτέρων. εἰ μὲν τοίνυν ἐθελήσουσιν εἰρήνην ἅπαντες ἄγειν,
οὐ βοηθήσομεν τοῖς Μεγαλοπολίταις· οὐδὲν γὰρ δεήσει·
ὥστ' οὐδ' ὁτιοῦν ὑπεναντίον ἡμῖν ἔσται πρὸς τοὺς συμ-
παραταξαμένους, σύμμαχοι δ' ἡμῖν οἱ μὲν ὑπάρχουσιν,
8 ὥς φασιν, οἱ δὲ προσγενήσονται νυνί. καὶ τί ἂν ἄλλο
βουλοίμεθα; ἐὰν δ' ἀδικῶσι καὶ πολεμεῖν οἴωνται δεῖν,
εἰ μὲν ὑπὲρ τούτου μόνον βουλευτέον, εἰ χρὴ Μεγάλην
πόλιν ἡμᾶς προέσθαι ‖ Λακεδαιμονίοις ἢ μή, δίκαιον μὲν
οὔ, συγχωρῶ δ' ἔγωγ' ἐᾶσαι καὶ μηδὲν ἐναντιωθῆναι τοῖς
γε τῶν αὐτῶν μετασχοῦσι κινδύνων· εἰ δ' ἅπαντες ἐπί-
στασθε ὅτι, ταύτην ἂν ἕλωσιν, ἴασιν ἐπὶ Μεσσήνην, φρα-
σάτω τις ἐμοὶ τῶν νῦν χαλεπῶν τοῖς Μεγαλοπολίταις, τί
9 τόθ' ἡμῖν συμβουλεύσει ποιεῖν. ἀλλ' οὐδεὶς ἐρεῖ. καὶ
μὴν πάντες ἐπίστασθε ὡς καὶ παραινούντων τούτων καὶ
μὴ βοηθητέον, καὶ διὰ τοὺς ὅρκους οὓς ὀμωμόκαμεν
Μεσσηνίοις, καὶ διὰ τὸ συμφέρον εἶναι κατοικεῖσθαι
ταύτην τὴν πόλιν. σκοπεῖσθε δὴ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, πο-
τέραν τὴν ἀρχὴν καλλίονα καὶ φιλανθρωποτέραν ποιήσε-
σθε τοῦ μὴ ἐπιτρέπειν ὑμᾶς ἀδικεῖν Λακεδαιμονίοις,

τὴν ὑπὲρ Μεγάλης πόλεως ἢ τὴν ὑπὲρ Μεσσήνης; νῦν 10
μέν γε βοηθεῖν δόξετε Ἀρκάσι καὶ τὴν εἰρήνην σπουδά-
ζειν εἶναι βεβαίαν, ὑπὲρ ἧς ἐκινδυνεύσατε καὶ παρε-
τάξασθε· τότε δ᾽ εὔδηλοι πᾶσιν ἔσεσθε οὐ τοῦ δικαίου
μᾶλλον ἕνεκα Μεσσήνην εἶναι βουλόμενοι ἢ τοῦ πρὸς
Λακεδαιμονίους φόβου. δεῖ δὲ σκοπεῖν μὲν καὶ πράττειν
ἀεὶ τὰ δίκαια, συμπαρατηρεῖν δ᾽ ὅπως ἅμα καὶ συμφέ-
ροντα ἔσται ταῦτα.

Ἔστι τοίνυν καὶ τοιοῦτός τις λόγος παρὰ τῶν ἀντι- 11
λεγόντων, ὡς κομίσασθαι τὸν Ὠρωπὸν ἡμᾶς ἐγχειρεῖν δεῖ,
εἰ δὲ τοὺς βοηθήσαντας ἂν ἡμῖν ἐπ᾽ αὐτὸν ἐχθροὺς νῦν
κτησόμεθα, οὐχ ἕξομεν συμμάχους. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν κομί-
σασθαι Ὠρωπὸν πειρᾶσθαι δεῖν φημὶ καὶ αὐτός· τὸ δ᾽
ἐχθροὺς ἡμῖν Λακεδαιμονίους ἔσεσθαι νῦν, ἐὰν ποιώμεθα
συμμάχους Ἀρκάδων τοὺς βουλομένους ἡμῖν εἶναι φίλους,
μόνοις οὐδ᾽ εἰπεῖν ἐξεῖναι νομίζω τοῖς πείσασιν ὑμᾶς,
ὅτ᾽ ἐκινδύνευον Λακεδαιμόνιοι, ‖ βοηθεῖν αὐτοῖς. οἱ γὰρ 12
ταῦτα λέγοντες ἔπεισαν ὑμᾶς, πάντων Πελοποννησίων
ἐλθόντων ὡς ὑμᾶς καὶ μεθ᾽ ὑμῶν ἀξιούντων ἐπὶ τοὺς
Λακεδαιμονίους ἰέναι, τούτους μὲν μὴ προσδέξασθαι (καὶ
διὰ τοῦθ᾽, ὅπερ ἦν ὑπόλοιπον αὐτοῖς, ἐπὶ Θηβαίους ἦλ-
θον), ὑπὲρ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων σωτηρίας καὶ χρήματ᾽
εἰσφέρειν καὶ τοῖς σώμασι κινδυνεύειν. καίτοι οὐδ᾽ ἂν
ὑμεῖς ἠθελήσατε δήπου σώζειν αὐτούς, εἰ τοῦτο προύλε-
γον ὑμῖν, ὅτι σωθέντες, ἐὰν μὴ ποιεῖν ὅ τι βούλονται
πάλιν αὐτοὺς ἐᾶτε καὶ ἀδικεῖν, οὐδεμίαν ὑμῖν χάριν ἕξουσι
τῆς σωτηρίας. καὶ μὴν εἰ σφόδρα ἐναντίον ἐστὶ τοῖς Λα- 13
κεδαιμονίων ἐπιχειρήμασι τὸ τοὺς Ἀρκάδας ἡμᾶς συμ-
μάχους ποιήσασθαι, προσήκει δήπου πλείω χάριν αὐτοὺς
ἔχειν ὧν ἐσώθησαν ὑφ᾽ ἡμῶν εἰς τοὺς ἐσχάτους ἐλθόντες
κινδύνους, ἢ ὧν ἀδικεῖν κωλύονται νῦν ὀργίζεσθαι· ὥστε
πῶς οὐ βοηθήσουσιν ἡμῖν ἐπ᾽ Ὠρωπόν, ἢ κάκιστοι πάν-
των ἀνθρώπων δόξουσιν εἶναι; μὰ τοὺς θεοὺς ἔγωγε
οὐχ ὁρῶ.

Θαυμάζω τοίνυν καὶ τῶν λεγόντων τοῦτον τὸν λόγον, 14
ὡς εἰ συμμάχους ποιησόμεθα Ἀρκάδας καὶ ταῦτα πράξο-
μεν, μεταβάλλεσθαι δόξει καὶ οὐδὲν ἔχειν πιστὸν ἡ πόλις.

*ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τοὐναντίον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. διὰ
τί; ὅτι τῶν πάντων οὐδένα ἂν ἀντειπεῖν οἶμαι ὡς οὐ καὶ
Λακεδαιμονίους καὶ πρότερον Θηβαίους καὶ τὸ τελευταῖον
Εὐβοέας ἔσωσεν ἡ πόλις, καὶ μετὰ ταῦτα συμμάχους
15 ἐποιήσατο, ἕν τι τὸ αὐτὸ βουλομένη ἀεὶ πράττειν. ἔστι
δὲ τοῦτο τί; τοὺς ἀδικουμένους σώζειν. εἰ τοίνυν ταῦθ᾽
οὕτως ἔχει, οὐκέτ᾽ ἂν ἡμεῖς εἴημεν οἱ μεταβαλλόμενοι,
ἀλλ᾽ οἱ μὴ θέλοντες ‖ τοῖς δικαίοις ἐμμένειν, καὶ φανήσε-
ται τὰ πράγματα διὰ τοὺς ἀεὶ πλεονεκτεῖν βουλομένους
μεταβαλλόμενα, οὐχ ἡ πόλις ἡμῶν.*

16 *Δοκοῦσι δέ μοι Λακεδαιμόνιοι μάλα δεινῶν ἔργον ἀν-
θρώπων ποιεῖν. νῦν γάρ φασιν ἐκεῖνοι δεῖν Ἠλείους μὲν
τῆς Τριφυλίας τινὰ κομίσασθαι, Φλιασίους δὲ τὸ Τρικά-
ρανον, ἄλλους δέ τινας τῶν Ἀρκάδων τὴν αὑτῶν καὶ τὸν
Ὠρωπὸν ἡμᾶς, οὐχ ἵν᾽ ἑκάστους ἡμῶν ἴδωσιν ἔχοντας τὰ
ἑαυτῶν, οὐδ᾽ ὀλίγου δεῖ· ὀψὲ γὰρ ἂν φιλάνθρωποι γέ-
17 νοιντο· ἀλλ᾽ ἵνα πᾶσι δοκῶσι συμπράττειν ὅπως ἂν
ἕκαστοι κομίσωνται ταῦθ᾽ ἅ φασιν αὑτῶν εἶναι, ἵν᾽ ἐπει-
δὰν ἴωσιν ἐπὶ Μεσσήνην αὐτοί, συστρατεύωνται πάντες
αὐτοῖς οὗτοι καὶ βοηθῶσι προθύμως, ἢ δοκῶσιν ἀδικεῖν,
περὶ ὧν ἔφασαν ἕκαστοι σφῶν αὐτῶν εἶναι συμψήφους
λαβόντες ἐκείνους, μὴ τὴν ὁμοίαν αὐτοῖς χάριν ἀποδι-
18 δόντες. ἐγὼ δὲ νομίζω τὴν πόλιν πρῶτον μὲν καὶ χωρὶς
τοῦ καθυφεῖναί τινας Λακεδαιμονίοις Ἀρκάδων Ὠρωπὸν
ἂν κομίσασθαι καὶ μετ᾽ ἐκείνων, ἂν τὰ δίκαια ποιεῖν
ἐθέλωσι, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν οὐκ οἰομένων δεῖν
Θηβαίους ἐᾶν ἔχειν τὰ ἀλλότρια. εἰ δ᾽ ἄρα τοῦτ᾽ εὔδηλον
ἡμῖν γένοιτο, ὅτι μὴ Λακεδαιμονίους ἐῶντες τὴν Πελο-
πόννησον καταστρέψασθαι οὐχ οἷοί τε ἐσόμεθα Ὠρωπὸν
λαβεῖν, αἱρετώτερον, εἰ οἷόν τ᾽ εἰπεῖν, ἡγοῦμαι τὸν Ὠρω-
πὸν ἐᾶν ἢ Λακεδαιμονίοις Μεσσήνην προέσθαι καὶ Πελο-
πόννησον. οὐ γὰρ ἂν ἡγοῦμαι περὶ τούτου μόνον ἡμῖν
εἶναι τὸν λόγον πρὸς ἐκείνους. ἀλλ᾽ ἐάσω τό γ᾽ ἐπελθὸν
εἰπεῖν μοι· περὶ πολλῶν δ᾽ ἂν οἶμαι κίνδυνον ἡμῖν γε-
νέσθαι.*

19 *Ἀλλὰ μὴν ἅ γέ φασι πεπρᾶχθαι διὰ ‖ Θηβαίους τοῖς
Μεγαλοπολίταις ὑπεναντία πρὸς ἡμᾶς, ἄτοπον νῦν μὲν*

ἐν κατηγορίας μέρει ποιεῖσθαι, βουλομένων δὲ γενέσθαι φίλων αὐτῶν, ἵνα τοὐναντίον εὖ ποιῶσιν ἡμᾶς, βασκαίνειν καὶ σκοπεῖν ἐξ ὅτου τρόπου μὴ γενήσονται, καὶ μὴ γιγνώσκειν ὅτι ὅσῳ ἂν σπουδαιοτέρους τούτους περὶ Θηβαίους γεγενημένους ἀποδείξωσι, τοσούτῳ πλείονος ὀργῆς αὐτοὶ δικαίως ἂν τυγχάνοιεν, εἰ τοιούτων συμμάχων τὴν πόλιν, ὅτ' ἐφ' ἡμᾶς προτέρους ἦλθον ἢ Θηβαίους, ἀπεστέρησαν. ἀλλ' οἶμαι, ταῦτα μέν ἐστι δεύτερον ἀνθρώ- 20
πων βουλομένων ἑτέρων ποιῆσαι τούτους συμμάχους. ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅσα ἂν ἐκ λογισμοῦ σκοπῶν τις εἰκάσαι, καὶ τοὺς πολλοὺς οἶμαι ὑμῶν ἐμοὶ ταὐτὰ φῆσαι, ὅτι, εἰ λήψονται Μεγάλην πόλιν Λακεδαιμόνιοι, κινδυνεύσει Μεσσήνη· εἰ δὲ καὶ ταύτην λήψονται, φημὶ ὑμᾶς ἔσεσθαι
συμμάχους Θηβαίων. πολὺ δὴ κάλλιον καὶ ἄμεινον τὴν 21
μὲν Θηβαίων συμμαχίαν αὐτοὺς παραλαβεῖν, τῇ δὲ Λακεδαιμονίων πλεονεξίᾳ μὴ ἐπιτρέψαι, ἢ νῦν ὀκνοῦντας μὴ τοὺς Θηβαίων σώσωμεν συμμάχους, τούτους μὲν προέσθαι, πάλιν δὲ σώζειν αὐτοὺς τοὺς Θηβαίους καὶ προσέτι
ἐν φόβῳ καθεστάναι περὶ ἡμῶν αὐτῶν. οὐ γὰρ ἔγωγ' 22
ἀδεὲς τοῦθ' ὑπολαμβάνω τῇ πόλει, τὸ λαβεῖν Μεγάλην πόλιν Λακεδαιμονίους καὶ πάλιν γενέσθαι μεγάλους. ὁρῶ γὰρ αὐτοὺς καὶ νῦν οὐχ ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν τι κακὸν πόλεμον ἀραμένους, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κομίσασθαι τὴν πρότερον οὖσαν ἑαυτοῖς δύναμιν· ὧν δ', ὅτ' ἐκείνην εἶχον, ὠρέγοντο, ταῦθ' ὑμεῖς μᾶλλον ἴσως εἰδότες ἢ ἐγὼ φοβοῖσθ' ἂν εἰκότως.

Ἡδέως δ' ἂν πυθοίμην τῶν λεγόντων καὶ τοὺς Θη- 23
βαίους ‖ μισεῖν φασκόντων καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, πότερα ἑκάτεροι μισοῦσιν, οὓς δὴ μισοῦσιν, ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τοῦ συμφέροντος ὑμῖν, ἢ ὑπὲρ μὲν Λακεδαιμονίων Θηβαίους, ὑπὲρ δὲ Θηβαίων Λακεδαιμονίους ἑκάτεροι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ ἐκείνων, οὐδετέροις ὡς μαινομένοις πείθεσθαι προσήκει· εἰ δ' ὑπὲρ ὑμῶν φήσουσι, τί πέρα τοῦ
καιροῦ τοὺς ἑτέρους ἐπαίρουσιν; ἔστι γάρ, ἔστι Θηβαίους 24
ταπεινοὺς ποιεῖν ἄνευ τοῦ Λακεδαιμονίους ἰσχυροὺς καθιστάναι, καὶ πολύ γε ῥᾷον· ὡς δ', ἐγὼ πειράσομαι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. ἴσμεν ἅπαντες τοῦθ', ὅτι τὰ μὲν δίκαια

*πάντες, ἐὰν καὶ μὴ βούλωνται, μέχρι τοῦ γε αἰσχύνονται
μὴ πράττειν, τοῖς δ' ἀδικοῦσιν ἐναντιοῦνται φανερῶς,
ἄλλως τε κἂν τινες βλάπτωνται· καὶ τοῦτο τὸ λυμαινό-
μενον πάνθ' εὑρήσομεν, καὶ ταύτην ἀρχὴν οὖσαν πάντων
τῶν κακῶν, τὸ μὴ ἐθέλειν τὰ δίκαια πράττειν ἁπλῶς.
25 ἵνα τοίνυν μὴ τοῦτο ἐμποδὼν γένηται τῷ Θηβαίους γενέ-
σθαι μικρούς, τὰς μὲν Θεσπιὰς καὶ τὸν Ὀρχομενὸν καὶ
τὰς Πλαταιὰς κατοικίζεσθαι φῶμεν δεῖν καὶ συμπράτ-
τωμεν αὐτοῖς καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιῶμεν (ταῦτα γὰρ καὶ
καλὰ καὶ δίκαια, μὴ περιορᾶν πόλεις ἀρχαίας ἐξανεστώ-
σας), τὴν δὲ Μεγάλην πόλιν καὶ τὴν Μεσσήνην μὴ προώ-
μεθα τοῖς ἀδικοῦσι, μηδ' ἐπὶ τῇ προφάσει τῇ Πλαταιῶν
καὶ Θεσπιῶν τὰς οὔσας καὶ κατοικουμένας πόλεις ἀναιρε-
26 θείσας περιίδωμεν. κἂν ᾖ ταῦτα πρόδηλα, οὐδεὶς ὅστις
οὐ βουλήσεται παύσασθαι Θηβαίους ἔχοντας τὴν ἀλλο-
τρίαν. εἰ δὲ μή, πρῶτον μὲν ἐναντίους ἕξομεν πρὸς
ἐκεῖνα τούτους εἰκότως, ὅταν ἡγῶνται τὴν ἐκείνων κατοί-
κισιν ἑαυτοῖς ὄλεθρον φέρειν, εἶτ' ἀνήνυτα ‖ πράγματα
ἕξομεν αὐτοί· τί γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔσται πέρας, ὅταν ἀεὶ
τὰς μὲν οὔσας πόλεις ἐῶμεν ἀναιρεῖν, τὰς δ' ἀνῃρημένας
ἀξιῶμεν οἰκίζειν;
27 Λέγουσι τοίνυν οἱ μάλιστα δοκοῦντες δίκαια λέγειν
ὡς δεῖ τὰς στήλας καθελεῖν αὐτοὺς τὰς πρὸς Θηβαίους,
εἴπερ ἡμέτεροι βεβαίως ἔσονται σύμμαχοι. οἱ δὲ φασὶ
μὲν αὐτοῖς οὐκ εἶναι στήλας, ἀλλὰ τὸ συμφέρον εἶναι τὸ
ποιοῦν τὴν φιλίαν, τοὺς δὲ βοηθοῦντας ἑαυτοῖς τούτους
νομίζειν εἶναι συμμάχους. ἐγὼ δ', εἰ τὰ μάλιστ' εἰσὶ
τοιοῦτοι, ὡδί πως ἔχω. φημὶ δεῖν ἅμα τούτους ἀξιοῦν
καθαιρεῖν τὰς στήλας καὶ Λακεδαιμονίους ἄγειν εἰρήνην,
ἐὰν δὲ μὴ ἐθέλωσι ποιεῖν ὁπότεροι ταῦτα, τότ' ἤδη μετὰ
28 τῶν ἐθελόντων ἡμᾶς γίγνεσθαι. εἴτε γὰρ εἰρήνης γιγνο-
μένης αὐτοῖς οἱ Μεγαλοπολῖται ἔτι τῆς Θηβαίων συμμα-
χίας ἕξονται, φανεροὶ πᾶσιν ἔσονται τὴν πλεονεξίαν τὴν
Θηβαίων, οὐ τὸ δίκαιον αἱρούμενοι· εἴτε συμμάχους ἡμᾶς
ἀδόλως τῶν Μεγαλοπολιτῶν ποιουμένων μὴ ἐθελήσουσιν
ἄγειν εἰρήνην οἱ Λακεδαιμόνιοι, δῆλοι δήπου πᾶσιν ἔσον-
ται οὐχ ἵνα Θεσπιαὶ κατοικισθῶσι μόνον ποιούμενοι τὴν*

σπουδήν, ἀλλ' ἵνα τοῦ πολέμου περιεστηκότος Θηβαίοις τὴν Πελοπόννησον ὑφ' ἑαυτοῖς ποιήσωνται. θαυμάζω δ' 29 *ἐνίων εἰ τὸ μὲν Θηβαίων συμμάχους εἶναι τοὺς Λακεδαιμονίων ἐχθροὺς φοβοῦνται, εἰ δὲ καταστρέψονται Λακεδαιμόνιοι τούτους, μηδὲν ἡγοῦνται φοβερόν, καὶ ταῦτ' ἔργῳ πεῖραν ἡμῖν δεδωκότος τοῦ χρόνου ὅτι Θηβαῖοι μὲν τούτοις συμμάχοις ἐπὶ Λακεδαιμονίους ἀεὶ χρῶνται, ‖ Λακεδαιμόνιοι δ' ὅτ' εἶχον αὐτούς, ἐφ' ἡμᾶς ἐχρῶντο.*

Οἶμαι τοίνυν ἔγωγε κἀκεῖνο ἐνθυμεῖσθαι δεῖν, ὅτι μὴ 30 *προσδεξαμένων μὲν ὑμῶν τοὺς Μεγαλοπολίτας, ἐὰν μὲν ἀναιρεθῶσι καὶ διοικισθῶσιν, ἰσχυροῖς Λακεδαιμονίοις ἔστιν εὐθὺς εἶναι, ἐὰν δὲ σωθῶσιν ἄρα, ὡς ἤδη τι καὶ παρ' ἐλπίδας ἐξέβη, βέβαιοι σύμμαχοι Θηβαίων δικαίως ἔσονται· ἐὰν δὲ προσδέξησθε, τούτοις μὲν ὑπάρξει ἤδη σωθῆναι δι' ὑμᾶς, τὸ δὲ συμβησόμενον καὶ τὸν τοῦ κινδύνου λογισμὸν μετενεγκόντες σκοπῶμεν ἐπὶ Θηβαίων καὶ Λακεδαιμονίων. ἐὰν μὲν τοίνυν καταπολεμηθῶσιν* 31 *οἱ Θηβαῖοι, ὥσπερ αὐτοὺς δεῖ, οὐκ ἔσονται μείζους τοῦ δέοντος οἱ Λακεδαιμόνιοι τούτους ἔχοντες ἀντιπάλους τοὺς Ἀρκάδας, ἐγγὺς οἰκοῦντας· ἐὰν δὲ ἀνενέγκωσιν ἄρα οἱ Θηβαῖοι καὶ σωθῶσιν, ἀλλ' οὖν ἀσθενέστεροί γε ἔσονται ἡμῖν συμμάχων γεγενημένων τῶνδε καὶ δι' ἡμᾶς σεσωσμένων· ὥστε πανταχῇ συμφέρει μήτε προέσθαι τοὺς Ἀρκάδας, μήτε δι' αὑτούς, ἂν ἄρα σωθῶσι, περιγεγονέναι δοκεῖν, μήτε δι' ἄλλους τινὰς ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.*

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὰ τοὺς θεοὺς οὔτε 32 *φιλῶν οὐδετέρους οὔτε μισῶν ἰδίᾳ εἴρηκα, ἀλλ' ἃ νομίζω συμφέρειν ὑμῖν· καὶ παραινῶ μὴ προέσθαι Μεγαλοπολίτας, μηδ' ἄλλον ἁπλῶς μηδένα τῶν ἐλαττόνων τῷ μείζονι.*

‖ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος κατάγοντος εἰς Μεσσήνην τοὺς Φιλιάδου τοῦ τυράννου παῖδας, αἰτιᾶται παρὰ τὰς συνθήκας εἶναι τοῦτο τὰς Ἀθηναίοις καὶ Ἕλλησι γενομένας· παραβεβηκέναι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τὰς συνθήκας φησὶ τοὺς Μακεδόνας, καὶ μὴ περιορᾶν ταῦτα παραινεῖ. ὁ δὲ λόγος ψευδεπίγραφος εἶναι δοκεῖ· οὐ γὰρ ἔοικε κατὰ τὴν ἰδέαν τοῖς ἄλλοις τοῖς τοῦ Δημοσθένους, ἀλλὰ τῷ*

Ὑπερείδου χαρακτῆρι μᾶλλον προσχωρεῖ, τά τε ἄλλα καὶ λέξεις τινὰς ἔχει κατ' ἐκεῖνον μᾶλλον εἰρημένας ἢ τὸν Δημοσθένη, οἷον νεόπλουτοι καὶ βδελυρεύσεται.

Ἄξιον ἀποδέχεσθαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σφόδρα τῶν τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις διακελευομένων ἐμμένειν, εἴπερ αὐτὸ πεπεισμένοι ποιοῦσιν· οἶμαι γὰρ οὐδὲν οὕτω τοῖς δημοκρατουμένοις πρέπειν ὡς περὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον σπουδάζειν. δεῖ τοίνυν τοὺς λίαν ἐπ' αὐτὸ παρακαλοῦντας μὴ ‖ τῷ μὲν λόγῳ καταχρωμένους ἐνοχλεῖν, πάντα δὲ μᾶλλον πράττειν, ἀλλ' ὑπομείναντας νυνὶ τὸν ἐξετασμὸν ἢ καὶ τὸ λοιπὸν πειθομένους ὑμᾶς ἔχειν περὶ αὐτῶν, ἢ παραχωρήσαντας ἐᾶν συμβουλεύειν τοὺς ἀλη-
2 *θέστερα περὶ τῶν δικαίων ἀποφαινομένους, ἵν' ἢ ἑκόντες ἀδικούμενοι ἀνέχησθε καὶ αὐτὸ τοῦτο χαρίζησθε τῷ ἀδικοῦντι, ἢ προελόμενοι περὶ πλείστου ποιήσασθαι τὸ δίκαιον ἀνεγκλήτως πρὸς ἅπαντας χρῆσθε τῷ συμφέροντι, μηκέτι μέλλοντες. ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ὅρκων σκεψαμένοις τῶν περὶ τῆς κοινῆς εἰρήνης ἔξεστιν ἰδεῖν ἤδη τίνες εἰσὶν οἱ παραβεβηκότες. ὡς δὲ περὶ μεγάλων συντόμως διδάξω.*

3 *Εἰ δή τις ἐρωτήσειεν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τίνι ἂν μάλιστ' ἀγανακτήσαιτε, εἴποιτ' ἂν οἶμαι πάντες, εἴ τις ἀναγκάζοι, εἰ ἦσαν κατὰ τὸν νυνὶ χρόνον οἱ Πεισιστρατίδαι καί τις ἐβιάζετο κατάγειν αὐτοὺς δευρί, ἁρπάσαντας ἂν ὑμᾶς τὰ ὅπλα πάντα κίνδυνον ὑπομεῖναι ἀντὶ τοῦ παραδέξασθαι ἢ πεισθέντας γε δουλεύειν ἀντὶ τῶν ἀργυρωνήτων, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ τὸν μὲν οἰκέτην οὐδεὶς ἂν ἑκὼν ἀποκτείνειε, τοὺς δὲ τυραννουμένους ἀκρίτους ἔστιν ὁρᾶν ἀπολλυμένους ἅμα καὶ ὑβριζο-*
4 *μένους εἰς παῖδας καὶ γυναῖκας. παρὰ τοὺς ὅρκους τοίνυν καὶ τὰς συνθήκας τὰς ἐν τῇ κοινῇ εἰρήνῃ γεγραμμένας Ἀλέξανδρος εἰς Μεσσήνην καταγαγὼν τοὺς Φιλιάδου παῖδας, ὄντας τυράννους, ἆρ' ἐφρόντισε τοῦ δικαίου, ἀλλ' οὐκ ἐχρήσατο τῷ αὑτοῦ ἔθει τῷ τυραννικῷ, βραχὺ φρον-*
5 *τίσας ὑμῶν καὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας; οὐ ‖ δὴ δεῖ, εἰ μέν τις ὑμᾶς ταῦτα βιάζοιτο, μάλιστ' ἀγανακτῆσαι, εἰ δ' ἑτέρωθί που γέγονε παρὰ τοὺς πρὸς ὑμᾶς ὅρκους, μὴ*

*φυλάξασθαι, καὶ ἡμῖν μὲν διακελεύεσθαί τινας ἐνταυθὶ
ἐμμένειν τοῖς ὅρκοις, τοῖς δ' αὐτοὺς οὕτω περιβοήτως
ἀνῃρηκόσι καταλείπειν ταύτην τὴν ἐξουσίαν. ἀλλ' οὐχ* 6
*οἷόν τε ταῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐὰν βούλησθε τῷ δικαίῳ
χρῆσθαι· καὶ γὰρ ἔτι προσγέγραπται ἐν ταῖς συνθήκαις
πολέμιον εἶναι τὸν ἐκεῖνα ἅπερ Ἀλέξανδρος ποιοῦντα
ἅπασι τοῖς τῆς εἰρήνης κοινωνοῦσι, καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ,
καὶ στρατεύεσθαι ἐπ' αὐτὸν ἅπαντας. οὐκοῦν ἐὰν ποιῶ-
μεν τὰ συγκείμενα, πολεμίῳ χρησόμεθα τῷ κατάγοντι.
ἀλλὰ γὰρ εἴποιεν ἂν οἱ τυραννίζοντες οὗτοι ὅτι πρὶν τὰς* 7
*συνθήκας γενέσθαι ἐτυράννουν Μεσσηνίων οἱ Φιλιάδου
παῖδες· διὸ καὶ κατάγειν τὸν Ἀλέξανδρον αὐτούς. ἀλλὰ
καταγέλαστος ὁ λόγος, τοὺς μὲν ἐκ Λέσβου τυράννους,
οἷον ἐξ Ἀντίσσης καὶ Ἐρέσου, ἐκβαλεῖν ὡς ἀδικήματος
ὄντος τοῦ πολιτεύματος, τοὺς πρὸ τῶν ὁμολογιῶν τυραν-
νήσαντας, ἐν δὲ Μεσσήνῃ μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν, τῆς
αὐτῆς δυσχερείας ὑπαρχούσης. ἔπειτα καὶ ἐπιτάττει ἡ* 8
*συνθήκη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐλευθέρους εἶναι καὶ αὐτονόμους
τοὺς Ἕλληνας. διὸ καὶ πῶς οὐχ ὑπεράτοπον ἡγεῖσθαι
μὲν τῶν συνθηκῶν τὸ αὐτονόμους εἶναι καὶ ἐλευθέρους,
τὸν δ' εἰς δουλείαν ἀγαγόντα μὴ οἴεσθαι τἀναντία ταῖς
κοιναῖς ὁμολογίαις διαπεπρᾶχθαι; οὐκοῦν ἀναγκαῖόν ἐστιν
ἡμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ‖ εἴπερ τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συν-
θήκαις ἐμμενοῦμεν καὶ τὰ δίκαια ποιήσομεν, ἐφ' ἃ ὑμᾶς
παρακαλοῦσι, καθάπερ ἄρτι εἶπον, λαβοῦσι τὰ ὅπλα
στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς παραβεβηκότας μετὰ τῶν βουλο-
μένων. ἢ νομίζετε τὸν μὲν καιρόν ποτ' ἰσχύειν καὶ ἄνευ* 9
*τοῦ δικαίου τὸ συμφέρον πράττειν· νυνὶ δ', ὅτ' εἰς ταὐτὸ
τὸ δίκαιον ἅμα καὶ ὁ καιρὸς καὶ τὸ συμφέρον συνδεδρά-
μηκεν, ἄλλον ἄρα τινὰ χρόνον ἀναμενεῖτε τῆς ἰδίας ἐλευ-
θερίας ἅμα καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀντιλαβέσθαι;*

Ἐπ' ἄλλο δὲ δίκαιον ἔρχομαι τῶν κατὰ τὰς συνθήκας. 10
*ἔστι γὰρ γεγραμμένον, ἐάν τινες τὰς πολιτείας τὰς παρ'
ἑκάστοις οὔσας ὅτε τοὺς ὅρκους τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης
ὤμνυσαν καταλύσωσι, πολεμίους εἶναι πᾶσι τοῖς τῆς εἰ-
ρήνης μετέχουσιν. σκέψασθε δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι
Ἀχαιοὶ μὲν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ ἐδημοκρατοῦντο, τούτων*

*δ' ἐν Πελλήνῃ νῦν καταλέλυκε τὸν δῆμον ὁ Μακεδὼν ἐκ-
βαλὼν τῶν πολιτῶν τοὺς πλείστους, τὰ δ' ἐκείνων τοῖς
οἰκέταις δέδωκε, Χαίρωνα δὲ τὸν παλαιστὴν τύραννον ἐγ-*
11 *κατέστησεν. ἡμεῖς δὲ τῆς εἰρήνης μετέχομεν τῆς προσ-
ταττούσης πολεμίους ἡγεῖσθαι τοὺς ταῦτα πράττοντας.
ἐκ δὴ τούτων πότερον πειθώμεθα τοῖς κοινοῖς προστά-
γμασι, πολεμίοις αὐτοῖς χρώμενοι, ἢ βδελυρεύσεταί τις
οὐ φάσκων τούτων τῶν μισθοφορούντων παρὰ τοῦ Μα-
κεδόνος, τῶν καθ' ὑμῶν πεπλουτηκότων; οὐ γὰρ δὴ λέ-*
12 *ληθέ γε αὐτοὺς οὐδὲν τούτων, ἀλλ' εἰς τοῦθ' ὕβρεως ἥκου-
σιν ὥστε δορυφορούμενοι τοῖς τοῦ τυράννου στρατοπέ-
δοις ἐν μὲν τοῖς παραβεβασμένοις ‖ ὅρκοις ἐμμένειν ὑμῖν
διακελεύονται, ὡς καὶ τῆς ἐπιορκίας αὐτοκράτορος ὄν-
τος ἐκείνου, τοὺς δ' ἰδίους ὑμᾶς νόμους ἀναγκάζουσι λύειν,
τοὺς μὲν κεκριμένους ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀφιέντες, ἕτερα*
13 *δὲ παμπληθῆ τοιαῦτα βιαζόμενοι παρανομεῖν. εἰκότως·
τοῖς γὰρ πεπρακόσιν ἑαυτοὺς εἰς τἀναντία τοῖς τῇ πα-
τρίδι συμφέρουσιν οὐκ ἔνι μέλειν νόμων οὐδ' ὅρκων, τοῖς
δ' ὀνόμασιν αὐτῶν μόνοις ἀποχρώμενοι παρακρούονται
τοὺς παρέργως ἐνταυθὶ ἀλλ' οὐκ ἐξεταστικῶς ἐκκλησιά-
ζοντας, καὶ νομίζοντας τὴν παραυτίκα ἡσυχίαν οὐκ ἔσε-*
14 *σθαί ποτ' αἰτίαν ταραχῆς ἀτόπου. κελεύω δ' ἔγωγε, κα-
θάπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον, πείθεσθαι τούτοις τοῖς φά-
σκουσι δεῖν ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις ἐμμένειν, εἰ μὴ
ἐκεῖνο νομίζουσιν, ὅταν μὲν λέγωσιν ὡς ἐμμενετέον τοῖς
ὅρκοις, οὐ λέγειν αὐτοὺς τὸ μηδὲν ἀδικεῖσθαι, οὐδένα δ'
οἴονται αἰσθήσεσθαι τυραννίδων ἀντὶ δημοκρατιῶν καθι-
σταμένων καὶ τῶν πολιτειῶν καταλυομένων.*

15 *Τὸ δ' ἔτι καταγελαστότερον· ἔστι γὰρ ἐν ταῖς συνθή-
καις ἐπιμελεῖσθαι τοὺς συνεδρεύοντας καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ
κοινῇ φυλακῇ τεταγμένους ὅπως ἐν ταῖς κοινωνούσαις
πόλεσι τῆς εἰρήνης μὴ γίγνωνται θάνατοι καὶ φυγαὶ πα-
ρὰ τοὺς κειμένους ταῖς πόλεσι νόμους, μηδὲ χρημάτων
δημεύσεις, μηδὲ γῆς ἀναδασμοί, μηδὲ χρεῶν ἀποκοπαί,
μηδὲ δούλων ἀπελευθερώσεις ἐπὶ νεωτερισμῷ. οἱ δὲ το-
σούτου δέουσι τούτων τι κωλύειν ὥστε καὶ συγκατασκευ-
άζουσιν, οὓς πῶς οὐ προσήκει ἀπολωλέναι; οἱ τηλικαύ-*

τας συμφορὰς παρασκευάζουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ‖ ἃς
διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῖς τοσούτοις οὖσι μὴ περιορᾶν ἐπέ-
ταξαν.

Ἔτι δ' ἕτερον δείξω τὸ λελυκὸς τὰς συνθήκας. ἔστι 16
γὰρ γεγραμμένον ἐκ τῶν πόλεων τῶν κοινωνουσῶν τῆς
εἰρήνης μὴ ἐξεῖναι φυγάδας ὁρμήσαντας ὅπλα ἐπιφέρειν
ἐπὶ πολέμῳ μηδεμιᾷ πόλει τῶν μετεχουσῶν τῆς εἰρήνης,
εἰ δὲ μή, ἔκσπονδον εἶναι τὴν πόλιν ἐξ ἧς ἂν ὁρμήσωσιν.
οὕτω τοίνυν ῥᾳδίως τὰ ὅπλα ἐπήνεγκεν ὁ Μακεδὼν ὥστ'
οὐδὲ κατέθετο πώποτε, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἔχων περιέρχε-
ται καθ' ὅσον δύναται, τοσούτῳ δὲ νῦν μᾶλλον ἢ πρότε-
ρον ὅσῳ ἐκ προστάγματος ἄλλους τε ἑτέρωθι καὶ τὸν
παιδοτρίβην εἰς Σικυῶνα κατήγαγεν. οὐκοῦν εἰ δεῖ πεί- 17
θεσθαι ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις, καθάπερ οὗτοί φασιν,
ἔκσπονδοι ἡμῖν εἰσὶν αὗται αἱ πόλεις αἱ ταῦτα διαπε-
πραγμέναι. εἰ μὲν οὖν δεῖ ἐπικρύπτεσθαι τἀληθῆ, οὐδὲν
δεῖ λέγειν ὅτι εἰσὶν αἱ Μακεδονικαί· εἰ δ' οὐκ ἀνιᾶσιν οἱ
καθ' ὑμῶν τῷ Μακεδόνι ὑπηρέται προστάττοντες πράτ-
τειν τὰ ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις, πεισθῶμεν αὐτοῖς,
ἐπειδὴ τὰ δίκαια λέγουσι, καὶ καθάπερ κελεύει ὁ ὅρκος,
ἐκσπόνδους αὐτοὺς ποιήσαντες βουλευσώμεθα πῶς δεῖ
χρῆσθαι τοῖς δεσποτικῶς καὶ ἀσελγῶς διακειμένοις, καὶ
διὰ τέλους τὰ μὲν ἐπιβουλεύουσι τὰ δὲ πράττουσι, καὶ
καταγελῶσι τῆς κοινῆς εἰρήνης. διὰ τί γὰρ οὐ φήσουσιν 18
οὗτοι δεῖν ταῦθ' οὕτως ἔχειν; ἢ τὴν ὁμολογίαν τὴν μὲν
κατὰ τῆς πόλεως οὖσαν βεβαίαν ἀξιοῦσιν εἶναι, τὴν δὲ
σώζουσαν οὐ συγχωρήσουσιν; ἆρά γε δοκεῖ δίκαια γίγνε-
σθαι; κἂν μέν τι ᾖ πρὸς τῶν ἐχθρῶν κατὰ τῆς πόλεως ἐν
τοῖς ὅρκοις, τοῦτο μὲν ἰσχυρὸν ἀεὶ ποιήσουσιν· ‖ ἐὰν δέ
τι ὑμέτερον ᾖ κατ' ἐκείνων ἅμα δίκαιον καὶ συμφέρον,
πρὸς τοῦτο δὲ διαμαχομένους οὐδέποτε παύσασθαι οἰή-
σονται δεῖν ἑαυτούς;

Ἵνα δ' εἰδῆτε ἔτι σαφέστερον ὅτι οὐδεὶς ὑμῖν ἐγκαλέσει 19
ποτὲ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἄρα παρέβητέ τι τῶν κοινῇ ὁμολο-
γηθέντων, ἀλλὰ καὶ χάριν ἕξουσιν ὅτι μόνοι ἐξηλέγξατε
τοὺς ταῦτα ποιοῦντας, μικρὰ ἐπιδραμοῦμαι περὶ αὐτῶν
πολλῶν ὄντων. ἔστι γάρ που ἐν ταῖς συνθήκαις τὴν θά-

λατταν πλεῖν τοὺς μετέχοντας τῆς εἰρήνης, καὶ μηδένα
κωλύειν αὐτοὺς μηδὲ κατάγειν πλοῖον μηδένα τούτων·
ἐὰν δέ τις παρὰ ταῦτα ποιῇ, πολέμιον εἶναι πᾶσι τοῖς
20 τῆς εἰρήνης μετέχουσιν. οὐκοῦν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὑμεῖς
μὲν ἐναργέστατα ἑωράκατε τοῦθ' ὑπὸ τῶν Μακεδόνων
γεγενημένον· εἰς τοῦτο γὰρ ὑπεροψίας ἦλθον ὥστε εἰς
Τένεδον ἅπαντα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου πλοῖα κατήγαγον, καὶ
σκευωρούμενοι περὶ αὐτὰ οὐ πρότερον ἀφεῖσαν πρὶν οὗ
ὑμεῖς ἐψηφίσασθε τριήρεις ἑκατὸν πληροῦν καὶ καθέλκειν
εὐθὺς τότε, καὶ στρατηγὸν ἐπ' αὐταῖς ἐτάξατε Μενεσθέα.
21 πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τοσαῦτα μὲν εἶναι καὶ τηλικαῦτα τὰ
ἡμαρτημένα ἑτέροις, τοὺς δ' ἐνταῦθα φίλους αὐτῶν μὴ
ἐκείνους ἀποτρέπειν τοὺς παραβαίνοντας, ἀλλ' ἡμῖν συμ-
βουλεύειν ἐμμένειν τοῖς οὕτως ὠλιγωρημένοις; ὥσπερ καὶ
τούτου προσγεγραμμένου, τοῖς μὲν ἐξεῖναι πλημμελεῖν
22 τοῖς δὲ μηδ' ἀμύνεσθαι. πῶς δ' οὐχ ἅμα παρενόμουν
ἐκεῖνοι καὶ ἀναίσθητοι ἦσαν, οἵ γε τηλικοῦτον παρέβησαν
τῶν ὅρκων, ὃ παρ' ἐλάχιστον ἐποίησεν αὐτοὺς ἀφαιρεθῆ-
ναι δικαίως τὴν κατὰ θάλατταν ἡγεμονίαν; καὶ νῦν ἔτι
παραδεδώκασι τοῦτο τὸ δίκαιον ‖ ἀνεγκλήτως ἡμῖν, ὅταν
βουληθῶμεν πράττειν· οὐ γὰρ ὅτι ἐπαύσαντο ἁμαρτά-
νοντες, ἧττόν τι δήπου παραβεβήκασι τὰς κοινὰς ὁμολο-
23 γίας. ἀλλ' εὐτυχοῦσιν ὅτι ἐναποχρῶνται τῇ ὑμετέρᾳ ῥᾳ-
θυμίᾳ τῇ οὐδὲ τῶν δικαίων ἀπολαύειν προαιρουμένῃ. ὃ
καὶ ὑβριστικώτατον συμβέβηκεν, εἰ οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνες
καὶ βάρβαροι ἅπαντες τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν φοβοῦνται,
οὗτοι δ' οἱ νεόπλουτοι μόνοι καταφρονεῖν ὑμᾶς ὑμῶν
αὐτῶν ἀναγκάζουσι, τὰ μὲν πείθοντες τὰ δὲ βιαζόμενοι,
ὥσπερ ἐν Ἀβδηρίταις ἢ Μαρωνείταις, ἀλλ' οὐκ ἐν Ἀθη-
24 ναίοις πολιτευόμενοι. καὶ ἅμα μὲν μικρὰ τὰ ἡμέτερα
πράγματα ποιοῦσι, τὰ δὲ τῶν ἐχθρῶν ἰσχυρά, ἅμα δὲ λαν-
θάνουσιν ἑαυτοὺς ἀνυπόστατον τὴν πόλιν ὁμολογοῦντες
εἶναι, διακελευόμενοι τὸ δίκαιον οὐ δικαίως διαφυλάτ-
τειν, ὡς τῷ συμφέροντί γε προελομένην χρῆσθαι κρατεῖν
25 ἂν τῶν πολεμίων ῥᾳδίως δυνηθεῖσαν. εἰκότως δ' αὐτὸ
πεπόνθασιν· ἕως γὰρ ἂν ἐξῇ τῶν κατὰ θάλατταν καὶ μό-
νων ἀναμφισβητήτως εἶναι κυρίοις, τοῖς γε κατὰ γῆν πρὸς

τῇ ὑπαρχούσῃ δυνάμει ἔστι προβολὰς ἑτέρας ἰσχυροτέρας εὑρέσθαι, ἄλλως τε καὶ πεπαυμένων ὑπὸ τῆς τύχης τῶν δορυφορουμένων ὑπὸ τῶν τυραννικῶν στρατοπέδων, καὶ τῶν μὲν ἐφθαρμένων, τῶν δὲ ἐξεληλεγμένων οὐδενὸς ἀξίων ὄντων.

Τὸ μὲν οὖν περὶ τὰ πλοῖα πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς προ- 26
ειρημένοις ὁ Μακεδὼν τηλικοῦτον παρέβη· τὸ δὲ ὑβριστικώτατον καὶ ὑπεροπτικώτατον τῶν Μακεδόνων τὸ πρῴην γεγενημένον ἐστί, τὸ τολμῆσαι εἰσπλεῦσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ || παρὰ τὰς κοινὰς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς συνθήκας. καὶ τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐχ ὅτι μία τριήρης ἦν μικρὸν ὑποληπτέον, ἀλλ' ὅτι ἀπόπειρα ἐγένετο εἰ περιοψόμεθα, ἵνα μετὰ πλειόνων αὐτοῖς ἐγγένηται τοῦτο πράττειν, καὶ ὅτι οὐκ ἐφρόντισαν τῶν κοινῶν δογμάτων, καθάπερ οὐδὲ τῶν προειρημένων. ἐπεὶ ὅτι γε τοῦτο παράδυσις ἦν κατὰ μι- 27
κρὸν καὶ ἐθισμὸς τοῦ ἀνέχεσθαι ἡμᾶς τοὺς τοιούτους εἴσπλους, κἀκεῖθεν δῆλον· τὸ γὰρ τὸν τότε εἰσπλεύσαντα ἐπὶ τῆς νεώς, ὃν ἔδει εὐθὺς μετὰ τῆς τριήρους ὑφ' ἡμῶν ἀπολωλέναι, αἰτεῖσθαι ναυπηγήσασθαι μικρὰ πλοῖα ἐν τοῖς ἡμετέροις λιμέσι, πῶς οὐ καταφανὲς ποιεῖ ὅτι ἀντὶ τοῦ εἰσπλεῖν τὸ εὐθὺς ἔνδον εἶναι ἐμηχανῶντο; καὶ εἰ λεπτὰ πλοῖα ὑπομενοῦμεν, ὀλίγον ὕστερον καὶ τριήρεις· καὶ εἰ τὸ πρῶτον ὀλίγας, μικρῷ ὕστερον πολλάς. οὐ γὰρ 28
δὴ ἔστι γε εἰπεῖν ὡς Ἀθήνησι μὲν ἀφθόνων ὄντων τῶν ναυπηγησίμων ξύλων, τῶν πόρρωθεν καὶ μόλις εἰσκομιζομένων, ἐν δὲ τῇ Μακεδονίᾳ ἐπιλελοιπότων, τῇ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς βουλομένοις εὐτελέστατα καθισταμένῃ, ἀλλ' ᾤοντο ἅμα τε ναυπηγήσεσθαι ἐνταῦθα καὶ πληρώσεσθαι [ἐν τῷ λιμένι τῷ προειρημένῳ], ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις διειρημένου μηδὲν τοιοῦτον εἰσδέχεσθαι. καὶ ταῦτα ἐξέσται ἐπὶ πλέον ἀεὶ ποιεῖν· οὕτω πάντοθεν καταπεφρονη- 29
κότως ἐκεῖνοι τῇ πόλει χρῶνται διὰ τοὺς ἐντεῦθεν διδασκάλους τοὺς ὑπαγορεύοντας αὐτοῖς ἃ δεῖ ποιεῖν, οὕτω δὲ κατεγνώκασι μετὰ τούτων ἀδιήγητόν τινα τῆς πόλεως ἔκλυσιν καὶ μαλακίαν, καὶ οὔτε πρόνοιαν ὑπὲρ || τῶν μελλόντων εἶναι, οὔτε λογισμὸν οὐδένα παραγίγνεσθαι τίνα τρόπον χρῆται ὁ τύραννος ταῖς κοιναῖς ὁμολογίαις.

Αἷς ἐγὼ διακελεύομαι ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πείθεσθαι καθάπερ ἐδίδαξα, καὶ διαβεβαιωσαίμην ἄν, ὡς τοῦθ᾽ ἡλικίας ἔχων, ἅμα καὶ τῷ δικαίῳ ἡμᾶς ἀνεγκλήτως καὶ τοῖς καιροῖς ἀσφαλέστατα χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ τὸ συμφέρον κατεπείγουσιν. καὶ γὰρ ἔτι προσγέγραπται ταῖς συνθήκαις, ἐὰν βουλώμεθα τῆς κοινῆς εἰρήνης μετέχειν· τὸ δ᾽ ἐὰν βουλώμεθα ἐστὶν ἅμα καὶ τοὐναντίον, εἰ ἄρα ποτὲ δεῖ παύσασθαι αἰσχρῶς ἑτέροις ἀκολουθοῦντας, ἀλλὰ μηδ᾽ ἀναμνησθῆναι μηδεμιᾶς φιλοτιμίας τῶν ἐξ ἀρχαιοτάτου καὶ πλείστων καὶ μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ὑμῖν ὑπαρχουσῶν. ἐὰν οὖν κελεύητε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, γράψω, καθάπερ αἱ συνθῆκαι κελεύουσι, πολεμεῖν τοῖς παραβεβηκόσιν.

ΥΠΕΡ ΚΤΗΣΙΦΩΝΤΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ.

221. 222.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Τεῖχος μὲν ὁ ῥήτωρ ὑπὲρ Ἀθηναίων προυβάλετο τῶν συνήθων τούτων καὶ χειροποιήτων ἀρραγέστερόν τε καὶ βέλτιον, τήν τε εἰς τὴν πόλιν εὔνοιαν καὶ περὶ λόγους δεινότητα, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν "οὐ λίθοις καὶ πλίνθοις τὰς Ἀθήνας ὠχύρωσα, ἀλλὰ μεγάλαις δυνάμεσι καὶ πολλῇ τινὶ συμμαχίᾳ, τῇ μὲν ἐκ γῆς τῇ δὲ ἐκ θαλάττης·" οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν χειροποίητον περίβολον οὐ μικρὰ τῇ ‖ πόλει συνεβάλετο. πεπονηκότος γὰρ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ τείχους τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴ ἔδοξεν ἀνορθοῦν αὐτό, ᾑρέθησαν ἐπὶ τὸ ἔργον ἄνδρες δέκα, φυλῆς ἑκάστης εἷς, οὓς ἔδει τὴν ἐπιμέλειαν παρέχεσθαι ψιλήν· τὸ γὰρ ἀνάλωμα δημόσιον. εἷς τοίνυν τούτων καὶ ὁ ῥήτωρ γενόμενος οὐχ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις τὴν ἐπιμέλειαν μόνην εἰσήνεγκε τῇ χρείᾳ, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔργον ἀμέμπτως ἀπετέλεσε, τὰ δὲ χρήματα ἔδωκεν οἴκοθεν τῇ πόλει. ἐπῄνεσεν αὐτοῦ τὴν εὔνοιαν ταύτην ἡ βουλή, καὶ τὴν προθυμίαν ἠμείψατο στεφάνῳ χρυσῷ· ἕτοιμοι γὰρ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς χάριτας τῶν εὖ ποιούντων. Κτησιφῶν δὲ ἦν ὁ τὴν γνώμην εἰπὼν ὡς δεῖ στεφανῶσαι τὸν Δημοσθένην, ἐν μὲν καιρῷ τοῖς Διονυσίοις, ἐν δὲ τόπῳ τῷ τοῦ Διονύσου θεάτρῳ, ἐν δὲ θεαταῖς πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, οὓς ἡ πανήγυρις συνήγαγε, καὶ τούτων ἐναντίον ἀνειπεῖν τὸν κήρυκα ὅτι στεφανοῖ Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα ἡ πόλις ἀρετῆς συμπάσης ἕνεκα καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς ἑαυτήν. ἦν οὖν πανταχόθεν ἡ τιμὴ θαυμαστή· διὸ καὶ φθόνος αὐτῆς ἥψατο, καὶ τοῦ ψηφίσματος ἀπηνέχθη παρανόμων γραφή. Αἰσχίνης γὰρ ἐχθρὸς ὢν τοῦ Δημοσθένους ἀγῶνα παρανόμων ἐπήγγειλε Κτησιφῶντι, λέγων ἄρχοντα γεγονότα τὸν Δημοσθένην καὶ μὴ δόντα λόγον ὑπεύθυνον εἶναι, νόμον δὲ κελεύειν τοὺς ὑπευθύνους μὴ στεφανοῦν, καὶ πάλιν νόμον παρεχόμενος τὸν κελεύοντα, ἐὰν μέν τινα ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων στεφανοῖ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν στέφανον ἀναγορεύεσθαι, ἐὰν δὲ ἡ βουλή, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ‖ ἀλλαχόθι δὲ μὴ ἐξεῖναι. φησὶ δὲ καὶ τοὺς ἐπαίνους εἶναι τοὺς ἐπὶ τῷ Δημοσθένει ψευδεῖς· μὴ γὰρ πεπολιτεῦσθαι καλῶς τὸν ῥήτορα, ἀλλὰ καὶ δωροδόκον εἶναι καὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον τῇ πόλει. καὶ τάξει γε ταύτῃ τῆς κατηγορίας Αἰσχίνης κέχρηται, πρῶτον εἰπὼν περὶ τοῦ τῶν ὑπευθύνων νόμου καὶ δεύτερον περὶ τοῦ τῶν κηρυγμάτων καὶ τρίτον περὶ τῆς πολιτείας· ἠξίωσε δὲ καὶ τὸν Δημοσθένην τὴν αὐτὴν τάξιν ποιήσασθαι. ὁ δὲ ῥήτωρ καὶ ἀπὸ τῆς πολιτείας τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο καὶ πάλιν εἰς ταύτην τὸν λόγον κατέστρεψε, τεχνικῶς ποιῶν· δεῖ γὰρ ἄρχεσθαί τε ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων καὶ λήγειν εἰς ταῦτα· μέσα δὲ τέθεικε τὰ περὶ τῶν νόμων, καὶ τῷ μὲν περὶ τῶν ὑπευθύνων ἀντιτίθησι δια-*

νοίας, τῷ δὲ περὶ τῶν κηρυγμάτων νόμον ἕτερον ἤτοι νόμου μέρος, ὥς φησιν αὐτός, ἐν ᾧ συγκεχώρηται καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ κηρύττειν, ἐὰν ὁ δῆμος ἢ ἡ βουλὴ τοῦτο ψηφίσηται.

ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι πολεμοῦντες πρὸς Φίλιππον ἐν Χαιρωνείᾳ, πόλει τῆς Βοιωτίας, ἡττήθησαν. ἐπικρατήσας οὖν ὁ Μακεδὼν φρουρὰν μὲν εἰς τὰς Θήβας ἐνέβαλε, καὶ εἶχεν ὑπὸ χεῖρα δουλεύουσαν. ἐλπίσαντες οὖν τὸ αὐτὸ παθεῖν Ἀθηναῖοι καὶ ὅσον οὐδέπω κατ' αὐτῶν ἥξειν προσδοκῶντες ‖ τὸν τύραννον, ἐσκέψαντο τὰ πεπονηκότα μέρη τῷ χρόνῳ τοῦ τείχους ἐπανορθώσασθαι, καὶ δὴ ἀφ' ἑκάστης φυλῆς τειχοποιοὶ προεβλήθησαν. τοιόνδε καὶ ἡ Πανδιονὶς ἐξ ἑαυτῆς εἵλετο πρὸς τὴν χρείαν τὸν ῥήτορα. τῆς τοίνυν ἐργασίας ἐν χερσὶν οὔσης, προσδεηθεὶς ἔτι χρημάτων μετὰ τὰ δεδομένα ὑπὸ τῆς πόλεως ὁ ῥήτωρ ἐκ τῶν ἰδίων ἐδαπάνησε, καὶ οὐκ ἐλογίσατο αὐτὰ τῇ πόλει ἀλλὰ κατεχαρίσατο. ταύτην ἀφορμὴν ὁ Κτησιφῶν, εἷς τῶν πολιτευομένων, δεξάμενος εἰσήνεγκε γνώμην ἐν τῇ βουλῇ περὶ αὐτοῦ τοιαύτην "ἐπειδὴ διατελεῖ Δημοσθένης ὁ Δημοσθένους παρ' ὅλον τὸν βίον εὔνοιαν εἰς τὴν πόλιν ἐπιδεικνύμενος, καὶ νῦν δὲ τειχοποιὸς ὢν καὶ προσδεηθεὶς χρημάτων οἴκοθεν παρέσχε καὶ ἐχαρίσατο, διὰ τοῦτο δεδόχθω τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στεφανοῦσθαι αὐτὸν χρυσέῳ στεφάνῳ, ἐν τῷ θεάτρῳ, τραγῳδιῶν ἀγομένων καινῶν," ἴσως ὅτε πλήθη συντρέχει ἐπιθυμοῦντα καινὰ δράματα βλέπειν. εἰσαγομένου τοίνυν καὶ εἰς τὸν δῆμον τοῦ προβουλεύματος, ἐφίσταται τοῦ Κτησιφῶντος κατήγορος Αἰσχίνης, ἐκ τῆς πολιτείας ὑπάρχων ἐχθρός, παράνομον εἶναι φάσκων πρὸς τρεῖς νόμους τὸ ψήφισμα, ἕνα μὲν τὸν κελεύοντα τὸν ὑπεύθυνον μὴ στεφανοῦσθαι πρὶν ἂν δῷ τὰς εὐθύνας· οὔπω δὲ ταύτας, φησίν, ὁ Δημοσθένης ἐδεδώκει καὶ τὰ θεωρικὰ διοικῶν καὶ τειχοποιῶν, καὶ ἔδει ἀναμεῖναι καὶ ἐπισχεῖν τὸ γέρας ἕως ἂν ὀφθῇ καθαρὸς ἐξετασθείς. δεύτερον δὲ ἀναγινώσκει νόμον τὸν κελεύοντα ἐν Πυκνὶ στεφανοῦσθαι, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διαβάλλων τοὺς πολίτας τοὺς ‖ δεξαμένους ἐν τῷ θεάτρῳ ἀναγορευθῆναι τοῦ Δημοσθένους τὸν στέφανον. ὁ δὲ τρίτος νόμος εἰς τὴν ὅλην ὁρᾷ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας ἐξέτασιν· κελεύει γὰρ μηδέποτε ψευδῆ γράμματα εἰς τὸ Μητρῷον εἰσάγειν, ἔνθα ἔστιν ὅλα τὰ δημόσια γράμματα. ἐψεύσατο δέ, φησίν, εὔνοιαν καὶ σπουδὴν μαρτυρήσας τῷ Δημοσθένει· κακόνους γὰρ μᾶλλον καὶ πολέμιος εὑρίσκεται τῇ πατρίδι. τούτου τοῦ νόμου χρησίμου τυγχάνοντος, τοῦ τρίτου, ἀντιλαβόμενος ὥσπερ τινὸς ἀγκύρας ὁ ῥήτωρ κατεπάλαισε τὸν ἀντίδικον, μεθόδῳ δεινοτάτῃ καὶ σοφωτάτῃ τῇ περὶ τοῦ κατηγόρου χρησάμενος· ἐκεῖθεν γὰρ ἔσχε λαβὴν ἑλεῖν καὶ καταγωνίσασθαι τὸν πολέμιον. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους δύο νόμους, τόν τε τῶν ὑπευθύνων καὶ τὸν τοῦ κηρύγματος, εἰς τὸ μέσον τοῦ λόγου ἀπέρριψε, στρατηγικῶς κακοὺς δ' εἰς μέσον ἐλάσας, τῷ δὲ ἰσχυροτάτῳ εἰς τὰ ἄκρα προσκέχρηται, τὸ σαθρὸν τῶν ἄλλων ἐξ ἑκατέρου ῥωννύς. ἔοικε δὲ καὶ διοικεῖν πρὸς τὸ συμφέρον τὸν λόγον, καὶ οὐ σφόδρα ἀναιδῶς τὴν τέχνην ἐπιδεικνύμενος. δοκῶν γὰρ ἐν πρώτοις ὑπερβαίνειν τὸ νόμιμον,

ἑτέρῳ τρόπῳ τῷ νομίμῳ προσκέχρηται· καὶ γὰρ νόμον ἀνέγνω Αἰσχίνης τὸν περὶ τῶν στεφάνων ψευδῆ, πρὸς ὃν ὁ ῥήτωρ ἀποκρινόμενος εὗρε καιρὸν εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὰ ἑαυτοῦ πολιτεύματα, ὡς νομίμῳ μαχόμενος. καὶ ἡ μεν διοίκησις τοῦ λόγου τοιαύτη, κεφάλαιον δὲ ἰσχυρὸν τῷ μὲν Αἰσχίνῃ τὸ νόμιμον, τῷ δὲ ῥήτορι τὸ δίκαιον, κοινὸν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου τὸ συμφέρον, οὐκ ἔχον φανερὰν τὴν ἐξέτασιν. ἡ στάσις ἔγγραφος πραγματική· ‖ περὶ ῥητοῦ γὰρ τὸ ψήφισμα.

Τῆς δὲ γραφῆς ἔτι Φιλίππου ζῶντος ἀποτεθείσης, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου διαδεξαμένου τὴν ἀρχὴν ὁ λόγος ἐστὶ καὶ ἡ κρίσις. ὡς γὰρ ἀπέθανε Φίλιππος καὶ τὴν φρουρὰν οἱ Θηβαῖοι τεθαρσηκότες ἐξέβαλον, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ὡς καταφρονηθεὶς τὰς Θήβας κατέσκαψεν, εἶτα μεταγνοὺς ἐπὶ τῷ πεπραγμένῳ ἐξεχώρησε τῆς Ἑλλάδος αἰσχυνόμενος καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων ἐστράτευσεν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καιρὸν ἔχειν ἐνόμισαν κρίσει παραδοῦναι τοὺς προδότας τοὺς τὴν Ἑλλάδα ἀδικήσαντας, καὶ οὕτω συνεκροτήθη τὸ δικαστήριον.

Πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις, ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαύτην ‖ ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα, ἔπειθ' ὅ πέρ ἐστι μάλισθ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας τε καὶ δόξης, τοῦτο παραστῆσαι τοὺς θεοὺς ὑμῖν, μὴ τὸν ἀντίδικον σύμβουλον
ποιήσασθαι περὶ τοῦ πῶς ἀκούειν ὑμᾶς ἐμοῦ δεῖ (σχέτλιον 2
γὰρ ἂν εἴη τοῦτό γε) ἀλλὰ τοὺς νόμους καὶ τὸν ὅρκον, ἐν ᾧ πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις δικαίοις καὶ τοῦτο γέγραπται, τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν ἀκροάσασθαι. τοῦτο δ' ἐστὶν οὐ μόνον τὸ μὴ προκατεγνωκέναι μηδέν, οὐδὲ τὸ τὴν εὔνοιαν ἴσην ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ τῇ τάξει καὶ τῇ ἀπολογίᾳ, ὡς βεβούληται καὶ προήρηται τῶν ἀγωνιζομένων ἕκαστος, οὕτως ἐᾶσαι χρήσασθαι.

Πολλὰ μὲν οὖν ἔγωγ' ἐλαττοῦμαι κατὰ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα 3
Αἰσχίνου, δύο δ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ μεγάλα, ἓν μὲν ὅτι οὐ περὶ τῶν ἴσων ἀγωνίζομαι· οὐ γάρ ἐστιν ἴσον νῦν ἐμοὶ τῆς παρ' ὑμῶν εὐνοίας διαμαρτεῖν καὶ τούτῳ μὴ ἑλεῖν τὴν γραφήν, ἀλλ' ἐμοὶ μέν, οὐ βούλομαι δὲ δυσχερὲς εἰπεῖν οὐδὲν ἀρχόμενος τοῦ λόγου, οὗτος δ' ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ. ἕτερον δ', ὃ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει, τῶν μὲν λοιδοριῶν καὶ τῶν κατηγοριῶν ἀκούειν
ἡδέως, τοῖς ἐπαινοῦσι δ' αὐτοὺς ἄχθεσθαι· τούτων τοί- 4
νυν ὃ μέν ἐστι πρὸς ἡδονήν, τούτῳ δέδοται, ὃ δὲ πᾶσιν

*ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐνοχλεῖ, λοιπὸν ἐμοί. κἂν μὲν εὐλαβού-
μενος τοῦτο μὴ λέγω τὰ πεπραγμένα ἐμαυτῷ, οὐκ ἔχειν
ἀπολύσασθαι τὰ κατηγορημένα δόξω οὐδ' ἐφ' οἷς ἀξιῶ
τιμᾶσθαι δεικνύναι· ἐὰν δ' ἐφ' ἃ καὶ πεποίηκα καὶ πε-
πολίτευμαι βαδίζω, πολλάκις λέγειν ἀναγκασθήσομαι περὶ
ἐμαυτοῦ. ‖ πειράσομαι μὲν οὖν ὡς μετριώτατα τοῦτο ποι-
εῖν· ὅ τι δ' ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἀναγκάζῃ, τούτου τὴν αἰτίαν
οὗτός ἐστι δίκαιος ἔχειν ὁ τοιοῦτον ἀγῶνα ἐνστησάμενος.*

5 *Οἶμαι δ' ὑμᾶς πάντας ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἂν ὁμολο-
γῆσαι κοινὸν εἶναι τουτονὶ τὸν ἀγῶνα ἐμοὶ καὶ Κτησι-
φῶντι, καὶ οὐδὲν ἐλάττονος ἄξιον σπουδῆς ἐμοί· πάν-
των μὲν γὰρ ἀποστερεῖσθαι λυπηρόν ἐστι καὶ χαλεπόν,
ἄλλως τε κἂν ὑπ' ἐχθροῦ τῳ τοῦτο συμβαίνῃ, μάλιστα
δὲ τῆς παρ' ὑμῶν εὐνοίας καὶ φιλανθρωπίας, ὅσῳ περ
6 καὶ τὸ τυχεῖν τούτων μέγιστον ἐστίν. περὶ τούτων δ' ὄν-
τος τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος, ἀξιῶ καὶ δέομαι πάντων ὁμοίως
ὑμῶν ἀκοῦσαί μου περὶ τῶν κατηγορημένων ἀπολογου-
μένου δικαίως, ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, οὓς ὁ τιθεὶς
ἐξ ἀρχῆς Σόλων, εὔνους ὢν ὑμῖν καὶ δημοτικός, οὐ μόνον
τῷ γράψαι κυρίους ᾤετο δεῖν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὺς
7 δικάζοντας ὀμωμοκέναι, οὐκ ἀπιστῶν ὑμῖν, ὥς γ' ἐμοὶ φαί-
νεται, ἀλλ' ὁρῶν ὅτι τὰς αἰτίας καὶ τὰς διαβολάς, αἷς ἐκ
τοῦ πρότερος λέγειν ὁ διώκων ἰσχύει, οὐκ ἔνι τῷ φεύγοντι
παρελθεῖν, εἰ μὴ τῶν δικαζόντων ἕκαστος ὑμῶν τὴν πρὸς
τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν φυλάττων καὶ τὰ τοῦ λέγοντος ὕστε-
ρον δίκαια εὐνοϊκῶς προσδέξεται, καὶ παρασχὼν ἑαυτὸν
ἴσον καὶ κοινὸν ἀμφοτέροις ἀκροατὴν οὕτω τὴν διάγνωσιν
ποιήσεται περὶ ἁπάντων.*

8 *Μέλλων δὲ τοῦ τε ἰδίου βίου παντός, ὡς ἔοικε, λόγον
διδόναι τήμερον καὶ τῶν κοινῇ πεπολιτευμένων, πάλιν
τοὺς θεοὺς παρακαλῶ, καὶ ἐναντίον ὑμῶν εὔχομαι πρῶ-
τον μέν, ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ πόλει καὶ πᾶ-
σιν ‖ ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ
τὸν ἀγῶνα, ἔπειθ' ὅ τι μέλλει συνοίσειν καὶ πρὸς εὐδο-
ξίαν κοινῇ καὶ πρὸς εὐσέβειαν ἑκάστῳ, τοῦτο παραστῆναι
πᾶσιν ὑμῖν περὶ ταυτησὶ τῆς γραφῆς γνῶναι.*

9 *Εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν ἐδίωκε μόνον κατηγόρησεν Αἰσχί-*

νης, κἀγὼ περὶ αὐτοῦ τοῦ προβουλεύματος εὐθὺς ἂν ἀπελογούμην· ἐπειδὴ δ' οὐκ ἐλάττω λόγον τἄλλα διεξιὼν ἀνήλωκε καὶ τὰ πλεῖστα κατεψεύσατό μου, ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω καὶ δίκαιον ἅμα βραχέα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ τούτων εἰπεῖν πρῶτον, ἵνα μηδεὶς ὑμῶν τοῖς ἔξωθεν λόγοις ἠγμένος ἀλλοτριώτερον τῶν ὑπὲρ τῆς γραφῆς δικαίων ἀκούῃ μου.

Περὶ μὲν δὴ τῶν ἰδίων ὅσα λοιδορούμενος βεβλασφήμηκε περὶ ἐμοῦ, θεάσασθε ὡς ἁπλᾶ καὶ δίκαια λέγω. εἰ 10
μὲν ἴστε με τοιοῦτον οἷον οὗτος ᾐτιᾶτο (οὐ γὰρ ἄλλοθί που βεβίωκα ἢ παρ' ὑμῖν), μηδὲ φωνὴν ἀνάσχησθε, μηδ' εἰ πάντα τὰ κοινὰ ὑπέρευ πεπολίτευμαι, ἀλλ' ἀναστάντες καταψηφίσασθε ἤδη· εἰ δὲ πολλῷ βελτίω τούτου καὶ ἐκ βελτιόνων, καὶ μηδενὸς τῶν μετρίων, ἵνα μηδὲν ἐπαχθὲς λέγω, χείρονα καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ὑπειλήφατε καὶ γιγνώσκετε, τούτῳ μὲν μηδ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων πιστεύετε (δῆλον γὰρ ὡς ὁμοίως ἅπαντ' ἐπλάττετο), ἐμοὶ δ' ἣν παρὰ πάντα τὸν χρόνον εὔνοιαν ἐνδέδειχθε ἐπὶ πολλῶν ἀγώνων τῶν πρότερον, καὶ νυνὶ παράσχεσθε. κακοήθης δ' 11
ὤν, Αἰσχίνη, τοῦτο παντελῶς εὔηθες ᾠήθης, τοὺς περὶ τῶν πεπραγμένων καὶ πεπολιτευμένων λόγους ἀφέντα με πρὸς τὰς λοιδορίας τὰς παρὰ σοῦ τρέψεσθαι. οὐ δὴ ποιήσω ‖ τοῦτο· οὐχ οὕτω τετύφωμαι· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῶν πεπολιτευμένων ἃ κατεψεύδου καὶ διέβαλλες ἐξετάσω, τῆς δὲ πομπείας ταύτης τῆς ἀνέδην γεγενημένης ὕστερον, ἂν βουλομένοις ἀκούειν ᾖ τουτοισί, μνησθήσομαι.

Τὰ μὲν οὖν κατηγορημένα πολλά, καὶ περὶ ὧν ἐνίων 12
μεγάλας καὶ τὰς ἐσχάτας οἱ νόμοι διδόασι τιμωρίας· τοῦ δὲ παρόντος ἀγῶνος ἡ προαίρεσις αὕτη ἐχθροῦ μὲν ἐπήρειαν ἔχει καὶ ὕβριν καὶ λοιδορίαν καὶ προπηλακισμὸν ὁμοῦ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, τῶν μέντοι κατηγοριῶν καὶ τῶν αἰτιῶν τῶν εἰρημένων, εἴπερ ἦσαν ἀληθεῖς, οὐκ ἔνι τῇ πόλει δίκην ἀξίαν λαβεῖν οὐδ' ἐγγύς. οὐ γὰρ ἀφαι- 13
ρεῖσθαι δεῖ τὸ προσελθεῖν τῷ δήμῳ καὶ λόγου τυχεῖν, οὐδ' ἐν ἐπηρείας τάξει καὶ φθόνου τοῦτο ποιεῖν· οὔτε μὰ τοὺς θεοὺς ὀρθῶς ἔχον οὔτε πολιτικὸν οὔτε δίκαιόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀδικοῦντά με ἑώρα

τὴν πόλιν, οὖσί γε τηλικούτοις ἡλίκα νῦν ἐτραγῴδει καὶ
διεξῄει, ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίαις παρ᾽ αὐτὰ τἀδική-
ματα χρῆσθαι, εἰ μὲν εἰσαγγελίας ἄξια πράττοντα ἑώρα,
εἰσαγγέλλοντα καὶ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς κρίσιν καθι-
στάντα παρ᾽ ὑμῖν, εἰ δὲ γράφοντα παράνομα, παρανό-
μων γραφόμενον· οὐ γὰρ δήπου Κτησιφῶντα μὲν δύνα-
ται διώκειν δι᾽ ἐμέ, ἐμὲ δέ, εἴπερ ἐξελέγξειν ἐνόμιζεν,
14 αὐτὸν οὐκ ἂν ἐγράψατο. καὶ μὴν εἴ τι τῶν ἄλλων ὧν νυνὶ
διέβαλλε καὶ διεξῄει ἢ καὶ ἄλλ᾽ ὁτιοῦν ἀδικοῦντά με ὑμᾶς
ἑώρα, εἰσὶ νόμοι περὶ πάντων καὶ τιμωρίαι καὶ ἀγῶνες
καὶ κρίσεις καὶ τούτοις ἐξῆν ἅπασι χρῆσθαι, ‖ καὶ ὁπη-
νίκα ἐφαίνετο ταῦτα πεποιηκὼς καὶ τοῦτον τὸν τρόπον
κεχρημένος τοῖς πρὸς ἐμέ, ὡμολογεῖτ᾽ ἂν ἡ κατηγορία τοῖς
15 ἔργοις αὐτοῦ. νῦν δ᾽ ἐκστὰς τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας ὁδοῦ
καὶ φυγὼν τοὺς παρ᾽ αὐτὰ τὰ πράγματα ἐλέγχους, το-
σούτοις ὕστερον χρόνοις αἰτίας καὶ σκώμματα καὶ λοιδο-
ρίας συμφορήσας ὑποκρίνεται. εἶτα κατηγορεῖ μὲν ἐμοῦ,
κρίνει δὲ τουτονί, καὶ τοῦ μὲν ἀγῶνος ὅλου τὴν πρὸς ἐμὲ
ἔχθραν προΐσταται, οὐδαμοῦ δ᾽ ἐπὶ ταύτην ἀπηντηκὼς
ἐμοὶ τὴν ἑτέρου ζητῶν ἐπιτιμίαν ἀφελέσθαι φαίνεται.
16 καίτοι πρὸς ἅπασιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς ἄλλοις οἷς
ἂν εἰπεῖν τις ὑπὲρ Κτησιφῶντος ἔχοι, καὶ τοῦτ᾽ ἔμοιγε
δοκεῖ καὶ μάλ᾽ εἰκότως ἂν λέγειν, ὅτι τῆς ἡμετέρας ἔχ-
θρας ἡμᾶς ἐφ᾽ ἡμῶν αὐτῶν δίκαιον ἦν τὸν ἐξετασμὸν
ποιεῖσθαι, οὐ τὸ μὲν πρὸς ἀλλήλους ἀγωνίζεσθαι παρα-
λείπειν, ἑτέρῳ δ᾽ ὅτῳ κακόν τι δώσομεν ζητεῖν· ὑπερβολὴ
γὰρ ἀδικίας τοῦτό γε.
17 Πάντα μὲν τοίνυν τὰ κατηγορημένα ὁμοίως ἐκ τούτων
ἄν τις ἴδοι οὔτε δικαίως οὔτ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας οὐδεμιᾶς εἰ-
ρημένα· βούλομαι δὲ καὶ καθ᾽ ἓν ἕκαστον ἐξετάσαι, καὶ
μάλισθ᾽ ὅσα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς πρεσβείας κατε-
ψεύσατό μου, τὰ πεπραγμένα ἑαυτῷ μετὰ Φιλοκράτους
ἀνατιθεὶς ἐμοί. ἔστι δ᾽ ἀναγκαῖον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ
προσῆκον ἴσως, ὡς κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶχε τὰ
πράγματα ἀναμνῆσαι, ἵνα πρὸς τὸν ὑπάρχοντα καιρὸν
ἕκαστα θεωρῆτε.
18 Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι᾽ ἐμέ (οὐ

γὰρ δὴ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε), πρῶτον μὲν ὑμεῖς οὕτω διέκεισθε ὥστε Φωκέας μὲν βούλεσθαι ‖ σωθῆναι, καίπερ οὐ δίκαια ποιοῦντας ὁρῶντες, Θηβαίοις δ' ὁτιοῦν ἂν ἐφησθῆναι παθοῦσιν, οὐκ ἀλόγως οὐδ' ἀδίκως αὐτοῖς ὀργιζόμενοι· οἷς γὰρ εὐτυχήκεσαν ἐν Λεύκτροις, οὐ μετρίως ἐκέχρηντο· ἔπειθ' ἡ Πελοπόννησος ἅπασα διειστήκει, καὶ οὔθ' οἱ μισοῦντες Λακεδαιμονίους οὕτως ἴσχυον ὥστε ἀνελεῖν αὐτούς, οὔθ' οἱ πρότερον δι' ἐκείνων ἄρχοντες κύριοι τῶν πόλεων ἦσαν, ἀλλά τις ἦν ἄκριτος καὶ παρὰ τούτοις καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔρις καὶ ταραχή. ταῦτα δ' ὁρῶν ὁ Φίλιππος (οὐ γὰρ ἦν ἀφανῆ) τοῖς 19
παρ' ἑκάστοις προδόταις χρήματα ἀναλίσκων πάντας συνέκρουε καὶ πρὸς αὑτοὺς ἐτάραττεν· εἶτ' ἐν οἷς ἡμάρτανον οἱ ἄλλοι καὶ κακῶς ἐφρόνουν, αὐτὸς παρεσκευάζετο καὶ κατὰ πάντων ἐφύετο. ὡς δὲ ταλαιπωρούμενοι τῷ μήκει τοῦ πολέμου οἱ τότε μὲν βαρεῖς νῦν δ' ἀτυχεῖς Θηβαῖοι φανεροὶ πᾶσιν ἦσαν ἀναγκασθησόμενοι καταφεύγειν ἐφ' ὑμᾶς, Φίλιππος, ἵνα μὴ τοῦτο γένοιτο μηδὲ συνέλθοιεν αἱ πόλεις, ὑμῖν μὲν εἰρήνην ἐκείνοις δὲ βοήθειαν ἐπηγγείλατο. τί οὖν συνηγωνίσατο αὐτῷ πρὸς τὸ λαβεῖν ὀλίγου 20
δεῖν ὑμᾶς ἑκόντας ἐξαπατωμένους; ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, εἴτε χρὴ κακίαν εἴτ' ἄγνοιαν εἴτε καὶ ἀμφότερα ταῦτ' εἰπεῖν, οἳ πόλεμον συνεχῆ καὶ μακρὸν πολεμούντων ὑμῶν, καὶ τοῦτον ὑπὲρ τῶν πᾶσι συμφερόντων, ὡς ἔργῳ φανερὸν γέγονεν, οὔτε χρήμασιν οὔτε σώμασιν οὔτ' ἄλλῳ οὐδενὶ τῶν ἁπάντων συνελάμβανον ὑμῖν· οἷς καὶ δικαίως καὶ προσηκόντως ὀργιζόμενοι ἑτοίμως ὑπηκούσατε τῷ Φιλίππῳ. ἡ μὲν οὖν τότε συγχωρηθεῖσα εἰρήνη διὰ ταῦτ', ‖ οὐ δι' ἐμέ, ὡς οὗτος διέβαλλεν, ἐπράχθη· τὰ δὲ τούτων ἀδικήματα καὶ δωροδοκήματα ἐν αὐτῇ τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων, ἄν τις ἐξετάζῃ δικαίως, αἴτια εὑρήσει. καὶ ταυτὶ πάνθ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀκριβολογοῦμαι 21
καὶ διεξέρχομαι. εἰ γὰρ εἶναί τι δοκοίη τὰ μάλιστα ἐν τούτοις ἀδίκημα, οὐδέν ἐστι δήπου πρὸς ἐμέ, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος εἰπὼν καὶ μνησθεὶς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης Ἀριστόδημος ἦν ὁ ὑποκριτής, ὁ δ' ἐκδεξάμενος καὶ γράψας καὶ ἑαυτὸν μετὰ τούτου μισθώσας ἐπὶ ταῦτα Φιλοκράτης ὁ

Ἁγνούσιος, ὁ σὸς Αἰσχίνη κοινωνός, οὐχ ὁ ἐμός, οὐδ' ἂν
σὺ διαρραγῇς ψευδόμενος, οἱ δὲ συνειπόντες ὅτου δήποτε
ἕνεκα (ἐῶ γὰρ τοῦτό γ' ἐν τῷ παρόντι) Εὔβουλος καὶ Κη-
22 φισοφῶν· ἐγὼ δ' οὐδὲν οὐδαμοῦ. ἀλλ' ὅμως, τούτων τοιού-
των ὄντων καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας οὕτω δεικνυμένων,
εἰς τοῦθ' ἧκεν ἀναιδείας ὥστ' ἐτόλμα λέγειν ὡς ἄρα ἐγὼ
πρὸς τῷ τῆς εἰρήνης αἴτιος γεγενῆσθαι καὶ κεκωλυκὼς
εἴην τὴν πόλιν μετὰ κοινοῦ συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων ταύ-
την ποιήσασθαι. εἶτ' ὦ — τί ἄν εἰπών σέ τις ὀρθῶς
προσείποι; ἔστιν ὅπου σὺ παρών, τηλικαύτην πρᾶξιν καὶ
συμμαχίαν ἡλίκην νυνὶ διεξῄεις ὁρῶν ἀφαιρούμενόν με
τῆς πόλεως, ἠγανάκτησας ἢ παρελθὼν ταῦτα ἃ νυνὶ κατ-
23 ηγορεῖς ἐδίδαξας καὶ διεξῆλθες; καὶ μὴν εἰ τὸ κωλῦσαι
τὴν τῶν Ἑλλήνων κοινωνίαν ἐπεπράκειν ἐγὼ Φιλίππῳ,
σοὶ τὸ μὴ σιγῆσαι λοιπὸν ἦν, ἀλλὰ βοᾶν καὶ διαμαρτύ-
ρεσθαι καὶ δηλοῦν τουτοισί. οὐ τοίνυν ἐποίησας οὐδα-
μοῦ τοῦτο, οὐδ' ἤκουσέ σου ταύτην ‖ τὴν φωνὴν οὐδείς·
οὔτε γὰρ ἦν πρεσβεία πρὸς οὐδένα ἀπεσταλμένη τότε τῶν
Ἑλλήνων, ἀλλὰ πάλαι πάντες ἦσαν ἐξεληλεγμένοι, οὔθ'
24 οὗτος ὑγιὲς περὶ τούτων εἴρηκεν οὐδέν. χωρὶς δὲ τούτων
καὶ διαβάλλει τὴν πόλιν τὰ μέγιστα ἐν οἷς ψεύδεται· εἰ
γὰρ ὑμεῖς ἅμα τοὺς μὲν Ἕλληνας εἰς πόλεμον παρεκα-
λεῖτε, αὐτοὶ δὲ πρὸς Φίλιππον περὶ τῆς εἰρήνης πρέσβεις
ἐπέμπετε, Εὐρυβάτου πρᾶγμα, οὐ πόλεως ἔργον οὐδὲ
χρηστῶν ἀνθρώπων διεπράττεσθε. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα,
οὐκ ἔστιν· τί γὰρ καὶ βουλόμενοι μετεπέμπεσθ' ἂν αὐ-
τοὺς ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ; ἐπὶ τὴν εἰρήνην; ἀλλ' ὑπῆρχεν
ἅπασιν. ἀλλ' ἐπὶ τὸν πόλεμον; ἀλλ' αὐτοὶ περὶ εἰρήνης
ἐβουλεύεσθε. οὐκοῦν οὔτε τῆς ἐξ ἀρχῆς εἰρήνης ἡγεμὼν
οὐδ' αἴτιος ὢν ἐγὼ φαίνομαι, οὔτε τῶν ἄλλων ὧν κατ-
εψεύσατό μου οὐδὲν ἀληθὲς ὂν δείκνυται.

25 Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην ἡ πόλις, ἐνταῦθα
πάλιν σκέψασθε τί ἡμῶν ἑκάτερος προείλετο πράττειν·
καὶ γὰρ ἐκ τούτων εἴσεσθε τίς ἦν ὁ Φιλίππῳ πάντα συν-
αγωνιζόμενος, καὶ τίς ὁ πράττων ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τὸ τῇ
πόλει συμφέρον ζητῶν. ἐγὼ μὲν τοίνυν ἔγραψα βουλεύων
ἀποπλεῖν τὴν ταχίστην τοὺς πρέσβεις ἐπὶ τοὺς τόπους ἐν

οἷς ἂν ὄντα Φίλιππον πυνθάνωνται, καὶ τοὺς ὅρκους ἀπολαμβάνειν· οὗτοι δὲ οὐδὲ γράψαντος ἐμοῦ ταῦτα ποιεῖν ἠθέλησαν. τί δὲ τοῦτ᾿ ἠδύνατο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἐγὼ 26
διδάξω. Φιλίππῳ μὲν ἦν συμφέρον ὡς πλεῖστον τὸν μεταξὺ χρόνον γενέσθαι τῶν ὅρκων, ὑμῖν δ᾿ ὡς ἐλάχιστον. διὰ τί; ὅτι ὑμεῖς μὲν οὐκ ἀφ᾿ ἧς ὠμόσατε ‖ ἡμέρας μόνον, ἀλλ᾿ ἀφ᾿ ἧς ἠλπίσατε τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι, πάσας ἐξελύσατε τὰς παρασκευὰς τὰς τοῦ πολέμου, ὃ δὲ τοῦτο ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου μάλιστα ἐπραγματεύετο, νομίζων, ὅπερ ἦν ἀληθές, ὅσα τῆς πόλεως προλάβοι πρὸ τοῦ τοὺς ὅρκους ἀποδοῦναι, πάντα ταῦτα βεβαίως ἕξειν· οὐδένα γὰρ τὴν εἰρήνην λύσειν τούτων ἕνεκα. ἃ ἐγὼ προορώμενος ὦ ἄν- 27
δρες Ἀθηναῖοι καὶ λογιζόμενος τὸ ψήφισμα τοῦτο γράφω, πλεῖν ἐπὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς ἂν ᾖ Φίλιππος, καὶ τοὺς ὅρκους τὴν ταχίστην ἀπολαμβάνειν, ἵν᾿ ἐχόντων τῶν Θρᾳκῶν, τῶν ὑμετέρων συμμάχων, ταῦτα τὰ χωρία ἃ νῦν οὗτος διέσυρε, τὸ Σέρριον καὶ τὸ Μυρτηνὸν καὶ τὴν Ἐργίσκην, οὕτω γίγνοινθ᾿ οἱ ὅρκοι, καὶ μὴ προλαβὼν ἐκεῖνος τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων κύριος τῆς Θρᾴκης κατασταίη, μηδὲ πολλῶν μὲν χρημάτων πολλῶν δὲ στρατιωτῶν εὐπορήσας ἐκ τούτων ῥᾳδίως τοῖς λοιποῖς ἐπιχειροίη πρά-
γμασιν. εἶτα τοῦτο μὲν οὐχὶ λέγει τὸ ψήφισμα, οὐδ᾿ ἀνα- 28
γιγνώσκει· εἰ δὲ βουλεύων ἐγὼ προσάγειν τοὺς πρέσβεις ᾤμην δεῖν, τοῦτό μου διαβάλλει. ἀλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; μὴ προσάγειν γράψαι τοὺς ἐπὶ τοῦθ᾿ ἥκοντας, ἵν᾿ ὑμῖν διαλεχθῶσιν; ἢ θέαν μὴ κατανεῖμαι τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτοῖς κελεῦσαι; ἀλλ᾿ ἐν τοῖν δυοῖν ὀβολοῖν ἐθεώρουν ἄν, εἰ μὴ τοῦτ᾿ ἐγράφη. τὰ σμικρὰ συμφέροντα τῆς πόλεως ἔδει με φυλάττειν, τὰ δ᾿ ὅλα, ὥσπερ οὗτοι, πεπρακέναι; οὐ δήπου. λέγε τοίνυν μοι τὸ ψήφισμα τουτὶ λαβών, ὃ σαφῶς οὗτος εἰδὼς παρέβη. λέγε.

‖ΨΗΦΙΣΜΑ. *Ἐπὶ ἄρχοντος Μνησιφίλου, ἑκατομβαιῶνος ἕνῃ καὶ* 29
νέᾳ, φυλῆς πρυτανευούσης Πανδιονίδος, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν, ἐπειδὴ Φίλιππος ἀποστείλας πρέσβεις περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογουμένας πεποίηται συνθήκας, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη ἐπιτελεσθῇ ἡ ἐπιχειροτονηθεῖσα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ, πρέσβεις ἑλέσθαι ἐκ πάντων Ἀθηναίων ἤδη πέντε, τοὺς δὲ χειροτονηθέντας ἀποδημεῖν μηδεμίαν

ὑπερβολὴν ποιουμένους, ὅπου ἂν ὄντα πυνθάνωνται τὸν Φίλιππον, καὶ τοὺς ὅρκους λαβεῖν τε παρ' αὐτοῦ καὶ δοῦναι τὴν ταχίστην ἐπὶ ταῖς ὡμολογημέναις συνθήκαις αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον, συμπεριλαμβάνοντας καὶ τοὺς ἑκατέρων συμμάχους. πρέσβεις ἡρέθησαν Εὔβουλος Ἀναφλύστιος, Αἰσχίνης Κοθωκίδης, Κηφισοφῶν Ῥαμνούσιος, Δημοκράτης Φλυεύς, Κλέων Κοθωκίδης.

30 Ταῦτα γράψαντος ἐμοῦ τότε, καὶ τὸ τῇ πόλει συμφέρον, οὐ τὸ Φιλίππῳ ζητοῦντος, βραχὺ φροντίσαντες οἱ χρηστοὶ πρέσβεις οὗτοι καθῆντο ἐν Μακεδονίᾳ τρεῖς ὅλους μῆνας, ἕως ἦλθε Φίλιππος ἐκ Θρᾴκης πάντα καταστρεψάμενος, ἐξὸν ἡμερῶν δέκα, ὁμοίως δὲ τριῶν ἢ τεττάρων, εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφῖχθαι καὶ τὰ χωρία σῶσαι, λαβόντας τοὺς ὅρκους πρὶν ἐκεῖνον ἐξελεῖν αὐτά· οὐ γὰρ ἂν ἥψατ' αὐτῶν παρόντων ἡμῶν, ἢ οὐκ ἂν ὡρκίζομεν αὐτόν, ὥστε τῆς εἰρήνης ἂν διημαρτήκει καὶ οὐκ ἂν ‖ ἀμφότερα εἶχε, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὰ χωρία.

31 Τὸ μὲν τοίνυν ἐν τῇ πρεσβείᾳ πρῶτον κλέμμα μὲν Φιλίππου δωροδόκημα δὲ τῶν ἀδίκων τούτων ἀνθρώπων τοιοῦτον ἐγένετο, ὑπὲρ οὗ καὶ τότε καὶ νῦν καὶ ἀεὶ ὁμολογῶ πολεμεῖν καὶ διαφέρεσθαι τούτοις· ἕτερον δ' εὐθὺς
32 ἐφεξῆς ἔτι τούτου μεῖζον κακούργημα θεάσασθε. ἐπειδὴ γὰρ ὤμοσε τὴν εἰρήνην ὁ Φίλιππος προλαβὼν τὴν Θρᾴκην διὰ τούτους οὐχὶ πεισθέντας τῷ ἐμῷ ψηφίσματι, πάλιν ὠνεῖται παρ' αὐτῶν ὅπως μὴ ἀπίωμεν ἐκ Μακεδονίας ἕως τὰ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ τοὺς Φωκέας εὐτρεπῆ ποιήσαιτο, ἵνα μή, δεῦρ' ἀπαγγειλάντων ἡμῶν ὅτι μέλλει καὶ παρασκευάζεται πορεύεσθαι, ἐξέλθοιτε ὑμεῖς καὶ περιπλεύσαντες ταῖς τριήρεσιν εἰς Πύλας ὥσπερ πρότερον κλείσαιτε τὸν τόπον, ἀλλ' ἅμ' ἀκούοιτε ταῦτα ἀπαγγελλόντων ἡμῶν κἀκεῖνος ἐντὸς εἴη Πυλῶν καὶ μηδὲν ἔχοιθ'
33 ὑμεῖς ποιῆσαι. οὕτω δ' ἦν ὁ Φίλιππος ἐν φόβῳ καὶ πολλῇ ἀγωνίᾳ μὴ καὶ ταῦτα προειληφότος αὐτοῦ, εἰ πρὸ τοῦ τοὺς Φωκέας ἀπολέσθαι ψηφίσαισθε βοηθεῖν, ἐκφύγοι τὰ πράγματ' αὐτόν, ὥστε μισθοῦται τὸν κατάπτυστον τουτονί, οὐκέτι κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων ἀλλ' ἰδίᾳ καθ' αὐτόν, τοιαῦτα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν καὶ ἀπαγ-
34 γεῖλαι δι' ὧν ἅπαντ' ἀπώλετο. ἀξιῶ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ δέομαι τοῦτο μεμνῆσθαι παρ' ὅλον τὸν ἀγῶνα,

ὅτι μὴ κατηγορήσαντος Αἰσχίνου μηδὲν ἔξω τῆς γραφῆς
οὐδ' ἂν ἐγὼ λόγον οὐδένα ‖ ἐποιούμην ἕτερον, πάσαις δ'
αἰτίαις καὶ βλασφημίαις ἅμα τούτου κεχρημένου ἀνάγκη
κἀμοὶ πρὸς ἕκαστα τῶν κατηγορημένων μικρὰ ἀποκρίνα-
σθαι. τίνες οὖν ἦσαν οἱ παρὰ τούτου λόγοι τότε ῥηθέν- 35
τες, καὶ δι' οὓς ἅπαντ' ἀπώλετο; ὡς οὐ δεῖ θορυβεῖσθαι
τῷ παρεληλυθέναι Φίλιππον εἴσω Πυλῶν· ἔσται γὰρ ἅπανθ'
ὅσα βούλεσθ' ὑμεῖς, ἂν ἔχηθ' ἡσυχίαν, καὶ ἀκούσεσθε
δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν, οἷς μὲν ἐχθρὸς ἥκει, φίλον αὐτὸν
γεγενημένον, οἷς δὲ φίλος, τοὐναντίον ἐχθρόν. οὐ γὰρ τὰ
ῥήματα τὰς οἰκειότητας ἔφη βεβαιοῦν, μάλα σεμνῶς ὀνο-
μάζων, ἀλλὰ τὸ ταὐτὰ συμφέρειν· συμφέρειν δὲ Φιλίππῳ
καὶ Φωκεῦσι καὶ ὑμῖν ὁμοίως ἅπασι τῆς ἀναλγησίας καὶ
τῆς βαρύτητος ἀπαλλαγῆναι τῆς τῶν Θηβαίων. ταῦτα δ' 36
ἀσμένως τινὲς ἤκουον αὐτοῦ διὰ τὴν τόθ' ὑποῦσαν ἀπέχ-
θειαν πρὸς τοὺς Θηβαίους. τί οὖν συνέβη μετὰ ταῦτ' εὐ-
θύς, οὐκ εἰς μακράν; τοὺς μὲν Φωκέας ἀπολέσθαι καὶ
κατασκαφῆναι τὰς πόλεις αὐτῶν, ὑμᾶς δ' ἡσυχίαν ἀγα-
γόντας καὶ τούτῳ πεισθέντας μικρὸν ὕστερον σκευαγω-
γεῖν ἐκ τῶν ἀγρῶν, τοῦτον δὲ χρυσίον λαβεῖν, καὶ ἔτι πρὸς
τούτοις τὴν μὲν ἀπέχθειαν τὴν πρὸς Θηβαίους καὶ Θεττα-
λοὺς τῇ πόλει γενέσθαι, τὴν δὲ χάριν τὴν ὑπὲρ τῶν πεπρα-
γμένων Φιλίππῳ. ὅτι δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, λέγε μοι τό τε τοῦ 37
Καλλισθένους ψήφισμα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φιλίππου,
ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ταῦθ' ἅπανθ' ὑμῖν ἔσται φανερά. λέγε.

‖ ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐπὶ Μνησιφίλου ἄρχοντος, συγκλήτου ἐκκλησίας ὑπὸ
στρατηγῶν, καὶ πρυτάνεων καὶ βουλῆς γνώμῃ, μαιμακτηριῶνος δε-
κάτῃ ἀπιόντος, Καλλισθένης Ἐτεονίκου Φαληρεὺς εἶπε μηδένα Ἀθη-
ναίων μηδεμιᾷ παρευρέσει ἐν τῇ χώρᾳ κοιταῖον γίγνεσθαι ἀλλ' ἐν
ἄστει καὶ Πειραιεῖ, ὅσοι μὴ ἐν τοῖς φρουρίοις εἰσὶν ἀποτεταγμένοι·
τούτων δ' ἑκάστους, ἣν παρέλαβον τάξιν, διατηρεῖν μήτε ἀφημε-
ρεύοντας μήτε ἀποκοιτοῦντας. ὃς ἂν δ' ἀπειθήσῃ τῷδε τῷ ψηφί- 38
σματι, ἔνοχος ἔστω τοῖς τῆς προδοσίας ἐπιτιμίοις, ἐὰν μή τι ἀδύνατον
ἐπιδεικνύῃ περὶ ἑαυτόν· περὶ δὲ τοῦ ἀδυνάτου ἐπικρινέτω ὁ ἐπὶ
τῶν ὅπλων στρατηγὸς καὶ ὁ ἐπὶ τῆς διοικήσεως καὶ ὁ γραμματεὺς
τῆς βουλῆς. κατακομίζειν δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν πάντα τὴν τα-
χίστην, τὰ μὲν ἐντὸς σταδίων ἑκατὸν εἴκοσι εἰς ἄστυ καὶ Πειραιᾶ, τὰ
δὲ ἐκτὸς σταδίων ἑκατὸν εἴκοσι εἰς Ἐλευσῖνα καὶ Φυλὴν καὶ Ἄφιδναν
καὶ Ῥαμνοῦντα καὶ Σούνιον.

Ἆρ' ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσι τὴν εἰρήνην ἐποιεῖσθε, ἢ ταῦτ' ἐπηγγέλλεθ' ὑμῖν οὗτος ὁ μισθωτός;

39 Λέγε δὴ τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἔπεμψε Φίλιππος μετὰ ταῦτα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ. *Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. ἴστε ἡμᾶς παρεληλυθότας εἴσω Πυλῶν καὶ τὰ κατὰ τὴν Φωκίδα ὑφ' ἑαυτοὺς πεποιημένους, καὶ ὅσα μὲν ἑκουσίως προσετίθετο τῶν πολισμάτων, φρουρὰς εἰσαγηοχότας, ‖ τὰ δὲ μὴ ὑπακούοντα κατὰ κράτος λαβόντες καὶ ἐξανδραποδισάμενοι κατεσκάψαμεν. ἀκούων δὲ καὶ ὑμᾶς παρασκευάζεσθαι βοηθεῖν αὐτοῖς γέγραφα ὑμῖν, ἵνα μὴ πλεῖον ἐνοχλῆσθε περὶ τούτων· τοῖς μὲν γὰρ ὅλοις οὐδὲν μέτριόν μοι δοκεῖτε ποιεῖν, τὴν εἰρήνην συνθέμενοι καὶ ὁμοίως ἀντιπαρεξάγοντες, καὶ ταῦτα οὐδὲ συμπεριειλημμένων τῶν Φωκέων ἐν ταῖς κοιναῖς ἡμῶν συνθήκαις, ὥστε ἐὰν μὴ ἐμμένητε τοῖς ὡμολογημένοις, οὐδὲν προτερήσετε ἔξω τοῦ ἐφθακέναι ἀδικοῦντες.*

40 Ἀκούετε ὡς σαφῶς δηλοῖ καὶ διορίζεται ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμμάχους ὅτι ἐγὼ ταῦτα πεποίηκα ἀκόντων Ἀθηναίων καὶ λυπουμένων, ὥστ' εἴπερ εὖ φρονεῖτε, ὦ Θηβαῖοι καὶ Θετταλοί, τούτους μὲν ἐχθροὺς ὑπολήψεσθε, ἐμοὶ δὲ πιστεύσετε, οὐ τούτοις τοῖς ῥήμασι γράψας, ταῦτα δὲ βουλόμενος δεικνύναι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων ᾤχετ' ἐκείνους λαβὼν εἰς τὸ μηδ' ὁτιοῦν προορᾶν τῶν μετὰ ταῦτα μηδ' αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἐᾶσαι πάντα τὰ πράγματα ἐκεῖνον ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσασθαι· ἐξ ὧν ταῖς παρούσαις συμφοραῖς οἱ ταλαίπωροι κέχρηνται.

41 ὁ δὲ ταύτης τῆς πίστεως αὐτῷ συνεργὸς καὶ συναγωνιστὴς καὶ ὁ δεῦρ' ἀπαγγείλας τὰ ψευδῆ καὶ φενακίσας ὑμᾶς οὗτός ἐστιν ὁ τὰ Θηβαίων ὀδυρόμενος νῦν πάθη καὶ διεξιὼν ὡς οἰκτρά, καὶ τούτων καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι κακῶν καὶ ὅσ' ἄλλα πεπόνθασιν οἱ Ἕλληνες ἁπάντων αὐτὸς ὢν αἴτιος. δῆλον γὰρ ὅτι σὺ μὲν ἀλγεῖς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, Αἰσχίνη, καὶ τοὺς Θηβαίους ἐλεεῖς, κτῆμ' ἔχων ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ γεωργῶν τὰ ἐκείνων, ἐγὼ δὲ χαίρω, ὃς εὐθὺς ἐξῃτούμην ὑπὸ τοῦ ταῦτα ‖ πράξαντος.

42 Ἀλλὰ γὰρ ἐμπέπτωκα εἰς λόγους οὓς αὐτίκα μᾶλλον ἴσως ἁρμόσει λέγειν. ἐπάνειμι δὴ πάλιν ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις ὡς τὰ τούτων ἀδικήματα τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων γέγονεν αἴτια.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐξηπάτησθε μὲν ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διὰ τούτων τῶν ἐν ταῖς πρεσβείαις μισθωσάντων ἑαυτοὺς

καὶ οὐδὲν ἀληθὲς ὑμῖν ἀπαγγειλάντων, ἐξηπάτηντο δὲ οἱ ταλαίπωροι Φωκεῖς καὶ ἀνῄρηντο αἱ πόλεις αὐτῶν, τί ἐγένετο; οἱ μὲν κατάπτυστοι Θετταλοὶ καὶ ἀναίσθητοι 43
Θηβαῖοι φίλον εὐεργέτην σωτῆρα τὸν Φίλιππον ἡγοῦντο· πάντ᾽ ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς· οὐδὲ φωνὴν ἤκουον, εἴ τις ἄλλο τι βούλοιτο λέγειν. ὑμεῖς δὲ ὑφορώμενοι τὰ πεπραγμένα καὶ δυσχεραίνοντες ἤγετε τὴν εἰρήνην ὅμως· οὐ γὰρ ἦν ὅ τι ἂν ἐποιεῖτε. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ Ἕλληνες, ὁμοίως ὑμῖν πεφενακισμένοι καὶ διημαρτηκότες ὧν ἤλπισαν, ἦγον τὴν εἰρήνην, αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἐκ πολλοῦ πολεμούμενοι. ὅτε 44
γὰρ περιιὼν Φίλιππος Ἰλλυριοὺς καὶ Τριβαλλούς, τινὰς δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων κατεστρέφετο, καὶ δυνάμεις πολλὰς καὶ μεγάλας ἐποιεῖθ᾽ ὑφ᾽ ἑαυτῷ, καί τινες τῶν ἐκ τῶν πόλεων ἐπὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐξουσίᾳ βαδίζοντες ἐκεῖσε διεφθείροντο, ὧν εἷς οὗτος ἦν, τότε πάντες ἐφ᾽ οὓς ταῦτα παρεσκευάζετ᾽ ἐκεῖνος ἐπολεμοῦντο. εἰ δὲ μὴ ᾐσθάνοντο, ἕτερος λόγος οὗτος, οὐ πρὸς ἐμέ. ἐγὼ μὲν γὰρ 45
προύλεγον καὶ διεμαρτυρόμην καὶ παρ᾽ ὑμῖν ἀεὶ καὶ ὅποι πεμφθείην· αἱ δὲ πόλεις ἐνόσουν τῶν μὲν ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν δωροδοκούντων καὶ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασι, τῶν δὲ ‖ ἰδιωτῶν καὶ πολλῶν τὰ μὲν οὐ προορωμένων, τὰ δὲ τῇ καθ᾽ ἡμέραν ῥᾳστώνῃ καὶ σχολῇ δελεαζομένων, καὶ τοιουτονί τι πάθος πεπονθότων ἁπάντων, πλὴν οὐκ ἐφ᾽ ἑαυτοὺς ἑκάστων οἰομένων τὸ δεινὸν ἥξειν, καὶ διὰ τῶν ἑτέρων κινδύνων τὰ ἑαυτῶν ἀσφαλῶς σχήσειν, ὅταν βούλωνται. εἶτ᾽ οἶμαι συμβέβηκε 46
τοῖς μὲν πλήθεσιν ἀντὶ τῆς πολλῆς καὶ ἀκαίρου ῥᾳθυμίας τὴν ἐλευθερίαν ἀπολωλεκέναι, τοῖς δὲ προεστηκόσι καὶ τἆλλα πλὴν ἑαυτοὺς οἰομένοις πωλεῖν πρώτους ἑαυτοὺς πεπρακόσιν αἰσθέσθαι· ἀντὶ γὰρ φίλων καὶ ξένων, ἃ τότε ὠνομάζοντο ἡνίκα ἐδωροδόκουν, νῦν κόλακες καὶ θεοῖς ἐχθροὶ καὶ τἆλλ᾽ ἃ προσήκει πάντ᾽ ἀκούουσιν. οὐ- 47
δεὶς γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ τοῦ προδιδόντος συμφέρον ζητῶν χρήματ᾽ ἀναλίσκει, οὐδ᾽ ἐπειδὰν ὧν ἂν πρίηται κύριος γένηται, τῷ προδότῃ συμβούλῳ περὶ τῶν λοιπῶν ἔτι χρῆται· οὐδὲν γὰρ ἂν ἦν εὐδαιμονέστερον προδότου. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι ταῦτα· πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἀλλ᾽

ἐπειδὰν τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ ζητῶν ἄρχειν κατα-
στῇ, καὶ τῶν ταῦτα ἀποδομένων δεσπότης ἐστί, τὴν δὲ
πονηρίαν εἰδὼς τότε δή, τότε καὶ μισεῖ καὶ ἀπιστεῖ καὶ
48 προπηλακίζει. σκοπεῖτε δέ· καὶ γὰρ εἰ παρελήλυθεν ὁ
τῶν πραγμάτων καιρός, ὁ τοῦ γε εἰδέναι τὰ τοιαῦτα και-
ρὸς ἀεὶ πάρεστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν. μέχρι τούτου Λασθέ-
νης φίλος ὠνομάζετο, ἕως προύδωκεν Ὄλυνθον· μέχρι τού-
του Τιμόλαος, ἕως ἀπώλεσε Θήβας· μέχρι τούτου Εὔδικος
καὶ Σῖμος οἱ Λαρισαῖοι, ἕως Θετταλίαν ὑπὸ Φιλίππῳ
ἐποίησαν. εἶτ' ἐλαυνομένων καὶ ὑβριζομένων καὶ τί κακὸν
οὐχὶ πασχόντων ‖ πᾶσα ἡ οἰκουμένη μεστὴ γέγονεν. τί δ'
Ἀρίστρατος ἐν Σικυῶνι, καὶ τί Περίλαος ἐν Μεγάροις;
49 οὐκ ἀπερριμμένοι; ἐξ ὧν καὶ σαφέστατ' ἄν τις ἴδοι ὅτι
ὁ μάλιστα φυλάττων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καὶ πλεῖστα
ἀντιλέγων τούτοις, οὗτος ὑμῖν Αἰσχίνη τοῖς προδιδοῦσι
καὶ μισθαρνοῦσι τὸ ἔχειν ἐφ' ὅτῳ δωροδοκήσετε περι-
ποιεῖ, καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς τούτους καὶ τοὺς ἀνθιστα-
μένους τοῖς ὑμετέροις βουλήμασιν ὑμεῖς ἐστὲ σῷοι καὶ
ἔμμισθοι, ἐπεὶ διά γε ὑμᾶς αὐτοὺς πάλαι ἂν ἀπολώλειτε.
50 Καὶ περὶ μὲν τῶν τότε πραχθέντων ἔχων ἔτι πολλὰ
λέγειν, καὶ ταῦτα ἡγοῦμαι πλείω τῶν ἱκανῶν εἰρῆσθαι.
αἴτιος δ' οὗτος, ὥσπερ ἑωλοκρασίαν τινά μου τῆς πονη-
ρίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκεδάσας, ἣν
ἀναγκαῖον ἦν πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν πεπραγμένων ἀπο-
λύσασθαι. παρηνώχλησθε δὲ ἴσως οἱ καὶ πρὶν ἐμὲ εἰπεῖν
51 ὁτιοῦν εἰδότες τὴν τούτου τότε μισθαρνίαν. καίτοι φιλίαν
γε καὶ ξενίαν αὐτὴν ὀνομάζει, καὶ νῦν εἶπέ που λέγων "ὁ
τὴν Ἀλεξάνδρου ξενίαν ὀνειδίζων ἐμοί." ἐγώ σοι ξενίαν
Ἀλεξάνδρου; πόθεν λαβόντι ἢ πῶς ἀξιωθέντι; οὔτε Φι-
λίππου ξένον οὔτ' Ἀλεξάνδρου φίλον εἴποιμ' ἂν ἐγώ σε,
οὐχ οὕτω μαίνομαι, εἰ μὴ καὶ τοὺς θεριστὰς καὶ τοὺς
ἄλλο τι μισθοῦ πράττοντας φίλους καὶ ξένους δεῖ καλεῖν
52 τῶν μισθωσαμένων. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα· πόθεν; πολλοῦ
γε καὶ δεῖ. ἀλλὰ μισθωτὸν ἐγώ σε Φιλίππου πρότερον
καὶ νῦν Ἀλεξάνδρου καλῶ, καὶ οὗτοι πάντες. εἰ δ' ἀπι-
στεῖς, ἐρώτησον αὐτούς. μᾶλλον δ' ἐγὼ τοῦθ' ὑπὲρ σοῦ
ποιήσω. πότερον ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ‖ δοκεῖ μισ-

θωτὸς Αἰσχίνης ἢ ξένος εἶναι Ἀλεξάνδρου; ἀκούεις ἃ λέγουσιν.

Βούλομαι τοίνυν ἤδη καὶ περὶ τῆς γραφῆς αὐτῆς ἀπο- 53
λογήσασθαι καὶ διεξελθεῖν τὰ πεπραγμέν' ἐμαυτῷ, ἵνα καίπερ εἰδὼς Αἰσχίνης ὅμως ἀκούσῃ δι' ἃ φημι καὶ τούτων τῶν προβεβουλευμένων καὶ πολλῷ μειζόνων ἔτι τούτων δωρεῶν δίκαιος εἶναι τυγχάνειν. καί μοι λέγε τὴν γραφὴν αὐτὴν λαβών.

ΓΡΑΦΗ. Ἐπὶ Χαιρώνδου ἄρχοντος, ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ ἱσταμέ- 54
νου, Αἰσχίνης Ἀτρομήτου Κοθωκίδης ἀπήνεγκε πρὸς τὸν ἄρχοντα παρανόμων κατὰ Κτησιφῶντος τοῦ Λεωσθένους Ἀναφλυστίου, ὅτι ἔγραψε παράνομον ψήφισμα, ὡς ἄρα δεῖ στεφανῶσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τοῖς μεγάλοις, τραγῳδοῖς καινοῖς, ὅτι στεφανοῖ ὁ δῆμος Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα χρυσῷ στεφάνῳ ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ εὐνοίας ἧς ἔχων διατελεῖ εἴς τε τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας καὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ ἀνδραγαθίας, καὶ διότι διατελεῖ πράττων καὶ λέγων τὰ βέλτιστα τῷ δήμῳ καὶ πρόθυμός ἐστι ποιεῖν
ὅ τι ἂν δύνηται ἀγαθόν, πάντα ταῦτα ψευδῆ γράψας καὶ παράνομα, 55
τῶν νόμων οὐκ ἐώντων πρῶτον μὲν ψευδεῖς γραφὰς εἰς τὰ δημόσια γράμματα καταβάλλεσθαι, εἶτα τὸν ὑπεύθυνον στεφανοῦν (ἔστι δὲ Δημοσθένης τειχοποιὸς καὶ ἐπὶ τῶν θεωρικῶν τεταγμένος), ἔτι δὲ μὴ ἀναγορεύειν τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις ‖ τραγῳδῶν τῇ καινῇ, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡ βουλὴ στεφανοῖ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἀνειπεῖν, ἐὰν δὲ ἡ πόλις, ἐν Πυκνὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. τίμημα τάλαντα πεντήκοντα. κλήτορες Κηφισοφῶν Κηφισοφῶντος Ῥαμνούσιος, Κλέων Κλέωνος Κοθωκίδης.

Ἃ μὲν διώκει τοῦ ψηφίσματος, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, 56
ταῦτ' ἐστίν. ἐγὼ δ' ἀπ' αὐτῶν τούτων πρῶτον οἶμαι δῆλον ὑμῖν ποιήσειν ὅτι πάντα δικαίως ἀπολογήσομαι· τὴν γὰρ αὐτὴν τούτῳ ποιησάμενος τῶν γεγραμμένων τάξιν περὶ πάντων ἐρῶ καθ' ἕκαστον ἐφεξῆς καὶ οὐδὲν ἑκὼν
παραλείψω. τοῦ μὲν οὖν γράψαι πράττοντα καὶ λέγοντα 57
τὰ βέλτιστά με τῷ δήμῳ διατελεῖν καὶ πρόθυμον εἶναι ποιεῖν ὅ τι δύναμαι ἀγαθόν, καὶ ἐπαινεῖν ἐπὶ τούτοις, ἐν τοῖς πεπολιτευμένοις τὴν κρίσιν εἶναι νομίζω· ἀπὸ γὰρ τούτων ἐξεταζομένων εὑρεθήσεται εἴτε ἀληθῆ περὶ ἐμοῦ γέγραφε Κτησιφῶν ταῦτα καὶ προσήκοντα εἴτε καὶ
ψευδῆ· τὸ δὲ μὴ προσγράψαντα "ἐπειδὰν τὰς εὐθύνας 58
δῷ" στεφανοῦν, καὶ ἀνειπεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν στέφανον

*κελεῦσαι, κοινωνεῖν μὲν ἡγοῦμαι καὶ τοῦτο τοῖς πεπολι-
τευμένοις, εἴτε ἄξιός εἰμι τοῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀναρρή-
σεως τῆς ἐν τούτοις εἴτε καὶ μή, ἔτι μέντοι καὶ τοὺς
νόμους δεικτέον εἶναί μοι δοκεῖ, καθʼ οὓς ταῦτα γράφειν
ἐξῆν τούτῳ. οὑτωσὶ μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δικαίως καὶ
ἁπλῶς τὴν ἀπολογίαν ἔγνωκα ποιεῖσθαι, βαδιοῦμαι δʼ
59 ἐπʼ αὐτὰ ἃ πέπρακταί μοι. καί με μηδεὶς ὑπολάβῃ
ἀπαρτᾶν τὸν λόγον τῆς γραφῆς, ἐὰν εἰς Ἑλληνικὰς πρά-
ξεις καὶ λόγους ἐμπέσω· ὁ γὰρ διώκων τοῦ ψηφίσματος
τὸ λέγειν καὶ πράττειν ‖ τὰ ἄριστά με καὶ γεγραμμένος
ταῦτα ὡς οὐκ ἀληθῆ, οὗτός ἐστιν ὁ τοὺς περὶ ἁπάντων
τῶν ἐμοὶ πεπολιτευμένων λόγους οἰκείους καὶ ἀναγκαίους
τῇ γραφῇ πεποιηκώς. εἶτα καὶ πολλῶν προαιρέσεων οὐ-
σῶν τῆς πολιτείας τὴν περὶ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις εἱλό-
μην ἐγώ, ὥστε καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐκ τούτων δίκαιός
εἰμι ποιεῖσθαι.*

*60 Ἃ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν ἐμὲ
προύλαβε καὶ κατέσχε Φίλιππος, ἐάσω· οὐδὲν γὰρ ἡγοῦ-
μαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ· ἃ δʼ ἀφʼ ἧς ἡμέρας ἐπὶ
ταῦτα ἐπέστην ἐγὼ καὶ διεκωλύθη, ταῦτα ἀναμνήσω καὶ
τούτων ὑφέξω λόγον, τοσοῦτον ὑπειπών. πλεονέκτημα ὦ
61 ἄνδρες Ἀθηναῖοι μέγα ὑπῆρξε Φιλίππῳ. παρὰ γὰρ τοῖς
Ἕλλησιν, οὐ τισὶν ἀλλʼ ἅπασιν ὁμοίως, φορὰν προδοτῶν
καὶ δωροδόκων καὶ θεοῖς ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη
γενέσθαι τοσαύτην ὅσην οὐδείς πω πρότερον μέμνηται
γεγονυῖαν· οὓς συναγωνιστὰς καὶ συνεργοὺς λαβὼν καὶ
πρότερον κακῶς τοὺς Ἕλληνας ἔχοντας πρὸς ἑαυτοὺς καὶ
στασιαστικῶς ἔτι χεῖρον διέθηκε, τοὺς μὲν ἐξαπατῶν,
τοῖς δὲ διδούς, τοὺς δὲ πάντα τρόπον διαφθείρων, καὶ
διέστησεν εἰς μέρη πολλὰ ἑνὸς τοῦ συμφέροντος ἅπασιν
62 ὄντος, κωλύειν ἐκεῖνον μέγαν γίγνεσθαι. ἐν τοιαύτῃ δὲ
καταστάσει καὶ ἔτι ἀγνοίᾳ τοῦ συνισταμένου καὶ φυομέ-
νου κακοῦ τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων ὄντων δεῖ σκοπεῖν
ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί προσῆκον ἦν ἑλέσθαι πράτ-
τειν καὶ ποιεῖν τὴν πόλιν, καὶ τούτων λόγον παρʼ ἐμοῦ
λαβεῖν· ὁ γὰρ ἐνταῦθα ἑαυτὸν τάξας τῆς πολιτείας εἰμὶ
63 ἐγώ. πότερον αὐτὴν ‖ ἐχρῆν, Αἰσχίνη, τὸ φρόνημα ἀφεῖ-*

*σαν καὶ τὴν ἀξίαν τὴν αὑτῆς ἐν τῇ Θετταλῶν καὶ Δολόπων
τάξει συγκατακτᾶσθαι Φιλίππῳ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀρχὴν
καὶ τὰ τῶν προγόνων καλὰ καὶ δίκαια ἀναιρεῖν, ἢ τοῦτο
μὲν μὴ ποιεῖν (δεινὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς), ἃ δ' ἑώρα συμ-
βησόμενα εἰ μηδεὶς κωλύσει, καὶ προῃσθάνεθ', ὡς ἔοικεν,
ἐκ πολλοῦ, ταῦτα περιιδεῖν γιγνόμενα; ἀλλὰ νῦν ἔγωγε* 64
*τὸν μάλιστα ἐπιτιμῶντα τοῖς πεπραγμένοις ἡδέως ἂν
ἐροίμην, τῆς ποίας μερίδος γενέσθαι τὴν πόλιν ἐβούλετ'
ἄν, πότερον τῆς συναιτίας τῶν συμβεβηκότων τοῖς Ἕλλησι
κακῶν καὶ αἰσχρῶν, ἧς ἂν Θετταλοὺς καὶ τοὺς μετὰ τού-
των εἴποι τις, ἢ τῆς περιεωρακυίας ταῦτα γιγνόμενα ἐπὶ
τῇ τῆς ἰδίας πλεονεξίας ἐλπίδι, ἧς ἂν Ἀρκάδας καὶ Μεσ-
σηνίους καὶ Ἀργείους θείημεν. ἀλλὰ καὶ τούτων πολλοί,* 65
*μᾶλλον δὲ πάντες, χεῖρον ἡμῶν ἀπηλλάχασιν. καὶ γὰρ εἰ
μὲν ὡς ἐκράτησε Φίλιππος, ᾤχετ' εὐθέως ἀπιὼν καὶ μετὰ
ταῦτ' ἦγεν ἡσυχίαν, μήτε τῶν αὑτοῦ συμμάχων μήτε τῶν
ἄλλων Ἑλλήνων μηδένα μηδὲν λυπήσας, ἦν ἄν τις κατὰ
τῶν ἐναντιωθέντων οἷς ἔπραττεν ἐκεῖνος μέμψις καὶ κατη-
γορία· εἰ δὲ ὁμοίως ἁπάντων τὸ ἀξίωμα, τὴν ἡγεμονίαν,
τὴν ἐλευθερίαν περιείλετο, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς πολιτείας,
ὅσων ἠδύνατο, πῶς οὐχ ἁπάντων ἐνδοξότατα ὑμεῖς ἐβου-
λεύσασθε ἐμοὶ πεισθέντες;*

Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπανέρχομαι. τί τὴν πόλιν, Αἰσχίνη, προσ- 66
*ῆκε ποιεῖν ἀρχὴν καὶ τυραννίδα τῶν Ἑλλήνων ὁρῶσαν
ἑαυτῷ κατασκευαζόμενον Φίλιππον; ἢ τί τὸν ‖ σύμβουλον
ἔδει λέγειν ἢ γράφειν τὸν Ἀθήνησιν (καὶ γὰρ τοῦτο πλεῖ-
στον διαφέρει), ὃς συνῄδειν μὲν ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου
μέχρι τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα ἀνέβην, ἀεὶ
περὶ πρωτείων καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἀγωνιζομένην τὴν
πατρίδα, καὶ πλείω καὶ χρήματα καὶ σώματα ἀνηλωκυῖαν
ὑπὲρ φιλοτιμίας καὶ τῶν πᾶσι συμφερόντων ἢ τῶν ἄλλων
Ἑλλήνων ὑπὲρ αὑτῶν ἀνηλώκασιν ἕκαστοι, ἑώρων δ' αὐ-* 67
*τὸν τὸν Φίλιππον, πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγών, ὑπὲρ ἀρχῆς
καὶ δυναστείας τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν κλεῖν
κατεαγότα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον, πᾶν ὅ τι
βουληθείη μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι, τοῦτο
προϊέμενον, ὥστε τῷ λοιπῷ μετὰ τιμῆς καὶ δόξης ζῆν.*

68 καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό γε οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν τολμήσαι, ὡς τῷ
μὲν ἐν Πέλλῃ τραφέντι, χωρίῳ ἀδόξῳ τότε γε ὄντι καὶ
μικρῷ, τοσαύτην μεγαλοψυχίαν προσῆκεν ἐγγενέσθαι ὥστε
τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρχῆς ἐπιθυμῆσαι καὶ τοῦτ' εἰς τὸν
νοῦν ἐμβαλέσθαι, ὑμῖν δ' οὖσιν Ἀθηναίοις καὶ κατὰ τὴν
ἡμέραν ἑκάστην ἐν πᾶσι καὶ λόγοις καὶ θεωρήμασι τῆς
τῶν προγόνων ἀρετῆς ὑπομνήμαθ' ὁρῶσι τοσαύτην κακίαν
ὑπάρξαι ὥστε τῆς ἐλευθερίας αὐτεπαγγέλτους ἐθελοντὰς
69 παραχωρῆσαι Φιλίππῳ. οὐδ' ἂν εἷς ταῦτα φήσειεν. λοι-
πὸν τοίνυν ἦν καὶ ἀναγκαῖον ἅμα πᾶσιν οἷς ἐκεῖνος ἔπρατ-
τεν ἀδικῶν ὑμᾶς ἐναντιοῦσθαι δικαίως. τοῦτ' ἐποιεῖτε
μὲν ὑμεῖς ἐξ ἀρχῆς εἰκότως καὶ προσηκόντως, ἔγραφον
δὲ καὶ συνεβούλευον καὶ ἐγὼ ‖ καθ' οὓς ἐπολιτευόμην
χρόνους. ὁμολογῶ. ἀλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; ἤδη γάρ σ'
ἐρωτῶ, πάντα τἄλλ' ἀφείς, Ἀμφίπολιν Πύδναν Ποτί-
70 δαιαν Ἁλόννησον· οὐδενὸς τούτων μέμνημαι· Σέρριον δὲ
καὶ Δορίσκον καὶ τὴν Πεπαρήθου πόρθησιν καὶ ὅσ' ἄλλα
ἡ πόλις ἠδικεῖτο, οὐδ' εἰ γέγονεν οἶδα. καίτοι σύ γ'
ἔφησθά με ταῦτα λέγοντα εἰς ἔχθραν ἐμβαλεῖν τουτουσί,
Εὐβούλου καὶ Ἀριστοφῶντος καὶ Διοπείθους τῶν περὶ
τούτων ψηφισμάτων ὄντων, οὐκ ἐμῶν, ὦ λέγων εὐχερῶς
71 ὅ τι ἂν βουληθῇς. οὐδὲ νῦν περὶ τούτων ἐρῶ. ἀλλ' ὁ
τὴν Εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος καὶ κατασκευάζων
ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, καὶ Μεγάροις ἐπιχειρῶν,
καὶ καταλαμβάνων Ὠρεόν, καὶ κατασκάπτων Πορθμόν,
καὶ καθιστὰς ἐν μὲν Ὠρεῷ Φιλιστίδην τύραννον ἐν δ'
Ἐρετρίᾳ Κλείταρχον, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ὑφ' ἑαυτῷ
ποιούμενος, καὶ Βυζάντιον πολιορκῶν, καὶ πόλεις Ἑλλη-
νίδας ἃς μὲν ἀναιρῶν εἰς ἃς δὲ τοὺς φυγάδας κατάγων,
πότερον ταῦτα πάντα ποιῶν ἠδίκει καὶ παρεσπόνδει καὶ
ἔλυε τὴν εἰρήνην ἢ οὔ; καὶ πότερον φανῆναί τινα τῶν
Ἑλλήνων τὸν ταῦτα κωλύσοντα ποιεῖν αὐτὸν ἐχρῆν ἢ μή;
72 εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐχρῆν, ἀλλὰ τὴν Μυσῶν λείαν καλουμένην
τὴν Ἑλλάδα οὖσαν ὀφθῆναι ζώντων καὶ ὄντων Ἀθηναίων,
περιείργασμαι μὲν ἐγὼ περὶ τούτων εἰπών, περιείργασται
δ' ἡ πόλις ἡ πεισθεῖσα ἐμοί, ἔστω δὲ ἀδικήματα πάντα
ἃ πέπρακται καὶ ἁμαρτήματα ἐμά. εἰ δὲ ἔδει τινὰ τού-

των κωλυτὴν φανῆναι, τίνα ἄλλον ἢ τὸν Ἀθηναίων δῆμον || προσῆκε γενέσθαι; ταῦτα τοίνυν ἐπολιτευόμην ἐγώ, καὶ ὁρῶν καταδουλούμενον πάντας ἀνθρώπους ἐκεῖνον ἠναντιούμην, καὶ προλέγων καὶ διδάσκων μὴ προΐεσθαι διετέλουν.

Καὶ μὴν τὴν εἰρήνην γ' ἐκεῖνος ἔλυσε τὰ πλοῖα λαβών, 73
οὐχ ἡ πόλις, Αἰσχίνη. φέρε δὲ αὐτὰ τὰ ψηφίσματα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου, καὶ λέγε ἐφεξῆς· ἀπὸ γὰρ τούτων, τίς τίνος αἴτιός ἐστι, γενήσεται φανερόν.

ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐπὶ ἄρχοντος Νεοκλέους, μηνὸς βοηδρομιῶνος, ἐκκλησία σύγκλητος ὑπὸ στρατηγῶν, Εὔβουλος Μνησιθέου Κόπριος εἶπεν, ἐπειδὴ προσήγγειλαν οἱ στρατηγοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἄρα Λεωδάμαντα τὸν ναύαρχον καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ ἀποσταλέντα σκάφη εἴκοσι ἐπὶ τὴν τοῦ σίτου παραπομπὴν εἰς Ἑλλήσποντον ὁ παρὰ Φιλίππου στρατηγὸς Ἀμύντας καταγήοχεν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἐν φυλακῇ ἔχει, ἐπιμεληθῆναι τοὺς πρυτάνεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς
ὅπως ἡ βουλὴ συναχθῶσι καὶ αἱρεθῶσι πρέσβεις πρὸς Φίλιππον, οἳ 74
παραγενόμενοι διαλέξονται πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἀφεθῆναι τὸν ναύαρχον καὶ τὰ πλοῖα καὶ τοὺς στρατιώτας. καὶ εἰ μὲν δι' ἄγνοιαν ταῦτα πεποίηκεν ὁ Ἀμύντας, ὅτι οὐ μεμψιμοιρεῖ ὁ δῆμος οὐδέν· εἰ δέ τι πλημμελοῦντα παρὰ τὰ ἐπεσταλμένα λαβών, ὅτι ἐπισκεψάμενοι Ἀθηναῖοι ἐπιτιμήσουσι κατὰ τὴν τῆς ὀλιγωρίας ἀξίαν. εἰ δὲ μηδέτερον τούτων ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀγνωμονοῦσιν || ἢ ὁ ἀποστείλας ἢ ὁ ἀπεσταλμένος, καὶ λέγειν, ἵνα αἰσθανόμενος ὁ δῆμος βουλεύσηται τί δεῖ ποιεῖν.

Τοῦτο μὲν τοίνυν τὸ ψήφισμα Εὔβουλος ἔγραψεν, οὐκ 75
ἐγώ, τὸ δ' ἐφεξῆς Ἀριστοφῶν, εἶθ' Ἡγήσιππος, εἶτ' Ἀριστοφῶν πάλιν, εἶτα Φιλοκράτης, εἶτα Κηφισοφῶν, εἶτα πάντες· ἐγὼ δ' οὐδὲν περὶ τούτων. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐπὶ Νεοκλέους ἄρχοντος, βοηδρομιῶνος ἕνῃ καὶ νέᾳ, βουλῆς γνώμῃ, πρυτάνεις καὶ στρατηγοὶ ἐχρημάτισαν τὰ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀνενεγκόντες, ὅτι ἔδοξε τῷ δήμῳ πρέσβεις ἑλέσθαι πρὸς Φίλιππον περὶ τῆς τῶν πλοίων ἀνακομιδῆς καὶ ἐντολὰς δοῦναι κατὰ τὰ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ψηφίσματα. καὶ εἵλοντο τούσδε, Κηφισοφῶντα Κλέωνος Ἀναφλύστιον, Δημόκριτον Δημοφῶντος Ἀναγυράσιον, Πολύκριτον Ἀπημάντου Κοθωκίδην. πρυτανεία φυλῆς Ἱπποθωντίδος. Ἀριστοφῶν Κολλυτεὺς πρόεδρος εἶπεν.

Ὥσπερ τοίνυν ἐγὼ ταῦτα δεικνύω τὰ ψηφίσματα, οὕτω 76
σὺ δεῖξον, Αἰσχίνη, ὁποῖον ἐγὼ γράψας ψήφισμα αἴτιός εἰμι τοῦ πολέμου. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις· εἰ γὰρ εἶχες, οὐδὲν ἂν αὐτοῦ πρότερον νυνὶ παρέσχου. καὶ μὴν οὐδ' ὁ Φι-

λιππος οὐδὲν αἰτιᾶται ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ πολέμου, ἑτέροις
ἐγκαλῶν. λέγε δ' αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου.

77 ΕΠΙΣΤΟΛΗ. *Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ
καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. παραγενόμενοι πρὸς ‖ ἐμὲ οἱ παρ' ὑμῶν πρεσ-
βευταί, Κηφισοφῶν καὶ Δημόκριτος καὶ Πολύκριτος, διελέγοντο
περὶ τῆς τῶν πλοίων ἀφέσεως ὧν ἐναυάρχει Λαομέδων. καθ' ὅλου
μὲν οὖν ἔμοιγε φαίνεσθε ἐν μεγάλῃ εὐηθείᾳ ἔσεσθαι, εἰ οἴεσθ' ἐμὲ
λανθάνειν ὅτι ἐξαπεστάλη ταῦτα τὰ πλοῖα πρόφασιν μὲν ὡς τὸν
σῖτον παραπέμψοντα ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς Λῆμνον, βοηθήσοντα
δὲ Σηλυμβριανοῖς τοῖς ὑπ' ἐμοῦ μὲν πολιορκουμένοις, οὐ συμπεριει-
78 λημμένοις δὲ ἐν ταῖς τῆς φιλίας κοινῇ κειμέναις ἡμῖν συνθήκαις. καὶ
ταῦτα συνετάχθη τῷ ναυάρχῳ ἄνευ μὲν τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων,
ὑπὸ δὲ τινῶν ἀρχόντων καὶ ἑτέρων ἰδιωτῶν μὲν νῦν ὄντων, ἐκ παν-
τὸς δὲ τρόπου βουλομένων τὸν δῆμον ἀντὶ τῆς νῦν ὑπαρχούσης πρὸς
ἐμὲ φιλίας τὸν πόλεμον ἀναλαβεῖν, πολλῷ μᾶλλον φιλοτιμουμένων
τοῦτο συντετελέσθαι ἢ τοῖς Σηλυμβριανοῖς βοηθῆσαι. καὶ ὑπολαμ-
βάνουσιν αὐτοῖς τὸ τοιοῦτο πρόσοδον ἔσεσθαι· οὐ μέντοι μοι δοκεῖ
τοῦτο χρήσιμον ὑπάρχειν οὔθ' ὑμῖν οὔτ' ἐμοί. διόπερ τά τε νῦν
καταχθέντα πλοῖα πρὸς ἡμᾶς ἀφίημι ὑμῖν, καὶ τοῦ λοιποῦ, ἐὰν βού-
λησθε μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς προεστηκόσιν ὑμῶν κακοήθως πολιτεύε-
σθαι, ἀλλ' ἐπιτιμᾶτε, πειράσομαι κἀγὼ διαφυλάττειν τὴν εἰρήνην.
εὐτυχεῖτε.*

79 Ἐνταῦθ' οὐδαμοῦ Δημοσθένην γέγραφεν, οὐδ' αἰτίαν
οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ. τί ποτ' οὖν τοῖς ἄλλοις ἐγκαλῶν
τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων οὐχὶ μέμνηται; ὅτι τῶν ἀδικημά-
των ἂν ἐμέμνητο τῶν αὑτοῦ, εἴ τι περὶ ἐμοῦ ἔγραφεν·
τούτων γὰρ εἰχόμην ἐγὼ καὶ ‖ τούτοις ἠναντιούμην. καὶ
πρῶτον μὲν τὴν εἰς Πελοπόννησον πρεσβείαν ἔγραψα, ὅτε
πρῶτον ἐκεῖνος εἰς Πελοπόννησον παρεδύετο, εἶτα τὴν εἰς
Εὔβοιαν, ἡνίκ' Εὐβοίας ἥπτετο, εἶτα τὴν ἐπ' Ὠρεὸν ἔξο-
δον, οὐκέτι πρεσβείαν, καὶ τὴν εἰς Ἐρέτριαν, ἐπειδὴ τυ-
80 ράννους ἐκεῖνος ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι κατέστησεν. μετὰ
ταῦτα δὲ τοὺς ἀποστόλους ἅπαντας ἀπέστειλα, καθ' οὓς
Χερρόνησος ἐσώθη καὶ τὸ Βυζάντιον καὶ πάντες οἱ σύμ-
μαχοι. ἐξ ὧν ὑμῖν μὲν τὰ κάλλιστα, ἔπαινοι δόξαι τιμαὶ
στέφανοι χάριτες παρὰ τῶν εὖ πεπονθότων ὑπῆρχον,
τῶν δ' ἀδικουμένων τοῖς μὲν ὑμῖν τότε πεισθεῖσιν ἡ
σωτηρία περιεγένετο, τοῖς δ' ὀλιγωρήσασι τὸ πολλάκις
ὧν ὑμεῖς προείπατε μεμνῆσθαι, καὶ νομίζειν ὑμᾶς μὴ
μόνον εὔνους ἑαυτοῖς ἀλλὰ καὶ φρονίμους ἀνθρώπους

καὶ μάντεις εἶναι· πάντα γὰρ ἐκβέβηκεν ἃ προείπατε. καὶ μὴν ὅτι πολλὰ μὲν ἂν χρήματα ἔδωκε Φιλιστίδης 81
ὥστ' ἔχειν Ὠρεόν, πολλὰ δὲ Κλείταρχος ὥστ' ἔχειν Ἐρέτριαν, πολλὰ δ' αὐτὸς ὁ Φίλιππος ὥστε ταῦθ' ὑπάρχειν ἐφ' ὑμᾶς αὐτῷ καὶ περὶ τῶν ἄλλων μηδὲν ἐξελέγχεσθαι μηδ' ἃ ποιῶν ἠδίκει μηδένα ἐξετάζειν πανταχοῦ, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, καὶ πάντων ἥκιστα σύ· οἱ γὰρ παρὰ τοῦ Κλει- 82
τάρχου καὶ τοῦ Φιλιστίδου τότε πρέσβεις δεῦρ' ἀφικνούμενοι παρὰ σοὶ κατέλυον, Αἰσχίνη, καὶ σὺ προυξένεις αὐτῶν· οὓς ἡ μὲν πόλις ὡς ἐχθροὺς καὶ οὔτε δίκαια οὔτε συμφέροντα λέγοντας ἀπήλασε, σοὶ δ' ἦσαν φίλοι. οὐ τοίνυν ἐπράχθη τούτων οὐδέν, ὦ βλασφημῶν περὶ ἐμοῦ καὶ λέγων ὡς σιωπῶ μὲν λαβών, βοῶ ‖ δ' ἀναλώσας. ἀλλ' οὐ σύ, ἀλλὰ βοᾷς μὲν ἔχων, παύσει δὲ οὐδέποτ', ἐὰν μή σε οὗτοι παύσωσιν ἀτιμώσαντες τήμερον. στεφανωσάν- 83
των τοίνυν ὑμῶν ἐμὲ ἐπὶ τούτοις τότε, καὶ γράψαντος Ἀριστονίκου τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἅσπερ οὑτοσὶ Κτησιφῶν νῦν γέγραφε, καὶ ἀναρρηθέντος ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ στεφάνου, καὶ δευτέρου κηρύγματος ἤδη μοι τούτου γιγνομένου, οὔτ' ἀντεῖπεν Αἰσχίνης παρὼν οὔτε τὸν εἰπόντα ἐγράψατο. καί μοι λέγε καὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα λαβών.

ΨΗΦΙΣΜΑ. *Ἐπὶ Χαιρώνδου Ἡγέμονος ἄρχοντος, γαμηλιῶνος ἕκτῃ* 84
ἀπιόντος, φυλῆς πρυτανευούσης Λεοντίδος, Ἀριστόνικος Φρεάρριος εἶπεν, ἐπειδὴ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέσχηται τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων καὶ πολλοῖς τῶν συμμάχων καὶ πρότερον, καὶ ἐν τῷ παρόντι καιρῷ βεβοήθηκε διὰ τῶν ψηφισμάτων καί τινας τῶν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ πόλεων ἠλευθέρωκε, καὶ διατελεῖ εὔνους ὢν τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, καὶ λέγει καὶ πράττει ὅ τι ἂν δύνηται ἀγαθὸν ὑπέρ τε αὐτῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἐπαινέσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα καὶ στεφανῶσαι χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, τραγῳδοῖς καινοῖς, τῆς δὲ ἀναγορεύσεως τοῦ στεφάνου ἐπιμεληθῆναι τὴν πρυτανεύουσαν φυλὴν καὶ ‖ τὸν ἀγωνοθέτην. εἶπεν Ἀριστόνικος Φρεάρριος.

Ἔστιν οὖν ὅστις ὑμῶν οἶδέ τινα αἰσχύνην τῇ πόλει 85
συμβᾶσαν διὰ τοῦτο τὸ ψήφισμα ἢ χλευασμὸν ἢ γέλωτα, ἃ νῦν οὗτος ἔφη συμβήσεσθαι ἂν ἐγὼ στεφανῶμαι; καὶ μὴν ὅταν ᾖ νέα καὶ γνώριμα πᾶσι τὰ πράγματα, ἐάν τε

καλῶς ἔχῃ, χάριτος τυγχάνει, ἐάν θ' ὡς ἑτέρως, τιμωρίας. φαίνομαι τοίνυν ἐγὼ χάριτος τετυχηκὼς τότε, καὶ οὐ μέμψεως οὐδὲ τιμωρίας.

86 Οὐκοῦν μέχρι μὲν τῶν χρόνων ἐκείνων ἐν οἷς ταῦτ' ἐπράχθη, πάντας ἀνωμολόγημαι τοὺς χρόνους τὰ ἄριστα πράττειν τῇ πόλει, τῷ νικᾶν, ὅτ' ἐβουλεύεσθε, λέγων καὶ γράφων, τῷ καταπραχθῆναι τὰ γραφέντα καὶ στεφάνους ἐξ αὐτῶν τῇ πόλει καὶ ἐμοὶ καὶ πᾶσι γενέσθαι, τῷ θυσίας τοῖς θεοῖς καὶ προσόδους ὡς ἀγαθῶν τούτων ὄντων ὑμᾶς πεποιῆσθαι.

87 Ἐπειδὴ τοίνυν ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁ Φίλιππος ὑφ' ὑμῶν ἐξηλάθη τοῖς μὲν ὅπλοις, τῇ δὲ πολιτείᾳ καὶ τοῖς ψηφίσμασι, κἂν διαρραγῶσί τινες τούτων, ὑπ' ἐμοῦ, ἕτερον κατὰ τῆς πόλεως ἐπιτειχισμὸν ἐζήτει. ὁρῶν δ' ὅτι σίτῳ πάντων ἀνθρώπων πλείστῳ χρώμεθ' ἐπεισάκτῳ, βουλόμενος τῆς σιτοπομπίας κύριος γενέσθαι, παρελθὼν ἐπὶ Θρᾴκης Βυζαντίους συμμάχους ὄντας αὐτῷ τὸ μὲν πρῶτον ἠξίου συμπολεμεῖν τὸν πρὸς ὑμᾶς πόλεμον, ὡς δ' οὐκ ἤθελον οὐδ' ἐπὶ τούτοις ἔφασαν τὴν συμμαχίαν πεποιῆσθαι, λέγοντες ἀληθῆ, χάρακα βαλόμενος πρὸς τῇ
88 πόλει καὶ μηχανήματ' ἐπιστήσας ἐπολιόρκει. τούτων δὲ γιγνομένων ὅ τι μὲν προσῆκε ποιεῖν ὑμᾶς, οὐκ ἐπερωτήσω· δῆλον γάρ ἐστιν ‖ ἅπασιν. ἀλλὰ τίς ἦν ὁ βοηθήσας τοῖς Βυζαντίοις καὶ σώσας αὐτούς; τίς ὁ κωλύσας τὸν Ἑλλήσποντον ἀλλοτριωθῆναι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους; ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. τὸ δ' ὑμεῖς ὅταν λέγω, τὴν πόλιν λέγω. τίς δ' ὁ τῇ πόλει λέγων καὶ γράφων καὶ πράττων καὶ ἁπλῶς ἑαυτὸν εἰς τὰ πράγματα ἀφειδῶς
89 δούς; ἐγώ. ἀλλὰ μὴν ἡλίκα ταῦτα ὠφέλησεν ἅπαντας, οὐκέτ' ἐκ τοῦ λόγου δεῖ μαθεῖν, ἀλλ' ἔργῳ πεπείρασθε· ὁ γὰρ τότε ἐνστὰς πόλεμος ἄνευ τοῦ καλὴν δόξαν ἐνεγκεῖν ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθονωτέροις καὶ εὐωνοτέροις διήγαγεν ὑμᾶς τῆς νῦν εἰρήνης, ἣν οὗτοι κατὰ τῆς πατρίδος τηροῦσιν οἱ χρηστοὶ ἐπὶ ταῖς μελλούσαις ἐλπίσιν, ὧν διαμάρτοιεν, καὶ μὴ μετάσχοιεν ὧν ὑμεῖς οἱ τὰ βέλτιστα βουλόμενοι τοὺς θεοὺς αἰτεῖτε, μηδὲ μεταδοῖεν ὑμῖν ὧν αὐτοὶ προῄρηνται. λέγε δ' αὐτοῖς καὶ τοὺς τῶν

Βυζαντίων στεφάνους καὶ τοὺς τῶν Περινθίων, οἷς ἐστεφάνουν ἐκ τούτων τὴν πόλιν.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Ἐπὶ ἱερομνάμονος Βοσπορίχω Δαμάγητος ἐν τᾷ ἁλίᾳ ἔλεξεν, ἐκ τᾶς βωλᾶς λαβὼν ῥήτραν, ἐπειδὴ ὁ δᾶμος ὁ Ἀθηναίων ἔν τε τοῖς προγεγεναμένοις καιροῖς εὐνοέων διατελεῖ Βυζαντίοις καὶ τοῖς συμμάχοις καὶ συγγενέσι Περινθίοις καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέσχηται, ἔν τε τῷ παρεστακότι καιρῷ Φιλίππω τῶ Μακεδόνος ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ τὰν χώραν καὶ τὰν πόλιν ἐπ' ἀναστάσει Βυζαντίων καὶ Περινθίων καὶ τὰν χώραν δαίοντος ‖ καὶ δενδροκοπέοντος, βοηθήσας πλοίοις ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ σίτῳ καὶ βέλεσι καὶ ὁπλίταις ἐξείλετο ἁμὲ ἐκ τῶν μεγάλων κινδύνων καὶ ἀποκατέστασε τὰν πάτριον πολιτείαν καὶ τὼς νόμως καὶ τὼς τάφως, 90
δεδόχθαι τῷ δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων Ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἔγκτασιν γᾶς καὶ οἰκιᾶν, προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι, πόθοδον ποτὶ τὰν βωλὰν καὶ τὸν δᾶμον πράτοις μετὰ τὰ ἱερά, καὶ τοῖς κατοικεῖν ἐθέλουσι τὰν πόλιν ἀλειτουργήτοις ἦμεν πασᾶν τᾶν λειτουργιᾶν· στᾶσαι δὲ καὶ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαιδεκαπήχεις ἐν τῷ Βοσπορίῳ, στεφανούμενον τὸν δᾶμον τὸν Ἀθηναίων ὑπὸ τῶ δάμω τῶ Βυζαντίων καὶ Περινθίων· ἀποστεῖλαι δὲ καὶ θεωρίας ἐς τὰς ἐν τᾷ Ἑλλάδι πανηγύριας, Ἴσθμια καὶ Νέμεα καὶ Ὀλύμπια καὶ Πύθια, καὶ ἀνακαρῦξαι τὼς στεφάνως ὧς ἐστεφάνωται ὁ δᾶμος ὁ Ἀθηναίων ὑφ' ἡμῶν, ὅπως ἐπιστέωνται οἱ Ἕλλανες τάν τε Ἀθηναίων ἀρετὰν καὶ τὰν Βυζαντίων καὶ Περινθίων εὐχαριστίαν. 91

Λέγε καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἐν Χερρονήσῳ στεφάνους. 92

ΨΗΦΙΣΜΑ ΧΕΡΡΟΝΗΣΙΤΩΝ. Χερρονησιτῶν οἱ κατοικοῦντες Σηστὸν Ἐλεοῦντα Μάδυτον Ἀλωπεκόννησον στεφανοῦσιν Ἀθηναίων τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον χρυσῷ στεφάνῳ ἀπὸ ταλάντων ἑξήκοντα, καὶ χάριτος βωμὸν ἱδρύονται καὶ δήμου Ἀθηναίων, ὅτι πάντων μεγίστου ἀγαθῶν παραίτιος γέγονε Χερρονησίταις, ἐξελόμενος ἐκ τῆς Φιλίππου καὶ ἀποδοὺς τὰς πατρίδας, τοὺς νόμους, ‖ τὴν ἐλευθερίαν, τὰ ἱερά. καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα αἰῶνι παντὶ οὐκ ἐλλείψει εὐχαριστῶν καὶ ποιῶν ὅ τι ἂν δύνηται ἀγαθόν. ταῦτα ἐψηφίσαντο ἐν τῷ κοινῷ βουλευτηρίῳ.

Οὐκοῦν οὐ μόνον τὸ Χερρόνησον καὶ Βυζάντιον σῶσαι, 93
οὐδὲ τὸ κωλῦσαι τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ Φιλίππῳ γενέσθαι τότε, οὐδὲ τὸ τιμᾶσθαι τὴν πόλιν ἐκ τούτων ἡ προαίρεσις ἡ ἐμὴ καὶ ἡ πολιτεία διεπράξατο, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἔδειξεν ἀνθρώποις τήν τε τῆς πόλεως καλοκαγαθίαν καὶ τὴν Φιλίππου κακίαν. ὁ μέν γε σύμμαχος ὢν τοῖς Βυζαντίοις πολιορκῶν αὐτοὺς ἑωρᾶτο ὑπὸ πάντων, οὗ τί
γένοιτ' ἂν αἴσχιον ἢ μιαρώτερον; ὑμεῖς δ' οἱ καὶ μεμψάμενοι πολλὰ καὶ δίκαια ἂν ἐκείνοις εἰκότως περὶ ὧν 94

ἠγνωμονήκεσαν εἰς ὑμᾶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, οὐ
μόνον οὐ μνησικακοῦντες οὐδὲ προϊέμενοι τοὺς ἀδικουμέ-
νους ἀλλὰ καὶ σώζοντες ἐφαίνεσθε, ἐξ ὧν δόξαν καὶ
εὔνοιαν παρὰ πάντων ἐκτᾶσθε. καὶ μὴν ὅτι μὲν πολλοὺς
ἐστεφανώκατ' ἤδη τῶν πολιτευομένων, ἅπαντες ἴσασι· δι'
ὅντινα δ' ἄλλον ἡ πόλις ἐστεφάνωται, σύμβουλον λέγω
καὶ ῥήτορα, πλὴν δι' ἐμέ, οὐδ' ἂν εἷς εἰπεῖν ἔχοι.
95 Ἵνα τοίνυν καὶ τὰς βλασφημίας ἃς κατὰ τῶν Εὐβοέων
καὶ τῶν Βυζαντίων ἐποιήσατο, εἴ τι δυσχερὲς αὐτοῖς
ἐπέπρακτο πρὸς ὑμᾶς ὑπομιμνήσκων, συκοφαντίας οὔσας
ἐπιδείξω μὴ μόνον τῷ ψευδεῖς εἶναι (τοῦτο μὲν γὰρ
ὑπάρχειν ὑμᾶς εἰδότας ἡγοῦμαι) ἀλλὰ καὶ τῷ, εἰ τὰ
μάλιστ' ἦσαν ἀληθεῖς, οὕτως ὡς ἐγὼ κέχρημαι τοῖς πρά-
γμασι συμφέρειν χρήσασθαι, ἓν ἢ δύο βούλομαι τῶν
καθ' ὑμᾶς πεπραγμένων καλῶν τῇ ‖ πόλει διεξελθεῖν, καὶ
ταῦτ' ἐν βραχέσιν· καὶ γὰρ ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ πόλιν κοινῇ
πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ δεῖ πειρᾶσθαι τὰ
96 λοιπὰ πράττειν. ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Λα-
κεδαιμονίων γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων καὶ τὰ κύκλῳ
τῆς Ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοσταῖς καὶ φρουραῖς, Εὔ-
βοιαν, Τάναγραν, τὴν Βοιωτίαν ἅπασαν, Μέγαρα, Αἴγιναν,
Κλεωνάς, ἄλλας νήσους, οὐ ναῦς, οὐ τείχη τῆς πόλεως
τότε κεκτημένης, ἐξήλθετε εἰς Ἁλίαρτον καὶ πάλιν οὐ
πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον εἰς Κόρινθον, τῶν τότε Ἀθη-
ναίων πόλλ' ἂν ἐχόντων μνησικακῆσαι καὶ Κορινθίοις καὶ
Θηβαίοις τῶν περὶ τὸν Δεκελεικὸν πόλεμον πραχθέντων·
97 ἀλλ' οὐκ ἐποίουν τοῦτο, οὐδ' ἐγγύς. καίτοι τότε ταῦτα
ἀμφότερα, Αἰσχίνη, οὔθ' ὑπὲρ εὐεργετῶν ἐποίουν οὔτ'
ἀκίνδυνα ἑώρων. ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτα προΐεντο τοὺς κατα-
φεύγοντας ἐφ' ἑαυτούς, ἀλλ' ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς
ἤθελον τοῖς δεινοῖς αὑτοὺς διδόναι, ὀρθῶς καὶ καλῶς
βουλευόμενοι. πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ
τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὑτὸν καθείρξας
τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν
ἀεὶ τοῖς καλοῖς, τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα,
98 φέρειν δ' ὅ τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. ταῦτ' ἐποίουν
οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι, ταῦθ' ὑμεῖς οἱ πρεσβύτεροι, οἳ

*Λακεδαιμονίους οὐ φίλους ὄντας οὐδ' εὐεργέτας, ἀλλὰ
πολλὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ἠδικηκότας καὶ μεγάλα, ἐπειδὴ
Θηβαῖοι κρατήσαντες ἐν Λεύκτροις ἀνελεῖν ἐπεχείρουν,
διεκωλύσατε, οὐ φοβηθέντες τὴν τότε ‖ Θηβαίοις ῥώμην
καὶ δόξαν ὑπάρχουσαν, οὐδ' ὑπὲρ οἷα πεποιηκότων ἀν-
θρώπων κινδυνεύσετε διαλογισάμενοι. καὶ γάρ τοι πᾶσι* 99
*τοῖς Ἕλλησιν ἐδείξατε ἐκ τούτων ὅτι κἂν ὁτιοῦν τις εἰς
ὑμᾶς ἐξαμάρτῃ, τούτων τὴν ὀργὴν εἰς τἆλλα ἔχετε, ἂν δ'
ὑπὲρ σωτηρίας ἢ ἐλευθερίας κίνδυνός τις αὐτοὺς κατα-
λαμβάνῃ, οὔτε μνησικακήσετε οὔθ' ὑπολογιεῖσθε. καὶ
οὐκ ἐπὶ τούτων μόνον οὕτως ἐσχήκατε, ἀλλὰ πάλιν σφε-
τεριζομένων Θηβαίων τὴν Εὔβοιαν οὐ περιείδετε, οὐδ'
ὧν ὑπὸ Θεμίσωνος καὶ Θεοδώρου περὶ Ὠρωπὸν ἠδίκησθε
ἀνεμνήσθητε, ἀλλ' ἐβοηθήσατε καὶ τούτοις, τῶν ἐθελον-
τῶν τότε τριηράρχων πρῶτον γενομένων τῇ πόλει, ὧν εἷς
ἦν ἐγώ. ἀλλ' οὔπω περὶ τούτων. καὶ καλὸν μὲν ἐποιή-* 100
*σατε καὶ τὸ σῶσαι τὴν νῆσον, πολλῷ δ' ἔτι τούτου κάλ-
λιον τὸ καταστάντες κύριοι καὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν
πόλεων ἀποδοῦναι ταῦτα δικαίως αὐτοῖς τοῖς ἐξημαρτη-
κόσιν εἰς ὑμᾶς, μηδὲν ὧν ἠδίκησθε ἐν οἷς ἐπιστεύθητε
ὑπολογισάμενοι. μυρία τοίνυν ἕτερα εἰπεῖν ἔχων παρα-
λείπω, ναυμαχίας, ἐξόδους πεζάς, στρατείας, καὶ πάλαι
γεγονυίας καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἃς ἁπάσας ἡ πόλις
τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας πε-
ποίηται. εἶτ' ἐγὼ τεθεωρηκὼς ἐν τοσούτοις καὶ τοιού-* 101
*τοις τὴν πόλιν ὑπὲρ τῶν τοῖς ἄλλοις συμφερόντων ἐθέ-
λουσαν ἀγωνίζεσθαι, ὑπὲρ αὐτῆς τρόπον τινὰ τῆς βουλῆς
οὔσης τί ἔμελλον κελεύσειν ἢ τί συμβουλεύσειν αὐτῇ ποι-
εῖν; μνησικακεῖν νὴ Δία πρὸς τοὺς βουλομένους σώζεσθαι,
καὶ προφάσεις ζητεῖν δι' ἃς ἅπαντα προησόμεθα. ‖ καὶ
τίς οὐκ ἂν ἀπέκτεινέ με δικαίως, εἴ τι τῶν ὑπαρχόντων
τῇ πόλει καλῶν λόγῳ μόνον καταισχύνειν ἐπεχείρησα;
ἐπεὶ τό γε ἔργον οὐκ ἂν ἐποιήσαθ' ὑμεῖς, ἀκριβῶς οἶδ'
ἐγώ· εἰ γὰρ ἠβούλεσθε, τί ἦν ἐμποδών; οὐκ ἐξῆν; οὐχ
ὑπῆρχον οἱ ταῦτ' ἐροῦντες οὗτοι;*

Βούλομαι τοίνυν ἐπανελθεῖν ἐφ' ἃ τούτων ἑξῆς ἐπο- 102
λιτευόμην· καὶ σκοπεῖτε ἐν τούτοις πάλιν αὖ, τί τὸ τῇ

πόλει βέλτιστον ἦν. ὁρῶν γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὸ ναυτικὸν ὑμῶν καταλυόμενον, καὶ τοὺς μὲν πλουσίους ἀτελεῖς ἀπὸ μικρῶν ἀναλωμάτων γιγνομένους, τοὺς δὲ μέτρια ἢ μικρὰ κεκτημένους τῶν πολιτῶν τὰ ὄντα ἀπολλύντας, ἔτι δ' ὑστερίζουσαν ἐκ τούτων τὴν πόλιν τῶν καιρῶν, ἔθηκα νόμον καθ' ὃν τοὺς μὲν τὰ δίκαια ποιεῖν ἠνάγκασα, τοὺς πλουσίους, τοὺς δὲ πένητας ἔπαυσ' ἀδικουμένους, τῇ πόλει δ' ὅπερ ἦν χρησιμώτατον, ἐν καιρῷ
103 γίγνεσθαι τὰς παρασκευὰς ἐποίησα. καὶ γραφεὶς τὸν ἀγῶνα τοῦτον εἰς ὑμᾶς εἰσῆλθον καὶ ἀπέφυγον, καὶ τὸ μέρος τῶν ψήφων ὁ διώκων οὐκ ἔλαβεν. καίτοι πόσα χρήματα τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμοριῶν ἢ τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους οἴεσθέ μοι διδόναι ὥστε μάλιστα μὲν μὴ θεῖναι τὸν νόμον τοῦτον, εἰ δὲ μή, καταβαλόντα ἐᾶν ἐν ὑπωμοσίᾳ; τοσαῦτ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὅσα ὀκνήσαιμ'
104 ἂν πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν. καὶ ταῦτ' εἰκότως ἔπραττον ἐκεῖνοι. ἦν γὰρ αὐτοῖς ἐκ μὲν τῶν προτέρων νόμων συνεκκαίδεκα λειτουργεῖν, αὐτοῖς μὲν μικρὰ καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσι, τοὺς δ' ἀπόρους τῶν πολιτῶν ἐπιτρίβουσιν, ‖ ἐκ δὲ τοῦ ἐμοῦ νόμου τὸ γιγνόμενον κατὰ τὴν οὐσίαν ἕκαστον τιθέναι, καὶ δυοῖν ἐφάνη τριήραρχος ὁ τῆς μιᾶς ἕκτος καὶ δέκατος πρότερον συντελής· οὐδὲ γὰρ τριηράρχους ἔτι ὠνόμαζον ἑαυτούς, ἀλλὰ συντελεῖς. ὥστε δὴ ταῦτα λυθῆναι καὶ μὴ τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκασθῆναι, οὐκ ἔσθ'
105 ὅ τι οὐκ ἐδίδοσαν. καί μοι λέγε πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα καθ' ὃ εἰσῆλθον τὴν γραφήν, εἶτα τοὺς καταλόγους, τόν τ' ἐκ τοῦ προτέρου νόμου καὶ τὸν κατὰ τὸν ἐμόν. λέγε.

ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐπὶ ἄρχοντος Πολυκλέους, μηνὸς βοηδρομιῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα, φυλῆς πρυτανευούσης Ἱπποθωντίδος, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἰσήνεγκε νόμον εἰς τὸ τριηραρχικὸν ἀντὶ τοῦ προτέρου, καθ' ὃν αἱ συντέλειαι ἦσαν τῶν τριηράρχων· καὶ ἐπεχειροτόνησεν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος· καὶ ἀπήνεγκε παρανόμων Δημοσθένει Πατροκλῆς Φλυεύς, καὶ τὸ μέρος τῶν ψήφων οὐ λαβὼν ἀπέτισε τὰς πεντακοσίας δραχμάς.

106 Φέρε δὴ καὶ τὸν καλὸν κατάλογον.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ. Τοὺς τριηράρχους καλεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη συνεκκαίδεκα ἐκ τῶν ἐν τοῖς λόχοις συντελειῶν, ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν εἰς τετταράκοντα, ἐπὶ ἴσον τῇ χορηγίᾳ χρωμένους.

Φέρε δὴ παρὰ τοῦτον τὸν ἐκ τοῦ ἐμοῦ νόμου κατάλογον.

‖ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ. Τοὺς τριηράρχους αἱρεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπὸ τῆς οὐσίας κατὰ τίμησιν, ἀπὸ ταλάντων δέκα· ἐὰν δὲ πλειόνων ἡ οὐσία ἀποτετιμημένη ᾖ χρημάτων, κατὰ τὸν ἀναλογισμὸν ἕως τριῶν πλοίων καὶ ὑπηρετικοῦ ἡ λειτουργία ἔστω. κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ ἀναλογίαν ἔστω καὶ οἷς ἐλάττων οὐσία ἐστὶ τῶν δέκα ταλάντων, εἰς συντέλειαν συναγομένοις εἰς τὰ δέκα τάλαντα.

Ἆρα μικρὰ βοηθῆσαι τοῖς πένησιν ὑμῶν δοκῶ, ἢ μικρὰ 107
ἀναλῶσαι ἂν τοῦ μὴ τὰ δίκαια ποιεῖν ἐθέλειν οἱ πλού-
σιοι; οὐ τοίνυν μόνον τῷ μὴ καθυφεῖναι ταῦτα σεμνύνο-
μαι, οὐδὲ τῷ γραφεὶς ἀποφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ συμφέ-
ροντα θεῖναι τὸν νόμον καὶ τῷ πεῖραν ἔργῳ δεδωκέναι.
πάντα γὰρ τὸν πόλεμον τῶν ἀποστόλων γιγνομένων κατὰ
τὸν νόμον τὸν ἐμὸν οὐχ ἱκετηρίαν ἔθηκε τριήραρχος οὐ-
δεὶς πώποθ᾽ ὡς ἀδικούμενος παρ᾽ ὑμῖν, οὐκ ἐν Μουνυχίᾳ
ἐκαθέζετο, οὐχ ὑπὸ τῶν ἀποστολέων ἐδέθη, οὐ τριήρης
οὔτ᾽ ἔξω καταληφθεῖσα ἀπώλετο τῇ πόλει, οὔτ᾽ αὐτοῦ
ἀπελείφθη οὐ δυναμένη ἀνάγεσθαι. καίτοι κατὰ τοὺς 108
προτέρους νόμους ἅπαντα ταῦτα ἐγίγνετο. τὸ δ᾽ αἴτιον,
ἐν τοῖς πένησιν ἦν τὸ λειτουργεῖν· πολλὰ δὴ τὰ ἀδύνατα
συνέβαινεν. ἐγὼ δ᾽ ἐκ τῶν ἀπόρων εἰς τοὺς εὐπόρους
μετήνεγκα τὰς τριηραρχίας· πάντ᾽ οὖν τὰ δέοντα ἐγίγνετο.
καὶ μὴν καὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἄξιός εἰμι ἐπαίνου τυχεῖν,
ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα προῃρούμην πολιτεύματα ἀφ᾽ ὧν
ἅμα δόξαι καὶ τιμαὶ καὶ δυνάμεις συνέβαινον τῇ πόλει,
βάσκανον δὲ καὶ πικρὸν ‖ καὶ κακόηθες οὐδέν ἐστι πολί-
τευμα ἐμόν, οὐδὲ ταπεινόν, οὐδὲ τῆς πόλεως ἀνάξιον.
ταὐτὸ τοίνυν ἦθος ἔχων ἔν τε τοῖς κατὰ τὴν πόλιν πολι- 109
τεύμασι καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς φανήσομαι· οὔτε γὰρ ἐν
τῇ πόλει τὰς παρὰ τῶν πλουσίων χάριτας μᾶλλον ἢ τὰ
τῶν πολλῶν δίκαια εἱλόμην, οὔτ᾽ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τὰ
Φιλίππου δῶρα καὶ τὴν ξενίαν ἠγάπησα ἀντὶ τῶν κοινῇ
πᾶσι τοῖς Ἕλλησι συμφερόντων.

Ἡγοῦμαι τοίνυν λοιπὸν εἶναί μοι περὶ τοῦ κηρύγματος 110
εἰπεῖν καὶ τῶν εὐθυνῶν· τὸ γὰρ ὡς τὰ ἄριστά τε ἔπραττον
καὶ διὰ παντὸς εὔνους εἰμὶ καὶ πρόθυμος εὖ ποιεῖν
ὑμᾶς ἱκανῶς ἐκ τῶν εἰρημένων δεδηλῶσθαί μοι νομίζω.
καίτοι τὰ μέγιστά γε τῶν πεπολιτευμένων καὶ πεπρα-

γμένων ἐμαυτῷ παραλείπω, ὑπολαμβάνων πρῶτον μὲν ἐφεξῆς τοὺς περὶ αὐτοῦ τοῦ παρανόμου λόγους ἀποδοῦναί με δεῖν, εἶτα, κἂν μηδὲν εἴπω περὶ τῶν λοιπῶν πολιτευμάτων, ὁμοίως παρ' ὑμῶν ἑκάστῳ τὸ συνειδὸς ὑπάρχειν μοι.

111 Τῶν μὲν οὖν λόγων οὓς οὗτος ἄνω καὶ κάτω διακυκῶν ἔλεγε περὶ τῶν παραγεγραμμένων νόμων, οὔτε μὰ τοὺς θεοὺς οἶμαι ὑμᾶς μανθάνειν. οὔτ' αὐτὸς ἠδυνάμην συνεῖναι τοὺς πολλούς· ἁπλῶς δὲ τὴν ὀρθὴν περὶ τῶν δικαίων διαλέξομαι. τοσούτῳ γὰρ δέω λέγειν ὡς οὐκ εἰμὶ ὑπεύθυνος, ὃ νῦν οὗτος διέβαλλε καὶ διωρίζετο, ὥσθ' ἅπαντα τὸν βίον ὑπεύθυνος εἶναι ὁμολογῶ ὧν ἢ διακεχείρικα ἢ
112 πεπολίτευμαι παρ' ὑμῖν. ὧν μέντοι γε ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ἐπαγγειλάμενος δέδωκα τῷ δήμῳ, οὐδεμίαν ἡμέραν ὑπεύθυνος εἶναί φημι (ἀκούεις ‖ Αἰσχίνη;) οὐδ' ἄλλον οὐδένα, οὐδ' ἂν τῶν ἐννέα ἀρχόντων τις ὢν τύχῃ. τίς γάρ ἐστι νόμος τοσαύτης ἀδικίας καὶ μισανθρωπίας μεστὸς ὥστε τὸν δόντα τι τῶν ἰδίων καὶ ποιήσαντα πρᾶγμα φιλάνθρωπον καὶ φιλόδωρον τῆς χάριτος μὲν ἀποστερεῖν, εἰς τοὺς συκοφάντας δ' ἄγειν, καὶ τούτους ἐπὶ τὰς εὐθύνας ὧν ἔδωκεν ἐφιστάναι; οὐδὲ εἷς. εἰ δέ φησιν οὗτος,
113 δειξάτω, κἀγὼ στέρξω καὶ σιωπήσομαι. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' οὗτος συκοφαντῶν, ὅτι ἐπὶ τῷ θεωρικῷ τότε ὢν ἐπέδωκα τὰ χρήματα, ἐπῄνεσεν αὐτόν φησιν ὑπεύθυνον ὄντα. οὐ περὶ τούτων γε οὐδενὸς ὧν ὑπεύθυνος ἦν, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐπέδωκα, ὦ συκοφάντα. ἀλλὰ καὶ τειχοποιὸς ἦσθα. καὶ διά γε τοῦτο ὀρθῶς ἐπῃνούμην, ὅτι τἀνηλωμένα ἔδωκα καὶ οὐκ ἐλογιζόμην. ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς εὐθυνῶν καὶ τῶν ἐξετασόντων προσδεῖται, ἡ δὲ δωρεὰ χάριτος καὶ ἐπαίνου δικαία ἐστὶ τυγχάνειν·
114 διόπερ ταῦτ' ἔγραψεν ὁδὶ περὶ ἐμοῦ. ὅτι δ' οὕτω ταῦτα οὐ μόνον ἐν τοῖς νόμοις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑμετέροις ἤθεσιν ὥρισται, ἐγὼ ῥᾳδίως πολλαχόθεν δείξω. πρῶτον μὲν γὰρ Ναυσικλῆς στρατηγῶν, ἐφ' οἷς ἀπὸ τῶν ἰδίων προεῖτο, πολλάκις ἐστεφάνωται ὑφ' ὑμῶν· εἶθ' ὅτε τὰς ἀσπίδας Διότιμος ἔδωκε καὶ πάλιν Χαρίδημος, ἐστεφανοῦντο· εἶθ' οὗτος Νεοπτόλεμος πολλῶν ἔργων ἐπιστάτης ὤν,

ἐφ' οἷς ἐπέδωκε, τετίμηται. σχέτλιον γὰρ ἂν εἴη τοῦτό γε, εἰ τῷ τινὰ ἀρχὴν ἄρχοντι ἢ διδόναι τῇ πόλει τὰ ἑαυτοῦ διὰ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐξέσται, ἢ τῶν δοθέντων ἀντὶ τοῦ ‖ κομίσασθαι χάριν εὐθύνας ὑφέξει. ὅτι τοίνυν ταῦτ' 115 *ἀληθῆ λέγω, λέγε τὰ ψηφίσματά μοι τὰ τούτοις γεγενημένα αὐτὰ λαβών. λέγε.*

ΨΗΦΙΣΜΑ *Ἄρχων Δημόνικος Φλυεύς, βοηδρομιῶνος ἕκτῃ μετ' εἰκάδα, γνώμῃ βουλῆς καὶ δήμου, Καλλίας Φρεάρριος εἶπεν ὅτι δοκεῖ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στεφανῶσαι Ναυσικλέα τὸν ἐπὶ τῶν ὅπλων, ὅτι Ἀθηναίων ὁπλιτῶν δισχιλίων ὄντων ἐν Ἴμβρῳ καὶ βοηθούντων τοῖς κατοικοῦσιν Ἀθηναίων τὴν νῆσον, οὐ δυναμένου Φίλωνος τοῦ ἐπὶ τῆς διοικήσεως κεχειροτονημένου διὰ τοὺς χειμῶνας πλεῦσαι καὶ μισθοδοτῆσαι τοὺς ὁπλίτας, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ἔδωκε καὶ οὐκ εἰσέπραξε τὸν δῆμον, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον Διονυσίοις τραγῳδοῖς καινοῖς.*

ΕΤΕΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ. *Εἶπε Καλλίας Φρεάρριος, πρυτάνεων λεγόντων* 116 *βουλῆς γνώμῃ, ἐπειδὴ Χαρίδημος ὁ ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, ἀποσταλεὶς εἰς Σαλαμῖνα, καὶ Διότιμος ὁ ἐπὶ τῶν ἱππέων, ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μάχῃ τῶν στρατιωτῶν τινῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων σκυλευθέντων, ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων καθώπλισαν τοὺς νεανίσκους ἀσπίσιν ὀκτακοσίαις, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ στεφανῶσαι Χαρίδημον καὶ Διότιμον χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι Παναθηναίοις τοῖς μεγάλοις ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι καὶ Διονυσίοις τραγῳδοῖς καινοῖς· τῆς δὲ ἀναγορεύσεως ‖ ἐπιμεληθῆναι θεσμοθέτας πρυτάνεις ἀγωνοθέτας.*

Τούτων ἕκαστος, Αἰσχίνη, τῆς μὲν ἀρχῆς ἧς ἦρχεν ὑπεύ- 117 *θυνος ἦν, ἐφ' οἷς δ' ἐστεφανοῦτο, οὐχ ὑπεύθυνος. οὐκοῦν οὐδ' ἐγώ· ταὐτὰ γὰρ δίκαιά ἐστί μοι περὶ τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις δήπου. ἐπέδωκα; ἐπαινοῦμαι διὰ ταῦτα, οὐκ ὢν ὧν ἔδωκα ὑπεύθυνος. ἦρχον; καὶ δέδωκά γε εὐθύνας ἐκείνων, οὐχ ὧν ἐπέδωκα. νὴ Δί' ἀλλ' ἀδίκως ἦρξα; εἶτα παρών, ὅτε με εἰσῆγον οἱ λογισταί, οὐ κατηγόρεις;*

Ἵνα τοίνυν ἴδητε ὅτι αὐτὸς οὗτός μοι μαρτυρεῖ ἐφ' οἷς 118 *οὐχ ὑπεύθυνος ἦν ἐστεφανῶσθαι, λαβὼν ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα ὅλον τὸ γραφέν μοι. οἷς γὰρ οὐκ ἐγράψατο τοῦ προβουλεύματος, τούτοις, ἃ διώκει, συκοφαντῶν φανήσεται. λέγε.*

ΨΗΦΙΣΜΑ. *Ἐπὶ ἄρχοντος Εὐθυκλέους, πυανεψιῶνος ἐνάτῃ ἀπιόντος, φυλῆς πρυτανευούσης Οἰνηΐδος, Κτησιφῶν Λεωσθένους Ἀναφλύστιος εἶπεν, ἐπειδὴ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς γενόμε-*

νος ἐπιμελητὴς τῆς τῶν τειχῶν ἐπισκευῆς καὶ προσαναλώσας εἰς τὰ ἔργα ἀπὸ τῆς ἰδίας οὐσίας τρία τάλαντα ἐπέδωκε ταῦτα τῷ δήμῳ, καὶ ἐπὶ τοῦ θεωρικοῦ κατασταθεὶς ἐπέδωκε τοῖς ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν θεωρικοῖς ἑκατὸν μνᾶς εἰς θυσίας, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἐπαινέσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιᾶ ἀρετῆς ἕνεκα καὶ καλοκαγαθίας ἧς ἔχων διατελεῖ ἐν παντὶ καιρῷ εἰς τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων καὶ στεφανῶσαι χρυσῷ στεφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν ‖ στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τραγῳδοῖς καινοῖς· τῆς δὲ ἀναγορεύσεως ἐπιμεληθῆναι τὸν ἀγωνοθέτην.

119 *Οὐκοῦν ἃ μὲν ἐπέδωκα, ταῦτ᾽ ἐστίν, ὧν οὐδὲν σὺ γέγραψαι· ἃ δέ φησιν ἡ βουλὴ δεῖν ἀντὶ τούτων γενέσθαι μοι, ταῦτ᾽ ἔσθ᾽ ἃ διώκεις. τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι, τὸ χάριν τούτων ἀποδοῦναι παρανόμων γράφῃ. ὁ δὲ παμπόνηρος ἄνθρωπος καὶ θεοῖς ἐχθρὸς καὶ βάσκανος ὄντως ποῖός τις ἂν εἴη πρὸς θεῶν; οὐχ ὁ τοιοῦτος;*

120 *Καὶ μὴν περὶ τοῦ γ᾽ ἐν τῷ θεάτρῳ κηρύττεσθαι, τὸ μὲν μυριάκις μυρίους κεκηρῦχθαι παραλείπω καὶ τὸ πολλάκις αὐτὸς ἐστεφανῶσθαι πρότερον. ἀλλὰ πρὸς θεῶν οὕτω σκαιὸς εἶ καὶ ἀναίσθητος, Αἰσχίνη, ὥστ᾽ οὐ δύνασαι λογίσασθαι ὅτι τῷ μὲν στεφανουμένῳ τὸν αὐτὸν ἔχει ζῆλον ὁ στέφανος, ὅπου ἂν ἀναρρηθῇ, τοῦ δὲ τῶν στεφανούντων εἵνεκα συμφέροντος ἐν τῷ θεάτρῳ γίγνεται τὸ κήρυγμα; οἱ γὰρ ἀκούσαντες ἅπαντες εἰς τὸ ποιεῖν εὖ τὴν πόλιν προτρέπονται, καὶ τοὺς ἀποδιδόντας τὴν χάριν μᾶλλον ἐπαινοῦσι τοῦ στεφανουμένου· διόπερ τὸν νόμον τοῦτον ἡ πόλις γέγραφεν. λέγε δ᾽ αὐτόν μοι τὸν νόμον λαβών.*

ΝΟΜΟΣ. *Ὅσους στεφανοῦσί τινες τῶν δήμων, τὰς ἀναγορεύσεις τῶν στεφάνων ποιεῖσθαι ἐν αὐτοῖς ἑκάστους τοῖς ἰδίοις δήμοις, ἐὰν μή τινας ὁ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἢ ἡ βουλὴ στεφανοῖ· τούτους δ᾽ ἐξεῖναι ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις [ἀναγορεύεσθαι].*

121 *Ἀκούεις, Αἰσχίνη, τοῦ νόμου λέγοντος σαφῶς, πλὴν ἐάν τινας ὁ δῆμος ἢ ἡ βουλὴ ‖ ψηφίσηται· τούτους δὲ ἀναγορευέτω. τί οὖν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; τί λόγους πλάττεις; τί σαυτὸν οὐκ ἐλλεβορίζεις ἐπὶ τούτοις; ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αἰσχύνῃ φθόνου δίκην εἰσάγων, οὐκ ἀδικήματος οὐδενός, καὶ νόμους μεταποιῶν, τῶν δ᾽ ἀφαιρῶν μέρη, οὓς ὅλους δίκαιον ἦν ἀναγιγνώσκεσθαι τοῖς γε ὀμω-*
122 *μοκόσι κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι. ἔπειτα τοιαῦτα*

ποιῶν λέγεις ἃ δεῖ προσεῖναι τῷ δημοτικῷ, ὥσπερ ἀνδριάντα ἐκδεδωκὼς κατὰ συγγραφήν, εἶτ' οὐκ ἔχοντα ἃ προσῆκεν ἐκ τῆς συγγραφῆς κομιζόμενος, ἢ λόγῳ τοὺς δημοτικοὺς ἀλλ' οὐ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς πολιτεύμασι γιγνωσκομένους. καὶ βοᾷς ῥητὰ καὶ ἄρρητα ὀνομάζων, ὥσπερ ἐξ ἁμάξης, ἃ σοὶ καὶ τῷ σῷ γένει πρόσεστιν, οὐκ ἐμοί. καίτοι καὶ τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. ἐγὼ λοιδο- 123
ρίαν κατηγορίας τούτῳ διαφέρειν ἡγοῦμαι, τῷ τὴν κατηγορίαν ἀδικήματ' ἔχειν, ὧν ἐν τοῖς νόμοις εἰσὶν αἱ τιμωρίαι, τὴν δὲ λοιδορίαν βλασφημίας, ἃς κατὰ τὴν αὑτῶν φύσιν τοῖς ἐχθροῖς περὶ ἀλλήλων συμβαίνει λέγειν. οἰκοδομῆσαι δὲ τοὺς προγόνους ταυτὶ τὰ δικαστήρια ὑπείληφα οὐχ ἵνα συλλέξαντες ὑμᾶς εἰς ταῦτα ἀπὸ τῶν ἰδίων κακῶς τὰ ἀπόρρητα λέγωμεν ἀλλήλους, ἀλλ' ἵνα ἐξελέγχωμεν ἐάν τις ἠδικηκώς τι τυγχάνῃ τὴν πόλιν. ταῦτα τοί- 124
νυν εἰδὼς Αἰσχίνης οὐδὲν ἧττον ἐμοῦ πομπεύειν ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖν εἵλετο. οὐ μὴν οὐδ' ἐνταῦθα ἔλαττον ἔχων δίκαιός ἐστιν ἀπελθεῖν. ἤδη δ' ἐπὶ ταῦτα πορεύσομαι, τοσοῦτον αὐτὸν ἐρωτήσας. πότερόν σέ τις, Αἰσχίνη, τῆς πόλεως ἐχθρὸν ἢ ἐμὸν εἶναι φῇ; ἐμὸν δῆλον ὅτι. εἶτα οὗ μὲν ἦν παρ' ‖ ἐμοῦ δίκην κατὰ τοὺς νόμους ὑπὲρ τούτων λαβεῖν, εἴπερ ἠδίκουν, ἐξέλιπες, ἐν ταῖς εὐθύναις, ἐν ταῖς γραφαῖς, ἐν ταῖς ἄλλαις κρίσεσιν· οὗ δ' ἐγὼ μὲν ἀθῷος 125
ἅπασι, τοῖς νόμοις, τῷ χρόνῳ, τῇ προθεσμίᾳ, τῷ κεκρίσθαι περὶ πάντων πολλάκις πρότερον, τῷ μηδεπώποτε ἐξελεγχθῆναι μηδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, τῇ πόλει δ' ἢ πλέον ἢ ἔλαττον ἀνάγκη τῶν γε δημοσίᾳ πεπραγμένων μετεῖναι τῆς δόξης, ἐνταῦθα ἀπήντηκας; ὅρα μὴ τούτων μὲν ἐχθρὸς ᾖς, ἐμὸς δὲ προσποιῇ.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ μὲν εὐσεβὴς καὶ δικαία ψῆφος ἅπασι 126
δέδεικται, δεῖ δέ με, ὡς ἔοικε, καίπερ οὐ φιλολοίδορον ὄντα, διὰ τὰς ὑπὸ τούτου βλασφημίας εἰρημένας ἀντὶ πολλῶν καὶ ψευδῶν αὐτὰ τἀναγκαιότατ' εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, καὶ δεῖξαι τίς ὢν καὶ τίνων ῥᾳδίως οὕτως ἄρχει τοῦ κακῶς λέγειν, καὶ λόγους τίνας διασύρει, αὐτὸς εἰρηκὼς ἃ τίς οὐκ ἂν ὤκνησε τῶν μετρίων ἀνθρώπων φθέγξασθαι;
εἰ γὰρ Αἰακὸς ἢ Ῥαδάμανθυς ἢ Μίνως ἦν ὁ κατηγορῶν, 127

ἀλλὰ μὴ σπερμολόγος, περίτριμμα ἀγορᾶς, ὄλεθρος γραμματεύς, οὐκ ἂν αὐτὸν οἶμαι ταῦτ' εἰπεῖν οὐδ' ἂν οὕτως ἐπαχθεῖς λόγους πορίσασθαι, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ βοῶντα ὦ γῆ καὶ ἥλιε καὶ ἀρετὴ καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ πάλιν σύνεσιν καὶ παιδείαν ἐπικαλούμενον, ᾗ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ διαγιγνώσκεται· ταῦτα γὰρ δήπουθεν ἠκούετ' αὐτοῦ λέ-
128 γοντος. σοὶ δὲ ἀρετῆς, ὦ κάθαρμα, ἢ τοῖς σοῖς τίς μετουσία; ἢ καλῶν ἢ μὴ τοιούτων τίς διάγνωσις; πόθεν ἢ πῶς ἀξιωθέντι; ποῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι, ἧς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετυχηκότων οὐδ' ἂν εἷς εἴποι περὶ ‖ αὑτοῦ τοιοῦτον οὐδέν, ἀλλὰ κἂν ἑτέρου λέγοντος ἐρυθριάσειεν, τοῖς δ' ἀπολειφθεῖσι μὲν ὥσπερ σύ, προσποιουμένοις δ' ὑπ' ἀναισθησίας τὸ τοὺς ἀκούοντας ἀλγεῖν ποιεῖν, ὅταν λέγωσιν, οὐ τὸ δοκεῖν τοιούτοις εἶναι περίεστιν.

129 Οὐκ ἀπορῶν δ' ὅ τι χρὴ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν εἰπεῖν, ἀπορῶ τοῦ πρώτου μνησθῶ, πότερ' ὡς ὁ πατήρ σου Τρόμης ἐδούλευε παρ' Ἐλπίᾳ τῷ πρὸς τῷ Θησείῳ διδάσκοντι γράμματα, χοίνικας παχείας ἔχων καὶ ξύλον, ἢ ὡς ἡ μήτηρ τοῖς μεθημερινοῖς γάμοις ἐν τῷ κλεισίῳ τῷ πρὸς τῷ Καλαμίτῃ ἥρωι χρωμένη τὸν καλὸν ἀνδριάντα καὶ τριταγωνιστὴν ἄκρον ἐξέθρεψέ σε; ἀλλ' ὡς ὁ τριηραύλης Φορμίων, ὁ Δίωνος τοῦ Φρεαρρίου δοῦλος, ἀνέστησεν αὐτὴν ἀπὸ ταύτης τῆς καλῆς ἐργασίας; ἀλλὰ νὴ τὸν Δία καὶ τοὺς θεοὺς ὀκνῶ μὴ περὶ σοῦ τὰ προσήκοντα λέγων αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ δόξω προῃρῆσθαι λόγους.
130 ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, ἀπ' αὐτῶν δὲ ὧν αὐτὸς βεβίωκεν ἄρξομαι· οὐδὲ γὰρ ὧν ἔτυχεν ἦν, ἀλλ' οἷς ὁ δῆμος καταρᾶται. ὀψὲ γάρ ποτε --, ὀψὲ λέγω; χθὲς μὲν οὖν καὶ πρῴην ἅμ' Ἀθηναῖος καὶ ῥήτωρ γέγονε, καὶ δύο συλλαβὰς προσθεὶς τὸν μὲν πατέρα ἀντὶ Τρόμητος ἐποίησεν Ἀτρόμητον, τὴν δὲ μητέρα σεμνῶς πάνυ Γλαυκοθέαν, ἣν Ἔμπουσαν ἅπαντες ἴσασι καλουμένην, ἐκ τοῦ πάντα ποιεῖν καὶ πάσχειν καὶ γίγνεσθαι δῆλον ὅτι ταύτης τῆς ἐπωνυμίας
131 τυχοῦσαν· πόθεν γὰρ ἄλλοθεν; ἀλλ' ὅμως οὕτως ἀχάριστος εἶ καὶ πονηρὸς φύσει ὥστ' ἐλεύθερος ἐκ δούλου καὶ πλούσιος ἐκ ‖ πτωχοῦ διὰ τουτουσὶ γεγονὼς οὐχ ὅπως

χάριν αὐτοῖς ἔχεις, ἀλλὰ μισθώσας σαυτὸν κατὰ τουτωνὶ πολιτεύῃ. καὶ περὶ ὧν μὲν ἔστι τις ἀμφισβήτησις, ὡς ἄρα ὑπὲρ τῆς πόλεως εἴρηκεν, ἐάσω· ἃ δ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν φανερῶς ἀπεδείχθη πράττων, ταῦτα ἀναμνήσω.

Τίς γὰρ ὑμῶν οὐκ οἶδε τὸν ἀποψηφισθέντα Ἀντιφῶν- 132
τα, ὃς ἐπαγγειλάμενος Φιλίππῳ τὰ νεώρια ἐμπρήσειν εἰς τὴν πόλιν ἦλθεν; ὃν λαβόντος ἐμοῦ κεκρυμμένον ἐν Πειραιεῖ καὶ καταστήσαντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν βοῶν ὁ βάσκανος οὗτος καὶ κεκραγώς, ὡς ἐν δημοκρατίᾳ δεινὰ ποιῶ τοὺς ἠτυχηκότας τῶν πολιτῶν ὑβρίζων καὶ ἐπ' οἰκίας βαδίζων
ἄνευ ψηφίσματος, ἀφεθῆναι ἐποίησεν. καὶ εἰ μὴ ἡ βουλὴ 133
ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου τὸ πρᾶγμα αἰσθομένη καὶ τὴν ὑμετέραν ἄγνοιαν ἐν οὐ δέοντι συμβεβηκυῖαν ἰδοῦσα ἐπεζήτησε τὸν ἄνθρωπον καὶ συλλαβοῦσα ἐπανήγαγεν ὡς ὑμᾶς, ἐξήρπαστ' ἂν ὁ τοιοῦτος καὶ τὸ δίκην δοῦναι διαδὺς ἐξεπέμπετ' ἂν ὑπὸ τοῦ σεμνολόγου τουτουΐ· νῦν δ' ὑμεῖς στρεβλώσαντες αὐτὸν ἀπεκτείνατε, ὡς ἔδει γε καὶ τοῦτον.
τοιγαροῦν εἰδυῖα ταῦτα ἡ βουλὴ ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου τότε 134
τούτῳ πεπραγμένα, χειροτονησάντων αὐτὸν ὑμῶν σύνδικον ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δήλῳ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ἧσπερ πολλὰ προΐεσθε τῶν κοινῶν, ὡς προσείλεσθε κἀκείνην καὶ τοῦ πράγματος κυρίαν ἐποιήσατε, τοῦτον μὲν εὐθὺς ἀπήλασεν ὡς προδότην, Ὑπερείδῃ δὲ λέγειν προσέταξεν. καὶ ταῦτα ἀπὸ τοῦ βωμοῦ φέρουσα τὴν ψῆφον
ἔπραξε, καὶ οὐδεμία ‖ ψῆφος ἠνέχθη τῷ μιαρῷ τούτῳ. καὶ 135
ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Μαρτυροῦσι Δημοσθένει ὑπὲρ ἁπάντων οἵδε, Καλλίας Σουνιεύς, Ζήνων Φλυεύς, Κλέων Φαληρεύς, Δημόνικος Μαραθώνιος, ὅτι τοῦ δήμου ποτὲ χειροτονήσαντος Αἰσχίνην σύνδικον ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δήλῳ εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας συνεδρεύσαντες ἡμεῖς ἐκρίναμεν Ὑπερείδην ἄξιον εἶναι μᾶλλον ὑπὲρ τῆς πόλεως λέγειν, καὶ ἀπεστάλη Ὑπερείδης.

Οὐκοῦν ὅτε τούτου μέλλοντος λέγειν ἀπήλασεν αὐτὸν ἡ βουλὴ καὶ προσέταξεν ἑτέρῳ, τότε καὶ προδότην εἶναι καὶ κακόνουν ὑμῖν ἀπέφηνεν.

Ἓν μὲν τοίνυν τοῦτο τοιοῦτο πολίτευμα τοῦ νεανίου 136
τούτου, ὅμοιόν γε, οὐ γάρ; οἷς ἐμοῦ κατηγορεῖ· ἕτερον δὲ ἀναμιμνήσκεσθε. ὅτε γὰρ Πύθωνα Φίλιππος ἔπεμψε

τὸν Βυζάντιον καὶ παρὰ τῶν αὐτοῦ συμμάχων πάντων συνέπεμψε πρέσβεις, ὡς ἐν αἰσχύνῃ ποιήσων τὴν πόλιν καὶ δείξων ἀδικοῦσαν, τότε ἐγὼ μὲν τῷ Πύθωνι θρασυνομένῳ καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν οὐχ ὑπεχώρησα, ἀλλ᾽ ἀναστὰς ἀντεῖπον καὶ τὰ τῆς πόλεως δίκαια οὐχὶ προύδωκα, ἀλλ᾽ ἀδικοῦντα Φίλιππον ἐξήλεγξα φανερῶς οὕτως ὥστε τοὺς ἐκείνου συμμάχους αὐτοὺς ἀνισταμένους ὁμολογεῖν· οὗτος δὲ συνηγωνίζετο καὶ τἀναντία ἐμαρτύρει τῇ πατρίδι, καὶ ταῦτα ψευδῆ.

137 Καὶ οὐκ ἀπέχρη ταῦτα, ἀλλὰ πάλιν μετὰ ταῦθ᾽ ὕστερον Ἀναξίνῳ τῷ κατασκόπῳ συνιὼν εἰς τὴν Θράσωνος οἰκίαν ἐλήφθη. καίτοι ὅστις τῷ ὑπὸ τῶν πολεμίων ‖ πεμφθέντι μόνος μόνῳ συνῄει καὶ ἐκοινολογεῖτο, οὗτος αὐτὸς ὑπῆρχε τῇ φύσει κατάσκοπος καὶ πολέμιος τῇ πατρίδι. καὶ ὅτι ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τελέδημος Κλέωνος, Ὑπερείδης Καλλαισχρου, Νικόμαχος Διοφάντου μαρτυροῦσι Δημοσθένει καὶ ἐπωμόσαντο ἐπὶ τῶν στρατηγῶν εἰδέναι Αἰσχίνην Ἀτρομήτου Κοθωκίδην συνερχόμενον νυκτὸς εἰς τὴν Θράσωνος οἰκίαν καὶ κοινολογούμενον Ἀναξίνῳ, ὃς ἐκρίθη εἶναι κατάσκοπος παρὰ Φιλίππου. αὗται ἀπεδόθησαν αἱ μαρτυρίαι ἐπὶ Νικίου, ἑκατομβαιῶνος τρίτῃ ἱσταμένου.

138 Μυρία τοίνυν ἕτερ᾽ εἰπεῖν ἔχων περὶ αὐτοῦ παραλείπω. καὶ γὰρ οὕτω πως ἔχει. πολλὰ ἂν ἐγὼ ἔτι τούτων ἔχοιμι δεῖξαι ὧν οὗτος κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους τοῖς μὲν ἐχθροῖς ὑπηρετῶν ἐμοὶ δ᾽ ἐπηρεάζων εὑρέθη. ἀλλ᾽ οὐ τίθεται ταῦτα παρ᾽ ὑμῖν εἰς ἀκριβῆ μνήμην οὐδ᾽ ἣν προσῆκεν ὀργήν, ἀλλὰ δεδώκατε ἔθει τινὶ φαύλῳ πολλὴν ἐξουσίαν τῷ βουλομένῳ τὸν λέγοντά τι τῶν ὑμῖν συμφερόντων ὑποσκελίζειν καὶ συκοφαντεῖν, τῆς ἐπὶ ταῖς λοιδορίαις ἡδονῆς καὶ χάριτος τὸ τῆς πόλεως συμφέρον ἀνταλλαττόμενοι· διόπερ ῥᾷόν ἐστι καὶ ἀσφαλέστερον ἀεὶ τοῖς ἐχθροῖς ὑπηρετοῦντα μισθαρνεῖν ἢ τὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἑλόμενον τάξιν πολιτεύεσθαι.

139 Καὶ τὸ μὲν δὴ πρὸ τοῦ πολεμεῖν φανερῶς συναγωνίζεσθαι Φιλίππῳ δεινὸν μέν, ὦ γῆ καὶ θεοί, πῶς γὰρ οὔ; ‖ κατὰ τῆς πατρίδος· δότε δ᾽, εἰ βούλεσθε, δότε αὐτῷ τοῦτο. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ φανερῶς ἤδη τὰ πλοῖα ἐσεσύλητο, Χερρόνησος ἐπορθεῖτο, ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἐπορεύεθ᾽ ἅνθρωπος,

οὐκέτ᾽ ἐν ἀμφισβητησίμῳ τὰ πράγματα ἦν ἀλλ᾽ ἐνεστήκει πόλεμος, ὅ τι μὲν πώποτ᾽ ἔπραξεν ὑπὲρ ὑμῶν ὁ βάσκανος οὗτος ἰαμβειοφάγος οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι, οὐδ᾽ ἔστιν οὔτε μεῖζον οὔτ᾽ ἔλαττον ψήφισμα οὐδὲν Αἰσχίνῃ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῇ πόλει. εἰ δέ φησι, νῦν δειξάτω ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν οὐδέν. καίτοι δυοῖν αὐτὸν ἀνάγκη θάτερον, ἢ μηδὲν τοῖς πραττομένοις ὑπ᾽ ἐμοῦ τότ᾽ ἔχοντ᾽ ἐγκαλεῖν μὴ γράφειν παρὰ ταῦθ᾽ ἕτερα, ἢ τὸ τῶν ἐχθρῶν συμφέρον ζητοῦντα μὴ φέρειν εἰς μέσον τὰ τούτων ἀμείνω.

Ἆρ᾽ οὖν οὐδ᾽ ἔλεγεν, ὥσπερ οὐδ᾽ ἔγραφεν, ἡνίκα ἐργάσασθαί τι δέοι κακόν; οὐ μὲν οὖν ἦν εἰπεῖν ἑτέρῳ. καὶ τὰ μὲν ἄλλα καὶ φέρειν ἠδύναθ᾽, ὡς ἔοικεν, ἡ πόλις καὶ ποιῶν οὗτος λανθάνειν· ἓν δ᾽ ἐπεξειργάσατο ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοιοῦτον ὃ πᾶσι τοῖς προτέροις ἐπέθηκε τέλος· περὶ οὗ τοὺς πολλοὺς ἀνήλωσε λόγους, τὰ τῶν Ἀμφισσέων τῶν Λοκρῶν διεξιὼν δόγματα, ὡς διαστρέψων τἀληθές. τὸ δ᾽ οὐ τοιοῦτον ἐστί· πόθεν; οὐδέποτ᾽ ἐκνίψῃ σὺ τἀκεῖ πεπραγμένα σαυτῷ· οὐχ οὕτω πολλὰ ἐρεῖς. 140

Καλῶ δ᾽ ἐναντίον ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς θεοὺς ἅπαντας καὶ πάσας, ὅσοι τὴν χώραν ἔχουσι τὴν Ἀττικήν, καὶ τὸν Ἀπόλλω τὸν Πύθιον, ὃς πατρῷός ἐστι τῇ πόλει, καὶ ἐπεύχομαι πᾶσι τούτοις, εἰ μὲν ἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς εἴποιμι καὶ εἶπον καὶ τότ᾽ εὐθὺς ἐν τῷ δήμῳ, ὅτε ‖ πρῶτον εἶδον τουτονὶ τὸν μιαρὸν τούτου τοῦ πράγματος ἀπτόμενον (ἔγνων γάρ, εὐθέως ἔγνων), εὐτυχίαν μοι δοῦναι καὶ σωτηρίαν, εἰ δὲ πρὸς ἔχθραν ἢ φιλονεικίας ἰδίας ἕνεκ᾽ αἰτίαν ἐπάγω τούτῳ ψευδῆ, πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀνόνητόν με ποιῆσαι. 141

Τί οὖν ταῦτ᾽ ἐπήραμαι καὶ διετεινάμην οὑτωσὶ σφοδρῶς; ὅτι γράμματ᾽ ἔχων ἐν τῷ δημοσίῳ κείμενα ἐξ ὧν ταῦτ᾽ ἐπιδείξω σαφῶς, καὶ ὑμᾶς εἰδὼς τὰ πεπραγμένα μνημονεύσοντας, ἐκεῖνο φοβοῦμαι, μὴ τῶν εἰργασμένων αὐτῷ κακῶν ὑποληφθῇ οὗτος ἐλάττων· ὅπερ πρότερον συνέβη, ὅτε τοὺς ταλαιπώρους Φωκέας ἐποίησεν ἀπολέσθαι τὰ ψευδῆ δεῦρ᾽ ἀπαγγείλας. τὸν γὰρ ἐν Ἀμφίσσῃ πόλεμον, δι᾽ ὃν εἰς Ἐλάτειαν ἦλθε Φίλιππος καὶ δι᾽ ὃν 142 143

ᾑρέθη τῶν Ἀμφικτυόνων ἡγεμὼν ὃς ἅπαντ' ἀνέτρεψε τὰ
τῶν Ἑλλήνων, οὗτός ἐστιν ὁ συγκατασκευάσας καὶ πάντων
εἷς ἀνὴρ τῶν μεγίστων αἴτιος κακῶν. καὶ τότ' εὐθὺς
ἐμοῦ διαμαρτυρομένου καὶ βοῶντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ "πό-
λεμον εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσάγεις, Αἰσχίνη, πόλεμον Ἀμ-
φικτυονικόν" οἳ μὲν ἐκ παρακλήσεως συγκαθήμενοι οὐκ
εἴων με λέγειν, οἳ δ' ἐθαύμαζον καὶ κενὴν αἰτίαν διὰ τὴν
144 ἰδίαν ἔχθραν ἐπάγειν με ὑπελάμβανον αὐτῷ. ἥτις δ' ἡ
φύσις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι γέγονε τούτων τῶν πραγμάτων,
καὶ τίνος εἵνεκα ταῦτα συνεσκευάσθη καὶ πῶς ἐπράχθη,
νῦν ἀκούσατε, ἐπειδὴ τότε ἐκωλύθητε· καὶ γὰρ εὖ πρᾶγμα
συντεθὲν ὄψεσθε, καὶ μεγάλα ὠφελήσεσθε πρὸς ἱστορίαν
τῶν κοινῶν, καὶ ὅση δεινότης ἦν ἐν τῷ Φιλίππῳ θεάσεσθε.
145 Οὐκ ἦν τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου πέρας οὐδ' ἀπαλλαγὴ
Φιλίππῳ, ‖ εἰ μὴ Θηβαίους καὶ Θετταλοὺς ἐχθροὺς ποιή-
σειε τῇ πόλει· ἀλλὰ καίπερ ἀθλίως καὶ κακῶς τῶν στρα-
τηγῶν τῶν ὑμετέρων πολεμούντων αὐτῷ ὅμως ὑπ' αὐτοῦ
τοῦ πολέμου καὶ τῶν λῃστῶν μυρία ἔπασχε κακά· οὔτε
γὰρ ἐξήγετο τῶν ἐκ τῆς χώρας γιγνομένων οὐδέν, οὔτ' εἰσ-
146 ήγετο ὧν ἐδεῖτ' αὐτῷ. ἦν δὲ οὔτ' ἐν τῇ θαλάττῃ τότε
κρείττων ὑμῶν, οὔτ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθεῖν δυνατὸς μήτε
Θετταλῶν ἀκολουθούντων μήτε Θηβαίων διιέντων· συνέ-
βαινε δὲ αὐτῷ τῷ πολέμῳ κρατοῦντι τοὺς ὁποιουσδήποθ'
ὑμεῖς ἐξεπέμπετε στρατηγούς (ἐῶ γὰρ τοῦτό γε) αὐτῇ τῇ
φύσει τοῦ τόπου καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἑκατέροις κακοπα-
147 θεῖν. εἰ μὲν οὖν τῆς ἰδίας ἕνεχ' ἔχθρας ἢ τοὺς Θετταλοὺς
ἢ τοὺς Θηβαίους συμπείθοι βαδίζειν ἐφ' ὑμᾶς, οὐδέν' ἂν
ἡγεῖτο προσέξειν αὐτῷ τὸν νοῦν· ἐὰν δὲ τὰς ἐκείνων κοι-
νὰς προφάσεις λαβὼν ἡγεμὼν αἱρεθῇ, ῥᾷον ἤλπιζε τὰ μὲν
παρακρούσεσθαι τὰ δὲ πείσειν. τί οὖν; ἐπιχειρεῖ, θεάσασθ'
ὡς εὖ, πόλεμον ποιῆσαι τοῖς Ἀμφικτύοσι καὶ περὶ τὴν
πυλαίαν ταραχήν· εἰς γὰρ ταῦτ' εὐθὺς αὐτοὺς ὑπελάμ-
148 βανεν αὐτοῦ δεήσεσθαι. εἰ μὲν τοίνυν τοῦτο ἢ τῶν παρ'
ἑαυτοῦ πεμπομένων ἱερομνημόνων ἢ τῶν ἐκείνου συμμά-
χων εἰσηγοῖτό τις, ὑπόψεσθαι τὸ πρᾶγμα ἐνόμιζε καὶ
τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς Θετταλοὺς καὶ πάντας φυλάξεσθαι,
ἂν δ' Ἀθηναῖος ᾖ καὶ παρ' ὑμῶν τῶν ὑπεναντίων ὁ τοῦτο

ποιῶν, εὐπόρως λήσειν· ὅπερ συνέβη. πῶς οὖν ταῦτ' 149
ἐποίησεν; μισθοῦται τουτονί. οὐδενὸς δὲ προειδότος, οἶ-
μαι, τὸ πρᾶγμα οὐδὲ φυλάττοντος, ὥσπερ εἴωθε τὰ τοι-
αῦτα παρ' ὑμῖν ‖ γίγνεσθαι, προβληθεὶς πυλάγορος οὗτος
καὶ τριῶν ἢ τεττάρων χειροτονησάντων αὐτὸν ἀνερρήθη.
ὡς δὲ τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα λαβὼν ἀφίκετο εἰς τοὺς Ἀμ-
φικτύονας, πάντα τἄλλ' ἀφεὶς καὶ παριδὼν ἐπέραινεν ἐφ'
οἷς ἐμισθώθη, καὶ λόγους εὐπροσώπους καὶ μύθους, ὅθεν
ἡ Κιρραία χώρα καθιερώθη, συνθεὶς καὶ διεξελθὼν ἀν-
θρώπους ἀπείρους λόγων καὶ τὸ μέλλον οὐ προορωμέ-
νους, τοὺς ἱερομνήμονας, πείθει ψηφίσασθαι περιελθεῖν 150
τὴν χώραν ἣν οἱ μὲν Ἀμφισσεῖς σφῶν αὐτῶν οὖσαν γεωργεῖν
ἔφασαν, οὗτος δὲ τῆς ἱερᾶς χώρας ᾐτιᾶτο εἶναι, οὐδεμίαν
δίκην τῶν Λοκρῶν ἐπαγόντων ἡμῖν, οὐδ' ἃ νῦν οὗτος προ-
φασίζεται λέγων οὐκ ἀληθῆ. γνώσεσθε δ' ἐκεῖθεν. οὐκ
ἐνῆν ἄνευ τοῦ προσκαλέσασθαι δήπου τοῖς Λοκροῖς δίκην
κατὰ τῆς πόλεως τελέσασθαι. τίς οὖν ἐκλήτευσεν ἡμᾶς;
ἀπὸ ποίας ἀρχῆς; εἰπὲ τὸν εἰδότα, δεῖξον. ἀλλ' οὐκ ἂν
ἔχοις, ἀλλὰ κενῇ προφάσει ταύτῃ κατεχρῶ καὶ ψευδεῖ.
περιιόντων τοίνυν τὴν χώραν τῶν Ἀμφικτυόνων κατὰ τὴν 151
ὑφήγησιν τὴν τούτου, προσπεσόντες οἱ Λοκροὶ μικροῦ μὲν
κατηκόντισαν ἅπαντας, τινὰς δὲ καὶ συνήρπασαν τῶν ἱερο-
μνημόνων. ὡς δ' ἅπαξ ἐκ τούτων ἐγκλήματα καὶ πόλε-
μος πρὸς τοὺς Ἀμφισσεῖς ἐταράχθη, τὸ μὲν πρῶτον ὁ
Κόττυφος αὐτῶν τῶν Ἀμφικτυόνων ἤγαγε στρατιάν, ὡς
δ' οἱ μὲν οὐκ ἦλθον οἱ δ' ἐλθόντες οὐδὲν ἐποίουν, εἰς τὴν
ἐπιοῦσαν πυλαίαν ἐπὶ τὸν Φίλιππον εὐθὺς ἡγεμόνα ἦγον
οἱ κατεσκευασμένοι καὶ πάλαι πονηροὶ τῶν Θετταλῶν καὶ
τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. καὶ προφάσεις εὐλόγους εἰ- 152
λήφεσαν· ἢ γὰρ αὐτοὺς εἰσφέρειν καὶ ξένους τρέφειν ‖ ἔφα-
σαν δεῖν καὶ ζημιοῦν τοὺς μὴ ταῦτα ποιοῦντας, ἢ ἐκεῖνον
αἱρεῖσθαι. τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ᾑρέθη γὰρ ἐκ τούτων
ἡγεμών. καὶ μετὰ ταῦτ' εὐθέως δύναμιν συλλέξας καὶ
παρελθὼν ὡς ἐπὶ τὴν Κιρραίαν, ἐρρῶσθαι φράσας πολλὰ
Κιρραίοις καὶ Λοκροῖς τὴν Ἐλάτειαν καταλαμβάνει. εἰ 153
μὲν οὖν μὴ μετέγνωσαν εὐθέως, ὡς τοῦτ' εἶδον, οἱ Θη-
βαῖοι καὶ μεθ' ἡμῶν ἐγένοντο, ὥσπερ χειμάρρους ἂν ἅπαν

τοῦτο τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν πόλιν εἰσέπεσεν· νῦν δὲ τό γ' ἐξαίφνης ἐπέσχον αὐτὸν ἐκεῖνοι, μάλιστα μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι θεῶν τινὸς εὐνοίᾳ πρὸς ὑμᾶς, εἶτα μέντοι, καὶ ὅσον καθ' ἕνα ἄνδρα, καὶ δι' ἐμέ. δὸς δέ μοι τὰ δόγματα ταῦτα καὶ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ἕκαστα πέπρακται, ἵν' εἰδῆτε ἡλίκα πράγματα ἡ μιαρὰ κεφαλὴ ταράξασα αὕτη
154 δίκην οὐκ ἔδωκεν. λέγε μοι τὰ δόγματα.

ΔΟΓΜΑ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΩΝ. Ἐπὶ ἱερέως Κλειναγόρου, ἐαρινῆς πυλαίας, ἔδοξε τοῖς πυλαγόροις καὶ τοῖς συνέδροις τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἀμφικτυόνων, ἐπειδὴ Ἀμφισσεῖς ἐπιβαίνουσιν ἐπὶ τὴν ἱερὰν χώραν καὶ σπείρουσι καὶ βοσκήμασι κατανέμουσιν, ἐπελθεῖν τοὺς πυλαγόρους καὶ τοὺς συνέδρους, καὶ στήλαις διαλαβεῖν τοὺς ὅρους, καὶ ἀπειπεῖν τοῖς Ἀμφισσεῦσι τοῦ λοιποῦ μὴ ἐπιβαίνειν.

155 ΕΤΕΡΟΝ ΔΟΓΜΑ. Ἐπὶ ἱερέως Κλειναγόρου, ἐαρινῆς πυλαίας, ἔδοξε τοῖς πυλαγόροις καὶ τοῖς συνέδροις τῶν Ἀμφικτυόνων ‖ καὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἀμφικτυόνων, ἐπειδὴ οἱ ἐξ Ἀμφίσσης τὴν ἱερὰν χώραν καταν
νειμάμενοι γεωργοῦσι καὶ βοσκήματα νέμουσι, καὶ κωλυόμενοι τοῦτο ποιεῖν, ἐν τοῖς ὅπλοις παραγενόμενοι, τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον κεκωλύκασι μετὰ βίας, τινὰς δὲ καὶ τετραυματίκασι, τὸν στρατηγὸν τὸν ᾑρημένον τῶν Ἀμφικτυόνων Κόττυφον τὸν Ἀρκάδα πρεσβεῦσαι πρὸς Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, καὶ ἀξιοῦν ἵνα βοηθήσῃ τῷ τε Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς Ἀμφικτύοσιν, ὅπως μὴ περιίδῃ ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν Ἀμφισσέων τὸν θεὸν πλημμελούμενον· καὶ διότι αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα αἱροῦνται οἱ Ἕλληνες οἱ μετέχοντες τοῦ συνεδρίου τῶν Ἀμφικτυόνων.

Λέγε δὴ καὶ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ταῦτ' ἐγίγνετο· εἰσὶ γὰρ καθ' οὓς ἐπυλαγόρησεν οὗτος. λέγε.

ΧΡΟΝΟΙ. Ἄρχων Μνησιθείδης, μηνὸς ἀνθεστηριῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δεκάτῃ.

156 Δὸς δὴ τὴν ἐπιστολὴν ἥν, ὡς οὐχ ὑπήκουον οἱ Θηβαῖοι, πέμπει πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ συμμάχους ὁ Φίλιππος, ἵν' εἰδῆτε καὶ ἐκ ταύτης σαφῶς ὅτι τὴν μὲν ἀληθῆ πρόφασιν τῶν πραγμάτων, τὸ ταῦτ' ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Θηβαίους καὶ ὑμᾶς πράττειν, ἀπεκρύπτετο, κοινὰ δὲ καὶ τοῖς Ἀμφικτύοσι δόξαντα ποιεῖν προσεποιεῖτο· ὁ δὲ τὰς ἀφορμὰς ταύτας καὶ τὰς προφάσεις αὐτῷ παρασχὼν οὗτος ἦν. λέγε.

157 ΕΠΙΣΤΟΛΗ. Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Πελοποννησίων τῶν ἐν τῇ συμμαχίᾳ τοῖς δημιουργοῖς καὶ τοῖς συνέδροις καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις πᾶσι χαίρειν. ἐπειδὴ Λοκροὶ οἱ καλούμενοι Ὀζόλαι, κατοικοῦντες ἐν Ἀμφίσσῃ, πλημμελοῦσιν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος

τοῦ ἐν Δελφοῖς καὶ τὴν ἱερὰν χώραν ἐρχόμενοι μεθ' ὅπλων λεηλατοῦσι, βούλομαι τῷ θεῷ μεθ' ὑμῶν βοηθεῖν καὶ ἀμύνασθαι τοὺς παραβαίνοντάς τι τῶν ἐν ἀνθρώποις εὐσεβῶν· ὥστε συναντᾶτε μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τὴν Φωκίδα, ἔχοντες ἐπισιτισμὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα, τοῦ ἐνεστῶτος μηνὸς λῴου, ὡς ἡμεῖς ἄγομεν, ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, βοηδρομιῶνος, ὡς δὲ Κορίνθιοι, πανέμου. τοῖς δὲ μὴ συναντήσασι πανδημεὶ χρησόμεθα, τοῖς δὲ συμβούλοις ἡμῖν κειμένοις ἐπιζημίοις. εὐτυχεῖτε.

Ὁρᾶθ' ὅτι φεύγει μὲν τὰς ἰδίας προφάσεις, εἰς δὲ τὰς 158
Ἀμφικτυονικὰς καταφεύγει. τίς οὖν ὁ ταῦτα συμπαρασκευάσας αὐτῷ; τίς ὁ τὰς προφάσεις ταύτας ἐνδούς; τίς ὁ τῶν κακῶν τῶν γεγενημένων μάλιστα αἴτιος; οὐχ οὗτος; μὴ τοίνυν λέγετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περιιόντες ὡς ὑφ' ἑνὸς τοιαῦτα πέπονθεν ἡ Ἑλλὰς ἀνθρώπου. οὐχ ὑφ' ἑνός, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν καὶ πονηρῶν τῶν παρ' ἑκάστοις, ὦ γῆ καὶ θεοί· ὧν εἷς οὑτοσί, ὅν, εἰ μηδὲν εὐλα- 159
βηθέντα τἀληθὲς εἰπεῖν δέοι, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι ἔγωγε κοινὸν ἀλιτήριον τῶν μετὰ ταῦτα ἀπολωλότων ἁπάντων εἰπεῖν, ἀνθρώπων τόπων πόλεων· ὁ γὰρ τὸ σπέρμα παρασχών, οὗτος τῶν φύντων αἴτιος. ὃν ὅπως ποτὲ οὐκ εὐθὺς ‖ ἰδόντες ἀπεστράφητε, θαυμάζω· πλὴν πολύ τι σκότος, ὡς ἔοικεν, ἔστι παρ' ὑμῖν πρὸ τῆς ἀληθείας.

Συμβέβηκε τοίνυν μοι τῶν κατὰ τῆς πατρίδος τούτῳ 160
πεπραγμένων ἁψαμένῳ εἰς ἃ τούτοις ἐναντιούμενος αὐτὸς πεπολίτευμαι ἀφῖχθαι· ἃ πολλῶν μὲν ἕνεκ' ἂν εἰκότως ἀκούσαιτέ μου, μάλιστα δ' ὅτι αἰσχρόν ἐστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ μὲν τὰ ἔργα τῶν ὑπὲρ ὑμῶν πόνων ὑπέμεινα, ὑμεῖς δὲ μηδὲ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνέξεσθε.
ὁρῶν γὰρ ἐγὼ Θηβαίους, σχεδὸν δὲ καὶ ὑμᾶς ὑπὸ τῶν τὰ 161
Φιλίππου φρονούντων καὶ διεφθαρμένων παρ' ἑκατέροις ὃ μὲν ἦν ἀμφοτέροις φοβερὸν καὶ φυλακῆς πολλῆς δεόμενον, τὸ τὸν Φίλιππον ἐᾶν αὐξάνεσθαι, παρορῶντας καὶ οὐδὲ καθ' ἓν φυλαττομένους, εἰς ἔχθραν δὲ καὶ τὸ προσκρούειν ἀλλήλοις ἑτοίμως ἔχοντας, ὅπως τοῦτο μὴ γένοιτο παρατηρῶν διετέλουν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐμαυτοῦ γνώμης μόνον ταῦτα συμφέρειν ὑπολαμβάνων, ἀλλ' εἰδὼς Ἀριστο- 162
φῶντα καὶ πάλιν Εὔβουλον πάντα τὸν χρόνον βουλομένους πρᾶξαι ταύτην τὴν φιλίαν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολ-

λάκις ἀντιλέγοντας ἑαυτοῖς τοῦθ' ὁμογνωμονοῦντας ἀεί.
οὓς σὺ ζῶντας μέν, ὦ κίναδος, κολακεύων παρηκολούθεις,
τεθνεώτων δ' οὐκ αἰσθάνει κατηγορῶν· ἃ γὰρ περὶ Θη-
βαίων ἐπιτιμᾷς ἐμοί, ἐκείνων πολὺ μᾶλλον ἢ ἐμοῦ κατη-
γορεῖς, τῶν πρότερον ἢ ἐγὼ ταύτην τὴν συμμαχίαν δοκι-
163 μασάντων. ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι τὸν ἐν Ἀμφίσσῃ
πόλεμον τούτου μὲν ποιήσαντος, συμπεραναμένων δὲ τῶν
ἄλλων τῶν συνεργῶν αὐτῷ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν,
συνέβη τὸν Φίλιππον ἐλθεῖν ἐφ' ‖ ἡμᾶς, οὗπερ ἕνεκα τὰς
πόλεις οὗτοι συνέκρουον, καὶ εἰ μὴ προεξανέστημεν μι-
κρόν, οὐδ' ἀναλαβεῖν ἂν ἠδυνήθημεν· οὕτω μέχρι πόρρω
προήγαγον οὗτοι τὸ πρᾶγμα. ἐν οἷς δ' ἦτε ἤδη τὰ πρὸς
ἀλλήλους, τουτωνὶ τῶν ψηφισμάτων ἀκούσαντες καὶ τῶν
ἀποκρίσεων εἴσεσθε. καί μοι λέγε ταῦτα λαβών.

164 ΨΗΦΙΣΜΑ. *Ἐπὶ ἄρχοντος Ἡροπύθου, μηνὸς ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ φθίνοντος, φυλῆς πρυτανευούσης Ἐρεχθηίδος, βουλῆς καὶ στρατηγῶν γνώμῃ, ἐπειδὴ Φίλιππος ἃς μὲν κατείληφε πόλεις τῶν ἀστυγειτόνων τινὰς δὲ πορθεῖ, κεφαλαίῳ δὲ ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν παρασκευάζεται παραγίγνεσθαι, παρ' οὐδὲν ἡγούμενος τὰς ἡμετέρας συνθήκας, καὶ τοὺς ὅρκους λύειν ἐπιβάλλεται καὶ τὴν εἰρήνην, παραβαίνων τὰς κοινὰς πίστεις, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ πέμπειν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, οἵτινες αὐτῷ διαλέξονται καὶ παρακαλέσουσιν αὐτὸν μάλιστα μὲν τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμόνοιαν διατηρεῖν καὶ τὰς συνθήκας, εἰ δὲ μή, πρὸς τὸ βουλεύσασθαι δοῦναι χρόνον τῇ πόλει καὶ τὰς ἀνοχὰς ποιήσασθαι μέχρι τοῦ θαργηλιῶνος μηνός. ᾑρέθησαν ἐκ βουλῆς Σῖμος Ἀναγυράσιος, Εὔθύδημος Φλυάσιος, Βουλαγόρας Ἀλωπεκῆθεν.*

165 ΕΤΕΡΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ. *Ἐπὶ ἄρχοντος Ἡροπύθου, μηνὸς μουνυχιῶνος ἕνῃ καὶ νέᾳ, πολεμάρχου γνώμῃ, ἐπειδὴ Φίλιππος εἰς ἀλλοτριότητα Θηβαίους πρὸς ἡμᾶς ἐπιβάλλεται καταστῆσαι, παρεσκεύασται δὲ καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι πρὸς τοὺς ἔγγιστα τῆς Ἀττικῆς παραγίγνεσθαι ‖ τόπους, παραβαίνων τὰς πρὸς ἡμᾶς ὑπαρχούσας αὐτῷ συνθήκας, δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ πέμψαι πρὸς αὐτὸν κήρυκα καὶ πρέσβεις, οἵτινες ἀξιώσουσι καὶ παρακαλέσουσιν αὐτὸν ποιήσασθαι τὰς ἀνοχάς, ὅπως ἐνδεχομένως ὁ δῆμος βουλεύσηται· καὶ γὰρ νῦν οὐ κέκρικε βοηθεῖν ἐν οὐδενὶ τῶν μετρίων. ᾑρέθησαν ἐκ βουλῆς Νέαρχος Σωσινόμου, Πολυκράτης Ἐπίφρονος, καὶ κῆρυξ Εὔνομος Ἀναφλύστιος ἐκ τοῦ δήμου.*

166 *Λέγε δὴ καὶ τὰς ἀποκρίσεις.*

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ. *Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. ἣν μὲν ἀπ' ἀρχῆς εἴχετε πρὸς ἡμᾶς αἵρεσιν, οὐκ ἀγνοῶ, καὶ τίνα σπουδὴν ποιεῖσθε προσκαλέσα-*

σθαι βουλόμενοι Θετταλοὺς καὶ Θηβαίους, ἔτι δὲ καὶ Βοιωτούς· βέλτιον δ' αὐτῶν φρονούντων καὶ μὴ βουλομένων ἐφ' ὑμῖν ποιήσασθαι τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ συμφέρον ἱσταμένων, νῦν ἐξ ὑποστροφῆς ἀποστείλαντες ὑμεῖς πρός με πρέσβεις καὶ κήρυκα συνθηκῶν μνημονεύετε καὶ τὰς ἀνοχὰς αἰτεῖσθε, κατ' οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν πεπλημμελημένοι. ἐγὼ μέντοι ἀκούσας τῶν πρεσβευτῶν συγκατατίθεμαι τοῖς παρακαλουμένοις καὶ ἕτοιμός εἰμι ποιεῖσθαι τὰς ἀνοχάς, ἄν περ τοὺς οὐκ ὀρθῶς συμβουλεύοντας ὑμῖν παραπέμψαντες τῆς προσηκούσης ἀτιμίας ἀξιώσητε. ἔρρωσθε.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΘΗΒΑΙΟΙΣ. Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Θηβαίων 167
τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. ἐκομισάμην τὴν παρ' ὑμῶν ἐπιστολήν, δι' ἧς μοι τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν εἰρήνην || ἀνανεοῦσθε. πυνθάνομαι μέντοι διότι πᾶσαν ὑμῖν Ἀθηναῖοι προσφέρονται φιλοτιμίαν βουλόμενοι ὑμᾶς συγκαταίνους γενέσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν παρακαλουμένοις. πρότερον μὲν οὖν ὑμῶν κατεγίγνωσκον ἐπὶ τῷ μέλλειν πείθεσθαι ταῖς ἐκείνων ἐλπίσι καὶ ἐπακολουθεῖν αὐτῶν τῇ προαιρέσει· νῦν δ' ἐπιγνοὺς ὑμᾶς τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐζητηκότας ἔχειν εἰρήνην μᾶλλον ἢ ταῖς ἑτέρων ἐπακολουθεῖν γνώμαις, ἥσθην καὶ μᾶλλον ὑμᾶς ἐπαινῶ κατὰ πολλά, μάλιστα δ' ἐπὶ τῷ βουλεύσασθαι περὶ τούτων ἀσφαλέστερον καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἔχειν ἐν εὐνοίᾳ· ὅπερ οὐ μικρὰν ὑμῖν οἴσειν ἐλπίζω ῥοπήν, ἐάν περ ἐπὶ ταύτης μένητε τῆς προθέσεως. ἔρρωσθε.

Οὕτω διαθεὶς ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας 168
διὰ τούτων, καὶ τούτοις ἐπαρθεὶς τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἧκεν ἔχων τὴν δύναμιν καὶ τὴν Ἐλάτειαν κατέλαβεν, ὡς οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο ἔτι συμπνευσόντων ἡμῶν καὶ τῶν Θηβαίων. ἀλλὰ μὴν τὸν τότε συμβάντα ἐν τῇ πόλει θόρυβον ἴστε μὲν ἅπαντες, μικρὰ δ' ἀκούσατε ὅμως, αὐτὰ τἀναγκαιότατα.

Ἑσπέρα μὲν γὰρ ἦν, ἧκε δ' ἀγγέλλων τις ὡς τοὺς πρυ- 169
τάνεις ὡς Ἐλάτεια κατείληπται. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ μὲν εὐθὺς ἐξαναστάντες μεταξὺ δειπνοῦντες τούς τ' ἐκ τῶν σκηνῶν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐξεῖργον καὶ τὰ γέρρα ἐνεπίμπρασαν, οἱ δὲ τοὺς στρατηγοὺς μετεπέμποντο καὶ τὸν σαλπιγκτὴν ἐκάλουν, καὶ θορύβου πλήρης ἦν ἡ πόλις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ οἱ μὲν πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἐκάλουν εἰς τὸ βουλευτήριον, ὑμεῖς δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν || ἐπορεύεσθε, καὶ πρὶν ἐκείνην χρηματίσαι καὶ προβου-
λεῦσαι πᾶς ὁ δῆμος ἄνω καθῆτο. καὶ μετὰ ταῦτα ὡς 170
ἦλθεν ἡ βουλὴ καὶ ἀπήγγειλαν οἱ πρυτάνεις τὰ προσηγγελμένα ἑαυτοῖς καὶ τὸν ἥκοντα παρήγαγον κἀκεῖνος εἶπεν,

ἠρώτα μὲν ὁ κῆρυξ "τίς ἀγορεύειν βούλεται;" παρῄει δ'
οὐδείς. πολλάκις δὲ τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος οὐδὲν μᾶλλον
ἀνίσταθ' οὐδείς, ἁπάντων μὲν τῶν στρατηγῶν παρόντων
ἁπάντων δὲ τῶν ῥητόρων, καλούσης δὲ τῆς πατρίδος τῇ
κοινῇ φωνῇ τὸν ἐροῦνθ' ὑπὲρ σωτηρίας· ἣν γὰρ ὁ κῆρυξ
κατὰ τοὺς νόμους φωνὴν ἀφίησι, ταύτην κοινὴν τῆς πα-
171 τρίδος δίκαιόν ἐστιν ἡγεῖσθαι. καίτοι εἰ μὲν τοὺς σωθῆ-
ναι τὴν πόλιν βουλομένους παρελθεῖν ἔδει, πάντες ἂν
ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἀναστάντες ἐπὶ τὸ βῆμα
ἐβαδίζετε· πάντες γὰρ οἶδ' ὅτι σωθῆναι αὐτὴν ἐβούλεσθε·
εἰ δὲ τοὺς πλουσιωτάτους, οἱ τριακόσιοι· εἰ δὲ τοὺς ἀμ-
φότερα ταῦτα, καὶ εὔνους τῇ πόλει καὶ πλουσίους, οἱ
μετὰ ταῦτα τὰς μεγάλας ἐπιδόσεις ἐπιδόντες· καὶ γὰρ
172 εὐνοίᾳ καὶ πλούτῳ τοῦτ' ἐποίησαν. ἀλλ' ὡς ἔοικεν, ἐκεῖ-
νος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη οὐ μόνον εὔνουν καὶ
πλούσιον ἄνδρα ἐκάλει, ἀλλὰ καὶ παρηκολουθηκότα τοῖς
πράγμασιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ συλλελογισμένον ὀρθῶς τίνος
ἕνεκα ταῦτ' ἔπραττεν ὁ Φίλιππος καὶ τί βουλόμενος· ὁ
γὰρ μὴ ταῦτ' εἰδὼς μηδ' ἐξητακὼς πόρρωθεν, οὔτ' εἰ
εὔνους ἦν οὔτ' εἰ πλούσιος, οὐδὲν μᾶλλον ἤμελλεν ὅ τι
173 χρὴ ποιεῖν εἴσεσθαι οὐδ' ὑμῖν ἕξειν συμβουλεύειν. ἐφά-
νην τοίνυν οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγώ, καὶ παρελθὼν
εἶπον εἰς ὑμᾶς ἅ μου ‖ δυοῖν ἕνεκ' ἀκούσατε προσσχόντες
τὸν νοῦν, ἑνὸς μέν, ἵν' εἰδῆτε ὅτι μόνος τῶν λεγόντων
καὶ πολιτευομένων ἐγὼ τὴν τῆς εὐνοίας τάξιν ἐν τοῖς δει-
νοῖς οὐκ ἔλιπον, ἀλλὰ καὶ λέγων καὶ γράφων ἐξηταζόμην
τὰ δέονθ' ὑπὲρ ὑμῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς φοβεροῖς, ἑτέρου δέ,
ὅτι μικρὸν ἀναλώσαντες χρόνον πολλῷ πρὸς τὰ λοιπὰ
174 τῆς πάσης πολιτείας ἔσεσθ' ἐμπειρότεροι. εἶπον τοίνυν
ὅτι τοὺς μὲν ὡς ὑπαρχόντων Θηβαίων Φιλίππῳ λίαν θο-
ρυβουμένους ἀγνοεῖν τὰ παρόντα πράγμαθ' ἡγοῦμαι· εὖ
γὰρ οἶδ' ὅτι, εἰ τοῦθ' οὕτως ἐτύγχανεν ἔχον, οὐκ ἂν αὐ-
τὸν ἠκούομεν ἐν Ἐλατείᾳ ὄντα, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις
ὁρίοις. ὅτι μέντοι ἵν' ἕτοιμα ποιήσηται τὰ ἐν Θήβαις
ἥκει, σαφῶς ἐπίσταμαι. "ὡς δ' ἔχει" ἔφην "ταῦτα, ἀκού-
175 σατέ μου. ἐκεῖνος ὅσους ἢ πεῖσαι χρήμασι Θηβαίων ἢ
ἐξαπατῆσαι ἐνῆν, ἅπαντας εὐτρέπισται, τοὺς δ' ἀπ' ἀρ-

χῆς ἀνθεστηκότας αὐτῷ καὶ νῦν ἐναντιουμένους οὐδαμῶς
πεῖσαι δύναται. τί οὖν βούλεται, καὶ τίνος ἕνεκα τὴν
Ἐλάτειαν κατείληφεν; πλησίον δύναμιν δείξας καὶ παρα-
στήσας τὰ ὅπλα τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐπᾶραι καὶ θρα-
σεῖς ποιῆσαι, τοὺς δ' ἐναντιουμένους καταπλῆξαι, ἵν' ἢ
συγχωρήσωσι φοβηθέντες ἃ νῦν οὐκ ἐθέλουσιν, ἢ βιασθῶ-
σιν. εἰ μὲν τοίνυν προαιρησόμεθ' ἡμεῖς" ἔφην "ἐν τῷ 176
παρόντι, εἴ τι δύσκολον πέπρακται Θηβαίοις πρὸς ἡμᾶς,
τούτου μεμνῆσθαι καὶ ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡς ἐν τῇ τῶν ἐχ-
θρῶν οὖσι μερίδι, πρῶτον μὲν ἃ ἂν εὔξαιτο Φίλιππος
ποιήσομεν, εἶτα φοβοῦμαι μὴ προσδεξαμένων τῶν νῦν ἀνθ-
εστηκότων ‖ αὐτῷ καὶ μιᾷ γνώμῃ πάντων φιλιππισάν-
των εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔλθωσιν ἀμφότεροι. ἂν μέντοι πει-
σθῆτ' ἐμοὶ καὶ πρὸς τῷ σκοπεῖν ἀλλὰ μὴ φιλονεικεῖν περὶ
ὧν ἂν λέγω γένησθε, οἶμαι καὶ τὰ δέοντα λέγειν δόξειν
καὶ τὸν ἐφεστηκότα κίνδυνον τῇ πόλει διαλύσειν. τί οὖν 177
φημὶ δεῖν; πρῶτον μὲν τὸν παρόντα ἐπανεῖναι φόβον,
εἶτα μεταθέσθαι καὶ φοβεῖσθαι πάντας ὑπὲρ Θηβαίων·
πολὺ γὰρ τῶν δεινῶν εἰσὶν ἡμῶν ἐγγυτέρω, καὶ προτέ-
ροις αὐτοῖς ἐστὶν ὁ κίνδυνος· ἔπειτ' ἐξελθόντας Ἐλευσι-
νάδε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καὶ τοὺς ἱππέας δεῖξαι πᾶσιν ὑμᾶς
αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντας, ἵνα τοῖς ἐν Θήβαις φρο-
νοῦσι τὰ ὑμέτερα ἐξ ἴσου γένηται τὸ παρρησιάζεσθαι
περὶ τῶν δικαίων, ἰδοῦσιν ὅτι, ὥσπερ τοῖς πωλοῦσι Φι-
λίππῳ τὴν πατρίδα πάρεσθ' ἡ βοηθήσουσα δύναμις ἐν
Ἐλατείᾳ, οὕτω τοῖς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι
βουλομένοις ὑπάρχεθ' ὑμεῖς ἕτοιμοι καὶ βοηθήσετ', ἐάν
τις ἐπ' αὐτοὺς ἴῃ. μετὰ ταῦτα χειροτονῆσαι κελεύω δέκα 178
πρέσβεις, καὶ ποιῆσαι τούτους κυρίους μετὰ τῶν στρα-
τηγῶν καὶ τοῦ πότε δεῖ βαδίζειν ἐκεῖσε καὶ τῆς ἐξόδου.
ἐπειδὰν δ' ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, πῶς χρήσα-
σθαι τῷ πράγματι παραινῶ; τούτῳ πάνυ μοι προσέχετε
τὸν νοῦν. μὴ δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν (αἰσχρὸς γὰρ ὁ και-
ρός) ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν ἂν κελεύωσιν, ὡς
ἐκείνων ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἡμῶν δὲ ἄμεινον ἢ κεῖνοι
προορωμένων, ἵν' ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα καὶ πεισθῶ-
σιν ἡμῖν, καὶ ἃ βουλόμεθα ὦμεν ‖ διῳκημένοι καὶ μετὰ

*προσχήματος ἄξιον τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν, ἂν δ'
ἄρα μὴ συμβῇ κατατυχεῖν, ἐκεῖνοι μὲν αὑτοῖς ἐγκαλῶσιν,
ἄν τι νῦν ἐξαμαρτάνωσιν, ἡμῖν δὲ μηδὲν αἰσχρὸν μηδὲ
179 ταπεινὸν ᾖ πεπραγμένον." ταῦτα καὶ παραπλήσια τού-
τοις εἰπὼν κατέβην. συνεπαινεσάντων δὲ πάντων καὶ οὐ-
δενὸς εἰπόντος ἐναντίον οὐδὲν οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ
ἔγραψα δέ, οὐδ' ἔγραψα μέν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ, οὐδ'
ἐπρέσβευσα μέν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς διὰ πάντων ἄχρι τῆς τελευτῆς διεξῆλθον, καὶ ἔδωκ'
ἐμαυτὸν ὑμῖν ἁπλῶς εἰς τοὺς περιεστηκότας τῇ πόλει κιν-
δύνους. καί μοι φέρε τὸ ψήφισμα τὸ τότε γενόμενον.*

180 *Καίτοι τίνα βούλει σέ, Αἰσχίνη, καὶ τίνα ἐμαυτὸν ἐκεί-
νην τὴν ἡμέραν εἶναι θῶ; βούλει ἐμαυτὸν μέν, ὃν ἂν σὺ
λοιδορούμενος καὶ διασύρων καλέσαις, Βάταλον, σὲ δὲ
μηδ' ἥρωα τὸν τυχόντα ἀλλὰ τούτων τινὰ τῶν ἀπὸ τῆς
σκηνῆς, Κρεσφόντην ἢ Κρέοντα ἢ ὃν ἐν Κολλυτῷ ποτὲ
Οἰνόμαον κακὸς κακῶς ἐπέτριψας; τότε τοίνυν κατ' ἐκεῖ-
νον τὸν καιρὸν ὁ Παιανιεὺς ἐγὼ Βάταλος Οἰνομάου τοῦ
Κοθωκίδου σοῦ πλείονος ἄξιος ὢν ἐφάνην τῇ πατρίδι.
σὺ μέν γε οὐδὲν οὐδαμοῦ χρήσιμος ἦσθα· ἐγὼ δὲ πάντα
ὅσα προσῆκε τὸν ἀγαθὸν πολίτην ἔπραττον. λέγε τὸ
ψήφισμα.*

181 ΨΗΦΙΣΜΑ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ. *Ἐπὶ ἄρχοντος Ναυσικλέους, φυλῆς
πρυτανευούσης Αἰαντίδος, σκιροφοριῶνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα, Δημο-
σθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν, ἐπειδὴ || Φίλιππος ὁ Μακε-
δόνων βασιλεὺς ἔν τε τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ παραβαίνων φαίνεται
τὰς γεγενημένας αὐτῷ συνθήκας πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον περὶ
τῆς εἰρήνης, ὑπεριδὼν τοὺς ὅρκους καὶ τὰ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι
νομιζόμενα εἶναι δίκαια, καὶ πόλεις παραιρεῖται οὐδὲν αὐτῷ προσ-
ηκούσας, τινὰς δὲ καὶ Ἀθηναίων οὔσας δοριαλώτους πεποίηκεν οὐ-
δὲν προαδικηθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων, ἔν τε τῷ παρόντι
182 ἐπὶ πολὺ προάγει τῇ τε βίᾳ καὶ τῇ ὠμότητι· καὶ γὰρ Ἑλληνίδας πό-
λεις ἃς μὲν ἐμφρούρους ποιεῖ καὶ τὰς πολιτείας καταλύει, τινὰς δὲ
καὶ ἐξανδραποδιζόμενος κατασκάπτει, εἰς ἐνίας δὲ καὶ ἀντὶ Ἑλλή-
νων βαρβάρους κατοικίζει ἐπὶ τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς τάφους ἐπάγων, οὐ-
δὲν ἀλλότριον ποιῶν οὔτε τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος οὔτε τοῦ τρόπου,
καὶ τῇ νῦν αὐτῷ παρούσῃ τύχῃ κατακόρως χρώμενος, ἐπιλελησμένος
ἑαυτοῦ ὅτι ἐκ μικροῦ καὶ τοῦ τυχόντος γέγονεν ἀνελπίστως μέγας.
183 καὶ ἕως μὲν πόλεις ἑώρα παραιρούμενον αὐτὸν βαρβάρους καὶ ἰδίας,
ὑπελάμβανεν ἔλαττον εἶναι ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων τὸ εἰς αὐτὸν πλημ-*

μελεῖσθαι· νῦν δὲ ὁρῶν Ἑλληνίδας πόλεις τὰς μὲν ὑβριζομένας τὰς δὲ ἀναστάτους γιγνομένας, δεινὸν ἡγεῖται εἶναι καὶ ἀνάξιον τῆς τῶν προγόνων δόξης τὸ περιορᾶν τοὺς Ἕλληνας καταδουλουμένους. διὸ 184
δέδοκται τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, εὐξαμένους καὶ θύσαντας τοῖς θεοῖς καὶ ἥρωσι τοῖς κατέχουσι τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τὴν Ἀθηναίων, καὶ ἐνθυμηθέντας τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, διότι περὶ πλείονος ἐποιοῦντο τὴν τῶν || Ἑλλήνων ἐλευθερίαν διατηρεῖν ἢ τὴν ἰδίαν πατρίδα, διακοσίας ναῦς καθέλκειν εἰς τὴν θάλατταν καὶ τὸν ναύαρχον ἀναπλεῖν ἐντὸς Πυλῶν, καὶ τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἵππαρχον τὰς πεζὰς καὶ τὰς ἱππικὰς δυνάμεις Ἐλευσινάδε ἐξάγειν, πέμψαι δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, πρῶτον δὲ πάντων πρὸς Θηβαίους διὰ τὸ ἐγγυτάτω εἶναι τὸν Φίλιππον τῆς ἐκείνων χώρας, παρακαλεῖν δὲ αὐτοὺς μηδὲν καταπλαγέντας τὸν Φίλιππον 185
ἀντέχεσθαι τῆς ἑαυτῶν καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας, καὶ ὅτι ὁ Ἀθηναίων δῆμος, οὐδὲν μνησικακῶν εἴ τι πρότερον γέγονεν ἀλλότριον ταῖς πόλεσι πρὸς ἀλλήλας, βοηθήσει καὶ δυνάμεσι καὶ χρήμασι καὶ βέλεσι καὶ ὅπλοις, εἰδὼς ὅτι αὐτοῖς μὲν πρὸς ἀλλήλους διαμφισβητεῖν περὶ τῆς ἡγεμονίας οὖσιν Ἕλλησι καλόν, ὑπὸ δὲ ἀλλοφύλου ἀνθρώπου ἄρχεσθαι καὶ τῆς ἡγεμονίας ἀποστερεῖσθαι ἀνάξιον εἶναι καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων δόξης καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς.
ἔτι δὲ οὐδὲ ἀλλότριον ἡγεῖται εἶναι ὁ Ἀθηναίων δῆμος τὸν Θηβαίων 186
δῆμον οὔτε τῇ συγγενείᾳ οὔτε τῷ ὁμοφύλῳ. ἀναμιμνήσκεται δὲ καὶ τὰς τῶν προγόνων τῶν ἑαυτοῦ εἰς τοὺς Θηβαίων προγόνους εὐεργεσίας· καὶ γὰρ τοὺς Ἡρακλέους παῖδας ἀποστερουμένους ὑπὸ Πελοποννησίων τῆς πατρῴας ἀρχῆς κατήγαγον, τοῖς ὅπλοις κρατήσαντες τοὺς ἀντιβαίνειν πειρωμένους τοῖς Ἡρακλέους ἐγγόνοις, καὶ τὸν Οἰδίπουν καὶ τοὺς μετ' ἐκείνου ἐκπεσόντας ὑπεδεξάμεθα, καὶ ἕτερα πολλὰ ἡμῖν ὑπάρχει φιλάνθρωπα καὶ ἔνδοξα πρὸς || Θηβαίους· διό- 187
περ οὐδὲ νῦν ἀποστήσεται ὁ Ἀθηναίων δῆμος τῶν Θηβαίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι συμφερόντων. συνθέσθαι δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν καὶ ἐπιγαμίαν ποιήσασθαι καὶ ὅρκους δοῦναι καὶ λαβεῖν. πρέσβεις Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς, Ὑπερείδης Κλεάνδρου Σφήττιος, Μνησιθείδης Ἀντιφάνους Φρεάρριος, Δημοκράτης Σωφίλου Φλυεύς, Κάλλαισχρος Διοτίμου Κοθωκίδης.

Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ 188
κατάστασις πρώτη, τὰ πρὸ τούτων εἰς ἔχθραν καὶ μῖσος καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων ὑπηγμένων ὑπὸ τούτων. τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν ὥσπερ νέφος. ἦν μὲν τοίνυν τοῦ δικαίου πολίτου τότε δεῖξαι πᾶσιν, εἴ τι τούτων εἶχεν ἄμεινον, μὴ νῦν ἐπιτιμᾶν. ὁ γὰρ σύμβουλος καὶ ὁ συκοφάντης, 189
οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐοικότες, ἐν τούτῳ πλεῖστον ἀλλή-

λων διαφέρουσιν· ὃ μέν γε πρὸ τῶν πραγμάτων γνώμην ἀποφαίνεται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν ὑπεύθυνον τοῖς πεισθεῖσι, τῇ τύχῃ, τοῖς καιροῖς, τῷ βουλομένῳ· ὃ δὲ σιγήσας ἡνίκ᾽ ἔδει λέγειν, ἄν τι δύσκολον συμβῇ, τοῦτο
190 βασκαίνει. ἦν μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς τοῦ γε φροντίζοντος ἀνδρὸς τῆς πόλεως καὶ τῶν δικαίων λόγων· ἐγὼ δὲ τοσαύτην ὑπερβολὴν ποιοῦμαι ὥστε, ἂν νῦν ἔχῃ τις δεῖξαί τι βέλτιον, ἢ ὅλως εἴ τι ἄλλο ἐνῆν πλὴν ὧν ἐγὼ προειλόμην, ἀδικεῖν ὁμολογῶ. εἰ γὰρ ἔσθ᾽ ὅ τι τις νῦν ἑώρακεν, ὃ συνήνεγκεν ἂν τότε πραχθέν, τοῦτ᾽ ἐγώ φημι δεῖν ἐμὲ μὴ λαθεῖν. εἰ δὲ μήτ᾽ ἔστι μήτε ἦν μήτ᾽ ἂν εἰπεῖν ἔχοι μηδεὶς μηδέπω καὶ τήμερον, ‖ τί τὸν σύμβουλον ἐχρῆν ποιεῖν; οὐ τῶν φαινομένων καὶ ἐνόντων
191 τὰ κράτιστα ἑλέσθαι; τοῦτο τοίνυν ἐποίησα, τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος, Αἰσχίνη, "τίς ἀγορεύειν βούλεται," οὐ "τίς αἰτιᾶσθαι περὶ τῶν παρεληλυθότων," οὐδὲ "τίς ἐγγυᾶσθαι τὰ μέλλοντ᾽ ἔσεσθαι." σοῦ δ᾽ ἀφώνου κατ᾽ ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθημένου ἐγὼ παριὼν ἔλεγον. ἐπειδὴ δ᾽ οὐ τότε, ἀλλὰ νῦν δεῖξον. εἰπέ, τίς ἢ λόγος ὅντιν᾽ ἐχρῆν εὑρεῖν ἢ καιρὸς συμφέρων ὑπ᾽ ἐμοῦ παρελείφθη τῇ πόλει; τίς δὲ συμμαχία, τίς πρᾶξις, ἐφ᾽ ἣν μᾶλλον ἔδει με ἀγαγεῖν τουτουσί;

192 Ἀλλὰ μὴν τὸ μὲν παρεληλυθὸς ἀεὶ παρὰ πᾶσιν ἀφεῖται, καὶ οὐδεὶς περὶ τούτου προτίθησιν οὐδαμοῦ βουλήν· τὸ δὲ μέλλον ἢ τὸ παρὸν τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ἀπαιτεῖ. τότε τοίνυν τὰ μὲν ἤμελλεν, ὡς ἐδόκει, τῶν δεινῶν, τὰ δ᾽ ἤδη παρῆν, ἐν οἷς τὴν προαίρεσίν μου σκόπει τῆς πολιτείας, μὴ τὰ συμβάντα συκοφάντει. τὸ μὲν γὰρ πέρας, ὡς ἂν ὁ δαίμων βουληθῇ, πάντων γίγνεται· ἡ δὲ
193 προαίρεσις αὐτὴ τὴν τοῦ συμβούλου διάνοιαν δηλοῖ. μὴ δὴ τοῦτο ὡς ἀδίκημα ἐμὸν θῇς, εἰ κρατῆσαι συνέβη Φιλίππῳ τῇ μάχῃ· ἐν γὰρ τῷ θεῷ τὸ τούτου τέλος ἦν, οὐκ ἐν ἐμοί. ἀλλ᾽ ὡς οὐχ ἅπαντα ὅσα ἐνῆν κατ᾽ ἀνθρώπινον λογισμὸν εἱλόμην, καὶ δικαίως ταῦτα καὶ ἐπιμελῶς ἔπραξα καὶ φιλοπόνως ὑπὲρ δύναμιν, ἢ ὡς οὐ καλὰ καὶ τῆς πόλεως ἄξια πράγματα ἐνεστησάμην καὶ ἀναγκαῖα, ταῦτά
194 μοι δεῖξον, καὶ τότ᾽ ἤδη κατηγόρει μου. εἰ δ᾽ ὁ συμβὰς

σκηπτὸς μὴ μόνον ἡμῶν ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων
Ἑλλήνων μείζων γέγονε, ‖ τί χρὴ ποιεῖν; ὥσπερ ἂν εἴ τις
ναύκληρον πάντ᾽ ἐπὶ σωτηρίᾳ πράξαντα, καὶ κατασκευά-
σαντα τὸ πλοῖον ἀφ᾽ ὧν ὑπελάμβανε σωθήσεσθαι, εἶτα
χειμῶνι χρησάμενον καὶ πονησάντων αὐτῷ τῶν σκευῶν ἢ
καὶ συντριβέντων ὅλως, τῆς ναυαγίας αἰτιῷτο. ἀλλ᾽ οὔτ᾽
ἐκυβέρνων τὴν ναῦν, φήσειεν ἄν, ὥσπερ οὐδ᾽ ἐστρατήγουν
ἐγώ, οὔτε τῆς τύχης κύριος ἦν, ἀλλ᾽ ἐκείνη τῶν πάντων.
ἀλλ᾽ ἐκεῖνο λογίζου καὶ ὅρα· εἰ μετὰ Θηβαίων ἡμῖν ἀγω- 195
νιζομένοις οὕτως εἵμαρτο πρᾶξαι, τί χρῆν προσδοκᾶν εἰ
μηδὲ τούτους ἔσχομεν συμμάχους ἀλλὰ Φιλίππῳ προσέ-
θεντο, ὑπὲρ οὗ τότ᾽ ἐκεῖνος πάσας ἀφῆκε φωνάς; καὶ εἰ
νῦν τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς ὁδὸν τῆς μάχης γενο-
μένης τοσοῦτος κίνδυνος καὶ φόβος περιέστη τὴν πόλιν,
τί ἄν, εἴ που τῆς χώρας ταὐτὸ τοῦτο πάθος συνέβη,
προσδοκῆσαι χρῆν; ἆρ᾽ οἶσθ᾽ ὅτι νῦν μὲν στῆναι συνελ-
θεῖν ἀναπνεῦσαι, πολλὰ μία ἡμέρα καὶ δύο καὶ τρεῖς
ἔδοσαν τῶν εἰς σωτηρίαν τῇ πόλει, τότε δ᾽ —, οὐκ ἄξιον
εἰπεῖν ἅ γε μηδὲ πεῖραν ἔδωκε θεῶν τινὸς εὐνοίᾳ καὶ τὸ
προβαλέσθαι τὴν πόλιν ταύτην τὴν συμμαχίαν ἧς σὺ
κατηγορεῖς.

Ἔστι δὲ ταυτὶ πάντα μοι, τὰ πολλά, πρὸς ὑμᾶς, ἄν- 196
δρες δικασταί, καὶ τοὺς περιεστηκότας ἔξωθεν καὶ ἀκροω-
μένους, ἐπεὶ πρός γε τοῦτον τὸν κατάπτυστον βραχὺς καὶ
σαφὴς ἐξήρκει λόγος. εἰ μὲν γὰρ ἦν σοι πρόδηλα τὰ
μέλλοντα, Αἰσχίνη, μόνῳ τῶν ἄλλων, ὅτ᾽ ἐβουλεύεθ᾽ ἡ
πόλις περὶ τούτων, τότ᾽ ἔδει προλέγειν. εἰ δὲ μὴ προῄ-
δεις, τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος εἶ τοῖς ἄλλοις, ὥστε
τί μᾶλλον ἐμοῦ σὺ ταῦτα ‖ κατηγορεῖς ἢ ἐγὼ σοῦ; τοσοῦ- 197
τον γὰρ ἀμείνων ἐγὼ σοῦ πολίτης γέγονα εἰς αὐτὰ ταῦθ᾽
ἃ λέγω (καὶ οὔπω περὶ τῶν ἄλλων διαλέγομαι), ὅσον
ἐγὼ μὲν ἔδωκα ἐμαυτὸν εἰς τὰ πᾶσι δοκοῦντα συμφέρειν,
οὐδένα κίνδυνον ὀκνήσας ἴδιον οὐδ᾽ ὑπολογισάμενος, σὺ
δὲ οὔθ᾽ ἕτερα εἶπες βελτίω τούτων (οὐ γὰρ ἂν τούτοις
ἐχρῶντο) οὔτ᾽ εἰς ταῦτα χρήσιμον οὐδὲν σαυτὸν παρέσχες,
ὅπερ δ᾽ ἂν ὁ φαυλότατος καὶ δυσμενέστατος ἄνθρωπος
τῇ πόλει, τοῦτο πεποιηκὼς ἐπὶ τοῖς συμβᾶσιν ἐξήτασαι,

καὶ ἅμα Ἀρίστρατος ἐν Νάξῳ καὶ Ἀριστόλεως ἐν Θάσῳ,
οἱ καθάπαξ ἐχθροὶ τῆς πόλεως, τοὺς Ἀθηναίων κρίνουσι
φίλους καὶ Ἀθήνησιν Αἰσχίνης Δημοσθένους κατηγορεῖ.
198 καίτοι ὅτῳ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀτυχήματα ἐνευδοκιμεῖν
ἀπέκειτο, ἀπολωλέναι μᾶλλον οὗτός ἐστι δίκαιος ἢ κατη-
γορεῖν ἑτέρου· καὶ ὅτῳ συνενηνόχασιν οἱ αὐτοὶ καιροὶ καὶ
τοῖς τῆς πόλεως ἐχθροῖς, οὐκ ἔνι τοῦτον εὔνουν εἶναι τῇ
πατρίδι. δηλοῖς δὲ καὶ ἐξ ὧν ζῇς καὶ ποιεῖς καὶ πολι-
τεύῃ καὶ πάλιν οὐ πολιτεύῃ. πράττεταί τι τῶν ὑμῖν δο-
κούντων συμφέρειν; ἄφωνος Αἰσχίνης. ἀντέκρουσέ τι καὶ
γέγονεν οἷον οὐκ ἔδει; πάρεστιν Αἰσχίνης, ὥσπερ τὰ
ῥήγματα καὶ τὰ σπάσματα, ὅταν τι κακὸν τὸ σῶμα λάβῃ,
τότε κινεῖται.
199 Ἐπειδὴ δὲ πολὺς τοῖς συμβεβηκόσιν ἔγκειται, βούλο-
μαί τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν. καί μου πρὸς Διὸς καὶ
θεῶν μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θαυμάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας
ὃ λέγω θεωρησάτω. εἰ γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλ-
λοντα γενήσεσθαι, καὶ προῄδεσαν πάντες, καὶ σὺ προὔ-
λεγες Αἰσχίνη καὶ διεμαρτύρου βοῶν καὶ κεκραγώς, ὃς
οὐδ' ἐφθέγξω, οὐδ' οὕτως ἀποστατέον ‖ τῇ πόλει τούτων
ἦν, εἴπερ ἢ δόξης ἢ προγόνων ἢ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος
200 εἶχε λόγον. νῦν μέν γε ἀποτυχεῖν δοκεῖ τῶν πραγμάτων,
ὃ πᾶσι κοινόν ἐστιν ἀνθρώποις, ὅταν τῷ θεῷ ταῦτα
δοκῇ· τότε δ' ἀξιοῦσα προεστάναι τῶν ἄλλων, εἶτ' ἀπο-
στᾶσα τούτου, Φιλίππῳ προδεδωκέναι πάντας ἂν ἔσχεν
αἰτίαν. εἰ γὰρ ταῦτα προεῖτο ἀκονιτὶ περὶ ὧν οὐδένα
κίνδυνον ὅντιν' οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι, τίς οὐχὶ κατ-
έπτυσεν ἂν σοῦ; μὴ γὰρ τῆς πόλεώς γε, μηδ' ἐμοῦ.
201 τίσι δ' ὀφθαλμοῖς πρὸς Διὸς ἑωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν
πόλιν ἀνθρώπους ἀφικνουμένους, εἰ τὰ μὲν πράγματ'
εἰς ὅπερ νυνὶ περιέστη, ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ᾑρέθη
Φίλιππος ἁπάντων, τὸν δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτ'
ἀγῶνα ἕτεροι χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημένοι, καὶ ταῦτα
μηδεπώποτε τῆς πόλεως ἐν τοῖς ἔμπροσθε χρόνοις ἀσφά-
λειαν ἄδοξον μᾶλλον ἢ τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν κίνδυνον
202 ᾑρημένης. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν Ἑλλήνων, τίς δὲ βαρβάρων,
ὅτι καὶ παρὰ Θηβαίων καὶ παρὰ τῶν ἔτι τούτων πρότε-

ρον ἰσχυρῶν γενομένων Λακεδαιμονίων καὶ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως μετὰ πολλῆς χάριτος τοῦτ' ἂν ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅ τι βούλεται λαβούσῃ καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐχούσῃ τὸ κελευόμενον ποιεῖν καὶ ἐᾶν ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προεστάναι. ἀλλ' οὐκ ἦν ταῦθ', ὡς ἔοικε, τοῖς τότε 203
Ἀθηναίοις πάτρια οὐδ' ἀνεκτὰ οὐδ' ἔμφυτα, οὐδ' ἠδυνήθη πώποτε τὴν πόλιν οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πεῖσαι τοῖς ἰσχύουσι μὲν μὴ δίκαια δὲ πράττουσι προσθεμένην ἀσφαλῶς δουλεύειν, ἀλλ' ἀγωνιζομένη περὶ πρωτείων καὶ τιμῆς καὶ δόξης κινδυνεύουσα πάντα τὸν αἰῶνα
‖ διατετέλεκεν. καὶ ταῦθ' οὕτω σεμνὰ καὶ προσήκοντα 204
τοῖς ὑμετέροις ἤθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνετ' εἶναι ὥστε καὶ τῶν προγόνων τοὺς ταῦτα πράξαντας μάλιστ' ἐπαινεῖτε, εἰκότως. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῆς ἀρετῆς, οἳ καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν ὑπέμειναν εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι, τὸν μὲν ταῦτα συμβουλεύσαντα Θεμιστοκλέα στρατηγὸν ἑλόμενοι, τὸν δ' ὑπακούειν ἀποφηνάμενον τοῖς ἐπιταττομένοις Κυρσίλον καταλιθώσαντες, οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ὑμέτεραι τὴν γυναῖκ' αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότ' Ἀθηναῖοι οὔτε 205
ῥήτορα οὔτε στρατηγὸν δι' ὅτου δουλεύσουσιν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν, εἰ μὴ μετ' ἐλευθερίας ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἡγεῖτο γὰρ αὐτῶν ἕκαστος οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ μόνον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. διαφέρει δὲ τί; ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγενῆσθαι νομίζων τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει, ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν ἀποθνήσκειν ἐθελήσει, καὶ φοβερωτέρας ἡγήσεται τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἐν δουλευούσῃ τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη, τοῦ θανάτου.

Εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ' ἐπεχείρουν λέγειν, ὡς ἐγὼ προήγα- 206
γον ὑμᾶς ἄξια τῶν προγόνων φρονεῖν, οὐκ ἔσθ' ὅστις οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειέ μοι. νῦν δ' ἐγὼ μὲν ὑμετέρας τὰς τοιαύτας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι ὅτι καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ' εἶχε τὸ φρόνημα ἡ πόλις, τῆς μέντοι διακονίας ‖ τῆς ἐφ' ἑκάστοις τῶν πεπραγμένων καὶ ἐμαυτῷ

207 μετεῖναί φημι, οὗτος δὲ τῶν ὅλων κατηγορῶν, καὶ κελεύων
ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς ἔχειν ὡς φόβων καὶ κινδύνων αἰτίῳ
τῇ πόλει, τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν τιμῆς ἐμὲ ἀποστερῆσαι
γλίχεται, τὰ δ' εἰς ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἐγκώμια
ὑμῶν ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ ὡς οὐ τὰ βέλτιστα ἐμοῦ πολι-
τευσαμένου τουδὶ καταψηφιεῖσθε, ἡμαρτηκέναι δόξετε,
208 οὐ τῇ τῆς τύχης ἀγνωμοσύνῃ τὰ συμβάντα παθεῖν. ἀλλ'
οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον
ἀράμενοι, μὰ τοὺς Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας τῶν
προγόνων καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους καὶ
τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσαντας καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ
καὶ πολλοὺς ἑτέρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κει-
μένους ἀγαθοὺς ἄνδρας, οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις
τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς ἔθαψεν, Αἰσχίνη, οὐχὶ τοὺς
κατορθώσαντας αὐτῶν οὐδὲ τοὺς κρατήσαντας μόνους.
δικαίως· ὃ μὲν γὰρ ἦν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργον, ἅπασι
πέπρακται, τῇ τύχῃ δ', ἣν ὁ δαίμων ἔνειμεν ἑκάστοις,
209 ταύτῃ κέχρηνται. ἔπειτ', ὦ κατάρατε καὶ γραμματοκύ-
φων, σὺ μὲν τῆς παρὰ τουτωνὶ τιμῆς καὶ φιλανθρωπίας
ἔμ' ἀποστερῆσαι βουλόμενος τρόπαια καὶ μάχας καὶ πα-
λαιὰ ἔργα ἔλεγες, ὧν τίνος προσεδεῖτο ὁ παρὼν ἀγὼν
οὑτοσί; ἐμὲ δέ, ὦ τριταγωνιστά, περὶ τῶν πρωτείων
σύμβουλον τῇ πόλει παριόντα τὸ τίνος φρόνημα λαβόντ'
ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ βῆμ' ἔδει; τὸ τοῦ τούτων ἀνάξια ἐροῦν-
210 τος; δικαίως μέντ' ἂν ἀπέθανον, ἐπεὶ οὐδ' ὑμᾶς, ‖ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τῆς αὐτῆς διανοίας δεῖ τάς τε ἰδίας δίκας
καὶ τὰς δημοσίας κρίνειν, ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ καθ' ἡμέραν
βίου συμβόλαια ἐπὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ ἔργων σκοποῦν-
τας, τὰς δὲ κοινὰς προαιρέσεις εἰς τὰ τῶν προγόνων
ἀξιώματα ἀποβλέποντας. καὶ παραλαμβάνειν γε ἅμα τῇ
βακτηρίᾳ καὶ τῷ συμβόλῳ τὸ φρόνημα τὸ τῆς πόλεως
νομίζειν ἕκαστον ὑμῶν δεῖ, ὅταν τὰ δημόσια εἰσίητε κρι-
νοῦντες, εἴπερ ἄξια ἐκείνων πράττειν οἴεσθε χρῆναι.
211 Ἀλλὰ γὰρ ἐμπεσὼν εἰς τὰ πεπραγμένα τοῖς προγόνοις
ὑμῶν ἔστιν ἃ τῶν ψηφισμάτων παρέβην καὶ τῶν πραχθέν-
των. ἐπανελθεῖν οὖν, ὁπόθεν ἐνταῦθ' ἐξέβην, βούλομαι.

Ὡς γὰρ ἀφικόμεθ' εἰς τὰς Θήβας, κατελαμβάνομεν Φιλίππου καὶ Θετταλῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων παρόντας πρέσβεις, καὶ τοὺς μὲν ἡμετέρους φίλους ἐν φόβῳ τοὺς δ' ἐκείνου θρασεῖς. ὅτι δ' οὐ νῦν ταῦτα λέγω τοῦ συμφέροντος ἕνεκα ἐμαυτῷ, λέγε μοι τὴν ἐπιστολὴν ἣν τότ' ἐπέμψαμεν εὐθὺς οἱ πρέσβεις. καίτοι τοσαύτῃ γ' ὑπερ- 212
βολῇ συκοφαντίας οὗτος κέχρηται ὥστ', εἰ μέν τι τῶν δεόντων ἐπράχθη, τὸν καιρόν, οὐκ ἐμέ φησιν αἴτιον γεγενῆσθαι, τῶν δ' ὡς ἑτέρως συμβάντων ἁπάντων ἐμὲ καὶ τὴν ἐμὴν τύχην αἰτίαν εἶναι, καὶ ὡς ἔοικεν, ὁ σύμβουλος καὶ ῥήτωρ ἐγὼ τῶν μὲν ἐκ λόγου καὶ τοῦ βουλεύσασθαι πραχθέντων οὐδὲν αὐτῷ συναίτιος εἶναι δοκῶ, τῶν δ' ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ κατὰ τὴν στρατηγίαν ἀτυχηθέντων μόνος αἴτιος εἶναι. πῶς ἂν ὠμότερος συκοφάντης γένοιτ' ἢ καταρατότερος; λέγε τὴν ἐπιστολήν.

‖ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσαντο τὴν ἐκκλησίαν, προσῆγον 213
ἐκείνους προτέρους διὰ τὸ τὴν τῶν συμμάχων τάξιν ἐκείνους ἔχειν. καὶ παρελθόντες ἐδημηγόρουν πολλὰ μὲν Φίλιππον ἐγκωμιάζοντες πολλὰ δ' ὑμῶν κατηγοροῦντες, πάνθ' ὅσα πώποτ' ἐναντία ἐπράξατε Θηβαίοις ἀναμιμνήσκοντες. τὸ δ' οὖν κεφάλαιον, ἠξίουν ὧν μὲν εὖ πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου χάριν αὐτοὺς ἀποδοῦναι, ὧν δ' ὑφ' ὑμῶν ἠδίκηντο δίκην λαβεῖν, ὁποτέρως βούλονται, ἢ διέντας αὐτοὺς ἐφ' ὑμᾶς ἢ συνεμβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικήν, καὶ ἐδείκνυσαν, ὡς ᾤοντο, ἐκ μὲν ὧν αὐτοὶ συνεβούλευον τὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς βοσκήματα καὶ ἀνδράποδα καὶ τἄλλ' ἀγαθὰ εἰς τὴν Βοιωτίαν ἥξοντα, ἐκ δὲ ὧν ἡμᾶς ἐρεῖν ἔφασαν τὰ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ διαρπασθησόμενα ὑπὸ τοῦ πολέμου. καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις, εἰς ταὐτὰ δὲ πάντα συντείνοντ' ἔλεγον. ἃ δ' ἡμεῖς πρὸς ταῦτα, τὰ 214
μὲν καθ' ἕκαστα ἐγὼ μὲν ἀντὶ παντὸς ἂν τιμησαίμην εἰπεῖν τοῦ βίου, ὑμᾶς δὲ δέδοικα, μὴ παρεληλυθότων τῶν καιρῶν, ὥσπερ ἂν εἰ κατακλυσμὸν γεγενῆσθαι τῶν πραγμάτων ἡγούμενοι, μάταιον ὄχλον τοὺς περὶ τούτων λόγους νομίσητε· ἃ δ' οὖν ἐπείσαμεν ἡμεῖς καὶ ἃ ἡμῖν ἀπεκρίναντο, ἀκούσατε. λέγε ταυτὶ λαβών.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΘΗΒΑΙΩΝ.

215 *Μετὰ ταῦτα τοίνυν ἐκάλουν ὑμᾶς καὶ μετεπέμποντο.
ἐξῆτε, ἐβοηθεῖτε, ἵνα τἀν μέσῳ παραλείπω, οὕτως οἰ-
κείως ὑμᾶς ἐδέχοντο ὥστ' ἔξω τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν
ἱππέων ὄντων εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ‖ ἄστυ δέχεσθαι τὴν
στρατιὰν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ τιμιώτατα.
καίτοι τρία ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔδειξαν
ἐγκώμια Θηβαῖοι καθ' ὑμῶν τὰ κάλλιστα, ἓν μὲν ἀνδρίας,
ἕτερον δὲ δικαιοσύνης, τρίτον δὲ σωφροσύνης. καὶ γὰρ
τὸν ἀγῶνα μᾶλλον μεθ' ὑμῶν ἢ πρὸς ὑμᾶς ἑλόμενοι ποιή-
σασθαι καὶ ἀμείνους εἶναι καὶ δικαιότερ' ἀξιοῦν ὑμᾶς
ἔκριναν Φιλίππου· καὶ τὰ παρ' αὐτοῖς καὶ παρὰ πᾶσι δ'
ἐν πλείστῃ φυλακῇ, παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐφ' ὑμῖν ποιή-
σαντες σωφροσύνης πίστιν περὶ ὑμῶν ἔχοντες ἔδειξαν.
216 ἐν οἷς πᾶσιν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατά γ' ὑμᾶς ὀρθῶς
ἐφάνησαν ἐγνωκότες. οὔτε γὰρ εἰς τὴν πόλιν εἰσελθόντος
τοῦ στρατοπέδου οὐδεὶς οὐδὲν οὐδὲ ἀδίκως ὑμῖν ἐνεκά-
λεσεν· οὕτω σώφρονας παρέσχετε ὑμᾶς αὐτούς· δίς τε
συμπαραταξάμενοι τὰς πρώτας μάχας, τήν τ' ἐπὶ τοῦ
ποταμοῦ καὶ τὴν χειμερινήν, οὐκ ἀμέμπτους μόνον ὑμᾶς
αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ θαυμαστοὺς ἐδείξατε τῷ κόσμῳ, ταῖς
παρασκευαῖς, τῇ προθυμίᾳ. ἐφ' οἷς παρὰ μὲν τῶν ἄλ-
λων ὑμῖν ἐγίγνοντο ἔπαινοι, παρὰ δ' ὑμῶν θυσίαι καὶ
217 πομπαὶ τοῖς θεοῖς. καὶ ἔγωγε ἡδέως ἂν ἐροίμην Αἰσχί-
νην, ὅτε ταῦτ' ἐπράττετο καὶ ζήλου καὶ χαρᾶς καὶ ἐπαί-
νων ἡ πόλις ἦν μεστή, πότερον συνέθυε καὶ συνευφραί-
νετο τοῖς πολλοῖς, ἢ λυπούμενος καὶ στένων καὶ δυσμε-
ναίνων τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς οἴκοι καθῆτο. εἰ μὲν γὰρ
παρῆν καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξητάζετο, πῶς οὐ δεινὰ
ποιεῖ, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅσια, εἰ ὧν ὡς ἀρίστων αὐτὸς
τοὺς θεοὺς ἐποιήσατο μάρτυρας, ταῦθ' ὡς οὐκ ἄριστα
νῦν ‖ ὑμᾶς ἀξιοῖ ψηφίσασθαι τοὺς ὀμωμοκότας τοὺς
θεούς; εἰ δὲ μὴ παρῆν, πῶς οὐκ ἀπολωλέναι πολλάκις
ἐστὶ δίκαιος, εἰ ἐφ' οἷς ἔχαιρον οἱ ἄλλοι, ταῦτα ἐλυπεῖτο
ὁρῶν; λέγε δὴ καὶ ταῦτα τὰ ψηφίσματά μοι.*

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΘΥΣΙΩΝ.

218 *Οὐκοῦν ἡμεῖς μὲν ἐν θυσίαις ἦμεν τότε, Θηβαῖοι δ' ἐν*

*τῷ δι' ἡμᾶς σεσῶσθαι νομίζειν, καὶ περιειστήκει τοῖς βοη-
θείας δεήσεσθαι δοκοῦσιν ἀφ' ὧν ἔπραττον οὗτοι, αὐτοὺς
βοηθεῖν ἑτέροις ἐξ ὧν ἐπείσθητ' ἐμοί. ἀλλὰ μὴν οἵας τότ'
ἠφίει φωνὰς ὁ Φίλιππος καὶ ἐν οἵαις ἦν ταραχαῖς ἐπὶ τού-
τοις, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐκείνου μαθήσεσθε ὧν εἰς Πε-
λοπόννησον ἔπεμπεν. καί μοι λέγε ταύτας λαβών, ἵν' εἰ-
δῆτε, ἡ ἐμὴ συνέχεια καὶ πλάνοι καὶ ταλαιπωρίαι καὶ τὰ
πολλὰ ψηφίσματα, ἃ νῦν οὗτος διέσυρε, τί ἀπειργάσατο.*

Καίτοι πολλοὶ παρ' ὑμῖν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, γεγόνασι 219
*ῥήτορες ἔνδοξοι καὶ μεγάλοι πρὸ ἐμοῦ, Καλλίστρατος ἐκεῖ-
νος, Ἀριστοφῶν Κέφαλος Θρασύβουλος, ἕτεροι μυρίοι· ἀλλ'
ὅμως οὐδεὶς πώποτε τούτων διὰ παντὸς ἔδωκεν ἑαυτὸν
εἰς οὐδὲν τῇ πόλει, ἀλλ' ὁ μὲν γράφων οὐκ ἂν ἐπρέσβευ-
σεν, ὁ δὲ πρεσβεύων οὐκ ἂν ἔγραψεν. ὑπέλειπε γὰρ αὐ-
τῶν ἕκαστος ἑαυτῷ ἅμα μὲν ῥαστώνην, ἅμα δ', εἴ τι γέ-
νοιτ', ἀναφοράν. τί οὖν; εἴποι τις ἄν, σὺ τοσοῦτον ὑπερ-* 220
*ῆρας ῥώμῃ καὶ τόλμῃ ὥστε πάντα ποιεῖν αὐτός; οὐ ταῦτα
λέγω, ἀλλ' οὕτως ἐπεπείσμην μέγαν εἶναι τὸν κατειλη-
φότα κίνδυνον τὴν πόλιν ὥστ' οὐκ ἐδόκει μοι χώραν οὐδὲ
πρόνοιαν οὐδεμίαν τῆς ἰδίας ἀσφαλείας διδόναι, ἀλλ' ‖ ἀγα-
πητὸν εἶναι εἰ μηδὲν παραλείπων τις ἃ δεῖ πράξειεν.
ἐπεπείσμην δ' ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, τυχὸν μὲν ἀναισθητῶν, ὅμως* 221
*δ' ἐπεπείσμην, μήτε γράφοντ' ἂν ἐμοῦ γράψαι βέλτιον μη-
δένα, μήτε πράττοντα πρᾶξαι, μήτε πρεσβεύοντα πρεσβεῦ-
σαι προθυμότερον μηδὲ δικαιότερον. διὰ ταῦτα ἐν πᾶσιν
ἐμαυτὸν ἔταττον. λέγε τὰς ἐπιστολὰς τὰς τοῦ Φιλίππου.*

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

Εἰς ταῦτα κατέστησε Φίλιππον ἡ ἐμὴ πολιτεία, Αἰ- 222
*σχίνη· ταύτην τὴν φωνὴν ἐκεῖνος ἀφῆκε, πολλοὺς καὶ θρα-
σεῖς τὰ πρὸ τούτων τῇ πόλει ἐπαιρόμενος λόγους. ἀνθ'
ὧν δικαίως ἐστεφανούμην ὑπὸ τουτωνί, καὶ σὺ παρὼν οὐκ
ἀντέλεγες, ὁ δὲ γραψάμενος Διώνδας τὸ μέρος τῶν ψή-
φων οὐκ ἔλαβεν. καί μοι λέγε ταῦτα τὰ ψηφίσματα τὰ
τότε μὲν ἀποπεφευγότα, ὑπὸ τούτου δ' οὐδὲ γραφέντα.*

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ταυτὶ τὰ ψηφίσματ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὰς αὐτὰς συλ- 223
λαβὰς καὶ ταὐτὰ ῥήματ' ἔχει ἅπερ πρότερον μὲν Ἀριστό-

νικος νῦν δὲ Κτησιφῶν γέγραφεν οὑτοσί. καὶ ταῦτ᾽ Αἰ-
σχίνης οὔτ᾽ ἐδίωξεν αὐτὸς οὔτε τῷ γραψαμένῳ συγκατη-
γόρησεν. καίτοι τότε τὸν Δημομέλη τὸν ταῦτα γράφοντα
καὶ τὸν Ὑπερείδην, εἴπερ ἀληθῆ μου νῦν κατηγορεῖ, μᾶλ-
224 λον ἂν εἰκότως ἢ τόνδ᾽ ἐδίωκεν. διὰ τί; ὅτι τῷδε μὲν
ἔστ᾽ ἀνενεγκεῖν ἐπ᾽ ἐκείνους καὶ τὰς τῶν δικαστηρίων γνώ-
σεις καὶ τὸ τοῦτον αὐτὸν ἐκείνων μὴ κατηγορηκέναι ‖ ταὐτὰ
γραψάντων ἅπερ οὗτος νῦν, καὶ τὸ τοὺς νόμους μηκέτ᾽
ἐᾶν περὶ τῶν οὕτω πραχθέντων κατηγορεῖν, καὶ πολλὰ
ἕτερα· τότε δ᾽ αὐτὸ τὸ πρᾶγμ᾽ ἂν ἐκρίνετο ἐφ᾽ αὑτοῦ,
225 πρίν τι τούτων προλαβεῖν. ἀλλ᾽ οὐκ ἦν οἶμαι τότε ὃ νυνὶ
ποιεῖν, ἐκ παλαιῶν χρόνων καὶ ψηφισμάτων πολλῶν ἐκλέ-
ξαντα ἃ μήτε προῄδει μηδεὶς μήτ᾽ ἂν ᾠήθη τήμερον ῥη-
θῆναι, διαβάλλειν, καὶ μετενεγκόντα τοὺς χρόνους καὶ προ-
φάσεις ἀντὶ τῶν ἀληθῶν ψευδεῖς μεταθέντα τοῖς πεπρα-
226 γμένοις δοκεῖν τι λέγειν. οὐκ ἦν τότε ταῦτα, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς
ἀληθείας, ἐγγὺς τῶν ἔργων, ἔτι μεμνημένων ὑμῶν καὶ
μόνον οὐκ ἐν ταῖς χερσὶν ἕκαστα ἐχόντων, πάντες ἐγίγνοντ᾽
ἂν οἱ λόγοι. διόπερ τοὺς παρ᾽ αὐτὰ τὰ πράγματ᾽ ἐλέγ-
χους φυγὼν νῦν ἥκει, ῥητόρων ἀγῶνα νομίζων, ὥς γ᾽ ἐμοὶ
δοκεῖ, καὶ οὐχὶ τῶν πεπολιτευμένων ἐξέτασιν ποιήσειν ὑμᾶς,
καὶ λόγου κρίσιν, οὐχὶ τοῦ τῇ πόλει συμφέροντος ἔσεσθαι.
227 Εἶτα σοφίζεται, καὶ φησὶ προσήκειν ἧς μὲν οἴκοθεν
ἥκετ᾽ ἔχοντες δόξης περὶ ἡμῶν ἀμελῆσαι, ὥσπερ δ᾽, ὅταν
οἰόμενοι περιεῖναι χρήματά τῳ λογίζησθε, ἂν καθαραὶ
ὦσιν αἱ ψῆφοι καὶ μηδὲν περιῇ, συγχωρεῖτε, οὕτω καὶ
νῦν τοῖς ἐκ τοῦ λόγου φαινομένοις προσθέσθαι. θεάσα-
σθε τοίνυν ὡς σαθρόν, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ φύσει πᾶν ὅ τι
228 ἂν μὴ δικαίως ᾖ πεπραγμένον. ἐκ γὰρ αὐτοῦ τοῦ σοφοῦ
τούτου παραδείγματος ὡμολόγηκε νῦν γ᾽ ἡμᾶς ὑπάρχειν
ἐγνωσμένους ἐμὲ μὲν λέγειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτὸν δ᾽
ὑπὲρ Φιλίππου· οὐ γὰρ ἂν μεταπείθειν ὑμᾶς ‖ ἐζήτει μὴ
τοιαύτης οὔσης τῆς ὑπαρχούσης ὑπολήψεως περὶ ἑκατέ-
229 ρου. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ δίκαια λέγει μεταθέσθαι ταύτην
τὴν δόξαν ἀξιῶν, ἐγὼ διδάξω ῥᾳδίως, οὐ τιθεὶς ψήφους
(οὐ γάρ ἐστιν ὁ τῶν πραγμάτων οὗτος λογισμός) ἀλλ᾽ ἀνα-
μιμνήσκων ἕκαστα ἐν βραχέσι, λογισταῖς ἅμα καὶ μάρτυσι

τοῖς ἀκούουσιν ὑμῖν χρώμενος. ἡ γὰρ ἐμὴ πολιτεία, ἧς
οὗτος κατηγορεῖ, ἀντὶ μὲν τοῦ Θηβαίους μετὰ Φιλίππου
συνεμβαλεῖν εἰς τὴν χώραν, ὃ πάντες ᾤοντο, μεθ' ἡμῶν
παραταξαμένους ἐκεῖνον κωλύειν ἐποίησεν, ἀντὶ δὲ τοῦ 230
ἐν τῇ Ἀττικῇ τὸν πόλεμον εἶναι ἑπτακόσια στάδια ἀπὸ
τῆς πόλεως ἐπὶ τοῖς Βοιωτῶν ὁρίοις γενέσθαι, ἀντὶ δὲ
τοῦ τοὺς λῃστὰς ἡμᾶς φέρειν καὶ ἄγειν ἐκ τῆς Εὐβοίας
ἐν εἰρήνῃ τὴν Ἀττικὴν ἐκ θαλάττης εἶναι πάντα τὸν πό-
λεμον, ἀντὶ δὲ τοῦ τὸν Ἑλλήσποντον ἔχειν Φίλιππον, λα-
βόντα Βυζάντιον, συμπολεμεῖν τοὺς Βυζαντίους μεθ' ἡμῶν
πρὸς ἐκεῖνον. ἆρά σοι ψήφοις ὅμοιος ὁ τῶν ἔργων λογι- 231
σμὸς φαίνεται; ἢ δεῖν ἀντανελεῖν ταῦτα, ἀλλ' οὐχ ὅπως
τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονευθήσεται σκέψασθαι; καὶ οὐκ-
έτι προστίθημι ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν ἐν οἷς καθά-
παξ τινῶν κύριος κατέστη Φίλιππος ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις
πειραθῆναι συνέβη, τῆς δὲ φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ
τῶν πραγμάτων ἐκεῖνος περιβαλλόμενος ἐπλάττετο, ὑμεῖς
καλῶς ποιοῦντες τοὺς καρποὺς κεκόμισθε. ἀλλ' ἐῶ ταῦτα.

Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτ' εἰπεῖν ὀκνήσω, ὅτι ὁ τὸν ῥήτορα 232
βουλόμενος δικαίως ἐξετάζειν καὶ μὴ συκοφαντεῖν οὐκ ἂν
οἷα σὺ νῦν ἔλεγες, ‖ τοιαῦτα κατηγόρει, παραδείγματα
πλάττων καὶ ῥήματα καὶ σχήματα μιμούμενος (πάνυ γὰρ
παρὰ τοῦτο, οὐχ ὁρᾷς; γέγονε τὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰ τουτὶ
τὸ ῥῆμα ἀλλὰ μὴ τουτὶ διελέχθην ἐγώ, ἢ δευρὶ τὴν χεῖρα
ἀλλὰ μὴ δευρὶ παρήνεγκα), ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἂν 233
ἐσκόπει, τίνας εἶχεν ἀφορμὰς ἡ πόλις καὶ τίνας δυνάμεις
ὅτ' εἰς τὰ πράγματ' εἰσῄειν, καὶ τίνας συνήγαγον αὐτῇ
μετὰ ταῦτ' ἐπιστὰς ἐγώ, καὶ πῶς εἶχε τὰ τῶν ἐναντίων.
εἶτ' εἰ μὲν ἐλάττους ἐποίησα τὰς δυνάμεις, παρ' ἐμοὶ τἀ-
δίκημ' ἂν ἐδείκνυεν ὄν, εἰ δὲ πολλῷ μείζους, οὐκ ἂν ἐσυ-
κοφάντει. ἐπειδὴ δὲ σὺ τοῦτο πέφευγας, ἐγὼ ποιήσω·
καὶ σκοπεῖτε εἰ δικαίως χρήσομαι τῷ λόγῳ.

Δύναμιν μὲν τοίνυν εἶχεν ἡ πόλις τοὺς νησιώτας, οὐχ 234
ἅπαντας ἀλλὰ τοὺς ἀσθενεστάτους· οὔτε γὰρ Χίος οὔτε
Ῥόδος οὔτε Κέρκυρα μεθ' ἡμῶν ἦν· χρημάτων δὲ σύντα-
ξιν εἰς πέντε καὶ τετταράκοντα τάλαντα, καὶ ταῦτ' ἦν
προεξειλεγμένα· ὁπλίτην δ' ἢ ἱππέα πλὴν τῶν οἰκείων

*οὐδένα. ὃ δὲ πάντων καὶ φοβερώτατον καὶ μάλισθ' ὑπὲρ
τῶν ἐχθρῶν, οὗτοι παρεσκευάκεισαν τοὺς περιχώρους
πάντας ἔχθρας ἢ φιλίας ἐγγυτέρω, Μεγαρεῖς Θηβαίους
235 Εὐβοέας. τὰ μὲν τῆς πόλεως οὕτως ὑπῆρχεν ἔχοντα, καὶ
οὐδεὶς ἂν ἔχοι παρὰ ταῦτ' εἰπεῖν ἄλλο οὐδέν· τὰ δὲ τοῦ
Φιλίππου, πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγών, σκέψασθε πῶς. πρῶ-
τον μὲν ἦρχε τῶν ἀκολουθούντων αὐτὸς αὐτοκράτωρ, ὃ
τῶν εἰς τὸν πόλεμον μέγιστόν ἐστιν ἁπάντων· εἶθ' οὗτοι
τὰ ὅπλα εἶχον ἐν ταῖς χερσὶν ἀεί· ἔπειτα χρημάτων εὐ-
πόρει, καὶ ἔπραττεν ἃ ‖ δόξειεν αὐτῷ οὐ προλέγων ἐν
τοῖς ψηφίσμασιν, οὐδ' ἐν τῷ φανερῷ βουλευόμενος, οὐδὲ
γραφὰς φεύγων παρανόμων, οὐδ' ὑπεύθυνος ὢν οὐδενί,
236 ἀλλ' ἁπλῶς αὐτὸς δεσπότης ἡγεμὼν κύριος πάντων. ἐγὼ
δ' ὁ πρὸς τοῦτον ἀντιτεταγμένος (καὶ γὰρ τοῦτ' ἐξετά-
σαι δίκαιον) τίνος κύριος ἦν; οὐδενός· αὐτὸ γὰρ τὸ δη-
μηγορεῖν πρῶτον, οὗ μόνου μετεῖχον ἐγώ, ἐξ ἴσου πρου-
τίθεθ' ὑμεῖς τοῖς παρ' ἐκείνου μισθαρνοῦσι καὶ ἐμοί, καὶ
ὅσα οὗτοι περιγένοιντο ἐμοῦ (πολλὰ δ' ἐγίγνετο ταῦτα,
δι' ἣν ἕκαστον τύχοι πρόφασιν), ταῦθ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν
237 ἀπῆτε βεβουλευμένοι. ἀλλ' ὅμως ἐκ τοιούτων ἐλαττωμά-
των ἐγὼ συμμάχους μὲν ὑμῖν ἐποίησα Εὐβοέας Ἀχαιοὺς
Κορινθίους Θηβαίους Μεγαρέας Λευκαδίους Κερκυραίους,
ἀφ' ὧν μύριοι μὲν καὶ πεντακισχίλιοι ξένοι, δισχίλιοι δ'
ἱππεῖς ἄνευ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων συνήχθησαν· χρη-
μάτων δέ, ὅσων ἠδυνήθην ἐγώ, πλείστην συντέλειαν ἐποί-
238 ησα. εἰ δὲ λέγεις ἢ τὰ πρὸς Θηβαίους δίκαια Αἰσχίνη ἢ
τὰ πρὸς Βυζαντίους ἢ τὰ πρὸς Εὐβοέας, ἢ περὶ τῶν ἴσων
νυνὶ διαλέγῃ, πρῶτον μὲν ἀγνοεῖς ὅτι καὶ πρότερον τῶν
ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων ἀγωνισαμένων τριήρων, τριακο-
σίων οὐσῶν τῶν πασῶν, τὰς διακοσίας ἡ πόλις παρέσχετο,
καὶ οὐκ ἐλαττοῦσθαι νομίζουσα οὐδὲ κρίνουσα τοὺς ταῦτα
συμβουλεύσαντας οὐδὲ ἀγανακτοῦσα ἐπὶ τούτοις ἑωρᾶτο
(αἰσχρὸν γάρ), ἀλλὰ τοῖς θεοῖς ἔχουσα χάριν εἰ κοινοῦ
κινδύνου τοῖς Ἕλλησι περιστάντος αὐτὴ διπλάσια τῶν
239 ἄλλων εἰς τὴν ἁπάντων σωτηρίαν παρέσχετο. εἶτα κενὰς
χαρίζῃ χάριτας τουτοισὶ ‖ συκοφαντῶν ἐμέ. τί γὰρ νῦν
λέγεις οἷα ἐχρῆν πράττειν, ἀλλ' οὐ τότ' ὢν ἐν τῇ πόλει*

καὶ παρὼν ταῦτ' ἔγραφες, εἴπερ ἐνεδέχετο παρὰ τοὺς παρόντας καιρούς, ἐν οἷς οὐχ ὅσα ἐβουλόμεθα ἀλλ' ὅσα δοίη τὰ πράγματ' ἔδει δέχεσθαι· ὁ γὰρ ἀντωνούμενος καὶ ταχὺ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀπελαυνομένους προσδεξόμενος καὶ χρήματα προσθήσων ὑπῆρχεν ἕτοιμος.

Ἀλλ' εἰ νῦν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατηγορίας ἔχω, τί 240
ἂν οἴεσθε, εἰ τότ' ἐμοῦ περὶ τούτων ἀκριβολογουμένου ἀπῆλθον αἱ πόλεις καὶ προσέθεντο Φιλίππῳ καὶ ἅμα Εὐβοίας καὶ Θηβῶν καὶ Βυζαντίου κύριος κατέστη, τί ποιεῖν ἂν ἢ τί λέγειν τοὺς ἀσεβεῖς ἀνθρώπους τουτουσί; οὐχ
ὡς ἐξεδόθησαν; οὐχ ὡς ἀπηλάθησαν βουλόμενοι μεθ' 241
ἡμῶν εἶναι; εἶτα τοῦ μὲν Ἑλλησπόντου διὰ Βυζαντίων ἐγκρατὴς καθέστηκε καὶ τῆς σιτοπομπίας τῆς τῶν Ἑλλήνων κύριος, πόλεμος δ' ὅμορος καὶ βαρὺς εἰς τὴν Ἀττικὴν διὰ Θηβαίων κεκόμισται, ἄπλους δ' ἡ θάλαττα ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Εὐβοίας ὁρμωμένων λῃστῶν γέγονεν; οὐκ ἂν ταῦτ'
ἔλεγον, καὶ πολλά γε πρὸς τούτοις ἕτερα; πονηρόν, ὦ 242
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πονηρὸν ὁ συκοφάντης ἀεὶ καὶ πανταχόθεν βάσκανον καὶ φιλαίτιον· τοῦτο δὲ καὶ φύσει κίναδος τἀνθρώπιόν ἐστιν, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκὸς οὐδ' ἐλεύθερον, αὐτοτραγικὸς πίθηκος, ἀρουραῖος Οἰνόμαος, παράσημος ῥήτωρ. τί γὰρ ἡ σὴ δεινότης εἰς ὄνησιν ἥκει τῇ πατρίδι; νῦν ἡμῖν λέγεις περὶ τῶν παρεληλυ-
θότων; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρὸς ἀσθενοῦσι μὲν τοῖς κά- 243
μνουσιν εἰσιὼν μὴ λέγοι μηδὲ δεικνύοι ‖ δι' ὧν ἀποφεύξονται τὴν νόσον, ἐπειδὴ δὲ τελευτήσειέ τις αὐτῶν καὶ τὰ νομιζόμεν' αὐτῷ φέροιτο, ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ μνῆμα διεξίοι "εἰ τὸ καὶ τὸ ἐποίησεν ἅνθρωπος οὑτοσί, οὐκ ἂν ἀπέθανεν." ἐμβρόντητε, εἶτα νῦν λέγεις;

Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὴν ἧτταν, εἰ ταύτῃ γαυριᾷς ἐφ' ᾗ στέ- 244
νειν σε ὦ κατάρατε προσῆκεν, ἐν οὐδενὶ τῶν παρ' ἐμοὶ γεγονυῖαν εὑρήσετε τῇ πόλει. οὑτωσὶ δὲ λογίζεσθε. οὐδαμοῦ πώποθ', ὅποι πρεσβευτὴς ἐπέμφθην ὑφ' ὑμῶν ἐγώ, ἡττηθεὶς ἀπῆλθον τῶν παρὰ Φιλίππου πρέσβεων, οὐκ ἐκ Θετταλίας, οὐκ ἐξ Ἀμβρακίας, οὐκ ἐξ Ἰλλυριῶν, οὐ παρὰ τῶν Θρᾳκῶν βασιλέων, οὐκ ἐκ Βυζαντίου, οὐκ ἄλλοθεν οὐδαμόθεν, οὐ τὰ τελευταῖα ἐκ Θηβῶν, ἀλλ' ἐν οἷς κρα-

τηθεῖεν οἱ πρέσβεις αὐτοῦ τῷ λόγῳ, ταῦτα τοῖς ὅπλοις
245 ἐπιὼν κατεστρέφετο. ταῦτ' οὖν ἀπαιτεῖς παρ' ἐμοῦ, καὶ
οὐκ αἰσχύνει τὸν αὐτὸν εἴς τε μαλακίαν σκώπτων καὶ τῆς
Φιλίππου δυνάμεως ἀξιῶν ἕνα ὄντα κρείττω γενέσθαι;
καὶ ταῦτα τοῖς λόγοις; τίνος γὰρ ἄλλου κύριος ἦν ἐγώ;
οὐ γὰρ τῆς γε ἑκάστου ψυχῆς, οὐδὲ τῆς τύχης τῶν παρα-
ταξαμένων, οὐδὲ τῆς στρατηγίας, ἧς ἔμ' ἀπαιτεῖς εὐθύ-
246 νας· οὕτω σκαιὸς εἶ. ἀλλὰ μὴν ὧν γ' ἂν ὁ ῥήτωρ ὑπεύ-
θυνος εἴη, πᾶσαν ἐξέτασιν λάμβανε· οὐ παραιτοῦμαι. τίνα
οὖν ἐστὶ ταῦτα; ἰδεῖν τὰ πράγματα ἀρχόμενα καὶ προ-
αισθέσθαι καὶ προειπεῖν τοῖς ἄλλοις. ταῦτα πέπρακταί
μοι. καὶ ἔτι τὰς ἑκασταχοῦ βραδυτῆτας ὄκνους ἀγνοίας φι-
λονεικίας, ἃ πολιτικὰ ταῖς ‖ πόλεσι πρόσεστιν ἁπάσαις
καὶ ἀναγκαῖα ἁμαρτήματα, ταῦθ' ὡς εἰς ἐλάχιστον συστεῖ-
λαι, καὶ τοὐναντίον εἰς ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν καὶ τοῦ τὰ
δέοντα ποιεῖν ὁρμὴν προτρέψαι. καὶ ταῦτά μοι πάντα
πεποίηται, καὶ οὐδεὶς μή ποθ' εὕρῃ κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἐλ-
247 λειφθέν. εἰ τοίνυν τις ἔροιτο ὁντινοῦν, τίσι τὰ πλεῖστα
Φίλιππος ὧν κατέπραξε διῳκήσατο, πάντες ἂν εἴποιεν
τῷ στρατοπέδῳ καὶ τῷ διδόναι καὶ διαφθείρειν τοὺς ἐπὶ
τῶν πραγμάτων. οὐκοῦν τῶν μὲν δυνάμεων οὔτε κύριος
οὔθ' ἡγεμὼν ἦν ἐγώ, ὥστε οὐδ' ὁ λόγος τῶν κατὰ ταῦτα
πραχθέντων πρὸς ἐμέ. καὶ μὴν τῷ διαφθαρῆναι χρήμα-
σιν ἢ μὴ κεκράτηκα Φιλίππου· ὥσπερ γὰρ ὁ ὠνούμενος
νενίκηκε τὸν λαβόντα, ἐὰν πρίηται, οὕτως ὁ μὴ λαβὼν
καὶ διαφθαρεὶς νενίκηκε τὸν ὠνούμενον. ὥστε ἀήττητος
ἡ πόλις τὸ κατ' ἐμέ.

248 Ἃ μὲν τοίνυν ἐγὼ παρεσχόμην εἰς τὸ δικαίως τοιαῦτα
γράφειν τοῦτον περὶ ἐμοῦ, πρὸς πολλοῖς ἑτέροις ταῦτα
καὶ παραπλήσια τούτοις ἐστίν, ἃ δ' οἱ πάντες ὑμεῖς, ταῦτ'
ἤδη λέξω. μετὰ γὰρ τὴν μάχην εὐθὺς ὁ δῆμος, εἰδὼς καὶ
ἑωρακὼς πάντα ὅσα ἔπραττον ἐγώ, ἐν αὐτοῖς τοῖς δει-
νοῖς καὶ φοβεροῖς ἐμβεβηκώς, ἡνίκ' οὐδ' ἀγνωμονῆσαί
τι θαυμαστὸν ἦν τοὺς πολλοὺς πρὸς ἐμέ, πρῶτον μὲν
περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως τὰς ἐμὰς γνώμας ἐχειροτόνει,
καὶ πάνθ' ὅσα τῆς φυλακῆς ἕνεκα ἐπράττετο, ἡ διάταξις
τῶν φυλάκων, αἱ τάφροι, τὰ εἰς τὰ τείχη χρή ‖ ματα, διὰ

τῶν ἐμῶν ψηφισμάτων ἐγίγνετο· ἔπειθ᾽ αἱρούμενος σιτώ-
νην ἐκ πάντων ἐμὲ ἐχειροτόνησεν ὁ δῆμος. καὶ μετὰ 249
ταῦτα συστάντων οἷς ἦν ἐπιμελὲς κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, καὶ
γραφὰς εὐθύνας εἰσαγγελίας, πάντα ταῦτ᾽ ἐπαγόντων μοι,
οὐ δι᾽ ἑαυτῶν τό γε πρῶτον ἀλλὰ δι᾽ ὧν μάλισθ᾽ ὑπε-
λάμβανον ἀγνοήσεσθαι (ἴστε γὰρ δήπου καὶ μέμνησθε ὅτι
τοὺς πρώτους χρόνους κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην ἐκρινό-
μην ἐγώ, καὶ οὔτ᾽ ἀπόνοια Σωσικλέους οὔτε συκοφαντία
Φιλοκράτους οὔτε Διώνδου καὶ Μελάντου μανία οὔτ᾽ ἄλλ᾽
οὐδὲν ἀπείρατον ἦν τούτοις κατ᾽ ἐμοῦ), ἐν τοίνυν τούτοις
πᾶσι μάλιστα μὲν διὰ τοὺς θεούς, δεύτερον δὲ δι᾽ ὑμᾶς
καὶ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους ἐσωζόμην. δικαίως· τοῦτο
γὰρ καὶ ἀληθές ἐστι καὶ ὑπὲρ τῶν ὀμωμοκότων καὶ γνόν-
των τὰ εὔορκα δικαστῶν. οὐκοῦν ἐν μὲν οἷς εἰσηγγελλό- 250
μην, ὅτ᾽ ἀπεψηφίζεσθέ μου καὶ τὸ μέρος τῶν ψήφων τοῖς
διώκουσιν οὐ μετεδίδοτε, τότ᾽ ἐψηφίζεσθε τὰ ἄριστά με
πράττειν· ἐν οἷς δὲ τὰς γραφὰς ἀπέφευγον, ἔννομα καὶ γρά-
φειν καὶ λέγειν ἀπεδεικνύμην· ἐν οἷς δὲ τὰς εὐθύνας ἐπεση-
μαίνεσθε, δικαίως καὶ ἀδωροδοκήτως πάντα πεπρᾶχθαί
μοι προσωμολογεῖτε. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τί προσ-
ῆκεν ἢ τί δίκαιον ἦν τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ πεπραγμένοις θέσθαι
τὸν Κτησιφῶντα ὄνομα, οὐχ ὃ τὸν δῆμον ἑώρα τιθέμενον,
οὐχ ὃ τοὺς ὀμωμοκότας δικαστάς, οὐχ ὃ τὴν ἀλήθειαν
παρὰ πᾶσι βεβαιοῦσαν;

Ναί φησιν, ἀλλὰ τὸ τοῦ Κεφάλου καλόν, τὸ μηδε- 251
μίαν γραφὴν φυγεῖν. καὶ νὴ Δί᾽ εὔδαιμόν γε. ἀλλὰ τί
μᾶλλον ‖ ὁ πολλάκις μὲν φυγὼν μηδεπώποτε δ᾽ ἐξελεγ-
χθεὶς ἀδικῶν ἐν ἐγκλήματι γίγνοιτ᾽ ἂν διὰ τοῦτο δικαίως;
καίτοι πρός γε τοῦτον, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τὸ τοῦ Κε-
φάλου καλὸν εἰπεῖν ἔστι μοι· οὐδεμίαν γὰρ πώποτ᾽ ἐγρά-
ψατό με οὐδ᾽ ἐδίωξε γραφήν, ὥστε ὑπὸ σοῦ γε ὡμολό-
γημαι μηδὲν εἶναι τοῦ Κεφάλου χείρων πολίτης.

Πανταχόθεν μὲν τοίνυν ἂν τις ἴδοι τὴν ἀγνωμοσύνην 252
αὐτοῦ καὶ τὴν βασκανίαν, οὐχ ἥκιστα δ᾽ ἀφ᾽ ὧν περὶ τῆς
τύχης διελέχθη. ἐγὼ δ᾽ ὅλως μέν, ὅστις ἄνθρωπος ὢν
ἀνθρώπῳ τύχην προφέρει, ἀνόητον ἡγοῦμαι· ἣν γὰρ ὁ
βέλτιστα πράττειν νομίζων καὶ ἀρίστην ἔχειν οἰόμενος οὐκ

*οἶδεν εἰ μενεῖ τοιαύτη μέχρι τῆς ἑσπέρας, πῶς χρὴ περὶ
ταύτης λέγειν ἢ πῶς ὀνειδίζειν ἑτέρῳ; ἐπειδὴ δ' οὗτος πρὸς
πολλοῖς ἄλλοις καὶ περὶ τούτων ὑπερηφάνως χρῆται τῷ
λόγῳ, σκέψασθ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ θεωρήσατε ὅσῳ
καὶ ἀληθέστερον καὶ ἀνθρωπινώτερον ἐγὼ περὶ τῆς τύχης
253 τούτου διαλεχθήσομαι. ἐγὼ τὴν μὲν τῆς πόλεως τύχην
ἀγαθὴν ἡγοῦμαι, καὶ ταῦθ' ὁρῶ καὶ τὸν Δία τὸν Δωδω-
ναῖον ἡμῖν μαντευόμενον, τὴν μέντοι τῶν πάντων ἀνθρώ-
πων, ἣ νῦν ἐπέχει, χαλεπὴν καὶ δεινήν· τίς γὰρ Ἑλλήνων
ἢ τίς βαρβάρων οὐ πολλῶν κακῶν ἐν τῷ παρόντι πεπεῖ-
254 ραται; τὸ μὲν τοίνυν προελέσθαι τὰ κάλλιστα καὶ τὸ τῶν
οἰηθέντων Ἑλλήνων, εἰ προεῖντο ἡμᾶς, ἐν εὐδαιμονίᾳ διά-
ξειν, αὐτῶν ἄμεινον πράττειν τῆς ἀγαθῆς τύχης τῆς πόλεως
εἶναι τίθημι· τὸ δὲ προσκροῦσαι καὶ μὴ πάνθ' ὡς ‖ ἠβου-
λόμεθ' ἡμῖν συμβῆναι τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τύχης
τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τὴν
255 πόλιν. τὴν δ' ἰδίαν τύχην τὴν ἐμὴν καὶ τὴν ἑνὸς ἡμῶν ἑκά-
στου ἐν τοῖς ἰδίοις ἐξετάζειν δίκαιον εἶναι νομίζω. ἐγὼ
μὲν οὑτωσὶ περὶ τῆς τύχης ἀξιῶ, ὀρθῶς καὶ δικαίως, ὡς
ἐμαυτῷ δοκῶ, νομίζω δὲ καὶ ὑμῖν· ὁ δὲ τὴν ἰδίαν τύχην
τὴν ἐμὴν τῆς κοινῆς τῆς πόλεως κυριωτέραν εἶναί φησι,
τὴν μικρὰν καὶ φαύλην τῆς ἀγαθῆς καὶ μεγάλης. καὶ πῶς
ἔνι τοῦτο γενέσθαι;*

256 *Καὶ μὴν εἴ γε τὴν ἐμὴν τύχην πάντως ἐξετάζειν Αἰ-
σχίνη προαιρεῖ, πρὸς τὴν σαυτοῦ σκόπει, κἂν εὕρῃς τὴν
ἐμὴν βελτίω τῆς σῆς, παῦσαι λοιδορούμενος αὐτῇ. σκό-
πει τοίνυν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. καί μου πρὸς Διὸς μηδεμίαν
ψυχρότητα καταγνῷ μηδείς. ἐγὼ γὰρ οὔτ' εἴ τις πενίαν
προπηλακίζει, νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι, οὔτ' εἴ τις ἐν ἀφθό-
νοις τραφεὶς ἐπὶ τούτῳ σεμνύνεται· ἀλλ' ὑπὸ τῆς του-
τουὶ τοῦ χαλεποῦ βλασφημίας καὶ συκοφαντίας εἰς τοιού-
τους λόγους ἐμπίπτειν ἀναγκάζομαι, οἷς ἐκ τῶν ἐνόντων
ὡς ἂν δύνωμαι μετριώτατα χρήσομαι.*

257 *Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ὑπῆρξεν, Αἰσχίνη, παιδὶ μὲν ὄντι
φοιτᾶν εἰς τὰ προσήκοντα διδασκαλεῖα, καὶ ἔχειν ὅσα χρὴ
τὸν μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσοντα δι' ἔνδειαν, ἐξελθόντι δὲ ἐκ
παίδων ἀκόλουθα τούτοις πράττειν, χορηγεῖν τριηραρ-*

χεῖν εἰσφέρειν, μηδεμιᾶς φιλοτιμίας μήτε ἰδίας μήτε δη-
μοσίας ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς φίλοις
χρήσιμον εἶναι, ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰ κοινὰ προσελθεῖν ἔδοξέ
μοι, τοιαῦτα πολιτεύματα ‖ ἑλέσθαι ὥστε καὶ ὑπὸ τῆς
πατρίδος καὶ ὑπ' ἄλλων Ἑλλήνων πολλῶν πολλάκις ἐστε-
φανῶσθαι, καὶ μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς ὑμᾶς, ὡς οὐ καλά γ'
ἦν ἃ προειλόμην, ἐπιχειρεῖν λέγειν. ἐγὼ μὲν δὴ τοιαύτῃ 258
συμβεβίωκα τύχῃ, καὶ πόλλ' ἂν ἔχων ἕτερ' εἰπεῖν περὶ
αὐτῆς παραλείπω, φυλαττόμενος τὸ λυπῆσαί τινα ἐν οἷς
σεμνύνομαι. σὺ δ' ὁ σεμνὸς ἀνὴρ καὶ διαπτύων τοὺς ἄλ-
λους σκόπει πρὸς ταύτην ποίᾳ τινὶ κέχρησαι τύχῃ, δι' ἣν
παῖς μὲν ὢν μετὰ πολλῆς ἐνδείας ἐτράφης, ἅμα τῷ πα-
τρὶ πρὸς τῷ διδασκαλείῳ προσεδρεύων, τὸ μέλαν τρίβων
καὶ τὰ βάθρα σπογγίζων καὶ τὸ παιδαγωγεῖον κορῶν,
οἰκέτου τάξιν, οὐκ ἐλευθέρου παιδὸς ἔχων, ἀνὴρ δὲ γε- 259
νόμενος τῇ μητρὶ τελούσῃ τὰς βίβλους ἀνεγίγνωσκες καὶ
τἆλλα συνεσκευωροῦ, τὴν μὲν νύκτα νεβρίζων καὶ κρατη-
ρίζων καὶ καθαίρων τοὺς τελουμένους καὶ ἀπομάττων τῷ
πηλῷ καὶ τοῖς πιτύροις καὶ ἀνιστὰς ἀπὸ τοῦ καθαρμοῦ
καὶ κελεύων λέγειν "ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον," ἐπὶ
τῷ μηδένα πώποτε τηλικοῦτ' ὀλολύξαι σεμνυνόμενος (καὶ
ἔγωγε νομίζω· μὴ γὰρ οἴεσθ' αὐτὸν φθέγγεσθαι μὲν οὕτω
μέγα, ὀλολύζειν δ' οὐχ ὑπέρλαμπρον), ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις 260
τοὺς καλοὺς θιάσους ἄγων διὰ τῶν ὁδῶν, τοὺς ἐστεφα-
νωμένους τῷ μαράθῳ καὶ τῇ λεύκῃ, τοὺς ὄφεις τοὺς πα-
ρείας θλίβων καὶ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς αἰωρῶν, καὶ βοῶν
εὐοῖ σαβοῖ, καὶ ἐπορχούμενος ὕης ἄττης ἄττης ὕης, ἔξαρχος
καὶ προηγεμὼν καὶ κιστοφόρος καὶ λικνοφόρος καὶ τοι-
αῦτα ὑπὸ τῶν γρᾳδίων προσαγορευόμενος, μισθὸν ‖ λαμ-
βάνων τούτων ἔνθρυπτα καὶ στρεπτοὺς καὶ νεήλατα, ἐφ'
οἷς τίς οὐκ ἂν ὡς ἀληθῶς αὑτὸν εὐδαιμονίσειε καὶ τὴν
αὑτοῦ τύχην; ἐπειδὴ δ' εἰς τοὺς δημότας ἐνεγράφης ὁπωσ- 261
δήποτε, ἐῶ γὰρ τοῦτο, ἐπειδὴ δ' οὖν ἐνεγράφης, εὐθέως
τὸ κάλλιστον ἐξελέξω τῶν ἔργων, γραμματεύειν καὶ ὑπη-
ρετεῖν τοῖς ἀρχιδίοις. ὡς δ' ἀπηλλάγης ποτὲ καὶ τούτου,
πάνθ' ἃ τῶν ἄλλων κατηγορεῖς αὐτὸς ποιήσας, οὐ κατῄ-
σχυνας μὰ Δί' οὐδὲν τῶν προϋπηργμένων τῷ μετὰ ταῦτα

262 *βίῳ, ἀλλὰ μισθώσας σαυτὸν τοῖς βαρυστόνοις ἐπικαλου-*
μένοις ἐκείνοις ὑποκριταῖς, Σιμύλῳ καὶ Σωκράτει, ἐτρι-
ταγωνίστεις, σῦκα καὶ βότρυς καὶ ἐλάας συλλέγων ὥσπερ
ὀπωρώνης ἐκ τῶν ἀλλοτρίων χωρίων, πλείω λαμβάνων
ἀπὸ τούτων ἢ τῶν ἀγώνων, οὓς ὑμεῖς περὶ τῆς ψυχῆς
ἠγωνίζεσθε· ἦν γὰρ ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος ὑμῖν πρὸς
τοὺς θεατὰς πόλεμος, ὑφ' ὧν πολλὰ τραύματ' εἰληφὼς
εἰκότως τοὺς ἀπείρους τῶν τοιούτων κινδύνων ὡς δειλοὺς
263 *σκώπτεις. ἀλλὰ γὰρ παρεὶς ὧν τὴν πενίαν αἰτιάσαιτ' ἄν*
τις, πρὸς αὐτὰ τὰ τοῦ τρόπου σου βαδιοῦμαι κατηγορή-
ματα. τοιαύτην γὰρ εἵλου πολιτείαν, ἐπειδή ποτε καὶ
τοῦτ' ἐπῆλθέ σοι ποιῆσαι, δι' ἣν εὐτυχούσης μὲν τῆς
πατρίδος λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πλη-
γήσεσθαι προσδοκῶν ἐφ' οἷς σαυτῷ συνῄδεις ἀδικοῦντι,
ἐν οἷς δ' ἠτύχησαν οἱ ἄλλοι, θρασὺς ὢν ὑφ' ἁπάντων
264 *ὤψαι. καίτοι ὅστις χιλίων πολιτῶν ἀποθανόντων ἐθάρ-*
ρησε, τί οὗτος παθεῖν ὑπὸ τῶν ζώντων δίκαιος ἐστίν;
πολλὰ τοίνυν ἕτερ' εἰπεῖν ‖ ἔχων περὶ αὐτοῦ παραλείψω·
οὐ γὰρ ὅσ' ἂν δείξαιμι προσόντ' αἰσχρὰ τούτῳ καὶ ὀνείδη,
πάντ' οἶμαι δεῖν εὐχερῶς λέγειν, ἀλλ' ὅσα μηδὲν αἰσχρόν
ἐστιν εἰπεῖν ἐμοί.

265 *Ἐξέτασον τοίνυν παρ' ἄλληλα τὰ σοὶ κἀμοὶ βεβιωμένα,*
πράως, μὴ πικρῶς, Αἰσχίνη· εἶτ' ἐρώτησον τουτουσὶ τὴν
ποτέρου τύχην ἂν ἕλοιθ' ἕκαστος αὐτῶν. ἐδίδασκες γράμ-
ματα, ἐγὼ δ' ἐφοίτων. ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην. ἐγραμ-
μάτευες, ἐγὼ δ' ἠκκλησίαζον. ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δ'
ἐθεώρουν. ἐξέπιπτες, ἐγὼ δ' ἐσύριττον. ὑπὲρ τῶν ἐχ-
θρῶν πεπολίτευσαι πάντα, ἐγὼ δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος.
266 *ἐῶ τἆλλα, ἀλλὰ νυνὶ τήμερον ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τοῦ στεφα-*
νωθῆναι δοκιμάζομαι, τὸ δὲ μηδ' ὁτιοῦν ἀδικεῖν ἀνωμο-
λόγημαι, σοὶ δὲ συκοφάντῃ μὲν εἶναι δοκεῖν ὑπάρχει, κιν-
δυνεύεις δὲ εἴτε δεῖ σ' ἔτι τοῦτο ποιεῖν, εἴτ' ἤδη πεπαῦ-
σθαι μὴ μεταλαβόντα τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων. ἀγαθῇ
γ', οὐχ ὁρᾷς; τύχῃ συμβεβιωκὼς τῆς ἐμῆς κατηγορεῖς.
267 *Φέρε δὴ καὶ τὰς τῶν λειτουργιῶν μαρτυρίας, ὧν λε-*
λειτούργηκα, ὑμῖν ἀναγνῶ· παρ' ἃς παρανάγνωθι καὶ σύ
μοι τὰς ῥήσεις ἃς ἐλυμαίνου, "ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ

σκότου πύλας" καὶ "κακαγγελεῖν μὲν ἴσθι μὴ θέλοντά με," καὶ κακὸν κακῶς σε μάλιστα μὲν οἱ θεοί, ἔπειτα οὗτοι πάντες ἀπολέσειαν, πονηρὸν ὄντα καὶ πολίτην καὶ τριταγωνιστήν.

Λέγε τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Ἐν μὲν τοίνυν τοῖς πρὸς τὴν πόλιν τοιοῦτος· ἐν δὲ 268
τοῖς ἰδίοις εἰ μὴ πάντες ἴστε ὅτι κοινὸς καὶ ‖ φιλάνθρωπος καὶ τοῖς δεομένοις ἐπαρκῶν, σιωπῶ καὶ οὐδὲν ἂν εἴποιμι οὐδὲ παρασχοίμην περὶ τούτων οὐδεμίαν μαρτυρίαν, οὔτ' εἴ τινας ἐκ τῶν πολεμίων ἐλυσάμην, οὔτ' εἴ τισι θυγατέρας συνεξέδωκα, οὔτε τῶν τοιούτων οὐδέν. καὶ γὰρ οὕτω πως ὑπείληφα. ἐγὼ νομίζω τὸν μὲν εὖ πα- 269
θόντα δεῖν μεμνῆσθαι πάντα τὸν χρόνον, τὸν δὲ ποιήσαντα εὐθὺς ἐπιλελῆσθαι, εἰ δεῖ τὸν μὲν χρηστοῦ τὸν δὲ μὴ μικροψύχου ποιεῖν ἔργον ἀνθρώπου. τὸ δὲ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ὑπομιμνήσκειν καὶ λέγειν μικροῦ δεῖν ὅμοιόν ἐστι τῷ ὀνειδίζειν. οὐ δὴ ποιήσω τοιοῦτον οὐδέν, οὐδὲ προαχθήσομαι, ἀλλ' ὅπως ποθ' ὑπείλημμαι περὶ τούτων, ἀρκεῖ μοι.

Βούλομαι δὲ τῶν ἰδίων ἀπαλλαγεὶς ἔτι μικρὰ πρὸς 270
ὑμᾶς εἰπεῖν περὶ τῶν κοινῶν. εἰ μὲν γὰρ ἔχεις, Αἰσχίνη, τῶν ὑπὸ τοῦτον τὸν ἥλιον εἰπεῖν ἀνθρώπων ὅστις ἀθῷος τῆς Φιλίππου πρότερον καὶ νῦν τῆς Ἀλεξάνδρου δυναστείας γέγονεν, ἢ τῶν Ἑλλήνων ἢ τῶν βαρβάρων, ἔστω, συγχωρῶ τὴν ἐμὴν εἴτε τύχην εἴτε δυστυχίαν ὀνομάζειν βούλει πάντων αἰτίαν γεγενῆσθαι. εἰ δὲ καὶ τῶν μηδε- 271
πώποτ' ἰδόντων ἐμὲ μηδὲ φωνὴν ἀκηκοότων ἐμοῦ πολλοὶ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπόνθασι, μὴ μόνον κατ' ἄνδρα ἀλλὰ καὶ πόλεις ὅλαι καὶ ἔθνη, πόσῳ δικαιότερον καὶ ἀληθέστερον τὴν ἁπάντων, ὡς ἔοικεν, ἀνθρώπων τύχην κοινὴν καὶ φοράν τινα πραγμάτων χαλεπὴν καὶ οὐχ οἵαν ἔδει τούτων αἰτίαν ἡγεῖσθαι. σὺ τοίνυν ταῦτ' ἀφεὶς ἐμὲ τὸν 272
παρὰ τουτοισὶ πεπολιτευμένον αἰτιᾷ, καὶ ταῦτ' εἰδὼς ὅτι, καὶ εἰ ‖ μὴ τὸ ὅλον, μέρος γ' ἐπιβάλλει τῆς βλασφημίας ἅπασι, καὶ μάλιστα σοί. εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν αὐτοκράτωρ περὶ τῶν πραγμάτων ἐβουλευόμην, ἦν

ἂν τοῖς ἄλλοις ῥήτορσιν ὑμῖν ἐμὲ αἰτιᾶσθαι· εἰ δὲ παρ-
273 *ῆτε μὲν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἁπάσαις, ἀεὶ δ' ἐν κοινῷ*
τὸ συμφέρον ἡ πόλις προυτίθει σκοπεῖν, πᾶσι δὲ ταῦτ'
ἐδόκει τότ' ἄριστ' εἶναι, καὶ μάλιστα σοί (οὐ γὰρ ἐπ' εὐ-
νοίᾳ γ' ἐμοὶ παρεχώρεις ἐλπίδων καὶ ζήλου καὶ τιμῶν, ἃ
πάντα προσῆν τοῖς τότε πραττομένοις ὑπ' ἐμοῦ; ἀλλὰ
τῆς ἀληθείας ἡττώμενος δῆλον ὅτι καὶ τῷ μηδὲν ἔχειν εἰ-
πεῖν βέλτιον), πῶς οὐκ ἀδικεῖς καὶ δεινὰ ποιεῖς τούτοις
274 *νῦν ἐγκαλῶν ὧν τότ' οὐκ εἶχες λέγειν βελτίω; παρὰ μὲν*
τοίνυν τοῖς ἄλλοις ἔγωγ' ὁρῶ πᾶσιν ἀνθρώποις διωρι-
σμένα καὶ τεταγμένα πως τὰ τοιαῦτα. ἀδικεῖ τις ἑκών;
ὀργὴν καὶ τιμωρίαν κατὰ τούτου. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγ-
γνώμην ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. οὔτ' ἀδικῶν τις οὔτ'
ἐξαμαρτάνων, εἰς τὰ πᾶσι δοκοῦντα συμφέρειν ἑαυτὸν
δοὺς οὐ κατώρθωσε μεθ' ἁπάντων; οὐκ ὀνειδίζειν οὐδὲ
λοιδορεῖσθαι τῷ τοιούτῳ δίκαιον, ἀλλὰ συνάχθεσθαι.
275 *φανήσεται ταῦτα πάντα οὕτως οὐ μόνον τοῖς νομίμοις,*
ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τοῖς ἀγράφοις νόμοις καὶ τοῖς ἀν-
θρωπίνοις ἤθεσι διώρικεν. Αἰσχίνης τοίνυν τοσοῦτον ὑπερ-
βέβληκεν ἅπαντας ἀνθρώπους ὠμότητι καὶ συκοφαντίᾳ
ὥστε καὶ ὧν αὐτὸς ὡς ἀτυχημάτων ἐμέμνητο, καὶ ταῦτ'
ἐμοῦ κατηγορεῖ.
276 *Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ αὐτὸς ἁπλῶς καὶ μετ'*
εὐνοίας πάντας εἰρηκὼς τοὺς λόγους, φυλάττειν ἐμὲ καὶ
τηρεῖν ἐκέλευεν, ὅπως μὴ ‖ παρακρούσομαι μηδ' ἐξαπα-
τήσω, δεινὸν καὶ γόητα καὶ σοφιστὴν καὶ τὰ τοιαῦτ' ὀνο-
μάζων, ὡς ἐὰν πρότερός τις εἴπῃ τὰ προσόνθ' ἑαυτῷ
περὶ ἄλλου, καὶ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα, καὶ οὐκέτι τοὺς
ἀκούοντας σκεψομένους τίς ποτ' αὐτός ἐστιν ὁ ταῦτα λέ-
γων. ἐγὼ δ' οἶδ' ὅτι γιγνώσκετε τοῦτον ἅπαντες, καὶ
πολὺ τούτῳ μᾶλλον ἢ ἐμοὶ νομίζετε ταῦτα προσεῖναι.
277 *κἀκεῖνο δ' εὖ οἶδ', ὅτι τὴν ἐμὴν δεινότητα — ἔστω γάρ.*
καίτοι ἔγωγ' ὁρῶ τῆς τῶν λεγόντων δυνάμεως τοὺς ἀκού-
οντας τὸ πλεῖστον κυρίους· ὡς γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀποδέξησθε
καὶ πρὸς ἕκαστον ἔχητ' εὐνοίας, οὕτως ὁ λέγων ἔδοξε
φρονεῖν. εἰ δ' οὖν ἔστι καὶ παρ' ἐμοί τις ἐμπειρία τοιαύτη,
ταύτην μὲν εὑρήσετε πάντες ἐν τοῖς κοινοῖς ἐξεταζομένην

ὑπὲρ ὑμῶν ἀεὶ καὶ οὐδαμοῦ καθ' ὑμῶν οὐδ' ἰδίᾳ, τὴν δὲ
τούτου τοὐναντίον οὐ μόνον τῷ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν,
ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐλύπησέ τι τοῦτον ἢ προσέκρουσέ που,
κατὰ τούτων. οὐ γὰρ αὐτῇ δικαίως, οὐδ' ἐφ' ἃ συμφέρει
τῇ πόλει, χρῆται. οὔτε γὰρ τὴν ὀργὴν οὔτε τὴν ἔχθραν 278
οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων τὸν καλὸν κἀγαθὸν πολί-
την δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εἰσεληλυθότας δικαστὰς
ἀξιοῦν αὐτῷ βεβαιοῦν, οὐδ' ὑπὲρ τούτων εἰς ὑμᾶς εἰσ-
ιέναι, ἀλλὰ μάλιστα μὲν μὴ ἔχειν ταῦτ' ἐν τῇ φύσει, εἰ
δ' ἄρ' ἀνάγκη, πράως καὶ μετρίως διακείμεν' ἔχειν. ἐν
τίσιν οὖν σφοδρὸν εἶναι τὸν πολιτευόμενον καὶ τὸν ῥή-
τορα δεῖ; ἐν οἷς τῶν ὅλων τι κινδυνεύεται τῇ πόλει, καὶ
ἐν οἷς πρὸς τους ἐναντίους ἐστὶ τῷ δήμῳ, ἐν τούτοις·
ταῦτα γὰρ γενναίου καὶ ἀγαθοῦ πολίτου. μηδενὸς δὲ ἀδι- 279
κήματος πώποτε ‖ δημοσίου, προσθήσω δὲ μηδ' ἰδίου,
δίκην ἀξιώσαντα λαβεῖν παρ' ἐμοῦ μήθ' ὑπὲρ τῆς πόλεως
μήθ' ὑπὲρ αὑτοῦ, στεφάνου καὶ ἐπαίνου κατηγορίαν ἥκειν
συνεσκευασμένον καὶ τοσουτουσὶ λόγους ἀνηλωκέναι ἰδίας
ἔχθρας καὶ φθόνου καὶ μικροψυχίας ἐστὶ σημεῖον, οὐδε-
νὸς χρηστοῦ. τὸ δὲ δὴ καὶ τοὺς πρὸς ἐμὲ αὐτὸν ἀγῶνας
ἐάσαντα νῦν ἐπὶ τόνδ' ἥκειν πᾶσαν ἔχει κακίαν. καί μοι 280
δοκεῖς ἐκ τούτων, Αἰσχίνη, λόγων ἐπίδειξίν τινα καὶ φω-
νασκίας βουλόμενος ποιήσασθαι τοῦτον προελέσθαι τὸν
ἀγῶνα, οὐκ ἀδικήματος οὐδενὸς λαβεῖν τιμωρίαν. ἔστι δ'
οὐχ ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος Αἰσχίνη τίμιον, οὐδ' ὁ τόνος
τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τὸ ταὐτὰ προαιρεῖσθαι τοῖς πολλοῖς
καὶ τὸ τοὺς αὐτοὺς μισεῖν καὶ φιλεῖν οὕσπερ ἂν ἡ πατρίς.
ὁ γὰρ οὕτως ἔχων τὴν ψυχήν, οὗτος ἐπ' εὐνοίᾳ πάντ' 281
ἐρεῖ· ὁ δ' ἀφ' ὧν ἡ πόλις προορᾶταί τινα κίνδυνον ἑαυτῇ,
τούτους θεραπεύων οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολ-
λοῖς, οὔκουν οὐδὲ τῆς ἀσφαλείας τὴν αὐτὴν ἔχει προσ-
δοκίαν. ἀλλ', ὁρᾷς; ἐγώ· ταὐτὰ γὰρ συμφέρονθ' εἱλόμην
τουτοισί, καὶ οὐδὲν ἐξαίρετον οὐδ' ἴδιον πεποίημαι. ἆρ' 282
οὖν οὐδὲ σύ; καὶ πῶς; ὃς εὐθέως μετὰ τὴν μάχην πρε-
σβευτὴς ἐπορεύου πρὸς Φίλιππον, ὃς ἦν τῶν ἐν ἐκείνοις
τοῖς χρόνοις συμφορῶν αἴτιος τῇ πατρίδι, καὶ ταῦτ' ἀρ-
νούμενος πάντα τὸν ἔμπροσθε χρόνον ταύτην τὴν χρείαν,

*ὡς πάντες ἴσασιν. καίτοι τίς ὁ τὴν πόλιν ἐξαπατῶν; οὐχ
ὁ μὴ λέγων ἃ φρονεῖ; τῷ δ' ὁ κῆρυξ καταρᾶται δικαίως;
οὐ τῷ τοιούτῳ; τί δὲ μεῖζον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ἀδίκημα
|| κατ' ἀνδρὸς ῥήτορος ἢ εἰ μὴ ταὐτὰ φρονεῖ καὶ λέγει;
283 σὺ τοίνυν οὗτος εὑρέθης. εἶτα σὺ φθέγγῃ καὶ βλέπειν εἰς
τὰ τούτων πρόσωπα τολμᾷς; πότερ' οὐχ ἡγεῖ γιγνώ-
σκειν αὐτοὺς ὅστις εἶ; ἢ τοσοῦτον ὕπνον καὶ λήθην ἅπαν-
τας ἔχειν ὥστ' οὐ μεμνῆσθαι τοὺς λόγους οὓς ἐδημηγόρεις
ἐν τῷ πολέμῳ, καταρώμενος καὶ διομνύμενος μηδὲν εἶναι
σοὶ καὶ Φιλίππῳ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐμὲ τὴν αἰτίαν σοι ταύ-
την ἐπάγειν τῆς ἰδίας ἕνεκ' ἔχθρας, οὐκ οὖσαν ἀληθῆ.
284 ὡς δ' ἀπηγγέλθη τάχισθ' ἡ μάχη, οὐδὲν τούτων φρον-
τίσας εὐθέως ὡμολόγεις καὶ προσεποιοῦ φιλίαν καὶ ξε-
νίαν εἶναί σοι πρὸς αὐτόν, τῇ μισθαρνίᾳ ταῦτα μετατι-
θέμενος τὰ ὀνόματα· ἐκ ποίας γὰρ ἴσης ἢ δικαίας προ-
φάσεως Αἰσχίνῃ τῷ Γλαυκοθέας τῆς τυμπανιστρίας ξένος
ἢ φίλος ἢ γνώριμος ἦν Φίλιππος; ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ, ἀλλ'
ἐμισθώθης ἐπὶ τῷ τὰ τουτωνὶ συμφέροντα διαφθείρειν.
ἀλλ' ὅμως οὕτω φανερῶς αὐτὸς εἰλημμένος προδότης καὶ
κατὰ σαυτοῦ μηνυτὴς ἐπὶ τοῖς συμβᾶσι γεγονὼς ἐμοὶ λοι-
δορεῖ καὶ ὀνειδίζεις ταῦτα ὧν πάντας μᾶλλον αἰτίους
εὑρήσεις.*

285 *Πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα ἡ πόλις, Αἰσχίνη, καὶ προ-
είλετο καὶ κατώρθωσε δι' ἐμοῦ, ὧν οὐκ ἠμνημόνησεν.
σημεῖον δέ· χειροτονῶν γὰρ ὁ δῆμος τὸν ἐροῦντ' ἐπὶ τοῖς
τετελευτηκόσι παρ' αὐτὰ τὰ συμβάντα οὐ σὲ ἐχειροτόνησε
προβληθέντα, καίπερ εὔφωνον ὄντα, οὐδὲ Δημάδην, ἄρτι
πεποιηκότα τὴν εἰρήνην, οὐδ' Ἡγήμονα, οὐδ' ἄλλον ὑμῶν
οὐδένα, ἀλλ' ἐμέ. καὶ παρελθόντος σοῦ καὶ Πυθοκλέους
|| ὠμῶς καὶ ἀναιδῶς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, καὶ κατηγορούν-
των ἐμοῦ ταὐτὰ ἃ καὶ σὺ νυνί, καὶ λοιδορουμένων, ἔτ'
286 ἄμεινον ἐχειροτόνησεν ἐμέ. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ἀγνοεῖς μέν,
ὅμως δὲ φράσω σοι κἀγώ. ἀμφότερ' ᾔδεσαν οὗτοι, τήν
τ' ἐμὴν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, μεθ' ἧς τὰ πράγματ'
ἔπραττον, καὶ τὴν ὑμετέραν ἀδικίαν· ἃ γὰρ εὐθενούν-
των τῶν πραγμάτων ἠρνεῖσθε διομνύμενοι, ταῦτ' ἐν οἷς
ἔπταισεν ἡ πόλις ὡμολογήσατε. τοὺς οὖν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς*

ἀτυχήμασιν ὧν ἐφρόνουν λαβόντας ἄδειαν ἐχθροὺς μὲν πάλαι, φανεροὺς δὲ τόθ' ἡγήσαντο αὐτοῖς γεγενῆσθαι. εἶτα καὶ προσήκειν ὑπελάμβανον τὸν ἐροῦντ' ἐπὶ τοῖς τε- 287
τελευτηκόσι καὶ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν κοσμήσοντα μήθ' ὁμωρόφιον μήθ' ὁμόσπονδον γεγενημένον εἶναι τοῖς πρὸς ἐκείνους παραταξαμένοις, μηδ' ἐκεῖ μὲν κωμάζειν καὶ παιωνίζειν ἐπὶ ταῖς τῶν Ἑλλήνων συμφοραῖς μετὰ τῶν αὐτοχείρων τοῦ φόνου, δεῦρο δ' ἐλθόντα τιμᾶσθαι, μηδὲ τῇ φωνῇ δακρύειν ὑποκρινόμενον τὴν ἐκείνων τύχην, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ συναλγεῖν. τοῦτο δ' ἑώρων παρ' ἑαυτοῖς καὶ παρ' ἐμοί, παρὰ δ' ὑμῖν οὔ. διὰ ταῦτ' ἔμ' ἐχειροτόνησαν καὶ οὐχ ὑμᾶς. καὶ οὐχ ὁ μὲν δῆμος οὕτως, οἱ δὲ τῶν τε- 288
τελευτηκότων πατέρες καὶ ἀδελφοὶ ὑπὸ τοῦ δήμου τόθ' αἱρεθέντες ἐπὶ τὰς ταφὰς ἄλλως πως, ἀλλὰ δέον ποιεῖν αὐτοὺς τὸ περίδειπνον ὡς παρ' οἰκειοτάτῳ τῶν τετελευτηκότων, ὥσπερ τἄλλ' εἴωθε γίγνεσθαι, τοῦτ' ἐποίησαν παρ' ἐμοί. εἰκότως· γένει μὲν γὰρ ἕκαστος ἑκάστῳ μᾶλλον οἰκεῖος ἦν ἐμοῦ, κοινῇ δὲ πᾶσιν οὐδεὶς ἐγγυτέρω· ᾧ γὰρ ἐκείνους σωθῆναι ‖ καὶ κατορθῶσαι μάλιστα διέφερεν, οὗτος καὶ παθόντων ἃ μή ποτ' ὤφελον τῆς ὑπὲρ ἁπάντων λύπης πλεῖστον μετεῖχεν.

289 *Λέγε δ' αὐτῷ τουτὶ τὸ ἐπίγραμμα, ὃ δημοσίᾳ προείλετο ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπιγράψαι, ἵν' εἰδῇς Αἰσχίνη καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ σαυτὸν ἀγνώμονα καὶ συκοφάντην ὄντα καὶ μιαρόν. λέγε.*

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ. *Οἵδε πάτρας ἕνεκα σφετέρας εἰς δῆριν ἔθεντο*
ὅπλα, καὶ ἀντιπάλων ὕβριν ἀπεσκέδασαν.
μαρνάμενοι δ' ἀρετῆς καὶ δείματος οὐκ ἐσάωσαν
ψυχάς, ἀλλ' Ἀίδην κοινὸν ἔθεντο βράβην,
οὕνεκεν Ἑλλήνων, ὡς μὴ ζυγὸν αὐχένι θέντες
δουλοσύνης στυγερὰν ἀμφὶς ἔχωσιν ὕβριν.
γαῖα δὲ πατρὶς ἔχει κόλποις τῶν πλεῖστα καμόντων
σώματ', ἐπεὶ θνητοῖς ἐκ Διὸς ἥδε κρίσις.
μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν
ἐν βιοτῇ, μοῖραν δ' οὔ τι φυγεῖν ἔπορεν.

290 *Ἀκούεις, Αἰσχίνη, καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ ὡς τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστι θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν; οὐ τῷ συμβούλῳ τὴν τοῦ κατορθοῦν τοὺς ἀγωνιζομένους ἀνέθηκε δύναμιν,*

ἀλλὰ τοῖς θεοῖς. τί οὖν ὦ κατάρατ᾽ ἐμοὶ περὶ τούτων
λοιδορεῖ, καὶ λέγεις ἃ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς οἱ θεοὶ τρέψειαν
εἰς κεφαλήν;
291 *Πολλὰ τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλα κατηγορη-*
κότος αὐτοῦ καὶ κατεψευσμένου, μάλιστ᾽ ἐθαύμασα πάν-
των ὅτε τῶν συμβεβηκότων τότε τῇ πόλει μνησθεὶς οὐχ
ὡς ἂν εὔνους καὶ δίκαιος πολίτης ἔσχε τὴν γνώμην, οὐδ᾽
ἐδάκρυσεν, οὐδ᾽ ἔπαθε τοιοῦτον οὐδὲν τῇ ψυχῇ, ἀλλ᾽ ἐπά-
ρας τὴν φωνὴν καὶ ‖ γεγηθὼς καὶ λαρυγγίζων ᾤετο μὲν
ἐμοῦ κατηγορεῖν δῆλον ὅτι, δεῖγμα δ᾽ ἐξέφερε καθ᾽ ἑαυ-
τοῦ ὅτι ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀνιαροῖς οὐδὲν ὁμοίως ἔσχε
292 *τοῖς ἄλλοις. καίτοι τὸν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας*
φάσκοντα φροντίζειν ὥσπερ οὗτος νυνί, καὶ εἰ μηδὲν
ἄλλο, τοῦτό γ᾽ ἔχειν δεῖ, ταὐτὰ λυπεῖσθαι καὶ ταὐτὰ χαί-
ρειν τοῖς πολλοῖς, καὶ μὴ τῇ προαιρέσει τῶν κοινῶν ἐν
τῷ τῶν ἐναντίων μέρει τετάχθαι. ὃ σὺ νυνὶ πεποιηκὼς
εἶ φανερός, ἐμὲ πάντων αἴτιον καὶ δι᾽ ἐμὲ εἰς πράγματα
φάσκων ἐμπεσεῖν τὴν πόλιν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐμῆς πολιτείας
οὐδὲ προαιρέσεως ἀρξαμένων ὑμῶν τοῖς Ἕλλησι βοηθεῖν,
293 *ἐπεὶ ἔμοιγ᾽ εἰ τοῦτο δοθείη παρ᾽ ὑμῶν, δι᾽ ἐμὲ ὑμᾶς ἠναν-*
τιῶσθαι τῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀρχῇ πραττομένῃ, μείζων
ἂν δοθείη δωρεὰ συμπασῶν ὧν τοῖς ἄλλοις δεδώκατε.
ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἂν ἐγὼ ταῦτα φήσαιμι (ἀδικοίην γὰρ ἂν ὑμᾶς),
οὔτ᾽ ἂν ὑμεῖς εὖ οἶδ᾽ ὅτι συγχωρήσαιτε· οὗτός τ᾽ εἰ δί-
καια ἐποίει, οὐκ ἂν ἕνεκα τῆς πρὸς ἐμὲ ἔχθρας τὰ μέ-
γιστα τῶν ὑμετέρων καλῶν ἔβλαπτε καὶ διέβαλλεν.
294 *Ἀλλὰ τί ταῦτ᾽ ἐπιτιμῶ, πολλῷ σχετλιώτερα ἄλλα κατ-*
ηγορηκότος αὐτοῦ καὶ κατεψευσμένου; ὃς γὰρ ἐμοῦ φι-
λιππισμόν, ὦ γῆ καὶ θεοί, κατηγορεῖ, τί οὗτος οὐκ ἂν
εἴποι; καίτοι νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας θεούς, εἴ γ᾽ ἐπ᾽
ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι, τὸ καταψεύδεσθαι καὶ δι᾽
ἔχθραν τι λέγειν ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες ὡς ἀληθῶς
εἰσὶν οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὴν τῶν γεγενημένων
αἰτίαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους
τούτῳ ‖ παρ᾽ ἑκάστῃ τῶν πόλεων εὕροιτ᾽ ἄν, οὐ τοὺς ἐμοί·
295 *οἳ ὅτ᾽ ἦν ἀσθενῆ τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μι-*
κρά, πολλάκις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων καὶ

*διδασκόντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ' αἰσχροκερδείας
τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρχοντας ἕκαστοι
πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθείροντες ἕως δούλους ἐποί-
ησαν, Θετταλοὺς Δάοχος Κινέας Θρασύδαος, Ἀρκάδας Κερ-
κιδᾶς Ἱερώνυμος Εὐκαμπίδας, Ἀργείους Μύρτις Τελέδα-
μος Μνασέας, Ἠλείους Εὐξίθεος Κλεότιμος Ἀρίσταιχμος,
Μεσσηνίους οἱ Φιλιάδου τοῦ θεοῖς ἐχθροῦ παῖδες Νέων
καὶ Θρασύλοχος, Σικυωνίους Ἀρίστρατος Ἐπιχάρης, Κο-
ρινθίους Δείναρχος Δημάρετος, Μεγαρέας Πτοιόδωρος Ἕλι-
ξος Περίλαος, Θηβαίους Τιμόλας Θεογείτων Ἀνεμοίτας,
Εὐβοέας Ἵππαρχος Κλείταρχος Σωσίστρατος. ἐπιλείψει* 296
*με λέγοντα ἡ ἡμέρα τὰ τῶν προδοτῶν ὀνόματα. οὗτοι
πάντες εἰσίν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν αὐτῶν βουλευμάτων
ἐν ταῖς αὑτῶν πατρίσιν ὧνπερ οὗτοι παρ' ὑμῖν, ἄνθρω-
ποι μιαροὶ καὶ κόλακες καὶ ἀλάστορες, ἠκρωτηριασμένοι
τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρίδας, τὴν ἐλευθερίαν προπεπω-
κότες πρότερον μὲν Φιλίππῳ νῦν δὲ Ἀλεξάνδρῳ, τῇ γα-
στρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν
δ' ἐλευθερίαν καὶ τὸ μηδένα ἔχειν δεσπότην αὑτῶν, ἃ
τοῖς προτέροις Ἕλλησιν ὅροι τῶν ἀγαθῶν ἦσαν καὶ κα-
νόνες, ἀνατετραφότες.*

Ταύτης τοίνυν τῆς οὕτως αἰσχρᾶς καὶ περιβοήτου συ- 297
*στάσεως καὶ κακίας, μᾶλλον δ' ὦ ἄνδρες ‖ Ἀθηναῖοι προ-
δοσίας, εἰ δεῖ μὴ ληρεῖν, τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας,
ἥ τε πόλις παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναίτιος γέγονεν ἐκ
τῶν ἐμῶν πολιτευμάτων καὶ ἐγὼ παρ' ὑμῖν. εἶτά μ' ἐρω-
τᾷς ἀντὶ ποίας ἀρετῆς ἀξιῶ τιμᾶσθαι; ἐγὼ δέ σοι λέγω,
ὅτι τῶν πολιτευομένων παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαφθαρέντων
ἁπάντων, ἀρξαμένων ἀπὸ σοῦ, πρότερον μὲν ὑπὸ Φι-
λίππου νῦν δ' ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ἐμὲ οὔτε καιρὸς οὔτε φι-* 298
*λανθρωπία λόγων οὔτ' ἐπαγγελιῶν μέγεθος οὔτ' ἐλπὶς
οὔτε φόβος οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἐπῆρεν οὐδὲ προηγάγετο ὧν
ἔκρινα δικαίων καὶ συμφερόντων τῇ πατρίδι οὐδὲν προ-
δοῦναι, οὐδ', ὅσα συμβεβούλευκα πώποτε τουτοισί, ὁμοίως
ὑμῖν ὥσπερ ἂν τρυτάνη ῥέπων ἐπὶ τὸ λῆμμα συμβεβού-
λευκα, ἀλλ' ἀπ' ὀρθῆς καὶ δικαίας καὶ ἀδιαφθόρου τῆς
ψυχῆς, καὶ μεγίστων δὴ πραγμάτων τῶν κατ' ἐμαυτὸν*

ἀνθρώπων προστὰς πάντα ταῦτα ὑγιῶς καὶ δικαίως πε-
299 *πολίτευμαι. διὰ ταῦτ' ἀξιῶ τιμᾶσθαι. τὸν δὲ τειχισμὸν*
τοῦτον ὃν σύ μου διέσυρες, καὶ τὴν ταφρείαν ἄξια μὲν
χάριτος καὶ ἐπαίνου κρίνω, πῶς γὰρ οὔ; πόρρω μέντοι
που τῶν ἐμαυτῷ πεπολιτευμένων τίθεμαι. οὐ λίθοις ἐτεί-
χισα τὴν πόλιν οὐδὲ πλίνθοις ἐγώ, οὐδ' ἐπὶ τούτοις μέ-
γιστον τῶν ἐμαυτοῦ φρονῶ· ἀλλ' ἐὰν τὸν ἐμὸν τειχισμὸν
βούλῃ δικαίως σκοπεῖν, εὑρήσεις ὅπλα καὶ πόλεις καὶ
τόπους καὶ λιμένας καὶ ναῦς καὶ [πολλοὺς] ἵππους καὶ
300 *τοὺς ὑπὲρ τούτων ἀμυνομένους. ταῦτα προυβαλόμην ἐγὼ*
πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ δυνατόν,
καὶ τούτοις ἐτείχισα τὴν χώραν, οὐχὶ τὸν κύκλον ‖ τοῦ
Πειραιῶς οὐδὲ τοῦ ἄστεος. οὐδέ γ' ἡττήθην ἐγὼ τοῖς λο-
γισμοῖς Φιλίππου, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, οὐδὲ ταῖς παρα-
σκευαῖς, ἀλλ' οἱ τῶν συμμάχων στρατηγοὶ καὶ αἱ δυνά-
μεις τῇ τύχῃ. τίνες αἱ τούτων ἀποδείξεις; ἐναργεῖς καὶ
φανεραί. σκοπεῖτε δέ.

301 *Τί χρῆν τὸν εὔνουν πολίτην ποιεῖν, τί τὸν μετὰ πά-*
σης προνοίας καὶ προθυμίας καὶ δικαιοσύνης ὑπὲρ τῆς
πατρίδος πολιτευόμενον; οὐκ ἐκ μὲν θαλάττης τὴν Εὔ-
βοιαν προβαλέσθαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ἐκ δὲ τῆς μεσογείας
τὴν Βοιωτίαν, ἐκ δὲ τῶν πρὸς Πελοπόννησον τόπων τοὺς
ὁμόρους ταύτῃ; οὐ τὴν σιτοπομπίαν, ὅπως παρὰ πᾶσαν
302 *φιλίαν ἄχρι τοῦ Πειραιῶς κομισθήσεται, προϊδέσθαι; καὶ*
τὰ μὲν σῶσαι τῶν ὑπαρχόντων ἐκπέμποντα βοηθείας καὶ
λέγοντα καὶ γράφοντα τοιαῦτα, τὴν Προκόννησον, τὴν Χερ-
ρόνησον, τὴν Τένεδον, τὰ δ' ὅπως οἰκεῖα καὶ σύμμαχ'
ὑπάρξει πρᾶξαι, τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἄβυδον, τὴν Εὔβοιαν;
καὶ τῶν μὲν τοῖς ἐχθροῖς ὑπαρχουσῶν δυνάμεων τὰς με-
γίστας ἀφελεῖν, ὧν δ' ἐνέλειπε τῇ πόλει, ταῦτα προσθεῖ-
ναι; ταῦτα τοίνυν ἅπαντα πέπρακται τοῖς ἐμοῖς ψηφί-
303 *σμασι καὶ τοῖς ἐμοῖς πολιτεύμασιν, ἃ καὶ βεβουλευμένα,*
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐὰν ἄνευ φθόνου τις βούληται σκο-
πεῖν, ὀρθῶς εὑρήσει καὶ πεπραγμένα πάσῃ δικαιοσύνῃ,
καὶ τὸν ἑκάστου καιρὸν οὐ παρεθέντα οὐδ' ἀγνοηθέντα
οὐδὲ προεθέντα ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ὅσα εἰς ἑνὸς ἀνδρὸς δύνα-
μιν καὶ λογισμὸν ἧκεν, οὐδὲν ἐλλειφθέν. εἰ δὲ ἢ δαίμονός

*τινος ἢ τύχης ἰσχὺς ἢ στρατηγῶν φαυλότης ἢ τῶν προ-
διδόντων τὰς πόλεις ὑμῶν κακία ἢ πάντα ταῦτα ἐλυμαί-
νετο ‖ τοῖς ὅλοις ἕως ἀνέτρεψεν, τί Δημοσθένης ἀδικεῖ;
εἰ δ' οἷος ἐγὼ παρ' ὑμῖν κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ τάξιν, εἷς ἐν* 304
*ἑκάστῃ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀνὴρ ἐγένετο, μᾶλλον δ' εἰ
ἕνα ἄνδρα μόνον Θετταλία καὶ ἕνα ἄνδρα Ἀρκαδία ταὐτὰ
φρονοῦντ' ἔσχεν ἐμοί, οὐδεὶς οὔτε τῶν ἔξω Πυλῶν Ἑλλήνων
οὔτε τῶν εἴσω τοῖς παροῦσι κακοῖς ἐκέχρητ' ἄν, ἀλλὰ πάν-* 305
*τες ἂν ὄντες ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι μετὰ πάσης ἀδείας
ἀσφαλῶς ἐν εὐδαιμονίᾳ τὰς ἑαυτῶν ᾤκουν πατρίδας, τῶν
τοσούτων καὶ τοιούτων ἀγαθῶν ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀθη-
ναίοις ἔχοντες χάριν δι' ἐμέ. ἵνα δ' εἰδῆτε ὅτι πολλῷ τοῖς
λόγοις ἐλάττοσι χρῶμαι τῶν ἔργων, εὐλαβούμενος τὸν
φθόνον, λέγε μοι ταυτὶ καὶ ἀνάγνωθι λαβών.*

ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΟΗΘΕΙΩΝ.

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα πράττειν, Αἰσχίνη, τὸν καλὸν κἀ- 306
*γαθὸν πολίτην δεῖ, ὧν κατορθουμένων μὲν μεγίστοις
ἀναμφισβητήτως ὑπῆρχεν εἶναι καὶ τὸ δικαίως προσῆν,
ὡς ἑτέρως δὲ συμβάντων τὸ γοῦν εὐδοκιμεῖν περί-
εστι καὶ τὸ μηδένα μέμφεσθαι τὴν πόλιν μηδὲ τὴν
προαίρεσιν αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν τύχην κακίζειν τὴν οὕτω
τὰ πράγματα κρίνασαν, οὐ μὰ Δί' οὐκ ἀποστάντα* 307
*τῶν συμφερόντων τῇ πόλει, μισθώσαντα δ' αὐτὸν τοῖς
ἐναντίοις, τοὺς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν καιροὺς ἀντὶ τῶν τῆς
πατρίδος θεραπεύειν, οὐδὲ τὸν μὲν πράγματα ἄξια τῆς
πόλεως ὑποστάντα λέγειν καὶ γράφειν καὶ μένειν ἐπὶ
τούτων βασκαίνειν, ἂν δέ τις ἰδίᾳ τι λυπήσῃ, τοῦτο
μεμνῆσθαι καὶ τηρεῖν, οὐδέ γ' ἡσυχίαν ἄγειν ἄδικον καὶ
ὕπουλον, ‖ ὃ σὺ ποιεῖς πολλάκις. ἔστι γάρ, ἔστιν ἡσυχία* 308
*δικαία καὶ συμφέρουσα τῇ πόλει, ἣν οἱ πολλοὶ τῶν πο-
λιτῶν ὑμεῖς ἁπλῶς ἄγετε. ἀλλ' οὐ ταύτην οὗτος ἄγει
τὴν ἡσυχίαν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ἀποστὰς ὅταν αὐτῷ
δόξῃ τῆς πολιτείας (πολλάκις δὲ δοκεῖ) φυλάττει πηνίκ'
ἔσεσθε μεστοὶ τοῦ συνεχῶς λέγοντος ἢ παρὰ τῆς τύχης
τι συμβέβηκεν ἐναντίωμα ἢ ἄλλο τι δύσκολον γέγονε
(πολλὰ δὲ τἀνθρώπινα)· εἶτ' ἐπὶ τούτῳ τῷ καιρῷ ῥήτωρ
ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἡσυχίας ὥσπερ πνεῦμ' ἐφάνη, καὶ πεφω-*

*νασκηκὼς καὶ συνειλεχὼς ῥήματα καὶ λόγους συνείρει
τούτους σαφῶς καὶ ἀπνευστί, ὄνησιν μὲν οὐδεμίαν φέ-
ροντας οὐδ' ἀγαθοῦ κτῆσιν οὐδενός, συμφορὰν δὲ τῷ
309 τυχόντι τῶν πολιτῶν καὶ κοινὴν αἰσχύνην. καίτοι ταύτης
τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐπιμελείας, Αἰσχίνη, εἴπερ ἐκ ψυχῆς
δικαίας ἐγίγνετο καὶ τὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα προῃ-
ρημένης, τοὺς καρποὺς ἔδει γενναίους καὶ καλοὺς καὶ
πᾶσιν ὠφελίμους εἶναι, συμμαχίας πόλεων, πόρους χρη-
μάτων, ἐμπορίου κατασκευήν, νόμων συμφερόντων θέ-
310 σεις, τοῖς ἀποδειχθεῖσιν ἐχθροῖς ἐναντιώματα. τούτων
γὰρ ἁπάντων ἦν ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἐξέτασις, καὶ ἔδω-
κεν ὁ παρελθὼν χρόνος πολλὰς ἀποδείξεις ἀνδρὶ καλῷ
τε κἀγαθῷ, ἐν οἷς οὐδαμοῦ σὺ φανήσει γεγονώς, οὐ
πρῶτος, οὐ δεύτερος, οὐ τρίτος, οὐ τέταρτος, οὐ πέμπ-
τος, οὐχ ἕκτος, οὐχ ὁποστοσοῦν, οὔκουν ἐπί γε οἷς ἡ
311 πατρὶς ηὐξάνετο. τίς γὰρ συμμαχία σοῦ πράξαντος γέ-
γονε τῇ πόλει; τίς δὲ βοήθεια ἢ κτῆσις εὐνοίας ἢ δόξης;
τίς δὲ πρεσβεία; τίς διακονία δι' ‖ ἣν ἡ πόλις ἐντιμοτέρα;
τί τῶν οἰκείων ἢ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ξενικῶν, οἷς ἐπέστης,
ἐπηνώρθωται διὰ σέ; ποῖαι τριήρεις; ποῖα βέλη; ποῖοι
νεώσοικοι; τίς ἐπισκευὴ τειχῶν; ποῖον ἱππικόν; τί τῶν
ἁπάντων σὺ χρήσιμος εἶ; τίς ἢ τοῖς εὐπόροις ἢ τοῖς
ἀπόροις πολιτικὴ καὶ κοινὴ βοήθεια χρημάτων παρὰ
312 σοῦ; οὐδεμία. ἀλλ' ὦ τᾶν, εἰ μηδὲν τούτων, εὔνοιά γε
καὶ προθυμία. ποῦ; πότε; ὅστις, ὦ πάντων ἀδικώτατε,
οὐδ' ὅτε ἅπαντες, ὅσοι πώποτ' ἐφθέγξαντ' ἐπὶ τοῦ βή-
ματος, εἰς σωτηρίαν ἐπεδίδοσαν, καὶ τὸ τελευταῖον Ἀρι-
στόνικος τὸ συνειλεγμένον εἰς τὴν ἐπιτιμίαν, οὐδὲ τότε
οὔτε παρῆλθες οὔτ' ἐπέδωκας οὐδέν, οὐκ ἀπορῶν, πῶς
γάρ; ὅς γε κεκληρονόμηκας μὲν τῶν Φίλωνος τοῦ κη-
δεστοῦ χρημάτων πλειόνων ἢ πεντεταλάντων, διτάλαντον
δ' εἶχες ἔρανον δωρεὰν παρὰ τῶν ἡγεμόνων τῶν συμ-
313 μοριῶν ἐφ' οἷς ἐλυμήνω τὸν τριηραρχικὸν νόμον. ἀλλ'
ἵνα μὴ λόγον ἐκ λόγου λέγων τοῦ παρόντος ἐμαυτὸν
ἐκκρούσω, παραλείψω ταῦτα. ἀλλ' ὅτι γ' οὐχὶ δι' ἔν-
δειαν οὐκ ἐπέδωκας, ἐκ τούτων δῆλον, ἀλλὰ φυλάττων
τὸ μηδὲν ἐναντίον γενέσθαι παρὰ σοῦ τούτοις οἷς ἅπαντα*

πολιτεύῃ. ἐν τίσιν οὖν σὺ νεανίας καὶ πηνίκα λαμπρός; ἡνίκ᾽ ἂν κατὰ τούτων τι δέῃ, ἐν τούτοις λαμπροφωνότατος, μνημονικώτατος, ὑποκριτὴς ἄριστος, τραγικὸς Θεοκρίνης.

Εἶτα τῶν πρότερον γεγενημένων ἀγαθῶν ἀνδρῶν μέ- 314
μνησαι. καὶ καλῶς ποιεῖς. οὐ μέντοι δίκαιόν ἐστιν, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν πρὸς τοὺς τετελευτηκότας εὔνοιαν ὑπάρχουσαν προλαβόντα ‖ παρ᾽ ὑμῶν πρὸς ἐκείνους ἐξετάζειν καὶ παραβάλλειν ἐμὲ τὸν νῦν ζῶντα μεθ᾽ ὑμῶν. τίς γὰρ 315
οὐκ οἶδε τῶν πάντων ὅτι τοῖς μὲν ζῶσι πᾶσιν ὕπεστί τις ἢ πλείων ἢ ἐλάττων φθόνος, τοὺς τεθνεῶτας δὲ οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ; οὕτως οὖν ἐχόντων τούτων τῇ φύσει, πρὸς τοὺς πρὸ ἐμαυτοῦ νῦν ἐγὼ κρίνωμαι καὶ θεωρῶμαι; μηδαμῶς· οὔτε γὰρ δίκαιον οὔτ᾽ ἴσον, Αἰσχίνη, ἀλλὰ πρὸς σὲ καὶ ἄλλον εἴ τινα βούλει τῶν ταὐτά σοι προῃρημένων καὶ ζώντων. κἀκεῖνο σκόπει. πότερον κάλ- 316
λιον καὶ ἄμεινον τῇ πόλει διὰ τὰς τῶν πρότερον εὐεργεσίας, οὔσας ὑπερμεγέθεις, οὐ μὲν οὖν εἴποι τις ἂν ἡλίκας, τὰς ἐπὶ τὸν παρόντα βίον γιγνομένας εἰς ἀχαριστίαν καὶ προπηλακισμὸν ἄγειν, ἢ πᾶσιν ὅσοι τι μετ᾽ εὐνοίας πράττουσι, τῆς παρὰ τούτων τιμῆς καὶ φιλανθρωπίας μετεῖναι; καὶ μὴν εἰ καὶ τοῦτ᾽ ἄρα δεῖ με εἰπεῖν, ἡ μὲν 317
ἐμὴ πολιτεία καὶ προαίρεσις, ἄν τις σκοπῇ, ταῖς τῶν τότ᾽ ἐπαινουμένων ἀνδρῶν ὁμοία καὶ ταὐτὰ βουλομένη φανήσεται, ἡ δὲ σὴ ταῖς τῶν τοὺς τοιούτους τότε συκοφαντούντων· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ κατ᾽ ἐκείνους ἦσάν τινες οἳ διέσυρον μὲν τοὺς ὄντας τότε, τοὺς δὲ πρότερον γεγενημένους ἐπῄνουν, βάσκανον πρᾶγμα καὶ ταὐτὸ ποιοῦντες σοί. εἶτα λέγεις ὡς οὐδὲν ὅμοιός εἰμι ἐκείνοις ἐγώ· σὺ 318
δ᾽ ὅμοιος, Αἰσχίνη; ὁ δ᾽ ἀδελφὸς ὁ σός; ἄλλος δέ τις τῶν νῦν ῥητόρων; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδένα φημί. ἀλλὰ πρὸς τοὺς ζῶντας, ὦ χρηστέ, ἵνα μηδὲν ἄλλ᾽ εἴπω, τὸν ζῶντα ἐξέταζε καὶ τοὺς καθ᾽ αὑτόν, ὥσπερ τἄλλα πάντα, τοὺς ‖ ποιητάς, τοὺς χορούς, τοὺς ἀγωνιστάς. ὁ Φιλάμμων 319
οὐχ ὅτι Γλαύκου τοῦ Καρυστίου καί τινων ἑτέρων πρότερον γεγενημένων ἀθλητῶν ἀσθενέστερος ἦν, ἀστεφάνωτος ἐκ τῆς Ὀλυμπίας ἀπῄει, ἀλλ᾽ ὅτι τῶν εἰσελθόντων

πρὸς αὐτὸν ἄριστα ἐμάχετο, ἐστεφανοῦτο καὶ νικῶν ἀνη-
γορεύετο. καὶ σὺ πρὸς τοὺς νῦν ὅρα με ῥήτορας, πρὸς
σαυτόν, πρὸς ὅντινα βούλει τῶν ἁπάντων· οὐδένα ἐξί-
320 σταμαι. ὧν, ὅτε μὲν τῇ πόλει τὰ βέλτιστα ἑλέσθαι
παρῆν, ἐφαμίλλου τῆς εἰς τὴν πατρίδα εὐνοίας ἐν κοινῷ
πᾶσι κειμένης, ἐγὼ κράτιστα λέγων ἐφαινόμην, καὶ τοῖς
ἐμοῖς καὶ ψηφίσμασι καὶ νόμοις καὶ πρεσβείαις ἅπαντα
διῳκεῖτο, ὑμῶν δὲ οὐδεὶς ἦν οὐδαμοῦ, πλὴν εἰ τούτοις
ἐπηρεάσαι τι δέοι· ἐπειδὴ δὲ ἃ μή ποτ᾽ ὤφελε συνέβη,
καὶ οὐκέτι συμβούλων ἀλλὰ τῶν τοῖς ἐπιταττομένοις
ὑπηρετούντων καὶ τῶν κατὰ τῆς πατρίδος μισθαρνεῖν
ἑτοίμων καὶ τῶν κολακεύειν ἕτερον βουλομένων ἐξέτασις
ἦν, τηνικαῦτα σὺ καὶ τούτων ἕκαστος ἐν τάξει καὶ μέγας
καὶ λαμπρὸς ἱπποτρόφος, ἐγὼ δ᾽ ἀσθενής, ὁμολογῶ,
321 ἀλλ᾽ εὔνους μᾶλλον ὑμῶν τουτοισί. δύο δ᾽, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τὸν φύσει μέτριον πολίτην ἔχειν δεῖ (οὕτω
γάρ μοι περὶ ἐμαυτοῦ λέγοντι ἀνεπιφθονώτατον εἰπεῖν),
ἐν μὲν ταῖς ἐξουσίαις τὴν τοῦ γενναίου καὶ τοῦ πρωτείου
τῇ πόλει προαίρεσιν διαφυλάττειν, ἐν παντὶ δὲ καιρῷ
καὶ πράξει τὴν εὔνοιαν· τούτου γὰρ ἡ φύσις κυρία, τοῦ
δύνασθαι δὲ καὶ ἰσχύειν ἕτερα. ταύτην τοίνυν παρ᾽
322 ἐμοὶ μεμενηκυῖαν εὑρήσετε ἁπλῶς. ὁρᾶτε δέ. οὐκ ἐξαι-
τούμενος, οὐκ εἰς Ἀμφικτύονας δίκας ἐπαγόντων, ‖ οὐκ
ἐπαγγελλομένων, οὐχὶ τοὺς καταράτους τούτους ὥσπερ
θηρία μοι προσβαλλόντων, οὐδαμῶς ἐγὼ προδέδωκα τὴν
εἰς ὑμᾶς εὔνοιαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ὀρθὴν καὶ δι-
καίαν τὴν ὁδὸν τῆς πολιτείας εἱλόμην, τὰς τιμάς, τὰς
δυναστείας, τὰς εὐδοξίας τὰς τῆς πατρίδος θεραπεύειν,
323 ταύτας αὔξειν, μετὰ τούτων εἶναι. οὐκ ἐπὶ μὲν τοῖς ἑτέ-
ρων εὐτυχήμασι φαιδρὸς ἐγὼ καὶ γεγηθὼς κατὰ τὴν ἀγο-
ρὰν περιέρχομαι, τὴν δεξιὰν προτείνων καὶ εὐαγγελιζό-
μενος τούτοις οὓς ἂν ἐκεῖσε ἀπαγγέλλειν οἴωμαι, τῶν δὲ
τῆς πόλεως ἀγαθῶν πεφρικὼς ἀκούω καὶ στένων καὶ
κύπτων εἰς τὴν γῆν, ὥσπερ οἱ δυσσεβεῖς οὗτοι, οἳ τὴν
μὲν πόλιν διασύρουσιν, ὥσπερ οὐχ αὑτοὺς διασύροντες
ὅταν τοῦτο ποιῶσιν, ἔξω δὲ βλέπουσι, καὶ ἐν οἷς
ἀτυχησάντων τῶν Ἑλλήνων εὐτύχησεν ἕτερος, ταῦτ᾽

ἐπαινοῦσι καὶ ὅπως τὸν ἅπαντα χρόνον μενεῖ φασὶ δεῖν τηρεῖν.

Μὴ δῆτ', ὦ πάντες θεοί, μηδεὶς ταῦθ' ὑμῶν ἐπινεύ- 324 σειεν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν καὶ τούτοις βελτίω τινὰ νοῦν καὶ φρένας ἐνθείητε, εἰ δ' ἄρ' ἔχουσιν ἀνιάτως, τούτους μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ ποιήσατε, ἡμῖν δὲ τοῖς λοιποῖς τὴν ταχίστην ἀπαλλαγὴν τῶν ἐπηρτημένων φόβων δότε καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ.

‖ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΡΕΣΒΕΙΑΣ.

ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Αἰσχίνης ἦν ἀνὴρ Ἀθηναῖος, υἱὸς Ἀτρομήτου καὶ Γλαυκοθέας, ἀμφοτέρων ἀδόξων, ὥς φησι Δημοσθένης· τὸν μὲν γὰρ γράμματα διδάσκοντα, τὴν δὲ καθαίρουσαν καὶ τελετάς τινας οὐ σπουδαίας τελοῦσάν φησι διαζῆν. παραδέδοται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Αἰσχίνης τραγῳδιῶν τε ὑποκριτὴς γενόμενος καὶ γραμματεὺς τῆς πόλεως, ἥτις ἦν εὐτελὴς ὑπηρεσία. ὕστερον μέντοι τῶν ῥητόρων εἷς ἐγένετο, καὶ περὶ τῆς εἰρήνης πρὸς Φίλιππον ἐπρέσβευσεν. πολεμοῦντες γὰρ Ἀθηναῖοι Φιλίππῳ περὶ Ἀμφιπόλεως, καὶ πολλὰ μὲν αὐτοὶ δεινὰ πάσχοντες, δρῶντες δὲ οὐδὲν ἄξιον λόγου, ἐπείσθησαν ὑπὲρ εἰρήνης πρεσβεύσασθαι πρὸς Φίλιππον. πέμπουσι δὴ πρέσβεις δέκα τὸν ἀριθμόν, ἐν οἷς Αἰσχίνης τε καὶ Δημοσθένης ἦσαν. δεξαμένου δὲ Φιλίππου τὰς διαλύσεις, πάλιν οἱ αὐτοὶ πρεσβεύουσι δεύτερον, ὅπως οἱ περὶ τῆς εἰρήνης ὅρκοι γένοιντο. περὶ δὴ ταῦτα τὰ πράγματα κατηγορεῖ ὁ Δημοσθένης Αἰσχίνου τρία; ὅτι Φιλοκράτους αἰσχρὰν καὶ ἀσύμφορον εἰρήνην γράφοντος συνεῖπεν αὐτῷ· ὅτι τοὺς χρόνους κατανάλωσε, παρ' ὃ συνέβη τὰ ἐν Θρᾴκῃ διαφθαρῆναι· ὅτι ψευδῆ πρὸς Ἀθηναίους ἀπήγγειλε, παρ' ὃ συνέβη Φωκεῖς ἀπολέσθαι· εἶπε γάρ, φησίν, ὅτι Φωκέας οὐκ ἀναιρήσει Φίλιππος, καὶ ὑμεῖς τούτῳ πιστεύσαντες οὐκ ἐβοηθήσατε τοῖς ‖ ἀνδράσιν. φησὶ δὲ ταῦτα πάντα ἐπὶ μισθῷ καὶ δώροις τὸν Αἰσχίνην κεκακουργηκέναι. ἡ στάσις περὶ οὐσίας, καὶ στοχαστική. ἡ δὲ κίνησις τῆς ἔχθρας λέγεται διὰ Τίμαρχον τὸν φίλον Δημοσθένους, ὃν ἠτίμωσεν Αἰσχίνης κατηγορήσας ὡς κακοῦ βίου, διότι πρὸς Πιττάλακον τὸν ὀρνιθίαν, φησίν, εἰσῄει εὔμορφος ὤν, ἐπὶ τῷ θεᾶσθαι τὰς μάχας τῶν ὀρνίθων, διαφθειρόμενον καὶ διαφθείροντα.*

ΕΤΕΡΑ ΥΠΟΘΕΣΙΣ. *Πόλεμος συνειστήκει Φιλίππῳ καὶ Ἀθηναίοις μακρός, ἐξ οὗπερ παραβὰς τὰς πρὸς αὐτοὺς συνθήκας ἔλαβε παρ' Ὀλυνθίων Ἀμφίπολιν, οὖσαν κτῆμα τῆς πόλεως· καὶ ἦν ὑπ' Ὀλυνθίοις καθ' ὃν καιρὸν ἀπέστησαν καὶ οἱ σύμμαχοι. συνειστήκει δὲ καὶ ἕτερος Φωκεῦσι πρὸς Θετταλοὺς καὶ Θηβαίους, τοῦτο μὲν περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ*

Πυθοῖ πρὸς Θετταλούς, τοῦτο δὲ ὑπὲρ Ὀρχομενοῦ καὶ Κορωνείας πρὸς τοὺς Θηβαίους· εὔδηλον γὰρ ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι τῶν μὲν παρείλοντο τὰς δύο πόλεις γειτνιώσας αὐτοῖς, Θετταλοὺς δὲ παρωσάμενοι τὴν Ἀμφικτυονίαν ἅτε ἐν μέσῃ Φωκίδι τῶν ἐν Δελφοῖς ἱερῶν ἱδρυμένων. ἐπειδὴ δὲ πολὺν χρόνον ἐπολέμησαν πρὸς ἑαυτοὺς Ἀθηναῖοι καὶ Φίλιππος, τῷ χρόνῳ τὴν εἰρήνην ἑκάτεροι ποιεῖν ἐβούλοντο, ἀλλ' ὁπότερος ταῦτα προβάλλοιτο, αἰσχύνην ἔχειν ἐνόμιζον. Ἀριστόδημος δὲ καὶ Νεοπτόλεμος ‖ ὑποκριταὶ τραγῳδίας ἐτύγχανον· οὗτοι διὰ τὴν οἰκείαν τέχνην ἄδειαν εἶχον ἀπιέναι ὅπου ἂν βούλωνται, ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς πολεμίους. ἀπελθόντες οὖν οὗτοι εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐπεδείξαντο τὴν οἰκείαν τέχνην, καὶ οὕτω φιλοφρόνως αὐτοὺς ἐδέξατο Φίλιππος ὥστε πρὸς τοῖς ἄλλοις χρήμασι καὶ ἄλλα ἐκ τῶν οἰκείων παρεῖχεν αὐτοῖς. αἰσθόμενος δὲ μελλόντων πρεσβεύεσθαι πρὸς αὐτὸν Φωκέων καὶ Θετταλῶν καὶ Θηβαίων, ἐβουλήθη τοὺς Ἀθηναίους ἐξαπατῆσαι. καὶ ταύτης τῆς προφάσεως δραξάμενος Φίλιππος, ἀπολύων Ἀριστόδημον καὶ Νεοπτόλεμον, ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι φίλος εἰμὶ Ἀθηναίοις. συνέβη δὲ πάλιν τι τοιοῦτον γενέσθαι. Φρύνων τις Ἀθηναῖος ἀπιὼν Ὀλυμπίασιν ἀγωνισόμενος ἢ θεασόμενος ἐκρατήθη ὑπὸ τινῶν στρατιωτῶν τοῦ Φιλίππου ἐν ἱερομηνίᾳ, καὶ ἀφῃρέθη πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους ἵνα χειροτονήσωσιν αὐτὸν πρεσβευτήν, ὅπως ἀπελθὼν πρὸς Φίλιππον λάβῃ ἅπερ ἀφῃρέθη· καὶ πεισθέντες Ἀθηναῖοι ἐχειροτόνησαν αὐτὸν καὶ Κτησιφῶντα. καὶ ἐλθόντων αὐτῶν εἰς Μακεδονίαν φιλοφρόνως αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Φίλιππος, ὥστε καὶ τὰ ἀφαιρεθέντα ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν πάντα ἀποδοῦναι αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν οἰκείων ἄλλα ἐπιδοῦναι, καὶ ἀπολογεῖσθαι ὅτι ἠγνόουν οἱ στρατιῶται ὅτι ἱερομηνία ἐστί. καὶ τούτοις πάλιν ὁμοίως ἔλεγεν ὡς φίλος εἰμὶ Ἀθηναίοις, καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλαν. ταῦτα ἀκούσαντες Ἀθηναῖοι ἐβούλοντο μαθεῖν εἰ μετ' ἀληθείας εἰρήνην ἄγειν βούλεται Φίλιππος. καὶ δὴ χειροτονοῦσι ‖ δέκα πρέσβεις. εἰσὶ δ' οὗτοι Κτησιφῶν Ἀριστόδημος Ἰατροκλῆς Κίμων Ναυσικλῆς Δέρκυλλος Φρύνων Φιλοκράτης Αἰσχίνης Δημοσθένης. πέμπουσι δὲ τούτους εἰς Μακεδονίαν, ἵνα μάθωσιν εἰ μετ' ἀληθείας βούλεται εἰρήνην ἄγειν ὁ Φίλιππος· καὶ εἰ ἀληθές ἐστιν, ἐνέγκαι παρ' αὐτοῦ πρέσβεις τοὺς ληψομένους τοὺς ὅρκους. ἀπελθόντων οὖν τῶν δέκα πρέσβεων, ὧν ἦν καὶ Δημοσθένης, ἤγαγον ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τρεῖς πρέσβεις, Ἀντίπατρον Παρμενίωνα καὶ Εὐρύλοχον, ὀφείλοντας λαβεῖν τοὺς ὅρκους. συναγομένων δὲ τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῷ παρασχεῖν τοὺς ὅρκους χρόνος παρήρχετο. καὶ γινώσκων τὴν φύσιν τοῦ Φιλίππου ὁ Δημοσθένης ὡς ἀεὶ καταστρεφομένου καὶ ἐπηρεάζοντος, λέγει τοῖς Ἀθηναίοις ταχέως δοῦναι τοὺς ὅρκους, καὶ μὴ παρόντος Κερσοβλέπτου· ἔλεγε γὰρ ὅτι εἰς τὴν Θρᾴκην ἀπερχομένων ἡμῶν παρέξει τοὺς ὅρκους ὁ Κερσοβλέπτης. ἰστέον δὲ ὅτι Δημοσθένης ἀπῆλθεν ἐν τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ διὰ τοιαύτην πρόφασιν· ἀπελθὼν γὰρ εἰς τὴν πρώτην πρεσβείαν εὗρεν ἐν Μακεδονίᾳ τινὰς τῶν

Ἀθηναίων αἰχμαλώτους, καὶ ὑπέσχετο φέρειν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων καὶ ῥύσασθαι αὐτούς, οὐκ ἠδύνατο δὲ τοῦτο ποιῆσαι εἰ μὴ ἐν προσχήματι πρεσβευτοῦ. ἔλεγε δὲ τὴν πρεσβείαν ἀπελθεῖν πλῷ διὰ τὸ αὐτοὺς ταχέως ἀπελθεῖν· καὶ ὅπου ἂν ὄντα πύθωνται Φίλιππον, δεῖ αὐτοὺς ἀπελθεῖν καὶ ἐκεῖσε τοὺς ὅρκους λαβεῖν. οἳ δὲ μὴ πεισθέντες πεζῇ ἀπῆλθον, καὶ εἰς Μακεδονίαν ἀπελθόντες ἐκάθισαν ὅλους τρεῖς μῆνας, ‖ ἕως οὗ πολλὰ τῶν Ἀθηναίων χωρία καταστρέψας ὑπέστρεφε Φίλιππος, ἐν οἷς καὶ Κερσοβλέπτης. καὶ ἐλθὼν οὐκ εὐθὺς παρέσχεν αὐτοῖς τοὺς ὅρκους, ἀλλ' εἵλκυσεν αὐτοὺς ἕως ηὐτρέπισε τὴν ἐπὶ Φωκέας στρατείαν, καίτοι πρεσβευσαμένων πρὸς αὐτὸν Φωκέων περὶ διαλύσεως τοῦ πολέμου. καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Φωκέας ἀντὶ τοῦ παρασχεῖν ἐν ἱερῷ τοὺς ὅρκους, ἐν πανδοχείῳ παρέσχε λέγων οὕτω "σπένδομαι Ἀθηναίοις καὶ τοῖς Ἀθηναίων συμμάχοις, χωρὶς Ἀλέων καὶ Φωκέων." ἔλεγε γὰρ ὅτι οἱ Ἀλεῖς ἐχθροὶ ἦσαν τῶν φίλων μου, τῶν Φαρσαλίων· Φωκεῦσι δὲ οὐ σπένδομαι, ἐπειδήπερ ἠσέβησαν εἰς τὸ ἱερόν. ἐλθούσης οὖν τῆς δευτέρας πρεσβείας εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ Δημοσθένης ἐστασίαζε, λέγων ὅτι οὐκ ἀρέσκει μοι τὰ ὑπὸ Φιλίππου δεδογμένα. ὁ δὲ Αἰσχίνης ἔλεγεν ὅτι ταῦτα εἶπε Φίλιππος ἐν τῷ φανερῷ, ἐμοὶ δὲ εἶπεν εἰς τὸ οὖς ὅτι πλὴν Ἀλέων καὶ Φωκέων εἶπον, ἵνα μὴ μαθόντες Θηβαῖοι παραφυλάξωνται· αὐτοὺς γὰρ εἰσερχόμενος ἀπολέσω, τούτους δὲ σώσω. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πεισθέντες Αἰσχίνῃ ἐχειροτόνησαν τρίτην πρεσβείαν, βουλόμενοι μαθεῖν εἰ φυλάττει Φίλιππος τὰ ὑπ' Αἰσχίνου λεχθέντα. καὶ ἐξωμόσατο Δημοσθένης μήτε πρεσβεῦσαι μήτε κοινωνεῖν, εἴτε καλῶς εἴτε κακῶς πράξει ἡ πρεσβεία. καὶ τότε φοβηθεὶς ὁ Αἰσχίνης μήποτε μένων ὁ Δημοσθένης πέμψαι πείσει τὸν δῆμον τοῖς Φωκεῦσι βοήθειαν, προσεποιήσατο, ὡς λέγει Δημοσθένης, ἀρρωστεῖν. καὶ τότε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Εὔνομος ἦλθεν ἔχων ἰατρὸν καὶ ὀμνύων ὅτι ἀρρωστεῖ ‖ Αἰσχίνης. καὶ αὐτὸν τὸν Εὔνομον ἀντὶ τούτου ἐχειροτόνησεν ὁ δῆμος πρεσβευτήν. καὶ ἀπελθόντων τούτων τῶν πρέσβεων, ὡς κατέλαβον Εὔβοιαν, ἤκουσαν ὅτι Φωκέας κατεστρέψατο ὁ Φίλιππος, καὶ μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψαν. ἐλθούσης δὲ τῆς τρίτης πρεσβείας εἰς τὴν Ἀττικὴν Αἰσχίνης αὐτοχειροτόνητος πρεσβευτὴς ἀπῆλθε πρὸς Φίλιππον, ὡς λέγει Δημοσθένης.

Ἰστέον δὲ ὅτι μετὰ τὴν πρεσβείαν ἕκαστος τῶν πρέσβεων εὐθύνας ἐδίδου. καὶ ἡ μὲν πρώτη πρεσβεία παρέσχεν εὐθύνας οὕτω καλῶς ὥστε τὸν Δημοσθένην γράψαι καλέσαι αὐτοὺς ἐπ' ἄριστον· ἔθος γὰρ ἦν τοὺς καλῶς πρεσβευσαμένους εἰς δημόσιον ἄριστον καλεῖσθαι. ἀποροῦσι δέ τινες ὅτι, εἰ ἠπίστατο Δημοσθένης ὅτι προδόται ἦσαν, διὰ τί ἐποίησεν αὐτοὺς κληθῆναι εἰς δημόσιον ἄριστον; καὶ λέγομεν ὅτι μετὰ τὸ ἄριστον ἔγνω τὸν σκοπὸν αὐτῶν. τῶν δὲ τῆς δευτέρας πρεσβείας μόνος ὁ Δημοσθένης δέδωκεν εὐθύνας. μέλλοντος δὲ τοῦ Αἰσχίνου παρέχειν ἐπέστη Τίμαρχος καὶ Δημοσθένης κατηγορήσοντες τούτου. καὶ ᾔτησεν Αἰσχίνης ἀνάκρισιν γενέσθαι, καὶ γενομένης ἀνακρίσεως ἔδειξε Τίμαρχον ἡταιρηκότα, καὶ ἐξέβαλον αὐτόν· νόμος γὰρ ἦν τὸν

ἠταιρηκότα μὴ πολιτεύεσθαι. εἶτα ἐπέστη κατηγορήσων ὁ Δημοσθένης. καὶ λέγουσί τινες, πῶς ἐνταῦθα μέμνηται τῆς τρίτης πρεσβείας, λέγομεν δ' ὅτι μετὰ τρία ἔτη τῆς γραφῆς εἰσῆλθεν ἔχων τὴν κατηγορίαν. γενομένης γὰρ τῆς δευτέρας πρεσβείας, μαθόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν Φωκέων ἀπώλειαν, ἐσκευαγώγουν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ ἐν ‖ πολλῷ θορύβῳ ἦσαν· καὶ μετὰ τρία ἔτη εἰσῆλθεν ὁ Δημοσθένης κατηγορήσων Αἰσχίνου. καὶ κρίνει αὐτὸν διὰ δύο ἐγκλήματα, διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Φωκέων καὶ διὰ δωροδοκίαν. ἰστέον δὲ ὅτι προηγούμενόν ἐστιν ἔγκλημα ὅτι Φωκεῖς ἀπολώλασιν. πρὸς σύστασιν τούτου δεύτερον ἐνέκυψε ζήτημα, ὅτι ἐπὶ χρήμασιν Αἰσχίνῃ τοῦτο τετόλμηται, ὡς σύστασιν γίνεσθαι τοῦ προτέρου ἐγκλήματος τοῦ κατὰ Φωκέας. τεκμήριά ἐστι τοῦ πάλαι ταῦτα ἐσκευωρῆσθαι καὶ κατεσκευάσθαι, δι' ὧν ἅμα καὶ προαναιρεῖ τὸ χρῶμα Αἰσχίνου, καταφεύγοντος ἐπὶ ἄγνοιαν καὶ συγγνώμην. καὶ τούτων τὰ μὲν ἐκ τῶν παρειμένων εἴληφε, τὰ δὲ ἐκ τῶν πεπραγμένων. συνεῖπε γὰρ Φιλοκράτει ἄνευ Φωκέων γράφοντι τὴν εἰρήνην. οὐκ ἔλαβεν ὅρκους παρὰ Θετταλῶν συμμαχούντων Φιλίππῳ, οἳ οὐκ ἂν συνεστράτευσαν ἐπὶ Φωκέας εἴπερ δεδωκότες ἦσαν τοὺς ὅρκους. ἐνέδωκε Φιλίππῳ χρόνον παρασκευάσασθαι τὴν ἐπὶ Φωκέας στρατείαν· διέτριψε γὰρ ἐκεῖνος τοὺς χρόνους ἐξεπίτηδες ἀναλίσκων, ἵνα μὴ περιπλεύσας ὁ δῆμος κλείσῃ τὰς Πύλας. ἐξηπάτησε τὴν πόλιν ἐπανελθὼν ἐπίτηδες διτταῖς ἐλπίσι, μιᾷ μὲν ὅτι ἀπολοῦνται Θηβαῖοι, ἑτέρᾳ δὲ ὅτι Φωκεῖς σωθήσονται, ὥστε μὴ ἐγγενέσθαι βουλεύσασθαί τι δεξιὸν ὑπὲρ Φωκέων· εἶπε γὰρ δεῖν Φιλίππῳ πιστεύειν· σώσειν γὰρ αὐτοὺς τῇ πόλει ἐπηγγείλατο. καὶ τοῦ μὲν προτέρου ταῦτα τεκμήρια· τοῦ δὲ δευτέρου τοῦ περὶ τῶν δώρων, ἐν ᾧ δείκνυται ὅτι χρήματα εἴληφεν Αἰσχίνης, ταῦτα τεκμήρια, ὧν ὁμοίως τὰ μὲν ἐκ τῶν παρειμένων ἐστί, τὰ δὲ ἐκ τῶν πεπραγμένων. οὐ μισεῖ Φίλιππον, καίπερ ‖ ἐξαπατηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ὥς φησι. συνεῖπε Φιλίππῳ γενέσθαι Ἀμφικτύονα, πρεσβευσαμένων περὶ αὐτοῦ τῶν Ἀμφικτυόνων. σύνεστιν ἀεὶ Φιλοκράτει χρήματα εἰληφότι. καλούμενος ἐπὶ μαρτυρίαν ἡνίκα Ὑπερείδης εἰσήγγειλε Φιλοκράτην, παρὼν οὐκ ἐφθέγξατο. χειροτονηθεὶς πρεσβευτὴς ἐπὶ τὴν Φωκίδα πρὸς Φίλιππον ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσιν ἀρρωστεῖν προσεποιήσατο. ἁλόντων Φωκέων μετὰ τὴν ἐξωμοσίαν ἀχειροτόνητος πορεύεται, ὅτε καὶ φυλάξασθαι αὐτὸν ἐχρῆν. ταῦτα τὰ τεκμήρια τοῦ δευτέρου λόγου. ἔστι δὲ τούτων τὸ ἰσχυρότατον, καὶ οὗ μάλιστα ἀντέχεται, ἡ ἐπαγγελία καὶ ἡ ὑπόσχεσις Αἰσχίνου ἡ περὶ Θηβαίων καὶ Φωκέων.

Ἡ μὲν ὑπόθεσις τοῦ λόγου στοχαστική· οὐ γὰρ συντρέχει τοῖς ἐγκαλουμένοις Αἰσχίνης, ἀλλ' ἀρνεῖται παντάπασι. τὸ δὲ εἶδος οἳ μὲν ἁπλοῦν νενομίκασιν, ὕλης πολλῆς ὡς ἐν ἀληθείᾳ συνδραμούσης, οἳ δὲ συγκατασκευαζόμενον, δύο λαβόντες ἐγκλήματα, τὸ κατὰ Φωκέας καὶ Θρᾴκην. Μένανδρος δὲ ἐμπίπτοντά φησιν. εἴληπται δὲ ἐκ διαβολῆς τὸ προοίμιον· δι' ὧν γὰρ αὐτὸν δεδιότα ποιεῖ καὶ δεόμενον, διὰ τούτων δείκνυσιν οὐ πάνυ τοῖς δικαίοις τεθαρρηκότα. καὶ ἅμα συγκρουστικὸν ἂν εἴη τὸ νόημα ἐκ διαβολῆς τοῦ τε ἀντιδίκου καὶ τῶν συνηγόρων

αὐτοῦ, οἷον τοῦ Εὐβούλου καὶ τῶν περὶ αὐτόν· ἀεὶ γὰρ ὁ Εὔβουλος ἐπολέμει τῷ Δημοσθένει ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς κατὰ Ἀρίσταρχον, ὡς ἔγνωμεν ἐν τῷ κατὰ Μειδίου.

‖Ὅση μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι σπουδὴ περὶ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα καὶ παραγγελία γέγονε, σχεδὸν οἶμαι πάντας ὑμᾶς ᾐσθῆσθαι, ἑωρακότας ἄρτι τοὺς ὅτ' ἐκληροῦσθε ἐνοχλοῦντας καὶ προσιόντας ὑμῖν. δεήσομαι δὲ πάντων ὑμῶν, ἃ καὶ τοῖς μὴ δεηθεῖσι δίκαιόν ἐστιν ὑπάρχειν, μηδεμίαν μήτε χάριν μήτ' ἄνδρα ποιεῖσθαι περὶ πλείονος ἢ τὸ δίκαιον καὶ τὸν ὅρκον ὃν εἰσελήλυθεν ὑμῶν ἕκαστος ὀμωμοκώς, ἐνθυμουμένους ὅτι ταῦτα μέν ἐστιν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὅλης τῆς πόλεως, αἱ δὲ τῶν παρακλήτων αὗται δεήσεις καὶ σπουδαὶ τῶν ἰδίων πλεονεξιῶν ἕνεκα γίγνονται, ἃς ἵνα κωλύηθ' οἱ νόμοι συνήγαγον ὑμᾶς, οὐχ ἵνα κυρίας τοῖς ἀδικοῦσι ποιῆτε. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους, ὅσοι πρὸς 2
τὰ κοινὰ δικαίως προσέρχονται, κἂν δεδωκότες ὦσιν εὐθύνας, τὴν ἀειλογίαν ὁρῶ προτεινομένους, τουτονὶ δ' Αἰσχίνην πολὺ τἀναντία τούτου· πρὶν γὰρ εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς καὶ λόγον δοῦναι τῶν πεπραγμένων τὸν μὲν ἀνῄρηκε τῶν ἐπὶ τὰς εὐθύνας ἐλθόντων, τοῖς δ' ἀπειλεῖ περιιών, δεινότατον πάντων ἔθος εἰς τὴν πολιτείαν εἰσάγων καὶ ἀσυμφορώτατον ὑμῖν· εἰ γὰρ ὁ πράξας τι τῶν κοινῶν καὶ διοικήσας τῷ καθ' ἑαυτὸν φόβῳ καὶ μὴ τῷ δικαίῳ κατασκευάσει μηδένα ‖ εἶναι κατήγορον αὐτοῦ, παντάπασιν ἄκυροι πάντων ὑμεῖς γενήσεσθε.

3 Τὸ μὲν οὖν ἐξελέγξειν πολλὰ καὶ δεινὰ πεποιηκότα τουτονὶ καὶ τῆς ἐσχάτης ὄντα τιμωρίας ἄξιον θαρρῶ καὶ πάνυ πιστεύω· ὃ δὲ καίπερ ὑπειληφὼς ταῦτα φοβοῦμαι, φράσω πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἀποκρύψομαι, ὅτι μοι δοκοῦσιν ἅπαντες οἱ παρ' ὑμῖν ἀγῶνες οὐχ ἧττον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν καιρῶν ἢ τῶν πραγμάτων εἶναι, καὶ τὸ χρόνον γεγενῆσθαι μετὰ τὴν πρεσβείαν πολὺν δέδοικα, μή τινα λήθην ἢ συνήθειαν τῶν ἀδικημάτων ὑμῖν ἐμπεποιήκῃ.
ὡς δή μοι δοκεῖτ' ἂν ὅμως ἐκ τούτων καὶ γνῶναι τὰ δί- 4
καια καὶ δικάσαι νυνί, τοῦθ' ὑμῖν λέξω· εἰ σκέψαισθε παρ' ὑμῖν αὐτοῖς, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ λογίσαισθε τίνων προσήκει τῇ πόλει λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν.

*πρῶτον μὲν τοίνυν ὧν ἀπήγγειλε, δεύτερον δὲ ὧν ἔπεισε,
τρίτον δὲ ὧν προσετάξατε αὐτῷ, μετὰ ταῦτα τῶν χρό-
νων, ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις, εἰ ἀδωροδοκήτως ἢ μὴ πάντα
5 ταῦτα πέπρακται. τί δή ποτε τούτων; ὅτι ἐκ μὲν τῶν
ἀπαγγελιῶν τὸ βουλεύσασθαι περὶ τῶν πραγμάτων ὑμῖν
ἔστιν· ἂν μὲν οὖν ὦσιν ἀληθεῖς, τὰ δέοντα ἔγνωτε, ἂν δὲ
μὴ τοιαῦται, τἀναντία. τὰς δὲ συμβουλίας πιστοτέρας
ὑπολαμβάνετ' εἶναι τὰς τῶν πρέσβεων· ὡς γὰρ εἰδότων
περὶ ὧν ἐπέμφθησαν ἀκούετε· οὐδὲν οὖν ἐξελέγχεσθαι
δίκαιός ἐστιν ὁ πρεσβευτὴς φαῦλον οὐδ' ἀσύμφορον ὑμῖν
6 συμβεβουλευκώς. καὶ μὴν περὶ ὧν γε προσετάξατ' εἰπεῖν
ἢ πρᾶξαι καὶ διαρρήδην ἐψηφίσασθε ποιῆσαι, προσήκει
διῳκηκέναι. εἶεν· τῶν δὲ δὴ χρόνων διὰ τί; ὅτι ‖ πολλά-
κις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι συμβαίνει πολλῶν πραγμάτων καὶ
μεγάλων καιρὸν ἐν βραχεῖ χρόνῳ γίγνεσθαι, ὃν ἄν τις
ἑκὼν καθυφῇ τοῖς ἐναντίοις καὶ προδῷ, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν
7 ποιῇ πάλιν οἷός τ' ἔσται σῶσαι. ἀλλὰ μὴν ὑπέρ γε τοῦ
προῖκα ἢ μή, τὸ μὲν ἐκ τούτων λαμβάνειν ἐξ ὧν ἡ πόλις
βλάπτεται πάντες οἶδ' ὅτι φήσαιτ' ἂν εἶναι δεινὸν καὶ
πολλῆς ὀργῆς ἄξιον· ὁ μέντοι τὸν νόμον τιθεὶς οὐ διώ-
ρισε τοῦτο, ἀλλ' ἁπλῶς εἶπε μηδαμῶς δῶρα λαμβάνειν,
ἡγούμενος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸν ἅπαξ λαβόντα καὶ διαφθα-
ρέντα ὑπὸ χρημάτων οὐδὲ κριτὴν ἔτι τῶν συμφερόντων
8 ἀσφαλῆ μένειν τῇ πόλει. ἂν μὲν τοίνυν ἐξελέγξω καὶ
δείξω σαφῶς Αἰσχίνην τουτονὶ καὶ μηδὲν ἀληθὲς ἀπηγ-
γελκότα καὶ κεκωλυκότα ἐμοῦ τὸν δῆμον ἀκοῦσαι τἀληθῆ,
καὶ πάντα τἀναντία τῶν συμφερόντων συμβεβουλευκότα,
καὶ μηδὲν ὧν προσετάξατε ἐν τῇ πρεσβείᾳ ποιήσαντα, καὶ
ἀνηλωκότα τοὺς χρόνους ἐν οἷς πολλῶν καὶ μεγάλων πρα-
γμάτων καιροὶ προεῖνται τῇ πόλει, καὶ πάντων τούτων
δῶρα καὶ μισθοὺς εἰληφότα μετὰ Φιλοκράτους, καταψη-
φίσασθε αὐτοῦ καὶ δίκην ἀξίαν τῶν ἀδικημάτων λάβετε·
ἂν δὲ μὴ δείξω ταῦτα ἢ μὴ πάντα, ἐμὲ μὲν φαῦλον ἡγεῖσθε,
τοῦτον δὲ ἄφετε.*

9 *Πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ κατηγορεῖν ἔχων ἔτι πρὸς τούτοις
ἕτερα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐξ ὧν οὐκ ἔσθ' ὅστις ἂν οὐκ
εἰκότως μισήσειεν αὐτόν, βούλομαι, πρὸ πάντων ὧν μέλλω*

*λέγειν, μνημονεύοντας ὑμῶν οἶδ' ὅτι τοὺς πολλοὺς ὑπο-
μνῆσαι τίνα τάξιν ἑαυτὸν ἔταξεν Αἰσχίνης ἐν τῇ πολιτείᾳ
τὸ πρῶτον καὶ τίνας λόγους κατὰ τοῦ Φιλίππου δημηγο-
ρεῖν ᾤετο ‖ δεῖν, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ πεπρα-
γμένοις καὶ δεδημηγορημένοις ἐν ἀρχῇ μάλιστα ἐξελεγχθή-
σεται δῶρα ἔχων. ἔστι τοίνυν οὗτος ὁ πρῶτος Ἀθηναίων* 10
*αἰσθόμενος Φίλιππον, ὡς τότε δημηγορῶν ἔφη, ἐπιβου-
λεύοντα τοῖς Ἕλλησί καὶ διαφθείροντά τινας τῶν ἐν Ἀρ-
καδίᾳ προεστηκότων, καὶ ἔχων Ἴσχανδρον τὸν Νεοπτολέ-
μου δευτεραγωνιστὴν προσιὼν μὲν τῇ βουλῇ προσιὼν δὲ
τῷ δήμῳ περὶ τούτων, καὶ πείσας ὑμᾶς πανταχοῖ πρέσβεις
πέμψαι τοὺς συνάξοντας δεῦρο τοὺς βουλευσομένους περὶ
τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου, καὶ ἀπαγγέλλων μετὰ ταῦθ'* 11
*ἥκων ἐξ Ἀρκαδίας τοὺς καλοὺς ἐκείνους καὶ μακροὺς
λόγους, οὓς ἐν τοῖς μυρίοις ἐν Μεγάλῃ πόλει πρὸς Ἱερώ-
νυμον τὸν ὑπὲρ Φιλίππου λέγοντα ὑπὲρ ὑμῶν ἔφη δεδη-
μηγορηκέναι, καὶ διεξιὼν ἡλίκα τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, οὐχὶ
τὰς ἰδίας ἀδικοῦσι μόνον πατρίδας οἱ δωροδοκοῦντες καὶ
χρήματα λαμβάνοντες παρὰ Φιλίππου. ἐπειδὴ τοίνυν* 12
*ταῦτα πολιτευομένου τούτου τότε καὶ τοῦτο τὸ δεῖγμα
ἐξενηνοχότος περὶ αὑτοῦ, τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης πρέσβεις
πέμπειν ὡς Φίλιππον ἐπείσθητε ὑπ' Ἀριστοδήμου καὶ
Νεοπτολέμου καὶ Κτησιφῶντος καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκεῖ-
θεν ἀπαγγελλόντων οὐδ' ὁτιοῦν ὑγιές, γίγνεται τῶν πρέ-
σβεων τούτων εἷς καὶ οὗτος, οὐχ ὡς τῶν ἀποδωσομένων
τὰ ὑμέτερα οὐδ' ὡς τῶν πεπιστευκότων τῷ Φιλίππῳ, ἀλλ'
ὡς τῶν φυλαξόντων τοὺς ἄλλους· διὰ γὰρ τοὺς προειρη-
μένους λόγους καὶ τὴν πρὸς τὸν Φίλιππον ἀπέχθειαν ταύ-
την εἰκότως περὶ αὐτοῦ πάντες εἴχετε τὴν δόξαν. προσελ-* 13
*θὼν τοίνυν ἐμοὶ μετὰ ταῦτα συνετάττετο κοινῇ ‖ πρεσβεύειν,
καὶ ὅπως τὸν μιαρὸν καὶ ἀναιδῆ φυλάξομεν ἀμφότεροι,
τὸν Φιλοκράτην, πολλὰ παρεκελεύσατο. καὶ μέχρι τοῦ
δεῦρ' ἐπανελθεῖν ἀπὸ τῆς πρώτης πρεσβείας ἐμὲ γοῦν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διεφθαρμένος καὶ πεπρακὼς ἑαυτὸν
ἐλάνθανεν. χωρὶς γὰρ τῶν ἄλλων ὧν, ὅπερ εἶπον, εἰρήκει
πρότερον, ἀναστὰς τῇ προτέρᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ἐν αἷς περὶ
τῆς εἰρήνης ἐβουλεύεσθε, ἤρξατο ἀρχήν, ἣν ἐγὼ καὶ τοῖς*

ῥήμασιν οἶμαι τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ οὗτος εἶπεν ἐν ὑμῖν
14 ἀπομνημονεύσειν. "εἰ πάνυ πολὺν" ἔφη "χρόνον ἐσκόπει Φιλοκράτης, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πῶς ἂν ἄριστα ἐναντιωθείη τῇ εἰρήνῃ, οὐκ ἂν αὐτὸν ἄμεινον εὑρεῖν οἶμαι ἢ τοιαῦτα γράφοντα. ἐγὼ δὲ ταύτην μὲν τὴν εἰρήνην, ἕως ἂν εἷς Ἀθηναίων λείπηται, οὐδέποτ' ἂν συμβουλεύσαιμι ποιήσασθαι τῇ πόλει, εἰρήνην μέντοι φημὶ δεῖν ποιεῖσθαι."
15 καὶ τοιούτους τινὰς εἶπε βραχεῖς καὶ μετρίους λόγους. ὁ δὲ ταῦτ' εἰπὼν τῇ προτεραίᾳ πάντων ἀκουόντων ὑμῶν, εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἐν ᾗ τὴν εἰρήνην ἔδει κυροῦσθαι, ἐμοῦ τῷ τῶν συμμάχων συνηγοροῦντος δόγματι καὶ τὴν εἰρήνην, ὅπως ἴση καὶ δικαία γένηται, πράττοντος, καὶ ὑμῶν βουλομένων ταῦτα καὶ οὐδὲ φωνὴν ἐθελόντων ἀκούειν τοῦ καταπτύστου Φιλοκράτους, ἀναστὰς ἐδημηγόρει καὶ συνηγόρει ἐκείνῳ πολλῶν ἀξίους, ὦ Ζεῦ καὶ πάντες θεοί,
16 θανάτων λόγους, ὡς οὔτε τῶν προγόνων ὑμᾶς μεμνῆσθαι δέοι οὔτε τῶν τὰ τρόπαια καὶ τὰς ναυμαχίας λεγόντων ἀνέχεσθαι, νόμον τε θήσειν καὶ γράψειν μηδενὶ τῶν Ἑλλήνων ὑμᾶς βοηθεῖν, ὃς ἂν μὴ πρότερος βεβοηθηκὼς ὑμῖν ᾖ. ‖ καὶ ταῦθ' ὁ σχέτλιος καὶ ἀναιδὴς οὗτος ἐτόλμα λέγειν ἐφεστηκότων τῶν πρέσβεων καὶ ἀκουόντων, οὓς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων μετεπέμψασθε ὑπὸ τούτου πεισθέντες, ὅτ' οὔπω πεπρακὼς αὑτὸν ἦν.
17 Ὃν μὲν οὖν τρόπον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χειροτονησάντων ὑμῶν ἐπὶ τοὺς ὅρκους αὐτὸν πάλιν τούς τε χρόνους κατέτριψε καὶ τὰ πράγματα πάντ' ἐλυμήνατο τῆς πόλεως, καὶ ὅσαι περὶ τούτων ἐμοὶ πρὸς τοῦτον ἀπέχθειαι συνέβησαν βουλομένῳ κωλύειν, αὐτίκα ἀκούσεσθε. ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν ἥκομεν ἐκ τῆς πρεσβείας ταύτης τῆς ἐπὶ τοὺς ὅρκους, ἧσπερ εἰσὶν αἱ νῦν εὔθυναι, οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα οὐδ' ὁτιοῦν εὑρημένοι τῶν ὅτε τὴν εἰρήνην ἐποιεῖσθε λεχθέντων καὶ προσδοκηθέντων, ἀλλὰ πάντ' ἐξηπατημένοι, καὶ τούτων ἕτερ' αὖθις αὖ πεπραχότων καὶ παρὰ τὸ ψήφισμα πεπρεσβευκότων, προσῆμεν τῇ βουλῇ.
18 καὶ ταυτὶ πολλοὶ συνίσασιν ἃ μέλλω λέγειν· τὸ γὰρ βουλευτήριον μεστὸν ἦν ἰδιωτῶν. παρελθὼν δ' ἐγὼ πάντα τἀληθῆ πρὸς τὴν βουλὴν ἀπήγγειλα, καὶ κατηγόρησα τού-

*των, καὶ ἀνηριθμησάμην ἀπὸ τῶν πρώτων ἐλπίδων ἐκεί-
νων ὧν ὁ Κτησιφῶν καὶ ὁ Ἀριστόδημος ἀπήγγειλαν πρὸς
ὑμᾶς, καὶ μετὰ ταῦθ', ὅτε τὴν εἰρήνην ἐποιεῖσθε, ἃ οὗ-
τος ἐδημηγόρησε καὶ εἰς ἃ προήχασι τὴν πόλιν, καὶ περὶ
τῶν ὑπολοίπων (ταῦτα δ' ἦν Φωκεῖς καὶ Πύλαι) μὴ προ-
έσθαι συνεβούλευον, μηδὲ ταὐτὰ παθεῖν, μηδ' ἀναρτω-
μένους ἐλπίσιν ἐξ ἐλπίδων καὶ ὑποσχέσεσιν εἰς τοὔσχα-
τον ἐλθεῖν τὰ πράγματ' ἐᾶσαι. καὶ ἔπεισα ταῦτα τὴν* 19
*βουλήν. ἐπειδὴ δὲ ἧκεν ἡ ἐκκλησία καὶ πρὸς ‖ ὑμᾶς ἔδει
λέγειν, παρελθὼν Αἰσχίνης οὑτοσὶ πρῶτος ἡμῶν ἁπάν-
των (καὶ πρὸς Διὸς καὶ θεῶν πειρᾶσθε συνδιαμνημο-
νεύειν ἂν ἀληθῆ λέγω· τὰ γὰρ πάντα τὰ πράγματα λυ-
μηνάμενα ὑμῶν καὶ διαφθείραντα ὅλως ταῦτ' ἐστὶν ἤδη)
τοῦ μὲν ἀπαγγέλλειν τι τῶν πεπρεσβευμένων ἢ περὶ τῶν
ἐν τῇ βουλῇ ῥηθέντων, εἰ ἄρα ἠμφισβήτει μὴ ἀληθῆ λέ-
γειν ἐμέ, μνησθῆναι πάμπληθες ἀπέσχεν, εἶπε δὲ τοιού-
τους λόγους καὶ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτ' ἔχοντας ἀγαθὰ
ὥσθ' ἅπαντας ὑμᾶς λαβὼν ᾤχετο. ἔφη γὰρ ἥκειν πεπει-* 20
*κὼς Φίλιππον ἅπανθ' ὅσα συμφέρει τῇ πόλει, καὶ περὶ
τῶν ἐν Ἀμφικτύοσι καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ
διεξῆλθε λόγον μακρὸν ὑμῖν ὃν κατὰ Θηβαίων εἰπεῖν πρὸς
Φίλιππον ἔφη, καὶ τὰ κεφάλαια ἀπήγγελλε πρὸς ὑμᾶς
καὶ ἀπελογίζετο ἐκ τῶν ἑαυτῷ πεπρεσβευμένων δυοῖν ἢ
τριῶν ἡμερῶν ὑμᾶς, μένοντας οἴκοι καὶ οὐ στρατευομέ-
νους οὐδ' ἐνοχλουμένους, Θήβας μὲν πολιορκουμένας αὐ-
τὰς καθ' αὑτὰς χωρὶς τῆς ἄλλης Βοιωτίας ἀκούσεσθαι,
Θεσπιὰς δὲ καὶ Πλαταιὰς οἰκιζομένας, τῷ θεῷ δὲ τὰ χρή-* 21
*ματα εἰσπραττόμενα οὐ παρὰ Φωκέων ἀλλὰ παρὰ Θη-
βαίων τῶν βουλευσάντων τὴν κατάληψιν τοῦ ἱεροῦ· δι-
δάσκειν γὰρ αὐτὸς ἔφη τὸν Φίλιππον ὅτι οὐδὲν ἧττον
ἠσεβήκασιν οἱ βεβουλευκότες τῶν ταῖς χερσὶ πραξάντων,
καὶ διὰ ταῦτα χρήμαθ' ἑαυτῷ τοὺς Θηβαίους ἐπικεκη-
ρυχέναι. ἀκούειν δὲ καὶ τῶν Εὐβοέων ἐνίων ἔφη πεφο-* 22
*βημένων καὶ τεταραγμένων τὴν πρὸς τὴν πόλιν οἰκειότητα
Φιλίππῳ γεγενημένην, ὅτι οὐ λελήθατε ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες
‖ πρέσβεις, ἐφ' οἷς πεποίησθε τὴν εἰρήνην πρὸς Φίλιπ-
πον, οὐδ' ἀγνοοῦμεν ὅτι ὑμεῖς μὲν Ἀμφίπολιν δεδώκατ'*

*ἐκείνῳ, Φίλιππος δ' ὑμῖν Εὔβοιαν ὡμολόγηκε παραδώσειν.
εἶναι μέντοι τι καὶ ἄλλο διῳκημένον αὐτῷ, οὐ μήν πω
τοῦτο βούλεσθαι λέγειν· καὶ γὰρ νῦν φθονεῖν τινὰς αὐτῷ
τῶν συμπρέσβεων. ὑπηνίττετο δ' οὕτω καὶ παρεδήλου
23 τὸν Ὠρωπόν. εὐδοκιμῶν δ' ἐπὶ τούτοις εἰκότως, καὶ δο-
κῶν καὶ ῥήτωρ ἄριστος εἶναι καὶ ἀνὴρ θαυμαστός, κατέ-
βη μάλα σεμνῶς. ἀναστὰς δ' ἐγὼ ταῦτά τε οὐκ ἔφην εἰ-
δέναι, καὶ ἐπειρώμην τι λέγειν τούτων ὧν εἰς τὴν βουλὴν
ἀπήγγειλα. καὶ παραστὰς ὃ μὲν ἔνθεν ὃ δ' ἔνθεν, οὑτοσὶ
καὶ Φιλοκράτης, ἐβόων, ἐξέκρουόν με, τελευτῶντες ἐχλεύ-
αζον. ὑμεῖς δ' ἐγελᾶτε, καὶ οὔτ' ἀκούειν ἠθέλετε οὔτε
24 πιστεύειν ἐβούλεσθε ἄλλα πλὴν ἃ οὗτος ἀπηγγέλκει. καὶ
νὴ τοὺς θεοὺς εἰκός τι παθεῖν ἔμοιγε δοκεῖτε· τίς γὰρ
ἂν ἠνέσχετο, τηλικαῦτα καὶ τοσαῦτα ἔσεσθαι προσδοκῶν
ἀγαθά, ἢ ταῦθ' ὡς οὐκ ἔσται λέγοντός τινος, ἢ κατηγο-
ροῦντος τῶν πεπραγμένων τούτοις; πάντα γὰρ τἆλλ', οἶ-
μαι, τότε δεύτερα ἦν τῶν ὑποκειμένων προσδοκιῶν καὶ
τῶν ἐλπίδων, οἱ δ' ἀντιλέγοντες ὄχλος ἄλλως καὶ βασκα-
νία κατεφαίνετο, ταῦτα δὲ θαυμάσι' ἡλίκα καὶ συμφέ-
ροντ' ἐδόκει πεπρᾶχθαι τῇ πόλει.
25 Τοῦ χάριν δὴ ταῦθ' ὑπέμνησα πρῶτα νῦν ὑμᾶς καὶ
διεξῆλθον τούτους τοὺς λόγους; ἑνὸς μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι μάλιστα καὶ πρώτου, ἵνα μηδεὶς ὑμῶν, ἐπειδάν τι
λέγοντος ἀκούῃ μου τῶν ‖ πεπραγμένων καὶ δοκῇ δεινὸν
αὐτῷ καὶ ὑπερβάλλον εἶναι, "εἶτα τότ' οὐκ ἔλεγες πα-
26 ραχρῆμα ταῦτα οὐδ' ἐδίδασκες ἡμᾶς;" θαυμάζῃ, ἀλλὰ
μεμνημένοι τὰς ὑποσχέσεις τὰς τούτων, ἃς ἐφ' ἑκάστων
ποιούμενοι τῶν καιρῶν ἐξέκλειον λόγου τυγχάνειν τοὺς
ἄλλους, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τὴν τούτου ταύτην τὴν καλήν,
εἰδῆθ' ὅτι πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο ἠδίκησθ' ὑπ'
αὐτοῦ, ὅτι τἀληθῆ παραχρῆμα καὶ ἡνίκ' ἔδει πυνθάνεσθαι
διεκωλύθητε ἐλπίσι καὶ φενακισμοῖς καὶ ὑποσχέσεσιν.
27 πρώτου μὲν τούτου καὶ μάλισθ', οὗπερ εἶπον, ἕνεκα ταῦτα
διεξῆλθον, δευτέρου δὲ τίνος; καὶ οὐδὲν ἐλάττονος ἢ τού-
του, ἵνα τὴν ὅτ' ἀδωροδόκητος ὑπῆρχε προαίρεσιν αὐτοῦ
τῆς πολιτείας ἀναμνησθέντες, ὡς προβεβλημένη καὶ ἄπι-
στος ἦν πρὸς τὸν Φίλιππον, τὴν μετὰ ταῦτ' ἐξαίφνης γε-*

γονῦΐαν πίστιν καὶ φιλίαν σκέψησθε, εἶτ' εἰ μὲν ἐκβέβηκεν 28
ὅσ' ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς οὗτος καὶ καλῶς ἔχει τὰ πε-
πραγμένα, διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ συμφέρον τῇ πόλει
γεγενῆσθαι νομίσητε, εἰ δὲ πάντα τἀναντία ὧν οὗτος εἶπε
πέπρακται, καὶ πολλὴν αἰσχύνην καὶ μεγάλους κινδύνους
ταῦτ' ἔχει τῇ πόλει, διὰ τὴν αἰσχροκέρδειαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ
χρημάτων ἀποδόσθαι τἀληθῆ μεταβεβλημένον αὐτὸν εἰδῆτε.
Βούλομαι δ', ἐπειδήπερ εἰς τούτους προήχθην τοὺς 29
λόγους, ὃν τρόπον τὰ περὶ τοὺς Φωκέας πράγμαθ' ὑμῶν
παρείλοντο πρῶτον εἰπεῖν ἁπάντων. δεῖ δὲ μηδένα ὑμῶν,
ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰς τὸ τῶν ‖ πραγμάτων μέγεθος βλέ-
ψαντα μείζους τὰς κατηγορίας καὶ τὰς αἰτίας τῆς τού-
του δόξης νομίσαι, ἀλλ' ἐκεῖν' ὁρᾶν, ὅτι ὅντιν' ἂν ὑμεῖς
εἰς ταύτην τὴν τάξιν κατεστήσατε καὶ τῶν συμβάντων
καιρῶν ἐποιήσατε κύριον, οὗτος, εἴπερ ὥσπερ οὗτος ἐβου-
λήθη μισθώσας αὐτὸν ἐξαπατᾶν ὑμᾶς καὶ φενακίζειν, τῶν
ἴσων αἴτιος ἦν ἂν κακῶν ὅσωνπερ καὶ οὗτος· οὐ γὰρ εἰ 30
φαύλοις χρῆσθ' ὑμεῖς εἰς τὰ κοινὰ πολλάκις ἀνθρώποις,
καὶ τὰ πράγματ' ἐστὶ φαῦλα ὧν ἡ πόλις ἀξιοῦται παρὰ
τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ. εἶτα καὶ Φωκέας ἀπολώ-
λεκε μέν, οἶμαι, Φίλιππος, συνηγωνίσαντο δὲ οὗτοι· τοῦ-
το δὴ δεῖ σκοπεῖν καὶ ὁρᾶν, εἰ ὅσα τῆς Φωκέων σωτη-
ρίας ἐπὶ τὴν πρεσβείαν ἧκε, ταῦθ' ἅπαντ' ἀπώλεσαν
οὗτοι καὶ διέφθειραν ἑκόντες, οὐχ ὡς ὅδε Φωκέας ἀπώ-
λεσε καθ' ἑαυτόν. πόθεν;
Δός δέ μοι τὸ προβούλευμα ὃ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀπαγ- 31
γελίαν ἐψηφίσαθ' ἡ βουλή, καὶ τὴν μαρτυρίαν τὴν τοῦ
γράψαντος αὐτὸ τότε, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι ἐγὼ μὲν οὐ τότε σι-
γήσας νῦν ἀφίσταμαι τῶν πεπραγμένων, ἀλλ' εὐθὺς κατ-
ηγόρουν καὶ προεώρων τὰ μέλλοντα, ἡ βουλὴ δὲ ἡ μὴ
κωλυθεῖσα ἀκοῦσαι τἀληθῆ παρ' ἐμοῦ οὔτ' ἐπῄνεσε τού-
τους οὔτ' εἰς τὸ πρυτανεῖον ἠξίωσε καλέσαι. καίτοι τοῦτ',
ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ πόλις, οὐδεὶς πώποτέ φησι παθεῖν οὐ-
δένας πρέσβεις, οὐδὲ Τιμαγόραν, οὗ θάνατον κατεχειρο-
τόνησεν ὁ δῆμος. ἀλλ' οὗτοι πεπόνθασιν.
Λέγε δ' αὐτοῖς πρῶτον μὲν τὴν μαρτυρίαν, εἶτα τὸ 32
προβούλευμα.

‖ΜΑΡΤΥΡΙΑ. ΠΡΟΒΟΥΛΕΥΜΑ.

*Ἐνταῦθ᾽ οὔτ᾽ ἔπαινος οὔτε κλῆσις εἰς τὸ πρυτανεῖον
ἔστι τῶν πρέσβεων ὑπὸ τῆς βουλῆς. εἰ δέ φησιν οὗτος,
δειξάτω καὶ παρασχέσθω, κἀγὼ καταβαίνω. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν.
εἰ μὲν τοίνυν ταὐτὰ ἅπαντες ἐπρεσβεύομεν, δικαίως οὐ-
δένα ἐπήνεσεν ἡ βουλή· δεινὰ γὰρ τὰ πεπραγμένα πᾶσιν·
εἰ δ᾽ οἱ μὲν τὰ δίκαια ἔπραττον ἡμῶν οἱ δὲ τἀναντία, διὰ
τοὺς πεπονηρευμένους, ὡς ἔοικε, τοῖς ἐπιεικέσι συμβεβη-
33 κὸς ἂν εἴη ταύτης τῆς ἀτιμίας μετεσχηκέναι. πῶς οὖν
ῥᾳδίως πάντες εἴσεσθε τίς ποτ᾽ ἔσθ᾽ ὁ πονηρός; ἀνα-
μνήσθητε παρ᾽ ὑμῖν αὐτοῖς τίς ἐσθ᾽ ὁ κατηγορῶν τῶν
πεπραγμένων ἐξ ἀρχῆς. δῆλον γὰρ ὅτι τῷ μὲν ἠδικηκότι
σιγᾶν ἐξήρκει καὶ διακρουσαμένῳ τὸν παρόντα χρόνον
μηκέτ᾽ εἰς λόγον περὶ τῶν πεπραγμένων ἑαυτὸν καθι-
στάναι, τῷ δὲ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότι δεινὸν εἰσῄει, εἰ
δεινῶν καὶ πονηρῶν ἔργων δόξει κοινωνεῖν τῷ σιωπῆσαι.
εἰμὶ τοίνυν ὁ κατηγορῶν ἐξ ἀρχῆς ἐγὼ τούτων, τούτων δ᾽
οὐδεὶς ἐμοῦ.*
34 *Ἡ μὲν τοίνυν βουλὴ ταῦτα προβεβουλεύκει, τῆς δ᾽ ἐκ-
κλησίας γιγνομένης καὶ τοῦ Φιλίππου παρόντος ἐν Πύ-
λαις ἤδη — ἦν γὰρ τοῦτο πρῶτον ἁπάντων τῶν ἀδικη-
μάτων, τὸ τὸν Φίλιππον ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασι τού-
τοις, καὶ δέον ὑμᾶς ἀκοῦσαι περὶ τῶν πραγμάτων, εἶτα
βουλεύσασθαι, μετὰ ταῦτα δὲ πράττειν ὅ τι δόξαι, ἅμα
ἀκούειν κἀκεῖνον παρεῖναι καὶ μηδ᾽ ὅ τι χρὴ ποιεῖν ῥᾴ-
35 διον εἰπεῖν εἶναι. πρὸς δὲ τούτοις τοῦτο μὲν οὐδεὶς ἀνέγνω
τῷ δήμῳ τὸ προβούλευμα, οὐδ᾽ ἤκουσεν ‖ ὁ δῆμος, ἀνα-
στὰς δ᾽ οὗτος ἐδημηγόρει ταῦθ᾽ ἃ διεξῆλθον ἄρτι πρὸς
ὑμᾶς ἐγώ, τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθά, ἃ πεπεικὼς ἔφη
τὸν Φίλιππον ἥκειν καὶ διὰ τοῦτο χρήμαθ᾽ ἑαυτῷ τοὺς
Θηβαίους ἐπικεκηρυχέναι. ὥσθ᾽ ὑμᾶς ἐκπεπληγμένους τῇ
παρουσίᾳ τὸ πρῶτον τῇ τοῦ Φιλίππου, καὶ τούτοις ὀρ-
γιζομένους ἐπὶ τῷ μὴ προηγγελκέναι, πρᾳοτέρους γενέ-
σθαι τινός, πάνθ᾽ ὅσ᾽ ἐβούλεσθ᾽ ὑμῖν ἔσεσθαι προσδο-
κήσαντας, καὶ μηδὲ φωνὴν ἐθέλειν ἀκούειν ἐμοῦ μηδ᾽
36 ἄλλου μηδενός. καὶ μετὰ ταῦτ᾽ ἀνεγιγνώσκετο ἡ ἐπιστο-
λὴ ἡ παρὰ τοῦ Φιλίππου, ἣν οὗτος ἔγραψεν ἀπολειφθεὶς*

ἡμῶν, ἄντικρυς οὕτως καὶ διαῤῥήδην ἀπολογία γεγραμ-
μένη τῶν τούτοις ἡμαρτημένων. καὶ γὰρ ὡς αὐτὸς κατε-
κώλυσεν αὐτοὺς βουλομένους ἐπὶ τὰς πόλεις ἰέναι καὶ τοὺς
ὅρκους ἀπολαμβάνειν ἔνεστι, καὶ ὡς ἵνα συνδιαλλάττωσιν
αὑτῷ τοὺς Ἀλεῖς πρὸς τοὺς Φαρσαλίους κατέσχεν αὐτούς·
καὶ πάντα ἀναδεχόμενος καὶ εἰς αὑτὸν ποιούμενος τὰ τού- 37
των ἁμαρτήματα ἐστίν. ὑπὲρ δὲ Φωκέων ἢ Θεσπιέων ἢ
ὧν οὗτος ἀπήγγελλε πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ μικρόν. καὶ
τοῦτο οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου τοῦτον ἐπράχθη τὸν τρόπον,
ἀλλ' ὑπὲρ μὲν ὧν παρὰ τούτων ὑμᾶς ἔδει δίκην λαμβά-
νειν οὐ πεποιηκότων οὐδὲ διῳκηκότων οὐδὲν ὧν ὑμεῖς
προσετάξατε ἐν τῷ ψηφίσματι, ἐκεῖνος ἐκδέχεται τὴν αἰ-
τίαν καί φησιν αὐτὸς αἴτιος γεγενῆσθαι, ὃν οὐκ ἐμέλλεθ'
ὑμεῖς οἶμαι δυνήσεσθαι κολάσαι, ἃ δ' ἐκεῖνος ἐξαπατῆσαι 38
καὶ προλαβεῖν τῆς πόλεως ἐβούλετο, οὗτος ἀπήγγειλεν,
ἵνα μηδ' ἐγκαλέσαι μηδὲ ‖ μέμψασθαι μηδὲν ὕστερον ὑμεῖς
ἔχοιτε Φιλίππῳ, μήτ' ἐν ἐπιστολῇ μήτ' ἄλλοθι μηδαμοῦ
παρ' ἐκείνου τούτων ἐνόντων. λέγε δ' αὐτοῖς αὐτὴν τὴν
ἐπιστολήν, ἣν ἔγραψε μὲν οὗτος ἔπεμψε δ' ἐκεῖνος· καὶ σκο-
πεῖθ' ὅτι τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ὃν διεξελήλυθ' ἐγώ. λέγε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἀκούετε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῆς ἐπιστολῆς, ὡς καλὴ 39
καὶ φιλάνθρωπος, περὶ δὲ Φωκέων ἢ Θηβαίων ἢ τῶν ἄλ-
λων ὧν οὗτος ἀπήγγειλεν, οὐδὲ γρῦ. ταύτης τοίνυν οὐδ'
ὁτιοῦν ἐσθ' ὑγιές. καὶ τοῦτ' αὐτίκα δὴ μάλα ὑμεῖς ὄψεσθε.
οἱ μὲν γὰρ Ἀλεῖς, οὓς ἵνα συνδιαλλάττωσι κατασχεῖν φησὶ
τούτους, τοιαύτης τετυχήκασι διαλλαγῆς ὥστ' ἐξελήλανται
καὶ ἀνάστατος ἡ πόλις αὐτῶν γέγονεν· τοὺς δ' αἰχμαλώ-
τους ὁ σκοπῶν τί ἂν ὑμῖν χαρίσαιτο οὐδ' ἐνθυμηθῆναί
φησι λύσασθαι. μεμαρτύρηται δὲ δήπουθεν ὑμῖν ἐν τῷ 40
δήμῳ πολλάκις ὡς ἐγὼ τάλαντον ἔχων ἐπ' αὐτοὺς ᾠχόμην,
καὶ νῦν μαρτυρηθήσεται· διὸ καὶ τὴν ἐμὴν φιλοτιμίαν οὗ-
τος ἀφαιρούμενος τοῦτ' ἔπεισεν ἐκεῖνον ἐγγράψαι. ὃ τοί-
νυν μέγιστον ἁπάντων· ὁ γὰρ εἰς τὴν προτέραν γράψας
ἐπιστολήν, ἣν ἠνέγκαμεν ἡμεῖς, ὅτι ἔγραφον δ' ἂν καὶ διαῤ-
ῥήδην ἡλίκα ὑμᾶς εὖ ποιήσω, εἰ εὖ ᾔδειν καὶ τὴν συμμα-
χίαν μοι γενησομένην, γεγονυίας τῆς συμμαχίας οὔ φησιν

εἰδέναι τί ἂν ποιῶν χαρίσαιτο, οὐδ' ὅ αὐτὸς ὑπέσχετο· τοῦτο γὰρ ᾔδει δῆλον ὅτι, εἴπερ μὴ ἐφενάκιζεν. ἀλλὰ μὴν ὅτι ταῦθ' οὕτω τότ' ‖ ἔγραψε, λέγε μοι λαβὼν ἐκ τῆς προτέρας ἐπιστολῆς αὐτὸ τοῦτο, ἐνθένδε. λέγε.

ΕΞ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

41 Οὐκοῦν πρὶν μὲν εἰρήνης τυχεῖν, εἰ καὶ συμμαχία προσγένοιτ' αὐτῷ, γράψειν ὡμολόγει ἡλίκα τὴν πόλιν εὖ ποιήσει· ἐπειδὴ δ' ἀμφότερ' αὐτῷ γέγονεν, οὐκ εἰδέναι φησὶ τί ἂν ποιῶν χαρίσαιτο, ἂν δ' ὑμεῖς λέγητε, ποιήσειν ὃ μήτ' αἰσχύνην μήτ' ἀδοξίαν αὐτῷ φέρει, εἰς ταύτας τὰς προφάσεις καταφεύγων, κἂν ἄρα εἴπητέ τι καὶ προαχθῆθ' ὑμεῖς ἐπαγγείλασθαι, ἀναχώρησιν ἑαυτῷ καταλείπων.

42 Ταῦτα τοίνυν καὶ πόλλ' ἕτερα ἐνῆν παραχρῆμα τότ' εὐθὺς ἐξελέγχειν καὶ διδάσκειν ὑμᾶς καὶ μὴ προέσθαι τὰ πράγματ' ἐᾶν, εἰ μὴ Θεσπιαὶ καὶ Πλαταιαὶ καὶ τὸ Θηβαίους αὐτίκα δὴ μάλα δώσειν δίκην ἀφείλετο τὴν ἀλήθειαν. καίτοι ταῦτα εἰ μὲν ἀκοῦσαι μόνον ἔδει καὶ φενακισθῆναι τὴν πόλιν, ὀρθῶς ἐλέγετο, εἰ δὲ πραχθῆναι τῷ ὄντι, σιωπᾶσθαι συνέφερεν. εἰ μὲν γὰρ ἐνταῦθ' ἦν ἤδη τὰ πράγματα ὥστε μηδ' αἰσθομένοις τοῖς Θηβαίοις πλέον εἶναι μηδέν, τί οὐ γέγονεν; εἰ δὲ παρὰ τὸ προαισθέσθαι
43 κεκώλυται, τίς ὁ ἐκλαλήσας; οὐχ οὗτος; ἀλλ' οὔτ' ἤμελλεν οὔτ' ἠβουλήθη ταῦτ' οὐδ' ἤλπισεν οὗτος, ὥστε τοῦ γ' ἐκλελαληκέναι μηδ' αἰτίαν ἐχέτω· ἀλλὰ φενακισθῆναι τοῖς λόγοις τούτοις ὑμᾶς ἔδει, καὶ ἐμοῦ τἀληθῆ μὴ ἐθελῆσαι ἀκοῦσαι, καὶ αὐτοὺς οἴκοι καταμεῖναι, καὶ ψήφισμα νικῆσαι τοιοῦτο δι' οὗ Φωκεῖς ἀπολοῦνται. διὰ ταῦτ' ἐσπαθᾶτο ταῦτα καὶ διὰ ‖ ταῦτ' ἐδημηγορεῖτο.

44 Ἀκούων τοίνυν ἐγὼ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπαγγελλομένου τούτου, καὶ ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι ψεύδεται, — καὶ ὅθεν, φράσω πρὸς ὑμᾶς, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ, ὅτε τοὺς ὅρκους ἤμελλε Φίλιππος ὀμνύναι τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης, ἐκσπόνδους ἀποφανθῆναι τοὺς Φωκέας ὑπὸ τούτων, ὃ σιωπᾶν καὶ ἐᾶν εἰκὸς ἦν εἴπερ ἤμελλον σῴζεσθαι· ἔπειτα ἐκ τοῦ μὴ τοὺς παρὰ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις ταῦτα λέ-
45 γειν μηδὲ τὴν ἐπιστολὴν τὴν Φιλίππου, ἀλλὰ τοῦτον. ἐκ τούτων οὖν τεκμαιρόμενος, ἀναστὰς καὶ παρελθὼν ἐπει-

*ρώμην μὲν ἀντιλέγειν, ὡς δ' ἀκούειν οὐκ ἠθέλετε, ἡσυ-
χίαν ἔσχον, τοσοῦτο μόνον διαμαρτυράμενος (καὶ πρὸς
Διὸς καὶ θεῶν ἀναμιμνήσκεσθε) ὅτι ταῦτα οὔτ' οἶδα οὔτε
κοινωνῶ, προσέθηκα δὲ ὡς οὐδὲ προσδοκῶ. τραχέως δ'
ὑμῶν τῷ μηδὲ προσδοκᾶν σχόντων, "καὶ ὅπως γε, ὦ ἄν-
δρες Ἀθηναῖοι," ἔφην "ἄν τι τούτων γίγνηται, τούτους
ἐπαινέσεσθε καὶ τιμήσετε καὶ στεφανώσετε, ἐμὲ δὲ μή·
καὶ μέντοι κἄν τι τῶν ἐναντίων, ὅπως τούτοις ὀργιεῖσθε·
ἐγὼ δ' ἀφίσταμαι." "μὴ νῦν" ὑπολαβὼν ἔφη Αἰσχίνης* 46
*οὑτοσί, "μὴ νῦν ἀφίστασο, ἀλλ' ὅπως τότε μὴ προσ-
ποιήσει." νὴ Δία, ἢ ἀδικήσω γ', ἔφην. ἐπαναστὰς δ' ὁ
Φιλοκράτης μάλα ὑβριστικῶς "οὐδὲν" ἔφη "θαυμαστόν,
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ ταὐτὰ ἐμοὶ καὶ Δημοσθένει δο-
κεῖν· οὗτος μὲν γὰρ ὕδωρ, ἐγὼ δὲ οἶνον πίνω." καὶ ὑμεῖς
ἐγελᾶτε.*

Σκέψασθε δὴ τὸ ψήφισμα ὃ δίδωσι γράψας μετὰ ταῦτα 47
*ὁ Φιλοκράτης. ἀκοῦσαι μὲν γὰρ οὑτωσὶ παγκάλως ἔχει·
ἐπειδὰν δὲ τοὺς καιροὺς συλλογίσηταί τις ἐφ' ὧν ‖ ἐγράφη
καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἃς οὗτος ὑπισχνεῖτο τότε, οὐδὲν ἄλλο
φανήσονται πλὴν παραδόντες Φιλίππῳ καὶ Θηβαίοις Φω-
κέας, μόνον οὐκ ὀπίσω τὼ χεῖρε δήσαντες. λέγε τὸ ψήφισμα.*

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ὁρᾶτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὸ ψήφισμα, ὅσων ἐπαίνων 48
*καὶ ὅσης εὐφημίας μεστόν ἐστι, καὶ τὴν εἰρήνην εἶναι τὴν
αὐτὴν ἥνπερ Φιλίππῳ καὶ τοῖς ἐκγόνοις, καὶ τὴν συμ-
μαχίαν, καὶ ἐπαινέσαι δὲ Φίλιππον ὅτι ἐπαγγέλλεται τὰ
δίκαια ποιήσειν. ἀλλ' οὐδὲν ἐκεῖνός γε ἐπηγγέλλετο, ἀλλὰ
τοσούτου ἔδει ἐπαγγέλλεσθαι ὥστ' οὐδ' εἰδέναι φησὶ τί
ἂν ποιῶν ὑμῖν χαρίσαιτο. ἀλλ' οὗτος ἦν ὁ λέγων ὑπὲρ* 49
*αὐτοῦ καὶ ὑπισχνούμενος. πρὸς δὲ τοὺς παρὰ τούτου λό-
γους ὡρμηκότας λαβὼν ὑμᾶς ὁ Φιλοκράτης ἐγγράφει τοῦτ'
εἰς τὸ ψήφισμα, ἐὰν δὲ μὴ ποιῶσι Φωκεῖς ἃ δεῖ καὶ πα-
ραδιδῶσι τοῖς Ἀμφικτύοσι τὸ ἱερόν, ὅτι βοηθήσει ὁ δῆ-
μος ὁ Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς διακωλύοντας ταῦτα γίγνεσθαι.
οὐκοῦν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μενόντων μὲν ὑμῶν οἴκοι* 50
*καὶ οὐκ ἐξεληλυθότων, ἀπεληλυθότων δὲ τῶν Λακεδαι-
μονίων καὶ προῃσθημένων τὴν ἀπάτην, οὐδενὸς δ' ἄλλου*

παρόντος τῶν Ἀμφικτυόνων πλὴν Θετταλῶν καὶ Θηβαίων, εὐφημότατ' ἀνθρώπων τούτοις παραδοῦναι γέγραφε τὸ ἱερὸν γράψας τοῖς Ἀμφικτύοσι παραδοῦναι (ποίοις; οὐ γὰρ ἦσαν αὐτόθι πλὴν Θηβαῖοι καὶ Θετταλοί), ἀλλ' οὐ συγκαλέσαι δὲ τοὺς Ἀμφικτύονας, οὐδ' ἐπισχεῖν ἕως ἂν συλλεγῶσιν, οὐδὲ βοηθεῖν Πρόξενον εἰς Φωκέας, οὐδ'
51 *ἐξιέναι Ἀθηναίους, οὐδὲ τοιοῦτ' οὐδέν. καίτοι καὶ ‖ ἐπιστολὰς ἔπεμψεν ὁ Φίλιππος δύο καλούσας ὑμᾶς, οὐχ ἵν' ἐξέλθοιτε· πώμαλα· οὐ γὰρ ἄν ποτε τοὺς χρόνους ἀνελὼν ἐν οἷς ἠδυνήθητ' ἂν ἐξελθεῖν, τηνικαῦτ' ἐκάλει· οὐδ' ἂν ἐμέ, ἡνίκα δεῦρο ἀποπλεῖν ἐβουλόμην, κατεκώλυεν· οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν τούτῳ προσέταττεν ἐξ ὧν ἥκισθ' ὑμεῖς ἐμέλλετ' ἐξιέναι· ἀλλ' ἵνα, ἃ ἐβούλεσθε, οἰόμενοι πράξειν αὐτὸν μηδὲν ἐναντίον ψηφίσαισθε αὐτῷ, μηδ' ἀμύναιντο μηδ' ἀντέχοιεν οἱ Φωκεῖς ἐπὶ ταῖς παρ' ὑμῶν ἐπανέχοντες ἐλπίσιν, ἀλλ' ἀπογνόντες ἅπαντα αὑτοὺς ἐγχειρίσαιεν. λέγε δ' αὐτοῖς αὐτὰς τὰς ἐπιστολὰς τὰς τοῦ Φιλίππου.*

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

52 *Αἱ μὲν τοίνυν ἐπιστολαὶ καλοῦσιν αὗται, καὶ νὴ Δία ἤδη γε· τούτοις δ', εἴπερ ἦν ὑγιές τι τούτων, τί ἄλλο προσῆκεν ἢ συνειπεῖν ὅπως ἐξέλθοιτε ὑμεῖς, καὶ τὸν Πρόξενον, ὃν περὶ τοὺς τόπους ᾔδεσαν ὄντα, γράφειν εὐθέως βοηθεῖν; πάντα τοίνυν τἀναντία τούτων φαίνονται πεποιηκότες. εἰκότως· οὐ γὰρ οἷς ἐπέστελλε προσεῖχον τὸν νοῦν, ἀλλ' ἃ φρονῶν ταῦτ' ἔγραφε συνῄδεσαν·*
53 *τούτοις οὖν συνέπραττον καὶ τούτοις συνηγωνίζοντο. οἱ μὲν τοίνυν Φωκεῖς, ὡς τὰ παρ' ὑμῶν ἐπύθοντο ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ τό τε ψήφισμα τοῦτ' ἔλαβον τὸ τοῦ Φιλοκράτους καὶ τὴν ἀπαγγελίαν ἐπύθοντο τὴν τούτου καὶ τὰς ὑποσχέσεις, κατὰ πάντας τοὺς τρόπους ἀπώλοντο. σκοπεῖτε γάρ. ἦσαν ἀπιστοῦντές τινες αὐτόθι τῷ Φιλίππῳ καὶ νοῦν ἔχοντες· οὗτοι πιστεύειν ὑπήχθησαν. διὰ τί; ὅτι ἡγοῦντο, οὐδ' εἰ δεκάκις Φίλιππος αὐτοὺς ‖ ἐξηπάτα, οὐδέποτ' ἂν τούς γε Ἀθηναίων πρέσβεις Ἀθηναίους ἐξαπατᾶν τολμῆσαι, ἀλλ' εἶναι ταῦτ' ἀληθῆ ἃ οὗτος ἀπήγγελλε πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοῖς Θηβαίοις ἥκειν, οὐχ αὑτοῖς*

ὄλεθρον. ἦσαν ἄλλοι τινὲς οἳ πάσχειν ὁτιοῦν καὶ ἀμύνε- 54
σθαι δεῖν ᾤοντο· ἀλλὰ καὶ τούτους μαλακοὺς ἐποίησε τὸ
τὸν Φίλιππον ὑπάρχειν αὐτοῖς πεισθῆναι, καὶ τὸ ταῦτ'
εἰ μὴ ποιήσουσιν ὑμᾶς ἐπ' αὐτοὺς ἥξειν, οὓς βοηθήσειν
αὐτοῖς ἤλπιζον ἐκεῖνοι. ἀλλὰ καὶ μεταμέλειν ὑμῖν ᾤοντό
τινες πεποιημένοις τὴν πρὸς Φίλιππον εἰρήνην· τούτοις
ὅτι καὶ τοῖς ἐκγόνοις τὴν αὐτὴν ἐψηφίσασθ' ἐπέδειξαν,
ὥστε πανταχῇ τὰ παρ' ὑμῶν ἀπογνωσθῆναι. διόπερ ἅπαν-
τα ταῦτα εἰς ἓν ψήφισμα συνεσκεύασαν. ὃ καὶ μέγιστον 55
ἔμοιγε δοκοῦσιν ἁπάντων ὑμᾶς ἠδικηκέναι· τὸ γὰρ πρὸς
ἄνδρα θνητὸν καὶ διὰ καιρούς τινας ἰσχύοντα γράφοντας
εἰρήνην ἀθάνατον συνθέσθαι τὴν κατὰ τῆς πόλεως αἰ-
σχύνην, καὶ ἀποστερῆσαι μὴ μόνον τῶν ἄλλων ἀλλὰ καὶ
τῶν παρὰ τῆς τύχης εὐεργεσιῶν τὴν πόλιν, καὶ τοσαύτῃ
περιουσίᾳ χρήσασθαι πονηρίας ὥστε μὴ μόνον τοὺς ὄν-
τας Ἀθηναίους ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕστερόν ποτε μέλλοντας
ἔσεσθαι πάντας ἠδικηκέναι, πῶς οὐχὶ πάνδεινον ἐστίν;
τοῦτο τοίνυν οὐδέποθ' ὑμεῖς ὑπεμείνατ' ἂν ὕστερον προσ- 56
γράψαι πρὸς τὴν εἰρήνην, τὸ καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἰ μὴ
ταῖς παρ' Αἰσχίνου ῥηθείσαις ὑποσχέσεσι τότ' ἐπιστεύ-
σατε. αἷσπερ οἱ Φωκεῖς πιστεύσαντες ἀπώλοντο. καὶ γάρ
τοι παραδόντες αὑτοὺς Φιλίππῳ καὶ ἑκόντες ἐγχειρίσαν-
τες ἐκείνῳ τὰς || πόλεις ἁπάντων τῶν ἐναντίων ὧν πρὸς
ὑμᾶς οὗτος ἀπήγγειλεν ἔτυχον.

Ἵνα δ' εἰδῆτε σαφῶς ὅτι ταῦθ' οὕτω καὶ διὰ τούτους 57
ἀπόλωλε, τοὺς χρόνους ὑμῖν λογιοῦμαι καθ' οὓς ἐγίγνεθ'
ἕκαστα. περὶ ὧν δ' ἄν τις ἀντιλέγῃ τούτων, ἀναστὰς ἐν
τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. ἡ μὲν τοίνυν εἰρήνη ἐλαφηβολιῶ-
νος ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα ἐγένετο, ἀπεδημήσαμεν δ' ἡμεῖς ἐπὶ
τοὺς ὅρκους τρεῖς μῆνας ὅλους· καὶ τοῦτον ἅπαντα τὸν
χρόνον ἦσαν οἱ Φωκεῖς σῷοι. ἥκομεν δὲ δεῦρο ἀπὸ τῆς 58
πρεσβείας τῆς ἐπὶ τοὺς ὅρκους τρίτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ σκιρο-
φοριῶνος μηνός, καὶ παρῆν ὁ Φίλιππος ἐν Πύλαις ἤδη
καὶ τοῖς Φωκεῦσιν ἐπηγγέλλετο ὧν οὐδὲν ἐπίστευον ἐκεῖ-
νοι. σημεῖον δέ· οὐ γὰρ ἂν δεῦρ' ἧκον ὡς ὑμᾶς. ἡ δ' ἐκ-
κλησία μετὰ ταῦτα, ἐν ᾗ πάντα τὰ πράγματ' ἀπώλεσαν
οὗτοι ψευσάμενοι καὶ φενακίσαντες ὑμᾶς, τῇ ἕκτῃ ἐπὶ

59 δέκα ἐγίγνετο τοῦ σκιροφοριῶνος. ἀπὸ τοίνυν ταύτης πεμπταῖα λογίζομαι τὰ παρ' ὑμῶν ἐν τοῖς Φωκεῦσι γενέσθαι· παρῆσαν γὰρ οἱ τῶν Φωκέων πρέσβεις ἐνθάδε, καὶ ἦν αὐτοῖς καὶ τί ἀπαγγέλλουσιν οὗτοι καὶ τί ψηφιεῖσθ' ὑμεῖς ἐπιμελές. οὐκοῦν εἰκὰς ἣ τίθεμεν πυθέσθαι τοὺς Φωκέας τὰ παρ' ὑμῶν· ἀπὸ γὰρ τῆς ἕκτης εἰς ταύτην πέμπτη γίγνεται. ὑστέρα τοίνυν δεκάτη, ἐνάτη, ὀγδόη· ταύτῃ ἐγίγνονθ' αἱ σπονδαί, καὶ πάντα τἀκεῖ πράγματ' ἀπολώλει καὶ τέλος εἶχεν. τῷ τοῦτο δῆλον; τῇ τε-

60 τράδι φθίνοντος ἠκκλησιάζετε μὲν τόθ' ὑμεῖς ἐν Πειραιεῖ περὶ τῶν ἐν τοῖς νεωρίοις, ἧκε δὲ ‖ Δερκύλος ἐκ Χαλκίδος καὶ ἀπήγγελλεν ὑμῖν ὅτι πάντα τὰ πράγματ' ἐγκεχείρικε Θηβαίοις ὁ Φίλιππος, καὶ πέμπτην εἶναι ταύτην ἡμέραν ἐλογίζετ' ἀφ' οὗ γεγόνασιν αἱ σπονδαί. ὀγδόη τοίνυν, ἑβδόμη, ἕκτη, πέμπτη, τετράς· αὐτὸ συμβαίνει εἰς ταύτην εἶναι πέμπτην. οὐκοῦν τοῖς χρόνοις, οἷς ἀπήγγελλον, οἷς ἔγραφον, πᾶσιν ἐξελέγχονται συνηγωνισμένοι Φιλίππῳ καὶ συναίτιοι γεγονότες τοῦ τῶν Φωκέων ὀλέθρου.

61 ἔτι τοίνυν τὸ μηδεμίαν τῶν πόλεων τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἁλῶναι πολιορκίᾳ μηδ' ἐκ προσβολῆς κατὰ κράτος, ἀλλ' ἐκ τοῦ σπείσασθαι πάντας ἄρδην ἀπολέσθαι, μέγιστόν ἐστι σημεῖον τοῦ διὰ τούτους πεισθέντας αὐτοὺς ὡς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου σωθήσονται ταῦτα παθεῖν· οὐ γὰρ ἐκεῖνόν γε ἠγνόουν. φέρε δή μοι καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν τῶν Φωκέων καὶ τὰ δόγματα ὑφ' ὧν καθεῖλον αὐτῶν τὰ τείχη, ἵν' εἰδῆτε οἵων ὑπαρχόντων αὐτοῖς παρ' ὑμῶν οἵων ἔτυχον διὰ τουτουσὶ τοὺς θεοῖς ἐχθρούς. λέγε.

ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΦΩΚΕΩΝ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙΩΝ.

62 Ἃ μὲν τοίνυν ὑπῆρχε παρ' ὑμῶν αὐτοῖς, ταῦτ' ἐστί, φιλία συμμαχία βοήθεια· ὧν δ' ἔτυχον διὰ τοῦτον τὸν βοηθῆσαι κωλύσανθ' ὑμᾶς, ἀκούσατε. λέγε.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΦΩΚΕΩΝ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. ὁμολογία Φιλίππου καὶ Φωκέων, φησίν, οὐχὶ Θηβαίων καὶ Φωκέων, οὐδὲ Θετταλῶν καὶ Φωκέων, οὐδὲ Λοκρῶν, οὐδ' ἄλλου τῶν παρόντων οὐδενός· καὶ πάλιν παραδοῦναι δὲ τὰς πόλεις Φωκέας φησὶ Φιλίππῳ, οὐχὶ Θηβαίοις ‖ οὐδὲ Θετταλοῖς οὐδὲ

ἄλλῳ οὐδενί. διὰ τί; ὅτι Φίλιππος ἀπηγγέλλετο πρὸς ὑμᾶς 63
ὑπὸ τούτου ἐπὶ τῇ τῶν Φωκέων σωτηρίᾳ παρεληλυθέναι.
τούτῳ δὴ πάντ᾽ ἐπίστευον, καὶ πρὸς τοῦτον πάντ᾽ ἐσκό-
πουν, πρὸς τοῦτον ἐποιοῦντο τὴν εἰρήνην. λέγε δὴ τἀπί-
λοιπα. καὶ σκοπεῖτε, τί πιστεύσαντες τί ἔπαθον. ἆρά γε
ὅμοια ἢ παραπλήσια οἷς οὗτος ἀπήγγελλεν; λέγε.

ΔΟΓΜΑ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΩΝ.

Τούτων ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δεινότερα οὐ γέγονεν οὐδὲ 64
μείζω πράγματ᾽ ἐφ᾽ ἡμῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν, οἶμαι δ᾽ οὐδ᾽
ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. τηλικούτων μέντοι καὶ τοιούτων
πραγμάτων κύριος εἷς ἀνὴρ Φίλιππος γέγονε διὰ τούτους,
οὔσης τῆς Ἀθηναίων πόλεως, ᾗ προεστάναι τῶν Ἑλλή-
νων πάτριον καὶ μηδὲν τοιοῦτον περιορᾶν γιγνόμενον. ὃν
μὲν τοίνυν τρόπον οἱ ταλαίπωροι Φωκεῖς ἀπολώλασιν,
οὐ μόνον ἐκ τῶν δογμάτων τούτων ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ 65
ἐκ τῶν ἔργων ἃ πέπρακται, θέαμα δεινὸν ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι καὶ ἐλεεινόν· ὅτε γὰρ νῦν ἐπορευόμεθα εἰς Δελφούς,
ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ἡμῖν πάντα ταῦτα, οἰκίας κατεσκαμ-
μένας, τείχη περιῃρημένα, χώραν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ,
γύναια δὲ καὶ παιδάρια ὀλίγα καὶ πρεσβύτας ἀνθρώπους
οἰκτρούς. οὐδ᾽ ἂν εἷς δύναιτ᾽ ἐφικέσθαι τῷ λόγῳ τῶν
ἐκεῖ κακῶν νῦν ὄντων. ἀλλὰ μὴν ὅτι τὴν ἐναντίαν ποτὲ
Θηβαίοις ψῆφον ἔθεντο οὗτοι περὶ ἡμῶν ὑπὲρ ἀνδραπο-
δισμοῦ προτεθεῖσαν, ὑμῶν ἔγωγε ἀκούω πάντων. τίν᾽ ἂν 66
οὖν οἴεσθε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοὺς προγόνους ‖ ὑμῶν, εἰ
λάβοιεν αἴσθησιν, ψῆφον ἢ γνώμην θέσθαι περὶ τῶν αἰ-
τίων τοῦ τούτων ὀλέθρου; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι κἂν κατα-
λεύσαντας αὐτοὺς ταῖς ἑαυτῶν χερσὶ καθαροὺς ἔσεσθαι
νομίζειν. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρόν, μᾶλλον δ᾽ εἴ τις ἔστιν
ὑπερβολὴ τούτου, τοὺς σεσωκότας ἡμᾶς τότε καὶ τὴν σώ-
ζουσαν περὶ ἡμῶν ψῆφον θεμένους, τούτους τῶν ἐναν-
τίων τετυχηκέναι διὰ τούτους καὶ περιεῶφθαι τοιαῦτα
πεπονθότας οἷα οὐδένες ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων; τίς οὖν ὁ
τούτων αἴτιος; τίς ὁ ταῦτα φενακίσας; οὐχ οὗτος;

Πολλὰ τοίνυν ἄν τις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Φίλιππον εὐ- 67
δαιμονίσας τῆς τύχης, εἰκότως τοῦτο μάλιστ᾽ ἂν εὐδαι-
μονίσειεν ἁπάντων, ὃ μὰ τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεὰς οὐκ

*ἔχω λέγειν ἔγωγε ἄλλον ὅστις εὐτύχηκεν ἐφ' ἡμῶν. τὸ μὲν
γὰρ πόλεις μεγάλας εἰληφέναι καὶ χώραν πολλὴν ὑφ'
ἑαυτῷ πεποιῆσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ζηλωτὰ μέν
ἐστιν, οἶμαι, καὶ λαμπρά· πῶς γὰρ οὔ; ἔχοι δ' ἄν τις
68 εἰπεῖν πεπραγμένα καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ἀλλ' ἐκεῖνο ἴδιον
καὶ οὐδενὶ τῶν πάντων ἄλλῳ γεγονὸς εὐτύχημα. τὸ ποῖον;
τὸ ἐπειδὴ πονηρῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ πράγματ' αὐτῷ
ἐδέησε, πονηροτέρους εὑρεῖν ἢ ἐβούλετο. πῶς γὰρ οὐχ
οὗτοι τοιοῦτοι δικαίως ὑποληφθεῖεν ἄν, οἵ γε, ἃ ὑπὲρ
αὐτοῦ Φίλιππος τηλικούτων ὄντων αὐτῷ τῶν διαφόρων
οὐκ ἐτόλμα ψεύσασθαι, οὐδ' ἔγραψεν οὔτ' εἰς ἐπιστολὴν
οὐδεμίαν οὔτε πρεσβευτὴς οὐδεὶς εἶπε τῶν παρ' ἐκείνου,
69 ἐπὶ ταῦτα μισθώσαντες ἑαυτοὺς ὑμᾶς ἐξηπάτων; καὶ ὁ
μὲν Ἀντίπατρος καὶ ὁ Παρμενίων, δεσπότῃ διακονοῦντες
καὶ οὐ μέλλοντες ‖ ὑμῖν μετὰ ταῦτ' ἐντεύξεσθαι, ὅμως
τοῦθ' εὕροντο, μὴ δι' αὐτῶν ὑμᾶς ἐξαπατηθῆναι· οἱ δ'
Ἀθηναίων, τῆς ἐλευθερωτάτης πόλεως, πρέσβεις ταχθέν-
τες ὑμᾶς, οἷς ἀπαντῶντας ἐμβλέπειν, οἷς συζῆν ἀνάγκη
τὸν λοιπὸν βίον καὶ ἐν οἷς εὐθύνας ἤμελλον δώσειν τῶν
πεπραγμένων, τούτους ἐξαπατᾶν ὑπέστησαν. πῶς ἂν ἄν-
θρωποι κακίους ἢ μᾶλλον ἀπονενοημένοι τούτων γένοιντο;
70 Ἵνα τοίνυν εἰδῆθ' ὅτι καὶ κατάρατός ἐστιν ὑφ' ὑμῶν,
καὶ οὐδ' ὅσιον ὑμῖν οὐδ' εὐσεβές ἐστι τοιαῦτ' ἐψευσμέ-
νον αὐτὸν ἀφεῖναι, λέγε τὴν ἀρὰν καὶ ἀνάγνωθι λαβὼν
τὴν ἐκ τοῦ νόμου ταυτηνί.*

ΑΡΑ.

*Ταῦθ' ὑπὲρ ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καθ' ἑκάστην
τὴν ἐκκλησίαν ὁ κῆρυξ εὔχεται νόμῳ προστεταγμένα, καὶ
ὅταν ἡ βουλὴ καθῆται, παρ' ἐκείνῃ πάλιν. καὶ ταῦτ' οὐκ
ἔνεστιν εἰπεῖν τούτῳ ὡς οὐκ εὖ ᾔδει· ὑπογραμματεύων
γὰρ ὑμῖν καὶ ὑπηρετῶν τῇ βουλῇ αὐτὸς ἐξηγεῖτο τὸν νό-
71 μον τοῦτον τῷ κήρυκι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον καὶ ὑπερφυὲς
ἂν πεποιηκότες ὑμεῖς εἴητε, εἰ ἄρ' ἃ προστάττετε, μᾶλ-
λον δ' ἀξιοῦτε ποιεῖν ὑπὲρ ὑμῶν τοὺς θεούς, ταῦτ' αὐ-
τοὶ κύριοι γεγενημένοι τήμερον μὴ ποιήσαιτε, ἀλλ' ὃν ἐκεί-
νοις εὔχεσθ' ἐξώλη ποιεῖν αὐτὸν καὶ γένος καὶ οἰκίαν,
τοῦτον ἀφείητε αὐτοί; μηδαμῶς· ὃς γὰρ ἂν ὑμᾶς λάθῃ,*

τοῦτον ἀφίετε τοῖς θεοῖς κολάζειν· ὃν δ' ἂν αὐτοὶ λάβητε, μηκέτ' ἐκείνοις περὶ τούτου προστάττετε.

Εἰς τοίνυν τοῦτ' ἀναιδείας καὶ τόλμης αὐτὸν ἥξειν 72 ἀκούω ὥστε πάντων τῶν πεπραγμένων ἐκστάντα, ὧν ἀπήγγειλεν, ὧν ὑπέσχετο, ὧν πεφενάκικε τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις τισὶ κρινόμενον καὶ οὐκ ἐν ὑμῖν τοῖς ‖ ἅπαντ' εἰδόσι, πρῶτον μὲν Λακεδαιμονίων, εἶτα Φωκέων, εἶθ' Ἡγησίππου κατηγορήσειν. ἔστι δὲ ταῦτα γέλως, μᾶλλον δ' ἀναισχυντία δεινή. ὅσα γὰρ νῦν ἐρεῖ περὶ τῶν Φωκέων 73 ἢ τῶν Λακεδαιμονίων ἢ τοῦ Ἡγησίππου, ὡς Πρόξενον οὐχ ὑπεδέξαντο, ὡς ἀσεβεῖς εἰσίν, ὡς ὅ τι ἂν δή ποτ' αὐτῶν κατηγορῇ, πάντα δήπου ταῦτα πρὸ τοῦ τοὺς πρέσβεις τούτους δεῦρ' ἥκειν ἐπέπρακτο, καὶ οὐκ ἦν ἐμποδὼν τῷ τοὺς Φωκέας σώζεσθαι, ὡς τίς φησιν; Αἰσχίνης αὐτὸς οὑτοσί. οὐ γὰρ ὡς εἰ μὴ διὰ Λακεδαιμονίους, οὐδ' 74 ὡς εἰ μὴ Πρόξενον οὐχ ὑπεδέξαντο, οὐδ' ὡς εἰ μὴ δι' Ἡγήσιππον, οὐδ' ὡς εἰ μὴ διὰ τὸ καὶ τὸ ἐσώθησαν ἂν οἱ Φωκεῖς, οὐχ οὕτω τότε ἀπήγγειλεν, ἀλλὰ πάντα ταῦθ' ὑπερβὰς διαρρήδην ἥκειν πεπεικὼς ἔφη Φίλιππον Φωκέας σώζειν, τὴν Βοιωτίαν οἰκίζειν, ὑμῖν τὰ πράγματα οἰκεῖα ποιεῖν· ταῦτα πεπράξεσθαι δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν, διὰ ταῦτα χρήμαθ' ἑαυτῷ τοὺς Θηβαίους ἐπικεκηρυχέναι. μὴ τοίνυν ἃ πρὸ τοῦ τοῦτον ἀπαγγεῖλαι ταῦτ' 75 ἐπέπρακτο ἢ Λακεδαιμονίοις ἢ Φωκεῦσιν ἀκούετε μηδ' ἀνέχεσθε, μηδὲ κατηγορεῖν ἐᾶτε Φωκέων ὡς πονηροί. οὐδὲ γὰρ Λακεδαιμονίους διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ποτ' ἐσώσατε, οὐδὲ τοὺς καταράτους Εὐβοέας τουτουσί, οὐδ' ἄλλους πολλούς, ἀλλ' ὅτι συμφέρον ἦν σῶς εἶναι τῇ πόλει, ὥσπερ Φωκέας νυνί. καὶ τί τῶν Φωκέων ἢ τῶν Λακεδαιμονίων ἢ ὑμῶν ἢ ἄλλου τινὸς ἀνθρώπων μετὰ τοὺς παρὰ τούτου λόγους ἐξαμαρτόντος οὐκ ἀπέβη τὰ πρὸς ὑμᾶς ὑπὸ τούτου τότε ῥηθέντα; τοῦτ' ‖ ἐρωτᾶτε· οὐ γὰρ ἕξει δεῖξαι. πέντε γὰρ ἡμέραι γεγόνασι μόναι ἐν αἷς οὗτος ἀπήγγειλε 76 τὰ ψευδῆ, ὑμεῖς ἐπιστεύσατε, οἱ Φωκεῖς ἐπύθοντο, ἐνέδωκαν ἑαυτούς, ἀπώλοντο. ὅθεν, οἶμαι, καὶ δῆλόν ἐστι σαφῶς ὅτι πᾶσα ἡ ἀπάτη καὶ τέχνη συνεσκευάσθη τοῦ περὶ Φωκέας ὀλέθρου. ὃν μὲν γὰρ χρόνον οὐχ οἷός τ' ἦν

*ἐλθεῖν ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν εἰρήνην ἀλλ' ἦν ἐν παρα-
σκευῇ, τοὺς Λακεδαιμονίους μετεπέμπετο, πάντα τὰ πρά-
γμαθ' ὑποσχόμενος πράξειν ἐκείνοις, ἵνα μὴ δι' ὑμῶν
77 αὑτοὺς οἱ Φωκεῖς ὑποποιήσωνται. ἐπειδὴ δὲ ἧκεν εἰς Πύ-
λας, οἱ Λακεδαιμόνιοι δ' αἰσθόμενοι τὴν ἐνέδραν ὑπε-
χώρησαν, τοῦτον αὖ προκαθῆκεν ἐξαπατᾶν ὑμᾶς, ἵνα μὴ
πάλιν ὑμῶν αἰσθομένων ὅτι Θηβαίοις τὰ πράγματα πράτ-
τει εἰς χρόνους καὶ πόλεμον καὶ τριβὴν ἐμπέσῃ, τῶν μὲν
Φωκέων ἀμυνομένων ὑμῶν δὲ βοηθούντων, ἀλλ' ἀκονιτὶ
πάνθ' ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσηται· ὅπερ καὶ γέγονεν. μὴ οὖν
ὅτι καὶ Λακεδαιμονίους καὶ Φωκέας ἐξηπάτησε Φίλιππος,
διὰ ταῦθ' ὧν ὑμᾶς οὗτος ἐξηπάτησε μὴ δότω δίκην· οὐ
γὰρ δίκαιον.*

78 *Ἂν τοίνυν ἀντὶ Φωκέων καὶ Πυλῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν
ἀπολωλότων Χερρόνησος ὡς περίεστι τῇ πόλει λέγῃ, πρὸς
Διὸς καὶ θεῶν μὴ ἀποδέξησθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, μηδ'
ὑπομείνητε, πρὸς οἷς ἐκ τῆς πρεσβείας ἠδίκησθε, καὶ ἐκ
τῆς ἀπολογίας ὄνειδος προσκατασκευασθῆναι τῇ πόλει,
ὡς ἄρα ὑμεῖς τῶν ἰδίων τι κτημάτων ὑπεξαιρούμενοι τὴν
τῶν συμμάχων σωτηρίαν προήκασθε. οὐ γὰρ ἐποιήσατε
τοῦτο, ἀλλ' ἤδη τῆς εἰρήνης γεγονυίας καὶ τῆς Χερρονή-
σου σώας οὔσης ‖ τέτταρας μῆνας ὅλους ἐσώζοντο οἱ Φω-
κεῖς τοὺς ὕστερον, ἡ δὲ τούτου ψευδολογία μετὰ ταῦθ'
79 ὕστερον αὐτοὺς ἀπώλεσεν, ἐξαπατήσασα ὑμᾶς. εἶτα καὶ
νῦν ἐν μείζονι κινδύνῳ τὴν Χερρόνησον οὖσαν εὑρήσετε ἢ
τότε. πότερον γὰρ εὐπορώτερον ἂν δίκην ἔδωκε Φίλιπ-
πος ἐξαμαρτὼν εἰς αὐτὴν πρὶν τούτων τι τῆς πόλεως
προλαβεῖν, ἢ νυνί; ἐγὼ μὲν οἶμαι, τότε πολλῷ. τίς οὖν
ἡ ταύτης περιουσία τῶν φόβων ἀφῃρημένων καὶ τῶν κιν-
δύνων τῶν τοῦ βουληθέντος ἂν αὐτὴν ἀδικῆσαι;*

80 *Ἔτι τοίνυν τοιοῦτό τι μέλλειν αὐτὸν ἀκούω λέγειν, ὅτι
θαυμάζει τί δή ποτε Δημοσθένης μὲν αὐτοῦ κατηγορεῖ,
Φωκέων δ' οὐδείς. ὡς δὴ τοῦτ' ἔχει, βέλτιον προακοῦσαι
παρ' ἐμοῦ. Φωκέων τῶν ἐκπεπτωκότων οἱ μὲν οἶμαι βέλ-
τιστοι καὶ μετριώτατοι φυγάδες γεγενημένοι καὶ τοιαῦτα
πεπονθότες ἡσυχίαν ἄγουσι, καὶ οὐδεὶς ἂν αὐτῶν ἐθελή-
σειεν ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφορῶν ἰδίαν ἔχθραν ἀνελέσθαι·*

οἱ δ' ὁτιοῦν ἂν ἀργυρίου ποιήσαντες τὸν δώσοντα οὐκ ἔχουσιν αὐτοῖς. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἂν ἔδωκα οὐδενὶ οὐδὲν ὥστε 81
μοι παραστάντας ἐνταυθὶ βοᾶν οἷα πεπόνθασιν· ἡ γὰρ ἀλήθεια καὶ τὰ πεπραγμένα αὐτὰ βοᾷ. ἀλλὰ μὴν ὅ γε δῆμος ὁ τῶν Φωκέων οὕτω κακῶς καὶ ἐλεεινῶς διάκειται ὥστε μὴ περὶ τοῦ κατηγορεῖν ἑκάστῳ τὰς Ἀθήνησιν εὐθύνας εἶναι τον λόγον, ἀλλὰ δουλεύειν καὶ τεθνάναι τῷ φόβῳ Θηβαίους καὶ τοὺς Φιλίππου ξένους, οὓς ἀναγκάζονται τρέφειν διῳκισμένοι κατὰ κώμας καὶ παρῃρημένοι τὰ ὅπλα. μὴ δὴ ταῦτα λέγειν αὐτὸν ἐᾶτε, ἀλλ' ὡς οὐκ 82
ἀπολώλασι ‖ Φωκεῖς δεικνύναι, ἢ ὡς οὐχ ὑπέσχετο σώσειν αὐτοὺς Φίλιππον. τοῦτο γάρ εἰσι πρεσβείας εὔθυναι, τί πέπρακται; τί ἀπήγγειλας; εἰ μὲν ἀληθῆ, σώζου· εἰ δὲ ψευδῆ, δίκην δός. εἰ δὲ μὴ πάρεισι Φωκεῖς, τί τοῦτο; οὕτω γὰρ διέθηκας αὐτοὺς οἶμαι τὸ μέρος σὺ ὥστε μήτε τοῖς φίλοις βοηθεῖν μήτε τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνεσθαι δύνασθαι.

Καὶ μὴν ὅτι χωρὶς τῆς ἄλλης αἰσχύνης καὶ ἀδοξίας ἣν 83
τὰ πεπραγμένα ἔχει, καὶ μεγάλοι κίνδυνοι περιεστᾶσιν ἐκ τούτων τὴν πόλιν, ῥᾴδιον δεῖξαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὑμῶν ὅτι τῷ Φωκέων πολέμῳ καὶ τῷ κυρίους εἶναι Πυλῶν Φωκέας ἥ τε ἀπὸ Θηβαίων ἄδεια ὑπῆρχεν ἡμῖν, καὶ τὸ μηδέποτ' ἂν ἐλθεῖν εἰς Πελοπόννησον μηδ' εἰς Εὔβοιαν μηδ' εἰς τὴν Ἀττικὴν Φίλιππον μηδὲ Θηβαίους; ταύτην μέντοι τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν πραγμάτων 84
αὐτῶν ἀσφάλειαν ὑπάρχουσαν τῇ πόλει ταῖς τούτων ἀπάταις καὶ ψευδολογίαις πεισθέντες προήκασθ' ὑμεῖς, καὶ τετειχισμένην ὅπλοις καὶ πολέμῳ συνεχεῖ καὶ πόλεσι μεγάλαις συμμάχων ἀνδρῶν καὶ χώρᾳ πολλῇ περιείδετ' ἀνασταθεῖσαν. καὶ ματαία μὲν ἡ πρότερον βοήθεια ἡ εἰς Πύλας ὑμῖν γέγονεν, ἣν μετὰ πλειόνων ἢ διακοσίων ταλάντων ἐποιήσασθε, ἂν λογίσησθε τὰς ἰδίας δαπάνας τὰς τῶν στρατευσαμένων, μάταιαι δὲ καὶ αἱ κατὰ Θηβαίων ἐλπίδες. ὃ δέ, πολλῶν ὄντων καὶ δεινῶν ὧν οὗτος 85
ὑπηρέτηκε Φιλίππῳ, πλείστην ὕβριν ὡς ἀληθῶς ἔχει κατὰ τῆς πόλεως καὶ ἁπάντων ὑμῶν, τοῦτ' ἀκούσατέ μου, ὅτι τοῖς Θηβαίοις ἐγνωκότος ἐξ ἀρχῆς τοῦ Φιλίππου πάνθ'

ἃ πεποίηκε ‖ ποιεῖν, οὗτος ἀπαγγείλας τἀναντία καὶ φανεροὺς ἐπιδείξας ὑμᾶς οὐχὶ βουλομένους ὑμῖν μὲν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς Θηβαίους μείζω, Φιλίππῳ δὲ τὴν χάριν πεποίηκεν. πῶς ἂν οὖν ὑβριστικώτερον ἄνθρωπος ὑμῖν ἐχρήσατο;

86 *Λέγε δὴ τὸ ψήφισμα λαβὼν τὸ τοῦ Διοφάντου καὶ τὸ τοῦ Καλλισθένους, ἵν' εἰδῆτε ὅτι, ὅτε μὲν τὰ δέοντ' ἐποιεῖτε, θυσιῶν καὶ ἐπαίνων ἠξιοῦσθε παρ' ὑμῖν αὐτοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δ' ὑπὸ τούτων παρεκρούσθητε, παῖδας καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν κατεκομίζεσθε καὶ τὰ Ἡράκλεια ἐντὸς τείχους θύειν ἐψηφίζεσθε εἰρήνης οὔσης· ὃ καὶ θαυμάζω, εἰ τὸν μηδὲ τοὺς θεούς, καθ' ὃ πάτριον ἦν, τιμᾶσθαι ποιήσαντα τοῦτον ἀτιμώρητον ἀφήσετε. λέγε τὸ ψήφισμα.*

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ταῦτα μὲν τότε ἄξια, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν πεπραγμένων ἐψηφίσασθε. λέγε δὴ τὰ μετὰ ταῦτα.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

87 *Ταῦτα τότ' ἐψηφίζεσθ' ὑμεῖς διὰ τούτους, οὐκ ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσιν οὔτε κατ' ἀρχὰς ποιησάμενοι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν συμμαχίαν, οὔθ' ὕστερον ἐγγράψαι πεισθέντες αὐτὴν καὶ τοῖς ἐκγόνοις, ἀλλ' ὡς θαυμάσι' ἡλίκα πεισόμενοι διὰ τούτους ἀγαθά. καὶ μὴν μετὰ ταῦτα ὁσάκις πρὸς Πορθμῷ ἢ πρὸς Μεγάροις ἀκούοντες δύναμιν Φιλίππου καὶ ξένους ἐθορυβεῖσθε, πάντες ἐπίστασθε. οὐ τοίνυν εἰ μήπω τῆς Ἀττικῆς ἐπιβαίνει, δεῖ σκοπεῖν οὐδὲ ῥαθυμεῖν, ἀλλ' εἰ διὰ τούτους ἐξουσία γέγονεν αὐτῷ τοῦθ' ὅταν βούληται ποιῆσαι, τοῦθ' ὁρᾶν, καὶ πρὸς ἐκεῖνο τὸ δεινὸν βλέπειν, καὶ τὸν αἴτιον καὶ ‖ παρασκευάσαντα τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐκείνῳ μισεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι.*

88 *Οἶδα τοίνυν ὅτι τοὺς μὲν ὑπὲρ τῶν κατηγορημένων αὐτοῦ λόγους Αἰσχίνης φεύξεται, βουλόμενος δ' ὑμᾶς ὡς πορρωτάτω τῶν πεπραγμένων ἀπάγειν διέξεισιν ἡλίκα πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαθὰ ἐκ τῆς εἰρήνης γίγνεται καὶ τοὐναντίον ἐκ τοῦ πολέμου κακά, καὶ ὅλως ἐγκώμια εἰρήνης ἐρεῖ, καὶ τοιαῦτα ἀπολογήσεται. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα κατηγορήματα τούτου. εἰ γὰρ ἡ τοῖς ἄλλοις ἀγαθῶν αἰτία*

τοσούτων πραγμάτων καὶ ταραχῆς ἡμῖν αἰτία γέγονε, τί
τις εἶναι τοῦτο φῇ πλὴν ὅτι δῶρα λαβόντες οὗτοι καλὸν
πρᾶγμα φύσει κακῶς διέθηκαν; τί δ'; οὐ τριήρεις τρια- 89
κόσιαι καὶ σκεύη ταύταις καὶ χρήμαθ' ὑμῖν περίεστι καὶ
περιέσται διὰ τὴν εἰρήνην; ἴσως ἂν εἴποι. πρὸς δὴ ταῦτα
ἐκεῖνο ὑμᾶς ὑπολαμβάνειν δεῖ, ὅτι καὶ τὰ Φιλίππου πρά-
γματα ἐκ τῆς εἰρήνης γέγονεν εὐπορώτερα πολλῷ καὶ κατα-
σκευαῖς ὅπλων καὶ χώρας καὶ προσόδων, αἳ γεγόνασιν
ἐκείνῳ μεγάλαι. γεγόνασι δὲ καὶ ἡμῖν τινές. ἡ δέ γε τῶν 90
πραγμάτων κατασκευὴ καὶ τῶν συμμάχων, δι' ἣν ἢ αὐ-
τοῖς ἢ τοῖς κρείττοσι τἀγαθὰ πάντες κέκτηνται, ἡ μὲν
ἡμετέρα πραθεῖσα ὑπὸ τούτων ἀπόλωλε καὶ γέγονεν ἀσθε-
νής, ἡ δ' ἐκείνου φοβερὰ καὶ μείζων πολλῷ. οὐ δὴ δίκαιον 91
ἐκείνῳ μὲν ἀμφότερ' ηὐξῆσθαι διὰ τούτους, καὶ τὰ τῶν
συμμάχων καὶ τὰ τῶν προσόδων, ἃ δ' ἡμῖν δικαίως ἂν
ὑπῆρχεν ἐκ τῆς εἰρήνης, ταῦτ' ἀνθ' ὧν ἀπέδοντο αὐτοὶ
λογίζεσθαι. ‖ οὐ γὰρ ταῦτ' ἀντ' ἐκείνων γέγονεν, οὐδὲ πολ-
λοῦ δεῖ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦν ἂν ὁμοίως ἡμῖν, ἐκεῖνα δὲ
τούτοις ἂν προσῆν, εἰ μὴ διὰ τούτους.

Ὅλως δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δίκαιον δήπου φήσαιτ' 92
ἂν εἶναι μήτ' εἰ πολλὰ καὶ δεινὰ τὰ συμβεβηκότ' ἐστὶ τῇ
πόλει, μηδενὸς δ' Αἰσχίνης αἴτιος τούτων, εἰς τοῦτον ἐλ-
θεῖν τὴν ὀργήν, μήτ' εἴ τι τῶν δεόντων πέπρακται δι'
ἄλλον τινά, τοῦτο σῶσαι τουτονί· ἀλλ' ὅσων οὗτος αἴτιος
σκεψάμενοι καὶ χάριν, ἂν ταύτης ἄξιος ᾖ, καὶ τοὐναντίον
ὀργήν, ἂν τοιαῦτα φαίνηται, ποιεῖσθε. πῶς οὖν εὑρήσετε 93
ταῦτα δικαίως; ἐὰν μὴ πάνθ' ἅμα ἐᾶτε ταράττειν αὐτόν,
τὰ τῶν στρατηγῶν ἀδικήματα, τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φί-
λιππον, τἀπὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθά, ἀλλ' ἕκαστον ἐφ' ἑαυ-
τοῦ σκοπῆτε. οἷον ἦν ἡμῖν πόλεμος πρὸς Φίλιππον; ἦν.
ἐνταῦθ' ἐγκαλεῖ τις Αἰσχίνῃ; βούλεταί τις τούτου κατη-
γορεῖν περὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πραχθέντων; οὐδὲ εἷς.
οὐκοῦν περὶ τούτων γε ἀφεῖται καὶ οὐδὲν αὐτὸν δεῖ λέ- 94
γειν· περὶ γὰρ τῶν ἀμφισβητουμένων καὶ τοὺς μάρτυρας
παρέχεσθαι καὶ τὰ τεκμήρια δεῖ λέγειν τὸν φεύγοντα, οὐ
τὰ ὁμολογούμενα ἀπολογούμενον ἐξαπατᾶν. ὅπως τοίνυν
περὶ τοῦ πολέμου μηδὲν ἐρεῖς· οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν αἰτιᾶται

95 περὶ αὐτοῦ σε. μετὰ ταῦτα εἰρήνην τινὲς ἡμᾶς ἔπειθον ποιήσασθαι· ἐπείσθημεν· πρέσβεις ἐπέμψαμεν· ἤγαγον οὗτοι δεῦρο τοὺς ποιησομένους τὴν εἰρήνην. πάλιν ἐνταῦθα περὶ τούτου μέμφεταί τις Αἰσχίνην; φησί τις εἰσηγήσασθαι τοῦτον εἰρήνην, ἢ ἀδικεῖν ὅτι δεῦρ' ἤγαγε τοὺς ποιησομένους; οὐδ' εἷς. οὔκουν οὐδ' ὑπὲρ ‖ αὐτοῦ τοῦ ποιήσασθαι τὴν πόλιν εἰρήνην οὐδὲν αὐτῷ λεκτέον·
96 οὐ γὰρ οὗτος αἴτιος. τί οὖν, ἄνθρωπε, λέγεις, εἴ τις ἔροιτό με, καὶ πόθεν ἄρχῃ κατηγορεῖν; ὅθεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βουλευομένων ὑμῶν οὐ περὶ τοῦ εἰ ποιητέον εἰρήνην ἢ μή (ἐδέδοκτο γὰρ ἤδη τοῦτό γε) ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ποίαν τινά, τοῖς τὰ δίκαια λέγουσιν ἀντειπὼν τῷ μισθοῦ γράφοντι συνεῖπε δῶρα λαβών, καὶ μετὰ ταῦτ' ἐπὶ τοὺς ὅρκους αἱρεθεὶς ὧν μὲν ὑμεῖς προσετάξατε οὐδ' ὁτιοῦν
97 ἐποίησε, τοὺς δ' ἐπὶ τοῦ πολέμου διασωθέντας ἀπώλεσε τῶν συμμάχων, καὶ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐψεύσατο ἡλίκα οὐδεὶς πώποτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὔτε πρότερον οὔθ' ὕστερον. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τοῦ λόγον τυχεῖν Φίλιππον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης Κτησιφῶν καὶ Ἀριστόδημος τὴν ἀρχὴν τὴν πρώτην ἔφερον τοῦ φενακισμοῦ, ἐπειδὴ δ' εἰς τὸ πράττειν ἤδη τὰ πράγμαθ' ἧκεν, Φιλοκράτει καὶ τού-
98 τῳ παρέδωκαν, δεξάμενοι δ' οὗτοι πάντ' ἀπώλεσαν. εἶτ' ἐπειδὴ δεῖ λόγον καὶ δίκην ὑπέχειν τῶν πεπραγμένων, ὧν οἶμαι πανοῦργος οὗτος καὶ θεοῖς ἐχθρὸς καὶ γραμματεὺς ὡς ὑπὲρ εἰρήνης κρινόμενος ἀπολογήσεται, οὐχ ἵνα πλειόνων ἢ κατηγορεῖ τις αὐτοῦ δῷ λόγον· μανία γὰρ τοῦτό γε· ἀλλ' ὁρᾷ τοῦθ', ὅτι ἐν μὲν τοῖς ὑφ' αὐτοῦ πεπραγμένοις ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ἔστιν ἅπαντα δὲ τἀδικήματα, ἡ δ' ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἀπολογία, καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο,
99 τοὔνομα γοῦν ἔχει φιλάνθρωπον. ἣν δέδοικα μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δέδοικα ‖ μὴ λελήθαμεν ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ἐπὶ πολλῷ ἄγοντες· τὸ γὰρ ἀσφαλὲς αὐτῆς καὶ τὸ βέβαιον οὗτοι προὔδοσαν, Φωκέας καὶ Πύλας· οὐ μὴν διὰ τοῦτόν γε ἐξ ἀρχῆς ἐποιησάμεθα, ἀλλ' ἄτοπον μέν ἐστιν ὃ μέλλω λέγειν, ἀληθὲς δὲ πάνυ· εἰ γάρ τις ὡς ἀληθῶς χαίρει τῇ εἰρήνῃ, τοῖς στρατηγοῖς, ὧν κατηγοροῦσιν ἅπαντες, χάριν αὐτῆς ἐχέτω. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ὡς ὑμεῖς

ἐβούλεσθε ἐπολέμουν, οὐδ' ὄνομα εἰρήνης ἂν ὑμεῖς ἠνέ-
σχεσθε. εἰρήνη μὲν οὖν δι' ἐκείνους, ἐπικίνδυνος δὲ καὶ 100
σφαλερὰ καὶ ἄπιστος διὰ τούτους γέγονε δωροδοκήσαντας.
εἴργετ' οὖν, εἴργετε αὐτὸν τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης λόγων, εἰς
δὲ τοὺς ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων συμβιβάζετε. οὐ γὰρ Αἰ-
σχίνης ὑπὲρ τῆς εἰρήνης κρίνεται, οὔ, ἀλλ' ἡ εἰρήνη δι' Αἰ-
σχίνην διαβέβληται. σημεῖον δέ· εἰ γὰρ ἡ μὲν εἰρήνη ἐγε- 101
γόνει, μηδὲν δ' ὕστερον ἐξηπάτησθε ὑμεῖς μηδ' ἀπολώλει
τῶν συμμάχων μηδείς, τίν' ἀνθρώπων ἐλύπησεν ἂν ἡ εἰ-
ρήνη, ἔξω τοῦ ἄδοξος γεγενῆσθαι; καίτοι καὶ τούτου συν-
αίτιος οὗτος συνειπὼν Φιλοκράτει. ἀλλ' ἀνήκεστόν γ' οὐδὲν
ἂν ἦν γεγονός. νῦν δ', οἶμαι, πολλῶν αἴτιος οὗτος.
Ὅτι μὲν τοίνυν αἰσχρῶς καὶ κακῶς πάντα ταῦθ' ὑπὸ 102
τούτων ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται, οἶμαι πάντας ὑμᾶς
εἰδέναι· ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, τοσοῦτ' ἀπέχω τοῦ
συκοφαντίαν τινὰ τοῖς πράγμασι τούτοις προσάγειν ἢ
ὑμᾶς ἀξιοῦν ὥστ', εἰ ταῦθ' ὑπ' ἀβελτερίας ἢ δι' εὐήθειαν
ἢ δι' ἄλλην ἄγνοιαν ἡντινοῦν οὕτω πέπρακται, αὐτός τ'
ἀφίημι Αἰσχίνην καὶ ὑμῖν ‖ συμβουλεύω. καίτοι τῶν σκή- 103
ψεων τούτων οὐδεμία ἐστὶ πολιτικὴ οὐδὲ δικαία. οὐδένα
γὰρ τὰ κοινὰ πράττειν ὑμεῖς κελεύετε οὐδ' ἀναγκάζετε·
ἀλλ' ἐπειδάν τις ἑαυτὸν πείσας δύνασθαι προσέλθῃ,
πρᾶγμα ποιοῦντες ἀνθρώπων χρηστῶν καὶ φιλανθρώ-
πων εὐνοϊκῶς δέχεσθε καὶ οὐ φθονερῶς, ἀλλὰ καὶ χειρο-
τονεῖτε καὶ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν ἐγχειρίζετε. ἐὰν μὲν οὖν 104
κατορθοῖ τις, τιμήσεται καὶ πλέον ἕξει τῶν πολλῶν κατὰ
τοῦτο, ἂν δ' ἀποτυγχάνῃ, σκήψεις καὶ προφάσεις ἐρεῖ;
ἀλλ' οὐ δίκαιον. οὐ γὰρ ἂν ἐξαρκέσειε τοῖς ἀπολωλόσι
συμμάχοις οὐδὲ τοῖς παισὶν αὐτῶν οὐδὲ ταῖς γυναιξὶν
οὐδὲ τοῖς ἄλλοις διὰ τὴν ἀβελτερίαν τὴν ἐμήν, ἵνα μὴ
τὴν τούτου λέγω, τοιαῦτα πεπονθέναι· πολλοῦ γε καὶ
δεῖ. ἀλλ' ὅμως ὑμεῖς ἄφετ' Αἰσχίνῃ τὰ δεινὰ ταῦτα καὶ 105
ὑπερβάλλοντα, ἂν δι' εὐήθειαν ἢ δι' ἄλλην ἄγνοιαν ἡντιν-
οῦν λελυμασμένος φανῇ. ἂν μέντοι διὰ πονηρίαν ἀργύ-
ριον λαβὼν καὶ δῶρα, καὶ τοῦτ' ἐξελεγχθῇ σαφῶς ὑπ'
αὐτῶν τῶν πεπραγμένων, μάλιστα μέν, εἰ οἷόν τε, ἀπο-
κτείνατε, εἰ δὲ μή, ζῶντα τοῖς λοιποῖς παράδειγμα ποιή-

*σατε. σκοπεῖτε δὴ τὸν ὑπὲρ τούτων ἔλεγχον, ὡς δίκαιος
ἔσται, μεθ' ἡμῶν.*

106 *Ἀνάγκη δή που τοὺς λόγους τούτους Αἰσχίνην πρὸς
ὑμᾶς εἰπεῖν τουτονί, τοὺς περὶ τῶν Φωκέων καὶ τῶν
Θεσπιέων καὶ τῆς Εὐβοίας, εἴπερ μὴ πεπρακὼς αὑτὸν
ἑκὼν ἐξηπάτα, δυοῖν θάτερον, ἢ διαρρήδην ἀκούσαντα
ὑποσχομένου Φιλίππου ὅτι πράξει ταῦτα καὶ ποιήσει, ἢ
εἰ μὴ τοῦτο, γοητευθέντα καὶ φενακισθέντα τῇ περὶ
τἆλλα || φιλανθρωπίᾳ καὶ ταῦτ' ἐλπίσαντα παρ' αὐτοῦ·*
107 *οὐκ ἔνεστι τούτων οὐδὲ ἓν χωρίς. ἐκ τοίνυν τούτων ἀμ-
φοτέρων μάλιστα πάντων ἀνθρώπων μισεῖν αὐτῷ προσ-
ήκει Φίλιππον. διὰ τί; ὅτι τὸ μὲν ἐκείνου μέρος πάντ'
αὐτῷ γέγονε τὰ δεινότατα καὶ τὰ αἴσχιστα. ὑμᾶς ἐξη-
πάτηκεν, ἀδοξεῖ, δίκαιος ἀπολωλέναι κρίνεται. εἴ γέ τι
τῶν προσηκόντων ἐγίγνετο, ἐν εἰσαγγελίᾳ πάλαι ἂν ἦν·
νῦν δὲ διὰ τὴν ὑμετέραν εὐήθειαν καὶ πρᾳότητα εὐθύνας*
108 *δίδωσι, καὶ ταύτας ὁπηνίκα βούλεται. ἔστιν οὖν ὅστις
ὑμῶν φωνὴν ἀκήκοεν Αἰσχίνου κατηγοροῦντος Φιλίππου;
τί δ'; ἐξελέγχοντα ἢ λέγοντά τι τοῦτον ἑώρακεν; οὐδὲ εἷς·
ἀλλὰ πάντες Ἀθηναῖοι πρότερον κατηγοροῦσι Φιλίππου,
καὶ ὁ τυχὼν ἀεί, ὧν οὐδὲν οὐδεὶς ἠδίκηται ἰδίᾳ δή που.*
109 *ἐγὼ δ' ἐκείνους τοὺς λόγους ἐζήτουν παρὰ τούτου, εἴπερ
μὴ πεπρακὼς αὑτὸν ἦν, "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐμοὶ μὲν
χρήσασθε ὅ τι βούλεσθε· ἐπίστευσα ἐξηπατήθην ἥμαρ-
τον, ὁμολογῶ. τὸν δ' ἄνθρωπον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι
φυλάττεσθε· ἄπιστος γόης πονηρός. οὐχ ὁρᾶτε οἷα πε-*
110 *ποίηκεν ἐμέ; οἷα ἐξηπάτηκεν;" τούτων οὐδένα ἀκούω
τῶν λόγων, οὐδ' ὑμεῖς. διὰ τί; ὅτι οὐ παρακρουσθεὶς
οὐδ' ἐξαπατηθεὶς ἀλλὰ μισθώσας αὑτὸν καὶ λαβὼν ἀρ-
γύριον ταῦτ' εἶπε καὶ προὔδωκεν ἐκείνῳ, καὶ γέγονε καλὸς
κἀγαθὸς καὶ δίκαιος μισθωτὸς ἐκείνῳ, πρεσβευτὴς μέντοι
καὶ πολίτης ὑμῖν προδότης καὶ τρίς, οὐχ ἅπαξ ἀπολω-
λέναι δίκαιος.*

111 *Οὐ τοίνυν ἐκ τούτων μόνον δῆλός ἐσθ' ὅτι χρημάτων
ἅπαντ' εἶπεν ἐκεῖνα. ἀλλ' ἧκον ὡς ὑμᾶς ἔναγχος || Θετta-
λοὶ καὶ Φιλίππου πρέσβεις μετ' αὐτῶν, ἀξιοῦντες ὑμᾶς
Φίλιππον Ἀμφικτύονα εἶναι ψηφίσασθαι. τῷ προσῆκεν*

οὖν ἀντειπεῖν τούτοις μάλιστα πάντων ἀνθρώπων; Αἰσχίνῃ τούτῳ. διὰ τί; ὅτι οἷς οὗτος ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς, τούτοις τἀναντία ἐποίησεν ἐκεῖνος. οὗτος μὲν γὰρ Θεσπιὰς 112
καὶ Πλαταιὰς αὐτὸν τειχιεῖν, καὶ τοὺς μὲν Φωκέας οὐκ ἀπολεῖν, τὴν δὲ Θηβαίων ὕβριν καταλύσειν· ὁ δὲ τοὺς μὲν Θηβαίους μείζους ἢ προσῆκε πεποίηκε, τοὺς δὲ Φωκέας ἄρδην ἀπολώλεκε, καὶ τὰς μὲν Θεσπιὰς καὶ Πλαταιὰς οὐ τετείχικε, τὸν δὲ Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν προσεξηνδραπόδισται. πῶς ἂν ἐναντιώτερα πράγμαθ' ἑαυτοῖς τούτων γένοιτο; οὐ τοίνυν ἀντεῖπεν, οὐδὲ διῆρε τὸ στόμα, οὐδ' ἐφθέγξατο ἐναντίον οὐδέν. καὶ οὐχὶ τοῦτό 113
πω δεινόν, τηλικοῦτον ὄν· ἀλλὰ καὶ συνεῖπε μόνος τῶν ἐν τῇ πόλει πάντων ἀνθρώπων. καίτοι τοῦτό γε οὐδὲ Φιλοκράτης ἐτόλμησε ποιῆσαι ὁ μιαρός, ἀλλ' Αἰσχίνης οὑτοσί. καὶ θορυβούντων ὑμῶν καὶ οὐκ ἐθελόντων ἀκούειν αὐτοῦ καταβαίνων ἀπὸ τοῦ βήματος, ἐνδεικνύμενος τοῖς πρέσβεσι τοῖς παρὰ τοῦ Φιλίππου παροῦσι, πολλοὺς ἔφη τοὺς θορυβοῦντας εἶναι, ὀλίγους δὲ τοὺς στρατευομένους ὅταν δέῃ (μέμνησθε δήπου), αὐτὸς ὢν οἶμαι θαυμάσιος στρατιώτης, ὦ Ζεῦ.

Ἔτι τοίνυν, εἰ μὲν μηδένα μηδὲν ἔχοντα εἴχομεν δεῖξαι 114
τῶν πρέσβεων, μηδ' ἦν ὥστ' ἰδεῖν ἅπαντας, βασάνους καὶ τὰ τοιαῦθ' ὑπόλοιπον ἂν ἦν σκοπεῖν· εἰ δὲ Φιλοκράτης μὴ μόνον ὡμολόγει παρ' ὑμῖν ἐν τῷ δήμῳ πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ἐδείκνυεν ‖ ὑμῖν, πυροπωλῶν, οἰκοδομῶν, βαδιεῖσθαι φάσκων κἂν μὴ χειροτονῆτε ὑμεῖς, ξυληγῶν, τὸ χρυσίον καταλλαττόμενος φανερῶς ἐπὶ ταῖς τραπέζαις, οὐκ ἔνι δή που τοῦτον εἰπεῖν ὡς οὐκ εἴληφε, τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦντα καὶ δεικνύντα. ἔστιν οὖν οὕτω τις 115
ἀνθρώπων ἀνόητος ἢ κακοδαίμων ὥσθ', ἵνα λαμβάνῃ μὲν Φιλοκράτης ἀδοξῇ δὲ αὐτὸς καὶ κινδυνεύῃ, ἐξὸν αὐτῷ μετὰ τῶν μηδὲν ἠδικηκότων ἐξετάζεσθαι, τούτοις μὲν πολεμεῖν, πρὸς δ' ἐκεῖνον ἐλθὼν κρίνεσθαι βούλεται; ἐγὼ μὲν οὐδένα οἶμαι. ἀλλὰ πάντα ταῦτ', ἐὰν ὀρθῶς σκοπῆτε, εὑρήσετε μεγάλα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ ἐναργῆ σημεῖα τοῦ χρήματα τοῦτον ἔχειν.

Ὃ τοίνυν ὕστατον μὲν γέγονεν, οὐδενὸς δ' ἐστὶν ἔλατ- 116

τον σημεῖον τοῦ πεπρακέναι τοῦτον ἑαυτὸν Φιλίππῳ, θεάσασθε. ἴστε δή που πρῴην, ὅτ' εἰσήγγελλεν Ὑπερείδης Φιλοκράτην, ὅτι παρελθὼν ἐγὼ δυσχεραίνειν ἔφην ἕν τι τῆς εἰσαγγελίας, εἰ μόνος Φιλοκράτης τοσούτων καὶ τοιούτων ἀδικημάτων αἴτιος γέγονεν, οἱ δ' ἐννέα τῶν πρέσβεων μηδενός. καὶ οὐκ ἔφην τοῦθ' οὕτως ἔχειν· οὐδαμοῦ γὰρ ἂν φανῆναι καθ' αὑτὸν ἐκεῖνον, εἰ μὴ τοὺς συναγωνι-
117 *ζομένους τούτων τινὰς εἶχεν. ἵν' οὖν μήτ' ἀφῶ μήτ' αἰτιάσωμαι μηδένα, ἔφην, ἐγώ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμ' αὐτὸ τοὺς μὲν αἰτίους εὕρῃ τοὺς δὲ μὴ μετεσχηκότας ἀφῇ, ἀναστὰς ὁ βουλόμενος καὶ παρελθὼν εἰς ὑμᾶς ἀποφηνάσθω μὴ μετέχειν μηδὲ ἀρέσκειν αὐτῷ τὰ ὑπὸ Φιλοκράτους πεπραγμένα. ‖ καὶ τὸν τοῦτο ποιήσαντα ἀφίημι ἔγωγ', ἔφην. ταῦτα μνημονεύετε, ὡς ἐγὼ οἶμαι. οὐ τοίνυν παρῆλθεν*
118 *οὐδεὶς οὐδ' ἔδειξεν ἑαυτόν. καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἔστιν ἑκάστῳ τις πρόφασις· ὁ μὲν οὐχ ὑπεύθυνος ἦν, ὁ δ' οὐχὶ παρῆν ἴσως, τῷ δὲ κηδεστής ἐστιν ἐκεῖνος· τούτῳ δ' οὐδὲν τούτων. ἀλλ' οὕτω καθάπαξ πέπρακεν ἑαυτὸν καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς παρεληλυθόσι μεμισθάρνηκε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα δῆλός ἐστιν, ἄν περ ἐκφύγῃ νῦν, καθ' ὑμῶν ὑπάρξων ἐκείνῳ, ὥσθ' ἵνα μηδὲν ἐναντίον μηδὲ ῥῆμα προῆται Φιλίππῳ, οὐδ' ἀφιέντων ἀφίεται, ἀλλ' ἀδοξεῖν κρίνεσθαι πάσχειν ὁτιοῦν αἱρεῖται παρ' ὑμῖν*
119 *μᾶλλον ἢ Φιλίππῳ τι ποιῆσαι μὴ πρὸς ἡδονήν. καίτοι τίς ἡ κοινωνία, τίς ἡ πολλὴ πρόνοια ὑπὲρ Φιλοκράτους αὕτη; ὃς εἰ τὰ κάλλιστα καὶ πάντα τὰ συμφέροντα ἐπεπρεσβεύκει, χρήματα δ' ὡμολόγει λαβεῖν ἐκ τῆς πρεσβείας ὥσπερ ὁμολογεῖ, τοῦτό γ' αὐτὸ φυγεῖν καὶ διευλαβηθῆναι τῷ προῖκα πρεσβεύοντι προσῆκε, καὶ διαμαρτύρεσθαι τὸ καθ' αὑτόν. οὐ τοίνυν πεποίηκε τοῦτ' Αἰσχίνης. ταῦτ' οὐ φανέρ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ταῦτ' οὐχὶ βοᾷ καὶ λέγει ὅτι χρήματ' εἴληφεν Αἰσχίνης καὶ πονηρός ἐστιν ἀργυρίου συνεχῶς, οὐ δι' ἀβελτερίαν οὐδὲ δι' ἄγνοιαν, οὐδ' ἀποτυγχάνων;*

120 *Καὶ τίς μου καταμαρτυρεῖ, φήσει, δῶρα λαβεῖν; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ λαμπρόν. τὰ πράγματ' Αἰσχίνη, ἅπερ πιστότατ' ἐστὶν ἁπάντων, καὶ οὐκ ἔνεστ' εἰπεῖν οὐδ' αἰτιάσα-*

σθαι ὡς ἢ πεπεισμένα ἢ χαριζόμενά τῳ ἐστι τοιαῦτα, ἀλλ' οἷά περ αὐτὰ προδοὺς ‖ καὶ διαφθείρας σὺ πεποίηκας, τοιαῦτ' ἐξεταζόμενα φαίνεται. πρὸς δὲ τοῖς πράγμασιν αὐτὸς αὐτίκα δὴ σὺ σαυτοῦ. ἀπόκριναι γὰρ δεῦρ' ἀναστάς μοι. οὐ γὰρ δὴ δι' ἀπειρίαν γε οὐ φήσεις ἔχειν ὅ τι εἴπῃς· ὃς γὰρ ἀγῶνας καινοὺς ὥσπερ δράματα, καὶ τούτους ἀμαρτύρους, πρὸς διαμεμετρημένην τὴν ἡμέραν αἱρεῖς διώκων, δῆλον ὅτι πάνδεινος εἶ τις.

Πολλῶν τοίνυν καὶ δεινῶν ὄντων τῶν πεπραγμένων 121
Αἰσχίνῃ τούτῳ, καὶ πολλὴν κακίαν ἐχόντων, ὡς καὶ ὑμῖν οἴομαι δοκεῖν, οὐδέν ἐστιν οὗ μέλλω λέγειν, ὡς ἐγὼ κρίνω, δεινότερον, οὐδ' ὅ τι μᾶλλον ἐπ' αὐτοφώρῳ δεδωροδοκηκότ' αὐτὸν καὶ πεπρακότα πάντ' ἐξελέγξει. ἐπειδὴ γὰρ ἀπεστέλλετ' αὖθις αὖ τὸ τρίτον τοὺς πρέσβεις ὡς τὸν Φίλιππον, ἐπὶ ταῖς καλαῖς καὶ μεγάλαις ἐλπίσι ταύταις αἷς οὗτος ὑπέσχητο, ἐχειροτονήσατε καὶ τοῦτον κἀμὲ καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πλείστους τοὺς αὐτούς. ἐγὼ μὲν δὴ 122
παρελθὼν ἐξωμοσάμην εὐθέως, καὶ θορυβούντων τινῶν καὶ κελευόντων βαδίζειν οὐκ ἂν ἔφην ἀπελθεῖν· οὗτος δ' ἐκεχειροτόνητο. ἐπειδὴ δὲ ἀνέστη μετὰ ταῦθ' ἡ ἐκκλησία, συνελθόντες ἐβουλεύονθ' οὗτοι τίν' αὐτοῦ καταλείψουσιν. ἔτι γὰρ τῶν πραγμάτων ὄντων μετεώρων καὶ τοῦ μέλλοντος ἀδήλου, σύλλογοι καὶ λόγοι παντοδαποὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐγίγνοντο τότε· ἐφοβοῦντο δὴ μὴ σύγκλητος ἐκκλησία γένοιτο ἐξαίφνης, εἶτα ἀκούσαντες ὑμεῖς ἐμοῦ τἀληθῆ ψηφίσαισθέ τι τῶν δεόντων ὑπὲρ τῶν Φωκέων, καὶ τὰ πράγματ' ἐκφύγοι τὸν Φίλιππον. εἰ γὰρ ἐψηφί- 123
σασθε μόνον ‖ καὶ μικρὰν ὑπεφήνατ' ἐλπίδα ἡντινοῦν αὐτοῖς, ἐσώθησαν ἄν. οὐ γὰρ ἐνῆν μὴ παρακρουσθέντων ὑμῶν μεῖναι Φιλίππῳ· οὔτε γὰρ σῖτος ἦν ἐν τῇ χώρᾳ, ἀσπόρῳ διὰ τὸν πόλεμον γεγονυίᾳ, οὔθ' ἡ σιτοπομπία δυνατὴ τριήρων οὐσῶν ὑμετέρων ἐκεῖ καὶ τῆς θαλάττης κρατουσῶν, αἵ τε πόλεις πολλαὶ καὶ χαλεπαὶ λαβεῖν αἱ τῶν Φωκέων, μὴ οὐ χρόνῳ καὶ πολιορκίᾳ· εἰ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ πόλιν ᾕρει, δύο καὶ εἴκοσίν εἰσιν ἀριθμῷ. διὰ δὴ 124
ταῦτα πάντα, ἵνα μηδὲν μεταθῆσθε ὧν ἐξηπάτησθε, τοῦτον αὐτοῦ κατέλιπον. ἐξομόσασθαι μὲν δὴ μὴ μετ'

αἰτίας τινὸς δεινὸν ἦν καὶ ὑποψία μεγάλη. "τί λέγεις;
ἐπὶ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτ' ἀγαθὰ οὐχὶ βαδίζεις ἀπαγγεί-
λας οὐδὲ πρεσβεύεις;" ἔδει δὲ μένειν. πῶς οὖν; ἀρρω-
στεῖν προφασίζεται, καὶ λαβὼν Ἐξήκεστον τὸν ἰατρὸν
ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ προσελθὼν τῇ βουλῇ ἐξώμοσεν ἀρ-
125 ρωστεῖν τουτονὶ καὶ αὐτὸς ἐχειροτονήθη. ἐπειδὴ δὲ ἀπω-
λώλεσαν οἱ Φωκεῖς ὕστερον ἡμέραις πέντε ἢ ἕξ, καὶ τέλος
εἶχε τὸ μίσθωμα ὥσπερ ἂν ἄλλο τι τούτῳ, καὶ ὁ Δερκύ-
λος ἐκ τῆς Χαλκίδος ἧκεν ἀναστρέψας καὶ ἀπήγγειλεν
ὑμῖν ἐκκλησιάζουσιν ἐν Πειραιεῖ ὅτι Φωκεῖς ἀπολώλασι,
καὶ ὑμεῖς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ταῦτ' ἀκούσαντες εἰκότως
κἀκείνοις συνήχθεσθε καὶ αὐτοὶ ἐξεπέπληχθε, καὶ παῖ-
δας καὶ γυναῖκας ἐκ τῶν ἀγρῶν κατακομίζειν ἐψηφίζεσθε
καὶ τὰ φρούρια ἐπισκευάζειν καὶ τὸν Πειραιᾶ τειχίζειν
126 καὶ τὰ Ἡράκλεια ἐν ἄστει θύειν, — ἐπειδὴ ταῦτ' ἦν καὶ
τοιαύτη ταραχὴ καὶ τοσοῦτος θόρυβος ‖ περιειστήκει τὴν
πόλιν, τηνικαῦτα ὁ σοφὸς καὶ δεινὸς οὗτος καὶ εὔφωνος
οὔτε βουλῆς οὔτε δήμου χειροτονήσαντος αὐτὸν ᾤχετο
πρεσβεύων ὡς τὸν ταῦτα πεποιηκότα, οὔτε τὴν ἀρρωστίαν
ἐφ' ᾗ τότ' ἐξωμόσαθ' ὑπολογισάμενος, οὔθ' ὅτι πρεσβευ-
τὴς ἄλλος ᾕρητο ἀνθ' αὐτοῦ, οὔθ' ὅτι τῶν τοιούτων ὁ
127 νόμος θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι κελεύει, οὔθ' ὅτι πάν-
δεινόν ἐστιν ἀπηγγελκότα ὡς ἐπικεκήρυκται χρήματ' αὐτῷ
ἐν Θήβαις, ἐπειδὴ Θηβαῖοι πρὸς τῷ τὴν Βοιωτίαν ἅπα-
σαν ἔχειν καὶ τῆς Φωκέων χώρας ἐγκρατεῖς γεγόνασι, τη-
νικαῦτα εἰς μέσας τὰς Θήβας καὶ τὸ τῶν Θηβαίων στρα-
τόπεδον βαδίζειν· ἀλλ' οὕτως ἔκφρων ἦν καὶ ὅλος πρὸς
τῷ λήμματι καὶ τῷ δωροδοκήματι ὥστε πάντα ταῦτα
ἀνελὼν καὶ παριδὼν ᾤχετο.

128 Καὶ τοιούτου τοῦ πράγματος ὄντος, ἔτι πολλῷ δεινό-
τερά ἐστιν ἃ ἐκεῖσε ἐλθὼν διεπράξατο. ἁπάντων γὰρ
ὑμῶν τουτωνὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων οὕτω δεινὰ καὶ
σχέτλια ἡγουμένων τοὺς ταλαιπώρους πάσχειν Φωκέας
ὥστε μήτε τοὺς ἐκ τῆς βουλῆς θεωροὺς μήτε τοὺς θεσμο-
θέτας εἰς τὰ Πύθια πέμψαι, ἀλλ' ἀποστῆναι τῆς πατρίου
θεωρίας, οὗτος εἰς τἀπινίκια τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ
πολέμου, ἃ Θηβαῖοι καὶ Φίλιππος ἔθυον, εἱστιᾶτο ἐλθών,

καὶ σπονδῶν μετεῖχε καὶ εὐχῶν ἃς ἐπὶ τοῖς τῶν συμμά-
χων τῶν ὑμετέρων τείχεσι καὶ χώρᾳ καὶ ὅπλοις ἀπολω-
λόσιν εὔχετο ἐκεῖνος, καὶ συνεστεφανοῦτο καὶ συνεπαιώ-
νιζε Φιλίππῳ καὶ φιλοτησίας προύπινεν.

Καὶ ταῦτ' οὐκ ἔνεστιν ἐμοὶ μὲν οὕτω τούτῳ δ' ἄλλως 129
πως εἰπεῖν· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς || ἐξωμοσίας ἐν τοῖς κοινοῖς
τοῖς ὑμετέροις γράμμασιν ἐν τῷ μητρῴῳ ταῦτ' ἔστιν, ἐφ'
οἷς ὁ δημόσιος τέτακται, καὶ ψήφισμα ἄντικρυς περὶ
τούτου τοῦ ὀνόματος γέγραπται· ὑπὲρ δ' ὧν ἐκεῖ διε-
πράξατο, οἱ συμπρεσβεύοντες καὶ παρόντες καταμαρτυ-
ρήσουσιν, οἵπερ ἐμοὶ ταῦτα διηγοῦντο· οὐ γὰρ ἔγωγ'
αὐτοῖς συνεπρέσβευσα, ἀλλ' ἐξωμοσάμην. καί μοι λέγε 130
τὸ ψήφισμα καὶ τὰ γράμματα, καὶ τοὺς μάρτυρας κάλει.

ΨΗΦΙΣΜΑ. ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τίνας οὖν εὐχὰς ὑπολαμβάνετ' εὔχεσθαι τοῖς θεοῖς τὸν
Φίλιππον ὅτ' ἔσπενδεν, ἢ τοὺς Θηβαίους; ἆρ' οὐ κράτος
πολέμου καὶ νίκην αὑτοῖς καὶ τοῖς συμμάχοις διδόναι,
καὶ τἀναντία τοῖς τῶν Φωκέων; οὐκοῦν ταῦτα συνεύχετο
οὗτος καὶ κατηρᾶτο τῇ πατρίδι, ἃ νῦν εἰς κεφαλὴν ὑμᾶς
αὐτῷ δεῖ τρέψαι.

Οὐκοῦν ᾤχετο μὲν παρὰ τὸν νόμον, ὃς θάνατον κελεύει 131
τούτων τὴν ζημίαν εἶναι· ἐλθὼν δ' ἐκεῖσε ἑτέρων θανά-
των ἄξια ποιῶν πέφανται· τὰ δὲ πρόσθεν πεπραγμένα
καὶ πεπρεσβευμένα ὑπὲρ τούτων ἀποκτείνειεν ἂν αὐτὸν
δικαίως. σκοπεῖτε τοίνυν τί ἔσται τίμημα ὃ ταύτην ἕξει
τὴν ἀξίαν ὥστε τοσούτων ἀδικημάτων ἀξιόχρεων φαίνε-
σθαι. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρόν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δημο- 132
σίᾳ μὲν ἅπαντας ὑμᾶς καὶ ὅλον τὸν δῆμον πᾶσι τοῖς
πεπραγμένοις ἐκ τῆς εἰρήνης ἐπιτιμᾶν, καὶ μήτε τῶν ἐν
Ἀμφικτύοσι κοινωνεῖν ἐθέλειν δυσκόλως τ' ἔχειν καὶ ὑπό-
πτως πρὸς τὸν Φίλιππον, ὡς ἀσεβῶν καὶ δεινῶν ὄντων
|| τῶν πεπραγμένων καὶ οὔτε δικαίων οὔθ' ὑμῖν συμφε-
ρόντων, εἰς δὲ τὸ δικαστήριον εἰσελθόντας τὰς ὑπὲρ τού-
των εὐθύνας δικάσοντας, ὅρκον ὑπὲρ τῆς πόλεως ὀμω-
μοκότας, τὸν ἁπάντων τῶν κακῶν αἴτιον, καὶ ὃν εἰλήφατ'
ἐπ' αὐτοφώρῳ τοιαῦτα πεποιηκότα, τοῦτον ἀφεῖναι; καὶ 133
τίς οὐ δικαίως ὑμῖν ἐγκαλέσει τῶν ἄλλων πολιτῶν, μᾶλ-

λον δ' ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων, ὁρῶν Φιλίππῳ μὲν ὑμᾶς ὀργιζομένους, ὃς ἐκ πολέμου ποιούμενος εἰρήνην παρὰ τῶν πωλούντων τὰς πράξεις ἐωνεῖτο, πρᾶγμα πολλὴν συγγνώμην ἔχον διαπραττόμενος, τουτονὶ δ' ἀφιέντας, ὃς τὰ ὑμέτερα οὕτως αἰσχρῶς ἀπέδοτο, τῶν νόμων τὰ ἔσχατα ταττόντων ἐπιτίμια ἐάν τις ταῦτα ποιῇ.

134 Τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τοιοῦτος ἥξει τις λόγος παρὰ τούτων, ὡς ἀρχὴ γενήσεται πρὸς Φίλιππον ἔχθρας, εἰ τῶν πρεσβευσάντων τὴν εἰρήνην καταψηφιεῖσθε. ἐγὼ δ', εἰ τοῦτ' ἐστὶν ἀληθές, οὐκ ἔχω σκοπούμενος εὑρεῖν ὅ τι μεῖζον τούτου κατηγορήσω. εἰ γὰρ ὁ τῆς εἰρήνης χρήματ' ἀναλώσας ὥστε τυχεῖν, οὗτος οὕτω γέγονε φοβερὸς καὶ μέγας ὥστε τῶν ὅρκων καὶ τῶν δικαίων ἀμελήσαντας ὑμᾶς ἤδη τί Φιλίππῳ χαριεῖσθε σκοπεῖν, τί παθόντες ἂν οἱ

135 τούτων αἴτιοι τὴν προσήκουσαν δίκην δεδωκότες εἶεν; οὐ μὴν ἀλλ' ὅτι καὶ φιλίας ἀρχὴ συμφερούσης ὑμῖν οὕτω μᾶλλον ἐκ τῶν εἰκότων γενήσεται, καὶ τοῦτ' οἴομαι δείξειν. εὖ γὰρ εἰδέναι χρὴ τοῦθ', ὅτι οὐ καταφρονεῖ Φίλιππος ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῆς πόλεως τῆς ὑμετέρας, οὐδ' ἀχρηστοτέρους ‖ νομίσας Θηβαίων ἐκείνους εἵλετ' ἀνθ' ὑμῶν. ἀλλ' ὑπὸ τούτων ἐδιδάχθη καὶ ταῦτ' ἤκουσεν ἃ καὶ πρότερόν ποτ' εἶπον ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ δήμῳ καὶ τούτων

136 οὐδεὶς ἀντεῖπεν, ὡς ὁ μὲν δῆμός ἐστιν ἀσταθμητότατον πρᾶγμα τῶν πάντων καὶ ἀσυνθετώτατον, ὥσπερ ἐν θαλάττῃ πνεῦμα ἀκατάστατον, ὡς ἂν τύχῃ, κινούμενον. ὃ μὲν ἦλθεν, ὃ δ' ἀπῆλθεν· μέλει δ' οὐδενὶ τῶν κοινῶν, οὐδὲ μέμνηται. δεῖ δέ τινας φίλους ὑπάρχειν τοὺς ἕκαστα πράξοντας ἐν ὑμῖν αὐτῷ καὶ διοικήσοντας, οἷον αὐτὸς δή· κἄνπερ αὐτῷ τοῦτο κατασκευασθῇ, πᾶν ὅ τι ἂν

137 βούληται παρ' ὑμῖν ῥᾳδίως διαπράξεται. εἰ μὲν οὖν ἤκουσεν, οἶμαι, τοὺς τότε ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰπόντας παραχρῆμα, ὡς δεῦρ' ἐπανῆλθον, ἀποτετυμπανισμένους, ἐποίησεν ἂν ταὐτὸ τῷ βασιλεῖ. τί δ' ἦν ὃ ἐκεῖνος ἐποίησεν; ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ Τιμαγόρου καὶ τετταράκοντα τάλαντα, ὡς λέγεται, δεδωκὼς αὐτῷ, ἐπειδὴ παρ' ὑμῖν ἐπύθετο αὐτὸν τεθνεῶτα καὶ οὐδὲ τοῦ ζῆν ὄντα κύριον αὐτῷ βεβαιῶσαι, μήτι γ' ἃ ἐκείνῳ τόθ' ὑπέσχετο πρᾶξαι, ἔγνω τὴν τιμὴν

οὐχὶ τῷ κυρίῳ τῶν πραγμάτων δεδωκώς. καὶ γάρ τοι πρῶτον μὲν Ἀμφίπολιν πάλιν ὑμετέραν δούλην κατέστησεν, ἣν τότε σύμμαχον αὐτοῦ καὶ φίλην ἔγραψεν· εἶτ' οὐδενὶ πώποτ' ἔδωκε χρήματα τοῦ λοιποῦ. ταὐτὸ τοίνυν 138
τοῦτ' ἂν ἐποίησε Φίλιππος, εἴ τινα τούτων εἶδε δίκην δόντα, καὶ νῦν, ἂν ἴδῃ, ποιήσει. ἐπειδὰν δ' ἀκούῃ λέγοντας, εὐδοκιμοῦντας ἐν ὑμῖν, ἑτέρους κρίνοντας, τί καὶ ποιήσῃ; ‖ ζητῇ πόλλ' ἀναλίσκειν, ἐξὸν ἐλάττω, καὶ πάντας θεραπεύειν βούληται, δύ' ἢ τρεῖς ἐξόν; μαίνοιτο μέντ' ἄν. οὐδὲ γὰρ τὴν τῶν Θηβαίων πόλιν εἵλετο δημοσίᾳ ποιεῖν ὁ Φίλιππος εὖ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πρέσβεων ἐπείσθη. ὃν δὲ τρόπον, φράσω πρὸς ὑμᾶς ἐγώ. ἦλθον 139
ὡς αὐτὸν πρέσβεις ἐκ Θηβῶν, ὅτε περ καὶ παρ' ὑμῶν ἡμεῖς ἦμεν ἐκεῖ. τούτοις χρήματ' ἐκεῖνος ἐβούλετο δοῦναι, καὶ πάνυ γε, ὡς ἔφασαν, πολλά. οὐκ ἐδέξαντο οὐδ' ἔλαβον ταῦτα οἱ τῶν Θηβαίων πρέσβεις. μετὰ ταῦτα ἐν θυσίᾳ τινὶ καὶ δείπνῳ πίνων καὶ φιλανθρωπευόμενος πρὸς αὐτοὺς ὁ Φίλιππος ἄλλα τε δὴ πολλά, οἷον αἰχμάλωτα καὶ τοιαῦτα, καὶ τελευτῶν ἐκπώματ' ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ προὔπινεν αὐτοῖς. πάντα ταῦτα ἐκεῖνοι διεωθοῦντο καὶ οὐδαμῇ προΐεντο ἑαυτούς. τελευτῶν δὲ Φίλων, εἷς τῶν 140
πρέσβεων, εἶπεν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι λόγον οὐχ ὑπὲρ Θηβαίων ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν ἄξιον εἰρῆσθαι. ἔφη γὰρ τὸν Φίλιππον ὁρῶν μεγαλοψύχως καὶ φιλανθρώπως ἔχοντα πρὸς αὐτοὺς ἥδεσθαι καὶ χαίρειν· αὐτοὶ μὲν οὖν ὑπάρχειν αὐτῷ φίλοι καὶ ξένοι καὶ ἄνευ τῶν δώρων τούτων, εἰς δὲ τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐν οἷς ἦν τότε, τὴν φιλανθρωπίαν αὐτὸν ἠξίουν ταύτην προσθέντα ἄξιόν τι καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν Θηβαίων πρᾶξαι, καὶ ὅλην τε τὴν πόλιν οὕτω καὶ σφεῖς ὡμολόγουν ὑπάρξειν αὐτῷ. καὶ γάρ τοι σκέψασθε 141
τί τοῖς Θηβαίοις γέγονεν ἐκ τούτων καὶ τί συμβέβηκε, καὶ θεάσασθε ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἡλίκον ἐστὶ τὸ μὴ πωλεῖν τὰ τῆς πόλεως. πρῶτον μὲν τοίνυν εἰρήνη γέγονεν αὐτοῖς πονοῦσι καὶ ‖ ταλαιπωρουμένοις ἤδη τῷ πολέμῳ καὶ ἡττωμένοις, εἶτα τῶν ἐχθρῶν Φωκέων ἄρδην ὄλεθρος καὶ ὅλων τῶν τειχῶν καὶ τῶν πόλεων ἀναίρεσις. ἆρα καὶ μόνα ταῦτα; οὐ μὰ Δί', ἀλλ' ἔτι πρὸς τούτοις Ὀρχομε-

νὸς Κορώνεια Κορσιαί, τὸ Τιλφωσσαῖον, τῆς τῶν Φωκέων
142 *χώρας ὁπόσην βούλονται. τοῖς μὲν δὴ Θηβαίοις ταῦτ' ἐκ*
τῆς εἰρήνης γέγονεν, ὧν οὐδ' ἂν εὔξαντο δήπου μείζονα·
τοῖς δὲ πρέσβεσι τοῖς τῶν Θηβαίων τί; οὐδὲν πλὴν τὸ
τούτων αἰτίοις γεγενῆσθαι τῇ πατρίδι· τοῦτο δὲ καλὸν
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ σεμνὸν εἰς ἀρετῆς λόγον καὶ δό-
ξης, ἣν οὗτοι χρημάτων ἀπέδοντο. ἀντιθῶμεν δή, τί τῇ
τῶν Ἀθηναίων πόλει γέγονεν ἐκ τῆς εἰρήνης καὶ τί τοῖς
πρέσβεσι τοῖς τῶν Ἀθηναίων, καὶ θεωρεῖτε εἰ παραπλή-
143 *σια τῇ πόλει καὶ τούτοις αὐτοῖς. τῇ πόλει μὲν τοίνυν*
ἀφεστηκέναι μὲν ἁπάντων καὶ τῶν κτημάτων καὶ τῶν
συμμάχων, ὀμωμοκέναι δὲ Φιλίππῳ, κἂν ἄλλος τις ἴῃ
ποτ' ἐπ' αὐτὰ βουλόμενος σώζειν, ὑμᾶς κωλύσειν καὶ τὸν
μὲν ὑμῖν βουλόμενον παραδοῦναι ἐχθρὸν ἡγήσεσθαι καὶ
πολέμιον, τὸν δὲ ἀπεστερηκότα σύμμαχον καὶ φίλον.
144 *ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ συνεῖπε μὲν Αἰσχίνης οὑτοσί, ἔγραψε*
δ' ὁ τούτου συνεργὸς Φιλοκράτης· καὶ κρατοῦντος ἐμοῦ
τὴν προτέραν ἡμέραν, καὶ πεπεικότος ὑμᾶς τὸ τῶν συμ-
μάχων δόγμα κυρῶσαι καὶ καλέσαι τοὺς πρέσβεις τοὺς
τοῦ Φιλίππου, ἐκκρούσας οὗτος εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν Φι-
λοκράτους γνώμην ἔπεισεν ἑλέσθαι, ἐν ᾗ καὶ ταῦτα καὶ
145 *πολλὰ ἄλλ' ἔτι τούτων δεινότερά ἐστι γεγραμμένα. τῇ*
μὲν δὴ πόλει ταῦτα ‖ *ἐκ τῆς εἰρήνης γέγονεν, ὧν οὐδ' εὑ-*
ρεῖν αἴσχιω ῥᾴδιον· τοῖς δὲ πρέσβεσι τί τοῖς ταῦτα πρά-
ξασιν; τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ πάνθ', ὅσα ἑωράκαθ' ὑμεῖς,
οἰκίας ξύλα πυρούς· ἀλλ' ἐν τῇ τῶν ἀπολωλότων συμμά-
χων χώρᾳ κτήματα καὶ γεωργίαι παμπληθεῖς, Φιλοκρά-
τει μὲν τάλαντον ἔχουσαι πρόσοδον, τούτῳ δ' Αἰσχίνῃ
146 *τριάκοντα μνᾶς. καίτοι πῶς οὐ δεινὸν ὦ ἄνδρες Ἀθη-*
ναῖοι καὶ σχέτλιον τὰς τῶν ὑμετέρων συμμάχων συμφο-
ρὰς προσόδους τοῖς πρέσβεσι τοῖς ὑμετέροις γεγενῆσθαι,
καὶ τὴν αὐτὴν εἰρήνην τῇ μὲν ἐκπεμψάσῃ πόλει τῶν μὲν
συμμάχων ὄλεθρον τῶν δὲ κτημάτων ἀπόστασιν, ἀντὶ δὲ
δόξης αἰσχύνην γεγενῆσθαι, τῶν δὲ πρέσβεων τοῖς κατὰ
τῆς πόλεως ταῦτα πράξασι προσόδους εὐπορίας κτήματα
πλοῦτον ἀντὶ τῶν ἐσχάτων ἀποριῶν εἰργάσθαι; ἀλλὰ μὴν
ὅτι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς Ὀλυνθίους μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Οὐ τοίνυν θαυμάσαιμ' ἂν εἰ καὶ τοιοῦτό τι τολμήσει λέγειν, ὡς οὐκ ἦν καλὴν οὐδ' οἵαν ἠξίουν ἐγὼ τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι κακῶς τῷ πολέμῳ τῶν στρατηγῶν κεχρημένων. ἂν δὴ ταῦτα λέγῃ, πρὸς θεῶν ἐρωτήσατ' αὐτὸν μεμνημένοι, πότερον ἐξ ἑτέρας τινὸς ᾤχετο πρεσβεύων πόλεως ἢ ταύτης αὐτῆς. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑτέρας, ἣν κεκρατηκέναι τε τῷ πολέμῳ φήσει καὶ χρηστοὺς ἔχειν στρατηγούς, εἰκότως χρήματ' εἴληφεν· εἰ δ' ἐκ ταύτης αὐτῆς, τίνος ἕνεκ', ἐφ' οἷς ἡ πέμψασα πόλις τῶν αὑτῆς ἀπέστη, ἐπὶ τούτοις οὗτος δωρεὰς προσλαβὼν φαίνεται; ‖ τῶν γὰρ αὐτῶν ἔδει τήν τε πέμψασαν πόλιν τυγχάνειν καὶ τοὺς ἐκ ταύτης πρέσβεις, εἴπερ τι τῶν δικαίων ἐγίγνετο. ἔτι τοίνυν κἀ- 147

κεῖνο σκέψασθε, ὦ ἄνδρες δικασταί. πότερ' οἴεσθε πλέον Φωκέας Θηβαίων ἢ Φίλιππον ὑμῶν κρατεῖν τῷ πολέμῳ; ἐγὼ μὲν γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι Φωκεῖς Θηβαίων. εἶχόν γε Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν καὶ τὸ Τιλφωσσαῖον, καὶ τοὺς ἐν Νέωσιν ἀπειλήφεσαν αὐτῶν, καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίους ἀπεκτόνεσαν ἐπὶ τῷ Ἡδυλείῳ, καὶ τρόπαιον εἱστήκει, καὶ ἱπποκράτουν, καὶ κακῶν Ἰλιὰς περιειστήκει Θηβαίους. ὑμῖν δὲ τοιοῦτο μὲν οὐδὲν οὔτ' ἦν μήτε γένοιτο 148 *149*

τοῦ λοιποῦ, τοῦτο δ' ἦν τὸ δεινότατον τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου· οὐκ ἐδύνασθε κακῶς, ἡνίκα ἐβούλεσθε, ποιεῖν ἐκεῖνον. τοῦ δὲ μὴ πάσχειν αὐτοὶ πᾶσαν ἄδειαν ἤγετε. τί ποτ' οὖν ἐκ τῆς αὐτῆς εἰρήνης τοῖς μὲν Θηβαίοις, τοῖς τοσοῦτο κρατουμένοις τῷ πολέμῳ, καὶ τὰ ἑαυτῶν κομίσασθαι καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν προσλαβεῖν γέγονε, τοῖς δ' Ἀθηναίοις ὑμῖν, καὶ ἃ τῷ πολέμῳ διεσώζετο, ταῦτ' ἐπὶ τῆς εἰρήνης ἀπολωλεκέναι; ὅτι τἀκείνων μὲν οὐκ ἀπέδονθ' οἱ πρέσβεις, τὰ δ' ὑμέτερα οὗτοι πεπράκασιν. ὅτι γὰρ ταῦθ' οὕτω πέπρακται, καὶ ἐκ τῶν ἐπιλοίπων ἔτι μᾶλλον εἴσεσθε.

Ἐπειδὴ γὰρ ἡ μὲν εἰρήνη τέλος εἶχεν αὕτη ἡ τοῦ Φι- 150
λοκράτους, ἣ συνεῖπεν οὗτος, οἱ δὲ πρέσβεις ἀπῄρκεσαν οἱ τοῦ Φιλίππου ‖ λαβόντες τοὺς ὅρκους (καὶ μέχρι τούτου γε οὐδὲν ἀνήκεστον ἦν τῶν πεπραγμένων, ἀλλ' αἰσχρὰ μὲν ἡ εἰρήνη καὶ ἀναξία τῆς πόλεως, ἀντὶ δὲ τούτων δὴ

τὰ θαυμάσια ἀγαθὰ ἡμῖν ἔμελλεν ἔσεσθαι), ἠξίουν ὑμᾶς
ἐγὼ καὶ τούτοις ἔλεγον πλεῖν τὴν ταχίστην ἐφ᾿ Ἑλλησπόν-
του καὶ μὴ προέσθαι μηδ᾿ ἐᾶσαι κατασχεῖν Φίλιππον μη-
151 δὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τῶν ἐκεῖ χωρίων. ᾔδειν γὰρ ἀκρι-
βῶς ὅτι πάνθ᾿ ὅσ᾿ ἂν ἐκ πολέμου γιγνομένης εἰρήνης
προεθῇ, ταῦτα τοῖς ἀμελήσασιν ἀπόλλυται· οὐδεὶς γὰρ
πώποθ᾿ ὑπὲρ τῶν ὅλων πεισθεὶς εἰρήνην ἄγειν ὑπὲρ τῶν
ἐγκαταλειφθέντων ἐξ ἀρχῆς ἠθέλησε πολεμεῖν, ἀλλὰ ταῦθ᾿
οἱ προλαβόντες ἔχουσιν. χωρὶς δὲ τούτων δυοῖν χρησί-
μοιν οὐ διαμαρτήσεσθαι τὴν πόλιν ἡγούμην πλευσάντων
ἡμῶν· ἢ γὰρ παρόντων καὶ κατὰ τὸ ψήφισμ᾿ αὐτὸν ἐξορ-
κωσάντων, ἃ μὲν εἰλήφει τῆς πόλεως ἀποδώσειν, τῶν
δὲ λοιπῶν ἀφέξεσθαι, ἢ μὴ ποιοῦντος ταῦτα ἀπαγγελεῖν
152 ἡμᾶς εὐθέως δεῦρο, ὥστ᾿ ἐν ἐκείνοις τοῖς πόρρω καὶ ἐλάτ-
τοσι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν ἰδόντας ὑμᾶς περὶ
τῶνδε τῶν ἐγγὺς καὶ μειζόνων, λέγω δὲ Φωκέων καὶ Πυ-
λῶν, οὐ προήσεσθαι· μὴ προλαβόντος δ᾿ ἐκείνου ταῦτα
μηδ᾿ ὑμῶν ἐξαπατηθέντων ἅπαντ᾿ ἐν ἀσφαλεῖ τὰ πρά-
γμαθ᾿ ὑμῖν ἔσεσθαι, καὶ παρ᾿ ἑκόντος ὑπάρξειν αὐτοῦ τὰ
153 δίκαια. καὶ ταῦτ᾿ εἰκότως οὕτως ὑπελάμβανον ἕξειν. εἰ
γὰρ ἦσαν, ὡς ἦσαν τότε, Φωκεῖς σῷοι καὶ Πύλας εἶχον,
ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν ἂν || ὑμῖν εἶχεν ἀνατείνασθαι φοβερόν,
δι᾿ ὃ τῶν δικαίων ἄν τι παρείδετε· οὔτε γὰρ κατὰ γῆν
παρελθὼν οὔτε ναυσὶ κρατήσας εἰς τὴν Ἀττικὴν ἥξειν
ἔμελλεν, ὑμεῖς δ᾿ ἐκείνου παραχρῆμα, εἰ μὴ τὰ δίκαια
ποιοῖ, κλείσειν τὰ ἐμπόρια, καὶ χρημάτων τ᾿ ἐν σπάνει
καὶ τῶν ἄλλων ἐν πολιορκίᾳ πάλιν αὐτὸν καταστήσειν,
ὥστ᾿ ἐκεῖνος ὁ δουλεύσων ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς
154 εἰρήνης λυσιτελοῦσιν, οὐχ ὑμεῖς. καὶ ταῦθ᾿ ὅτι οὐκ ἐπὶ
τοῖς συμβεβηκόσι νῦν πλάττομαι καὶ προσποιοῦμαι, ἀλλὰ
τότ᾿ εὐθὺς ἐγνώκειν καὶ προεωρώμην ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τού-
τοις ἔλεγον, ἐκεῖθεν εἴσεσθε. ἐπειδὴ γὰρ ἐκκλησία μὲν
οὐκέτ᾿ ἦν ὑπόλοιπος οὐδεμία διὰ τὸ προκατακεχρῆσθαι,
οὗτοι δ᾿ οὐκ ἀπῄεσαν ἀλλ᾿ αὐτοῦ διέτριβον, γράφω ψή-
φισμα βουλεύων, τὴν βουλὴν ποιήσαντος τοῦ δήμου κυ-
ρίαν, ἀπιέναι τοὺς πρέσβεις τὴν ταχίστην, τὸν δὲ στρα-
τηγὸν Πρόξενον κομίζειν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς

ἂν ὄντα Φίλιππον πυνθάνηται, γράψας ὥσπερ νῦν λέγω, τοῖς ῥήμασιν οὕτως ἄντικρυς. καί μοι λέγε τοῦτο τὸ ψήφισμα λαβών.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἐνθένδε μὲν τοίνυν αὐτοὺς ἐξήγαγον οὕτως, ἄκοντας, 155
ὡς καθαρῶς οἷς μετὰ ταῦτ' ἐποίουν εἴσεσθε· ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμεθ' εἰς Ὠρεὸν καὶ συνεμίξαμεν τῷ Προξένῳ, ἀμελήσαντες οὗτοι τοῦ πλεῖν καὶ τὰ προστεταγμένα πράττειν ἐπορεύοντο κύκλῳ, καὶ πρὶν εἰς Μακεδονίαν ἐλθεῖν τρεῖς καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἀνηλώσαμεν, τὰς δὲ ἄλλας πάσας καθήμεθ' ἐν ‖ Πέλλῃ πρὶν Φίλιππον ἐλθεῖν, σὺν αἷς ἐπορεύθημεν ὁμοῦ πεντήκονθ' ὅλας. ἐν δὲ τούτῳ Δορί- 156
σκον, Θρᾴκην, τὰ ἐπὶ τειχῶν, Ἱερὸν ὄρος, πάντα τὰ πράγματα ἐν εἰρήνῃ καὶ σπονδαῖς ᾕρει καὶ διῳκεῖθ' ὁ Φίλιππος, πολλὰ λέγοντος ἐμοῦ καὶ θρυλοῦντος ἀεί, τὸ μὲν πρῶτον ὡς ἂν εἰς κοινὸν γνώμην ἀποφαινομένου, μετὰ ταῦτα δ' ὡς ἀγνοοῦντας διδάσκοντος, τελευτῶντος δὲ ὡς ἂν πρὸς πεπρακότας αὐτοὺς καὶ ἀνοσιωτάτους ἀνθρώπους οὐδὲν ὑποστελλομένου. ὁ δὲ τούτοις ἀντιλέγων φα- 157
νερῶς καὶ ἅπασιν ἐναντιούμενος οἷς ἔλεγον μὲν ἐγὼ ἐψήφιστο δὲ ὑφ' ὑμῶν, οὗτος ἦν. εἰ δὲ καὶ πᾶσιν ἤρεσκε ταῦτα τοῖς ἄλλοις πρέσβεσιν, αὐτίκα εἴσεσθε· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδέν πω λέγω περὶ οὐδενὸς οὐδ' αἰτιῶμαι, οὐδ' ἀναγκασθέντ' αὐτῶν οὐδένα δεῖ δοκεῖν χρηστὸν εἶναι τήμερον, ἀλλὰ δι' αὑτὸν καὶ τὸ μὴ κεκοινωνηκέναι τῶν ἀδικημάτων. ὅτι μὲν γὰρ αἰσχρὰ καὶ δεινὰ καὶ οὐ προῖκα τὰ πεπραγμένα, πάντες ὑμεῖς ἑωράκατε· οἵτινες δ' οἱ τούτων μετεσχηκότες, αὐτὸ δηλώσει.

Ἀλλὰ νὴ Δί' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τοὺς ὅρκους ἔλαβον 158
παρὰ τῶν συμμάχων, ἢ τἆλλ' ἃ προσῆκεν ἐποίησαν. πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ τρεῖς μῆνας ὅλους ἀποδημήσαντες καὶ χιλίας λαβόντες δραχμὰς ἐφόδιον παρ' ὑμῶν, παρ' οὐδεμιᾶς πόλεως, οὔθ' ὅτε ἐκεῖσε ἐπορεύοντο οὔθ' ὅτ' ἐκεῖθεν δεῦρο, τοὺς ὅρκους ἔλαβον, ἀλλ' ἐν τῷ πανδοκείῳ τῷ πρὸ τοῦ Διοσκουρείου (εἴ τις ὑμῶν εἰς Φερὰς ἀφῖκται, οἶδεν ὃ λέγω) ἐνταῦθ' ἐγίγνοντο οἱ ὅρκοι, ὅτε δεῦρ' ἤδη τὸ στράτευμ' ἄγων ἐβάδιζε Φίλιππος, αἰσχρῶς ὦ ἄν-

159 *δρες ‖ Ἀθηναῖοι καὶ ἀναξίως ὑμῶν. καίτοι τοῦτο Φίλιπ-*
πος ἁπάντων ἂν ἐτιμήσατο πλείστου τοῦτον τὸν τρόπον
πραχθῆναι. τήν τε γὰρ εἰρήνην οὐχὶ δυνηθέντων ὡς ἐπε-
χείρησαν οὗτοι, πλὴν Ἀλέων καὶ Φωκέων, γράψαι, ἀλλ'
ἀναγκασθέντος ὑφ' ὑμῶν τοῦ Φιλοκράτους ταῦτα μὲν ἀπα-
λεῖψαι γράψαι δ' ἄντικρυς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἀθηναίων
συμμάχους, οὐκ ἐβούλετο τοῦτον ὀμωμοκέναι τὸν ὅρκον
οὐδένα τῶν αὑτοῦ συμμάχων (οὐ γὰρ αὐτῷ συστρατεύσειν
ἐφ' ἃ νῦν ἔχει τῶν ὑμετέρων ἔμελλον, ἀλλ' ἕξειν πρόφα-
160 *σιν τοὺς ὅρκους), οὐδὲ μάρτυρας γενέσθαι τῶν ὑποσχέ-*
σεων ἐφ' αἷς εὑρίσκετο τὴν εἰρήνην, οὐδὲ τοῦτο δειχθῆναι
πᾶσιν, ὅτι οὐκ ἄρ' ἡ πόλις ἡ τῶν Ἀθηναίων ἥττητο τῷ
πολέμῳ, ἀλλὰ Φίλιππός ἐστιν ὁ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμῶν
καὶ ὁ πολλὰ ὑπισχνούμενος τοῖς Ἀθηναίοις, ἂν τύχῃ τῆς
εἰρήνης. ἵνα δὴ μὴ γένοιτο ταῦθ' ἃ λέγω φανερά, διὰ
ταῦτα οὐδαμόσε ᾤετο δεῖν τούτους βαδίζειν. οὗτοι δ'
ἐχαρίζοντο πάντ' ἐνδεικνύμενοι καὶ ὑπερκολακεύοντες ἐκεῖ-
161 *νον. καίτοι ταῦθ' ὅταν ἐξελέγχωνται πάντα, τοὺς χρόνους*
ἀνηλωκότες, τὰ ἐν Θρᾴκῃ προειμένοι, μηδὲν ὧν ἐψηφί-
σασθε πεποιηκότες μηδ' ὧν συμφέρον ἦν, τὰ ψευδῆ δεῦρ'
ἀπηγγελκότες, πῶς ἔνεστι παρ' εὖ φρονοῦσι δικασταῖς καὶ
βουλομένοις εὐορκεῖν τούτῳ σώζεσθαι; ἀλλὰ μὴν ὅτι ταῦτ'
ἀληθῆ λέγω, λέγε πρῶτον μὲν τὸ ψήφισμα, ὡς ὀρκοῦν
προσῆκεν ἡμῖν, εἶτα τὴν ἐπιστολὴν τὴν τοῦ Φιλίππου, εἶτα
τὸ Φιλοκράτους ψήφισμα καὶ τὸ τοῦ δήμου.

‖ΨΗΦΙΣΜΑ. ΕΠΙΣΤΟΛΗ. ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

162 *Καὶ μὴν ὅτι τὸν Φίλιππον ἐν Ἑλλησπόντῳ κατελάβο-*
μεν ἄν, εἴ τις ἐπείθετό μοι καὶ τὰ προστεταγμένα ὑφ'
ὑμῶν ἐποίει κατὰ τὰ ψηφίσματα, κάλει τοὺς ἐκεῖ παρόν-
τας μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Λέγε δὴ καὶ τὴν ἑτέραν μαρτυρίαν, ἃ πρὸς Εὐκλείδην
ὕστερον ἐλθόντα τουτονὶ ἀπεκρίνατο Φίλιππος.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

163 *Ὅτι τοίνυν οὐδ' ἄρνησις ἔστιν αὐτοῖς τὸ μὴ ταῦθ' ὑπὲρ*
Φιλίππου πράττειν, ἀκούσατέ μου. ὅτε γὰρ τὴν προτέραν
ἀπῄρομεν πρεσβείαν τὴν περὶ τῆς εἰρήνης, κήρυκα ὑμεῖς

προαπεστείλατε ὅστις ἡμῖν σπείσεται. τότε μὲν τοίνυν, ὡς τάχιστα εἰς Ὠρεὸν ἦλθον, οὐκ ἀνέμειναν τὸν κήρυκα οὐδ' ἐποίησαν χρόνον οὐδένα, Ἅλου δὲ πολιορκουμένου διέπλευσαν εἰς τοῦτον, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν πρὸς Παρμενίωνα τὸν πολιορκοῦντα ἐξελθόντες ἀπῆραν διὰ τοῦ πολεμίου στρατεύματος εἰς Παγασάς, καὶ προϊόντες ἀπήντων ἐν Λαρίσῃ τῷ κήρυκι· τοσαύτῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ τότ' ἐχώρουν. ἐπειδὴ δὲ εἰρήνη μὲν ἦν, ἅπασα δὲ ἀσφά- 164
λεια ἰέναι καὶ πρόσταγμα παρ' ὑμῶν σπεύδειν, τηνικαῦτα οὔτ' ἐπείγεσθαι βαδίζουσιν οὔτε πλεῖν αὐτοῖς ἐπῄει. τί δή ποτε; ὅτι τότε μὲν τὸ τὴν εἰρήνην ὡς τάχιστα γενέσθαι, τοῦτ' ἦν ὑπὲρ Φιλίππου, νῦν δὲ τὸ ὡς πλεῖστον τὸν μεταξὺ ‖ χρόνον διατριφθῆναι πρὸ τοῦ τοὺς ὅρκους ἀπολαβεῖν. ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, λαβέ μοι 165
ταύτην τὴν μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Ἔστιν οὖν ὅπως ἂν μᾶλλον ἄνθρωποι πάνθ' ὑπὲρ Φιλίππου πράττοντες ἐξελεγχθεῖεν, ἢ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἡνίκα μὲν σπεύδειν ὑπὲρ ὑμῶν ἔδει καθήμενοι, ὅτε δ' οὐδὲ βαδίζειν προσῆκε πρὶν ἐλθεῖν τὸν κήρυκα ἐπειγόμενοι;

Ὃν τοίνυν χρόνον ἦμεν ἐκεῖ καὶ καθήμεθ' ἐν Πέλλῃ, 166
σκέψασθε τί πράττειν ἕκαστος ἡμῶν προείλετο. ἐγὼ μὲν τοίνυν τοὺς αἰχμαλώτους ἀνασώζειν καὶ ζητεῖν, καὶ παρ' ἐμαυτοῦ τε χρήματ' ἀναλίσκειν καὶ Φίλιππον ἀξιοῦν, ὧν ἡμῖν ἐδίδου ξενίων, τούτους λύσασθαι· οὗτος δὲ αὐτίκα ἀκούσεσθε τί ποιῶν διετέλεσεν. τί οὖν ἦν τοῦτο; τὸ κοινῇ χρήμαθ' ἡμῖν τὸν Φίλιππον διδόναι. ἵνα γὰρ μηδὲ 167
τοῦτ' ἀγνοῆτε, ἐκεῖνος ἡμᾶς διεκωδώνιζεν ἅπαντας τίνα τρόπον; ἑκάστῳ προσπέμπων ἰδίᾳ, καὶ πολύ γε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι διδοὺς χρυσίον. ὡς δ' ἀπετύγχανεν ὁτουδήποτε (οὐ γὰρ ἐμέ γ' εἰπεῖν ἐμαυτὸν δεῖ, ἀλλὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ πεπραγμένα αὐτὰ δηλώσει), τὰ κοινῇ δοθέντα πάντας ἡγεῖτο εὐήθως λήψεσθαι· ἀσφάλειαν οὖν ἔσεσθαι τοῖς ἰδίᾳ πεπρακόσιν αὐτούς, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν τοῦ λαβεῖν κοινῇ πάντες μετάσχοιμεν. διὰ ταῦτ' ἐδίδοτο, ξένια δὴ πρόφασιν. ἐπειδὴ δ' ἐκώλυσα ἐγώ, πάλιν προσδιενείμαντο τοῦθ' οὗτοι. τῷ Φιλίππῳ δ', ἐπειδὴ ταῦτ' εἰς τοὺς 168

αἰχμαλώτους ἠξίουν αὐτὸν ἀναλίσκειν ἐγώ, οὔτε κατειπεῖν
τούτων εἶχε καλῶς οὐδ' εἰπεῖν ὅτι ἀλλ' ἔχουσιν ὁ δεῖνα
|| καὶ ὁ δεῖνα, οὔτε φυγεῖν τὸ ἀνάλωμα· ὡμολόγησε μὲν
δή, διεκρούσατο δὲ εἰς τὰ Παναθήναια φήσας ἀποπέμψειν.
λέγε τὴν μαρτυρίαν τὴν Ἀπολλοφάνους, εἶτα τὴν τῶν ἄλ-
λων τῶν παρόντων.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

169 Φέρε δὴ καὶ ὅσους αὐτὸς ἐλυσάμην τῶν αἰχμαλώτων,
εἴπω πρὸς ὑμᾶς. ἐν ὅσῳ γὰρ οὐχὶ παρόντος πω Φιλίπ-
που διετρίβομεν ἐν Πέλλῃ, ἔνιοι τῶν ἑαλωκότων, ὅσοι
περ ἦσαν ἐξηγγυημένοι, ἀπιστοῦντες, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, μὴ
δυνήσεσθαι μετὰ ταῦτα πεῖσαι τὸν Φίλιππον, ἑαυτοὺς
ἔφασαν βούλεσθαι λύσασθαι καὶ μηδεμίαν τούτου χάριν
ἔχειν τῷ Φιλίππῳ, καὶ ἐδανείζοντο ὃ μὲν τρεῖς μνᾶς ὃ
170 δὲ πέντε, ὃ δὲ ὅπως συνέβαινεν ἑκάστῳ τὰ λύτρα. ἐπειδὴ
τοίνυν ὡμολόγησεν ὁ Φίλιππος τοὺς λοιποὺς λύσεσθαι,
συγκαλέσας ἐγὼ τούτους οἷς αὐτὸς ἔχρησα τἀργύριον, καὶ
τὰ πεπραγμένα ὑπομνήσας, ἵνα μὴ δοκοῖεν ἔλαττον ἔχειν
ἐπειχθέντες μηδ' ἐκ τῶν ἰδίων λελυτρῶσθαι πένητες ἄν-
θρωποι, τῶν ἄλλων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου προσδοκωμένων
ἀφεθήσεσθαι, ἔδωκα δωρεὰν τὰ λύτρα. καὶ ὅτι ταῦτ'
ἀληθῆ λέγω, λέγε ταύτας τὰς μαρτυρίας.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

171 Ὅσα μὲν τοίνυν ἀφῆκα χρήματα καὶ δωρεὰν ἔδωκα τοῖς
ἀτυχήσασι τῶν πολιτῶν, ταῦτ' ἐστίν. ὅταν δ' οὗτος αὐ-
τίκα δὴ λέγῃ πρὸς ὑμᾶς "τί δή ποτε, ὡς φῄς, ὦ Δημό-
σθενες, ἀπὸ τοῦ συνειπεῖν ἐμὲ Φιλοκράτει γνοὺς οὐδὲν
ἡμᾶς ὑγιὲς πράττοντας, τὴν μετὰ ταῦτα πρεσβείαν τὴν
ἐπὶ τοὺς ὅρκους συνεπρέσβευσας πάλιν || καὶ οὐκ ἐξωμό-
σω;" ταῦτα μέμνησθε, ὅτι τούτοις ὡμολογήκειν, οὓς ἐλυσά-
172 μην, καὶ κομιεῖν τὰ λύτρα καὶ σώσειν εἰς δύναμιν. δεινὸν
οὖν ψεύσασθαι καὶ προέσθαι δυστυχοῦντας ἀνθρώπους
πολίτας. ἰδίᾳ δ' ἐξομοσάμενον οὐ πάνυ καλὸν οὐδ' ἀσφα-
λὲς ἦν ἐκεῖσε πλανᾶσθαι, ἐπεὶ εἰ μὴ διὰ τὸ τούτους βού-
λεσθαι σῶσαι, ἐξώλης ἀπολοίμην καὶ προώλης εἰ προσ-
λαβών γ' ἂν ἀργύριον πάνυ πολὺ μετὰ τούτων ἐπρέσβευσα.
σημεῖον δέ· ἐπὶ γὰρ τὴν τρίτην πρεσβείαν δίς με χειρο-

τονησάντων ὑμῶν δὶς ἐξωμοσάμην. καὶ παρὰ ταύτην τὴν ἀποδημίαν πάντα τἀναντία ἔπραττον.

Ὧν μὲν τοίνυν αὐτοκράτωρ ἦν ἐγὼ κατὰ τὴν πρεσβείαν, 173
τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον ὑμῖν· ἃ δ' οὗτοι πλείους ὄντες ἐνίκων, ἅπαντ' ἀπολώλεκεν. καίτοι καὶ τἄλλ' ἂν ἅπαντ' ἀκολούθως τούτοις ἐπέπρακτο, εἴ τις ἐπείθετό μοι. οὐ γὰρ ἔγωγ' οὕτως ἄθλιος οὐδ' ἄφρων ὥστε χρήματα μὲν διδόναι, λαμβάνοντας ὁρῶν ἑτέρους, ὑπὲρ τῆς πρὸς ὑμᾶς φιλοτιμίας· ἃ δ' ἄνευ μὲν δαπάνης οἷά τ' ἦν πραχθῆναι, πολλῷ δὲ μείζονας εἶχεν ὠφελείας πάσῃ τῇ πόλει, ταῦτ' οὐκ ἐβουλόμην γίγνεσθαι. καὶ σφόδρα γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἀλλ' οἶμαι, περιῆσαν οὗτοί μου.

Φέρε δή, τί τούτῳ πέπρακται παρὰ ταῦτα καὶ τί τῷ 174
Φιλοκράτει, θεάσασθε· παρ' ἄλληλα γὰρ ἔσται φανερώτερα. πρῶτον μὲν τοίνυν Φωκεῖς ἐκσπόνδους καὶ Ἀλεῖς ἀπέφηναν καὶ Κερσοβλέπτην παρὰ τὸ ψήφισμα καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς εἰρημένα· εἶτα τὸ ψήφισμα ἐπεχείρησαν κινεῖν καὶ μεταίρειν ἐφ' ᾧ πρεσβεύοντες ἥκομεν· εἶτα Καρδιανοὺς Φιλίππῳ συμμάχους ‖ ἐνέγραψαν. καὶ τὴν μὲν γραφεῖσαν ἐπιστολὴν ὑπ' ἐμοῦ πρὸς ὑμᾶς ἀπεψηφίσαντο μὴ πέμπειν, αὐτοὶ δ' οὐδ' ὁτιοῦν ὑγιὲς γράψαντες ἔπεμψαν.
εἶθ' ὁ γενναῖος οὑτοσὶ ἐμὲ μὲν τὸν δῆμον ἔφη τὸν ὑμέ- 175
τερον καταλύσειν ἐπηγγέλθαι Φιλίππῳ, ὅτι ταῦτ' ἐπέπληττον οὐ μόνον αἰσχρὰ νομίζων, ἀλλὰ καὶ δεδιὼς μὴ συμπαραπόλωμαι διὰ τούτους, αὐτὸς δὲ ἰδίᾳ πάντα τὸν χρόνον ἐντυγχάνων οὐδ' ὁτιοῦν ἐπαύσατο Φιλίππῳ. καὶ τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, Δερκύλος δ' αὐτὸν ἐν Φεραῖς τὴν νύκτ' ἐφύλαττεν, οὐκ ἐγώ, τὸν παῖδα ἔχων τὸν ἐμὸν τουτονί, καὶ λαβὼν ἐξιόντα ἐκ τῆς Φιλίππου σκηνῆς ἐμοὶ τὸν παῖδα ἐκέλευσεν ἀπαγγέλλειν καὶ αὐτὸν μεμνῆσθαι, καὶ τὸ τελευταῖον ὁ βδελυρὸς καὶ ἀναιδὴς οὑτοσὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἀπιόντων ἡμῶν ἀπελείφθη παρὰ Φιλίππῳ.
καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ λέγω, πρῶτον μὲν αὐτὸς ἐγὼ συγ- 176
γραψάμενος καὶ καταστήσας ἐμαυτὸν ὑπεύθυνον μαρτυρήσω, εἶτα τῶν ἄλλων πρέσβεων ἕκαστον καλῶ, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ μαρτυρεῖν ἢ ἐξόμνυσθαι ἀναγκάσω. ἂν δ' ἐξομνύωσιν, ἐπιορκοῦντας ἐξελέγξω παρ' ὑμῖν φανερῶς.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

177 Οἵοις μὲν τοίνυν κακοῖς καὶ πράγμασι τὴν ἀποδημίαν πᾶσαν συνεσχόμην, ἑωράκατε. τί γὰρ αὐτοὺς οἴεσθ' ἐκεῖ ποιεῖν ἐγγὺς ὄντας τοῦ διδόντος, ὅθ' ὑμῶν ὁρώντων, τῶν καὶ τιμῆσαι κυρίων ὄντων καὶ τοὐναντίον κολάσαι, τοιαῦτα ποιοῦσιν;

Συλλογίσασθαι δὴ βούλομαι τὰ κατηγορημένα ἀπ' ἀρχῆς, ἵν' ὅσα ὑμῖν ὑπεσχόμην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, δείξω πεποιηκώς. ἐπέδειξα οὐδὲν ἀληθὲς ἀπηγγελκότα ἀλλὰ φενακίσανθ' ‖ ὑμᾶς, μάρτυσι τοῖς γεγενημένοις αὐτοῖς, οὐ
178 λόγοις χρώμενος. ἐπέδειξα αἴτιον γεγενημένον τοῦ μὴ θέλειν ὑμᾶς ἀκούειν ἐμοῦ τἀληθῆ ταῖς ὑποσχέσεσι καὶ τοῖς ἐπαγγέλμασι τοῖς τούτου καταληφθέντας τότε, πάντα τἀναντία συμβουλεύσαντα ἢ ἔδει, καὶ τῇ μὲν τῶν συμμάχων ἀντειπόντα εἰρήνῃ τῇ δὲ Φιλοκράτους συναγορεύσαντα, τοὺς χρόνους κατατρίψαντα, ἵνα μηδ' εἰ βούλοισθε δύναισθε ἐξελθεῖν εἰς Φωκέας, καὶ ἄλλα ἐπὶ τῆς ἀποδημίας πολλὰ καὶ δεινὰ εἰργασμένον, προδεδωκότα πάντα, πεπρακότα, δῶρα ἔχοντα, οὐδὲν ἐλλελοιπότα μοχθηρίας.
179 οὐκοῦν ταῦθ' ὑπεσχόμην ἐν ἀρχῇ, ταῦτ' ἐπέδειξα. ὁρᾶτε τοίνυν τὰ μετὰ ταῦτα· ἁπλοῦς γάρ ἐσθ' ὁ μέλλων λόγος οὑτοσὶ πρὸς ὑμᾶς ἤδη. ὀμωμόκατε ψηφιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τὰ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων· φαίνεται δ' οὗτος πάντα τἀναντία τοῖς νόμοις, τοῖς ψηφίσμασι, τοῖς δικαίοις πεπρεσβευκώς· οὐκοῦν ἡλωκέναι προσήκει παρά γε νοῦν ἔχουσι δικασταῖς. εἰ γὰρ ἄλλο μηδὲν ἠδίκει, δύο τῶν πεπραγμένων ἔσθ' ἱκανὰ αὐτὸν ἀποκτεῖναι· οὐ γὰρ μόνον Φωκέας ἀλλὰ καὶ
180 Θρᾴκην προδέδωκε Φιλίππῳ. καίτοι δύο χρησιμωτέρους τόπους τῆς οἰκουμένης οὐδ' ἂν εἷς ἐπιδεῖξαι τῇ πόλει, κατὰ μὲν γῆν Πυλῶν, ἐκ θαλάττης δὲ τοῦ Ἑλλησπόντου· ἃ συναμφότερα οὗτοι πεπράκασιν αἰσχρῶς καὶ καθ' ὑμῶν ἐγκεχειρίκασι Φιλίππῳ. τοῦτο τοίνυν αὐτὸ ἄνευ τῶν ἄλλων ἡλίκον ἐστ' ἀδίκημα, τὸ Θρᾴκην καὶ τὰ τείχη προέσθαι, μυρί' ἂν εἴη λέγειν, καὶ ὅσοι διὰ ταῦτ' ἀπολώλασι παρ' ὑμῖν, ‖ οἳ δὲ χρήματα πάμπολλ' ὠφλήκασιν, οὐ χαλεπὸν δεῖξαι, Ἐργόφιλος Κηφισόδοτος Τιμόμαχος, τὸ

παλαιόν ποτε Ἐργοκλῆς Διονύσιος, ἄλλοι, οὓς ὀλίγου δέω σύμπαντας εἰπεῖν ἐλάττω τὴν πόλιν βεβλαφέναι τούτου. ἀλλ᾽ ἔτι γὰρ τότε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἐκ λογισμοῦ τὰ 181
δεινὰ ἐφυλάττεσθ᾽ ὑμεῖς καὶ προεωρᾶσθε. νῦν δ᾽ ὅ τι ἂν μὴ καθ᾽ ἡμέραν ὑμᾶς ἐνοχλῇ καὶ παρὸν λυπῇ, παρορᾶτε, εἶτα τὴν ἄλλως ἐνταῦθα ψηφίζεσθε, ἀποδοῦναι δὲ καὶ Κερσοβλέπτῃ Φίλιππον τοὺς ὅρκους, μὴ μετέχειν δὲ τῶν ἐν Ἀμφικτύοσιν, ἐπανορθώσασθαι δὲ τὴν εἰρήνην. καίτοι τούτων οὐδενὸς ἂν τῶν ψηφισμάτων ἔδει, εἰ πλεῖν οὗτος ἤθελε καὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν· νῦν δ᾽ ἃ μὲν ἦν πλεύσασι σῶσαι, βαδίζειν κελεύων ἀπολώλεκεν, ἃ δ᾽ εἰποῦσι τἀληθῆ, ψευδόμενος.

Ἀγανακτήσει τοίνυν αὐτίκα δὴ μάλα, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, 182
εἰ μόνος τῶν ἐν τῷ δήμῳ λεγόντων λόγων εὐθύνας ὑφέξει. ἐγὼ δ᾽, ὅτι μὲν πάντες ἂν εἰκότως ὧν λέγουσι δίκην ὑπέχοιεν εἴπερ ἐπ᾽ ἀργυρίῳ τι λέγοιεν, παραλείψω. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο λέγω· εἰ μὲν Αἰσχίνης ἰδιώτης ὢν ἀπελήρησέ τι καὶ διήμαρτε, μὴ σφόδρα ἀκριβολογήσησθε, ἐάσατε, συγγνώμην ἔχετε· εἰ δὲ πρεσβευτὴς ὢν ἐπὶ χρήμασιν ἐπίτηδες ἐξηπάτηκεν ὑμᾶς, μὴ ἀφῆτε, μηδ᾽ ἀνάσχησθε ὡς οὐ δεῖ δίκην ὧν εἶπεν ὑποσχεῖν. τίνος γὰρ 183
ἄλλου δεῖ δίκην παρὰ πρέσβεων ἢ λόγων λαμβάνειν; εἰσὶ γὰρ οἱ πρέσβεις οὐ τριήρων οὐδὲ τόπων οὐδὲ ὁπλιτῶν οὐδ᾽ ἀκροπόλεων κύριοι (οὐδεὶς γὰρ πρέσβεσι ταῦτ᾽ ἐγχειρίζει) ἀλλὰ λόγων καὶ χρόνων. τοὺς μὲν τοίνυν χρόνους εἰ μὲν μὴ προανεῖλε ‖ τῆς πόλεως, οὐκ ἀδικεῖ, εἰ δ᾽ ἀνεῖλεν, ἠδίκηκεν· τοὺς δὲ λόγους εἰ μὲν ἀληθεῖς ἀπήγγελκεν ἢ συμφέροντας, ἀποφευγέτω, εἰ δὲ καὶ ψευδεῖς καὶ μισθοῦ καὶ ἀσυμφόρους, ἁλισκέσθω. οὐδὲν γὰρ ἔσθ᾽ ὅ τι 184
μεῖζον ἂν ὑμᾶς ἀδικήσειέ τις ἢ ψευδῆ λέγων· οἷς γάρ ἐστ᾽ ἐν λόγοις ἡ πολιτεία, πῶς, ἂν οὗτοι μὴ ἀληθεῖς ὦσιν, ἀσφαλῶς ἔστι πολιτεύεσθαι; ἂν δὲ δὴ καὶ πρὸς ἃ τοῖς ἐχθροῖς συμφέρει δῶρά τις λαμβάνων λέγῃ, πῶς οὐχὶ καὶ κινδυνεύσετε; οὐδέ γε τοὺς χρόνους ἴσον ἐστ᾽ ἀδίκημα ὀλιγαρχίας ἢ τυράννου παρελέσθαι καὶ ὑμῶν· οὐδ᾽ ὀλίγου γε δεῖ. ἐν ἐκείναις μὲν γάρ, οἶμαι, ταῖς πολιτείαις 185
πάντ᾽ ἐξ ἐπιτάγματος ὀξέως γίγνεται· ὑμῖν δὲ πρῶτον

μὲν τὴν βουλὴν ἀκοῦσαι περὶ πάντων καὶ προβουλεῦσαι δεῖ, καὶ τοῦθ' ὅταν ᾖ κήρυξι καὶ πρεσβείαις προγεγραμμένον, οὐκ ἀεί, εἶτ' ἐκκλησίαν ποιῆσαι, καὶ ταύτην ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκῃ. εἶτα κρατῆσαι καὶ περιγενέσθαι δεῖ τοὺς τὰ βέλτιστα λέγοντας τῶν ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ
186 μοχθηρίαν ἀντιλεγόντων. ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις, ἐπειδὰν καὶ δεδογμένον ᾖ καὶ συμφέρον ἤδη φαίνηται, χρόνον δεῖ δοθῆναι τῇ τῶν πολλῶν ἀδυναμίᾳ, ἐν ᾧ καὶ πoριοῦνται ταῦθ' ὧν ἂν δέωνται, ὅπως τὰ δόξαντα καὶ δυνηθῶσι ποιῆσαι. ὁ δὴ τοὺς χρόνους τούτους ἀναιρῶν τῆς οἵα παρ' ἡμῖν ἐστὶ πολιτείας οὐ χρόνους ἀνῄρηκεν οὗτος, οὔ, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἁπλῶς ἀφῄρηται.

187 Ἔστι τοίνυν τις πρόχειρος λόγος πᾶσι τοῖς ἐξαπατᾶν ὑμᾶς βουλομένοις "οἱ ταράττοντες τὴν πόλιν, οἱ διακωλύοντες Φίλιππον εὖ ποιῆσαι τὴν πόλιν." πρὸς οὓς ἐγὼ λόγον μὲν οὐδένα ἐρῶ, τὰς δ' ἐπιστολὰς ὑμῖν ἀναγνώσομαι τὰς τοῦ Φιλίππου, καὶ τοὺς καιροὺς ἐφ' ὧν ἕκαστα ἐξηπάτησθε ‖ ὑπομνήσω, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι τὸ ψυχρὸν τοῦτο ὄνομα, τὸ ἄχρι κόρου, παρελήλυθ' ἐκεῖνος φενακίζων ὑμᾶς.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

188 Οὕτω τοίνυν αἰσχρὰ καὶ πολλὰ καὶ πάντα καθ' ὑμῶν πεπρεσβευκὼς περιιὼν λέγει "τί δ' ἂν εἴποις περὶ Δημοσθένους, ὃς τῶν συμπρέσβεων κατηγορεῖ;" νὴ Δί', εἴτε βούλομαί γ' εἴτε μή, παρ' ὅλην μὲν τὴν ἀποδημίαν ὑπὸ σοῦ τοιαῦτα ἐπιβεβουλευμένος, δυοῖν δ' αἱρέσεως οὔσης μοι νυνί, ἢ τοιούτων ὄντων τῶν πεπραγμένων δοκεῖν κοι-
189 νωνεῖν ὑμῖν, ἢ κατηγορεῖν. ἐγὼ δ' οὐδὲ συμπεπρεσβευκέναι φημί σοι, πρεσβεύειν μέντοι σὲ μὲν πολλὰ καὶ δεινά, ἐμαυτὸν δ' ὑπὲρ τούτων τὰ βέλτιστα. ἀλλὰ Φιλοκράτης σοι συμπεπρέσβευκε, κἀκείνῳ σύ, καὶ Φρύνων· ὑμεῖς γὰρ ταῦτ' ἐπράττετε, καὶ ταῦτα πᾶσιν ὑμῖν ἤρεσκεν. ποῦ δ' ἅλες; ποῦ τράπεζα; ποῦ σπονδαί; ταῦτα γὰρ τραγῳδεῖ περιιών, ὥσπερ οὐχὶ τοὺς ἀδικοῦντας τούτων
190 ὄντας προδότας, ἀλλὰ τοὺς τὰ δίκαια ποιοῦντας. ἐγὼ δ' οἶδ' ὅτι πάντες οἱ πρυτάνεις θύουσιν ἑκάστοτε κοινῇ καὶ συνδειπνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ συσπένδουσιν· καὶ οὐ διὰ ταῦθ' οἱ χρηστοὶ τοὺς πονηροὺς μιμοῦνται, ἀλλ' ἐὰν ἀδι-

κοῦντα λάβωσί τιν' αὐτῶν, τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δηλοῦ-
σιν. καὶ ἡ βουλὴ ταὐτὰ ταῦτα, εἰσιτήρια ἔθυσε, συνει-
στιάθη. σπονδῶν, ἱερῶν ἐκοινώνησαν οἱ στρατηγοί, σχε-
δὸν ὡς εἰπεῖν αἱ ἀρχαὶ πᾶσαι. ἆρ' οὖν διὰ ταῦτα τοῖς
ἀδικοῦσιν ἑαυτῶν ἔδωκαν ἄδειαν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Λέων 191
Τιμαγόρου κατηγόρει συμπεπρεσβευκὼς τέτταρα ἔτη, Εὔ-
βουλος ‖ Θάρρηκος καὶ Σμικύθου συσσεσιτηκώς, Κόνων
ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Ἀδειμάντου συστρατηγήσας. πότεροι οὖν
τοὺς ἅλας παρέβαινον καὶ τὰς σπονδάς, Αἰσχίνη; οἱ προ-
διδόντες καὶ οἱ παραπρεσβεύοντες καὶ οἱ δωροδοκοῦντες
ἢ οἱ κατηγοροῦντες; οἱ ἀδικοῦντες δῆλον ὅτι τὰς ὅλης γε
τῆς πατρίδος, ὥσπερ σύ, οὐ μόνον τὰς ἰδίας.

Ἵνα τοίνυν εἰδῆθ' ὅτι οὐ μόνον τῶν δημοσίᾳ πώποτ' 192
ἐληλυθότων ὡς Φίλιππον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίᾳ
καὶ πάντων οὗτοι φαυλότατοι καὶ πονηρότατοι γεγόνασι,
μικρὸν ἀκούσατέ μου ἔξω τι τῆς πρεσβείας ταύτης. ἐπειδὴ
γὰρ εἷλεν Ὄλυνθον Φίλιππος, Ὀλύμπια ἐποίει, εἰς δὲ τὴν
θυσίαν ταύτην καὶ τὴν πανήγυριν πάντας τοὺς τεχνίτας
συνήγαγεν. ἑστιῶν δ' αὐτοὺς καὶ στεφανῶν τοὺς νενικη- 193
κότας ἤρετο Σάτυρον τουτονὶ τὸν κωμικὸν ὑποκριτήν, τί
δὴ μόνος οὐδὲν ἐπαγγέλλεται, ἢ τίνα ἐν ἑαυτῷ μικροψυ-
χίαν ἢ πρὸς αὐτὸν ἀηδίαν ἐνεωρακώς. εἰπεῖν δή φασι
τὸν Σάτυρον ὅτι, ὧν μὲν οἱ ἄλλοι δέονται, οὐδενὸς ὧν ἐν
χρείᾳ τυγχάνει, ἃ δ' ἂν αὐτὸς ἐπαγγείλαιτο ἡδέως, ῥᾷστα
μέν ἐστι Φιλίππῳ δοῦναι καὶ χαρίσασθαι πάντων, δέ-
δοικε δὲ μὴ διαμάρτῃ. κελεύσαντος δ' ἐκείνου λέγειν καί 194
τι καὶ νεανιευσαμένου τοιοῦτον, ὡς οὐδὲν ὅ τι οὐ ποιήσει,
εἰπεῖν φασὶν αὐτὸν ὅτι ἦν αὐτῷ Ἀπολλοφάνης ὁ Πυδναῖος
ξένος καὶ φίλος, ἐπειδὴ δὲ δολοφονηθεὶς ἐτελεύτησεν ἐκεῖ-
νος, φοβηθέντες οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ ὑπεξέθεντο τὰς θυ-
γατέρας παιδία ὄντα εἰς Ὄλυνθον. αὗται τοίνυν, ἔφη, τῆς
πόλεως ἁλούσης ‖ αἰχμάλωτοι γεγόνασι καὶ εἰσὶ παρὰ σοὶ
ἡλικίαν ἔχουσαι γάμου. ταύτας, αἰτῶ σε καὶ δέομαι, δός 195
μοι. βούλομαι δέ σε ἀκοῦσαι καὶ μαθεῖν οἵαν μοι δώσεις
δωρεάν, ἂν ἄρα δῷς· ἀφ' ἧς ἐγὼ κερδανῶ μὲν οὐδέν, ἂν
λάβω, προῖκα δὲ προσθεὶς ἐκδώσω, καὶ οὐ περιόψομαι
παθούσας οὐδὲν ἀνάξιον οὔθ' ἡμῶν οὔτε τοῦ πατρός.

ὡς δ' ἀκοῦσαι τοὺς παρόντας ἐν τῷ συμποσίῳ, τοσοῦτον κρότον καὶ θόρυβον καὶ ἔπαινον παρὰ πάντων γενέσθαι ὥστε τὸν Φίλιππον παθεῖν τι καὶ δοῦναι. καίτοι τῶν ἀποκτεινάντων ἦν τὸν Ἀλέξανδρον τὸν ἀδελφὸν τὸν
196 Φιλίππου οὗτος ὁ Ἀπολλοφάνης. ἐξετάσωμεν δὴ πρὸς τὸ τοῦ Σατύρου τοῦτο συμπόσιον τὸ τούτων ἐν Μακεδονίᾳ γενόμενον, καὶ θεάσασθε ὡς παραπλήσιον τούτῳ καὶ ὅμοιον. κληθέντες γὰρ οὗτοι πρὸς Ξενόφρονα τὸν υἱὸν τὸν Φαιδίμου τοῦ τῶν τριάκοντα ᾤχοντο· ἐγὼ δ' οὐκ ἐπορεύθην. ἐπειδὴ δὲ ἧκον εἰς τὸ πίνειν, εἰσάγει τινὰ Ὀλυνθίαν γυναῖκα, εὐπρεπῆ μὲν ἐλευθέραν δὲ καὶ σώ-
197 φρονα, ὡς τὸ ἔργον ἐδήλωσεν. ταύτην τὸ μὲν πρῶτον οὑτωσὶ πίνειν ἡσυχῇ καὶ τρώγειν ἠνάγκαζον οὗτοί μοι δοκεῖ, ὡς διηγεῖτο Ἰατροκλῆς ἐμοὶ τῇ ὑστεραίᾳ· ὡς δὲ προήει τὸ πρᾶγμα καὶ διεθερμαίνοντο, κατακλίνεσθαι καί τι καὶ ᾄδειν ἐκέλευον. ἀδημονούσης δὲ τῆς ἀνθρώπου καὶ οὔτε ἐθελούσης οὔτε ἐπισταμένης, ὕβριν τὸ πρᾶγμα ἔφασαν οὑτοσὶ καὶ ὁ Φρύνων καὶ οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι, τῶν θεοῖς ἐχθρῶν, τῶν ἀλιτηρίων Ὀλυνθίων αἰχμάλωτον οὖσαν τρυφᾶν· καὶ "κάλει παῖδα," καὶ "ἱμάντά τις φερέτω." ἧκεν οἰκέτης ἔχων ῥυτῆρα, ‖ καὶ πεπωκότων οἶμαι καὶ μικρῶν ὄντων τῶν παροξυνόντων, εἰπούσης τι καὶ δακρυσάσης ἐκείνης περιρρήξας τὸν χιτωνίσκον ὁ οἰκέτης ξαίνει κατὰ
198 τοῦ νώτου πολλάς. ἔξω δ' αὑτῆς οὖσα ὑπὸ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ πράγματος ἡ γυνὴ ἀναπηδήσασα προσπίπτει πρὸς τὰ γόνατα τῷ Ἰατροκλεῖ, καὶ τὴν τράπεζαν ἀνατρέπει. καὶ εἰ μὴ ἐκεῖνος ἀφείλετο, ἀπώλετ' ἂν παροινουμένη· καὶ γὰρ ἡ παροινία τοῦ καθάρματος τουτουὶ δεινή. καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀνθρώπου καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ λόγος ἦν ἐν τοῖς μυρίοις, καὶ Διόφαντος ἐν ὑμῖν ἀπήγγελλεν ἃ νῦν μαρτυρεῖν αὐτὸν ἀναγκάσω, καὶ κατὰ Θετταλίαν πολὺς λόγος καὶ πανταχοῦ.

199 Καὶ τοιαῦτα συνειδὼς αὑτῷ πεπραγμένα ὁ ἀκάθαρτος οὗτος τολμήσει βλέπειν εἰς ὑμᾶς, καὶ τὸν βεβιωμένον αὑτῷ βίον αὐτίκα δὴ μάλ' ἐρεῖ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ· ἐφ' οἷς ἔγωγε ἀποπνίγομαι. οὐκ ἴσασιν οὗτοι τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς τὰς βίβλους ἀναγιγνώσκοντά σε τῇ μητρὶ τελούσῃ, καὶ

παῖδα ὄντα ἐν θιάσοις καὶ μεθύουσιν ἀνθρώποις καλιν-
δούμενον, μετὰ ταῦτα δὲ ταῖς ἀρχαῖς ὑπογραμματεύοντα 200
καὶ δυοῖν ἢ τριῶν δραχμῶν πονηρὸν ὄντα, τὰ τελευταῖα
δ' ἔναγχος ἐν χορηγίοις ἀλλοτρίοις ἐπὶ τῷ τριταγωνιστεῖν
ἀγαπητῶς παρατρεφόμενον; ποῖον οὖν ἐρεῖς βίον ὃν οὐ
βεβίωκας, ἐπεὶ ὅ γε βεβιωμένος σοι τοιοῦτος φαίνεται;
ἀλλὰ δὴ τὰ τῆς ἐξουσίας· οὗτος ἄλλον ἔκρινε παρ' ὑμῖν
ἐπὶ πορνείᾳ. ἀλλὰ μήπω ταῦτα, ἀλλὰ τὰς μαρτυρίας μοι
λέγε πρῶτον ταυτασί.

||ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ.

Τοσούτων τοίνυν καὶ τοιούτων ὄντων ὦ ἄνδρες δικα- 201
σταί, ὧν ἀδικῶν ὑμᾶς ἐξελήλεγκται, ἐν οἷς τί κακὸν οὐκ
ἔνι; δωροδόκος, κόλαξ, ταῖς ἀραῖς ἔνοχος, ψεύστης, τῶν
φίλων προδότης, πάντ' ἔνεστι τὰ δεινότατα· πρὸς ἓν
οὐδ' ὁτιοῦν τούτων ἀπολογήσεται, οὐδ' ἕξει δικαίαν οὐδ'
ἁπλῆν εἰπεῖν ἀπολογίαν οὐδεμίαν. ἃ δ' ἐγὼ πέπυσμαι
μέλλειν αὐτὸν λέγειν, ἔστι μὲν ἐγγυτάτω μανίας, οὐ μὴν
ἀλλ' ἴσως τῷ μηδὲν ἔχοντι δίκαιον ἄλλ' εἰπεῖν ἀνάγκη
πάντα μηχανᾶσθαι. ἀκούω γὰρ αὐτὸν ἐρεῖν ὡς ἄρ' ἐγὼ 202
πάντων ὧν κατηγορῶ κοινωνὸς γέγονα, καὶ συνήρεσκε ταῦτά
μοι, καὶ συνέπραττον αὐτῷ, ἔπειτ' ἐξαίφνης μεταβέβλη-
μαι καὶ κατηγορῶ. ἔστι δ' ὑπὲρ μὲν τῶν πεπραγμένων
οὔτε δικαία οὔτε προσήκουσα ἡ τοιαύτη ἀπολογία, ἐμοῦ
μέντοι τις κατηγορία· ἐγὼ μὲν γάρ, εἰ ταῦτα πεποίηκα,
φαῦλός εἰμι ἄνθρωπος, τὰ δὲ πράγματα οὐδὲν βελτίω
διὰ τοῦτο, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγ' οἶμαί μοι 203
προσήκειν ἀμφότερ' ὑμῖν ἐπιδεῖξαι, καὶ ὅτι ψεύσεται
ταῦτ' ἐὰν λέγῃ, καὶ τὴν δικαίαν ἥτις ἐστὶν ἀπολογία. ἡ
μὲν τοίνυν δικαία καὶ ἁπλῆ, ἢ ὡς οὐ πέπρακται τὰ κατη-
γορημένα δεῖξαι, ἢ ὡς πεπραγμένα συμφέρει τῇ πόλει.
τούτων δ' οὐδέτερον δύναιτ' ἂν οὗτος ποιῆσαι. οὔτε γὰρ 204
ὡς συμφέρει δήπου Φωκέας ἀπολωλέναι καὶ Πύλας Φί-
λιππον ἔχειν καὶ Θηβαίους ἰσχύειν καὶ ἐν Εὐβοίᾳ στρα-
τιώτας εἶναι καὶ Μεγάροις ἐπιβουλεύειν καὶ ἀνώμοτον
εἶναι τὴν εἰρήνην, ἔνεστι λέγειν αὐτῷ, οἷς τότ' ἐναντία
|| ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς ὡς συμφέροντα καὶ γενησόμενα·
οὔθ' ὡς οὐ πέπρακται ταῦτα, δυνήσεται πεῖσαι τοὺς αὐ-

205 τοὺς ἑωρακότας ὑμᾶς καὶ εὖ εἰδότας. οὐκοῦν ὡς οὐ κεκοινώνηκα τούτοις οὐδενός, λοιπόν μοι δεῖξαι. βούλεσθ' οὖν ὑμῖν, πάντα τἄλλ' ἀφείς, ἃ παρ' ὑμῖν ἀντεῖπον, ἃ ἐν τῇ ἀποδημίᾳ προσέκρουον, ὡς ἅπαντα τὸν χρόνον ἠναντίωμαι, αὐτοὺς παράσχωμαι μάρτυρας τούτους ὅτι πάντα τἀναντία ἐμοὶ καὶ τούτοις πέπρακται, καὶ χρήματα οὗτοι μὲν ἔχουσιν ἐφ' ὑμῖν, ἐγὼ δ' οὐκ ἠθέλησα λαβεῖν; θεάσασθε δή.

206 Τίνα τῶν ἐν τῇ πόλει φήσαιτ' ἂν βδελυρώτατον εἶναι καὶ πλείστης ἀναιδείας καὶ ὀλιγωρίας μεστόν; οὐδεὶς οὐδ' ἂν ἁμαρτὼν ὑμῶν ἄλλον εὖ οἶδ' ὅτι φήσειεν ἢ Φιλοκράτην. τίνα δὲ φθέγγεσθαι μέγιστον ἁπάντων καὶ σαφέστατ' ἂν εἰπεῖν ὅ τι βούλοιτο τῇ φωνῇ; Αἰσχίνην οἶδ' ὅτι τουτονί. τίνα δ' οὗτοι μὲν ἄτολμον καὶ δειλὸν πρὸς τοὺς ὄχλους φασὶν εἶναι, ἐγὼ δ' εὐλαβῆ; ἐμέ· οὐδὲν γὰρ πώποτ' οὔτ' ἠνώχλησα οὔτε μὴ βουλομένους ὑμᾶς βεβίασμαι.
207 οὐκοῦν ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, ὁσάκις λόγος γέγονε περὶ τούτων, καὶ κατηγοροῦντος ἀκούετέ μου καὶ ἐλέγχοντος ἀεὶ τούτους καὶ λέγοντος ἄντικρυς ὅτι χρήματ' εἰλήφασι καὶ πάντα πεπράκασι τὰ πράγματα τῆς πόλεως. καὶ τούτων οὐδεὶς πώποτ' ἀκούων ταῦτ' ἀντεῖπεν οὐδὲ
208 διῆρε τὸ στόμα, οὐδ' ἔδειξεν ἑαυτόν. τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον ὅτι οἱ βδελυρώτατοι τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ μέγιστον φθεγγόμενοι τοῦ καὶ ἀτολμοτάτου πάντων ἐμοῦ καὶ οὐδενὸς μεῖζον ‖ φθεγγομένου τοσοῦτον ἡττῶνται; ὅτι τἀληθὲς ἰσχυρόν, καὶ τοὐναντίον ἀσθενὲς τὸ συνειδέναι πεπρακόσιν αὐτοῖς τὰ πράγματα. τοῦτο παραιρεῖται τὴν θρασύτητα τὴν τούτων· τοῦτ' ἀποστρέφει τὴν γλῶτταν,
209 ἐμφράττει τὸ στόμα, ἄγχει, σιωπᾶν ποιεῖ. τὸ τοίνυν τελευταῖον ἴστε δήπου πρῴην ἐν Πειραιεῖ, ὅτ' αὐτὸν οὐκ εἰᾶτε πρεσβεύειν, βοῶντα ὡς εἰσαγγελεῖ με καὶ γράψεται καὶ ἰοὺ ἰού. καίτοι ταῦτα μέν ἐστι μακρῶν καὶ πολλῶν ἀγώνων καὶ λόγων ἀρχή, ἐκεῖνα δὲ ἁπλᾶ καὶ δύ' ἢ τρία ἴσως ῥήματα, ἃ κἂν ἐχθὲς ἐωνημένος ἄνθρωπος εἰπεῖν ἠδυνήθη, "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τουτὶ τὸ πρᾶγμα πάνδεινον ἐστίν· οὑτοσὶ κατηγορεῖ ταῦτ' ἐμοῦ ὧν αὐτὸς κοινωνὸς γέγονε, καὶ χρήματ' εἰληφέναι φησὶν ἐμὲ αὐτὸς εἰληφώς."

τούτων μὲν τοίνυν οὐδὲν εἶπεν οὐδ' ἐφθέγξατο, οὐδ' 210
ἤκουσεν ὑμῶν οὐδείς, ἄλλα δ' ἠπείλει. διὰ τί; ὅτι ταῦτα μὲν αὑτῷ συνῄδει πεπραγμένα, καὶ δοῦλος ἦν τῶν ῥημάτων τούτων. οὔκουν προσῄει πρὸς ταῦθ' ἡ διάνοια, ἀλλ' ἀνεδύετο· ἐπελαμβάνετο γὰρ αὐτῆς τὸ συνειδέναι. λοιδορεῖσθαι δὲ ἄλλ' ἄττα οὐδεὶς ἐκώλυεν αὐτὸν οὐδὲ βλασφημεῖν. ὃ τοίνυν μέγιστον ἁπάντων, καὶ οὐ λόγος ἀλλ' ἔρ- 211
γον· βουλομένου γὰρ ἐμοῦ τὰ δίκαια, ὥσπερ ἐπρέσβευσα δίς, οὕτω καὶ λόγον ὑμῖν δοῦναι δίς, προσελθὼν Αἰσχίνης οὑτοσὶ τοῖς λογισταῖς ἔχων μάρτυρας πολλοὺς ἀπηγόρευε μὴ καλεῖν ἐμὲ εἰς τὸ δικαστήριον ὡς δεδωκότα εὐθύνας καὶ οὐκ ὄντα ὑπεύθυνον. καὶ τὸ πρᾶγμ' ἦν ὑπεργέλοιον. τί οὖν ἦν τοῦτο; τῆς προτέρας ἐκείνης ‖ πρεσβείας, ἧς οὐδεὶς κατηγόρει, δοὺς λόγον οὐκέτ' ἐβούλετ' αὖθις εἰσιέναι περὶ ταύτης ἧς νῦν εἰσέρχεται, ἐν ᾗ πάντα τἀδικήματ' ἐνῆν· ἐκ δὲ τοῦ δὶς ἐμὲ εἰσελθεῖν ἀνάγκη περιίστατο καὶ 212
τούτῳ πάλιν εἰσιέναι· διὰ ταῦτ' οὐκ εἴα καλεῖν. καίτοι τοῦτο τὸ ἔργον ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἀμφότερ' ὑμῖν ἐπιδείκνυσι σαφῶς, καὶ κατεγνωκόθ' ἑαυτοῦ τουτονί, ὥστε μηδενὶ νῦν ὑμῶν εὐσεβῶς ἔχειν ἀποψηφίσασθαι αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ἀληθὲς ἐροῦντα περὶ ἐμοῦ· εἰ γὰρ εἶχε, τότ' ἂν καὶ λέγων καὶ κατηγορῶν ἐξητάζετο, οὐ μὰ Δί' οὐκ ἀπηγόρευε καλεῖν.

Ὡς τοίνυν ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τούτων τοὺς 213
μάρτυρας.

Ἀλλὰ μὴν ἄν γέ τι ἔξω τῆς πρεσβείας βλασφημῇ περὶ ἐμοῦ, κατὰ πολλὰ οὐκ ἂν εἰκότως ἀκούοιτε αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐγὼ κρίνομαι τήμερον, οὐδ' ἐγχεῖ μετὰ ταῦθ' ὕδωρ οὐδεὶς ἐμοί. τί οὖν ἐστὶ ταῦτα πλὴν δικαίων λόγων ἀπορία; τίς γὰρ ἂν κατηγορεῖν ἕλοιτο κρινόμενος, ἔχων ὅ τι ἀπολογήσεται; ἔτι τοίνυν κἀκεῖνο σκοπεῖτε, ἄνδρες δικασταί. εἰ ἐκρινόμην μὲν ἐγώ, κατηγόρει δ' Αἰσχίνης 214
οὑτοσί, Φίλιππος δ' ἦν ὁ κρίνων, εἶτ' ἐγὼ μηδὲν ἔχων εἰπεῖν ὡς οὐκ ἀδικῶ κακῶς ἔλεγον τουτονὶ καὶ προπηλακίζειν ἐπεχείρουν, οὐκ ἂν οἴεσθε καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἀγανακτῆσαι τὸν Φίλιππον, εἰ παρ' ἐκείνῳ τοὺς ἐκείνου τις εὐεργέτας κακῶς λέγοι; μὴ τοίνυν ὑμεῖς χείρους γέ-

νησθε Φιλίππου, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἀγωνίζεται, περὶ τούτων
ἀναγκάζετε ἀπολογεῖσθαι. λέγε τὴν μαρτυρίαν.

‖ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

215 Οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ μηδὲν ἐμαυτῷ συνειδέναι καὶ
λόγον διδόναι καὶ πάντα τὰκ τῶν νόμων ὑπέχειν ᾤμην
δεῖν, οὗτος δὲ τἀναντία. πῶς οὖν ταὐτὰ ἐμοὶ καὶ τούτῳ
πέπρακται; ἢ πῶς ἔνεστι τούτῳ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγειν
ἃ μηδ' ᾐτίαται πρότερον πώποτε; οὐδαμῶς δήπου. ἀλλ'
ὅμως ἐρεῖ, καὶ νὴ Δί' εἰκότως γε· ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ',
ὅτι ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι καὶ κρίσεις γίγνονται,
οὐδεὶς πώποθ' ὁμολογῶν ἀδικεῖν ἑάλω, ἀλλ' ἀναισχυν-
τοῦσιν, ἀρνοῦνται, ψεύδονται, προφάσεις πλάττονται,
216 πάντα ποιοῦσιν ὑπὲρ τοῦ μὴ δοῦναι δίκην. ὧν οὐδενὶ
δεῖ παρακρουσθῆναι τήμερον ὑμᾶς, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἴστε
αὐτοὶ τὰ πράγματα κρῖναι, μὴ τοῖς ἐμοῖς λόγοις μηδὲ
τοῖς τούτου προσέχειν, μηδέ γε τοῖς μάρτυσιν, οὓς οὗτος
ἑτοίμους ἕξει μαρτυρεῖν ὁτιοῦν Φιλίππῳ χορηγῷ χρώμε-
νος· ὄψεσθε δ' ὡς ἑτοίμως αὐτῷ μαρτυρήσουσιν. μηδέ
γε εἰ καλὸν καὶ μέγα οὗτος φθέγξεται, μηδ' εἰ φαῦλον
217 ἐγώ. οὐδὲ γὰρ ῥητόρων οὐδὲ λόγων κρίσιν ὑμᾶς τήμε-
ρον, εἴπερ εὖ φρονεῖτε, προσήκει ποιεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ πρα-
γμάτων αἰσχρῶς καὶ δεινῶς ἀπολωλότων τὴν ὑπάρχουσαν
αἰσχύνην εἰς τοὺς αἰτίους ἀπώσασθαι, τὰ πεπραγμένα,
ἃ πάντες ἐπίστασθε, ἐξετάσαντας. τί οὖν ἐστὶ ταῦτα;
218 ἃ ὑμεῖς ἴστε καὶ οὐ παρ' ἡμῶν ὑμᾶς ἀκοῦσαι δεῖ. εἰ μὲν
ἅπανθ' ὅσ' ὑπέσχονθ' ὑμῖν ἐκ τῆς εἰρήνης γέγονε, καὶ
τοσαύτης ἀνανδρίας καὶ κακίας ὑμεῖς ὁμολογεῖτε εἶναι
μεστοὶ ὥστε μήτ' ἐν τῇ χώρᾳ τῶν πολεμίων ὄντων μήτ'
ἐκ θαλάττης πολιορκούμενοι μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ δεινῷ
‖τῆς πόλεως οὔσης, ἀλλὰ καὶ σῖτον εὔωνον ὠνούμενοι
219 καὶ τἄλλα οὐδὲν χεῖρον πράττοντες ἢ νῦν, προειδότες καὶ
προακηκοότες παρὰ τούτων καὶ τοὺς συμμάχους ἀπολου-
μένους καὶ Θηβαίους ἰσχυροὺς γενησομένους καὶ τἀπὶ
Θρᾴκης Φίλιππον ληψόμενον καὶ ἐν Εὐβοίᾳ κατασκευα-
σθησόμενα ὁρμητήρια ἐφ' ὑμᾶς καὶ πάνθ' ἃ πέπρακται
γενησόμενα, εἶτα τὴν εἰρήνην ἐποιήσασθε ἀγαπητῶς, ἀπο-
ψηφίσασθε Αἰσχίνου, καὶ μὴ πρὸς τοσούτοις αἰσχροῖς καὶ

*ἐπιορκίαν προσκτήσησθε· οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς ἀδικεῖ, ἀλλ'
ἐγὼ μαίνομαι καὶ τετύφωμαι νῦν κατηγορῶν αὐτοῦ. εἰ* 220
*δὲ πάντα τἀναντία τούτων καὶ πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα
εἰπόντες Φίλιππον, φιλεῖν τὴν πόλιν, Φωκέας σώσειν,
Θηβαίους παύσειν τῆς ὕβρεως, ἔτι πρὸς τούτοις μείζονα
ἢ κατ' Ἀμφίπολιν εὖ ποιήσειν ὑμᾶς, ἐὰν τύχῃ τῆς εἰρή-
νης, Εὔβοιαν Ὠρωπὸν ἀποδώσειν, — εἰ ταῦτ' εἰπόντες
καὶ ὑποσχόμενοι πάντ' ἐξηπατήκασι καὶ πεφενακίκασι
καὶ μόνον οὐ τὴν Ἀττικὴν ὑμῶν περιῄρηνται, καταψηφί-
σασθε, καὶ μὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς ὑβρίσθε (οὐ γὰρ
ἔγωγ' οἶδ' ὅ τι χρὴ λέγειν ἄλλο) καὶ ὑπὲρ ὧν οὗτοι δεδω-
ροδοκήκασιν ὑμεῖς τὴν ἀρὰν καὶ τὴν ἐπιορκίαν οἴκαδε
εἰσενέγκησθε.*

Ἔτι τοίνυν κἀκεῖνο σκοπεῖτε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τίνος 221
*ἕνεκ' ἐγὼ μηδὲν ἠδικηκότων τούτων κατηγορεῖν ἂν προει-
λόμην. οὐ γὰρ εὑρήσετε. ἡδὺ πολλοὺς ἐχθροὺς ἔχειν;
οὐδέ γε ἀσφαλές. ἀλλ' ὑπῆρχέ μοι πρὸς τοῦτον ἀπέχθειά
τις; οὐδεμία. τί οὖν; ἐφοβοῦ περὶ σαυτοῦ, καὶ διὰ δει-
λίαν ταύτην ἡγήσω σωτηρίαν· καὶ γὰρ ταῦτ' ἀκήκο' αὐτὸν
λέγειν. καίτοι μηδενός γ' ὄντος, Αἰσχίνη, δεινοῦ ‖ μηδὲ
ἀδικήματος, ὡς σὺ φῄς. εἰ γὰρ αὖ ταῦτ' ἐρεῖ, σκοπεῖτ',
ἄνδρες δικασταί, εἰ ἐφ' οἷς ὁ μηδ' ὁτιοῦν ἀδικῶν ἐφο-
βούμην ἐγὼ μὴ διὰ τούτους ἀπόλωμαι, τί τούτους προσ-
ήκει παθεῖν τοὺς αὐτοὺς ἠδικηκότας; ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτα,* 222
*ἀλλὰ διὰ τί σου κατηγορῶ; συκοφαντῶ νὴ Δί', ἵν' ἀργύ-
ριον λάβω παρὰ σοῦ. καὶ πότερον κρεῖττον ἦν μοι παρὰ
Φιλίππου λαβεῖν τοῦ διδόντος πολὺ καὶ μηδενὸς τούτων
ἔλαττον, καὶ φίλον κἀκεῖνον ἔχειν καὶ τούτους (ἦσαν γὰρ
ἄν, ἦσάν μοι φίλοι τῶν αὐτῶν κεκοινωνηκότι· οὐδὲ γὰρ
νῦν ἔχθραν πατρικὴν ἔχουσι πρός με, ἀλλ' ὅτι τῶν πε-
πραγμένων οὐ μετέσχηκα), ἢ παρὰ τούτων ἀφ' ὧν εἰλή-
φασι μεταιτεῖν, κἀκείνῳ τε ἐχθρὸν εἶναι καὶ τούτοις; καὶ
τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἐκ τῶν ἰδίων τοσούτων χρημάτων
λύεσθαι, μικρὰ δ' ἀξιοῦν παρὰ τούτων αἰσχρῶς μετ'
ἔχθρας λαμβάνειν; οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλ' ἀπήγγειλα μὲν* 223
*τἀληθῆ καὶ ἀπεσχόμην τοῦ λαβεῖν τοῦ δικαίου καὶ τῆς
ἀληθείας ἕνεκα καὶ τοῦ λοιποῦ βίου, νομίζων, ὥσπερ*

ἄλλοι τινές, παρ᾽ ὑμῖν καὶ αὐτὸς ὢν ἐπιεικὴς τιμηθήσε-
σθαι, καὶ οὐκ ἀνταλλακτέον εἶναί μοι τὴν πρὸς ὑμᾶς
φιλοτιμίαν οὐδενὸς κέρδους· μισῶ δὲ τούτους, ὅτι μοχθη-
ροὺς καὶ θεοῖς ἐχθροὺς εἶδον ἐν τῇ πρεσβείᾳ, καὶ ἀπε-
στέρημαι καὶ τῶν ἰδίων φιλοτιμιῶν διὰ τὴν τούτων
δωροδοκίαν πρὸς ὅλην δυσχερῶς ὑμῶν τὴν πρεσβείαν
ἐσχηκότων· κατηγορῶ δὲ νυνὶ καὶ ἐπὶ τὰς εὐθύνας ἥκω
τὸ μέλλον προορώμενος, καὶ βουλόμενος ἀγῶνι καὶ δι-
καστηρίῳ μοι διωρίσθαι παρ᾽ ὑμῖν ὅτι τἀναντία ἐμοὶ
224 καὶ τούτοις πέπρακται. καὶ δέδοικα, δέδοικα (εἰρήσεται
γὰρ ‖ πάνθ᾽ ἃ φρονῶ πρὸς ὑμᾶς) μὴ τότε μὲν συνεπισπά-
σησθέ με τὸν μηδ᾽ ὁτιοῦν ἀδικοῦντα, νῦν δ᾽ ἀναπεπτω-
κότες ἦτε. παντάπασι γὰρ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ἐκλελύσθαι
μοι δοκεῖτε καὶ παθεῖν ἀναμένειν τὰ δεινά, ἑτέρους δὲ
πάσχοντας ὁρῶντες οὐ φυλάττεσθαι, οὐδὲ φροντίζειν τῆς
πόλεως πάλαι κατὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς τρόπους δια-
225 φθειρομένης. οὐκ οἴεσθε δεινὸν εἶναι καὶ ὑπερφυές; καὶ
γὰρ εἴ τι σιωπᾶν ἐγνώκειν, λέγειν ἐξάγομαι. ἴστε δήπου
Πυθοκλέα τουτονὶ τὸν Πυθοδώρου. τούτῳ πάνυ φιλαν-
θρώπως ἐκεχρήμην ἐγώ, καὶ ἀηδὲς ἐμοὶ καὶ τούτῳ γέ-
γονεν εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδέν. οὗτος ἐκτρέπεταί με
νῦν ἀπαντῶν, ἀφ᾽ οὗ πρὸς Φίλιππον ἀφῖκται, κἂν ἀναγ-
κασθῇ που συντυχεῖν, ἀπεπήδησεν εὐθέως, μή τις αὐτὸν
ἴδῃ λαλοῦντα ἐμοί. μετὰ δ᾽ Αἰσχίνου περιέρχεται τὴν
226 ἀγορὰν κύκλῳ καὶ βουλεύεται. οὐκοῦν δεινόν, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, καὶ σχέτλιον τοῖς μὲν τὰ Φιλίππου πράγμαθ᾽
ᾑρημένοις θεραπεύειν οὕτως ἀκριβῆ τὴν παρ᾽ ἐκείνου
πρὸς ἑκάτερα αἴσθησιν ὑπάρχειν, ὥστε ἕκαστον, ὥσπερ
ἂν παρεστηκότος αὐτοῦ, μηδ᾽ ὧν ἂν ἐνθαδὶ πράξῃ μηδὲν
ἡγεῖσθαι λήσειν, ἀλλὰ φίλους τε νομίζειν οὓς ἂν ἐκείνῳ
δοκῇ καὶ μὴ φίλους ὡσαύτως, τοῖς δὲ πρὸς ὑμᾶς ζῶσι
καὶ τῆς παρ᾽ ὑμῶν τιμῆς γλιχομένοις καὶ μὴ προδεδωκόσι
ταύτην τοσαύτην κωφότητα καὶ τοσοῦτο σκότος παρ᾽ ὑμῶν
ἀπαντᾶν ὥστε τοῖς ἀλιτηρίοις τούτοις ἐξ ἴσου νῦν ἐμὲ
ἀγωνίζεσθαι, καὶ ταῦτα παρ᾽ ὑμῖν τοῖς ἅπαντ᾽ εἰδόσιν.
227 βούλεσθ᾽ οὖν εἰδέναι καὶ ἀκοῦσαι τὸ τούτων αἴτιον; ἐγὼ
δὴ φράσω, ἀξιῶ ‖ δὲ μηδέν᾽ ἄχθεσθαί μοι λέγοντι τἀληθῆ.

ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἓν οἶμαι σῶμα ἔχων καὶ ψυχὴν μίαν παντὶ θυμῷ καὶ φιλεῖ τοὺς ἑαυτὸν εὖ ποιοῦντας καὶ μισεῖ τοὺς τἀναντία, ὑμῶν δ' ἕκαστος οὔτε τὸν εὖ ποιοῦντα τὴν πόλιν αὐτὸν εὖ ποιεῖν ἡγεῖται οὔτε τὸν κακῶς κακῶς, ἀλλ' 228
ἕτερά ἐστιν ἑκάστῳ προυργιαίτερα, ὑφ' ὧν παράγεσθε πολλάκις, ἔλεος φθόνος ὀργή, χαρίσασθαι τῷ δεηθέντι, ἄλλα μυρία· ἂν γὰρ ἅπαντά τις ἐκφύγῃ τἆλλα, τούς γε οὐδένα βουλομένους εἶναι τοιοῦτον οὐ διαφεύξεται. ἡ δ' ἐφ' ἑκάστου τούτων ἁμαρτία κατὰ μικρὸν ὑπορρέουσα ἀθρόος τῇ πόλει βλάβη γίγνεται.

Ὧν μηδὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πάθητε τήμερον, μηδ' 229
ἀφῆτε τοῦτον ὃς ὑμᾶς τηλικαῦτα ἠδίκηκεν. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς τίς ἔσται λόγος περὶ ὑμῶν, εἰ τοῦτον ἀφήσετε; Ἀθήνηθεν ἐπρέσβευσάν τινες ὡς Φίλιππον τουτονί, Φιλοκράτης Αἰσχίνης Φρύνων Δημοσθένης. τί οὖν; ὃ μὲν πρὸς τῷ μηδὲν ἐκ τῆς πρεσβείας λαβεῖν τοὺς αἰχμαλώτους ἐκ τῶν ἰδίων ἐλύσατο· ὃ δέ, ὧν τὰ τῆς πόλεως πράγματα χρημάτων ἀπέδοτο, τούτων πόρνας ἠγόραζε καὶ ἰχθῦς περιιών. καὶ ὃ μὲν τὸν υἱὸν ἔπεμψε Φιλίππῳ 230
πρὶν εἰς ἄνδρας ἐγγράψαι, ὁ μιαρὸς Φρύνων· ὃ δ' οὐδὲν ἀνάξιον οὔτε τῆς πόλεως οὔθ' αὐτοῦ διεπράξατο. καὶ ὃ μὲν χορηγῶν καὶ τριηραρχῶν ἔτι καὶ ταῦτ' ᾤετο δεῖν ἐθελοντὴς ἀναλίσκειν, λύεσθαι, μηδένα ἐν συμφορᾷ τῶν πολιτῶν δι' ἔνδειαν περιορᾶν· ὃ δὲ ‖ τοσούτου δεῖ τῶν ὑπαρχόντων τινὰ αἰχμάλωτον σῶσαι ὥσθ' ὅλον τόπον καὶ πλεῖν ἢ μυρίους μὲν ὁπλίτας, ὁμοῦ δὲ χιλίους ἱππέας τῶν ὑπαρχόντων συμμάχων ὅπως αἰχμάλωτοι γένωνται Φιλίππῳ συμπαρεσκεύασεν. τί οὖν μετὰ ταῦτα; Ἀθη- 231
ναῖοι λαβόντες· ᾔδεσαν μὲν γὰρ πάλαι· τί δέ; τοὺς μὲν χρήματ' εἰληφότας καὶ δῶρα, καὶ καταισχύναντας ἑαυτούς, τὴν πόλιν, τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, ἀφεῖσαν καὶ νοῦν ἔχειν ἡγοῦντο καὶ τὴν πόλιν εὐθενεῖσθαι. τὸν δὲ κατηγοροῦντα τί; ἐμβεβροντῆσθαι, τὴν πόλιν ἀγνοεῖν, οὐκ ἔχειν ὅποι τὰ ἑαυτοῦ ῥίπτῃ. καὶ τίς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, 232
τοῦτ' ἰδὼν τὸ παράδειγμα δίκαιον αὑτὸν παρασχεῖν ἐθελήσει; τίς προῖκα πρεσβεύειν, εἰ μήτε λαβεῖν μήτε τῶν εἰληφότων ἀξιοπιστότερον παρ' ὑμῖν εἶναι δοκεῖν ὑπάρξει;

*οὐ μόνον κρίνετε τούτους τήμερον, οὔ, ἀλλὰ καὶ νόμον
τίθεσθε εἰς ἅπαντα τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον, πότερον
χρημάτων αἰσχρῶς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν πρεσβεύειν ἅπαντας
προσήκει ἢ προῖκα ὑπὲρ ὑμῶν τὰ βέλτιστα ἀδωροδοκή-
233 τως. ἀλλὰ μὴν περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐδενὸς προσδεῖσθε
μάρτυρος· ὡς δὲ τὸν υἱὸν ἔπεμψεν ὁ Φρύνων, κάλει μοι
τούτων τοὺς μάρτυρας.*

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

*Τοῦτον μὲν τοίνυν οὐκ ἔκρινεν Αἰσχίνης, ὅτι τὸν αὑτοῦ
παῖδα ἐπ' αἰσχύνῃ πρὸς Φίλιππον ἔπεμψεν· εἰ δέ τις ὢν
ἐφ' ἡλικίας ἑτέρου βελτίων τὴν ἰδέαν, μὴ προϊδόμενος
τὴν ἐξ ἐκείνης τῆς ὄψεως ὑποψίαν, ἰταμώτερον τῷ
μετὰ ταῦτα ἐχρήσατο βίῳ, τοῦτον ‖ ὡς πεπορνευμένον
κέκρικεν.*

*234 Φέρε δὴ περὶ τῆς ἑστιάσεως καὶ τοῦ ψηφίσματος εἴπω·
μικροῦ γε, ἃ μάλιστά μ' ἔδει πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, παρῆλ-
θον. τῆς πρώτης ἐκείνης πρεσβείας γράφων τὸ προβού-
λευμα ἐγώ, καὶ πάλιν ἐν τῷ δήμῳ ταῖς ἐκκλησίαις ἐν αἷς
ἐμέλλετε βουλεύεσθαι περὶ τῆς εἰρήνης, οὐδενὸς οὔτε
λόγου πω παρὰ τούτων οὔτ' ἀδικήματος ὄντος φανεροῦ,
τὸ νόμιμον ἔθος ποιῶν καὶ ἐπῄνεσα τούτους καὶ εἰς
235 πρυτανεῖον ἐκάλεσα. καὶ νὴ Δί' ἔγωγε καὶ τοὺς παρὰ
τοῦ Φιλίππου πρέσβεις ἐξένισα, καὶ πάνυ γε ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι λαμπρῶς· ἐπειδὴ γὰρ ἑώρων αὐτοὺς καὶ ἐπὶ
τοῖς τοιούτοις ἐκεῖ σεμνυνομένους ὡς εὐδαίμονας καὶ
λαμπρούς, εὐθὺς ἡγούμην ἐν τούτοις πρῶτον αὐτὸς
περιεῖναι δεῖν αὐτῶν καὶ μεγαλοψυχότερος φαίνεσθαι.
ταῦτα δὴ παρέξεται νῦν οὗτος λέγων ὡς αὐτὸς ἐπῄνεσεν
ἡμᾶς καὶ αὐτὸς εἱστία τοὺς πρέσβεις, τὸ πότε οὐ διορί-
236 ζων. ἔστι δὲ ταῦτα πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἠδικῆσθαί τι καὶ
φανεροὺς τούτους πεπρακότας αὑτοὺς γενέσθαι, ὅτ' ἄρτι
μὲν ἧκον οἱ πρέσβεις τὸ πρῶτον, ἔδει δὲ ἀκοῦσαι τὸν
δῆμον τί λέγουσιν, οὐδέπω δὲ οὔθ' οὗτος συνερῶν δῆλος
ἦν τῷ Φιλοκράτει οὔτ' ἐκεῖνος τοιαῦτα γράψων. ἂν δὴ
ταῦτα λέγῃ, μέμνησθε τοὺς χρόνους ὅτι τῶν ἀδικημάτων
εἰσὶ πρότεροι. μετὰ ταῦτα δὲ οὐδὲν ἐμοὶ πρὸς τούτους
οἰκεῖον οὐδὲ κοινὸν γέγονεν. λέγε τὴν μαρτυρίαν.*

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Ἴσως τοίνυν ἀδελφὸς αὐτῷ συνερεῖ Φιλοχάρης καὶ 237
Ἀφόβητος· πρὸς οὓς ἀμφοτέρους ὑμῖν πολλὰ ‖ καὶ δίκαια ἔστιν εἰπεῖν. ἀνάγκη δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μετὰ παρρησίας διαλεχθῆναι, μηδὲν ὑποστελλόμενον. ἡμεῖς, Ἀφόβητε καὶ σὺ Φιλόχαρες, σὲ μὲν τὰς ἀλαβαστοθήκας γράφοντα καὶ τὰ τύμπανα, τούτους δ' ὑπογραμματέας καὶ τοὺς τυχόντας ἀνθρώπους (καὶ οὐδεμιᾶς κακίας ταῦτα, ἀλλ' οὐδὲ στρατηγίας γ' ἄξια) πρεσβειῶν, στρατηγιῶν, τῶν μεγίστων τιμῶν ἠξιώσαμεν. εἰ τοίνυν μηδὲν ὑμῶν 238
ἠδίκει μηδείς, οὐχ ἡμεῖς χάριν ὑμῖν οὐδενός, ἀλλ' ὑμεῖς ἡμῖν δικαίως ἂν ἔχοιτε τούτων· πολλοὺς γὰρ ὑμῶν μᾶλλον ἀξίους τιμᾶσθαι παρέντες ἡμεῖς ὑμᾶς ἐσεμνύνομεν. εἰ δὲ δὴ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς ἐτιμᾶσθε ἠδίκηκέ τις ὑμῶν, καὶ ταῦτα τοιαῦτα, πόσῳ μᾶλλον ἂν μισοῖσθε δικαίως ἢ σώζοισθε; ἐγὼ μὲν οἶμαι πολλῷ. βιάσονται τοίνυν ἴσως, μεγαλόφωνοι καὶ ἀναιδεῖς ὄντες, καὶ τὸ "συγγνώμη ἀδελφῷ βοηθεῖν" προσειληφότες. ὑμεῖς δὲ μὴ ἡττᾶσθε, ἐκεῖνο 239
ἐνθυμούμενοι, ὅτι τούτοις μὲν τούτου προσήκει φροντίζειν, ὑμῖν δὲ τῶν νόμων καὶ ὅλης τῆς πόλεως καὶ παρὰ πάντα τῶν ὅρκων οὓς αὐτοὶ κάθησθε ὀμωμοκότες. καὶ γὰρ εἰ τινῶν δεδέηνται τουτονὶ σώζειν, πότερ' ἂν μηδὲν ἀδικῶν φαίνηται τὴν πόλιν ἢ κἂν ἀδικῶν, σκοπεῖτε. εἰ μὲν γὰρ ἂν μή, κἀγώ φημι δεῖν, εἰ δ' ὅλως κἂν ὁτιοῦν, ἐπιορκεῖν δεδέηνται. οὐ γὰρ εἰ κρύβδην ἐστὶν ἡ ψῆφος, λήσει τοὺς θεούς, ἀλλὰ τοῦτο καὶ πάντων ἄριστα ὁ τιθεὶς τὸν νόμον εἶδε τὸ κρύβδην ψηφίζεσθαι, ὅτι τούτων μὲν οὐδεὶς εἴσεται τὸν ἑαυτῷ κεχαρισμένον ὑμῶν, οἱ θεοὶ δὲ εἴσονται καὶ τὸ δαιμόνιον ‖ τὸν μὴ τὰ δίκαια ψηφισάμενον. παρ' ὧν κρεῖττόν ἐστιν ἑκάστῳ τὰς ἀγαθὰς ἐλπί- 240
δας τοῖς παισὶ καὶ ἑαυτῷ, τὰ δίκαια γνόντα καὶ τὰ προσήκοντα, περιποιήσασθαι, ἢ τὴν ἀφανῆ καὶ ἄδηλον χάριν τούτοις καταθέσθαι, καὶ ἀφεῖναι τοῦτον ὃς αὐτὸς ἑαυτοῦ καταμεμαρτύρηκεν. τίνα γάρ, Αἰσχίνη, μάρτυρα μείζω παράσχωμαι τοῦ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπρεσβεῦσθαί σοι ἢ σὲ κατὰ σαυτοῦ; ὃς γὰρ ᾠήθης χρῆναι τὸν φανερόν τι ποιῆσαι βουληθέντα τῶν σοι πεπρεσβευμένων τηλικαύτῃ

καὶ τοιαύτῃ συμφορᾷ περιβαλεῖν, δῆλον ὅτι δεινὸν ἄν τι παθεῖν σαυτὸν ἤλπιζες, εἰ πύθοινθ' οὗτοι τὰ πεπραγμένα σοι.

241 Τοῦτο τοίνυν, ἄνπερ ὑμεῖς εὖ φρονῆτε, καθ' αὑτοῦ συμβήσεται τούτῳ πεπρᾶχθαι, οὐ μόνον κατὰ τοῦθ' ὅτι παμμέγεθες σημεῖόν ἐστι τῶν πεπρεσβευμένων, ἀλλ' ὅτι καὶ κατηγορῶν ἐκείνους τοὺς λόγους εἶπεν οἳ κατ' αὐτοῦ νῦν ὑπάρχουσιν· ἃ γὰρ ὡρίσω σὺ δίκαια ὅτε Τίμαρχον ἔκρινες, ταὐτὰ δήπου ταῦτα καὶ κατὰ σοῦ προσήκει τοῖς ἄλ-
242 λοις ἰσχύειν. ἔλεγες τοίνυν τότε πρὸς τοὺς δικαστὰς ὅτι ἀπολογήσεται δὲ Δημοσθένης ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ κατηγορήσει τῶν ἐμοὶ πεπρεσβευμένων· εἶτ', ἐὰν ὑμᾶς ἀπαγάγῃ τῷ λόγῳ, νεανιεύσεται καὶ περιιὼν ἐρεῖ· πῶς; τί; τοὺς δικαστὰς ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ᾠχόμην τὸ πρᾶγμ' αὐτῶν ὑφελόμενος. μὴ σύ γε, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἀγωνίζῃ, περὶ τούτων ἀπολογοῦ· τότε δ', ἡνίκ' ἐκεῖνον ἔκρινες, ἐξῆν σοι κατηγορεῖν καὶ λέγειν ὅ τι ἐβούλου.

243 Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ἔλεγες, οὐδένα μάρτυρα ἔχων ‖ ἐφ' οἷς ἔκρινες τὸν ἄνθρωπον παρασχέσθαι, "φήμη δ' οὔ τις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα λαοὶ πολλοὶ φημίξωσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή." οὐκοῦν, Αἰσχίνη, καὶ σὲ πάντες οὗτοι χρήματ' ἐκ τῆς πρεσβείας φασὶν εἰληφέναι, ὥστε καὶ κατὰ σοῦ δήπουθεν φήμη δ' οὔ τις
244 πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα λαοὶ πολλοὶ φημίξωσιν. ὅσῳ γὰρ αὖ σε πλείους ἢ ἐκεῖνον αἰτιῶνται, θεώρησον ὡς εἴσῃ. τὸν μὲν Τίμαρχον οὐδ' οἱ πρόσχωροι πάντες ἐγίγνωσκον, ὑμᾶς δὲ τοὺς πρέσβεις οὐδεὶς Ἑλλήνων οὐδὲ βαρβάρων ἔσθ' ὅστις οὔ φησι χρήματ' ἐκ τῆς πρεσβείας εἰληφέναι. ὥστ', εἴπερ ἔστ' ἀληθὴς ἡ φήμη, καθ' ὑμῶν ἐστίν, ἡ παρὰ τῶν πολλῶν, ἣν ὅτι πιστὴν εἶναι δεῖ καὶ θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή, καὶ ὅτι σοφὸς ἦν ὁ ποιητὴς ὁ ταῦτα ποιήσας, σὺ διώρισας αὐτός.

245 Ἔτι τοίνυν ἰαμβεῖα δήπου συλλέξας ἐπέραινεν, οἷον "ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ, οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών." εἶτα τὸν εἰς τοὺς ὄρνεις εἰσιόντα καὶ μετὰ Πιτταλάκου περιιόντα, καὶ τοιαῦτ' εἰπών, ἀγνοεῖτ', ἔφη, ποῖόν τινα ἡγεῖσθαι δεῖ; οὐκοῦν, Αἰσχίνη, καὶ κατὰ σοῦ τὰ ἰαμβεῖα

ταῦθ' ἁρμόσει νῦν ἐμοί, κἂν ἐγὼ λέγω πρὸς τούτους, ὀρθῶς καὶ προσηκόντως ἐρῶ, ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται, καὶ ταῦτα πρεσβεύων, Φιλοκράτει, οὐ πώποτ' ἠρώτησα γιγνώσκων ὅτι ἀργύριον εἴληφ' οὗτος, ὥσπερ Φιλοκράτης ὁ ὁμολογῶν.

Λογογράφους τοίνυν καὶ σοφιστὰς ἀποκαλῶν τοὺς ἄλ- 246
λους καὶ ὑβρίζειν ‖ πειρώμενος, αὐτὸς ἐξελεγχθήσεται τούτοις ὢν ἔνοχος. ταῦτα μὲν γὰρ τὰ ἰαμβεῖα ἐκ Φοίνικός ἐστιν Εὐριπίδου· τοῦτο δὲ τὸ δρᾶμα οὐδὲ πώποτε οὔτε Θεόδωρος οὔτε Ἀριστόδημος ὑπεκρίναντο, οἷς οὗτος τὰ τρίτα λέγων διετέλεσεν, ἀλλὰ Μόλων ἠγωνίζετο καὶ εἰ δή τις ἄλλος τῶν παλαιῶν ὑποκριτῶν. Ἀντιγόνην δὲ Σοφοκλέους πολλάκις μὲν Θεόδωρος πολλάκις δὲ Ἀριστόδημος ὑποκέκριται, ἐν ᾗ πεποιημένα ἰαμβεῖα καλῶς καὶ συμφερόντως ὑμῖν πολλάκις αὐτὸς εἰρηκὼς καὶ ἀκριβῶς ἐξεπιστάμενος
παρέλιπεν. ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς 247
δράμασι τοῖς τραγικοῖς ἐξαίρετόν ἐστιν ὥσπερ γέρας τοῖς τριταγωνισταῖς τὸ τοὺς τυράννους καὶ τοὺς τὰ σκῆπτρα ἔχοντας εἰσιέναι. ταῦτα τοίνυν ἐν τῷ δράματι τούτῳ σκέψασθε ὁ Κρέων Αἰσχίνης οἷα λέγων πεποίηται τῷ ποιητῇ, ἃ οὔτε πρὸς αὐτὸν οὗτος ὑπὲρ τῆς πρεσβείας διελέχθη οὔτε πρὸς τοὺς δικαστὰς εἶπεν. λέγε.

ΙΑΜΒΕΙΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΕΞ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ.

ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
ψυχήν τε καὶ φρόνημα καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ.
ἐμοὶ γάρ, ὅστις πᾶσαν εὐθύνων πόλιν
μὴ τῶν ἀρίστων ἅπτεται βουλευμάτων,
ἀλλ' ἐκ φόβου του γλῶσσαν ἐγκλείσας ἔχει,
κάκιστος εἶναι νῦν τε καὶ πάλαι δοκεῖ·
καὶ μείζον' ὅστις ἀντὶ τῆς αὑτοῦ πάτρας
‖ φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω.
ἐγὼ γάρ, ἴστω Ζεὺς ὁ πάνθ' ὁρῶν ἀεί,
οὔτ' ἂν σιωπήσαιμι τὴν ἄτην ὁρῶν
στείχουσαν ἀστοῖς ἀντὶ τῆς σωτηρίας,
οὔτ' ἂν φίλον ποτ' ἄνδρα δυσμενῆ χθονός
θείμην ἐμαυτῷ, τοῦτο γιγνώσκων, ὅτι
ἥδ' ἐστὶν ἡ σῴζουσα, καὶ ταύτης ἔπι
πλέοντες ὀρθῆς τοὺς φίλους ποιούμεθα.

248 *Τούτων οὐδὲν Αἰσχίνης εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ πρε-
σβείᾳ, ἀλλ' ἀντὶ μὲν τῆς πόλεως τὴν Φιλίππου ξενίαν καὶ
φιλίαν πολλῷ μείζονα ἡγήσατο αὑτῷ καὶ λυσιτελεστέραν,
ἐρρῶσθαι πολλὰ φράσας τῷ σοφῷ Σοφοκλεῖ, τὴν δὲ ἄτην
ὁρῶν στείχουσαν ὁμοῦ, τὴν ἐπὶ Φωκέας στρατείαν, οὐ
προεῖπεν οὐδὲ προεξήγγειλεν, ἀλλὰ τοὐναντίον συνέκρυψε
καὶ συνέπραξε καὶ τοὺς βουλομένους εἰπεῖν διεκώλυσεν,
249 οὐκ ἀναμνησθεὶς ὅτι ἥδ' ἐστὶν ἡ σῴζουσα καὶ ταύτης ἔπι
τελοῦσα μὲν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ καθαίρουσα καὶ καρπου-
μένη τὰς τῶν χρωμένων οἰκίας ἐξέθρεψε τοσούτους του-
τουσί, διδάσκων δ' ὁ πατὴρ γράμματα, ὡς ἐγὼ τῶν πρε-
σβυτέρων ἀκούω, πρὸς τῷ τοῦ Ἥρω τοῦ ἰατροῦ, ὅπως
ἠδύνατο, ἀλλ' οὖν ἐν ταύτῃ γε ἔζη, ὑπογραμματεύοντες
δ' αὐτοὶ καὶ ὑπηρετοῦντες ἁπάσαις ταῖς ἀρχαῖς ἀργύριον
εἰλήφεσαν, καὶ τὸ τελευταῖον ὑφ' ὑμῶν γραμματεῖς χει-
ροτονηθέντες δύ' ἔτη διετράφησαν ἐν τῇ θόλῳ, πρεσβεύων
250 δ' ἀπέσταλτο νῦν οὗτος ἐκ ταύτης. τούτων οὐδὲν ἐσκέ-
ψατο, οὐδ' ὅπως ὀρθὴ πλεύσεται προείδετο, ἀλλ' ἀνέ-
τρεψε καὶ κατέδυσε καὶ τὸ ‖ καθ' αὑτὸν ὅπως ἐπὶ τοῖς
ἐχθροῖς ἔσται παρεσκεύασεν. εἶτ' οὐ σὺ σοφιστής, καὶ
πονηρός γε; οὐ σὺ λογογράφος, καὶ θεοῖς ἐχθρός γε; ὃς
ἃ μὲν πολλάκις ἠγωνίσω καὶ ἀκριβῶς ἐξηπίστασο, ὑπερ-
έβης, ἃ δ' οὐδὲ πώποτ' ἐν τῷ βίῳ ὑπεκρίνω, ταῦτα ζη-
τήσας ἐπὶ τῷ τῶν πολιτῶν βλάψαι τινὰ εἰς μέσον ἤνεγκας;
251 Φέρε δὴ καὶ περὶ τοῦ Σόλωνος ὃν εἶπε λόγον σκέψασθε.
ἔφη τὸν Σόλωνα ἀνακεῖσθαι τῆς τῶν τότε δημηγορούντων
σωφροσύνης παράδειγμα, εἴσω τὴν χεῖρα ἔχοντα ἀναβε-
βλημένον, ἐπιπλήττων τι καὶ λοιδορούμενος τῇ τοῦ Τι-
μάρχου προπετείᾳ. καίτοι τὸν μὲν ἀνδριάντα τοῦτον οὔπω
πεντήκοντα ἔτη φασὶν ἀνακεῖσθαι Σαλαμίνιοι, ἀπὸ Σό-
λωνος δὲ ὁμοῦ διακόσιά ἐστιν ἔτη καὶ τετταράκοντα εἰς
τὸν νυνὶ παρόντα χρόνον, ὥσθ' ὁ δημιουργὸς ὁ τοῦτο πλά-
σας τὸ σχῆμα οὐ μόνον οὐκ αὐτὸς ἦν κατ' ἐκεῖνον, ἀλλ'
252 οὐδ' ὁ πάππος αὐτοῦ. τοῦτο μὲν τοίνυν εἶπε τοῖς δικα-
σταῖς καὶ ἐμιμήσατο· ὃ δὲ τοῦ σχήματος ἦν τούτου πολλῷ
τῇ πόλει λυσιτελέστερον, τὸ τὴν ψυχὴν τὴν Σόλωνος ἰδεῖν
καὶ τὴν διάνοιαν, ταύτην οὐκ ἐμιμήσατο, ἀλλὰ πᾶν τοὐ-*

ναντίον. ἐκεῖνος μέν γε ἀφεστηκυίας Σαλαμῖνος Ἀθηναίων, καὶ θάνατον ζημίαν ψηφισαμένων ἄν τις εἴπῃ κομίζεσθαι, τὸν ἴδιον κίνδυνον ὑποθεὶς ἐλεγεῖα ποιήσας ᾖδε, καὶ τὴν μὲν χώραν ἔσωσε τῇ πόλει, τὴν δ' ὑπάρχουσαν αἰσχύνην ἀπήλλαξεν· οὗτος δ', ἣν βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες 253
ὑμετέραν ἔγνωσαν, Ἀμφίπολιν, ταύτην ἐξέδωκε καὶ ἀπέδοτο καὶ τῷ ταῦτα γράφοντι ‖ συνεῖπε Φιλοκράτει. ἄξιόν γε ἦν Σόλωνος αὐτῷ μεμνῆσθαι. καὶ οὐ μόνον ἐνταῦθα ταῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκεῖσε ἐλθὼν οὐδὲ τοὔνομα ἐφθέγξατο τῆς χώρας ὑπὲρ ἧς ἐπρέσβευεν. καὶ ταῦτα αὐτὸς ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς· μέμνησθε γάρ δήπου λέγοντ' αὐτὸν ὅτι περὶ Ἀμφιπόλεως εἶχον μὲν κἀγὼ λέγειν, ἵνα δ' ἐγγένηται Δημοσθένει περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, παρέλιπον. ἐγὼ 254
δὲ παρελθὼν οὐδὲν ἔφην τοῦτον ὧν ἐβούλετ' εἰπεῖν πρὸς Φίλιππον ἐμοὶ παραλιπεῖν· θᾶττον γὰρ ἂν τοῦ αἵματος ἢ λόγου μεταδοῦναι τινί. ἀλλ' οἶμαι, χρήματ' εἰληφότα οὐκ ἦν ἀντιλέγειν πρὸς Φίλιππον τὸν ὑπὲρ τούτου δεδωκότα, ὅπως ἐκείνην μὴ ἀποδῷ. λέγε δή μοι λαβὼν καὶ τὰ τοῦ Σόλωνος ἐλεγεῖα ταυτί, ἵν' ἴδηθ' ὅτι καὶ Σόλων ἐμίσει τοὺς οἷος οὗτος ἀνθρώπους.

Οὐ λέγειν εἴσω τὴν χεῖρ' ἔχοντ', Αἰσχίνη, δεῖ, οὔ, ἀλλὰ 255
πρεσβεύειν εἴσω τὴν χεῖρα ἔχοντα. σὺ δ' ἐκεῖ προτείνας καὶ ὑποσχὼν καὶ καταισχύνας τούτους ἐνθάδε σεμνολογεῖ, καὶ λογάρια δύστηνα μελετήσας καὶ φωνασκήσας οὐκ οἴει δίκην δώσειν τηλικούτων καὶ τοσούτων ἀδικημάτων, ἂν πιλίδιον λαβὼν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν περινοστῇς καὶ ἐμοὶ λοιδορῇ. λέγε σύ.

ΕΛΕΓΕΙΑ.

ἡμετέρα δὲ πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὔποτ' ὀλεῖται
αἶσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων·
τοίη γὰρ μεγάθυμος ἐπίσκοπος ὀβριμοπάτρη
Παλλὰς Ἀθηναίη χεῖρας ὕπερθεν ἔχει.
αὐτοὶ δὲ φθείρειν μεγάλην πόλιν ἀφραδίῃσιν
‖ ἀστοὶ βούλονται, χρήμασι πειθόμενοι.
δήμου θ' ἡγεμόνων ἄδικος νόος, οἷσιν ἑτοῖμον
ὕβριος ἐκ μεγάλης ἄλγεα πολλὰ παθεῖν.
οὐ γὰρ ἐπίστανται κατέχειν κόρον, οὐδὲ παρούσας
εὐφροσύνας κοσμεῖν δαιτὸς ἐν ἡσυχίῃ.
πλουτοῦσιν δ' ἀδίκοις ἔργμασι πειθόμενοι.

οὔθ' ἱερῶν κτεάνων οὔτε τι δημοσίων
  φειδόμενοι κλέπτουσιν, ἐφ' ἁρπαγῇ ἄλλοθεν ἄλλος.
  οὐδὲ φυλάσσονται σεμνὰ δίκης θέμεθλα,
ἣ σιγῶσα σύνοιδε τὰ γιγνόμενα πρό τ' ἐόντα,
  τῷ δὲ χρόνῳ πάντως ἦλθ' ἀποτισαμένη.
τοῦτ' ἤδη πάσῃ πόλει ἔρχεται ἕλκος ἄφυκτον.
  εἰς δὲ κακὴν ταχέως ἤλυθε δουλοσύνην,
ἣ στάσιν ἔμφυλον πόλεμόν θ' εὕδοντ' ἐπεγείρει,
  ὃς πολλῶν ἐρατὴν ὤλεσεν ἡλικίην.
ἐκ γὰρ δυσμενέων ταχέως πολυήρατον ἄστυ
  τρύχεται ἐν συνόδοις τοῖς ἀδικοῦσι φίλους.
ταῦτα μὲν ἐν δήμῳ στρέφεται κακά, τῶν δὲ πενιχρῶν
  ἱκνοῦνται πολλοὶ γαῖαν ἐς ἀλλοδαπὴν
πραθέντες δεσμοῖσί τ' ἀεικελίοισι δεθέντες.
οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ,
  αὔλειοι δ' ἔτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουσι θύραι,
ὑψηλὸν δ' ὑπὲρ ἕρκος ὑπέρθορεν. εὗρε δὲ πάντως,
  εἴ γέ τις φεύγων ἐν μυχῷ ᾖ θαλάμῳ.
ταῦτα διδάξαι θυμὸς Ἀθηναίους με κελεύει,
  ὡς κακὰ πλεῖστα πόλει δυσνομία παρέχει,
εὐνομία δ' εὔκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει,
  καὶ θαμὰ τοῖς ἀδίκοις ἀμφιτίθησι πέδας,
‖ τραχέα λειαίνει, παύει κόρον, ὕβριν ἀμαυροῖ,
  αὐαίνει δ' ἄτης ἄνθεα φυόμενα,
εὐθύνει δὲ δίκας σκολιάς, ὑπερήφανά τ' ἔργα
  πραΰνει, παύει δ' ἔργα διχοστασίης,
παύει δ' ἀργαλέης ἔριδος χόλον· ἔστι δ' ὑπ' αὐτῆς
  πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ πινυτά.

256 Ἀκούετε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι περὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων οἷα Σόλων λέγει, καὶ περὶ τῶν θεῶν, οὕς φησι τὴν πόλιν σώζειν. ἐγὼ δ' ἀεὶ μὲν ἀληθῆ τὸν λόγον τοῦτον ἡγοῦμαι καὶ βούλομαι, ὡς ἄρ' οἱ θεοὶ σώζουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν· τρόπον δέ τινα ἡγοῦμαι καὶ τὰ νῦν συμβεβηκότα πάντ' ἐπὶ ταῖς εὐθύναις ταυταισὶ δαιμονίας τινὸς εὐνοίας ἔνδειγμα τῇ πόλει γεγενῆσθαι. σκοπεῖτε γάρ.
257 ἄνθρωπος πολλὰ καὶ δεινὰ πρεσβεύσας, καὶ χώρας ἐκδεδωκὼς ἐν αἷς τοὺς θεοὺς ὑφ' ὑμῶν καὶ τῶν συμμάχων τιμᾶσθαι προσῆκεν, ἠτίμωσεν ὑπακούσαντά τιν' αὐτοῦ κατήγορον. διὰ τί; ἵνα μήτε ἐλέου μήτε συγγνώμης ἐφ' οἷς αὐτὸς ἠδίκηκε τύχῃ. ἀλλὰ καὶ κατηγορῶν ἐκείνου κακῶς λέγειν προείλετο ἐμέ, καὶ πάλιν ἐν τῷ δήμῳ γραφὰς ἀποι-

σειν καὶ τοιαῦτ᾽ ἠπείλει. ἵνα τί; ἵν᾽ ὡς μετὰ πλείστης συγγνώμης παρ᾽ ὑμῶν ὁ τὰ τούτου πονηρεύματ᾽ ἀκριβέστατα εἰδὼς ἐγὼ καὶ παρηκολουθηκὼς ἅπασι κατηγορῶ.
ἀλλὰ καὶ διακρουόμενος πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον, 258
εἰσελθεῖν εἰς τοιοῦτον ὑπῆκται καιρὸν ἐν ᾧ τῶν ἐπιόντων ἕνεκα, εἰ μηδενὸς ἄλλου, οὐχ οἷόντε οὐδ᾽ ἀσφαλὲς ὑμῖν δεδωροδοκηκότα τοῦτον ἀθῷον ἐᾶσαι· ἀεὶ μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσήκει ‖ μισεῖν καὶ κολάζειν τοὺς προδότας καὶ δωροδόκους, μάλιστα δὲ νῦν ἐπὶ καιροῦ τοῦτο γένοιτ᾽ ἂν καὶ πάντας ὠφελήσειεν ἀνθρώπους κοινῇ.
νόσημα γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς 259
τὴν Ἑλλάδα καὶ χαλεπὸν καὶ πολλῆς τινὸς εὐτυχίας καὶ παρ᾽ ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι γνωριμώτατοι καὶ προεστάναι τῶν κοινῶν ἀξιούμενοι, τὴν αὑτῶν προδιδόντες ἐλευθερίαν οἱ δυστυχεῖς, αὐθαίρετον αὑτοῖς ἐπάγονται δουλείαν, Φιλίππῳ ξενίαν καὶ ἑταιρίαν καὶ φιλίαν καὶ τοιαῦθ᾽ ὑποκοριζόμενοι· οἱ δὲ λοιποὶ καὶ τὰ κύρι᾽ ἅττα ποτ᾽ ἐστὶν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων, οὓς ἔδει τούτους κολάζειν καὶ παραχρῆμα ἀποκτιννύναι, τοσοῦτ᾽ ἀπέχουσι τοῦ τοιοῦτόν τι ποιεῖν ὥστε θαυμάζουσι καὶ ζηλοῦσι καὶ βούλοιντ᾽ ἂν αὐτὸς ἕκαστος τοιοῦτος εἶναι.
καίτοι τοῦτο τὸ πρᾶγμα καὶ τὰ τοιαῦτα ζηλώματα Θετ- 260
ταλῶν μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέχρι μὲν ἐχθὲς ἢ πρῴην τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὸ κοινὸν ἀξίωμα ἀπολωλέκει, νῦν δ᾽ ἤδη καὶ τὴν ἐλευθερίαν παραιρεῖται (τὰς γὰρ ἀκροπόλεις αὐτῶν ἐνίων Μακεδόνες φρουροῦσιν), εἰς Πελοπόννησον δ᾽ εἰσελθὸν τὰς ἐν Ἤλιδι σφαγὰς πεποίηκε, καὶ τοσαύτης παρανοίας καὶ μανίας ἐνέπλησε τοὺς ταλαιπώρους ἐκείνους ὥσθ᾽, ἵν᾽ ἀλλήλων ἄρχωσι καὶ Φιλίππῳ χαρίζωνται, συγγενεῖς αὑτῶν καὶ πολίτας μιαιφονεῖν. καὶ οὐδ᾽ ἐν- 261
ταῦθ᾽ ἕστηκεν, ἀλλ᾽ εἰς Ἀρκαδίαν εἰσελθὸν πάντ᾽ ἄνω καὶ κάτω τἀκεῖ πεποίηκε, καὶ νῦν Ἀρκάδων πολλοὶ προσῆκον αὐτοῖς ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ μέγιστον φρονεῖν ὁμοίως ὑμῖν (μόνοι γὰρ πάντων αὐτόχθονες ὑμεῖς ἐστὲ κἀκεῖνοι) ‖ Φίλιππον θαυμάζουσι καὶ χαλκοῦν ἱστᾶσι καὶ στεφανοῦσι, καὶ τὸ τελευταῖον, ἂν εἰς Πελοπόννησον ἴῃ, δέχεσθαι ταῖς πόλεσίν εἰσιν ἐψηφισμένοι. ταὐτὰ δὲ ταῦτα Ἀργεῖοι. ταῦτα 262

νὴ τὴν Δήμητρα, εἰ δεῖ μὴ ληρεῖν, εὐλαβείας οὐ μικρᾶς
δεῖται, ὡς βαδίζον γε κύκλῳ καὶ δεῦρ' ἐλήλυθεν ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι τὸ νόσημα τοῦτο. ἕως οὖν ἔτ' ἐν ἀσφαλεῖ, φυ-
λάξασθε καὶ τοὺς πρώτους εἰσαγαγόντας ἀτιμώσατε· εἰ
δὲ μή, σκοπεῖθ' ὅπως μὴ τηνικαῦτα εὖ λέγεσθαι δόξει
263 τὰ νῦν εἰρημένα, ὅτε οὐδ' ὅ τι χρὴ ποιεῖν ἕξετε. οὐχ ὁρᾶτε
ὡς ἐναργὲς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ σαφὲς παράδειγμα οἱ
ταλαίπωροι γεγόνασιν Ὀλύνθιοι; οἳ παρ' οὐδὲν οὕτως ὡς
τὸ τοιαῦτα ποιεῖν ἀπολώλασιν, οἱ δείλαιοι. ἔχοιτε δ' ἂν
ἐξετάσαι καθαρῶς ἐκ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς. ἐκεῖνοι
γὰρ ἡνίκα μὲν τετρακοσίους ἱππέας ἐκέκτηντο μόνον καὶ
σύμπαντες οὐδὲν ἦσαν πλείους πεντακισχιλίων τὸν ἀρι-
264 θμόν, οὔπω Χαλκιδέων πάντων εἰς ἓν συνῳκισμένων, Λα-
κεδαιμονίων ἐπ' αὐτοὺς ἐλθόντων πολλῇ καὶ πεζῇ καὶ
ναυτικῇ δυνάμει (ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ', ὅτι γῆς καὶ θα-
λάττης ἦρχον ὡς ἔπος εἰπεῖν Λακεδαιμόνιοι κατ' ἐκείνους
τοὺς χρόνους), ἀλλ' ὅμως τηλικαύτης ἐπ' αὐτοὺς ἐλθού-
σης δυνάμεως οὔτε τὴν πόλιν οὔτε φρούριον οὐδὲν ἀπώ-
λεσαν, ἀλλὰ καὶ μάχας πολλὰς ἐκράτησαν καὶ τρεῖς τῶν
πολεμάρχων ἀπέκτειναν καὶ τὸ τελευταῖον, ὅπως ἐβού-
265 λοντο, οὕτω τὸν πόλεμον κατέθεντο. ἐπειδὴ δὲ δωροδο-
κεῖν ἤρξαντό τινες, καὶ δι' ἀβελτερίαν οἱ πολλοί, μᾶλλον
δὲ διὰ δυστυχίαν, τούτους πιστοτέρους ἡγήσαντο τῶν ὑπὲρ
αὐτῶν λεγόντων, καὶ Λασθένης μὲν ἤρεψε || τὴν οἰκίαν τοῖς
ἐκ Μακεδονίας δοθεῖσι ξύλοις, Εὐθυκράτης δὲ βοῦς ἔτρεφε
πολλὰς τιμὴν οὐδενὶ δούς, ἕτερος δέ τις ἧκεν ἔχων πρό-
βατα, ἄλλος δέ τις ἵππους, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ καθ' ὧν
ταῦτ' ἐγίγνετο οὐχ ὅπως ὠργίζοντο ἢ κολάζειν ἠξίουν τοὺς
ταῦτα ποιοῦντας, ἀλλ' ἀπέβλεπον ἐζήλουν ἐτίμων, ἄνδρας
266 ἡγοῦντο, — ἐπειδὴ ταῦθ' οὕτω προήγετο καὶ τὸ δωρο-
δοκεῖν ἐκράτησε, χιλίους μὲν ἱππέας κεκτημένοι, πλείους
δ' ὄντες ἢ μύριοι, πάντας δὲ τοὺς περιχώρους ἔχοντες
συμμάχους, μυρίοις δὲ ξένοις καὶ τριήρεσι πεντήκοντα ὑμῶν
βοηθησάντων αὐτοῖς, καὶ ἔτι τῶν πολιτῶν τετρακισχι-
λίοις, οὐδὲν αὐτοὺς τούτων ἠδυνήθη σῶσαι, ἀλλὰ πρὶν μὲν
ἐξελθεῖν ἐνιαυτὸν τοῦ πολέμου τὰς πόλεις ἁπάσας ἀπολω-
λέκεσαν τὰς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ οἱ προδιδόντες, καὶ Φίλιππος

οὐχ ὑπεῖχεν ὑπακούων τοῖς προδιδοῦσιν, οὐδ᾽ εἶχεν ὅ τι
πρῶτον λάβῃ. πεντακοσίους δ᾽ ἱππέας προδοθέντας ὑπ᾽ 267
αὐτῶν τῶν ἡγουμένων ἔλαβεν αὐτοῖς ὅπλοις ὁ Φίλιππος,
ὅσους οὐδεὶς πώποτε ἄλλος ἀνθρώπων. καὶ οὔτε τὸν
ἥλιον ᾐσχύνοντο οἱ ταῦτα ποιοῦντες οὔτε τὴν γῆν πατρίδα
οὖσαν, ἐφ᾽ ἧς ἕστασαν, οὔτε ἱερὰ οὔτε τάφους οὔτε τὴν
μετὰ ταῦτα γενησομένην αἰσχύνην ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις·
οὕτως ἔκφρονας ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ παραπλῆγας τὸ
δωροδοκεῖν ποιεῖ. ὑμᾶς οὖν, ὑμᾶς εὖ φρονεῖν δεῖ τοὺς
πολλούς, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ κολάζειν
δημοσίᾳ. καὶ γὰρ ἂν καὶ ὑπερφυὲς εἴη εἰ κατὰ μὲν τῶν
Ὀλυνθίους προδόντων πολλὰ καὶ δεινὰ ἐψηφίσασθε, τοὺς
δὲ παρ᾽ ὑμῖν αὐτοῖς ἀδικοῦντας μὴ κολάζοντες φαίνοισθε.
λέγε τὸ ψήφισμά μοι τὸ περὶ τῶν Ὀλυνθίων.

|| ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ταῦθ᾽ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὀρθῶς καὶ καλῶς 268
πᾶσιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις δοκεῖτε ἐψηφίσθαι κατ᾽ ἀν-
δρῶν προδοτῶν καὶ θεοῖς ἐχθρῶν. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ δω-
ροδοκεῖν πρότερον τοῦ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν ἐστὶ καὶ δι᾽
ἐκεῖνο καὶ τάδε πράττουσί τινες, ὃν ἂν ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι δωροδοκοῦντα ἴδητε, τοῦτον καὶ προδότην εἶναι νο-
μίζετε. εἰ δ᾽ ὃ μὲν καιροὺς ὃ δὲ πράγματα ὃ δὲ στρατιώ-
τας προδίδωσιν, ὧν ἂν ἕκαστος ὑμῶν οἶμαι κύριος γένη-
ται, ταῦτα διαφθείρει· μισεῖν δ᾽ ὁμοίως τοὺς τοιούτους
πάντας προσήκει. ἔστι δ᾽ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ 269
τούτων μόνοις τῶν πάντων ἀνθρώπων οἰκείοις χρῆσθαι
παραδείγμασι, καὶ τοὺς προγόνους, οὓς ἐπαινεῖτε δικαίως,
ἔργῳ μιμεῖσθαι. εἰ μὴ τὰς μάχας μηδὲ τὰς στρατείας
μηδὲ τοὺς κινδύνους, ἐν οἷς ἦσαν ἐκεῖνοι λαμπροί, συμ-
βαίνει καιρός, ἀλλ᾽ ἄγεθ᾽ ἡσυχίαν ὑμεῖς ἐν τῷ παρόντι,
ἀλλὰ τό γ᾽ εὖ φρονεῖν αὐτῶν μιμεῖσθε. τούτου γὰρ παν- 270
ταχοῦ χρεία, καὶ οὐδέν ἐστι πραγματωδέστερον οὐδ᾽ ὀχλη-
ρότερον τὸ καλῶς φρονεῖν τοῦ κακῶς, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ἴσῳ
χρόνῳ νυνὶ καθήμενος ὑμῶν ἕκαστος, ἂν μὲν ἃ χρὴ γι-
γνώσκῃ περὶ τῶν πραγμάτων καὶ ψηφίζηται, βελτίω τὰ
κοινὰ ποιήσει τῇ πόλει καὶ ἄξια τῶν προγόνων πράξει,
ἂν δ᾽ ἃ μὴ δεῖ, φαυλότερα καὶ ἀνάξια τῶν προγόνων

ποιήσει. τί οὖν ἐκεῖνοι περὶ τούτων ἐφρόνουν; τουτὶ λαβὼν ἀνάγνωθι, γραμματεῦ· δεῖ γὰρ ὑμᾶς ἰδεῖν ὅτι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἔργοις ῥᾳθυμεῖτε ὧν θάνατον κατεγνώκασιν οἱ πρόγονοι. λέγε.

‖ΣΤΗΛΗ.

271 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν γραμμάτων λεγόντων Ἄρθμιον τὸν Πυθώνακτος τὸν Ζελείτην ἐχθρὸν εἶναι καὶ πολέμιον τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτὸν καὶ γένος πᾶν. διὰ τί; ὅτι τὸν χρυσὸν ἐκ τῶν βαρβάρων εἰς τοὺς Ἕλληνας ἤγαγεν. οὐκοῦν ἔστιν, ὡς ἔοικεν, ἐκ τούτων ἰδεῖν ὅτι οἱ πρόγονοι μὲν ὑμῶν, ὅπως μηδ' ἄλλος ἀνθρώπων μηδεὶς ἐπὶ χρήμασι μηδὲν ἐργάσεται κακὸν τὴν Ἑλλάδα, ἐφρόντιζον, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ τὴν πόλιν αὐτὴν ὅπως μηδεὶς τῶν πολιτῶν ἀδικήσει προορᾶσθε.

272 νὴ Δί' ἀλλ' ὅπως ἔτυχε ταῦτα τὰ γράμμαθ' ἕστηκεν. ἀλλ' ὅλης οὔσης ἱερᾶς τῆς ἀκροπόλεως ταυτησὶ καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν ἐχούσης παρὰ τὴν χαλκῆν τὴν μεγάλην Ἀθηνᾶν ἐκ δεξιᾶς ἕστηκεν, ἣν ἀριστεῖον ἡ πόλις τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου, δόντων τῶν Ἑλλήνων τὰ χρήματα ταῦτ', ἀνέθηκεν. τότε μὲν τοίνυν οὕτω σεμνὸν ἦν τὸ δίκαιον καὶ τὸ κολάζειν τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας ἔντιμον, ὥστε τῆς αὐτῆς ἠξιοῦτο στάσεως τό τε ἀριστεῖον τῆς θεοῦ καὶ αἱ κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτ' ἀδικούντων τιμωρίαι· νῦν δὲ γέλως, ἄδεια, εἰ μὴ τὴν ἄγαν ταύτην ἐξουσίαν

273 σχήσετε νῦν ὑμεῖς. νομίζω τοίνυν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐ καθ' ἕν τι μόνον τοὺς προγόνους μιμουμένους ὀρθῶς ἂν ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντα ὅσα ἔπραττον ἐφεξῆς. ἐκεῖνοι τοίνυν, ὡς ἅπαντες εὖ οἶδ' ὅτι τὸν λόγον τοῦτον ἀκηκόατε, Καλλίαν τὸν Ἱππονίκου ταύτην τὴν ὑπὸ πάντων θρυλουμένην εἰρήνην πρεσβεύσαντα, ἵππου μὲν δρόμον ἡμέρας πεζῇ μὴ καταβαίνειν ἐπὶ τὴν θάλατταν βασιλέα, ‖ ἐντὸς δὲ Χελιδονίων καὶ Κυανέων πλοίῳ μακρῷ μὴ πλεῖν, ὅτι δῶρα λαβεῖν ἔδοξε πρεσβεύσας, μικροῦ μὲν ἀπέκτειναν, ἐν δὲ ταῖς εὐθύναις πεντήκοντα ἐπρά-

274 ξαντο τάλαντα. καίτοι καλλίω ταύτης εἰρήνην οὔτε πρότερον οὔθ' ὕστερον οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι πεποιημένην τὴν πόλιν. ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐσκόπουν. τούτου μὲν γὰρ ἡγοῦντο

τὴν αὐτῶν ἀρετὴν καὶ τὴν τῆς πόλεως δόξαν αἰτίαν εἶναι,
τοῦ δὲ προῖκα ἢ μὴ τὸν τρόπον τοῦ πρεσβευτοῦ· τοῦτον
οὖν δίκαιον ἠξίουν παρέχεσθαι καὶ ἀδωροδόκητον τὸν
προσιόντα τοῖς κοινοῖς. ἐκεῖνοι μὲν τοίνυν οὕτως ἐχθρὸν 275
ἡγοῦντο τὸ δωροδοκεῖν καὶ ἀλυσιτελὲς τῇ πόλει ὥστε
μήτ' ἐπὶ πράξεως μηδεμιᾶς μήτ' ἐπ' ἀνδρὸς ἐᾶν γίγνε-
σθαι· ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὴν αὐτὴν εἰρήνην
ἑωρακότες τὰ μὲν τῶν συμμάχων τῶν ὑμετέρων τείχη καθ-
ῃρηκυῖαν, τὰς δὲ τῶν πρέσβεων οἰκίας οἰκοδομοῦσαν,
καὶ τὰ μὲν τῆς πόλεως κτήματα ἀφῃρημένην, τούτοις δ'
ἃ μηδ' ὄναρ ἤλπισαν πώποτε κτησαμένην, οὐκ αὐτοὶ τού-
τους ἀπεκτείνατε ἀλλὰ κατηγόρου προσδεῖσθε, καὶ λόγῳ
κρίνετε ὧν ἔργῳ τἀδικήματα πάντες ὁρῶσιν.

Οὐ τοίνυν τὰ πάλαι ἄν τις ἔχοι μόνον εἰπεῖν, καὶ διὰ 276
τούτων τῶν παραδειγμάτων ὑμᾶς ἐπὶ τιμωρίαν παρακα-
λέσαι· ἀλλ' ἐφ' ὑμῶν τουτωνὶ τῶν ἔτι ζώντων ἀνθρώπων
πολλοὶ δίκην δεδώκασιν, ὧν ἐγὼ τοὺς μὲν ἄλλους παρα-
λείψω, τῶν δ' ἐκ πρεσβείας, ἣ πολὺ ταύτης ἐλάττω κακὰ
τὴν πόλιν εἴργασται, θανάτῳ ζημιωθέντων ἑνὸς ἢ δυοῖν
ἐπιμνησθήσομαι. καί μοι λέγε τουτὶ τὸ ψήφισμα λαβών.

‖ΨΗΦΙΣΜΑ.

Κατὰ τουτὶ τὸ ψήφισμα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῶν πρέ- 277
σβεων ἐκείνων ὑμεῖς θάνατον κατέγνωτε, ὧν εἷς ἦν Ἐπι-
κράτης, ἀνήρ, ὡς ἐγὼ τῶν πρεσβυτέρων ἀκούω, σπου-
δαῖος καὶ πολλὰ χρήσιμος τῇ πόλει καὶ τῶν ἐκ Πειραιῶς
καταγαγόντων τὸν δῆμον καὶ ἄλλως δημοτικός. ἀλλ' ὅμως
οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησε τούτων, δικαίως· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμι-
σείᾳ χρηστὸν εἶναι δεῖ τὸν τηλικαῦτα διοικεῖν ἀξιοῦντα,
οὐδὲ τὸ πιστευθῆναι προλαβόντα παρ' ὑμῶν εἰς τὸ μεῖζω
δύνασθαι κακουργεῖν καταχρῆσθαι, ἀλλ' ἁπλῶς μηδὲν
ὑμᾶς ἀδικεῖν ἑκόντα. εἰ τοίνυν τι τούτοις ἄπρακτόν ἐστι 278
τούτων ἐφ' οἷς ἐκείνων θάνατος κατέγνωσται, ἐμὲ ἀπο-
κτείνατε ἤδη. σκοπεῖτε γάρ. ἐπειδὴ παρὰ τὰ γράμματα,
φησίν, ἐπρέσβευσαν ἐκεῖνοι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἐγκλη-
μάτων πρῶτον. οὗτοι δὲ οὐ παρὰ τὰ γράμματα; οὐ τὸ
μὲν ψήφισμα Ἀθηναίοις καὶ τοῖς Ἀθηναίων συμμάχοις,
οὗτοι δὲ Φωκέας ἐκσπόνδους ἀπέφηναν; οὐ τὸ μὲν ψή-

φισμα τοὺς ἄρχοντας ὁρκοῦν τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν, οὗτοι
δέ, οὓς Φίλιππος αὐτοῖς προσέπεμψε, τούτους ὥρκισαν;
οὗ τὸ μὲν ψήφισμα οὐδαμοῦ μόνους ἐντυγχάνειν Φιλίππῳ,
279 οὗτοι δ' οὐδὲν ἐπαύσαντο ἰδίᾳ χρηματίζοντες; καὶ ἠλέγ-
χθησάν τινες αὐτῶν ἐν τῇ βουλῇ οὐ τἀληθῆ ἀπαγγέλλον-
τες. οὗτοι δέ γε καὶ ἐν τῷ δήμῳ. καὶ ὑπὸ τοῦ; τοῦτο
γάρ ἐστι τὸ λαμπρόν. ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων· οἷς
γὰρ ἀπήγγειλαν οὗτοι, πάντα δήπου γέγονε τἀναντία.
οὐδ' ἐπιστέλλοντες, ‖ φησί, τἀληθῆ. οὔκουν οὐδ' οὗτοι.
καὶ καταψευδόμενοι τῶν συμμάχων καὶ δῶρα λαμβάνον-
τες. ἀντὶ μὲν τοίνυν τοῦ καταψευδόμενοι παντελῶς ἀπο-
λωλεκότες· πολλῷ δὲ δήπου τοῦτο δεινότερον τοῦ κατα-
ψεύσασθαι. ἀλλὰ μὴν ὑπέρ γε τοῦ δῶρα εἰληφέναι, εἰ
μὲν ἠρνοῦντο, ἐξελέγχειν ἂν ἦν λοιπόν, ἐπειδὴ δ' ὡμολό-
280 γουν, ἀπάγειν δήπου προσῆκεν. τί οὖν ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι; τούτων οὕτως ἐχόντων ὑμεῖς ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν
ὄντες, οἱ δὲ καί τινες αὐτῶν ἔτι ζῶντες, ὑπομενεῖτε τὸν
μὲν εὐεργέτην τοῦ δήμου καὶ τὸν ἐκ Πειραιῶς, Ἐπικρά-
την, ἐκπεσεῖν καὶ κολασθῆναι, καὶ πάλιν πρῴην Θρασύ-
βουλον ἐκεῖνον τὸν Θρασυβούλου τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ
ἀπὸ Φυλῆς καταγαγόντος τὸν δῆμον τάλαντα δέκα ὠφλη-
κέναι, καὶ τὸν ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ τῶν τὰ μέγιστ' ἀγαθὰ
ὑμᾶς εἰργασμένων, οὓς νόμῳ, διὰ τὰς εὐεργεσίας ἃς ὑπῆρ-
ξαν εἰς ὑμᾶς, ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς ἐπὶ ταῖς θυσίαις σπον-
δῶν καὶ κρατήρων κοινωνοὺς πεποίησθε καὶ ᾄδετε καὶ
281 τιμᾶτε ἐξ ἴσου τοῖς ἥρωσι καὶ τοῖς θεοῖς, τούτους μὲν
πάντας τὴν ἐκ τῶν νόμων δίκην ὑπεσχηκέναι, καὶ μήτε
συγγνώμην μήτ' ἔλεον μήτε παιδία κλάοντα ὁμώνυμα τῶν
εὐεργετῶν μήτ' ἄλλο μηδὲν αὐτοὺς ὠφεληκέναι, τὸν δὲ
Ἀτρομήτου τοῦ γραμματιστοῦ καὶ Γλαυκοθέας τῆς τοὺς
θιάσους συναγούσης, ἐφ' οἷς ἑτέρα τέθνηκεν ἱέρεια, τοῦ-
τον ὑμεῖς λαβόντες, τὸν τῶν τοιούτων, τὸν οὐδὲ καθ' ἓν
χρήσιμον τῇ πόλει, οὐκ αὐτόν, οὐ πατέρα, οὐκ ἄλλον οὐ-
282 δένα τῶν τούτου, ἀφήσετε; ποῖος γὰρ ἵππος, ποία τριήρης,
ποία ‖ στρατεία, τίς χορός, τίς λειτουργία, τίς εἰσφορά, τίς
εὔνοια, ποῖος κίνδυνος, τί τούτων ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ γέ-
γονε παρὰ τούτων τῇ πόλει; καίτοι κἂν εἰ ταῦτα πάνθ'

ὑπῆρχεν, ἐκεῖνο δὲ μὴ προσῆν, τὸ δικαίως καὶ προῖκα πεπρεσβευκέναι, ἀπολωλέναι δήπου προσῆκεν αὐτῷ. εἰ δὲ μήτε ταῦτα μήτ' ἐκεῖνα, οὐ τιμωρήσεσθε; οὐκ ἀναμνησθή- 283
σεσθε ὧν κατηγορῶν ἔλεγε Τιμάρχου, ὡς οὐδέν ἐστ' ὄφελος πόλεως ἥτις μὴ νεῦρα ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἔχει, οὐδὲ πολιτείας ἐν ᾗ συγγνώμη καὶ παραγγελία τῶν νόμων μεῖζον ἰσχύουσιν· οὐδ' ἐλεεῖν ὑμᾶς οὔτε τὴν μητέρα δεῖν τὴν Τιμάρχου, γραῦν γυναῖκα, οὔτε τὰ παιδία οὔτ' ἄλλον οὐδένα, ἀλλ' ἐκεῖνο ὁρᾶν, ὅτι εἰ προήσεσθε τὰ τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας, οὐχ εὑρήσετε τοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐλεήσοντας.
ἀλλ' ὁ μὲν ταλαίπωρος ἄνθρωπος ἠτιμώσεται ὅτι τοῦτον 284
εἶδεν ἀδικοῦντα, τούτῳ δ' ἀθῴῳ δώσετ' εἶναι; διὰ τί; εἰ γὰρ παρὰ τῶν εἰς ἑαυτοὺς ἐξαμαρτόντων τηλικαύτην ἠξίωσε δίκην Αἰσχίνης λαβεῖν, παρὰ τῶν εἰς τὰ τῆς πόλεως τηλικαῦθ' ἡμαρτηκότων, ὧν εἷς οὗτος ὢν ἐξελέγχεται, πηλίκην ὑμᾶς προσήκει λαβεῖν τοὺς ὀμωμοκότας καὶ δικάζοντας; νὴ Δί', οἱ νέοι γὰρ ἡμῖν δι' ἐκεῖνον ἔσονται τὸν ἀγῶνα 285
βελτίους. οὐκοῦν καὶ διὰ τόνδε οἱ πολιτευόμενοι, δι' ὧν τὰ μέγιστα κινδυνεύεται τῇ πόλει· προσήκει δὲ καὶ τούτων φροντίζειν. ἵνα τοίνυν εἰδῆθ' ὅτι καὶ τοῦτον ἀπώλεσε, τὸν Τίμαρχον, οὐ μὰ Δί' οὐχὶ τῶν ὑμετέρων παίδων, ὅπως ἔσονται σώφρονες, προορῶν ‖ (εἰσὶ γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ νῦν σώφρονες· μὴ γὰρ οὕτω γένοιτο κακῶς τῇ πόλει ὥστε Ἀφοβήτου καὶ Αἰσχίνου σωφρονιστῶν δεηθῆναι τοὺς νεωτέρους), ἀλλ' ὅτι βουλεύων ἔγραψεν, ἄν 286
τις ὡς Φίλιππον ὅπλα ἄγων ἁλῷ ἢ σκεύη τριηρικά, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν. σημεῖον δέ· πόσον γὰρ ἐδημηγόρει χρόνον Τίμαρχος; πολύν. οὐκοῦν τοῦτον ἦν Αἰσχίνης ἅπαντα ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐδεπώποτε ἠγανάκτησεν οὐδὲ δεινὸν ἡγήσατο εἶναι τὸ πρᾶγμα εἰ ὁ τοιοῦτος λέγει, ἕως εἰς Μακεδονίαν ἐλθὼν ἑαυτὸν ἐμίσθωσεν. λέγε δή μοι τὸ ψήφισμα λαβὼν αὐτὸ τὸ τοῦ Τιμάρχου.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ὁ μὲν τοίνυν ὑπὲρ ὑμῶν γράψας μὴ ἄγειν ἐν τῷ πο- 287
λέμῳ πρὸς Φίλιππον ὅπλα, εἰ δὲ μή, θανάτῳ ζημιοῦσθαι, ἀπόλωλε καὶ ὕβρισται· ὁ δὲ καὶ τὰ τῶν ὑμετέρων συμμάχων ὅπλα ἐκείνῳ παραδοὺς οὑτοσὶ κατηγόρει, καὶ περὶ

πορνείας ἔλεγεν, ὦ γῆ καὶ θεοί, δυοῖν μὲν κηδεσταῖν παρεστηκότων, οὓς ἰδόντες ἂν ὑμεῖς ἀνακράγοιτε, Νικίου τε τοῦ βδελυροῦ, ὃς ἑαυτὸν ἐμίσθωσεν εἰς Αἴγυπτον Χαβρίᾳ, καὶ τοῦ καταράτου Κυρηβίωνος, ὃς ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσώπου κωμάζει. καὶ τί ταῦτα; ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν ὁρῶν Ἀφόβητον. ἀλλὰ δῆτα ἄνω ποταμῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πάντες οἱ περὶ πορνείας ἐρρύησαν λόγοι.

288 *Καὶ μὴν εἰς ὅσην ἀτιμίαν τὴν πόλιν ἡμῶν ἡ τούτου πονηρία καὶ ψευδολογία καταστήσασα ἔχει, πάντα τἄλλ' ἀφείς, ὃ πάντες ὑμεῖς ἴστε ἐρῶ. πρότερον μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τί παρ' ὑμῖν ‖ ἐψήφισται, τοῦτ' ἐπετήρουν οἱ ἄλλοι πάντες Ἕλληνες· νῦν δ' ἤδη περιερχόμεθ' ἡμεῖς, τί δέδοκται τοῖς ἄλλοις σκοποῦντες, καὶ ὠτακουστοῦντες τί τὰ τῶν Ἀρκάδων, τί τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων, ποῖ*
289 *πάρεισι Φίλιππος, ζῇ ἢ τέθνηκεν. οὐ τοιαῦτα ποιοῦμεν; ἐγὼ δὲ οὐ δέδοικα εἰ Φίλιππος ζῇ, ἀλλ' εἰ τῆς πόλεως τέθνηκε τὸ τοὺς ἀδικοῦντας μισεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· οὐδὲ φοβεῖ με Φίλιππος ἂν τὰ παρ' ὑμῶν ὑγιαίνῃ, ἀλλ' εἰ παρ' ὑμῖν ἄδεια γενήσεται τοῖς παρ' ἐκείνου μισθαρνεῖν βουλομένοις, καὶ συνεροῦσί τινες τούτοις τῶν ὑφ' ὑμῶν πεπιστευμένων, καὶ πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἀρνούμενοι μὴ πράττειν ὑπὲρ Φιλίππου νῦν ἀναβήσονται, ταῦτα*
290 *φοβεῖ με. τί γὰρ δή ποτε, Εὔβουλε, Ἡγησίλεῳ μὲν κρινομένῳ, ὃς ἀνεψιός ἐστί σοι, καὶ Θρασυβούλῳ πρῴην, τῷ Νικηράτου θείῳ, ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης ψήφου οὐδ' ὑπακοῦσαι καλούμενος ἤθελες, εἰς δὲ τὸ τίμημα ἀναβὰς ὑπὲρ μὲν ἐκείνων οὐδ' ὁτιοῦν ἔλεγες, ἐδέου δὲ τῶν δικαστῶν συγγνώμην ἔχειν σοι. εἶτα ὑπὲρ μὲν συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων ἀνθρώπων οὐκ ἀναβαίνεις, ὑπὲρ Αἰσχίνου δὲ ἀνα-*
291 *βήσει, ὅς, ἡνίκ' ἔκρινεν Ἀριστοφῶν Φιλόνικον καὶ δι' ἐκείνου τῶν σοὶ πεπραγμένων κατηγόρει, συγκατηγόρει μετ' ἐκείνου σοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν σῶν εἷς ἐξητάζετο.. ἐπειδὴ δὲ σὺ μὲν τουτουσὶ δεδιξάμενος, καὶ φήσας καταβαίνειν εἰς Πειραιᾶ δεῖν ἤδη καὶ χρήματ' εἰσφέρειν καὶ τὰ θεωρικὰ στρατιωτικὰ ποιεῖν, ἢ χειροτονεῖν ἃ συνεῖπε μὲν οὗ-*
292 *τος ἔγραψε δ' ὁ βδελυρὸς Φιλοκράτης, αἰσχρὰν ἀντ' ἴσης συνέβη γενέσθαι τὴν εἰρήνην, οὗτοι δὲ τοῖς μετὰ ταῦτ'*

ἀδικήμασι ‖ πάντ' ἀπολωλέκασι, τηνικαῦτα διήλλαξαι; καὶ
ἐν μὲν τῷ δήμῳ κατηρῶ Φιλίππῳ, καὶ κατὰ τῶν παίδων
ὤμνυες ἦ μὴν ἀπολωλέναι Φίλιππον ἂν βούλεσθαι· νῦν
δὲ βοηθήσεις τούτῳ; πῶς οὖν ἀπολεῖται, ὅταν τοὺς παρ'
ἐκείνου δωροδοκοῦντας σὺ σώζῃς; τί γὰρ δή ποτε Μοιρο- 293
κλέα μὲν ἔκρινας, εἰ παρὰ τῶν τὰ μέταλλα ἐωνημένων
εἴκοσιν ἐξέλεξε δραχμὰς παρ' ἑκάστου, καὶ Κηφισοφῶντα
γραφὴν ἱερῶν χρημάτων ἐδίωκες, εἰ τρισὶν ὕστερον ἡμέ-
ραις ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἔθηκεν ἑπτὰ μνᾶς· τοὺς δὲ ἔχον-
τας, ὁμολογοῦντας, ἐξελεγχομένους ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐπὶ τῷ
τῶν συμμάχων ὀλέθρῳ ταῦτα πεποιηκότας, τούτους οὐ
κρίνεις, ἀλλὰ καὶ σώζειν κελεύεις; καὶ μὴν ὅτι ταῦτα μέν 294
ἐστι φοβερὰ καὶ προνοίας καὶ φυλακῆς πολλῆς δεόμενα,
ἐφ' οἷς δὲ ἐκείνους σὺ ἔκρινες γέλως, ἐκεῖθεν ὄψεσθε.
ἦσαν ἐν Ἤλιδι κλέπτοντες τὰ κοινά τινες; καὶ μάλ' εἰκός
γε. ἔστιν οὖν ὅστις μετέσχεν αὐτόθι νῦν τούτων τοῦ κα-
ταλῦσαι τὸν δῆμον; οὐδὲ εἷς. τί δέ; ἦσαν, ὅτ' ἦν Ὄλυν-
θος, τοιοῦτοί τινες ἄλλοι; ἐγὼ μὲν οἴομαι. ἆρ' οὖν διὰ
τούτους ἀπώλετ' Ὄλυνθος; οὔ. τί δ'; ἐν Μεγάροις οὐκ
οἴεσθ' εἶναί τινα καὶ κλέπτην καὶ παρεκλέγοντα τὰ κοινά;
ἀνάγκη, καὶ πέφηνεν. τίς αἴτιος αὐτόθι νῦν τούτων τῶν
συμβεβηκότων πραγμάτων; οὐδὲ εἷς. ἀλλὰ ποῖοί τινες οἱ 295
τὰ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτ' ἀδικοῦντες; οἱ νομίζοντες αὐ-
τοὺς ἀξιόχρεως εἶναι τοῦ Φιλίππου ξένοι καὶ φίλοι προσ-
αγορεύεσθαι, οἱ στρατηγιῶντες καὶ προστασίας ἀξιού-
μενοι, οἱ μείζους τῶν πολλῶν οἰόμενοι δεῖν εἶναι. οὐ Πε-
ρίλαος ἐκρίνετο ἔναγχος ἐν Μεγάροις ἐν τοῖς ‖ τριακοσίοις
ὅτι πρὸς Φίλιππον ἀφίκετο, καὶ παρελθὼν Πτοιόδωρος
αὐτὸν ἐξῃτήσατο, καὶ πλούτῳ καὶ γένει καὶ δόξῃ πρῶτος
Μεγαρέων, καὶ πάλιν ὡς Φίλιππον ἐξέπεμψε, καὶ μετὰ
ταῦτα ὁ μὲν ἧκεν ἄγων τοὺς ξένους, ὁ δ' ἔνδον ἐτύρευεν;
τοιαῦτα. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔσθ' ὅ τι τῶν πάντων μᾶλ- 296
λον εὐλαβεῖσθαι δεῖ ἢ τὸ μείζω τινὰ τῶν πολλῶν ἐᾶν
γίγνεσθαι. μή μοι σωζέσθω μηδ' ἀπολλύσθω μηδεὶς ἂν
ὁ δεῖνα βούληται, ἀλλ' ὃν ἂν τὰ πεπραγμένα σώζῃ καὶ
τοὐναντίον, τούτῳ τῆς προσηκούσης ψήφου παρ' ὑμῶν
ὑπαρχέτω τυγχάνειν· τοῦτο γάρ ἐστι δημοτικόν. ἔτι τοίνυν 297

πολλοὶ παρ' ὑμῖν ἐπὶ καιρῶν γεγόνασιν ἰσχυροί, Καλλίστρατος, αὖθις Ἀριστοφῶν, Διόφαντος, τούτων ἕτεροι πρότερον. ἀλλὰ ποῦ τούτων ἕκαστος ἐπρώτευεν; ἐν τῷ δήμῳ· ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις οὐδείς πω μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας ὑμῶν οὐδὲ τῶν νόμων οὐδὲ τῶν ὅρκων κρείττων γέγονεν. μὴ τοίνυν μηδὲ νῦν τοῦτον ἐάσητε. ὅτι γὰρ ταῦτα φυλάττοισθ' ἂν εἰκότως μᾶλλον ἢ πιστεύοιτε, τῶν θεῶν ὑμῖν μαντείαν ἀναγνώσομαι, οἵπερ ἀεὶ σώζουσι τὴν πόλιν πολλῷ τῶν προεστηκότων μᾶλλον. λέγε τὰς μαντείας.

ΜΑΝΤΕΙΑΙ.

298 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν θεῶν ἃ ὑμῖν προλέγουσιν. εἰ μὲν τοίνυν πολεμούντων ὑμῶν ταῦτ' ἀνῃρήκασι, τοὺς στρατηγοὺς λέγουσι φυλάττεσθαι· πολέμου γάρ εἰσιν ἡγεμόνες οἱ στρατηγοί· εἰ δὲ πεποιημένων εἰρήνην, τοὺς ἐπὶ τῆς πολιτείας ἐφεστηκότας· οὗτοι γὰρ ἡγοῦνται, τούτοις πείθεσθε ὑμεῖς, ‖ ὑπὸ τούτων δέος ἐστὶ μὴ παρακρουσθῆτε. καὶ τὴν πόλιν συνέχειν φησὶν [ἡ μαντεία], ὅπως ἂν μίαν γνώμην ἔχωσιν ἅπαντες καὶ μὴ
299 τοῖς ἐχθροῖς ἡδονὴν ποιῶσιν. πότερον οὖν οἴεσθ' ἄν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν τοσαῦτα κακὰ εἰργασμένον σωθέντα ἢ δίκην δόντα ἡδονὴν Φιλίππῳ ποιῆσαι; ἐγὼ μὲν οἴομαι σωθέντα. φησὶ δέ γε ἡ μαντεία δεῖν ὅπως ἂν μὴ χαίρωσιν οἱ ἐχθροὶ ποιεῖν. ἅπασι τοίνυν μιᾷ γνώμῃ παρακελεύεται κολάζειν τοὺς ὑπηρετηκότας τι τοῖς ἐχθροῖς, ὁ Ζεύς, ἡ Διώνη, πάντες οἱ θεοί. ἔξωθεν οἱ ἐπιβουλεύοντες, ἔνδοθεν οἱ συμπράττοντες. οὐκοῦν τῶν ἐπιβουλευόντων μὲν ἔργον διδόναι, τῶν συμπραττόντων δὲ λαμβάνειν καὶ τοὺς εἰληφότας ἐκσώζειν.

300 Ἔτι τοίνυν κἂν ἀπ' ἀνθρωπίνου λογισμοῦ τοῦτ' ἴδοι τις, ὅτι πάντων ἐχθρότατον καὶ φοβερώτατον τὸ τὸν προεστηκότα ἐᾶν οἰκεῖον γίγνεσθαι τοῖς μὴ τῶν αὐτῶν ἐπιθυμοῦσι τῷ δήμῳ. τίσι γὰρ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς γέγονε Φίλιππος ἁπάντων, καὶ τίσι τὰ μέγιστα κατείργασται τῶν πεπραγμένων, σκέψασθε. τῷ παρὰ τῶν πωλούντων τὰς πράξεις ὠνεῖσθαι, τῷ τοὺς προεστηκότας
301 ἐν ταῖς πόλεσι διαφθείρειν καὶ ἐπαίρειν, τούτοις. ταῦτα

*τοίνυν ἐφ' ὑμῖν ἐστὶν ἀμφότερα, ἐὰν βούλησθε, ἀχρεῖα
ποιῆσαι τήμερον, ἂν τῶν μὲν μὴ ἐθέλητε ἀκούειν τοῖς
τοιούτοις συνηγορούντων, ἀλλ' ἐπιδείξητε ἀκύρους ὄντας
ὑμῶν (νῦν γάρ φασιν εἶναι κύριοι), τὸν δὲ πεπρακόθ'
ἑαυτὸν κολάσητε, καὶ τοῦθ' ἅπαντες ἴδωσιν. παντὶ μὲν* 302
*γὰρ εἰκότως ἂν ὀργισθείητε, ὦ ‖ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοι-
αῦτα πεποιηκότι καὶ προδεδωκότι συμμάχους καὶ φίλους
καὶ καιρούς, μεθ' ὧν ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἑκάστοις ἔχει τὰ
πάντα, οὐ μὴν οὐδενὶ μᾶλλον οὐδὲ δικαιότερον ἢ τούτῳ.
ὃς γὰρ ἑαυτὸν τάξας τῶν ἀπιστούντων εἶναι Φιλίππῳ,
καὶ μόνος καὶ πρῶτος ἰδὼν ὅτι κοινὸς ἐχθρὸς ἐκεῖνός
ἐστιν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων, ηὐτομόλησε καὶ προὔδωκε
καὶ γέγονεν ἐξαίφνης ὑπὲρ Φιλίππου, πῶς οὐ πολλάκις
οὗτος ἄξιός ἐστ' ἀπολωλέναι; ἀλλὰ μὴν ὅτι ταῦθ' οὕτως* 303
*ἔχει, αὐτὸς οὐχ οἷός τε ἀντειπεῖν ἔσται. τίς γάρ ἐσθ' ὁ
τὸν Ἴσχανδρον προσάγων ὑμῖν τὸ κατ' ἀρχάς, ὃν παρὰ
τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ φίλων τῇ πόλει δεῦρ' ἥκειν ἔφη; τίς ὁ
συσκευάζεσθαι τὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον Φίλιππον
βοῶν, ὑμᾶς δὲ καθεύδειν; τίς ὁ τοὺς μακροὺς καὶ καλοὺς
λόγους ἐκείνους δημηγορῶν, καὶ τὸ Μιλτιάδου καὶ Θεμι-
στοκλέους ψήφισμα ἀναγιγνώσκων καὶ τὸν ἐν τῷ τῆς
Ἀγλαύρου τῶν ἐφήβων ὅρκον; οὐχ οὗτος; τίς ὁ πείσας* 304
*ὑμᾶς μόνον οὐκ ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν πρεσβείας
πέμπειν, ὡς ἐπιβουλευομένης μὲν ὑπὸ Φιλίππου τῆς Ἑλ-
λάδος, ὑμῖν δὲ προσῆκον προορᾶν ταῦτα καὶ μὴ προΐε-
σθαι τὰ τῶν Ἑλλήνων; οὐχ ὁ μὲν γράφων τὸ ψήφισμα
Εὔβουλος ἦν, ὁ δὲ πρεσβεύων εἰς Πελοπόννησον Αἰσχίνης
οὑτοσί; ἐλθὼν δ' ἐκεῖσε ἅττα μέν ποτε διελέχθη καὶ
ἐδημηγόρησεν, αὐτὸς ἂν εἰδείη, ἃ δ' ἀπήγγειλε πρὸς
ὑμᾶς, ὑμεῖς οἶδ' ὅτι μέμνησθε πάντες. βάρβαρόν τε γὰρ* 305
*πολλάκις καὶ ἀλάστορα τὸν Φίλιππον ἀποκαλῶν ἐδημη-
γόρει, καὶ τοὺς Ἀρκάδας ὑμῖν ἀπήγγελλεν ὡς ἔχαιρον εἰ
‖ προσέχει τοῖς πράγμασιν ἤδη καὶ ἐγείρεται ἡ τῶν Ἀθη-
ναίων πόλις. ὃ δὲ πάντων μάλιστ' ἀγανακτῆσαι ἔφη·
συντυχεῖν γὰρ ἀπιὼν Ἀτρεστίδᾳ παρὰ Φιλίππου πορευο-
μένῳ, καὶ μετ' αὐτοῦ γύναια καὶ παιδάρια ὡς τριάκοντα
βαδίζειν, αὐτὸς δὲ θαυμάσας ἐρέσθαι τινὰ τῶν ὁδοιπό-*

306 ρων τίς ἄνθρωπός ἐστι καὶ τίς ὄχλος ὁ μετ᾽ αὐτοῦ, ἐπειδὴ
δὲ ἀκοῦσαι ὅτι Ἀτρεστίδας παρὰ Φιλίππου τῶν Ὀλυνθίων
αἰχμάλωτα δωρεὰν ταῦτ᾽ ἔχων ἀπέρχεται, δεινὸν αὐτῷ τι
δόξαι καὶ δακρῦσαι καὶ ὀδύρασθαι τὴν Ἑλλάδα, ὡς κακῶς
διάκειται ἣ τοιαῦτα πάθη περιορᾷ γιγνόμενα. καὶ συνε-
βούλευεν ὑμῖν πέμπειν τινὰς εἰς Ἀρκαδίαν, οἵτινες κατη-
γορήσουσι τῶν τὰ Φιλίππου πραττόντων· ἀκούειν γὰρ
ἔφη τῶν φίλων ὡς ἐὰν ἐπιστροφὴν ἡ πόλις ποιήσηται
307 καὶ πρέσβεις πέμψῃ, δίκην ἐκεῖνοι δώσουσιν. ταῦτα μὲν
τοίνυν τότε καὶ μάλα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καλὰ καὶ τῆς
πόλεως ἄξια ἐδημηγόρει· ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο εἰς Μακε-
δονίαν καὶ τὸν ἐχθρὸν εἶδε τὸν αὑτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων,
τὸν Φίλιππον, ἆρά γε ὅμοια ἢ παραπλήσια τούτοις;
πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ μήτε τῶν προγόνων μεμνῆσθαι
μήτε τρόπαια λέγειν μήτε βοηθεῖν μηδενί, τῶν τε κελευ-
όντων μετὰ τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον εἰρή-
νης βουλεύεσθαι θαυμάζειν, εἰ περὶ τῶν ὑμετέρων ἰδίων
308 ἄλλον τινὰ δεῖ πεισθῆναι· εἶναί τε τὸν Φίλιππον αὐτόν,
Ἡράκλεις, ἑλληνικώτατον ἀνθρώπων, δεινότατον λέγειν,
φιλαθηναιότατον· οὕτω δὲ ἀτόπους τινὰς ἐν τῇ πόλει
καὶ δυσχερεῖς ἀνθρώπους εἶναι ὥστε οὐκ αἰσχύνεσθαι
λοιδορουμένους αὐτῷ καὶ ‖ βάρβαρον αὐτὸν ἀποκαλοῦντας.
ἔστιν οὖν ὅπως ταῦτ᾽ ἄν, ἐκεῖνα προειρηκώς, ὁ αὐτὸς
309 ἀνὴρ μὴ διαφθαρεὶς ἐτόλμησεν εἰπεῖν; τί δέ; ἔσθ᾽ ὅστις
ἂν τὸν Ἀτρεστίδαν τότε μισήσας διὰ τοὺς τῶν Ὀλυνθίων
παῖδας καὶ γύναια ταὐτὰ Φιλοκράτει νῦν πράττειν ὑπέ-
μεινεν, ὃς γυναῖκας ἐλευθέρας τῶν Ὀλυνθίων ἤγαγε δεῦρ᾽
ἐφ᾽ ὕβρει, καὶ οὕτως ἐπὶ τῷ βδελυρῶς βεβιωκέναι γιγνώ-
σκεται ὥστε μηδὲν ἐμὲ αἰσχρὸν εἰπεῖν νυνὶ περὶ αὐτοῦ
δεῖν μηδὲ δυσχερές, ἀλλὰ τοσοῦτον εἰπόντος μόνον, ὅτι
Φιλοκράτης γυναῖκας ἤγαγε, πάντας ὑμᾶς εἰδέναι καὶ
τοὺς περιεστηκότας τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐλεεῖν εὖ οἶδ᾽
ὅτι τὰς ἀτυχεῖς καὶ ταλαιπώρους ἀνθρώπους, ἃς οὐκ
ἠλέησεν Αἰσχίνης, οὐδ᾽ ἐδάκρυσεν ἐπὶ ταύταις τὴν Ἑλλάδα,
εἰ παρὰ τοῖς συμμάχοις ὑπὸ τῶν πρέσβεων ὑβρίζονται.
310 ἀλλ᾽ ὑπὲρ αὑτοῦ κλαήσει τοῦ τὰ τοιαῦτα πεπρεσβευκότος,
καὶ τὰ παιδία ἴσως παράξει καὶ ἀναβιβᾶται. ὑμεῖς δ᾽

ἐνθυμεῖσθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρὸς μὲν τὰ τούτου παιδία, ὅτι πολλῶν συμμάχων ὑμετέρων καὶ φίλων παῖδες ἀλῶνται καὶ πτωχοὶ περιέρχονται δεινὰ πεπονθότες διὰ τοῦτον, οὓς ἐλεεῖν πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν ἄξιον ἢ τοὺς τοῦ ἠδικηκότος καὶ προδότου πατρός, καὶ ὅτι τοὺς ὑμετέρους παῖδας οὗτοι, καὶ τοῖς ἐκγόνοις προσγράψαντες τὴν εἰρήνην, καὶ τῶν ἐλπίδων ἀπεστερήκασιν, πρὸς δὲ τὰ αὐτοῦ τούτου δάκρυα, ὅτι νῦν ἔχετε ἄνθρωπον ὃς εἰς Ἀρκαδίαν ἐκέλευεν ἐπὶ τοὺς ὑπὲρ Φιλίππου πράττοντας πέμπειν τοὺς κατηγορήσοντας. νῦν τοίνυν ὑμᾶς οὐκ εἰς 311
|| Πελοπόννησον δεῖ πρεσβείαν πέμπειν, οὐδ' ὁδὸν μακρὰν βαδίσαι, οὐδ' ἐφόδια ἀναλίσκειν, ἀλλ' ἄχρι τοῦ βήματος ἐνταυθὶ προσελθόντα ἕκαστον ὑμῶν τὴν ὁσίαν καὶ τὴν δικαίαν ψῆφον ὑπὲρ τῆς πατρίδος θέσθαι κατ' ἀνδρὸς ὅς, ὦ γῆ καὶ θεοί, ἐκεῖνα ἃ διεξῆλθον ἐν ἀρχῇ δεδημηγορηκώς, τὸν Μαραθῶνα, τὴν Σαλαμῖνα, τὰς μάχας, τὰ τρόπαια, ἐξαίφνης, ὡς ἐπέβη Μακεδονίας, πάντα τἀναντία τούτοις, μὴ προγόνων μεμνῆσθαι, μὴ τρόπαια λέγειν, μὴ βοηθεῖν μηδενί, μὴ κοινῇ μετὰ τῶν Ἑλλήνων βουλεύεσθαι, μόνον οὐ καθελεῖν τὰ τείχη. καίτοι τούτων αἰσχί- 312
ους λόγοι οὐδένες πώποτ' ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γεγόνασι παρ' ὑμῖν. τίς γάρ ἐστιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οὕτω σκαιὸς καὶ ἀνήκοος ἢ σφόδρα μισῶν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅστις, εἴ τις ἔροιτο, εἰπέ μοι, τῆς νῦν οὔσης Ἑλλάδος ταυτησὶ καὶ οἰκουμένης ἔσθ' ὅ τι ταύτην ἂν τὴν προσηγορίαν εἶχεν ἢ ᾤκεῖθ' ὑπὸ τῶν νῦν ἐχόντων Ἑλλήνων, εἰ μὴ τὰς ἀρετὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείνας οἱ Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι παρέσχοντο οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι; οὐδ' ἂν εἷς εὖ οἶδ' ὅτι φήσειεν, ἀλλὰ πάντα ταῦθ' ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἂν ἑαλωκέναι. εἶθ' οὓς μηδὲ τῶν ἐχθρῶν μηδεὶς 313
ἂν τούτων τῶν ἐγκωμίων καὶ τῶν ἐπαίνων ἀποστερήσειε, τούτων Αἰσχίνης ὑμᾶς οὐκ ἐᾷ μεμνῆσθαι, τοὺς ἐξ ἐκείνων, ἵν' αὐτὸς ἀργύριον λάβῃ. καὶ μὴν τῶν μὲν ἄλλων ἀγαθῶν οὐ μέτεστι τοῖς τεθνεῶσιν, οἱ δ' ἐπὶ τοῖς καλῶς πραχθεῖσιν ἔπαινοι τῶν οὕτω τετελευτηκότων ἴδιον κτῆμα εἰσίν· οὐδὲ γὰρ ὁ φθόνος αὐτοῖς ἔτι τηνικαῦτ' || ἐναντιοῦται. ὧν ἀποστερῶν ἐκείνους οὗτος αὐτὸς ἂν τῆς ἐπιτι-

μίας δικαίως νῦν στερηθείη, καὶ ταύτην ὑπὲρ τῶν προ-
γόνων ὑμεῖς δίκην λάβοιτε παρ' αὐτοῦ. τοιούτοις μέντοι
λόγοις, ὦ κακὴ κεφαλή, σὺ τὰ τῶν προγόνων ἔργα συλή-
σας καὶ διασύρας τῷ λόγῳ πάντα τὰ πράγματ' ἀπώλεσας.
314 εἶτα γεωργεῖς ἐκ τούτων καὶ σεμνὸς γέγονας. καὶ γὰρ
τοῦτο. πρὸ μὲν τοῦ πάντα κακὰ εἰργάσθαι τὴν πόλιν
ὡμολόγει γεγραμματευκέναι καὶ χάριν ὑμῖν ἔχειν τοῦ χει-
ροτονηθῆναι, καὶ μέτριον παρεῖχεν ἑαυτόν· ἐπειδὴ δὲ
μυρία εἴργασται κακά, τὰς ὀφρῦς ἀνέσπακε, κἂν "ὁ γε-
γραμματευκὼς Αἰσχίνης" εἴπῃ τις, ἐχθρὸς εὐθέως καὶ
κακῶς φησὶν ἀκηκοέναι, καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς πορεύεται
θοἰμάτιον καθεὶς ἄχρι τῶν σφυρῶν, ἴσα βαίνων Πυθο-
κλεῖ, τὰς γνάθους φυσῶν, τῶν Φιλίππου ξένων καὶ φίλων
εἷς οὗτος ὑμῖν ἤδη, τῶν ἀπαλλαγῆναι τοῦ δήμου βουλο-
μένων καὶ κλύδωνα καὶ μανίαν τὰ καθεστηκότα πράγμαθ'
ἡγουμένων, ὁ τέως προσκυνῶν τὴν θόλον.

315 Βούλομαι τοίνυν ὑμῖν ἐπελθεῖν ἐπὶ κεφαλαίων ὃν
τρόπον ὑμᾶς κατεπολιτεύσατο Φίλιππος προσλαβὼν τού-
τους τοὺς θεοῖς ἐχθρούς. πάνυ δ' ἄξιον ἐξετάσαι καὶ
θεάσασθαι τὴν ἀπάτην ὅλην. τὸ μὲν γὰρ ἀπ' ἀρχῆς τῆς
εἰρήνης ἐπιθυμῶν, διαφορουμένης αὐτοῦ τῆς χώρας ὑπὸ
τῶν λῃστῶν καὶ κεκλειμένων τῶν ἐμπορίων ὥστ' ἀνόνη-
τον ἐκεῖνον ἁπάντων εἶναι τῶν ἀγαθῶν, τοὺς τὰ φιλάν-
θρωπα λέγοντας ἐκείνους ἀπέστειλεν ὑπὲρ αὑτοῦ, τὸν
316 Νεοπτόλεμον, τὸν Ἀριστόδημον, τὸν Κτησιφῶντα· ‖ ἐπειδὴ
δὲ ἤλθομεν ὡς αὐτὸν ἡμεῖς οἱ πρέσβεις, ἐμισθώσατο μὲν
τοῦτον εὐθέως ὅπως συνερεῖ καὶ συναγωνιεῖται τῷ μιαρῷ
Φιλοκράτει καὶ τῶν τὰ δίκαια βουλομένων ἡμῶν πράττειν
περιέσται, συνέγραψε δ' ἐπιστολὴν ὡς ὑμᾶς ᾗ μάλιστ'
317 ἂν ᾤετο τῆς εἰρήνης τυχεῖν. ἦν δ' οὐδὲν μᾶλλον μέγ'
αὐτῷ καθ' ὑμῶν οὐδ' οὕτω πρᾶξαι, εἰ μὴ Φωκέας ἀπολεῖ.
τοῦτο δ' οὐκ ἦν εὔπορον· συνῆκτο γὰρ αὐτῷ τὰ πράγματα,
ὥσπερ ἐκ τύχης, εἰς καιρὸν τοιοῦτον ὥστε ἢ μηδὲν ὧν
ἐβούλετο εἶναι διαπράξασθαι, ἢ ἀνάγκην εἶναι ψεύσασθαι
καὶ ἐπιορκῆσαι καὶ μάρτυρας τῆς αὑτοῦ κακίας πάντας
318 Ἕλληνας καὶ βαρβάρους ποιήσασθαι. εἰ μὲν γὰρ προσ-
δέξαιτο Φωκέας συμμάχους καὶ μεθ' ὑμῶν τοὺς ὅρκους

αὐτοῖς ἀποδοίη, τοὺς πρὸς Θετταλοὺς καὶ Θηβαίους ὅρκους παραβαίνειν εὐθὺς ἀναγκαῖον ἦν, ὧν τοῖς μὲν τὴν Βοιωτίαν συνεξαιρήσειν ὀμωμόκει, τοῖς δὲ τὴν πυλαίαν συγκαταστήσειν· εἰ δὲ μὴ προσδέχοιτο, ὥσπερ οὐ προσίετο, οὐκ ἐάσειν ὑμᾶς παρελθεῖν αὐτὸν ἡγεῖτο ἀλλὰ βοηθήσειν εἰς Πύλας, ὅπερ, εἰ μὴ παρεκρούσθητ', ἐποιήσατ' ἄν· εἰ δὲ τοῦτο γένοιτο, οὐκ ἐνεῖναι παρελθεῖν ἐλογίζετο. καὶ τοῦτο οὐ παρ' ἄλλων αὐτὸν ἔδει πυθέσθαι, ἀλλ' αὐ- 319
τὸς ὑπῆρχε μάρτυς ἑαυτῷ τοῦ πράγματος· ὅτε γὰρ Φωκέας ἐκράτησε τὸ πρῶτον καὶ διέφθειρε τοὺς ξένους αὐτῶν καὶ τὸν ἡγούμενον καὶ στρατηγοῦντα Ὀνόμαρχον, τότε τῶν ὄντων ἀνθρώπων ἁπάντων οὐδενός, οὔτε Ἕλληνος οὔτε βαρβάρου, Φωκεῦσι βοηθήσαντος πλὴν ὑμῶν, οὐχ ὅπως παρῆλθεν ἢ ‖ διεπράξαθ' ὧν ἠβουλήθη τι παρελθών, ἀλλ' οὐδὲ προσελθεῖν ἐγγὺς ἠδυνήθη. ᾔδει δὴ σαφῶς οἶμαι 320
τοῦθ', ὅτι νῦν, ἡνίκ' ἐστασίαζε μὲν αὐτῷ τὰ Θετταλῶν, καὶ Φεραῖοι πρῶτον οὐ συνηκολούθουν, ἐκρατοῦντο δὲ Θηβαῖοι καὶ μάχην ἥττηντο καὶ τρόπαιον ἀπ' αὐτῶν εἱστήκει, οὐκ ἔνεστι παρελθεῖν, εἰ βοηθήσεθ' ὑμεῖς, οὐδ', ἂν ἐπιχειρῇ, χαίρειν, εἰ μή τις τέχνη προσγενήσεται. πῶς οὖν μήτε ψεύσομαι φανερῶς, μήτ' ἐπιορκεῖν δόξας πάνθ' ἃ βούλομαι διαπράξομαι; πῶς; οὕτως, ἂν Ἀθηναίων τινὰς εὕρω τοὺς Ἀθηναίους ἐξαπατήσοντας· ταύτης γὰρ οὐκέτ' ἐγὼ τῆς αἰσχύνης κληρονομῶ. ἐντεῦθεν οἱ μὲν 321
παρ' ἐκείνου πρέσβεις προύλεγον ὑμῖν ὅτι Φωκέας οὐ προσδέχεται Φίλιππος συμμάχους, οὗτοι δ' ἐκδεχόμενοι τοιαῦτ' ἐδημηγόρουν, ὡς φανερῶς μὲν οὐχὶ καλῶς ἔχει τῷ Φιλίππῳ προσδέξασθαι τοὺς Φωκέας συμμάχους διὰ τοὺς Θηβαίους καὶ τοὺς Θετταλούς, ἂν δὲ γένηται τῶν πραγμάτων κύριος καὶ τῆς εἰρήνης τύχῃ, ἅπερ ἂν συνθέσθαι νῦν ἀξιώσαιμεν αὐτόν, ταῦτα ποιήσει τότε. τὴν 322
μὲν τοίνυν εἰρήνην ταύταις ταῖς ἐλπίσι καὶ ταῖς ἐπαγωγαῖς εὕροντο παρ' ὑμῶν ἄνευ Φωκέων· τὴν δὲ βοήθειαν ἔδει κωλῦσαι τὴν εἰς τὰς Πύλας, ἐφ' ἣν αἱ πεντήκοντα τριήρεις ὅμως ἐφώρμουν, ἵν', εἰ πορεύοιτο Φίλιππος, κωλύοιθ' ὑμεῖς. πῶς οὖν; τίς τέχνη αὖ γενήσεται περὶ 323
ταύτης; τοὺς χρόνους ὑμῶν ἀφελέσθαι καὶ ἐπιστῆσαι τὰ

*πράγματα ‖ ἀγαγόντας ἄφνω, ἵνα μηδ' ἂν βούλησθε δύ-
νησθε ἐξελθεῖν. οὐκοῦν τοῦθ' οὗτοι πράττοντες φαίνον-
ται, ἐγὼ δ', ὥσπερ ἀκηκόατ' ἤδη πολλάκις, οὐχὶ δυνηθεὶς
προαπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ μισθωσάμενος πλοῖον κατακωλυ-*
324 *θεὶς ἐκπλεῦσαι. ἀλλὰ καὶ πιστεῦσαι Φωκέας ἔδει Φιλίππῳ
καὶ ἑκόντας ἐνδοῦναι, ἵνα μηδεὶς χρόνος ἐγγένηται τοῖς
πράγμασι μηδ' ἐναντίον ἔλθῃ ψήφισμα παρ' ὑμῶν μηδέν.
οὐκοῦν ὡς μὲν οἱ Φωκεῖς σωθήσονται, παρὰ τῶν Ἀθη-
ναίων πρέσβεων ἀπαγγελθήσεται, ὥστε καὶ εἴ τις ἐμοὶ
διαπιστεῖ, τούτοις πιστεύσας αὑτὸν ἐγχειριεῖ· τοὺς δ'
Ἀθηναίους αὐτοὺς μεταπεμψόμεθ' ἡμεῖς, ἵνα πάνθ', ὅσα
ἂν βούλωνται, νομίσαντες ὑπάρχειν σφίσι μηδὲν ἐναντίον
ψηφίσωνται· οὗτοι δὲ τοιαῦτ' ἀπαγγελοῦσι παρ' ἡμῶν καὶ*
325 *ὑποσχήσονται ἐξ ὧν μηδ' ἂν ὁτιοῦν ἢ κινηθήσονται. τοῦ-
τον τὸν τρόπον καὶ τοιαύταις τέχναις ὑπὸ τῶν κάκιστ'
ἀπολουμένων ἀνθρώπων πάντα τὰ πράγματ' ἀπώλετο.
καὶ γάρ τοι παραχρῆμα ἀντὶ μὲν τοῦ Θεσπιὰς καὶ Πλα-
ταιὰς ἰδεῖν οἰκιζομένας Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν ἠκού-
σατε ἠνδραποδισμένας, ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς Θήβας ταπεινὰς
γενέσθαι καὶ περιαιρεθῆναι τὴν ὕβριν καὶ τὸ φρόνημ'
αὐτῶν τὰ τῶν συμμάχων τῶν ὑμετέρων Φωκέων τείχη
κατεσκάπτετο· Θηβαῖοι δ' ἦσαν οἱ κατασκάπτοντες, οἱ*
326 *διοικισθέντες ὑπ' Αἰσχίνου τῷ λόγῳ. ἀντὶ δὲ τοῦ τὴν
Εὔβοιαν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ὑμῖν παραδοθῆναι ὁρμητήρια
ἐφ' ὑμᾶς ἐν Εὐβοίᾳ Φίλιππος προσκατασκευάζεται καὶ
Γεραιστῷ καὶ ‖ Μεγάροις ἐπιβουλεύων διατελεῖ. ἀντὶ δὲ
τοῦ τὸν Ὠρωπὸν ὑμῖν ἀποδοθῆναι περὶ Δρυμοῦ καὶ τῆς
πρὸς Πανάκτῳ χώρας μεθ' ὅπλων ἐξερχόμεθα, ὅ, τέως*
327 *ἦσαν Φωκεῖς σῷοι, οὐδὲ πώποτ' ἐποιήσαμεν. ἀντὶ δὲ
τοῦ τὰ πάτρια ἐν τῷ ἱερῷ κατασταθῆναι καὶ τὰ χρήματα
εἰσπραχθῆναι τῷ θεῷ οἱ μὲν ὄντες Ἀμφικτύονες φεύγουσι
καὶ ἐξελήλανται, καὶ ἀνάστατος αὐτῶν ἡ χώρα γέγονεν,
οἱ δ' οὐπώποτ' ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ γενόμενοι, Μακε-
δόνες καὶ βάρβαροι, νῦν Ἀμφικτύονες εἶναι βιάζονται·
ἐὰν δέ τις περὶ τῶν ἱερῶν χρημάτων μνησθῇ, κατακρη-*
328 *μνίζεται, ἡ πόλις δὲ τὴν προμαντείαν ἀφῄρηται. καὶ γέ-
γονε τὰ πράγματα πάνθ' ὥσπερ αἴνιγμα τῇ πόλει. ὃ μὲν*

οὐδὲν ἔψευσται καὶ πάνθ' ὅσ' ἠβουλήθη διαπέπρακται, ὑμεῖς δ' ἅπερ εὔξαισθ' ἂν ἐλπίσαντες τἀναντία τούτων ἑωράκατε γιγνόμενα, καὶ δοκεῖτε μὲν εἰρήνην ἄγειν, πεπόνθατε δὲ δεινότερα ἢ πολεμοῦντες· οὗτοι δὲ χρήματ' ἔχουσιν ἐπὶ τούτοις καὶ μέχρι τῆς τήμερον ἡμέρας δίκην οὐ δεδώκασιν. ὅτι γὰρ ταῦθ' ἁπλῶς δεδωροδόκηνται καὶ 329
τιμὴν ἔχουσιν ἁπάντων τούτων οὗτοι, πολλαχόθεν μὲν ἔγωγ' οἶμαι δῆλον ὑμῖν εἶναι πάλαι, καὶ δέδοικα μὴ τοὐναντίον οὗ βούλομαι ποιῶ, σφόδρα ἀκριβῶς δεικνύναι πειρώμενος, διοχλῶ πάλαι τοῦτ' αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας· ὅμως δ' ἔτι καὶ τόδ' ἀκούσατε. ἔστιν ὅντιν' ὑμεῖς, ὦ 330
ἄνδρες δικασταί, τῶν πρέσβεων ὧν ἔπεμψε Φίλιππος χαλκοῦν στήσαιτ' ἂν ἐν ἀγορᾷ; τί δέ; δοίητ' ἂν ἐν πρυτανείῳ σίτησιν ἢ ἄλλην τινὰ δωρεάν, αἷς ‖ τιμᾶτε τοὺς εὐεργέτας; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι. διὰ τί; οὔτε γὰρ ὑμεῖς γε ἀχάριστοί ἐστε οὔτ' ἄδικοι ἄνθρωποι οὔτε κακοί. ὅτι πάνθ' ὑπὲρ Φιλίππου καὶ οὐδ' ὁτιοῦν ὑπὲρ ὑμῶν ἔπραξαν, εἴποιτ' ἄν, καὶ ἀληθῆ καὶ δίκαια. εἶτ' οἴεσθε ὑμεῖς μὲν 331
οὕτω γιγνώσκειν, τὸν δὲ Φίλιππον οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τούτοις διδόναι τηλικαύτας καὶ τοσαύτας δωρεὰς διότι ὑπὲρ ὑμῶν καλῶς καὶ δικαίως ἐπρέσβευσαν; οὐκ ἔστι ταῦτα. τὸν γὰρ Ἡγήσιππον ὁρᾶτε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πρέσβεις πῶς ἐδέξατο. τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, ἀλλὰ Ξενοκλείδην τουτονὶ τὸν ποιητὴν ἐξεκήρυξεν, ὅτι αὐτοὺς ὑπεδέξατο πολίτας ὄντας. τοῖς μὲν γὰρ ὑπὲρ ὑμῶν λέγουσι δικαίως ὅσ' ἂν φρονῶσι τοῦτον τὸν τρόπον προσφέρεται, τοῖς δὲ πεπρακόσιν αὑτοὺς ὡς τούτοις. ταῦτ' οὖν μαρτύρων, ταῦτ' ἐλέγχων τινῶν ἔτι δεῖται μειζόνων; ταῦτ' ἀφαιρήσεταί τις ὑμῶν;

Εἶπε τοίνυν μοί τις ἄρτι προσελθὼν πρὸ τοῦ δικαστη- 332
ρίου πρᾶγμα καινότατον πάντων, Χάρητος κατηγορεῖν αὐτὸν παρεσκευάσθαι, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου καὶ τούτων τῶν λόγων ἐξαπατήσειν ὑμᾶς ἐλπίζειν. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν πάντα τρόπον κρινόμενος Χάρης εὕρηται πιστῶς καὶ εὐνοϊκῶς, ὅσον ἦν ἐπ' ἐκείνῳ, πράττων ὑπὲρ ὑμῶν, διὰ δὲ τοὺς ἐπὶ χρήμασι λυμαινομένους τοῖς πράγμασι πολλῶν ὑστερῶν, οὐ σφόδρα ἰσχυρίζομαι. ἀλλ' ὑπερβολὴν

ποιήσομαι· ἔστω γὰρ πάντα τἀληθῆ λέξειν περὶ αὐτοῦ τουτονί. καὶ οὕτω τοίνυν κομιδῇ γέλως ἐστὶ κατηγορεῖν
333 ἐκείνου τουτονί. ἐγὼ γὰρ Αἰσχίνην οὐδενὸς αἰτιῶμαι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πραχθέντων (τούτων γάρ εἰσιν ‖ οἱ στρατηγοὶ ὑπεύθυνοι) οὐδὲ τοῦ ποιήσασθαι τὴν πόλιν εἰρήνην, ἀλλ' ἄχρι τούτου πάντ' ἀφίημι. τί οὖν λέγω καὶ πόθεν ἄρχομαι κατηγορεῖν; τοῦ ποιουμένης τῆς πόλεως εἰρήνην Φιλοκράτει συνειπεῖν, ἀλλὰ μὴ τοῖς τὰ βέλτιστα γράφουσι, καὶ τοῦ δῶρα εἰληφέναι, τοῦ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς ὑστέρας πρεσβείας τοὺς χρόνους κατατρῖψαι καὶ μηδὲν ὧν προσετάξαθ' ὑμεῖς ποιῆσαι, τοῦ φενακίσαι τὴν πόλιν, καὶ παραστήσαντα ἐλπίδας, ὡς ὅσα βουλόμεθ' ἡμεῖς Φίλιππος πράξει, πάντ' ἀπολωλεκέναι, τοῦ μετὰ ταῦθ', ἑτέρων προλεγόντων φυλάττεσθαι τὸν τοσαῦτα
334 ἠδικηκότα, τοῦτον ἐκείνῳ συνηγορεῖν. ταῦτα κατηγορῶ, ταῦτα μέμνησθε, ἐπεὶ δικαίαν εἰρήνην καὶ ἴσην καὶ μηδὲν πεπρακότας ἀνθρώπους μηδὲ ψευσαμένους ὕστερον κἂν ἐπῄνουν καὶ στεφανοῦν ἐκέλευον. στρατηγὸς δ' εἴ τις ἠδίκηχ' ὑμᾶς, οὐχὶ κοινωνεῖ ταῖς νῦν εὐθύναις. ποῖος γὰρ στρατηγὸς Ἅλον, τίς δὲ Φωκέας ἀπολώλεκεν; τίς δὲ Δορίσκον, τίς δὲ Κερσοβλέπτην, τίς δὲ Ἱερὸν ὄρος, τίς δὲ Πύλας; τίς δὲ πεποίηκεν ἄχρι τῆς Ἀττικῆς ὁδὸν διὰ συμμάχων καὶ φίλων εἶναι Φιλίππῳ; τίς δὲ Κορώνειαν, τίς δ' Ὀρχομενόν, τίς δ' Εὔβοιαν ἀλλοτρίαν; τίς Μέγαρα
335 πρῴην ὀλίγου; τίς Θηβαίους ἰσχυρούς; τούτων γὰρ οὐδὲν τοσούτων καὶ τηλικούτων ὄντων διὰ τοὺς στρατηγοὺς ἀπώλετο, οὐδ' ἐν τῇ εἰρήνῃ συγχωρηθὲν πεισθέντων ὑμῶν ἔχει Φίλιππος, ἀλλὰ διὰ τούτους ἀπόλωλε καὶ τὴν τούτων δωροδοκίαν. ἂν τοίνυν ταῦτα μὲν φεύγῃ, πλανᾷ δὲ καὶ πάντα μᾶλλον λέγῃ, ‖ ἐκείνως αὐτὸν δέχεσθε. "οὐ στρατηγῷ δικάζομεν, οὐ περὶ τούτων κρίνῃ. μὴ λέγε εἴ τις αἴτιός ἐστι καὶ ἄλλος τοῦ Φωκέων ὀλέθρου, ἀλλ' ὡς οὐ σὺ αἴτιος δεῖξον. τί οὖν, εἴ τι Δημοσθένης ἠδίκει, νῦν λέγεις, ἀλλ' οὐχ ὅτε τὰς εὐθύνας ἐδίδου κατηγόρεις;
336 δι' αὐτὸ γὰρ εἶ τοῦτο ἀπολωλέναι δίκαιος. μὴ λέγε ὡς καλὸν εἰρήνη, μηδ' ὡς συμφέρον· οὐδεὶς γὰρ αἰτιᾶταί σε τοῦ ποιήσασθαι τὴν πόλιν εἰρήνην. ἀλλ' ὡς οὐκ αἰσχρὰ

καὶ ἐπονείδιστος, καὶ πολλὰ ὕστερον ἐξηπατήμεθα, καὶ πάντ᾽ ἀπώλετο, ταῦτα λέγε· τούτων γὰρ ἁπάντων ἡμῖν αἴτιος σὺ δέδειξαι, καὶ τί δὴ μέχρι νυνὶ τὸν τὰ τοιαῦτα πεποιηκότα ἐπαινεῖς;" ἂν οὕτω φυλάττητε αὐτόν, οὐχ ἕξει τί λέγῃ, ἀλλὰ τὴν ἄλλως ἐνταῦθ᾽ ἐπαρεῖ τὴν φωνὴν καὶ πεφωνασκηκὼς ἔσται.

Καίτοι καὶ περὶ τῆς φωνῆς ἴσως εἰπεῖν ἀνάγκη· πάνυ 337
γὰρ μέγα καὶ ἐπὶ ταύτῃ φρονεῖν αὐτὸν ἀκούω, ὡς καθυποκρινούμενον ὑμᾶς. ἐμοὶ δὲ δοκεῖτε ἀτοπώτατον ἁπάντων ἂν ποιῆσαι, εἰ ὅτε μὲν τὰ Θυέστου καὶ τῶν ἐπὶ Τροίᾳ κακὰ ἠγωνίζετο, ἐξεβάλλετε αὐτὸν καὶ ἐξεσυρίττετε ἐκ τῶν θεάτρων καὶ μόνον οὐ κατελεύετε οὕτως ὥστε τελευτῶντα τοῦ τριταγωνιστεῖν ἀποστῆναι, ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀλλ᾽ ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ μεγίστοις τῆς πόλεως πράγμασι μυρί᾽ εἴργασται κακά, τηνικαῦθ᾽ ὡς καλὸν φθεγγομένῳ προσέχοιτε. μηδαμῶς· μηδὲν ὑμεῖς ἀβέλτερον πά- 338
θητε, ἀλλὰ λογίζεσθ᾽ ὅτι δεῖ κήρυκα μὲν ἂν δοκιμάζητε, εὔφωνον σκοπεῖν, πρεσβευτὴν δὲ καὶ τῶν κοινῶν ἀξιοῦντά τι πράττειν δίκαιον καὶ φρόνημ᾽ ἔχονθ᾽ ὑπὲρ μὲν ὑμῶν μέγα πρὸς δ᾽ ὑμᾶς ἴσον, ὥσπερ ἐγὼ Φίλιππον μὲν ‖ οὐκ ἐθαύμασα, τοὺς δ᾽ αἰχμαλώτους ἐθαύμασα, ἔσωσα, οὐδὲν ὑπεστειλάμην. οὗτος δ᾽ ἐκείνου μὲν προυκυλινδεῖτο καὶ τοὺς παιᾶνας ᾖδεν, ὑμῶν δ᾽ ὑπερορᾷ. ἔτι τοίνυν ὅταν μὲν 339
ἴδητε δεινότητα ἢ εὐφωνίαν ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἐπὶ χρηστοῦ καὶ φιλοτίμου γεγενημένον ἀνθρώπου, συγχαίρειν καὶ συνασκεῖν πάντας δεῖ· κοινὸν γὰρ ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῦτ᾽ ἀγαθὸν γίγνεται· ὅταν δ᾽ ἐπὶ δωροδόκου καὶ πονηροῦ καὶ παντὸς ἥττονος λήμματος, ἀποκλείειν καὶ πικρῶς καὶ ἐναντίως ἀκούειν, ὡς πονηρία δυνάμεως δόξαν εὑρομένη παρ᾽ ὑμῶν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐστίν. ὁρᾶτε δ᾽, ἀφ᾽ ὧν οὗτος εὐδοκιμεῖ, πηλίκα τῇ πόλει πε- 340
ριέστηκε πράγματα. αἱ μὲν τοίνυν ἄλλαι δυνάμεις ἐπιεικῶς εἰσὶν αὐτάρκεις, ἡ δὲ τοῦ λέγειν, ἂν τὰ παρ᾽ ὑμῶν τῶν ἀκουόντων ἀντιστῇ, διακόπτεται. οὕτως οὖν ἀκούετε τούτου ὡς πονηροῦ καὶ δωροδόκου καὶ οὐδ᾽ ὁτιοῦν ἐροῦντος ἀληθές.

Ὅτι δ᾽ οὐ μόνον κατὰ τἆλλα, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν 341

*τὸν Φίλιππον πράγματα πανταχῶς συμφέρει τοῦτον ἑαλω-
κέναι, θεάσασθε. εἴτε γὰρ ἥξει ποτὲ εἰς ἀνάγκην τῶν
δικαίων τι ποιεῖν τῇ πόλει, τὸν τρόπον μεταθήσεται·
νῦν μὲν γὰρ ᾕρηται τοὺς πολλοὺς ἐξαπατῶν ὀλίγους θε-
ραπεύειν, ἂν δὲ τούτους ἀπολωλότας πύθηται, ὑμῖν τοῖς
πολλοῖς καὶ πάντων κυρίοις τὰ λοιπὰ ποιεῖν βουλήσεται.
342 εἴτ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἧσπερ νῦν ἐξουσίας καὶ ἀσελγείας
μενεῖ, τοὺς ὁτιοῦν ἂν ἐκείνῳ ποιήσοντας ἀνῃρηκότες ἐκ
τῆς πόλεως ἔσεσθε, ἂν τούτους ἀνέλητε· οἳ γὰρ οἰόμενοι
δίκην ὑφέξειν τοιαῦτ' ἔπραξαν, τούτους, ἂν τὰ παρ' ὑμῶν
|| αὐτοῖς ἐφεθῇ, τί οἴεσθε ποιήσειν; ποῖον Εὐθυκράτη,
343 ποῖον Λασθένη, τίν' οὐχ ὑπερβαλεῖσθαι προδότην; τίνα
δ' οὐ πάντων τῶν ἄλλων χείρω πολίτην ὑπάρξειν, ὁρῶντα
τοῖς μὲν ἅπαντα πεπρακόσι χρήματα δόξαν ἀφορμὴν τὴν
Φιλίππου ξενίαν περιοῦσαν, τοῖς δὲ δικαίους τε παρέχου-
σιν ἑαυτοὺς καὶ προσανηλωκόσι χρήματα πράγματα ἀπε-
χθείας φθόνον περιόντα παρ' ἐνίων; μηδαμῶς· οὔτε γὰρ
πρὸς δόξαν οὔτε πρὸς εὐσέβειαν οὔτε πρὸς ἀσφάλειαν
οὔτε πρὸς ἄλλο οὐδὲν ὑμῖν συμφέρει τοῦτον ἀφεῖναι,
ἀλλὰ τιμωρησαμένους παράδειγμα ποιῆσαι πᾶσι, καὶ
τοῖς πολίταις καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν.*